

THOMAS EDWARD
LAWRENCE

Sedm sloupů moudrosti
HISTORIE JEDNOHO TRIUMFU

„Sedm sloupů moudrosti... jako vyličení války a dobrodružství, i pokud jde o zobrazení všeho, co pro svět znamenají Arabové, je nepřekonanou knihou. Patří k tomu nejvýznamnějšímu, co kdy bylo napsáno anglicky...

Britským domácnostem jsou drahé knihy Poutníkova cesta, Robinson Crusoe a Gulliverova dobrodružství. A zde máme příběh, který se jim vyrovná zajímavostí a kouzlem, je však skutečný, nikoli fiktivní. Jeho autor byl zároveň i velitelem.

Caesarovy zápisky o válce galské sice pojednávají o větších počtech vojáků, ale v Lawrencově vyprávění nechybí nic, co se kdy událo ve sféře válek a impérii... Vše je podáno intenzivně, individuálně a citlivě, ale přesto se příběh odehrává v podmínkách, jež jako by vylučovaly lidskou existenci, od začátku do konce se v něm projevuje jedna mysl, jedna duše a jedna vůle. Je to epos, výjimečný div, příběh utrpení a v jeho srdci vnímáme – člověka.“

Winston S. Churchill
(*Lawrence z Arabie, Velcí současníci, 1937*)

„T. E LAWRENCE, POSLEDNÍ PRAVICOVÝ INTELEKTUÁL...“

George Orwell

THOMAS EDWARD LAWRENCE (1888-1935) se narodil ve Walesu, vyrůstal a studoval v Oxfordu, nejdříve na místním gymnáziu Oxford High School a potom v Jesus a Magdalen College. Když se proslavil, stal se členem správní rady All Souls College.

V období 1910-14 byl asistentem archeologických vykopávek, které provádělo Britské muzeum v Karchemiši poblíž Eufratu. Po vypuknutí první světové války byl v roce 1917 oficiálně přidělen do štábu Hidžázkých expedičních sil, jimž velel generál Wingate. Roku 1918 byl převelen do štábu generála Allenbyho.

V roce 1919 byl členem britské delegace na mírové konferenci a v letech 1921-1922 byl poradcem pro arabské záležitosti na ministerstvu zahraničí, kde působil v odboru pro Střední východ. Zúčastnil se káhirské konference, která se snažila uspořádat poměry v této oblasti. Poněvadž ho pronásledovaly výčitky svědomí, že západní mocnosti nesplnily sliby dané Arabům před vypuknutím povstání, vzdal se všech hodností i vyznamenání a odešel do ústraní. V roce 1927 si, aby unikl nežádoucí popularitě, kterou způsobil americký film, jenž z něho udělal legendu zvanou „Lawrence z Arábie“, změnil jméno na Shaw a vstoupil do RAF, v němž sloužil jako mechanik. V roce 1935 se zabil na svém motocyklu. Kromě Sedmi sloupů moudrosti (soukromý tisk 1926, běžné vydání 1935), jejichž rukopis ztratil Lawrence v roce 1919 na nádraží v Readingu a musel je pak napsat znovu, vydal i americkou zkrácenou verzi, která byla opatřena titulem Povstání v poušti (1927). Publikoval rovněž prozaický překlad Homérova eposu Odysseia (1935), Křížácké hrady (1936) a posmrtně vydaný deník zachycující každodenní službu v RAF jazykem, jímž se aktéři skutečně vyjadřovali.

K přátelům T. E. Lawrence patřili tak významní spisovatelé, jako byli G. B. Shaw, E. M. Foster a Robert Graves, ale politici takového formátu jako Winston S. Churchill nebo John F. Kennedy.

„Všichni lidé sní, ale ne stejně. Ti, kteří sní v noci v zaprášených koutech své mysli, se ve dne probouzejí a zjišťují, že snili marně, ale lidé, kteří sní ve dne, jsou nebezpeční, neboť dokáží s otevřenými očima vystupovat jako ve svém snu, a tím umožní jeho uskutečnění. To jsem udělal já. Chtěl jsem vytvořit nový národ, vrátit mu ztracený vliv, dát dvaceti miliónům Semitů základy, na nichž by mohli postavit vnuknutý snový palác svých národních myšlenek. Tak vysoký cíl volal po vrozené ušlechtilosti jejich mysli, ale když jsme zvítězili, bylo mi kladeno za vinu, že britské příjmy z těžby ropy v Mezopotámii byly ohroženy a francouzská koloniální politika zruinovala celou Levantu.“

T. E. LAWRENCE

VĚNOVÁNO S. A.

*Měl jsem tě rád, tak jsem vzal do rukou tyto přivaly lidí
a napsal svou vůli hvězdami po obloze,
abych pro tebe získal svobodu, důstojný dům se sedmi
sloupy,
aby mi tvoje oči mohly zářit, až budeme přicházet.*

*Smrt mi cestou připadala jako sluha, dokud jsme se nepřiblížili
a nespátřil jsem tě čekat:
když ses usmál a ona mě v žalostné závisti předběhla
a odvěkla tě pryč do svého ticha.*

*Láska, vyčerpaná cestou, doklopýtala k tvému tělu,
naše krátká mzda
v tu chvíli v našich dlaních,
než pozemská smrt si měkce neohmatala tvůj tvar
a slepí červi
neztloustli
z tvé substance.*

*Lidé mě prosili, abych vydal naše dílo, nepřístupný dům,
jako vzpomínku na tebe
Ale na vhodný památník jsem je rozdrtil, ještě nedokončený:
a teď nicotná stvoření vylézají, aby si spravila brlohy
ve zmařeném stínu
tvého daru.*

ÚVODNÍ KAPITOLA

Následující příběh byl původně napsán v Paříži během mírové konference podle poznámek čmáraných denně na pochodu, k nimž jsem si přibral na pomoc některá hlášení, odesílaná nadřizným do Káhiry. Později, na podzim 1919, se tento první náčrt s některými poznámkami ztratil. Připadalo mi historicky nutné, abych tento příběh vyprávěl, jelikož jsem byl zřejmě jediný v celém Fajsalově vojsku, koho napadlo zapisovat si hned zatepla, co jsme v bojích cítili, v co jsme doufali a oč jsme se pokoušeli. Proto jsem jej, ačkoliv se mi vůbec nechtělo, v zimě 1919-20 v Londýně znovu sestavil popaměti a podle zachovalých poznámek. Vzpomínky na běh událostí ve mně ještě nevybledly a snad se do vyprávění vloudilo pár věcných omylů (rozhodně ne, pokud jde o data a číselné údaje), ale obrysy a význam věci ztratily v oparu nových zájmů ostrost.

Data a místa jsou uvedena správně, pokud jsem si je zapsal ve svých poznámkách, ale vlastní jména už tak zcela přesná nejsou. Od konce dobrodružné výpravy se někteří z mých spolubojovníků dali pohřbít do mělkých hrobů veřejných služeb. Proto jsem s jejich jmény zacházel volně. Jiní zůstali svými pány a střeží si svá tajemství. Někdy jeden a týž člověk vystupoval pod různými jmény. Tím by se v knize setřela individualita a vystupovala by v ní směsice bezvýrazných figurek spíš než skupina živých lidí; ale o téměř člověku se tu někdy uvádí dobré a jindy zase zlé, takže někteří by mi nepoděkovali ani za chválu, ani za hanu.

Tento izolovaný obrázek, vrhající ostré světlo na mě samého, není fér vůči mým britským kolegům. Nejvíc lituji, že jsem nevyličil, co dokázali naši poddůstojníci. Neprosazovali se osobně, ale byli skvělí, zvláště vezmeme-li v úvahu, že neznali osobní pohnutky, živou představu o cíli akce, kterou byli prodchnuti důstojníci. Bohužel jsem se omezil pouze na tento cíl a kniha se soustřeďuje výhradně na šíření arabské svobody při tažení z Mekky do Damašku. Měl jsem v úmyslu vylíčit celé tažení racionálně tak, aby každý viděl, jak přirozený a nevyhnutelný byl jeho úspěch, jak málo záleželo na vedení nebo na mozku a ještě mnohem méně na vnější pomoci hrstky Britů. Byla to prostě arabská válka vedená Araby pro arabský cíl v Arábii.

Můj osobní podíl byl nevýznamný, ale díky vzletnému peru, svobodě slova a určité duševní obratnosti jsem na sebe strhl, jak sám objasňuji, zdánlivý primát. Ve skutečnosti jsem mezi Araby nikdy neměl žádnou hodnost ani jsem nebyl v čele britské mise v jejich řadách. Mými nadřiznými byli Wilson, Joyce, Newcombe, Dawnay a Davenport. Dělal jsem prostě, co jsem mohl, a stejně si počínala řada dalších. Bylo by ode mne neslušné je chválit. Chci-li o někom z našich řad napsat něco zlého, klidně to dělám, ale v této knize je podobných pasáží méně, než jich bylo v mých denících, neboť s odstupem času lidské viny blednou. Chci-li chválit lidi mimo naše řady, dělám to, a toto vědomí mi přináší značné zadostiučinění. Jiní budou moci časem zapsat vlastní příběh, paralelní s mým, ale nebudou se o mně zmiňovat víc, než jsem se zmiňoval o nich, neboť každý z nás dělal svou práci sám za sebe a jak uznal za nejlepší, aniž se příliš ohlížel na přátele.

Tato kniha nezachycuje arabské hnutí, ale místo, jaké jsem v něm zaujímal já. Vypráví o každodenním životě, obyčejných událostech a malých lidech. Nenajdete v ní žádné poučení pro celý svět ani odhalení, která by měla otrást lidmi. Je naplněna triviálními záležitostmi, částečně proto, aby si nikdo nepletl s historií pouhé kosti, z nichž ji jednou

někdo bude sestavovat, a částečně pro potěšení, jaké jsem prožíval při vzpomínkách na vzpouru. Měli jsme se navzájem rádi kvůli rozmachu po doširoka otevřených prostorech, kvůli chuti volně vanoucích větrů, kvůli slunci, kvůli nadějím, v nichž jsme všechno dělali. Opíjela nás jitrná svěžest světa, který měl nastat. Vzrušovaly nás myšlenky, které šly těžko vyjádřit slovy a snadno se rozplývaly ve vzduchu, ale pro které přesto stálo za to bojovat. V těch bouřlivých kampaních jsme prožívali mnoho životů a nikdy jsme se nešetřili. Ale když jsme dosáhli svého a svitl nám náš nový svět, na scéně se znovu objevili starci, vzali nám naše vítězství a předělali je k obrazu starého světa, který znali oni. Mládež zvítězila, ale nenaučila se vítězství udržet a proti stáří se ukázala politováníhodně slabou. Koktali jsme cosi o tom, že jsme pracovali pro nové nebe a pro novou zemi, ale oni nám slušně poděkovali a uzavřeli mír podle svých představ.

Všichni lidé sní, ale ne stejně. Ti, kteří sní v noci v zaprášených koutech své mysli, se ve dne probouzejí a zjišťují, že snili mamě, ale lidé, kteří sní ve dne, jsou nebezpeční, neboť dokáží s otevřenými očima vystupovat jako ve svém snu, a tím umožní jeho uskutečnění. To jsem udělal já. Chtěl jsem vytvořit nový národ, vrátit mu ztracený vliv, dát dvaceti miliónům Semitů základy, na nichž by mohli postavit vnuknutý snový palác svých národních myšlenek. Tak vysoký cíl volal po vrozené ušlechtilosti jejich mysli a přiměl je, aby v událostech sehráli velkorysou roli, ale když jsme zvítězili, bylo mi kladeno za vinu, že britské příjmy z těžby ropy v Mezopotámii byly ohroženy a francouzská koloniální politika zruinovala celou Levantu.

Bohužel doufám, že tomu tak opravdu je. Zaplatili jsme za tyto věci příliš vysokou cenu na cti a v životech nevinných obětí. Plul jsem proti proudu Tigridu se stovkou vojáků devonského teritoriálního pluku, mladými, čistými a příjemnými mladíky, naplněnými štěstím a schopností potěšit ženy i děti. Člověk na nich živě viděl, jak skvělé bylo patřit k nim, k Angličanům. A my jsme takové lidi posílali po tisících do palby a na nejhorší smrt ne proto, abychom vyhráli válku, ale proto, abychom se zmocnili mezopotamského obilí, rýže a ropy. Jedinou skutečnou potřebou bylo porazit nepřátele (mezi nimi i Turky), a to se nakonec díky Allenbyho schopnostem stalo se ztrátou necelých čtyř set mužů tak, že jsme ve svůj prospěch obrátili úsilí všech, které Turecko utlačovalo. Největší hrdost pociťuji na svých třicet bojů, v nichž jsem nemusel prolít jedinou kapku naší krve. Všechny naše podrobené provincie mi nestály za život jediného Angličana.

Od popisovaného boje uplynuly tři roky, ale přesto jsem musel zamlčet věci, které ještě nesměly být veřejně vysloveny. Přesto doufám, že některé části této knihy budou novinkou prakticky pro všechny čtenáře, jimž se dostane do rukou, a mnozí v ní naopak budou hledat známé věci, a bohužel je nenajdou. Kdysi jsem nadřizovaným podával vyčerpávající hlášení, ale zjistil jsem, že mě oceňují podle mých vlastních svědectví. To nebylo v pořádku. Pocty možná mají své místo v profesionální armádě – například neustálé pochvaly v rozkaze – a tím, že jsme dobrovolně vstoupili do armády, jsme se, ať jsme chtěli nebo ne, ocitli v situaci, v jaké se nachází normální voják.

Za působení na arabské frontě jsem odmítl jakékoli odměny. Vláda vzburcovala Araby k boji na naší straně zcela jednoznačnými sliby pozdější autonomie. Arabové věří osobám, ne institucím. Ve mně viděli nezávislého agenta britské vlády a ode mne také vyžadovali potvrzení jejich písemných slibů. Proto jsem se musel účastnit celého spiknutí a celou váhou svého slova jsem ty lidi ujišťoval, že se jim dostane slíbené odměny. Během dvou let, kdy jsme spolu žili bok po boku pod nepřátelskou palbou, si navykli mi věřit a myslet si, že moje vláda je stejně upřímná jako já. V této naději dosáhli některých skvělých výsledků, ale já, místo abych byl hrdý na to, čeho jsme společnými silami dosáhli, jsem se musel čím dál hlouběji stydět.

Od počátku bylo jasné, že vyhraje-li válka, budou tyto sliby pouhými cáry papíru, a kdybych se měl vůči Arabům chovat poctivě, musel bych jim poradit, aby se vrátili domů a neriskovali životy kvůli takovým prázdným slovům, ale uklidňoval jsem vlastní svědomí nadějí, že když povedu Araby ke konečnému vítězství, přivedu je se zbraní v ruce do tak pevných (ne-li zajištěných) pozic, že jim vítězné mocnosti budou pod

tlakem okolností nuceny poskytnout náležitou odpověď na jejich požadavky. Jinými slovy, předvídal jsem (protože jsem neviděl jiného vůdce s patřičnou vůlí a mocí), že přežiju celé tažení a dokážu porazit nejen Turky na bojišti, ale i mou vlast i s jejími spojenci u konferenčního stolu. Byly to nepřiměřené naděje: zatím ještě není jasné, zda jsem zvítězil, ale už dnes je jasné, že jsem neměl ani v nejmenším na vybranou, že jsem nic netušící Araby do tohoto dobrodružství prostě musel strhnout. Dopustil jsem se riskantního podvodu v přesvědčení, že arabská pomoc je nutná pro naše lacino vykoupené a hlavně rychlé vítězství na Východě a že bude lépe, když zvítězíme a pak nedodržíme vlastní sliby, než kdybychom měli prohrát.

Odvolání sira Henryho McMahona mě utvrdilo v přesvědčení o naší zásadní neupřímnosti, ale to jsem po dobu trvání války nemohl vysvětlovat generálu Wingateovi, neboť jsem mu nominálně podléhal a on sám si zřejmě neuvědomoval, v jak falešném postavení se nacházel. Zbývalo mi tedy jediné – odmítnout veškeré pocty za to, že jsem jednal jako úspěšný podvodník, a abych zabránil této nepříjemné pravdě vybublat na povrch, začal jsem v hlášeních zatajovat pravý stav věcí a přemlouvat hrstku Arabů, kteří chápali, oč jde, aby zachovávali stejnou zdrženlivost. V této knize také hodlám, ovšem naposledy, sám rozhodnout, o čem chci, nebo nechci psát.

Kniha první OBJEVENÍ FAJSALA

1

Někteří Angličané, jejichž reprezentantem byl Kitchener, věřili, že vzpoura Arabů proti Turkům umožní Anglii bojující proti Německu porazit zároveň i jeho spojence Turecko.

Vědomosti o povaze, moci a území národů mluvících arabsky je přivedly k představě, že taková vzpoura bude prospěšná, a zároveň naznačily, jakou bude mít povahu a jakými metodami má být vyvolána a vedena.

Dovolili jí tedy začít, když pro ni předtím získali formální záruky pomoci od britské vlády. Vzpoura mekského šerifa však byla pro většinu překvapením a zastihla spojence nepřipravené. Vyvolala smíšené pocity, přátelství i nepřátelství na život a na smrt a uprostřed srážek znepřátelených stran se začínala míjet účinkem.

Zlo obsažené v mém příběhu snad bylo částečně způsobeno okolnostmi, v nichž jsme se ocitli. Léta jsme žili, jak to šlo, v holé poušti a pod lhostejnými nebesy. Ve dne nás div neroztavil sluneční žár a z vichrů, které se do nás opíraly, jsme byli celí omámení. V noci jsme byli provlhlí rosou a v mlčení nespočetných hvězd jsme se styděli za svou nepatrnost. Tvořili jsme soběstačnou armádu bez slavnostních přehlídek a velkých gest, oddanou svobodě, druhé v pořadí lidských věr, a to byl cíl tak uchvacující, že z nás vysál veškerou sílu, naděje tak nepředstavitelná, že v její záři bledla všechna naše dřívější předsevzetí.

S ubíhajícím časem naše touha bojovat za ideál zesílila v posedlost, která se na nic neptala a štvána vpřed bičem a ostruhami se hnala přes naše pochyby. Chtě nechtě se proměnila v jakousi víru. Prodali jsme se jí do otroctví, přikovali jsme se jeden ke druhému za nohu jako trestanci a zavázali jsme se sloužit jí ze všech sil v dobrém i zlém. Mentalita obyčejných lidských otroků je strašná – ztratili svět – a my jsme se dobrovolně vzdali nejen těla, ale i duše ve jménu vše ovládající touhy po vítězství. Vlastním činem jsme se připravili o morálku, rozhodování a odpovědnost a stalo se z nás jen suché listí hnané větrem.

Nekonečný boj nás zbavil starosti o vlastní život i o životy ostatních. Na krku jsme měli oprátku a na naše hlavy byla vypsána cena, naznačující, že nás nepřítel v případě dopadení hodlá ukrutně mučit. Neminul den, aby někdo z nás nezemřel, a živí si připadali jako pouhé živé loutky na božím divadle. Náš pán a velitel byl vskutku nemilosrdný – nemilosrdný, že nás hnal vpřed, dokud naše zubožené nohy dokázaly klopytat po cestě dál. Slabí záviděli těm, kteří zemřeli únavou, neboť úspěch byl tak vzdálený a zkáza tak blízka a jistá, že nám smrt připadala jako drsné, ale příjemné vysvobození z útrap. Žili jsme neustále v nervovém vypětí nebo depresi.

Muži byli mladí a plní energie a horká krev i rozpálené tělo podvědomě vyžadovaly své a mučily jim ledví podivnými touhami. Strádání a nebezpečí rozdmýčovalo tento mužný žár v nepředstavitelně drásajícím klimatu. Neměli jsme uzavřené příbytky, v nichž bychom mohli být sami, ani tlusté oděvy, které by skrývaly naši přirozenost. Muži žili ve všem s jinými muži a s ničím se neskrývali.

Arabové byli svou povahou zdrženliví a všeobecnost sňatků v jejich kmenech

prakticky vyloučila nepravidelné styky. Hrstka nevěstek, na něž jsme v některých sídlech během svého mnohaměsíčního putování narazili, by vzhledem k našemu množství byla kapkou v moři, i kdyby jejich vyčerpaná těla byla stravitelná pro zdravé muže. Z hrůzy nad takovým hnusným obcováním začali naši mladíci lhostejně ukájet navzájem své vlastní potřeby vlastními čistými těly – po chladné úvaze to ve srovnání s tamtím připadalo jako bezpohlavní a téměř čistá záležitost. Později začali zdůvodňovat oprávněnost těchto sterilních styků a tvrdili, že přátelé objímající se rozpálenými údy na poddajném písku nalézali ve tmě skrytý smyslný koeficient duševní vášně, která spojovala našeho ducha a duši v jediném plamenném úsilí. Někteří zase v touze po trestání chtíčů, které nedokázali zcela ovládnout, dávali najevo divošskou pýchu nad ponižováním těla a dychtivě se nabízeli ke každému zneužití, které nabízelo tělesnou bolest nebo špínu.

Byl jsem vyslán k těmto Arabům jako cizí člověk, který nedovedl myslet jako oni, ani nedokázal vyznávat jejich víru, ale zato byl zavázán povinností vést je vpřed a podporovat do krajnosti každý jejich krok, který by mohl být prospěšný Anglii, která vedla válku. Když už jsem nedovedl převzít jejich povahu, dokázal jsem alespoň skrýt svou vlastní a pohybovat se mezi nimi bez viditelných třecích ploch, zkrátka nechovat se ani jako zdroj rozkolu, ani jako kritik, ale přesto na ně uplatňovat neviditelný vliv. Protože jsem byl jejich druh, nebudu se jich zastávat ani je nebudu omlouvat. Dnes bych ve svém starém hávu mohl hrát roli přihlížejícího, řídícího se mentalitou, na niž jsme zvyklí z našeho divadla..., ale připadá mi čestnější zaznamenat, že tyto myšlenky a činy tehdy přicházely zcela přirozeně. To, co nám dnes připadá marné nebo sadistické, nám připadalo v poli nevyhnutelné nebo bezvýznamně banální.

Ruce jsme měli neustále potřísněné krví: byli jsme k tomu oprávněni. Rozsévát zranění a smrt pro nás znamenalo jen efemérní bolest, tak krátký a bolestný nám připadal život. Když byl smutek ze života tak veliký, smutek z trestu musel být nelítostný. Žili jsme jen pro dnešní den a pro něj jsme umírali. Když jsme si našli důvod a touhu trestat, vepsali jsme svou lekci bez váhání puškou nebo bičem do kůže oběti a proti našemu trestu nebylo odvolání. V poušti jsme si nemohli dovolit rafinovaně zdlouhavé procedury se soudy a věznicemi.

Naše odměny a radosti byly samozřejmě stejně nečekané a bezmezné jako naše trápení, ale – alespoň pro mě – zdaleka ne tak významné. Beduínské způsoby byly obtížné i pro lidi, kteří v nich byli vychováni, a pro cizího člověka byly prostě strašné: spíš smrt zaživa. Když jsme ukončili pochod nebo nějakou akci, nezbývala mi už energie, abych vnímal hluboké zážitky či duchovní krásu, která se nám občas při odpočinku připlétla do cesty. V poznámkách se objevovaly spíš zápisy o krutostech než o kráse. Samozřejmě jsme užívali vzácné okamžiky klidu a zapomnění, ale osobně si spíš pamatuji utrpení, hrůzy a chyby. Náš život není zachycen beze zbytku v tom, co jsem napsal (některé věci se pro samu hanbu nedají chladnokrevně opakovat), ale všechno, co jsem napsal, patřilo k našemu životu a z podobných věcí se celý skládal. Díkybohu že lidé čtoucí náš příběh nepůjdou z touhy po lesku exotiky prodávat sebe i svůj talent do služeb cizí rasy.

Člověk, který se vydá do rukou cizinců, vede jahuovský život, protože prodal duši primitivnímu pánu. Nepatří k nim. Musí se před ně postavit, přesvědčit sám sebe o svém poslání a všemi prostředky je přimět a donutit, aby dělali něco, co by sami od sebe nikdy nezačali. Potom musí využívat prostředí, z něž pochází, aby je vypudil z jejich. Nebo jako já je může napodobit tak dokonale, že ho s nadšením začnou znovu napodobovat sami. Potom se sám vzdává vlastního prostředí a předstírá, že se vžil do jejich, ale předstírání je marné a zbytečné. V žádném případě nedělá nic za sebe ani nic tak čistého, aby to mohlo být jeho (bez pomýšlení na konverzi), ale nechává na nich, aby se zachovali podle mlčenlivého příkladu a pustili se do akce nebo reakce podle vlastního uvážení.

V mém případě mě mnohaleté úsilí chodit v oděvu Arabů a napodobovat jejich mentalitu připravilo o mou anglickou identitu a způsobilo, že hledím na Západ a jeho konvence novými očima: mé úsilí mě v tomto směru připravilo o všechno. Zároveň jsem

se však nemohl upřímně vtělit do kůže Araba: byla to jen citová spřízněnost. Člověk se snadno stal nevěřícím, ale stěží mohl být obrácen na jinou víru. Odhodil jsem jednu podobu, ale novou jsem nepřijal a stal jsem se něčím podobným jako Muhammadova rakev v naší legendě. Výsledkem byl silný pocit životní osamělosti a pohrdání, ne vůči jiným lidem, ale vůči všemu, co dělají. Takový vnitřní odstup čas od času postihoval člověka vyčerpaného dlouhodobou tělesnou námahou a izolací. Jeho tělo se mechanicky vleklo vpřed, ale rozumná mysl ho opustila a zevnitř si ho měřila s kritickým despektem a sama sebe se ptala, co to ta pomíjivá herka dělá a proč. Někdy tato já spolu vedla hovory v prázdnotě a tehdy jsem měl velice blízko k šílenství, jak se to podle mého přesvědčení musí stát každému člověku, který dokáže vidět věci zároveň skrze závoje dvojných zvyků, dvojí výchovy a dvojího prostředí.

2

První potíž s arabským hnutím nastala, když bylo nutné rozhodnout, kdo vlastně Arabové jsou. Protože byli uměle vytvořeným národem, jejich jméno se rok od roku měnilo. Existovala sice země zvaná Arábie, ale to nic neznamenal. Existoval jazyk zvaný arabština a právě ten měl být rozhodující. Byl to jazyk běžný v Sýrii a Palestině, v Mezopotámii a na rozsáhlém poloostrově nazývaném na mapách Arábií. Před dobytím muslimy byly tyto končiny obývány různorodým obyvatelstvem, hovořícím jazyky příbuznými arabštině. Nazvali jsme je semitskými, ale (jak tomu bývá u většiny vědeckých pojmů) nepřesně. Přesto však arabština, asyrština, babylónština, féničtina, hebrejština, aramejština a syrština jsou příbuzné jazyky a náznaky společného vlivu v minulosti, nebo dokonce stejného původu byly posíleny naší zkušeností, že chování a zvyky dnešních arabsky mluvících obyvatel Asie, přestože jsou pestré jako pole kvetoucích máků, mají základní a zásadní podobu. Naprosto oprávněně je můžeme nazvat bratrance – bratrance, kteří si navíc s jistotou, ale i se smutkem uvědomují vlastní příbuznost.

Arabsky mluvící oblasti Asie v tomto smyslu tvořily ovšem jen zhruba ohraničené území. Severní hranice běžela z Alexandretty podél středomořského potřebí a napříč dál Mezopotámii až po Tigris. Jižní hranici tvořil Indický oceán od Adenu po Maskat. Na západě tvořily hranici Středozemní moře, Suezský průplav a Rudé moře až po Aden. Na východě Tigris a Perský záliv po Maskat. Toto čtvercové území, veliké jako Indie, bylo domovinou našich Semitů, v níž se žádný cizí živel nedokázal natrvalo uchytit, přestože se o to postupně pokoušeli Egyptané, Chetitě, Filištinci, Peršané, Řekové, Římané, Turci a Frankové. Všichni nakonec podlehli a jejich rozptýlené zbytky byly pohlceny do krajnosti vyhraněnými Semity. Semité se na druhé straně pokusili o výboje mimo tuto svou doménu a byli naopak sami pohlceni vnějším světem. Egypt, Alžírsko, Maroko, Malta, Sicílie, Španělsko, Kilikie a Francie zničily a pohltily semitské kolonie. Pouze v africkém Tripolisu a ve věčném zázraku židovství si odloučení a do vzdálených zemí rozesetí Semité alespoň částečně uchovali svou vlastní totožnost a sílu.

Zkoumání původu těchto národů bylo akademickým problémem, ale pro pochopení jejich povstání byly důležité především jejich současné společenské a politické rozdíly, a ty bylo možné pochopit pouze pohledem na jejich zeměpisné podmínky. Jejich domovina se dělila na několik oblastí, jejich drasticky odlišné fyzické podmínky vnucovaly obyvatelstvu odlišné zvyklosti. Na západě tvořilo hranici tohoto území horské pásmo táhnoucí se od Alexandretty po Aden a nazvané nejdříve Sýrie, dále směrem na jih Palestina, Hidžáz a nakonec Jemen. Dosahuje průměrné nadmořské výšky zhruba tisíc metrů a některé vrcholy přesahují tři tisíce metrů. Je obráceno směrem k západu, díky blízkému moři je řádně zavlažováno, a proto i zcela osídleno.

Další pásmo obydlých hor, obrácených k Indickému oceánu, tvoří jižní cíp této

oblasti. Východní hranici tvoří nejdřív aluviální nížina zvaná Mezopotámie a jižně od Basry ploché pobřeží táhnoucí se od Kuvajtu po Katar. Většina těchto rovin je obydlena. Tyto obývané oblasti hor a nížin rámuje jakýsi záliv vyprahlé pouště, v jejímž srdci leží souostroví zavlažovaných a lidnatých oáz, nazývaných Kásim a Adrídh. V této skupině oáz leží právě centrum Arábie, kde se uchovával její vrozený duch a nejuvědomější individuality. Ze všech stran ji obklopovala poušť a chránila její ryze před kontakty s cizími vlivy.

Poušť, která tím, že obklopovala tyto oázy, hrála svou velkou roli a určovala charakter Arábie, se na různých místech liší přírodními podmínkami. Na jih od oáz vypadá jako nekonečné moře písku bez jediné stezky a táhne se skoro až k lidnatým proláklinám na pobřeží Indického oceánu. Vždy chránila arabskou historii i morálku a politiku před veškerým vnějším vlivem. Jižní pobřeží, které nazývají Hadramaut, tvořilo součást dějin Holandské Indie, ale myšlenky odtud pronikaly spíše na Jávu než do Arábie. Na západ od oáz se mezi nimi a pohořím Hidžázu prostírá poušť Nadžd, oblast tvořená hrubým pískem a lávou s nepatrnou příměsí písku. Východním směrem se mezi oázami a Kuvajtem táhne pásmo podobně hrubého štěrku, přerušované ovšem rozsáhlými písčitymi pruhy, které nám nesmírně ztěžovaly cestování. Severně od oáz leží nejdřív písčité pruhy a za nimi následuje nekonečná rovina tvořená lávou a štěrkem, zabírající celý prostor mezi východním cípem Sýrie a břehy Eufratu, kde už začíná Mezopotámie. Prostupnost této severní pouště pro lidi i motorová vozidla umožnila arabskému povstání jeho rychlý úspěch.

Západní hory a východní plošiny tvoří odjakživa nejlidnatější a nejkvalitnější oblasti celé Arábie. Především hory na západě, v Sýrii a Palestině, v Hidžázu a Jemenu, čas od času zažily nápor evropského života. Eticky tato úrodná pohor se zdravým klimatem ležela v Evropě, a ne v Asii a Arabové odjakživa stejně hleděli spíše do Středozeří než k Indickému oceánu a tam si hledali prostor pro svou kulturu, obchod a především expanzi, jelikož problém stěhování tvořil největší a nejsložitější sílu arabských dějin, a přestože byl všeobecný, často se v různých oblastech značně lišil.

Na severu (v Sýrii) převládala ve městech nízká porodnost a vysoká úmrtnost, zaviněná špatnými zdravotními podmínkami a horečnatým životním stylem většiny obyvatelstva. Důsledkem bylo, že přebytek venkovského obyvatelstva nacházel příležitost ve městech, jimiž byl plynule pohlcován. V Libanonu, kde se zdravotní podmínky zlepšily, se každým rokem konal masový odchod mládeže do Ameriky a hrozil (poprvé od řeckých dob), že změní celkové vzezření celé oblasti.

V Jemenu se problém řešil jinak. Zahraniční obchod neexistoval stejně jako soustředěný průmysl, vtahující obyvatelstvo masově do nezdravých sídel. Města byla pouhá tržová střediska, zdravá jako obyčejné vesnice. Proto počet obyvatel pomalu vzrůstal a všeobecně začínal být pocítován problém přelidnění. Obyvatelé se však nemohli vystěhovat za moře, neboť Súdán byl ještě horší země než Arábie a těch několik kmenů, které se odvážily za Rudé moře, bylo nuceno zásadně změnit svůj způsob života i semitské kulturní tradice jen proto, aby uhájily holou existenci. Obyvatelé se nemohli ani stěhovat na sever podél hor, neboť jim v tom bránilo svaté město Mekka se svým přístavem Džiddou, kde se vytvářelo nepřátelsky naladěné pásmo, neustále posilované přílivem přistěhovalců z Indie, Buchary, Jávy a Afriky, silné a vitální, násilnický nepřátelské vůči semitskému vědomí a udržované při životě navzdory hospodářským, zeměpisným a klimatickým faktorům umělým zásahem světového náboženství. Proto přelidněnost Jemenu, když přesáhla jistou mez, našla jediné východisko v tlaku na východ a zatlačovala slabší skupiny obyvatel z vlastního východního pomezí dál a dál po svazích kopců prostírajících se podél Widjánu, napůl liduprázdné oblasti nádherných údolí s dostatkem vláhy, táhnoucích se až k poušti Nadžd. Tyto slabší kmeny se musely neustále stěhovat od dobrých pramenů a hustých palmových hájů k méně vydatným zdrojům vody a osamělým palmám, až byly nakonec zahnány do míst, kde zemědělství už prostě nebylo možné. Pak začaly své ohrožené hospodářství doplňovat chovem ovcí a velbloudů a časem se začaly žít především pastevectvím.

A nakonec, pod posledním nápirem přibývajících obyvatelstva vnitrozemí, lidé z pohraničních oblastí (mezitím už prakticky změnění v pastevece) byli vypuzeni z poslední ubohé oázy do divočiny bez cest a stali se z nich nomádi. Tento proces, který dnes můžeme sledovat podle osudů jednotlivých rodin a kmenů, o jejichž pohybech se zachovaly údaje, určitě probíhal do dob úplného zalidnění Jemenu. Widján jižně od Mekky a Tálifu jsou plné památek a místních jmen po půlce stovky kmenů, které pocházejí odtud a dnes se s nimi můžeme setkat v Nadždu, Džabal Šammáru a Hamúdu a dokonce i na syrských a mezopotamských hranicích. Tam tedy byl původní zdroj migrace, tam vznikli nomádi, tam vytryskl Golský proud lidí putujících pouští.

Neboť lidé v poušti byli stejně málo usedlí jako obyvatelé horských oblastí. Hospodářský život v poušti byl založen na zdrojích píce pro velbloudy, kterým se nejlépe dařilo na drsných, výše položených pastvinách s velmi výživnými ostnatými prostory. Tak si beduíni obstarávali obživu a tento způsob obživy zase naopak formoval jejich život, rozdělil mezi ně kmenová území a stanovil řád, podle něž jednotlivé skupiny objížděly během roku pastviny podle toho, jak stáda postupně spásala řídké porosty. Velbloudí trhy v Sýrii, Mezopotámii a Egyptě určovaly, kolik obyvatel pouště uživí, a přísně regulovaly jejich životní úroveň. Tak se i poušť občas přelidnila, a právě tehdy docházelo k vzednutí a expanzím, jimiž se přelidněné kmény přirozeným způsobem draly ke světlu. Na jih k nehostinnému písku a moři se tlačit nemohly. Na západ to také nešlo, jelikož strmá úbočí Hidžázu byla osídlena řídkým řetězem horalů, kteří dovedli beze zbytku využít výhod svých obranných postavení. Někdy se tedy kmény vydaly k Arídhmu a Kásimu, ležícím ve vnitrozemí, a pokud měly dost sil a energie, někdy se jim podařilo obsadit alespoň část jejich území. Jakmile však lidé z pouště neměli dostatek sil, byli postupně zatlačováni na sever mezi Medínu v Hidžázu a Kásim v Nadždu, až se nakonec ocitli na rozcestí. Buď se mohli prodírat na východ Wádím Rummem a Džabal Šammárem a nakonec skončit jako Arabové žijící na březích dolního Eufratu, anebo mohli pomalu a postupně šplhat po žebříku západních oáz a údolí Sirhánu, až jim osud dopřál přiblížit se k Džabal Drúzu v Sýrii nebo napájet stáda v okolí Tadmuru v severní poušti na cestě do Aleppa nebo Asýrie.

Ale ani tehdy tlak neustával: nepřetržité tažení na sever pokračovalo dál. Kmény byly zahrnány na sám pokraj obdělávané půdy v Sýrii nebo Mezopotámii. Příležitost i žaludky je přesvědčily o výhodách pěstování koz a později i ovcí a nakonec začali sami sít, i když jen trochu ječmene pro svá zvířata. Už nebyli beduíni a začali trpět nájezdy tlačících se nomádů stejně jako usedlé venkovské obyvatelstvo. Nevědomky se začali ztotožňovat se zemědělci usedlými na půdě a zjišťovali, že sami jsou už také spíš zemědělci. Tak můžeme pozorovat skupiny rodin narozené na jemenských náhorních plošinách vyhnané silnějšími skupinami na poušť, kde se proti své vůli stali nomády, aby uhájili holý život. Pozorujeme, jak putují rok od roku o kousek dále na sever nebo na východ podle toho, kam je zavál osud, po některé z cest od studny ke studni uprostřed divočiny, až je nakonec tento tlak znovu vyhnal z pouště do obdělávaných míst a oni pociťují stejnou neochotu měnit své zvyky jako jejich předkové, když se stávali kočovníky. Tento krevní oběh udržoval energii v semitském organismu. Neexistoval snad jediný Semita žijící na severu, jehož předkové by v některém z temných období neprošli pouští. Každý z nich byl do jisté míry poznamenán nomádstvím, tou nejhlubší a nejzažranější ze všech společenských kázní.

3

Kdyby příslušníci kmenů a obyvatelé měst arabské části Asie nepatřili k různým rasám, ale byli to jen lidé nacházející se na rozličných stupních ekonomického rozvoje, dala by se v jejich uvažování očekávat rodinná přízvěnost a z toho vyplývá, že by

se – rozumně vzato – měl objevit společný element ve výsledcích usilování všech těchto lidí. Na samém začátku, hned při prvním setkání s nimi, jsme narazili na všeobecnou jasnost a tvrdost víry, téměř matematicky vypočitatelnou ve svých omezeních a odpuzující ve svých nesympatických projevech. Semité neznají ve škále svého vidění žádné odstíny. Jsou to lidé základních barev, anebo ještě spíš černé nebo bílé, kteří vnímají svět vždycky jen v zásadních rysech. Jsou to dogmatici, kteří pohrdají pochybováním, naší moderní trnovou korunou. Nechápu naše metafyzické problémy ani vnitřní sebezpytování. Rozlišují pouze pravdu od nepravdy, víru od nevíry a přitom neznají naše váhání nad jemnějšími odstíny, které všechno doprovázejí.

Tento národ byl černobílý nejen ve vidění věcí, ale i ve vnitřním ustrojení: černobílý nejen v jasnosti, ale i v pořadí věcí. Jejich myšlenky se pohybovaly jen v extrémech. Vědomě si vybírali pouze superlativy. Někdy propadali nedůslednosti, ale nikdy nedělali kompromis: hnali logiku několika neslučitelných názorů ad absurdum, aniž si té nesourodosti vůbec povšimli. S chladnou hlavou a klidným rozmyslem nevývratně nevšímaví k boji těkali od jedné krajnosti ke druhé.

Byli to omezení, úzkoprsí lidé, jejich netečný intelekt ležel ladem v rezignaci, která nejevila stopu zvědavosti. Představitost měli sice živou, ale zato netvůrčí. V Arábii bylo tak málo arabského umění, že se prakticky dalo tvrdit, že žádné umění neznají, přestože jejich pohlaváři vystupovali jako štědrí mecenáši a podporovali všechny možné talenty v architektuře, hrnčířství a všech ostatních řemeslech, jaké jejich sousedé nebo otroci projevili. Velkými výrobními podniky se rovněž nezabývali: neznali organizaci mysli ani těla. Neobjevili žádný filozofický systém ani soustavnou mytologii. Řídili svou cestu mezi bůžky kmene a jeskyně. Nejméně morbidní ze všech národů, přijímali dar života bez otázek, prostě jako samozřejmost. Pro ně to byla nevyhnutelnost daná člověku, plod, který člověku patří a má se z něj přirozeně těšit. Sebevražda byla vyloučena a smrt rozhodně neznamenala důvod k smutku.

Arabové podléhali křečím, náhlým vzmachům, myšlenkám, byli národem individuální geniality. Jejich hnutí působila o to otřesnějším dojmem, byla-li srovnána s každodenním poklidem, jejich významní muži vypadali ještě významnější, srovnávali-li jsme je s lidskou úrovní jejich davů. Ve víře se řídili vrozeným pudem, v činech intuicí. Jejich největším výrobním odvětvím byly náboženské víry: byli prakticky monopolními dodavateli všech zjevných věr. Tři z nich mezi nimi přetrvaly a dvě z těchto tří přežily i export (v modifikovaných formách) mezi nesemitské národy. Křesťanství, převedené do tak odlišných jazykových systémů, jakými jsou vybaveny řečtina, latina a germánské jazyky, dobylo celou Evropu a Ameriku. Islám v nejrůznějších obměnách se zmocnil Afriky a rozsáhlých částí Asie. To byly úspěchy Semitů. Své neúspěchy si ponechávali pro sebe. Okraje jejich pouští byly posety pozůstatky náboženství, která se neujala.

Důležité je, že se tyto trosky zapadlých náboženství dochovaly zhruba v místech, kde se stýká poušť s obdělávanou půdou. Tento fakt poukazoval na vznik všech těchto náboženských soustav. Byla to tvrzení, ne důkazy, a proto potřebovala proroka, který by je prosadil. Arabové tvrdí, že bylo čtyřicet tisíc proroků, my máme důkazy alespoň o několika stovkách. Žádný nepocházel z pouště, ale jejich život se řídil zhruba stejným vzorem. Narodili se v lidnatých místech a nevysvětlitelně vášnivé puzení je vyhnalo na poušť. Tam strávili delší či kratší dobu v meditacích a tělesném zanedbání a odtud se také vrátili s přesně formulovaným posláním, o němž se domnívali, že k němu byli vyvoleni, a začali je hlásat svým starým, ale teď pochybujícím známým. Zakladatelé tří velkých náboženských soustav prošli stejným životním cyklem: jejich shoda byla možná potvrzena životními osudy spousty dalších nešťastníků, kteří neuspěli a o pravosti jejichž posláním nemáme proč pochybovat, ale pro které čas a zklamání neshromáždily dostatek vyprahlých duší, připravených vzplanout. Pro městské myslitele byl popud vydat se na poušť vždycky neodolatelný, pravděpodobně ani ne proto, že by tam přebýval Bůh, ale spíš že tam ve své samotě slyšeli zřetelněji živé slovo, které si s sebou přinesli.

Společným základem všech semitských náboženství, vítězných stejně jako poražených, byla všudypřítomná představa bezcennosti tohoto světa. Jejich hluboký

odklon od hmoty je přiváděl k tomu, že kázali oproštění, odřikání, chudobu, a sféta tohoto vynálezu neúprosně ochromovala mysl obyvatel pouště. Poprvé jsem se s jejich smyslem pro ryzost zduchovnění setkal v prvních letech svého pobytu na Východě, když jsme jednou vyjeli daleko po zvlněné rovině v severní Sýrii k jedné zřícenině z římských dob, o níž Arabové věřili, že ji postavil jeden pohraniční vládce jako pouštní sídlo pro svou manželku. Tvrdili, že hlína, z níž byla postavena, nebyla pro větší bohatství uhnětena s pouhou vodou, ale se vzácnými olejovými esencemi z květů. Moji průvodci čichali kolem sebe jako psi, vodili mě z jedné drolicí se místnosti do druhé a přitom pokřikovali: „Tohle je jasmín, tohle fialky, tohle růže.“

Ale nakonec mě jeden z nich popadl a vyzval: „Pojď si přivonět k nejsladší vůni ze všech.“ A pak jsme spolu šli do hlavní obytné budovy, přistoupili k zejícím otvorům po oknech ve východní zdi a otevřenými ústy hltali klidný, prázdný a nepohnutý vítr, který jen v občasných poryvech zavál z pouště kolem nás. Ten pomalý dech se zrodil kdesi za vzdáleným Eufratem a několik dní a nocí se vlekl přes mrtvou trávu, dokud nenarazil na první překážku, kterou mu do cesty postavil člověk, na zdi tohoto zříceného paláce. A nad nimi prodléval, naříkal a broukal si jako malé dítě. „Tenhle je nejlepší,“ řekli mi, „nemá žádnou chuť.“ Moji Arabové se obraceli zády k parfémům a luxusu, aby dali přednost věcem, na nichž lidstvo nemělo podíl ani účast.

Pouštní beduíni, zrození a vyrostlí uprostřed pustiny, celou duší vyznávali tuto holou zemi, příliš drsnou pro všechny dobrovolné návštěvníky z důvodu, který si jen matně uvědomovali, totiž že se tam cítili mimo jakoukoli pochybnost svobodní. Přišli o hmotné svazky, pohodlí, všechny zbytečnosti a ostatní komplikace, aby dosáhli osobní svobody, vykoupené neustálou hrozbou hladu a smrti. V samé chudobě neviděli žádnou přednost a oddávali se drobným neřestem a lahůdkám – kávě, čerstvé vodě, ženám –, které si ještě dokázali uchovat. Součástí jejich života byly vítr a vzduch, slunce a světlo, volné prostory a velká prázdnota. Naopak v něm neměly místo lidské úsilí ani plodnost přírody. Jen nebe nad hlavou a nezkažená zem pod nohama. Tak se, aniž tušili, přiblížili Bohu. Bůh pro ně nebyl antropomorfní ani hmatatelný, ani morální, ani etický, ani mu nezáleželo na světě, ani na nich, ani nepatřil k přírodě, ale byl *achrómatos*, *aschématiotos*, *anafés*, oprávněný ne tím, že by zbavoval, ale naopak potvrzoval, chápající bytost, zárodek veškeré činnosti, a příroda a hmota jsou pouhé zrcadlo, v nichž se odráží On sám.

Beduíni nemohli hledat Boha sami v sobě: byli si příliš jisti, že žijí v Bohu. Nedovedli si představit nic, co by bylo nebo nebylo Bohem, který jediný je veliký, ale přesto bylo cítit domáckost, každodennost tohoto klimatického Boha Arabů, který byl jejich jídlem, bojováním, pářením, který byl jejich nejobyčejnějšími myšlenkami a průvodcem, způsobem nedostupným těm, pro něž je jejich Bůh tak zoufale zahalen zoufalstvím nad jejich tělesnou nehodností a dekorem formální bohoslužby Arabové nepociťovali žádný rozpor v tom, že zatahovali svého Boha do slabostí a choutek svých nejnepravděpodobnějších záležitostí. Byl jejich nejběžnějším slovem a my jsme skutečně ztratili značnou část své výmluvnosti, když jsme z Něho udělali nejkratší a nejošklivější ze svých jednoslabičných slov.

Tuto pouštní víru nebylo možné vyjádřit slovy a vlastně ani myšlenkami. Bylo snadné ji vnímat jako vliv a lidé, kteří strávili na poušti dost dlouhou dobu na to, aby zapomněli její otevřené prostory a její prázdnotu, byli nevyhnutelně strženi k Bohu jako k jedinému útočišti a rytmu života. Bajdáwíové možná byli teoreticky sunnitě nebo snad cokoli ze semitského rejstříku a přitom si z toho žádný nic nedělal, jako strážce brány na Siónu, který pije pivo a směje se na Siónu, protože je sionista. Každý kočovník má své zjevné náboženství, ani ústně předávané, ani psané, ani jinak vyjádřené, ale instinktivně zrozené z něho samého, a proto jsme získali všechny semitské víry s důrazem (v jádru a podstatě) na prázdnotu tohoto světa a plnost boží. A jejich výraz vždy závisel na schopnostech a možnostech, jakých se dostalo jejich hlasatelů.

Obyvatelé pouště si svou víru nikdy nemohli přičítat jako svou zásluhu. Nebyli ani evangelisté, ani prozelyté. K tomuto intenzivnímu vměstnání do Boha dospěli tím, že

zavřeli oči před světem a před všemi složitými možnostmi skrývajícími se v nich samých, které mohou vyjít najevo a propuknout pouze při kontaktu s bohatstvím a pokušením. Získali naprostou důvěru, navíc neotřesitelnou, ale v jak úzké sféře! Jejich jalové zkušenosti je zbavily soucitu a zvrátily jeho lidskou laskavost k obrazu pustoty, v níž se skrývali. Podle toho také ubližovali sami sobě, nejen aby byli svobodní, ale aby se zalíbili sami sobě. Pak následovalo zalíbení v bolesti, krutost, která pro ně měla větší cenu než zboží. Arabové z pouště neznali větší rozkoš než rozkoš z dobrovolného odpírání si něčeho. Lahůdkou pro ně bylo sebezapření, sebezapření a sebeovládání. Z nahoty myslí udělali stejně smyslnou záležitost jako z nahoty těla. Snad si tím ušetřili duši, ale za cenu nesmlouvavého sobectví. Z jejich pouště se stal duchovní ledový palác, v němž si po celá staletí uchovali neporušenou, bohužel však tak nezušlechtěnou, představu o spojení s Bohem. Do něj se občas mohli načas utéci i hledači z vnějšího světa a hledět odtud s odstupem na povahu pokolení, které hodlali obrátit.

Tato pouštní víra nemohla existovat ve městech. Byla zároveň příliš nezvyklá, prostoduchá a neuchopitelná jak pro šíření, tak pro běžné užití. Ta myšlenka, základní víra všech semitských náboženství, tam čekala, ale nejdříve musela být rozředěna, abychom ji dokázali přijmout a strávit. Netopýří pískot byl pro mnohé uši příliš pronikavý: duch pouště unikal hrubší látkou, z níž byly stvořeny naše organismy. Proroci se navraceli z pouště s letnými záblesky pohledů na Boha, a přestože jejich nečisté zprostředkování (jakoby začerněným sklem) ukazovalo něco ze vznešenosti a zářivosti, z nichž bychom při plném pohledu oslepli, ohluchli a oněměli, nám posloužili stejně jako beduínům, z nichž udělaly vyvržence, lidi odlišné od ostatních.

Učedníci ve snaze zbavit sebe i své sousedy všech hmotných věcí podle Mistrových slov narazili na lidské slabosti a neuspěli. Aby mohl žít, vesničan i obyvatel města musí být denně naplněn rozkoší z toho, že něčeho nabyl a něco shromáždil, a tím se z něho úměrně k okolnostem stává nejhrubší a nejmateriističtější ze všech lidských typů. Oslnivé pohrdání životem, které vedlo jiné k nejpřísnějšímu odříkání, ho přivádí k zoufalství. Bezohledně promrhal sám sebe jako nějaký marnotratník: v uspěchané touze po konci rychle strávil veškeré tělesné dědictví. Žid v brightonském Metropolu, lakomec, Adonidův modloslužebník, chlípík z damašských bordelů, všichni si byli navzájem podobní v tom, že ztělesňovali semitskou schopnost užívat života, i totéž ustrojení, které nám na opačném pólu dalo sebezapření Essenců, prvních křesťanů nebo prvních chalífů, kteří tvrdili, že do nebe se dostanou spíše chudí duchem. Semité se vždycky potáceli mezi nezřízenou smyslností a sebezapřením.

Araby bylo možné utáhnout na myšlenky jako na provazy, jelikož nezpečetěná věrnost jejich myslí z nich dělala poslušné služebníky. Nikdo z nich neutekl z otroctví, dokud nepřišel úspěch a s ním i odpovědnost, povinnosti a závazky. Pak bylo po myšlenkách a práci skončilo – v troskách. Bez víry by mohli být rozváti do všech koutů světa (ale ne do nebe), kdyby jim někdo ukázal bohatství země a její slasti, ale kdyby na cestě, po níž by byli takovýmto způsobem vedeni, potkali proroka nějaké myšlenky, který by neměl kam složit hlavu a který by byl živ jen díky dobročinnosti anebo ptactvu nebeskému, okamžitě by všichni nechali bohatství bohatstvím a vrhli by se na jeho osvětlení. Arabové byli nenapravitelné děti myšlenky, slabí a barvoslepí a tělo a duch pro ně zůstávaly navěky nevyhnutelnými protiklady. Jejich mysl byla divná a temná, naplněná depresiemi a exaltacemi, postrádající řád, ale zato mnohem zanícenější a mnohem úrodnější na víry než kterákoli jiná na světě. Byli národem začátků, pro něž to abstraktní bylo nejsilnějším motivem k jednání, neustálému předvádění odvahy a různorodosti, ale pro něž cíl neznamenal nic. Byli nestálí jako voda a jako voda snad nakonec zvítězí nad vším. Od úsvitu života se v jedné vlně za druhou prudce vrhají proti pobřeží těla. Každá vlna se sice roztrhne, ale jako moře s sebou vždycky odnese kousíček žuly, do níž narazila, a jednoho dne, možná po uplynutí mnohých věků, se budou bez překážek valit nad místem, kde býval hmotný svět, a Bůh se bude vznášet na tváři těch vod. Jednu takovou vlnu (a nejmenší) jsem vzedmul a hnal dechem myšlenky, dokud si nenačepýřila hřbet, nezlomila se a nedopadla na Damašek. A vody této vlny, vržené zpět

odporem zavedených zájmů, poskytnou materiál následující vlně, až uzraje čas a moře se znovu vzedme.

4

První velký rozruch kolem Středomoří ukázal světu v krátkém záblesku fyzické aktivity moc zanicených Arabů, ale když toto vzepětí doznělo, nedostatek vytrvalosti a rutiny v semitské mysli se projevil se stejnou zřejmostí. Provincie, kterých se zmocnili, zcela zanedbali z čiré nechuti k systematickosti a museli se obracet o pomoc ke svým poddaným z dobytých území nebo k energičtějším cizincům, kteří pro ně museli spravovat jejich nesoudržné a nestálé říše. Tak se už brzy ve středověku v arabských státech uchytili Turci, nejdřív jako služebníci a později jako pomocníci a nakonec jako paraziti růstu, kteří vysáli život ze starého politického systému. V poslední fázi převládlo otevřené nepřátelství, kdy Timurové ukájeli svou krvežíznivost pálením a bořením všeho, co je dráždilo nároky na nadřazenost.

Všechny arabské civilizace byly abstraktní povahy, spíš morální a intelektuální než prakticky uplatňované, a nedostatek smyslu pro veřejný život znevažoval jejich skvělé soukromé vlastnosti. Arabové měli štěstí na svou epochu: Evropa se propadla do barbarství a vzpomínky na řeckou a latinskou vzdělanost pomalu hasly. Napodobivé schopnosti Arabů naopak působily kulturně, jejich mentální činnost pokrokově a jejich státní zřízení vykazovalo prosperitu. Arabové skutečně vykonali mnoho pro zachování části klasické vzdělanosti pro středověkou budoucnost.

S příchodem Turků se tato pohoda změnila v pouhý sen. Asijští Semité se krok za krokem dostávali pod jejich jho a zjišťovali, že takový život se rovná pomalému umírání. Byli zbavováni majetku a jejich duch skomíral pod tlakem otupující vojenské vlády. Turecká vláda byla vláda četníků a politické teorie Turků si svou hrubostí v ničem nezadaly s praxí. Turci naučili Araby, že zájem sekty stojí nad vlastenectvím, že malicherné provinční zájmy jsou důležitější než národnost. Rafinovaným rozeštváváním jedněch s druhými je naučili vzájemné nedůvěře. Ode dvorů i z úřadů, ze státních služeb i ze škol byla vypuzena dokonce i arabština. Arabové směli sloužit státu jedině tehdy, když zapřeli svou národní identitu. Tato opatření nebyla přijímána trpně. Semitská vytrvalost se projevila řadou vzpour v Sýrii, Mezopotámii i v Arábii proti hrubým formám tureckého pronikání a odpor se zdvíhal i proti nejnestydatějším pokusům a asimilaci. Arabové se odmítali vzdát svého bohatého a ohebného jazyka ve prospěch nekultivované turečtiny; místo toho zaplavili turečtinu spoustou arabských slov a drželi se pokladů vlastní literatury.

Ztratili zeměpisnou orientaci i národní, politickou a historickou paměti, ale o to víc lpěli na své řeči a vzhlíželi k ní jako k jakémusi ztělesnění své otčiny. První povinností každého muslima je studovat korán, posvátnou knihu islámu, a shodou okolností i největší literární památku psanou v arabštině. Vědomí, že náboženství je vlastně jeho a jenom on je dokonale uzpůsoben k jeho pochopení a praktikování, přivádělo každého Araba na úroveň, podle níž je třeba posuzovat banální výsledky Turků.

Potom přišla turecká revoluce, Abdulhamídův pád a nadvláda mladoturků. Pro Araby se na okamžik rozjasnil obzor. Hnutí mladoturků bylo vzpourou proti hieratické koncepci islámu i proti panislámským koncepcím starého sultána, který si dělal nároky na postavení duchovního vůdce muslimského světa, a tím i na rozhodující slovo ve věcech světských, proti němuž nebylo odvolání. Tito mladí politikové se proti němu vzbouřili a uvrhli ho do vězení pod vlivem konstitučních teorií suverénního státu. A tak v době, kdy Evropa začínala pomalu přecházet od nacionalismu k internacionalismu a hrozila válkami, jejichž příčiny byly zcela vzdáleny rasovým problémům, západní Asie začínala zvolna přecházet od všeobecné k národní politice a snila o válkách bojujících místo pro

víru a otázky dogmatu za samosprávu a vlastní suverenitu. Tato tendence se projevila nejdříve a nejsilněji na Blízkém východě, v malých balkánských státech, a přivedla je navzdory utrpení, které zřejmě nemá obdoby, až k jejich cíli, k osamostatnění se od Turecka. Později se nacionalistické hnutí projevilo v Egyptě, v Indii a v Persii a nakonec v samotném Cařihradu, kde se upevnilo a zostřilo vlivem nových amerických názorů na vzdělání metodou osobního zkoumání: tyto myšlenky, jakmile byly puštěny na veřejnost ve staré, krajně orientální atmosféře, okamžitě vytvořily výbušnou směs; aniž chtěly, učily revoluci, neboť pro jedince v Turecku nebylo možné být moderním a zároveň zůstat loajálním, narodil-li se jako příslušník jedné z podrobených národností – Řeků, Arabů, Kurdů, Arménů nebo Albánců –, nad nimiž kdekdo tak dlouho pomáhal Turkům udržovat nadvládu.

Mladoturci se v důvěře ve svůj úspěch dali unést logikou svých zásad a na protest proti panislamismu hlásali osmanské bratrství. Nezkušené porobené národy – mnohem početnější než sami Turci uvěřily, že jsou přizvány ke spolupráci na vytvoření nového Východu. Vrhly se do práce (hlavy plné Herberta Spencera a Alexandra Hamiltona), postavily základy převratných idejí a pozdravily Turky jako své partnery Turci, vyděšení silami, které sami uvedli do pohybu, udusili ohně stejně rychle, jako je předtím rozdmýchali. Turecko zcela turecké a pro Turky – *Yeni-Turan* – znělo nové heslo dne. Později je tato politika měla přivést k záchraně jejich iredentistů, tureckých obyvatel Ruska na území Střední Asie, ale nejdřív ze všeho musí své impérium očistit od takových protivných porobených národů, které vzdorují botě, jež po nich dupe. Arabové, tvořící nejpočetnější cizí element v Turecku, byli první na řadě. Proto byli arabští poslanci rozeznáni, arabské společnosti zakázány, arabští notáblové proskribováni. Arabské manifestace a arabština byly Enverem Pašou potlačeny mnohem přísněji než jeho předchůdcem Abdulhamídem.

Arabové však mezitím stačili okusit, jak chutná svoboda: nemohli změnit své myšlenky tak rychle jako chování a vytrvalejší duchové v jejich řadách se nedali tak snadno podrobit. Četli turecké noviny a ve vlasteneckých výzvách nahrazovali slovo „Turek“ slovem „Arab“. Potlačování je naplnilo nezdravým násilím. Protože byli zbaveni ústavních možností projevit se, stali se z nich revolucionáři. Arabské organizace se uchýlily do podzemí a změnily se z liberálních klubů v konspirativní buňky. Arabská organizace Achna byla oficiálně rozpuštěna, ale v Mezopotámii ji nahradila nebezpečná skupina Ahad, bezpříkladně utajované bratrstvo rekrutující se téměř výhradně z řad arabských důstojníků turecké armády, kteří přísahali, že se od svých pánů naučí vojenskému umění a pak, až přijde hodina vzpoury, se obrátí proti nim a budou sloužit arabskému lidu.

Byla to početná organizace s bezpečnou základnou v divokých končinách jižního Iráku, kde držel moc ve svých nevypočitatelných rukou Sajjid Tálib, mladý John Wilkes arabského hnutí. Patřilo k ní sedm z každých deseti důstojníků narozených v Mezopotámii a fungovala tak znamenitě, že její členové zastávali až do konce vysoké velitelské funkce v Turecku. Když nastal pád, Allenby překročil Armageddon a Turecko se zhroutilo, jeden z představitelů této organizace velel ustupujícím zbytkům palestinských sil a druhý velel tureckým jednotkám v Zajordánsku v okolí Ammánu. A ještě později, už po uzavření příměří, byli v tureckých službách na důležitých místech mnozí lidé, kteří byli ochotni na pouhé slovo svých arabských vůdců zradit své pány. Většina z nich to slovo neuslyšela, protože všechny tyto organizace byly pouze proarabské a byly ochotny bojovat výhradně za arabskou nezávislost. Nechápaly, jakou výhodu by jim přineslo, kdyby podporovaly spíš spojence než Turky, protože nevěřily našim zárukám, že jim ponecháme svobodu. Mnohé z nich skutečně dávaly přednost sjednocení Arabů pod zotročující nadvládou Turků před rozkouskovaním arabského světa na sféry vlivu, v nichž by jej evropské mocnosti mohly snadněji kontrolovat.

Významnější než Ahad byla společnost Fatáh, organizace bojující za svobodu v Sýrii. V této společnosti se sdružili majitelé pozemků, spisovatelé, lékaři a významní státní zaměstnanci, slavnostně přísahali, určili si hesla a znamení, založili tisk i ústřední

pokladnu, ale hlavně začali připravovat pád turecké říše. S hlasitou lehkomyšlností Syřanů – národa disponujícího japonskou bystrostí, ale bohužel povrchního – rychle vybudovali mocnou organizaci. Ohlíželi se po pomoci zvenčí a svobodu chtěli získat vyjednáváním, aby nic nestála. Udržovali korespondenci s Egyptem, s Ahadem (členové jimi s pravou mezopotamskou drsností pohrdali), s mekským šerifem i s Velkou Británií. Všude hledali spojence, kteří by posloužili jejich záměrům. Kromě toho brali smrtelně vážně svou tajnost a vláda, ačkoli měla o jejich existenci jakési matné tušení, nedokázala najít důvěryhodné důkazy proti vůdcům ani řadovým členům. Nemohla zasáhnout, dokud by neměla po ruce tak průkazný materiál, že by uspokojil i anglické a francouzské diplomaty, kteří v Turecku hráli roli moderního veřejného mínění. Vypuknutí války v roce 1914 tyto zástupce Evropy odvolalo a turecká vláda konečně mohla svobodně zasáhnout.

Mobilizace soustředila všechnu moc v rukou členů – Envera, Talaata a Džamala –, kteří patřili k nejbezohlednějším, nejracionalnějším a nejctižádostivějším ze všech mladoturků. A právě ti si předsevzali vykořenit všechny neturecké proudy ve státě, především arabský a arménský nacionalismus. Pro první krok si našli zdánlivě pravdivou a vhodnou záminku v tajných dokumentech francouzského konzula v Sýrii, který po sobě v budově konzulátu zanechal kopie korespondence (týkající se arabské svobody), kterou udržoval s jistým arabským klubem, který neměl nic společného s organizací Fatáh, ale skládal se z upovídanejší a méně nebezpečné inteligence ze syrského pobřeží. Turci si samozřejmě mnuli ruce, neboť „koloniální“ agrese v severní Africe vrhala na Francouze špatné světlo v očích arabsky mluvícího muslimského světa. A konzulova korespondence velice posloužila Džamalovi, mohl snadno svým souvěrcům dokázat, že arabští nacionalisté jsou natolik nevěřící, že Francie je jim milejší než Turecko.

Sýrii tato odhalení samozřejmě neznamenala nic nového, ale členové společnosti byli známí a všeobecně ctěni, i když spíš akademicky zaměřeni lidé. A jejich zatčení a odsouzení i řada deportací, vyhnanství a poprav, k nimž proces s nimi vedl, otráslou celou zemí až do základů a poučilo členy Fatáhu, že je čeká osud Arménů, nevyvodí-li z osudu odsouzených náležitě poučení. Arméni byli dobře zorganizováni a vyzbrojeni, ale jejich vůdcové zklamali. Byli postupně odzbrojeni a zničeni, muži zmasakrováni, ženy a děti hnány sem a tam po zimních cestách, bez jídla a oblečení, vystaveny každému na potkání jako snadná kořist, dokud je nepotkala smrt. Mladoturci vybíjeli Armény ne proto, že byli křesťané, ale protože byli Armény, a z téhož důvodu nahnali arabské muslimy i křesťany do jednoho vězení a pověsili je na stejné šibenici. Džamal Paša sjednotil lidi všech stavů, jmenů a vyznání v celé Sýrii pod tlakem společně sdíleného utrpení a ohrožení a tím vlastně umožnil přípravu vzpoury.

Turci podezírali arabské důstojníky a vojáky ve své armádě a doufali, že se jim proti nim podaří užít taktiky rozptýlení, která se osvědčila proti Arménům. Ale bránily jim v tom především potíže s dopravou a počátkem roku 1915 došlo k nebezpečnému soustředění arabských divizí (skoro třetina původní turecké armády hovořila arabsky) na území severní Sýrie. Turci je rozdělili, pokud to bylo možné, a rozeslali je do Evropy, k Dardanelám, na Kavkaz nebo k Suezskému průplavu – zkrátka kamkoli, kde se rychle dostaly na frontu, anebo kde byly zbaveny dohledu a pomoci svých krajanů. Byla vyhlášena svatá válka, aby se praporu „jednoty a pokroku“ v očích tradičních klerikálních živlů alespoň částečně dostalo tradičního posvěcení chalífového bojového řádu a mekský šerif vyzván – vlastně mu to bylo spíš nařízeno –, aby tuto výzvu v boji papouškoval.

původ odvozující se od Muhammada prostřednictvím jeho dcery Fátimy a jejího staršího syna Hasana. Právoplatní šerifové byli zapsáni v rodokmenu – sáhodlouhém svitku chovaném v Mekce v péči mekského emíra, voleného šerifa šerifů, který měl být nejvýše postavený a nejvznešenější ze všech. Prorokova rodina držela ve svých rukou posledních devět set let otěže světské vlády nad Mekkou a měla kolem dvou tisíc členů.

Starý osmanský režim hleděl na tento rodinný klan navzájem si rovných teokratů se směsicí zbožné úcty a nedůvěry. Protože byli příliš silní na to, aby se jich úřady mohly zbavit, sultán zachraňoval vlastní důstojnost tím, že potvrzoval každého emíra v úřadě. Toto prázdno gesto časem nabývalo na důstojnosti, až nakonec noví držitelé hodnosti nabyli dojmu, že sultánovo schválení je právoplatným zpečetěním jejich volby. Turci si nakonec uvědomili, že potřebují bezpodmínečně ovládat Hidžáz, protože může posloužit jako přechodné stadium a předobraz postupu jejich panislámských plánů. Otevření Suezského průplavu bylo šťastnou náhodou, která jim umožnila vyslat vojenské posádky do svátých měst. Projektovali hidžázkou dráhu a zvyšovali turecký vliv mezi místními kmeny pomocí peněz, intrik a vojenských trestných výprav.

Se silícím vlivem v této oblasti se sultán stavěl víc a víc na roveň šerifovi, dokonce i v samé Mekce, a při první příležitosti se odvážil sesadit šerifa, který byl podle jeho mínění příliš skvělý, a nahradil ho nástupcem ze soupeřící rodiny uvnitř klanu v naději, že získá obvyklé výhody, jaké přináší využívání vnitřních rozkolů. A nakonec Abdulhamíd nechal odvézt část rodiny do Cařihradu do čestného zajetí. Mezi odvezenými byl i budoucí vládce Husajn ibn Alí, který strávil v zajetí osmnáct let. Využil příležitosti a poskytl svým synům – Alímu, Abdulláhovi, Fajsalovi a Zajdovi – moderní vzdělání i zkušenosti, které jim později umožnily dovést arabská vojska k vítězství.

Když byl Abdulhamíd svržen, méně svévolní mladoturci zvrátili jeho politiku a poslali šerifa Husajna zpátky do Mekky s titulem emíra. Husajn se okamžitě pustil do obnovy moci emirátu a upevnil své postavení na starém základě a přitom udržoval prostřednictvím svých synů, náměstka předsedy turecké sněmovny Abdulláha a poslance za Džiddu Fajsala, úzké a přátelské vztahy s Cařihradem. Oba mu až do vypuknutí války podávali informace o politické atmosféře v hlavním městě říše, ale pak se museli spěšně vrátit do Mekky.

Vypuknutí války vyvolalo neklid v Hidžázu. Poutě do svátých míst ustaly a tím vyschl zdroj příjmů pro podnikání a státní pokladnu svátých míst. Panovaly oprávněné obavy, že přestanou připlouvat indické lodě s potravinami (neboť z ryze právního hlediska se šerif stal občanem nepřátelského státu), a jelikož téměř žádné potraviny nepocházely z domácích zdrojů, země by se dostala do nebezpečné závislosti na dobré vůli Turků, kteří by ji mohli kdykoli vyhladovět pouhým uzavřením hidžázké dráhy. Husajn nebyl nikdy vydán Turkům zcela na milost a nemilost a právě v tuto chvíli nesmírně potřebovali, aby se přidal k jejich *džihádu*, svaté válce všech muslimů proti křesťanstvu.

Abyste byla svátá válka všeobecně uznána, musí být schválena Mekkou, a když se jí takového schválení dostane, může vyvolat krveprolití na celém Východě. Husajn byl čestný, prozíravý, tvrdohlavý a hluboce zbožný muž. Cítil, že svátá válka je z hlediska náboženské doktríny neslučitelná s agresivním tažením a navíc absurdní po boku křesťanského spojence – Německa. Proto odmítl turecký požadavek a zároveň se obrátil s důstojnou výzvou na spojence, aby netrestali jeho zemi za něco, zač nemůže, a nenechávali ji trpět hladem. Turci reagovali okamžitým zavedením částečné blokády Hidžázu, protože začali kontrolovat dopravu poutníků na železnici. Britové naopak ponechali pobřeží volné pro speciálně regulovanou lodní dopravu potravin.

Turecký požadavek nebyl však jediný, jaký emír obdržel. V lednu 1915 mu vedoucí představitel mezopotamských důstojníků, vůdce damašských důstojníků a zástupce syrských civilistů společně poslali konkrétní návrh na vojenskou vzpouru, kterou byli ochotni vyvolat proti Turkům v Sýrii. Utlačované obyvatelstvo Mezopotámie a Sýrie i výbory organizací Ahad a Fatáh ho vyzvaly jako otce Arabů, muslima muslimů, svého nejvyššího panovníka a nejstaršího hodnostáře, aby je zachránil před zlověstnými pikli, které proti nim chystají Talaat a Džamal.

Husajn jako politik, panovník, muslim, stoupenec moderních myšlenek a nacionalista byl nucen vyslyšet jejich výzvy. Vyslal do Damašku svého třetího syna Fajsala, aby jako jeho osobní zástupce projednal jejich návrhy a předložil mu o nich zprávu. Staršího syna Alího vyslal do Medíny s příkazem v tichosti a pod jakoukoli vhodnou záminkou naverbovat z řad venkovanů a příslušníků kmenů z celého Hidžázu co největší vojsko a udržovat je v bojové pohotovosti pro případ, že by o ně Fajsal požádal. Druhý syn v pořadí úřední posloupnosti Abdulláh byl pověřen úkolem vysondovat dopisem, jak by se Britové chovali v případě povstání Arabů proti Turkům.

V lednu 1915 Fajsal hlásil, že místní poměry jsou příznivé, ale všeobecné povstání by nešlo tak hladce, jak spiklenci doufají. V Damašku byly soustředěny tři divize složené z arabských vojáků a ochotné začít vzpouru. Dvě další divize, rozložené arabským nacionalismem a umístěné v Aleppu, by se určitě přidaly, kdyby začal někdo jiný. Na příslušném břehu Tauru byla rozmístěna pouze jediná turecká divize, takže by se vzbouřenci hned při prvních krocích určitě zmocnili celé Sýrie. Naproti tomu veřejné mínění nebylo ani zdaleka tolik nakloněno radikálním krokům a vojáci jako celek si nebyli ani zdaleka jisti, že Němci dokážou vyhrát válku, a když, tak jestli brzy. Kdyby však spojenci vylodili svůj australský expediční sbor (soustředěný v Egyptě) v Alexandrettě a zabezpečili tím syrský bok, bylo by rozumné a jistější riskovat třeba i konečné německé vítězství a nutnost uzavřít už předtím separátní mír s Tureckem.

Následovaly průtahy a odklady, protože spojenci obrátili pozornost k Dardanelám, a ne k Alexandrettě. Fajsal se k nim vypravil, aby se na místě přesvědčil, jak vypadá situace v Galipoli, protože zhroucení Turecka by bylo signálem pro vystoupení Arabů. V následujících měsících zůstalo spojenecké tažení u Dardanel trčet na místě. Nastalým jatкам padly za obět zbytky elitních tureckých jednotek. Katastrofa, jakou tyto kumulované ztráty pro Turecko znamenaly, byla tak strašná, že se Fajsal vrátil do Sýrie přesvědčen, že nastal vhodný okamžik k zahájení vzpoury, ale místní situace se během jeho nepřítomnosti vyvinula nepříznivě.

Fajsalovi syrští stoupeneci byli pozatýkáni nebo se museli skrývat a jejich přátelé byli po desítkách věšeni z politických důvodů. Fajsal zjistil, že příznivě naladěné arabské divize byly buď odeslány na vzdálená bojiště, anebo rozdrobeny na menší jednotky a rozptýleny do tureckých útvarů. Arabští venkované byli vydáni na milost a nemilost turecké vojenské správě a Sýrie ležela bezmocně u nohou Džamala Paši. Všechny Fajsalovy trumfy byly pryč.

Fajsal v dopise otci radil, aby celá záležitost byla prozatím odložena, než bude Anglie dostatečně připravena a Turecko se octne v úzkých. Anglie se bohužel nacházela v nezáviděníhodné situaci. Britské síly se ve zmatku stahovaly od Dardanel. Vleklé utrpení u Kútu bylo posledním stadiem celé akce a povstání kmene Samúsiů, které shodou okolností vypuklo zároveň se vstupem Bulharska do války, ohrožovalo čerstvě odkryté boky Britů.

Fajsal se ocitl v krajně nebezpečné situaci. Byl vydán na milost členům tajné společnosti, v jejímž čele stál už od předválečných dob. Byl nucen žít jako host Džamala Paši v Damašku a oprašovat si vojenské znalosti, neboť jeho bratr Alí shromažďoval v Hidžázu vojsko pod záminkou, že je spolu s Fajsalem povede na pomoc Turkům proti Suezskému průplavu. A tak Fajsal jakožto řádný příslušník osmanského hnutí a důstojník v tureckých službách musel žít na velitelství a mlčky snášet urážky a drzosti, jimiž zahrnoval jeho národ tyranský Džamal, když se dost podíval na dno svého džbánů.

Džamal často posílal pro Fajsala a nutil ho, aby přihlížel popravám jeho tureckých přátel. Tyto oběti justičních vražd se neodvážily dát najevo, že znají Fajsalovy skutečné úmysly o nic víc, než se on sám odvážil dát slovem či pohledem najevo své pravé smýšlení, jelikož takové prozrazení by automaticky odsoudilo jeho rodinu a snad i národ ke stejnému osudu. Jen jednou vybuchl a řekl Džamalovi, že za tyto popravky zaplatí tím, že na jeho hlavu padne všechno, čemu se chce vyhnout, a jen zásah jeho cařihradských přátel, předních představitelů Turecka, zabránil tomu, aby nezaplatil za svá zbrklá slova smrtí.

Fajsalova korespondence s otcem byla sama o sobě dobrodružstvím. Udržovali styky prostřednictvím starých rodinných chráněnců, mužů mimo jakékoli podezření, kteří si jezdili po hidžázké dráze sem a tam, jak se jim zachtělo, a vozili dopisy ukryté v jílcích mečů, zapečené v koláčích, zašité v podrážkách sandálů nebo psané neviditelným inkoustem na obalech neškodných balíků. Fajsal ve všech ohlašoval nepříjemné věci a naléhal na otce, aby povstání odložil na příznivější dobu.

Husajn se však Fajsalovým odrazováním od akce nedal ani v nejmenším ovlivnit. Mladoturci byli v jeho očích jen banda bezbožných hříšníků, kteří nedovedou dostát požadavkům své víry ani lidské povinnosti a dopouštějí se zrady na duchu doby i na nejvyšších zájmech islámu. Přestože bylo Husajnovi šedesát pět let, byl s radostí ochoten proti nim vést válku a spoléhal na boží spravedlnost, že mu uhradí výdaje s tím spojené. Husajn důvěřoval v Boha natolik, že nechával ležet ladem své vojevůdké nadání a věřil, že si to Hidžáz může vyřídit s Tureckem v poli jako rovný s rovným. Poslal proto svého důvěrníka k Fajsalovi s dopisem, v němž mu oznamoval, že v Medíně je všechno připraveno na jeho inspekci a pak vojsko může vyrazit na frontu. Fajsal o tom informoval Džamala a požádal o dovolení odjet, ale ten mu k jeho hrůze odpověděl, že vrchní velitel Enver Paša je na cestě do příslušné provincie a že odjedou společně do Medíny a vykonají tam přehlídku shromážděného vojska. Fajsal měl v plánu vztyčit otcův válečný prapor ihned po příjezdu do Medíny a zaskočit tak Turky nepřipravené – a teď mu chtěli hodit na krk dva nezvané hosty, jimž by podle zásad arabské pohostinnosti nesměl ublížit a kteří by zahájení akce oddalovali tak dlouho, až by se tajemství vzpoury ocitlo v krajním nebezpečí odhalení!

Nakonec všechno dobře dopadlo, i když ironie celého rozhovoru byla strašná. Enver, Džamal a Fajsal sledovali obraty a manévry jednotek na prašné pláni před městskou branou a kochali se pohledem na předstíranou bitvu jízdy na velbloudech a koně pobodávané ostruhami v boji jezdců ozbrojených kopími, to vše v nezapomenutelném arabském stylu. „A všichni tihle bojovníci se dobrovolně hlásí do svaté války?“ zeptal se nakonec Enver Fajsala.

„Ano,“ odpověděl Fajsal.

„Jsou ochotni padnout v boji proti nevěřícím?“

„Ano,“ odpověděl Fajsal znovu a pak už přistoupili arabští vůdcové, aby mohli být představeni, a šerif Alí ibn al Husajn z Múdhiku si ho vzal stranou a šeptem se zeptal: „Pane, mám je už zabít?“ Ale Fajsal mu odpověděl: „Ne, jsou to naši hosté.“

Šejchové dále protestovali, neboť byli přesvědčeni, že by mohli ukončit celou válku dvěma ranami meče. Byli rozhodnuti jednat, a tak Fajsal musel mezi ně, pár kroků mimo doslech, ale zcela na očích, a prosit za život tureckých diktátorů, kteří přivedli jeho nejlepší přátele na šibenici. Nakonec se musel vymluvit, odvést všechny zpátky do Medíny, dát obsadit hodovní síň vlastními otroky a doprovodit Envera a Džamala až do Damašku, aby nemohli být zabiti po cestě. Tuto namáhavou zdvořilost vysvětloval tím, že podle arabských zvyklostí je třeba obětovat všechno péči o hosty, ale Enver a Džamal, kterých se na základě toho, co viděli, zmocnilo silné podezření, nařídili přísnou blokádu Hidžázu a vyslali tam početné turecké posily. Chtěli zadržet Fajsala v Damašku, ale z Medíny došly telegramy dožadující se jeho okamžitého návratu, aby se zabránilo nepokojům, a tak Džamal, ač nerad, dovolil Fajsalovi návrat pod podmínkou, že členové jeho doprovodu zůstanou na místě jako rukojmí.

Po návratu Fajsal zjistil, že Medina se ježí tureckými posilami včetně štábu a velitelství dvanáctého armádního sboru, jemuž velel osobně statečný starý hrdlořez Fachrí Paša, který předtím krvavě „očistil“ Zajtún a Urfu od Arménů. Turci tedy nepřehlédli varovné signály a Fajsalovy naděje na nenadálou překvapivou akci, která by mohla mít úspěch prakticky bez jediného výstřelu, se obrátily vniveč. Bylo však už pozdě na jakoukoli opatrnost. Po čtyřech dnech Fajsalův doprovod vyjel z Damašku směrem na východ, aby hledal útočiště u beduínského náčelníka Nurí Šaalána, a ještě téhož dne vzal Fajsal věc do vlastních rukou. Když vztyčil arabský prapor, panislámský nadnárodní stát, pro nějž Abdulhamíd masakroval, pracoval a zemřel, i německé naděje na spolupráci islámu při

uskutečňování světových plánů císaře Viléma II. odešly do říše snů. Pouhým vyvoláním vzpoury šerif uzavřel tyto dvě fantastické kapitoly světových dějin.

Vzpouza byla tím nejvážnějším krokem, jaký mohli politikové podniknout, a celá arabská revolta byla takovou hazardní sázkou, že se její výsledek nedal vůbec předpovědět. Ale Štěstěna tentokrát přála odvážnému hráči a arabská epopie se vrhla na svou bouřlivou cestu, po níž prošla od zrození přes období slabosti a bolestivých pochyb až ke krvavému vítězství. To byl zasloužený konec dobrodružství, které dalo tolik v sázku, ale po vítězství se pomalu dostavilo zklamání a nakonec noc, v níž bojovníci zjistili, že je všechny naděje zklamaly. A kéž k nim teď konečně přijde bílý mír konce sršící z poznání, že dosáhli nesmrtelné věci, která bude inspirovat ještě jejich potomky.

6

Před válkou jsem během řady let projedil křížem krázem semitský Východ a přitom jsem se učil zvykům venkovanů i příslušníků různých kmenů žijících v Sýrii a Mezopotámii. Má chudoba mě donutila stýkat se především s méně zámožnými vrstvami, s nimiž se evropští cestovatelé většinou nesetkávali, a díky těmto zkušenostem jsem viděl věci z nezvyklého hlediska, což mi umožnilo chápat a vymýšlet se do názorů nepoučené většiny i hrstky osvícenějších, na jejichž mínění záleželo ani ne tak momentálně, jako spíš do budoucna. Navíc jsem měl možnost poznat alespoň částečně politické síly působící v myslích lidí na Středním východě a všude jsem si všiml především známek rozpadu turecké říše.

Turecko dodělávalo na nepřiměřené vnitřní napětí, způsobené pokusem udržet v tradičních podmínkách, ale se zmenšenými zdroji celé zděděné impérium. Umění zacházet s mečem bylo hlavní předností potomků, jenže meče v naší době vyšly z módy a ustoupily mnohem vražednějším a vědecktějším zbraním. Život začal být příliš komplikovaný pro tyto dospělé děti, jejichž síla spočívala v prostotě, trpělivosti a schopnosti přinášet oběti. Byli nejpomalejší ze všech národů žijících v západní Asii a nebyli uzpůsobeni k přijetí nových vědomostí o řízení vlády a života, o vynalezení vlastních ani nemluvě. Jejich vláda se pod vlivem okolností stala záležitostí založených spisů, telegramů, velkých financí, eugeniky a kalkulací. Staří správci provincií, většinou negramotní, příjímá a osobní, kteří vládli pevnou rukou nebo pevným charakterem, museli nevyhnutelně odejít. Vláda přešla do rukou nových mužů, kteří byli agilní a dokázali se přizpůsobit potřebám mašinerie. Povrchní a polopoevropštělý výbor mladoturků se skládal z potomků Řeků, Albánců, Bulharů, Čerkesů, Arménů a Židů – zkrátka kohokoli kromě Seldžuků a Osmanů. Prostí lidé ztratili pocit sounáležitosti se svými vládci, kteří si přivezli kulturu z Levanty a politické teorie z Francie. Turecko upadalo a zdraví mu mohl uchovat jen nůž.

Ve své nezlomné lásce ke starým způsobům obyvatelé Anatólie zůstávali tažnými zvířaty doma ve svých vesnicích a jinde vojáky, kteří nereptají, zatímco podrobené národy říše, tvořící skoro sedm desetin obyvatelstva, den ode dne sílily a rozšiřovaly si obzory, protože byly nedostatkem tradice a odpovědnosti i méně strnulým a bystřejším duševním ustrojením lépe disponovány k přijímání nových myšlenek. Starý vrozený pocit hrůzy a nadřazenosti, který v nich vyvolávali Turci, začal pomalu slábnout, zvláště když se objevily možnosti širšího srovnání. Měnící se rovnováha mezi Tureckem a podrobenými provinciemi tedy vyžadovala početnější vojenské posádky, měla-li být udržena všechna stará území. Tripolsko, Albánie, Thrákie, Jemen, Hidžáz, Sýrie, Mezopotámie, Kurdistán, Arménie, to všechno znamenalo nové a nové úcty, břemena dopadající na venkovské obyvatele Anatólie, vylidňované rok od roku vyššími odvody do armády. Břemeno doléhalo nejtíže na chudé vesnice, které tím pádem chudly ještě víc a víc.

Branci snášeli svůj osud bez protestů: rezignovali, jak bylo zvykem mezi tureckými

vesničany. Byli jako stádo ovcí, ani dobří, ani špatní. Když byli ponecháni na pokoji, nedělali nic nebo snad tupě seděli na zemi. Když dostali rozkaz, aby se chovali slušně, nebo když nespěchali, chovali se jako ti nejlepší přátelé nebo nejvelkorysejší nepřátelé. Když jim však nařídili, aby pohanili vlastní otce a rozpárali břicha vlastním matkám, udělali to se stejným klidem, s jakým lenořili, a navíc důkladně. Čísel z nich věčný nedostatek iniciativy, beznadějný a strávený horečkou, který z nich dělal nejposlušnější, nejvytrvalejší a duchem nejméně prodchnuté vojáky na světě.

Takoví lidé byli předurčeni stát se obětmi svých neskrývaně zkažených levantských důstojníků, kteří je měli hnát na smrt jako stádo, anebo je nechat pochcípát jako hejna much vinou zanedbání. A jejich pánové s nimi zacházeli jako se špalky na štípání dříví a objekty nejnižších pudů. Cenili si jich tak nízko, že u nich nezachovávali ani ta nejběžnější profylaktická opatření. Lékařské prohlídky prokázaly u řady tureckých zajatců nepřírozeně nabyté pohlavní choroby. Nikdo z nich neměl tušení o povaze syfilidy, a tak se nákaza šířila od jednoho ke druhému po celém praporu, v němž branci sloužili šest sedm let, a ti, kdo přežili, se pak, pokud pocházeli ze slušných rodin, báli vrátit a raději se přihlásili k četníkům nebo se živili po městech, jak se dalo. Proto klesala porodnost. Turecké obyvatelstvo anatolského venkova vymíralo vinou povinné vojenské služby.

Viděli jsme, že je třeba, aby se na Východě objevil nový faktor, mocnost nebo rasa, která by nad Turky převládla počtem, produkcí i duševní čilostí. Historie nás nijak nepovzbuzovala v představě, že by tento faktor mohl být na Východ přenesen hotový rovnou z Evropy. Všechny pokusy evropských mocností uchytit se v asijské Levantě skončily bez výjimky katastrofou, a my jsme k žádnému evropskému národu nepociťovali tak silnou antipatii, abychom jej zavlekli do další. Úspěch a řešení tedy musely přijít z místních zdrojů a naneštěstí úroveň účinnosti mohla také být měřena místními měřítky. Souboj se měl odehrát s Tureckem a Turecko bylo zcela prohnilé.

Někteří z nás soudili, že dostatek, ba přebytek skryté energie najdeme v arabských národech (nejlepší součásti obyvatelstva staré turecké říše), plodné směsici semitských kmenů, skvělých v náboženském myšlení, dostatečně pilných, obchodně založených a politicky myslících, avšak svou povahou spíš solventních než dominantních. Odsloužili si svých pět set let pod tureckým jhem a začínali snít svobodě. Proto když se Anglie konečně rozkmotřila s Tureckem a válka propukla plnou silou zároveň na Východě i na Západě, my, kteří jsme byli přesvědčeni, že držíme v rukou klíč k budoucnosti, jsme se ze všech sil začali snažit, aby Anglie do svého úsilí zahrnula podporu nového arabského světa v nejzápadnějším cípu Asie.

Nebylo nás mnoho a prakticky všichni jsme se soustřeďovali kolem náčelníka civilní i vojenské zpravodajské služby Claytona, který působil v Egyptě. Clayton se skvěle hodil za šéfa party takových nezkroutných divochů, jakými jsme byli. Byl chladnokrevný, jasnozřivý vždycky si udržoval náležitý odstup a dovedl projevat podvědomou odvahu při přejímání odpovědnosti za praktické kroky. Jeho názory stejně jako znalosti byly spíš všeobecné a při práci používal spíš přesvědčování než hlasité nařizování. Nebylo snadné čelit jeho vlivu. Byl jako voda nebo olej, pronikal tiše a vytrvale vším. Nebylo možné určit, kde Clayton je a kde není a co mu skutečně patří. Nikdy nikoho viditelně k ničemu nevedl, ale jeho myšlenky držely krok s lidmi, kteří to dělali: dělal na všechny dojem svou střízlivostí a klidně a vznešeně umírněnou nadějí. V praktických záležitostech nedal na omezování, pravidelnost ani uspořádanost, zkrátka byl to muž, kterého mohli snášet nezávislí lidé.

Osobou číslo jedna v našich řadách byl orientální tajemník rezidence, nejbrilantnější Angličan na celém Blízkém východě Ronald Storrs, precizní a výkonný pracovník, přestože svou energii rozptyloval mezi lásku k hudbě a literatuře, sochařství, malířství a vůbec všem krásným plodům, jaké může svět nabídnout. Přesto však Storrs zasel vše, co jsme my později sklídili, a vždycky také zůstal prvním a největším z nás. Jeho stín by býval přikryl nás i naši politiku na Středním východě jako plášť, kdyby si byl dokázal odepřít požitky světa a připravil se, tělesně i duševně, s přísností atleta na nastávající

zápas.

Patřil mezi nás i George Lloyd. Sršel důvěrou a jeho znalosti finančních záležitostí nás bezpečně vedly skrytým labyrintem obchodu i politiky. To on správně prorokoval, jakými cestami se vývoj na Středním východě bude ubírat. Bez něho bychom nedokázali, co jsme dokázali, ale on sám byl těkavá povaha, podléhající spíš choutkám než vyčerpání. Vyžadoval příliš mnoho věcí, a proto s námi nemohl dlouho zůstat. Nemohl ovšem tušit, jak jsme ho měli rádi.

Dále s námi sloužil stoupenec nepřesvědčivých světových kroků překypující bujnou fantazií, Mark Sykes: také takové klubko předsudků, intuicí a polovičatých znalostí. Jeho nápady ulpávaly na povrchu a na ověření vhodnosti zvoleného materiálu neměl dostatek trpělivostí. Obvykle si vybral jistý aspekt nějaké pravdy, vytrhl jej ze souvislosti, náležitě nafoukl, překroutil a upravil podle svých představ, až jimi vzbudil všeobecný výsměch, který ovšem byl jeho triumfem. Měl vrozený smysl pro parodii: z vlastního rozhodnutí se stal spíš karikaturistou než umělcem, dokonce i ve státnickém umění. Ve všem viděl to liché a sudé mu unikalo. Jeho pomoc nám zároveň pomáhala i škodila. Škody, které naší věci způsobil, se pokusil odčinit v Paříži. Když tam naposledy přijel na týden ze Sýrie, kde byl pověřen politickým posláním a kde si uvědomil strašlivou skutečnost, k níž vedly jeho sny, rytířsky se přiznal: „Mýlil jsem se, taková je pravda.“ Starší přátelé odmítali uznat jeho nově nabytou serióznost a mysleli si, že je vrtkavý a že je znovu na omylu. Krátce nato zemřel. Byla to nejstrašnější tragédie, jaká mohla arabskou věc potkat.

Naším pravým mentorem byl zpovědník a rádce Hogarth, který nám připomínal obdoby a lekce vyplývající z dějin i umírněnost a odvalu. Pro nezasvěcené byl mírotvorcem (já osobně jsem pro ně byl krvežíznivec ježící se vyceněnými zuby a nataženými drápy a měl jsem v sobě ďábla), který nás vždycky donutil naslouchat svým závažným argumentům. Vyznačoval se jemným smyslem pro hodnoty a dovedl nám jasně vysvětlit, jaké síly se skrývají pod zavšivenými hadry a hnisajícími těly, jak se nám jevíli Arabové. Hogarth mezi námi hrál roli soudce utkání a neúnavného historika, který se s námi dělil o své nevyčerpatelné znalosti a opatrnou životní moudrost i v těch nejmenších drobnostech, protože věřil v naši věc. Stál za ním Cornwallis, napohled hrubší typ, ale evidentně ukovaný z jednoho z těch neuvěřitelných materiálů, které tají až při mnoha tisících stupňů. Dokázal vydržet o měsíce déle rozpálený víc, než běžní lidé vydrží dobřela, a přesto působil chladným a pevným dojmem. Za ním zas stáli další a další – Newcombe, Parker, Herbert, Graves – všichni spojeni jedním přesvědčením, ale pracující každý po svém.

Sami jsme si jako parta říkali *Vetřelci*, neboť jsme hodlali vtrhnout do všeobecně uznávaných kruhů britské diplomacie na Východě a vytvořit tam nový styl bez ohledu na vyježděné koleje, které nám zanechali naši předchůdci. Proto jsme z naší nesourodé zpravodajské centrály sídlící v Káhiře (hlučného místa, kde neustále zvonily zvonky a kde vládl čilý ruch a shon, takže je Aubrey Herbert nazval orientálním nádrazím) začali působit na všechny nadřizené, vzdálené i blízké. Prvním objektem naší pozornosti se samozřejmě stal vysoký komisař v Egyptě sir Henry McMahon a ten díky své hluboké prozíravosti a zkušené a zakalené mysli naše cíle okamžitě pochopil a uznal za správné. Ostatní – Wemyss, Neil Malcolm, Wingate – nám poskytovali podporu z radosti nad tím, že konečně viděli, že válka k něčemu vede. Jejich působení upevnilo v lordu Kitchenerovi příznivý dojem, který si odnesl před lety, když se u něho v Egyptě objevil šerif Abdulláh, a tak se McMahonovi konečně podařilo položit základní kámen celého našeho projektu: dospět k porozumění s mekským šerifem.

Ale už předtím jsme si mohli začít dělat značné naděje v Mezopotámii. Arabské hnutí za nezávislost začalo působit právě tam na energický, i když bezohledný popud Sajjida Tálíba a později i dalších spikleneckých důstojníků. Enverův soupeř Azíz al-Masrí, který žil, do značné míry díky nám, v Egyptě, byl idolem arabských důstojníků. Hned v prvních dnech války se na něho obrátil lord Kitchener v naději, že převede turecké síly umístěné v Mezopotámii na naši stranu. Británie se tehdy bohužel oddávala falešným nadějím na snadné a rychlé vítězství: rozdrčení Turecka se považovalo za pouhou promenádu.

Indická vláda byla proti jakýmkoli závazkům vůči arabským nacionalistům, které by mohly překážet jejím úmyslům přimět Mezopotámii hrát roli druhé Barmy, která se obětuje pro dobro všech. Proto přerušila vyjednávání, odmítla Azíze a internovala Sajjida Táliba, který se sám vydal do našich rukou.

Potom si hrubou silou vynutila vstup do Basry. Nepřátelské jednotky na území Iráku se skládaly téměř výhradně z arabských vojáků, kteří se octli v nezáviděníhodném postavení, neboť měli bojovat za zájmy svých utlačovatelů proti národu, který už dlouho považovali za budoucího osvoboditele, ale který tvrdošíjně odmítal sehrát roli, jež se od něj očekávala. Jak se dalo čekat, bojovali velmi špatně. Naše síly vyhrávaly bitvu po bitvě, až jsme uvěřili, že indická armáda je lepší než turecká. Následoval neprozřetelný postup ke Ktésifóntu, kde jsme narazili na skutečné turecké vojáky, kteří bojovali do roztrhání těla, a náš postup byl nečekaně na místě zastaven. Ustoupili jsme otřesení, a tak začalo vleklé utrpení v Kútu.

Mezitím si naše vláda nasypala popel na hlavu a z důvodů, které nebyly bez souvislosti s pádem Erzerumu, mě vyslala do Mezopotámie zjistit, co by se dalo nepřímou podniknout pro vyproštění tísněné posádky. Místní Britové měli proti mému příjezdu ty nejzásadnější námitky a dva generálové z jejich řad byli tak laskaví a vysvětlili mi, že mé poslání (jehož podstatu vůbec neznali) je nedůstojné vojáka (jímž jsem nebyl). Ve skutečnosti už stejně bylo pozdě na nějakou akci, protože Kút mlel z posledního, a proto jsem neudělal nic z toho, co jsem měl na mysli i v moci udělat.

Podmínky pro arabské hnutí byly ideální. Obyvatelé Nadžafu a Kerbely, nacházející se hluboko v týlu turecké armády, povstali. A zbývající Arabové byli podle jeho vlastních slov ochotni kdykoli zradit Turecko. Kmeny sídlící kolem Eufratu by také byly bývaly přešly na naši stranu, stačilo jim dát najevo britskou přízeň. Kdybychom byli zveřejnili sliby dané šerifovi, nebo dokonce proklamaci vyvěšenou později v ulicích dobytého Bagdádu a drželi se jí, bylo by se k nám přidalo dostatečné množství místních bojovníků, ochotných narušovat turecké komunikační linie mezi Bagdádem a Kútem. Stačilo by pár týdnů, a nepřítel by buďto byl nucen přerušit obléhání a ustoupit, anebo by se musel dát sám obklíčit před Kútem skoro stejně neprodyšně, jako byl obklíčen Townshend ve městě. Čas na přípravu takové Isti bychom byli snadno získali. Kdyby britské velení v Mezopotámii dostalo od ministerstva války dalších osm letounů, aby mohlo zvýšit denní zásobování posádky proviantem, Townshendův odpor mohl být prodlužován donekonečna. Jeho obranná postavení byla pro Turky nedobytná a jen kombinace vnitřních a vnějších chyb ho donutila kapitulovat.

Protože takto nebylo možné dávat instrukce žádné ze zainteresovaných stran, vrátil jsem se okamžitě do Egypta a britské síly v Mezopotámii zůstaly až do ukončení nepřátelství prakticky cizím vojskem, které vtrhlo na nepřátelské území. Domácí obyvatelstvo se k nim chovalo buďto s pasivní neutralitou, anebo s neskrývaným nepřátelstvím. Důsledkem bylo, že britské síly nikdy nezískaly volnost pohybu, jakou měl v Sýrii Allenby, který do země vstoupil jako přítel, a místní obyvatelstvo se aktivně postavilo na jeho stranu. Početní stavy vojska, podněbí i komunikace pro nás byly příznivější v Mezopotámii než v Sýrii a vyšší velení nebylo po překonání počátečních potíží o nic méně výkonné a zkušené, ale seznamy ztrát ve srovnání s Allenbyovými i jejich taktika štípání dříví ve srovnání s jeho výpady prováděnými rapírem ukázaly, jak zásadně dokázala nepříznivá politická situace ovlivnit ryze vojenskou operaci.

7

Zastavení našeho postupu v Mezopotámii pro nás bylo zklamáním, ale McMahon pokračoval ve vyjednáváních s Mekkou a nakonec je navzdory evakuaci z Galipoli, kapitulaci Kutu a všeobecně nepříznivému vývoji v té chvíli dovedl k úspěšnému konci.

Ale jen málo lidí, i z řad těch, kteří byli do průběhu a obsahu jednání zasvěceni, byli přesvědčeni, že šerif bude opravdu bojovat, a proto jeho vzpoura a otevření pobřeží pro naše lodě nakonec překvapily jak nás, tak je.

Zjistili jsme, že tím naše potíže teprve začínají. Zásluhy za nový vývoj byly připsány McMahanovi a Claytonovi a profesionální řevnivosti okamžitě zvedly hlavu. Velící generál v Egyptě sir Archibald Murray přirozeně nestál ani o konkurenci, ani o konkurenční akce ve své sféře. Nesnášel civilní představitele moci, která tak dlouho udržovala mír mezi ním a generálem Maxwellem. Arabská záležitost mu nemohla být svěřena, protože ani on, ani jeho štáb neměli dostatečnou kompetenci pro řešení tak neobvyklého problému. Na druhé straně bylo v jeho moci zesměšnit vysokou komisi za to, že vede soukromou válku. Byl to velice nervózní člověk s bujnou fantazií a vrozenou touhou se prosadit. A narazil-li na údajně konkurenční podnik, napnul všechny své značné síly, aby jej znemožnil.

Pomoc nacházel u náčelníka svého štábu generála Lyndena Bella, koženého vojáka, který se instinktivně vyhýbal civilistům a promyšleně si nasazoval masku srdečnosti. Jeho vojácká představa o loajálnosti diktované jeho funkcí ho přiváděla k chameleónským pokusům napodobovat jak slabosti, tak ctnosti svého velitele. Dva důstojníci z generálního štábu se plně postavili za stížnosti nadřízených, a tak se nešťastný McMahon ocitl bez opory v armádě a byl nucen vést válku v Arábii s pomocí svých atašé. A ani ti mu nebyli vždy zcela oddáni. Některým vadila válka, která dovozovala cizím lidem plést se do jejich záležitostí. Také jejich výchova k neustálému potlačování nepokojů, což byl jediný triviální prostředek diplomacie v těchto končinách, se do nich zažrala tak hluboko, že si nedokázali poradit s novými, důležitějšími věcmi, které se objevily. Jejich malicherná řevnivost popouzela a znechucovala vojáky a poškodila nakonec i nás.

Wingate, který bez výhrad věřil vlastnímu přehledu o situaci na Středním východě, předvídal, že arabské záležitosti přinesou Británii velký prospěch a zvýší její důvěryhodnost, ale když postupně začala sílit kritika zaměřená proti McMahanovi, rozešel se s ním a z Londýna se začaly ozývat narážky, že tak pružný a zasvěcený pracovník by měl být lépe řízen nějakou zkušenou rukou.

Mezitím však věci v Hidžázu spěly od desíti k pěti. Arabské síly v poli neměly zorganizované spojení, šerifové nedostávali vojenské informace, nikdo jim neposkytoval taktické ani strategické rady a nikdo se ani nepokusil prozkoumat místní podmínky a přizpůsobit jim spojenecké materiální zásobování. Francouzská vojenská mise (kterou Clayton prozíravě doporučil poslat do Hidžázu, abychom upokojili svého nesmírně podezíravého spojence tím, že jsme ho vzali do zákulisí a určili mu tam jakési poslání) měla možnost pokračovat v Džiddě i v Mekce v komplikovaných intrikách zaměřených proti Husajnovi a navrhopvat šerifovi i britským úřadům opatření, která by jeho poslání určitě znemožnila v očích všech muslimů. Wingate, který se mezitím ujal vojenského řízení naší spolupráce s Husajnem, se dal přemluvit a nechal vylodit část cizích jednotek v Rábighu, na polovině cesty mezi Medínou a Mekkou, a vydal jim rozkaz bránit Mekku a zadržet postup Turků z Medíny, kteří se znovu probudili k životu. Došlo k zákulisním sporům a zmatkům. Arabská vzpoura byla zdiskreditována a štábní důstojníci v Egyptě nám s neskrývanou radostí předpovídali její blízkou katastrofu, která přivede Husajna na tureckou šibenici.

Moje osobní postavení nebylo snadné. Jako kapitán ze štábu podléhající Claytonovi ve zpravodajském oddělení sira Archibalda Murrayho jsem měl na starosti „rozmístění“ turecké armády a přípravu map. Z vrozených sklonů jsem ke svým úkolům přidal vynález Arabského buletinu, tajného týdenního přehledu politických událostí na Středním východě. Z čiré nutnosti mě Clayton začínal čím dál víc potřebovat ve vojenském odboru Arabské kanceláře, což byla drobná štábní skupinka lidí z výzvědné služby a válečného štábu věnující se zahraničním věcem a momentálně pracující organizačně pro McMahona. Claytona nakonec z generálního štábu vyštvali a místo něho se naším velitelem stal Murrayho náčelník zpravodajské služby z Ismáílije plukovník Holdich. Zpočátku si mě chtěl ponechat ve svých službách, ale protože mě evidentně

nepotřeboval, pochopil jsem i na základě přátelsky opatřených důkazů, že se jedná o pokus zabránit mi, abych se míchal do arabských záležitostí. Dospěl jsem k závěru, že mám-li vůbec uniknout, musím to udělat okamžitě. Mou přímou žádost odmítli, a proto jsem se uchýlil ke lsti. Neustálými telefonáty z Káhiry jsem si znepřátelil štáb sídlící u Suezského průplavu. Nevynechal jsem jedinou příležitost, abych jim nedal najevo jejich poměrně značnou nezasvěcenost a neschopnost ve věcech týkajících se zpravodajské služby (nebylo to těžké!) a navíc jsem je ještě dráždil literátskými pózami a opravoval jsem chyby v jejich hlášeních.

Během několika dní se při zmínce o mně museli držet, aby nevybuchli, a konečně se rozhodli, že se se mnou už nebudou zdržovat. Využil jsem tuto jedinečnou příležitost a požádal o desetidenní dovolenou. Prohlásil jsem, že Storrs jede do Džiddy vyřídit cosi s velkým šerifem a že bych se s ním rád projel po Rudém moři, abych si odpočinul. Storrs také neměli v lásce a navíc byli rádi, že se mě zbaví. Okamžitě souhlasili a bezodkladně začali připravovat mé přeložení, jímž by mě přivítali po návratu. Nemusím ani dodávat, že jsem jim takovou příležitost nehodlal poskytnout, neboť jsem sice byl ochoten propůjčovat tělo k malicherným službám, ale rozhodně jsem neměl v úmyslu zbytečně promarnit i svou duši. Zašel jsem tedy za Claytonem a otevřeně jsem se mu svěřil se svými problémy a on telegraficky zařídil, aby mě ministerstvo zahraničí převedlo do Arabské kanceláře. Ministerstvo zahraničí se tedy dohodne s ministerstvem války a egyptské armádní velení bude postaveno před hotovou věc.

Odešli jsme spolu se Storrssem spokojeni. Na Východě lidé přísahají, že se člověk může dostat přes náměstí slušně tak, že je obejde ze tří stran, a v tomto smyslu byl můj únik orientální, ale své počínání jsem ve vlastních očích ospravedlňoval přesvědčením, že arabská vzpoura nakonec zvítězí, dostane-li se jí náležitých rad. Stál jsem za jejím vyvoláním hned v samých začátcích a v ni jsem také vkládal své naděje. Fatalistická podřízenost vojáků z povolání (britská armáda neznala intriky) by způsobila, že běžný důstojník by jen trpně přihlížel, jak jeho plán tažení maří lidé, kteří o něm nemají valné mínění a jejichž duchu nic neříká. *Non nobis, Domine.*

8

U Suezu čekal malý osobní parník *Lama*, upravený pro vojenské účely. Okamžitě jsme vypluli. Podobné krátké plavby na válečných lodích pro nás představovaly příjemné přestávky ve službě. Tentokrát jsme však zažili poněkud trapnou situaci. Naše různorodá společnost vyváděla lodní posádku z konceptu v samém jejím živlu. Mladší členové posádky nám na noc museli uvolňovat svá lůžka a my jsme ve dne naplňovali jejich kajuty neukázněným tlacháním. Storrsův netolerantní mozek se málokdy ráčil smířit se společností jiných. Prošel se po palubě sem a tam, očichal si okolí, řekl si: „Tady se nemá cenu s někým bavit,“ usadil se v jednom ze dvou pohodlných křesel a pustil se s Azízem do debaty o Debussym. Azíz, bývalý plukovník turecké armády arabsko-čerkeského původu a teď generál v šerifově vojsku, odjížděl projednat s mekským emírem status a výstroj pravidelných arabských jednotek, které formoval v Rábighu. Po několika minutách nechali Debussyho Debussym a začali pomlouvat Wagnera: Azíz plynouu němčinou a Storrs zároveň německy, francouzsky i arabsky. Lodním důstojníkům celá jejich rozprava připadala naprosto zbytečná.

Do Džiddy jsme dopluli v obvyklém klidu, v příjemném podnebí Rudého moře, kde není nikdy příliš horko, dokud se loď nezastaví. Ve dne jsme leželi ve stínu a větší část nádherných nocí jsme prochodili po vlhkých palubách pod hvězdami, ovívání pařícím se dechem jižního větru. Ale když jsme nakonec zakotvili na vnější rejdě, pod bílým městem visícím mezi žhnoucí oblohou a vlastním odrazem v přízraku, který se přeléval a vlnil po široké laguně, žár Arábie se po nás rozmáchl jako meč vytasený z pochvy a vyrazil nám

dech. Bylo poledne a polední slunce na Východě stejně jako měsíční záře uspává barvy. Kolem nás bylo vidět jen světla a stíny, bílé domy a černé proluky ulic: vpředu bledý lesk oparu mihotajícího se na hladině vnitřního přístavu – vzadu oslňující efekt beztvarého písku, táhnoucího se na míle daleko až k úpatí nízkých kopců, chabě naznačených ve vzdáleném zamlžujícím oparu vedra.

Hned za severním koncem Džiddy bylo vidět jinou skupinu černobílých staveb, pohybujících se v přízračné atmosféře tam a zase zpátky jako nějaké písky, zatímco loď se kolébala na kotvách a neutuchající vítr honil ovzduším nové a nové vlny horka. Byl to hrozný pohled i pocit. Začínali jsme litovat, že k nepřístupnosti, která dělala z Hidžázu vojensky nebezpečný terén pro vzpouru, patří špatné podnebí a celkově nezdravé podmínky.

Avšak britský zástupce u nového arabského státu plukovník Wilson nám vyslal na uvítanou svůj motorový člun a nakonec jsme museli vystoupit na břeh, abychom se přesvědčili o skutečnosti lidí vznášejících se v tom přízraku. Za necelou půlhodinku už nás vítal náměstek orientálního konzula Rúhí (připomínající spíš mandragoru než člověka), který se zubil na svého starého šéfa Storrs, kdežto čerstvě jmenovaní policejní a přístavní hodnostáři původem ze Sýrie se spolu s řídkým řadem čestné stráže shromáždili na celním přístavišti, aby vzdali poctu Azízovi. Šerif Abdulláh, druhý nejstarší syn starého pána z Mekky, prý právě vjížděl do města, a jelikož jsme se měli setkat právě s ním, považovali jsme skvělou synchronizaci našich příjezdů za příznivé znamení.

Cestou na konzulát jsme prošli kolem rozestavěné přístavní brány a deprimujícím potravinovým trhem. Vzduch byl doslova plný much, poletujících od datlí k masu a zpátky na lidi a do nejzazších koutů stánků postavených z tyčí a plachtoviny Atmosféra připomínala parní lázně. Storrs si během čtyřdenního vysedávání od červeně potažených křesel na parníku umazal bílou blůzu i kalhoty a teď ještě začal pod narudlými skvrnami prosvítat pot, připomínající vrstvičku laku. Pozoroval jsem tento jev s takovým zaujetím, že mi uniklo, jak moje khaki košile tmavne na všech místech, kde se dotýká těla. Storrs se v duchu ptal, jestli cesta na konzulát bude dost dlouhá, abych celý ztmavil, kdežto mně vrtalo hlavou, jestli všechna křesla, na něž se posadí, také zčervenají.

Ale na konzulát jsme došli dřív, než se nám mohla naše tajná přání splnit. Tam na nás už v zatemněné místnosti čekal Wilson usazený před otevřenou dřevěnou mříží, neboť by byl uvítal mořský vánek, který už před několika dny utichl. Přijal nás jako správný poctivý Angličan stroze, protože Storrs mu byl podezřelý, přinejmenším svými uměleckými sklony, kdežto krátké setkání se mnou, k němuž došlo v Káhiře, bylo ve znamení stručné výměny názorů na téma, jestli se pro nás sluší nosit domorodý oděv. Tvrdil jsem, že je pouze nepohodlný, kdežto on na něm neviděl nic dobrého. Wilson však navzdory svým osobním pocitům byl zcela pro naši akci. Připravil se na nastávající setkání s Abdulláhem a byl ochoten poskytnout veškerou možnou pomoc. Navíc jsme byli jeho hosty a skvělá východní pohostinnost byla blízka jeho založení.

Abdulláh k nám přijížděl na bílé klisně obklopen tichem a provázen hordou po zuby ozbrojených pěších otroků a přitom přijímal tiché projevy úcty, jež mu vzdávalo celé město. Ještě celý zářil nad úspěchem u Táifu a byl šťastný. Viděl jsem ho poprvé, ale Storrs byl jeho starý kamarád a vycházeli spolu skvěle. Přesto jsem Abdulláha zanedlouho během rozhovoru se Storrssem začal podezírat, že je zvyklý na samé radosti. Z očí mu číšela sebejistota, a přestože mu bylo teprve pětatřicet let, začínal se zakulacovat. Třeba to bylo tím, že se pořád jen smál a smál. Život Abdulláhovi připadal veselý. Byl menší postavy silný, se světlou pletí a nosil pečlivě upravený hnědý plnovous, částečně zahalující jeho kulatý hladký obličej a úzké rty. Svým způsobem se choval otevřeně, nebo otevřenost předstíral, a při seznamování se choval okouzlujícím způsobem. Netrval na ceremoniálu, ale žertoval se všemi přítomnými ve zcela uvolněné atmosféře, ale přesto, jakmile došlo na vážný rozhovor, maska humoru zmizela. Potom pečlivě volil slova i argumenty. Samozřejmě přitom hovořil se Storrssem, který svým protějškým vnucoval vysokou úroveň.

Arabové považovali Abdulláha za prozíravého státníka a mazaného politika. Mazaný

určitě byl, ale ne vždy natolik, aby nás přesvědčil o své upřímnosti. Byl proslulý svou ctizádostí. Pověst z něho udělala mozek, jímž se řídí jeho otec i arabská vzpoura, ale na to vypadal příliš lehkomyšlný. Samozřejmě že jeho cílem byla svoboda Arabů a vznik jednotlivých arabských národů, ale vedení jejich států mělo podle jeho názoru zůstat v rukou rodiny. Proto bedlivě sledoval každý náš krok a naším prostřednictvím hrál pro britskou galérii.

Já naopak z naší strany hrál na efekt, pozoroval jsem ho a kritizoval. Šerifova vzpoura se během posledních měsíců vyvíjela nedostatečně (nehýbala se z místa, což u nepravdivé války vždycky znamená počátek konce) a ve mně klíčilo podezření, že příčinou byl nedostatek vedení – ne intelektu, soudnosti ani politické prozíravosti, ale plamene nadšení, který by rozdmýchal požár od jednoho konce pouště po druhý. Účelem mé návštěvy bylo především najít dosud neznámého vůdčího ducha celé záležitosti a kromě toho zvážit jeho schopnost dovést vzpouru k cíli, který jsem pro ni předvídal. V průběhu rozhovoru jsem nabýval jistoty, že Abdulláh je příliš vyrovnaný, chladný a veselý na to, abychom z něho mohli udělat proroka – a obzvláště ozbrojeného proroka, který – nezklame-li nás poučení z dějin – obvykle vyhrává revoluce. Jeho přednosti budou padat na váhu spíš až v míru po vítězství. Během samého zápasu bude zapotřebí pronikavý pohled, osobní přitažlivost, oddanost a sebeobětování a na tak jednoduchý úkol by Abdulláh byl příliš složitá osobnost, i když jsme ho samozřejmě nemohli přehlížet ani teď. Aby se v počátečním stadiu rozhovorů cítil jako ryba ve vodě, probrali jsme s ním nejdřív situaci v Džiddě a celkem vedlejší záležitost šerifovy vlády. Abdulláh odpověděl, že válka je zatím příliš blízko a není možné předat správu do rukou civilních úřadů. Turci byli často nakloněni silným mužům, kteří dostávali určitou oblast do správy na určitou lhůtu. Proto někteří takoví správci v Hidžázu nejevili nadšení nad příchodem svého domorodého panovníka. Především v Mekce a v Medíně bylo veřejné mínění proti arabskému státu. Podstatnou část obyvatelstva tvořili přistěhovalci – Egypťané, Italové, Javánci, Afričané a další –, kteří se naprosto nemohli ztotožnit s arabskými aspiracemi, zvláště v podobě hláсанé beduíny, neboť beduíni žili z toho, co dokázali vynutit z cizinců na cestách nebo v údolích, takže mezi nimi a obyvateli měst docházelo k neustálým rozporům.

Beduíni byli jediní bojovníci, které měl šerif k dispozici, a na jejich pomoci závisel úspěch vzpoury. Šerif je bohatě zásoboval zbraněmi, mnohé z nich platil za službu ve svém vojsku, zásoboval rodiny po dobu jejich nepřítomnosti potravinami a najímal si od nich nákladní velbloudy, aby mu pomáhali s udržováním vojska v poli. Důsledkem bylo, že venkov prosperoval, zatímco ve městech zavládl nedostatek.

Další městské stížnosti se týkaly právních pořádků. Turecký občanský zákoník byl zrušen a místo něj bylo zavedeno staré islámské právo, ničím nezmírněná procedura podle koránu, provozovaná arabským kádím. Abdulláh nám s úsměškem vysvětlil, že až přijde čas, tito soudcové určitě najdou v koránu pasáže, jichž bude zapotřebí pro řízení moderních obchodních operací, jako je bankovníctví a směnárenství. Prozatím ovšem ztráty městského obyvatelstva způsobené zrušením občanského zákoníku znamenaly zisk pro beduíny. Šerif Husajn mlčky schválil obnovení starých kmenových pořádků. Beduíni, kteří se octli ve při, se s ní obraceli na kmenového znalce práva, což byl úřad dědičný v některé z nejváženějších rodin a stvrzovaný daní ve výši jedné kozy ročně z každé samostatné domácnosti. Rozsudek byl založen na zvykovém právu a citoval se k němu nejvhodnější z rozsáhlé škály precedentů uchovávaných v paměti. Rozsudek se vyhlášoval veřejně a bezplatně. Při přích mezi příslušníky různých kmenů se znalec práva vybíral společně na základě oboustranného souhlasu a s případným odvoláním se obraceli na právního znalce třetího kmene. V případě, že se jednalo o obtížný a závažný případ, soudce měl k ruce čtyřčlennou porotu, jejíž dva členy jmenovala poškozená strana z rodiny obžalovaného a dva obžalovaný z rodiny poškozeného. Výroky byly vždy jednomyslné.

Rozjímali jsme o výhledu, který nám nastínil Abdulláh, se smutnými myšlenkami na rajskou zahradu a na Evu ležící v hrobě hned za zdí, kteří teď budou ztraceni kvůli mstě

lidstva. A potom mě Storrs zatáhl do debaty, protože požádal Abdulláha, aby vysvětlil své názory na průběh vzpoury, abych si sám mohl udělat obrázek a předat informace dál do Káhiry. Abdulláh okamžitě zvažněl a prohlásil, že chce, aby Britové ihned věnovali náležitou pozornost problému, který formuloval takto:

„Tím, že jsme zapomněli přerušit hidžázkou dráhu, jsme Turkům umožnili shromáždit zásoby a dopravit je do Medíny Fajsal byl vyhnán z města a nepřítel shromažďuje mobilní kolonu složenou ze všech druhů vojska, s níž se chystá vyrazit na Rábigh.

Arabové operující v horách, ležících na cestě kolony, jsou naší vinou příliš slabí, trpí nedostatkem zásob, kulometů a dělostřelectva, a nemohou se tudíž dlouho bránit.

Náčelník jednoho klanu Harbů Husajn Mabejrig se přidal k Turkům. Vyrazí-li kolona z Medíny, jeho bojovníci se s ní spojí.

Otci pak nezbude nic jiného, než aby se postavil do čela vlastních lidí z Mekky a padl v boji na přístupech ke svátému městu.“

V té chvíli zazvonil telefon: velký šerif si přál mluvit s Abdulláhem. Byl informován, k jakému bodu naše jednání dospěla, a bez váhání potvrdil, že by v krajním případě jednal právě tak, jak bylo řečeno. Turci vstoupí do Mekky jedině přes jeho mrtvolu. Telefonický hovor skončil a Abdulláh se s náznakem úsměvu zeptal, zda by – aby se zabránilo katastrofě – Britové nebyli ochotni vyslat jednu svou brigádu, složenou pokud možno z muslimských vojáků, urychleně lodí ze Suezu do Rábighu, jakmile Turci vyrazí z Medíny do útoku. Chtěl vědět, jaký je náš názor na jeho návrh.

Odpověděl jsem mu za prvé historicky, že nás Husajn žádal, abychom nepřetínali hidžázkou dráhu, neboť ji bude potřebovat k vítěznému postupu do Sýrie, a za druhé prakticky, že nám vrátil dynamit, který jsme mu poslali k vyhození trati do povětří, s poznámkou, že je pro arabské ruce příliš nebezpečný, a za třetí speciálně, že od Fajsala jsme nedostali žádné požadavky na dodání výzbroje.

Pokud jde o vyslání brigády do Rábighu, je odpověď složitější. Trpíme nedostatkem námořních transportních lodí a nemůžeme je zdržovat v Suezu donekonečna prázdné. V naší armádě nemáme žádné muslimské jednotky. Britská brigáda je obtížně ovladatelné těleso a nakládání i vykládání by se táhlo velice dlouho. Pozice u Rábighu je příliš rozsáhlá. Pouhá brigáda by ji sotva udržela, a už vůbec by nebyla schopna vyčlenit ze svých řad sílu, která by zabránila Turkům obejít obranná postavení a proniknout do vnitrozemí. Nanejvýš by dokázala hájit pobřeží, ovšem pouze s podporou lodních děl, ale tento úkol by naopak mohlo převzít samo námořnictvo.

Abdulláh odpověděl, že samotné lodě nestačí, především s ohledem na morálku jeho mužstva, neboť boj o Dardanely skoncoval se starou pověstí Royal Navy a vírou v její všemocnost. Kolem Rábighu nedokáže proklouznout jediný Turek, neboť tam jsou jediné vodní zdroje v celém okolí a Turci musí doplnit zásoby vody z místních zdrojů. Nasazení brigády a transportních lodí bude pouze přechodné, protože on sám povede své vítězné vojáky od Táifu po východní cestě z Mekky do Medíny. Jakmile zaujme pozice, vydá rozkazy Alímu a Fajsalovi, kteří budou postupovat od jihu a od západu, a jejich spojené síly zasadí rozhodný úder, pod nímž, dá-li Bůh, Medína padne. Mezitím Azíz al-Masrí zformuje v Rábighu z dobrovolníků přicházejících z Mezopotámie a Sýrie jednotlivé prapory. Až k nim přibudou arabští zajatci z Indie a z Egypta, jednotka dosáhne takového stavu, že bude schopna převzít úkol, jímž by byla přechodně pověřena britská brigáda.

Odpověděl jsem, že jeho návrhy předám služebním postupem do Egypta, ale že Britové neradi oslabují jednotky, které jsou nezbytně nutné pro obranu Egypta (nemá si však myslet, že by průplavu momentálně hrozilo sebemenší nebezpečí ze strany Turků), a navíc by neradi vysílali křesťany hájit obyvatelstvo svátého města proti jejich nepřátelům, protože někteří indiští muslimové, kteří zastávají názor, že turecká vláda má právo na hidžázká města, by určitě nesprávně chápali a vykládali naše pohnutky i kroky. Snad bych mohl jeho požadavky prosazovat naléhavěji, kdybych mohl o problému s Rábighem podat hlášení na základě vlastního průzkumu terénu i nálady panující na místě. Také bych se rád sešel s Fajsalem a probral bych s ním jeho potřeby

a vyhlídky dlouhodobé obrany kopcovitého terénu, kdybychom jeho kmenové příslušníky materiálně posílili. Rád bych jel z Rábighu po sultánské cestě až do Fajsalova tábora.

Potom do debaty zasáhl Storrs a vši svou autoritou mě podpořil, zdůraznil zásadní význam, jaký pro britské vrchní velení v Egyptě mají přesné a včasné informace získané prostřednictvím kvalifikovaného pozorovatele, a dodal, že už pouhým vysláním svého nejschopnějšího a nejnepostradatelnějšího štábního důstojníka, totiž mne, dal sir Archibald Murray dostatečně jasně najevo, s jak vážnou pozorností sleduje vývoj arabských záležitostí. Abdulláh šel znovu k telefonu a snažil se získat otcův souhlas k mému vyslání do země. Šerif však hleděl na plán s hlubokou nedůvěrou. Abdulláh se nevzdával, dosáhl určitého úspěchu a nakonec předal sluchátko Storrsovi, který na starém pánovi vyzkoušel své diplomatické umění. Poslouchat plně rozjetého Storrsse bylo potěšení už kvůli tomu, jakým způsobem mluvil arabsky, a navíc to byla pro každého Angličana lekce, jak jednat s podezřívavými a neochotnými Orientálci. Nebylo možné odolávat mu déle než pár minut, a i v tomto případě nakonec dosáhl svého. Šerif si vyžádal k telefonu znovu Abdulláha a pověřil ho, aby napsal Alímu a navrhl mu, aby zvážil, zda by, jestli to okolnosti dovolí, neuznal za vhodné, abych směl pokračovat v cestě až k Fajsalovi v Džabal Subhu, a Abdulláh, podléhající Storrsově vlivu, proměnil toto odměřené poselství v přímé psané instrukce, aby mě Alí co nejlépe a nejrychleji opatřil koněm a poskytl mi bezpečný doprovod až do Fajsalova tábora. Víc jsem ani nepotřeboval, Storrs nepotřeboval ani polovinu z toho, a proto jsme přerušili vyjednávání a odebrali jsme se k obědu.

9

Džidda se nám líbila už cestou na konzulát, tak jsme si po obědě, když se udělalo trochu chladněji nebo když slunce alespoň už nestálo tak vysoko, vyšli na prohlídku pamětihodností. Provázel nás Wilsonův zástupce Young, muž, který viděl mnoho dobrého na všem starém, ale zato nic dobrého na věcech, které se právě pekly.

Džidda byla opravdu pozoruhodné město. Ulice byly vlastně jen úzké uličky, dřevěné střechy kryly jen hlavní bazar, ale všude jinde bylo možné zahlédnout oblohu úzkými škvírami mezi vrcholy bílých zdí mohutných domů. Domy měly čtyři až pět poschodí, s kostrou ze čtverhranných ráků, a zdobily je široké arkýře ze šedých dřevěných desek, táhnoucí se od základů až po střechu.

V Džiddě nebylo stopy po skle, ale zato na každém kroku bylo vidět spoustu krásných laťových mříží a sem tam člověk narazil i na jemné vyřezávání zdobící dřevěné okenní rámy. Dveře tvořily dvě masívní desky z týkového dřeva, zdobené hlubokou řezbou, a často v nich byla otvírací okénka; mohutné závěsy a kruhová klepadla byla vykována ze železa.

Architektura připomínala bláznivé výstřelky hrázděných domů z alžbětinské éry v bohatě zdobeném cheshirském stylu, jenomže dekorativní titěrnost tu přesáhla všechny meze. Průčelí jednotlivých domů byla členěna, prolamována a štukována tak bohatě, že připomínala spíš kulisy pro nějakou romantickou hru, vyřezávané lupenkovou pilkou z překližky. Každé poschodí vystupovalo z fronty, každé okno se někam vychylovalo a někdy se šikmo skláněly i samy zdi. Džidda připomínala mrtvé město, tak čisté pod nohama a tak klidné. Úzké klikaté uličky byly posypány vlhkým pískem, který se za celé věky proměnil v pevnou souvislou vrstvu, po níž se dalo kráčet stejně měkce a tiše jako po koberci. Dřevěné mříže a odraz od zdí tlumily ozvěnu všech slov. Nikde žádné povozy, okovaná zvířata ani ruch a shon. Všechno působilo tlumeným, zkroceným a snad až trochu kradmým dojmem. Vrata domů se tiše zavírala, když jsme šli kolem nich. Nebylo slyšet hlasitý štěkot psů ani dětský pláč: všechno až na bazar, dosud

pohroužený do polospánku, bylo skoro liduprázdné. A několik lidí, které jsme přesto potkali, připomínalo vychrtlé marody se zjizvenými holými tvářemi a vypoulenýma očima. Všichni se kolem nás rychle a opatrně protáhli, aniž se po nás podívali. Jejich nařasené bílé hávy, vyholené lebky s drobnými čepičkami, červené bavlněné šály přehozené přes ramena a bosé nohy působily téměř dojmem jakési uniformy.

Ovzduší bylo úmorné až k smrti. Jako by bylo bez života. Nesálalo rozpáleným žárem: spíš z něj bylo čišet vlhko, stáří a vyčerpanost, jaké se nehodí k žádnému jinému místu – nebyla v něm ani rozvášněnost všech vůní, jaká patří ke Smyrně, Neapoli nebo Marseille, ale pocit dlouhého užívání, jako by je vydechovalo množství lidí, a neustálého pobytu v horké lázni a potu. Člověk by řekl, že Džiddu po dlouhá léta neprovětral jediný závan větru, že si město udržuje své ovzduší rok od roku, den ode dne a od svého založení a tak to zůstane, dokud domy ve městě zůstanou stát. Na bazarech nebylo co koupit.

Večer zazvonil telefon a šerif si přál k aparátu Storrs. Zeptal se, jestli bychom si nechtěli poslechnout jeho kapelu. Storrs překvapením vyhrkl: „Jakou kapelu?“ ale pak gratuloval Jeho Svatosti k tak velikému civilizačnímu pokroku. Šerif mu vysvětlil, že Turci měli dechovku, která večer co večer koncertovala generálnímu konzulovi, a když byl generální konzul zajat Abdulláhem u Táifu, dechovka byla zajata s ním. Ostatní zajatci byli posláni do Egypta do internace, ale u kapely udělali vítězové výjimku. Šerif Husajn odložil sluchátko na stolek a my jsme jeden po druhém s posvátnou úctou přistupovali k aparátu a poslouchali jsme kapelu hrající paláci v Mekce vzdálené přes sedmdesát kilometrů. Storrs vyjádřil náležitou spokojenost a šerif navrhl, že nám kapelu pošle usilovným pochodem do Džiddu, abychom si také mohli užívat jejího koncertování přímo na dvoře, a zároveň mu budeme moci oplatit laskavost tím, že mu umožníme, aby si ji poslechl ze svého sluchátka.

Druhý den Storrs navštívil Abdulláha v jeho stanu u Evina hrobu a společně provedli inspekci nemocnice, kasáren, městských úřadů a nakonec společně vychutnali pohostinství u starosty a guvernéra.

V přestávkách mezi služebními povinnostmi hovořili o penězích, šerifově titulu, jeho vztazích k vládcům Arábie a všeobecném průběhu války, zkrátka o všem, o čem tak debatují diplomatičtí zástupci dvou států. Bylo to úmorné a já se většinou nevměšoval do debaty, protože jsem po ranní rozpravě dospěl k závěru, že Abdulláh není vůdcem, jakého nutně potřebujeme. Požádali jsme ho, aby stručně charakterizoval ducha arabského hnutí, a odpověď nám jasně odhalila jeho povahu. Začal sáhodlouhým povídáním o Talaatovi, prvním Turkovi, který se mu svěřil s obavami, jaké v něm vyvolával neklid v Hidžázu. Chtěl jej náležitě potlačit a zavést tam, podobně jako v celé říši, povinnou vojenskou službu.

Aby ho předešel, Abdulláh připravil plán na nekrvavé povstání v Hidžázu, a když se bezvýsledně obrátil na Kitchenera, prozatím sám stanovil začátek na rok 1915. Měl v úmyslu shromáždit kmeny na slavnost a během ní se zmocnit poutníků. V jejich řadách by se určitě nacházela spousta důležitých tureckých hodnostářů, nehledě na přední muslimy z Egypta, Indie, Jávky, Eritrey a Alžírsko. S tisíci rukojmí ve své moci by se mu podařilo, jak doufal, upoutat pozornost zainteresovaných velmocí. Myslel, že by vyvinuly nátlak na Vysokou portu, aby zařídila propuštění jejich krajanů. A Porta by ve své vojenské bezmoci vůči Hidžázu buď učinila ústupky šerifovi, anebo veřejně přiznala svou bezmoc cizím mocnostem. V tom případě by se Abdulláh obrátil přímo na Turky a byl by ochoten vyhovět jejich požadavkům výměnou za záruky beztrestnosti. Jeho plán se mi vůbec nelíbil a uvítal jsem, když nám s neskrývaným úsměvem vyprávěl, jak Fajsál v hrůze zapřísahal otce, aby na něj nepřistoupil. Ta slova vyzněla ve prospěch bratra Fajsála, k němuž se začínaly pomalu, ale jistě obracet mé naděje na získání vynikajícího vůdce.

Večer přišel Abdulláh na večeři k plukovníku Wilsonovi. Přijali jsme ho na schodišti před budovou konzulátu. Byl provázen skvělou svitou svých sluhů a otroků, za nimiž se objevila skupina bledých, vychrtlých a utrápených mužů, oblečených do roztrhaných

vojenských uniforem, vlekcoucích zašlé plechové nástroje. Abdulláh na ně ukázal a vítězoslavně nám oznámil: „Moje kapela!“ Usadili jsme je na lavice v přední části nádvoří a Wilson jim nechal poslat cigarety. My jsme se mezitím odebrali do jídelny s balkónem opatřeným okenicemi, který jako by se dychtivě otvíral mořskému vánku. Když jsme usedali ke stolu, začala kapela, pod taktovkou pušek a šavlí v rukou Abdulláhových nohsledů a každý nástroj zvlášť, hrát tklivé turecké písně. Uši nás brněly od toho rámusu, ale Abdulláh div nepukl pýchou.

U stolu se sešla prapodivná společnost složená z hodnostářů turecké říše a teď vlastně už rebelů, nejrůznějších britských diplomatů a vojáků a starého Enverova soka Azíza al-Masrího, který kdysi vedl turecké jednotky proti Italům, pak se stal vůdcem arabských důstojníků konspirujících proti Turkům, byl za to odsouzen k smrti, ale zachráněn Timesy a Kitchenerem a teď zastával funkci náčelníka štábu pravidelné arabské armády v Egyptě.

Když nás přestala bavit turecká muzika, požádali jsme o německou. Kapela na daný pokyn spustila *Deutschland, Deutschland über alles*, zrovna když šerif v Mekce přistoupil ke svému telefonu, aby se přesvědčil, jak nám hrají k hostině. Vyžádali jsme si další ukázkou německé hudby a Turci zahráli *Eine feste Burg*, jenomže uprostřed produkce jim vynechali bubny. Na vlhkém vzduchu v Džiddě kůže povolila. Hudebníci začali křičet, že potřebují oheň. Wilsonosluhové a Abdulláhovi tělesní strážci snesli hromadu slámy a starých beden a rozdělali oheň. Turci v jeho žáru usušili bubny a pak zahráli skladbu, kterou nazývali *Hymnou nenávisti*, přestože v ní nikdo nedokázal rozeznat nic ze známé evropské produkce. Sajjid Alí se obrátil k Abdulláhovi a prohlásil: „To je pochod smrti.“ Abdulláh vytřeštil oči, ale Storrs rychle zasáhl a obrátil všechno v žert. Pak jsme poslali zbytky hostiny hudebníkům, kteří nedokázali vychutnat projevy našeho uznání, ale prosili, abychom je poslali domů. Druhý den ráno jsem odplul lodí do Rábighu.

10

V Rábighu kotvila indická loď *Northbrook*. Měla na palubě našeho styčného důstojníka, vyslaného k šerifu Alímu, plukovníka Parkera, jemuž Alí odeslal můj dopis od Abdulláha, v němž dostal otcovy „rozkazy“, aby mě okamžitě vypravil k Fajsalovi. Alímu vyrazil jejich tón dech, ale protože mohl telegrafovat do Mekky výhradně lodním telegrafem, nechtěl před námi prozrazovat své stížnosti. Proto instrukce raději splnil, jak nejlépe mohl, a přichystal mi svého vlastního skvělého jezdeckého velblouda, opatřeného rovněž vlastním sedlem a naloženého životními a spacími potřebami z kůže zdobené podle všech beduínských představ třepením a různobarevnými aplikacemi a vyšíváním. Za důvěryhodného průvodce mi vybral příslušníka kmene Harbů a pověřil ho, aby mě spolu se svým synem dovedl do Fajsalova tábora.

Udělal to všechno, aby se zavděčil Nurímu Saídovi, bagdádskému štábnímu důstojníkovi, s nímž jsem se seznámil v Port Saidu, když byl nemocný Nurí teď zastával funkci zástupce velitele pravidelných jednotek, které tu teď shromažďoval a cvičil Azíz al-Masrí. Dalším mým přítelem u Alího dvora byl tajemník Fáiz al-Ghusajn. Byl to bývalý turecký úředník, původem z Hauránu, který za války uprchl přes Arménii a nakonec se dostal až ke slečně Bellové do Basry. A ta ho poslala s vřelým doporučením za mnou.

Alí sám mi byl velmi sympatický. Byl prostředního vzrůstu a vypadal na víc než na svých třicet šest let. Ostatně tělesná konstituce (trpěl souchotinami) u něho vyvolávala prudké záchvaty zuřivých vášní, ohlašované a provázené delšími obdobími, kdy se choval nespolehlivě, ale paličatě. Byl vzdělaný v právu i v náboženství a jeho zbožnost hraničila s fanatismem. Byl si příliš dobře vědom svého původu, aby byl ctižádostivý, a čistá povaha mu nedovolovala vidět ani předpokládat zjištěné zájmy ve svém okolí. Proto se snadno stával kořistí v rukou lidí, kteří delší dobu prodlévali po jeho boku. Alí mi připadal

rozhodně arabštější než Abdulláh nebo mladší nevlastní bratr Zajd, který mu v Rábighu pomáhal. Zajd byl ostýchavý devatenáctiletý holobrádek s bílou pletí, který nejevil pro vzpuru žádné zvláštní nadšení. Jeho matka ostatně byla Turkyně a on sám byl vychován v harému. Snažil se, jak mohl, aby se zavděčil, možná i proto, že ho příliš nepobuřoval odjezd nějakého křesťana do posvátných území pod ochranou mekského emíra. Zajd byl samozřejmě ještě méně tím rozeným vůdcem, jakého jsem pro svůj podnik hledal, ale později jsem se přesvědčil, že když našel sám sebe, dovedl jednat rozhodně.

Alí mi nedovolil vyrazit na cestu před západem slunce, aby některý z jeho společníků nezahlédl, jak opouštím tábor. Mou cestu tajil dokonce i před vlastními otroky a dal mi arabský plášť a pokrývku hlavy, abych zakryl uniformu a abych měl na velbloudu ve tmě náležitou siluetu. Neměl jsem s sebou žádné jídlo – proto nařídil mému průvodci Tafasovi, aby opatřil potraviny v Bír aš-Šajchu, první lidské osadě vzdálené asi osmdesát kilometrů, a zároveň mu co nejpřísněji přikázal, aby mi cestou nedovolil žádné vyptávání ani sebemenší projevy zvědavosti a abychom se vyhýbali všem táborům a setkáním. Kmen Masrúh Harb, který obýval Rábigh a okolí, sloužil šerifovi pouze naoko. Skutečnou oddanost projevoval Husajnu Mabejrigovi, ctižádostivému klanovému šejchovi, který žárlil na moc mekského emíra a nepohodl se s ním. Momentálně byl na útěku, zdržoval se ve východních horách a bylo o něm známo, že udržuje styky s Turky. Jeho lidé nebyli nijak zvlášť proturecky naladěni, ale byli mu zavázáni poslušností. Kdyby se dověděl o mém odjezdu, mohl by klidně nařídít bandě svých soukmenovců, aby se mě cestou přes jeho území zmocnili.

Tafas patřil k banísálimskému klanu kmene Harbů, a tudíž příliš nevycházal s Masrúhy Proto mně byl příznivě nakloněn, a jakmile jednou přijal úkol doprovodit mě k Fajsalovi, mohli jsme se na něho spolehnout. Věrnost mezi společníky na cestách byla u příslušníků arabských kmenů v největší vážnosti. Průvodce ručil před svými soukmenovci za život společníka svým vlastním životem. Jeden Harb, který slíbil Huberovi, že ho dovede do Medíny a pak nedodržel slovo a zabil ho na cestě nedaleko Rábighu, protože zjistil, že jeho společník, je křesťan, byl kmenovým míněním odsouzen a musel bídne živořit v kopcích jako psanec, nikdo s ním neztratil přátelské slovo a nesměl se oženit s žádnou dívkou z celého kmene. Mohli jsme se tedy spolehnout na dobrou vůli průvodce i jeho syna, a Abdulláh a Alí jim navíc dali přesné instrukce, aby zajistili, že výkon obou průvodců bude stejně dobrý jako jejich úmysl.

Projeli jsme palmovými háji obklopujícími rozesté domky Rábighu a vydali jsme se pod hvězdami Tihámy písečným a beztvarym pruhem pouště, mezi plážemi a pobřežními kopci, tvořícími po monotónní stovky kilometrů hranici západního pobřeží Arábie. Ve dne byla tato nízko položená rovina nesnesitelně horká, a protože na ní nebyly vodní zdroje, nikdo by tudy většinou necestoval, ale nedalo se nic dělat, protože úrodnější kopce byly tak rozeklané, že by jimi naložená zvířata nedokázala projet ani na sever, ani na jih.

Po překážkách a dlouhých debatách v Rábighu byla chladná noc velmi příjemná. Tafas nás vedl mlčky a velbloudi se nehlučně prodírali pískem. Cestou mi táhlo hlavou, že se ubíráme po staré poutnické cestě, po níž po generace přicházeli lidé do svátých měst a přinášeli obětiny pro jejich svatyně. A arabská vzpoura se teď mohla stát jakousi oplátkou, která by přinesla do Sýrie nový ideál výměnou za ten starý – víru ve svobodu za víru ve zjevení.

Jeli jsme několik hodin v naprostém tichu přerušovaném jen občasným vrzáním sedel, které vždycky oznamovalo, že měkká písečná pláň přešla v úseky přesypů porostlých sem tam drobnými keři. Velbloudi neměli po tmě jistý krok a písek osvětlený chabou měsíční září téměř pohlcoval stíny. Před půlnocí jsme udělali zastávku. Zabalil jsem se do pláště a spal téměř do svítání.

Tafas vstal, jakmile ucítil, že vzduch začíná být ostrý nastávající změnou, a za dvě minuty jsme už zase jeli. Po hodině se rozjasnilo, zrovna jsme jeli přes nízký lávový pahorek zavátý skoro až po vrchol pískem. Byl to nejzazší výběžek hlavního hidžázského lávového pole, jehož západní okraj se táhl po naší pravici a který předurčoval cestě směr.

Modrý výběžek byl krátký: po obou stranách tvořila láva řady hrbolů, z jejichž vrcholků prý bylo vidět lodě na moři. Poutníci postavili podél cesty mnoho kamenných mohyl, některé jen ze tří kamenů na sobě, jinde celé hromady, na něž kdokoli z poutníků mohl přidat další kámen, ani ne z nějakého přesného důvodu, ale spíš proto, že to udělali jiní před ním, a ti určitě věděli, proč to udělali.

Za řetězem kopců se stezka svažovala na širokou otevřenou pláň Mastúra, plošinu, na níž Wádí Furát ústilo do moře. Koryto rozčleněné spoustou kamenných kanálků se při řídkých příležitostech, kdy v Turajfu zapršelo, naplnilo vodou ženoucí se divoce do moře. Delta byla na tomto místě široká zhruba devět a půl kilometru. Jednou za mnoho let odtud tekla voda do moře, hodinu dvě nebo i den dva. Zato v podzemí se skrývalo mnoho vláh, chráněné před slunečním žářem vrstvou písku. Díky podzemní vodě tu rostlo trní a roztroušené křoviny. Některé kmeny dosahovaly průměru až třiceti centimetrů a výšky až šesti metrů. Stromy a křoviny stály vždy kus od sebe ve skupinách a jejich spodní větve sloužily jako pastva pro hladové velbloudy. Místo působilo, hlavně ve srovnání s dosavadní pustinou, úrodně a přívětivě.

Dvě, hodiny cesty wádím proti proudu, jak mi řekl Tafas, se nacházela průrva, již Wádí Furát ústilo z posledních žulových kopců a kde stála vesnice Churajba, na místě se zavodňovacími kanály, studněmi a palmovými háji, obývaná malou skupinou propuštěnců zabývajících se pěstováním datlí. To byla důležitá zpráva. Předtím jsme netušili, že vyschlé koryto Wádí Furátu je vlastně přímá cesta vedoucí z okolí Medíny skoro až k Rábighu. Její trasa vedla daleko na sever a na východ od Fajsalova předpokládaného postavení v kopcích, že by ji odtud mohl sotva ovládat. Abdulláh nás rovněž neupozornil na Churajbu, přestože její existence zásadně ovlivňovala problém s vyloděním v Rábighu, jelikož pro nepřítel znamenala místo, kde by mohl bezpečně čerpat vodu, aniž bychom mu v tom mohli zabránit my nebo děla našich válečných lodí. Zkrátka v Churajbě by Turci mohli soustředit mohutné síly, s nimiž by dokázali zaútočit na naši brigádu vyloděnou v Rábighu.

Když jsem se vyptával dál, Tafas mi prozradil, že výše v kopcích východně od Rábighu existuje další vodní zdroj ovládaný kmenem Masrúhů, kde se momentálně zdržuje i jejich proturecky smýšlející náčelník Husajn Mabejrig. Tam by Turci mohli postoupit při tažení na Mekku a naši pozici v Rábighu klidně obejít. To by znamenalo, že vyžadovaná britská brigáda by Mekku nemohla zachránit. Ke splnění tohoto úkolu by bylo zapotřebí sil schopných zaujmout pozici na frontě v délce dvaatřiceti kilometrů a zároveň uzavřít nepříteli přístup ke všem třem vodním zdrojům.

Mezitím jsme se rozjeli plným tempem po staré poutnické cestě. Na mém velbloudu se mi jelo báječně, nikdy předtím jsem na takovém zvířeti neseděl. V Egyptě neměli dobré velbloudy a zvířata ze Sinajské pouště, ačkoli vytrvalá a silná, nebyla vycvičena k tak pravidelnému a lehkému cvalu jako tyhle skvělé koráby pouště, patřící arabským princům.

Jenže já jsem jejich přednosti nedovedl příliš vychutnat. Měl jsem dost starostí s tím, abych nespádl, a naučit se jezdit na velbloudu na dlouhé vzdálenosti bez únavy je celé umění. Tafas mi občas naznačoval, co mám dělat: byl to vlastně jediný předmět, o němž byl ochoten se mnou mluvit. Škoda, jeho dialekt mě zajímal.

Hned u severního břehu Mastúry jsme narazili na studnu. Poblíž stály trosky zdí z jakéhosi stavení a několik přístřešků z klacků a palmových listů, pod nimiž sedělo několik beduinů. Nepozdravili jsme je. Tafas sesedl a napojil s Abdulláhem velbloudy, kdežto já se krčil ve stínu. Studna byla vyzděná a asi šest metrů hluboká. Pro cestující bez provazů jako my byla po straně opatřena komínem s výstupky pro ruce a nohy v rozích, aby mohli sestoupit až dolů k vodě a pohodlně si naplnit měchy z kozí kůže.

Lidé za léta nesmyslně naházeli do studně spoustu kamenů, takže pramen zrovna nepřetékal. Abdulláh nanosil vodu a napájel velbloudy. Každý vypil jen kolem dvaceti litrů, protože dostali vodu včera v Rábighu. Pak jsme je nechali volně popocházet a sami se osvěžovali mírným vánkem vanoucím od moře. Abdulláh se za svou námahu odměňoval cigaretou.

Potom přihnal příslušník kmene Harbů stádo plemenných velbloudic a začal je s pomocí dalšího soukmenovce napájet. Nemluvili jsme s nimi, protože byli Masrúhové a my z kmene Baní Sálím. Oba kmeny sice momentálně žily v míru, ale to bylo jen přechodné období, mající pomáhat šerifovi v boji proti Turkům. Dobrá vůle na obou stranách neměla příliš pevné základy.

Vtom se lehkým klusem přihnali dva jezdci na čistokrevných velbloudech. Oba byli mladí. Jeden měl na sobě bohaté kašmírové roucho a pokrývku hlavy bohatě vyšivanou hedvábím. Druhý byl oblečen obyčejněji v bílém bavlněném burnusu a pokrývku hlavy měl z červené bavlněné látky. Oba se zastavili u studny. Nádherněji oblečený mladík sesedl z velblouda, aniž ho nechal pokleknout na přední nohy, hodil uzdu společníkovi a ležérně mu nařídil: „Napoj je, já si zatím támhle odpočinu.“ Volným krokem došel ke zdi, v jejímž stínu jsme se rozvalovali, usadil se také a s nápadně předstíraným nezájmem si nás prohlédl. Nabídl nám čerstvě ubalenou cigaretu a přitom se zeptal: „Vy jste ze Sýrie?“ Zdvouřile jsem odrazil výpad tvrzením, že on bude z Mekky, a mladík opět dal nepřímou odpověď. Trochu jsme poklábosili o válce a hubenosti velbloudic patřících Masrúhům.

Druhý jezdec mezitím nečinně postával poblíž studny. Asi čekal, až napojí stádo. Mladý pán se na něj obořil: „Co tam děláš, Mustafa? Okamžitě je napoj!“ Sluha se přiblížil a omlouval se, že ho nepustí, ale mladý pán vyskočil a přetáhl ho bičikem třikrát přes hlavu.

Šokovaní Harbové udělali Mustafovi ze soucitu místo a nechali ho napojit oba velbloudy ze svého koryta. Šeptem se ho zeptali, kdo to je, a Mustafa hlasitě odpověděl: „Syn našeho pána z Mekky.“ Oba se okamžitě rozběhli ke svým zvířatům, rozvázali ranec zavěšený k sedlu jednoho z nich a rozprostřeli před oběma velbloudy píci skládající se ze zelených lístků a poupat trní. Získávali je tak, že těžkým bidlem tloukli do nižších keřů a zurážené konce větví padali na připravenou prostřenou plachtu.

Mladý šerif je spokojeně sledoval. Když se jeho velbloud napásl, pomalu a bez viditelného úsilí mu vylezl po krku do sedla, ležérně se usadil, obřadně se s námi rozloučil a svolával na hlavu obou Arabů bohatou boží odměnu. Pak vyrazil se svým sluhou na jih, kdežto my na sever. Po deseti minutách jsem uslyšel, jak se Tafas směje nahlas, a viděl jsem, jak mu mezi ústy a prošedivělými vousy hrají spokojené vrásky.

„Co je s tebou?“ zeptal jsem se.

„Pane, všiml sis těch dvou jezdců u studny?“

„Šerifa a jeho sluhy?“

„Ale ve skutečnosti to byl šerif Alí ibn al-Husajn z Múdhiku a jeho bratranec šerif Muhsin, náčelníci Harítů, kteří jsou s Masrúhy znepřáteleni na smrt. Měli strach, že by je Arabové zdrželi nebo odehnali, kdyby je poznali. Proto dělali, že jsou pán a sluha z Mekky. Viděl jsi, jak Muhsin vyváděl, když ho Alí bil? Alí je ďábel. V jedenácti letech utekl ke strýci a okrádal s ním poutníky a tak žil z ruky do úst, dokud ho otec nedopadl. Byl s naším pánem Fajsalem hned od první šarvátky v Medíně a vedl Atejby na pláních kolem Aaru a Bír Darwíše. Byly to výhradně boje na velbloudech a Alí kolem sebe nesnesl nikoho, kdo nedokázal co on, běžet vedle velblouda, chytit se jednou rukou sedla a vyšvihnout se do něj a ve druhé ruce přitom držet pušku. Synové Harítů jsou synové boje.“ Ústa starého beduína se poprvé naplnila slovy.

11

Zatímco hovořil, prohlížel si pozorně oslňující pláň před námi, teď už prakticky bez jediného stromu a pod nohama krok za krokem měkčí. Zpočátku jsme jeli přes šedý hrubý písek upěchovaný skoro jako štěrk. Potom začalo přibývat písku a ubývat kamení, až jsme mohli rozlišovat barvy jednotlivých úlomků hornin: porfyr, zelená břidlice

a čedič. Nakonec před námi ležela souvislá písečná pláň, pod níž se skrývala pevnější podloží. Velbloudi mohli po písku běžet jako po koberci. Zrníčka písku se na slunci leskla jako drobné diamanty, ale tak prudce, že jsem za chvíli nemohl vydržet se na ně dívat. Musel jsem se mračit a stáhl jsem si pokrývku hlavy co nejloubeji do čela a druhou část kryjící obličej jsem si naopak vytáhl co nejvýš, abych se chránil před vlnami vedra, odrážejícími se od země a útočícími na můj obličej. Čekalo nás ještě sto třicet kilometrů cesty a za Janbúa se tyčil mohutný štít Rudhwy, ztrácející se ve vlhkém oparu halícím jeho úpatí. Pláň kousek cesty před námi přerušovaly nízké beztvaré kopce Hisá, které – zdálo se – nám bránily v cestě. Vpravo od nás se tyčil strmý hřbet Baní Ajjúb, zubatý a úzký jako pila, první z řady hor ležících mezi Tihámou a vysoko položenou náhorní plošinou prostírající se okolo Medíny.

Po krátké chvíli jsme odbočili vpravo, sjeli jsme z poutnické trasy a zkrátili jsme si cestu přes povlovně stoupající terén složený z plochých čedičových pásem, zasypaných hlouběji pískem, až poslední bylo stěží vidět. V půdě se zde držel dostatek vláhy pro tvrdou trávu a sporadicky roztroušené křoví rostoucí na svazích, na nichž se pásala hrstka koz a ovcí. Tafas mi ukázal kámen označující hranici území patřícího Masrúhům a oznámil mi vážným, leč radostným tónem, že teď už se nachází na území svého kmene a nemusí být ve střehu.

Lidé se na poušť dívali jako na neúrodnou půdu volně přístupnou každému, jak chtěl, ale ve skutečnosti každý kopec a každé údolí měly svého uznávaného majitele, který by okamžitě hájil své nebo klanové právo proti každému vnějšímu vpádu. Dokonce i studny a stromy měly své pány, kteří dovozovali cizím lidem svobodně pít brát si dřevo potřebné na oheň, ale okamžitě by zasáhli, kdyby si někdo bral víc, než nutně potřeboval, a pokoušel se je využívat k jiným účelům, například k osobnímu obohacování. Poušť byla společným majetkem jako v nějakém šíleném komunismu, podle jehož zásad byla příroda a její zdroje volně k dispozici každému známému a přátelsky naladěnému člověku, ale jen pro jeho osobní potřebu. Logickým důsledkem tohoto stavu bylo, že tato volnost se postupně stala výlučnou výsadou lidí z pouště, kteří se chovali velmi tvrdě k neznámým cizím lidem, přicházejícím bez doprovodu a doporučení, neboť zárukou obecné bezpečnosti byla obecná odpovědnost příslušníků kmene. Proto mohl Tafas na území svého kmene nést břemeno odpovědnosti za mou bezpečnost docela snadno.

V údolích se objevovalo čím dál víc balvanů spláchnutých přívaly. Všude rostl v modrošedých trsech janovec, působící uklidňujícím dojmem na oči, a dobrý i na topení, ale nehodící se za pastvu pro zvířata. Pomalu jsme sestoupili po svahu dolů a vrátili se na poutnickou cestu, které jsme se drželi až do soumraku, když se na dohled před námi vynořila vesnice Bír aš-Šajch. Na její široké ulici jsme se zastavili s prvním soumrakem, právě když vesničané rozdělávali ohně, na nichž se vaří večeře. Tafas vešel do jedné z dvaceti mizerných chýší a pomocí několika šeptaných slov, oddělovaných dlouhými pauzami, koupil mouku, smísil ji s vodou a uhnětl z ní placku tlustou pět centimetrů a mající dvacet centimetrů v průměru. Tu pak zahrabal pod vrstvu popela na ohništi ženy, kterou zřejmě znal. Když byla placka hotova, vytáhl ji a plácal do ní, aby vyklepal prach. Snědli jsme ji společně, protože Abdulláh si šel koupit tabák.

Když se vrátil, oba mi vyprávěli, že ve vsi jsou dvě studny vyzděné kameny, ale mně se nechtělo jít se na ně podívat, protože jsem byl úplně vyčerpán nezvyklým způsobem cestování a horkem. Kůži jsem měl posetou puchýři a oči mě pálily od ostrých záblesků měsíčních paprsků, odrážejících se od blýskajících se zrněk písku. Poslední dva roky jsem strávil v přeplněné káhirské kanceláři, plné rušivých zvuků, kde jsem sice musel usilovně přemýšlet, ale můj tělesný pohyb se omezoval jen na cestu z hotelu do kanceláře a zpátky. Přechod byl příliš náhlý, neměl jsem čas si zvyknout. A téže noci mě čekala další dlouhá trasa a pak dlouhý den. Teprv potom dorazíme do Fajsalova tábora.

Byl jsem vděčný za hodinu, kterou zabral nákup s pečením, i za další hodinu odpočinku, na němž jsme se dohodli. Zato mi bylo úzko, když jsme v naprosté tmě znovu vyrazili na cestu a projížděli pásmy rozpáleného vzduchu v uzavřených kotlinách a naopak čerstvého a osvěžujícího na otevřených prostranstvích. Zřejmě jsme jeli po

písku, protože nebylo slyšet kroky velbloudů. Bylo příliš temno, abych se pokoušel rozhlížet a zkoumat krajinu. Chvillemi jsem usínal v sedle a musel jsem se křečovitě držet, abych nespádl. Dlouho po půlnoci jsme konečně zastavili. Zabalil jsem se do pláště a usnul jsem v úžasně pohodlném mělkém hrobě v písku dřív, než Tafas stačil svázat mému velbloudovi nohy.

Za tři hodiny jsme už zase byli na cestě a tentokrát nám na ni svítily poslední měsíční paprsky. Jeli jsme Wádí Máridem, mrtvou, horkou a mlčící nocí, a z obou stran se nad námi tyčily černobílé špičaté kopce, vystupující z vyčerpaného ovzduší. Všude rostlo dost stromů. Konečně se rozednilo, právě když jsme vyjeli ze stísněného prostoru na rovinu, po níž vítr brzy začal jen tak z rozmaru honit písečné kruhy. Rozednilo se ještě víc a vpravo od nás jsme spatřili Bír ibn Hasaní. Byla to spořádaná osada skládající se z nesmyslně malých hnědobílých domečků, nalepených kvůli bezpečnosti těsně na sebe a působících proti pozadí strmého Subhu titěrně jako domečky pro panenky a snad ještě opuštěněji než sama poušť. Zatímco jsme pátrali po stopách života na zápražích, slunce vystoupilo tak vysoko, že rozeklané útesy stovky metrů nad námi zalily tvrdé paprsky bílého světla odrážejícího se od oblohy, která byla ještě zastřena závojem prchavého rozbřesku.

Projížděli jsme nádherným údolím. Ze skupiny domů se vynořil starší jezdec na velbloudu a klusal nám vstříc. Představil se a pozdravil nás, snad až příliš přátelsky. Tafasovi však jeho společnost a výřečnost nebyla po chuti a odpovídal mu jen na půl úst. Challáf se však nedal odradit, chvíli hledal v sedlové brašně a nakonec vytáhl železný smaltovaný hrnek obsahující slušnou porci jídla, jaké si v Hidžázu běžně berou s sebou na cestu. Byla to táž nekvašená placka, jako jsme měli večer, ale zatepla rozlámaná a pomazaná máslem, takže jakžtakž držela pohromadě. Potom byla posypána drceným cukrem a prsty vytvarována do tvaru kuliček jako navlhčené piliny.

Jedl jsem tu lahůdku poprvé, takže jsem jen trochu ochutnal, kdežto Tafas a Abdulláh se do ní pustili s takovou chutí, že náš hostitel nakonec zůstal skoro o hladu – a zaslouženě, protože Arabové považují za projev zženštilosti brát si jídlo na cestu dlouhou pouhých sto šedesát kilometrů. Mezitím jsme se sblížili a Challáf nám vyprávěl o průběhu bojů, hlavně o neúspěchu, který den předtím utrpěl Fajsál. Byl zřejmě vyhnán z Chaifu na počátku Wádí Safra a zdržoval se ve vsi pouhý kousek cesty před námi. Přesné zprávy dostaneme v další vesnici na cestě. Boj nebyl příliš prudký, ale Challáfovi a Tafasovi soukmenovci utrpěli menší ztráty.

Mezitím jsem se rozhlížel, abych se seznámil s neznámou krajinou. Písek zmizel. Jeli jsme údolím širokým sto až pět set metrů s kamínky a prstí na dně, z nichž občas vystupovaly pahorky z nazelenalého kamene. Všude rostlo množství trní, akácie často přes devět metrů vysoké a nádherně zelené, promísené s mnoha tamaryškami a spoustou jemnějších keřů, takže celé místo působilo v dlouhých měkkých stínech časného jitra dojmem dobře udržovaného parku. Půda, kamení i barvy působily tak sladně, že vytvářely dojem architektonicky upravené krajiny, který navíc podtrhovaly přímé linie a ostrost kontur okolních kopců. Zdvíhaly se po obou stranách naprosto pravidelně do výšky přes tři sta metrů, z hnědé žuly nebo z tmavé horniny připomínající barvou porfyr, občas protkávané růžovými žilami.

Projeli jsme kolem té krásy asi jedenáct kilometrů až k malé vodní nádrži, napříč kterou se táhla rozbořená hráz ze žulových plochých kamenů. Hráz se kdysi určitě táhla od jednoho skalního útesu ke druhému. Zeptal jsem se našeho průvodce, k čemu hráz sloužila, ale on neustále odváděl řeč jinam: na Damašek, Cařihrad, Sýrii a Káhiru. Později jsme se dověděli, že byl placen Turky, aby jim podával zprávy o všem, co přicházelo údolím k arabským silám.

Za hrází jsme se ocitli v dalším, méně hezkém wádí, projeli jsme kolem skupiny palem, pod níž se rozkládala vesnice otroků, odbočili jsme vpravo, přešli jsme další sedlo a po několika mílích jsme dojeli ke konci vysokých útesů. Objeli jsme je a ocitli jsme se u cíle své cesty ve Wádí Safra a zároveň v největší vesnici na jeho území, ve Waste. Vesnice se skládala z mnoha hnízd složených z jednotlivých domů přilepených

k úbočím na obou březích z naplavené půdy nebo na ostrůvcích ležících mezi kanály, jimiž se občas při deštích valí přívaly vody a které dohromady tvoří mateřské údolí.

Projeli jsme přes několik ostrůvků a pak jsme zamířili na vzdálenější břeh údolí. Přímo před námi leželo dno hlavního koryta, jímž protékají zimní přívaly, zcela ploché, pokryté vyběleným hrubým pískem a balvany. Uprostřed mezi dvěma palmovými háji leželo jezírko čisté vody, dlouhé asi sto metrů a široké zhruba čtyři, lemované z obou stran asi třímetrovým pruhem husté trávy a květin. Nechali jsme velbloudy pít po libosti a přitom jsem pocítil takovou úlevu pro oči, které po celodenním tvrdém třpytu písku konečně hleděly do trávy, že jsem podvědomě zdvihl hlavu, jestli snad mrak nezakryl slunce.

Potom jsme se rozjeli po břehu obloženém kameny proti proudu potoka, který napájel jezírko, a ve stínu palem jsme odbočili podél hliněné zdi do další samostatné vesničky. Tafas nás vedl po hlavní uličce (domky byly tak nízké, že jsme ze sedla hleděli na střechy), zastavil poblíž jednoho většího domku a zaklepal na vrata vedoucí na nekrytý dvůr. Otevřel nám otrok a my jsme v soukromí sesedli. Tafas přivázal velbloudy, uvolnil jim postroje a nasypal jim píci z voňavé hromady ležící hned za vrata. Potom mě uvedl do pokoje pro hosty, temného kutlochu se stěnami z nepálených cihel, krytého trámy z půlek palmových kmenů a udusané hlíny. Usadili jsme se na rohož z palmových listů, rozloženou po jakémsi zvýšeném stupínku. Začínalo být čím dál větší horko, a tak jsme se postupně jeden po druhém ukládali a bzucení včel ze zahrad venku i much létajících nad našimi zahalenými obličejí uvnitř nás brzy ukolébalo k spánku.

12

Než jsme se probudili, obyvatelé domu nám připravili k snídani chleba a datle. Datle byly čerstvé a rozplývaly se na jazyku. V životě jsem takové nejedl. Majitel domu odjel válčit k Fajsalovi a ženy s dětmi žily pod stany v kopcích a pečovaly o velbloudy. Kmeny obývající Wádí Safru trávily doma maximálně pět měsíců ročně. Po zbytek roku svěřovaly své zahrady otrokům – černošským výrostkům podobným tomu, který nám přinesl podnos se snídaní. Challáf mi vysvětlil, že byli přivezeni z Afriky a prodáni během posvátné pouti. Z některých se stávali tělesní strážci svých pánů, kdežto jiní byli posíláni do vesnice, kde díky tekoucí vodě rostly palmy a kde se jim na rozdíl od Arabů vedlo dobře.

Na jednom břehu žili celkem ve třinácti vesnicích, tvořili vlastní společenství a byli docela šťastní. Práce byla sice těžká, ale dozor mírný a útěk snadný. Jejich společenské postavení bylo špatné, protože neměli odvolání ani u kmene, ani u šerifa, ale veřejné mínění i vlastní zájem majitelů bránily, aby se na nich kdokoli dopouštěl krutostí, a navíc muslimská zásada, že propuštění otroka je bohubíby skutek, vedla k tomu, že nakonec byli skoro všichni propuštěni. Ve službě si mohli našetřit peníze, pokud se snažili. Pěstovali melouny okurky, hrozny a tabák ve vlastní režii, samozřejmě kromě datlí, jejichž přebytky byly posílány arabskými plachetnicemi do Súdánu, kde se vyměňovaly za obilí, oděvy a všechno luxusní zboží Afriky i Evropy.

Když pominulo odpolední vedro, znovu jsme nasedli na velbloudy a vydali se podél čistého, líně tekoucího potoka, který se vinul uprostřed palmových hájů obehnaných hliněnými zídkami. Kolem kořenů palem i mezi nimi byly vyhloubeny zavodňovací kanálky široké třicet až šedesát centimetrů, orientované tak, aby do nich mohla být vpuštěna voda z koryta obloženého kameny a každý strom mohl být zavlažován, jakmile na něj dojde řada. Vodní zdroj vlastnili společně majitelé půdy a odvěká tradice určovala, kolik hodin či minut denně nebo týdně komu patří. Voda byla trochu slaná, což je dobré pro nejlepší palmy, ale v soukromých studnách v jednotlivých zahradách byla voda dostatečně sladká. Studní bylo mnoho a voda se nacházela už v hloubce kolem jednoho metru pod povrchem.

Projeli jsme ústřední vesnicí a její hlavní uličkou, která byla zároveň tržištěm. Obchody zely prázdnotou a celé místo působilo dojmem rozpadu a zániku. V minulé generaci měla vesnice značný počet obyvatel (mluvili o tisíci domech), ale jednoho dne se vysoká hráz zřítla a přival vody smetl mnoho palem. Některé z ostrůvků, na nichž stály po staletí domy, zmizely pod hladinou a hliněné domy se rozpadly a pohřbily i své nešťastné obyvatele. Lidi i palmy by bylo možné nahradit, ale půdu ne.

Kousek na Wastou jsme minuli další vesnicí a zahlédli první skupinky Fajsalových bojovníků. Poblíž Hamry už v každé skalní rozsedlině a pod všemi skupinkami stromů tábořili ozbrojení Arabové. Nadšeně zdravili Tafase, který najednou ožil, mával jim a volal na ně a přitom se snažil co nejrychleji zbavit povinnosti, kterou měl vůči mé osobě.

Hamra ležela po naší levici. Byla to vesnice asi se stem domů, utopená v zahradách rozesetých mezi hliněnými mohylami. Na vrcholku jedné jsme zastavili před dlouhým nízkým domem. Tafas řekl něco otrokovi, který tam stál se šavlí se stříbrnou rukojetí v ruce. Otrok mě dovedl na dvůr, kde na protější straně, zarámována černou zárubní dveří, stála postava v bílém. Na první pohled mi bylo jasné, že tohle je člověk, jakého jsem přijel do Arábie hledat – vůdce, který přivede arabskou vzpouru ke slavnému konci. Fajsal byl vysoký a připomínal vznosný sloup. V dlouhém bílém hávu vypadal neobyčejně štíhle a hnědou pokrývku hlavy měl připevněnu nádhernou červenozlatou šňůrou. Měl spuštěná víčka a černý vous s bezbarvým obličejem se odrážely od nezvyklé, klidné bělosti těla jako maska. Ruce měl zkřížené na prsou a jednou svíral rukojeť dýky.

Pozdravil jsem ho. Ustoupil mi z cesty, abych mohl vejít, a pak se posadil na svůj koberec nedaleko dveří. Když jsme si přivykl na tmou uvnitř, spatřil jsem, že se na mě i na Fajsala upírají desítky očí. Fajsal upřeně hleděl na vlastní ruce svírající dýku a po chvíli se mě tiše zeptal, jakou jsem měl cestu. Odpověděl jsem, že bylo horko, a Fajsal, když jsem mu řekl, jak dlouho mi to trvalo z Rábighu, poznamenal, že jsme na toto roční období cestovali rychle.

„Jak se ti líbí u nás ve Wádí Safře?“

„Moc, ale je odsud daleko od Damašku.“

Slovo řeklo doprostřed přítomných jako seknutí šavlí. Shromážděnými projelo zachvění. Potom všichni ztuhli, zřejmě v zamyšlení. Fajsal nakonec otevřel oči a podíval se na mě a řekl: „Díkybohu Turci jsou i blíže než v Damašku.“ Všichni jsme se usmáli a já jsem vstal a na okamžik se omluvil.

13

Pod vysokým podloubím palmových větví jsem na měkké louce našel předpisový tábor vojáků egyptské armády a majora Náfi Beje, jehož sem nedávno odvelel ze Súdánu sir Reginald Wingate a pověřil ho úkolem pomáhat arabským vzbouřencům. Jednotka byla složena z baterie horského dělostřelectva a několika kulometů a vypadala bojeschopněji, než se její příslušníci sami cítili. Major byl příjemný laskavý a pohostinný člověk, přestože měl zdravotní potíže a nebyl zrovna nadšen odvelením do pouště, kde měl vést namáhavou a hlavně zbytečnou válku.

Egyptané, kteří nade vše milují domov, vždycky nesmírně trpí v cizím prostředí, a zde navíc trpěli kvůli dobru prokazovanému bratřím. Bojovali proti Turkům, k nimž je vázala citová pouta, a navíc kvůli Arabům, cizímu národu, mluvícímu sice podobným jazykem, ale jinak zcela odlišnému povahou a ve svém životě zcela neotesanému. Arabové se chovali nepřátelsky vůči hmotným darům civilizace, místo aby je ocenili. Čelili neobratnému, i když dobře míněnému pokusu odít jejich nahotu.

Angličané, které ani nenapadlo zapochybovat o vlastní absolutní skvělosti, byli rozhodnutí pomáhat dál beze slova stížnosti, zato Egyptané ztratili víru v tento podnik.

Neměli ani kolektivní pocit povinnosti vůči svému státu, ani pocit osobního závazku pomáhat lidstvu na cestě vpřed. Přístup venkovského policajta vyjadřující nejsilnější Angličanovy city vůči zmatkům, v nichž se plácali jiní, u nich nahrazoval vrozený sklon dostat se co nejnápadněji na opačnou stranu. Proto tito vojáci, ačkoliv byli v naprostém pořádku, byli rádně živeni, byli zdraví a neutrpěli žádné ztráty, reptali proti řízení věcí tohoto světa a doufali, že tento nečekaně se objevivší Angličan byl poslán, aby běh světa napravil.

Byl mi ohlášen příchod Fajsala a Maulúda al-Muchlúse, arabského zelóty z Takrítu, který byl pro bezuzdný nacionalismus dvakrát degradován v turecké armádě a strávil dva roky ve vyhnanství v Nadždu jako tajemník ibn Rašída. Velel turecké jízdě před Šajbou a tam jsme ho také zajali. Jakmile se doslechl o šerifově vzpouře, dobrovolně se přihlásil do jeho služeb a byl prvním důstojníkem pravidelné armády, který se přidal k Fajsalovi. Teď sloužil, alespoň nominálně, jako jeho pobočník.

Trpce si stěžoval na špatnou výzbroj a výstroj. Jejich nedostatek zavinil špatnou situaci, v níž se ocitli. Od šerifa sice dostávali třicet tisíc liber, ale málo mouky a rýže, hrstku ječmene, pár pušek, nedostatečné množství střeliva. Žádné kulomety, žádná horská děla, žádnou technickou pomoc, žádné informace.

Skočil jsem mu do řeči a oznámil mu, že jsem přijel výslovně proto, abych podal zprávu o všem, co jim chybí, ale abych s nimi mohl spolupracovat, musí mě nejdřív seznámit se všeobecnou situací. Fajsal souhlasil a začal mi v hrubých rysech líčit historii jejich vzpoury od samého počátku.

První nápor na Medínu byla zoufalá záležitost. Arabové nebyli vycvičeni a chybělo jim střelivo, kdežto Turci disponovali značnými silami, protože do města právě dorazily oddíly Fachrího Paši a jednotky pověřené úkolem doprovázet von Stotzigena do Jemenu se také dosud zdržely na místě. Turci zahájili dělostřeleckou palbu a Arabů, kteří nebyli na moderní zbraň zvyklí, se zmocnila hrůza. Příslušníci kmene Agejlů a Atejbů utekli do bezpečí a odmítali táhnout znovu do pole. Fajsal a Alí ibn al-Husajn marně jezdili před svými oddíly, aby svým bojovníkům dokázali, že vybuchující granáty nejsou tak strašné, jak se zdá. Demoralizace se neustále prohlubovala.

Část kmene Baní Alíů se obrátila na Turky s nabídkou kapitulace, budou-li jejich vesnice ušetřeny Fachrí se tvářil, že je jim příznivě nakloněn, a když boje utichly, nařídil svým jednotkám, aby obsadily předměstí Awalí. A potom nečekaně nařídil svým vojákům, aby předměstí dobyli útokem a zmasakrovali všechno živé, co v něm najdou. Stovky žen byly znásilněny, stovky obyvatel byly pobity, domy spáleny a živí i mrtví naházeni do plamenů. Fachrí a jeho vojáci sloužili dlouho společně a na Arménech se naučili zabíjet, podle potřeby jak pomalu, tak rychle.

Když Arabové poznali, jak trpce chutná turecký způsob vedení války, byl to pro všechny otřes, protože prvním pravidlem arabského válčení bylo, že ženy jsou nedotknutelné, za druhé, že životy a čest dětí, které neunesou zbraň, mají být ušetřeny, a za třetí, že majetek, který není možné odvézt, má být ponechán na místě nepoškozen. Arabové vedení Fajsalem pocítili, že narazili na nové zvyky, a ustoupili, aby získali čas na přizpůsobení. O podrobení nemohlo být nadále řeči: krev zpusťového Awalí, vydaného v plen soldatesce, volala po krvavé pomstě a ukládala všem povinnost bojovat až do konce sil. Ale zároveň bylo jasné, že válka se protáhne a nedá se vyhrát s pouhými předovkami.

Arabové tedy ustoupili z plání obklopujících Medínu do kopců lemujících sultánskou cestu v okolí Aaru, Rahá a Bír Abbásu, kde si trochu odpočali. Alí s Fajsalem mezitím vysílali jednoho posla za druhým do své námořní základny v Rábighu, aby zjistili, kdy lze očekávat čerstvé zásoby, peníze a zbraně. Vzpouře začala nahodile na emírův výslovný rozkaz, ale starý pán se ve své nezávislosti synům zcela nesevěřil se svými záměry a ani s nimi nevypracoval žádný plán jak v ní pokračovat. Jedinou odpovědí tedy byla trocha proviantu. Později přišly nějaké japonské pušky, většinou rozbité. Některé sice měly hlavně, ale když z nich nedočkaví Arabové začali střílet, roztrhly se většinou při prvním výstřelu. Peníze nepřišly vůbec. Fajsal musel nechat naplnit slušně vypadající truhlici

kamením, zamknout ji a důkladně převázat provazy, musel ji dát na denních pochodech hlídat otroky a každou noc ji ukládat, jak náleží, do svého stanu. Takovými teatrálními prostředky se oba bratři snažili udržet pohromadě hroutící se síly.

Nakonec jel do Rábighu Alí, aby se přesvědčil, co se stalo s organizací. Zjistil, že místní náčelník Husajn Mabejrig dospěl k závěru, že Turci nakonec vyhrají, a proto se rozhodl spojit svůj osud s nimi. Když Britové vyložili materiál pro šerifa, prostě se ho zmocnil a poschovával jej po svých domech. Alí zaslal naléhavé poselství nevlastnímu bratru Zajdovi a žádal ho, aby mu z Džidyy přivedl posily. Husajn se ze strachu tajně vytratil do kopců a stal se psancem. Oba šerifové se zmocnili jeho vesnic. Našli v nich velké zásoby zbraní a potraviny stačily pro všechny jejich bojovníky na celý měsíc. Ale podlehli pokušení klidu a míru: usadili se Rábighu.

Důsledkem bylo, že Fajsál uvízl bez pomoci ve vnitrozemí a zakrátko zůstal izolován v bezvýchodné situaci a musel se spoléhat na místní zdroje. Nějaký čas to snášel, ale v srpnu využil návštěvy plukovníka Wilsona, který přijel do právě dobytého města Janbúa, vypravil se za ním a předložil mu úplný seznam svých naléhavých potřeb. Na Wilsona udělal dobrý dojem svou osobností i vyprávěním. Plukovník mu na místě slíbil baterii horských děl a nějaké těžké kulometry maximy, které budou obsluhovány mužstvem a důstojníky odvelenými z posádky egyptské armády v Súdánu. Tím se také vysvětlila přítomnost Náfiho Beje a jeho podřízených.

Arabové po jejich příchodu ožili a domnívali se, že teď se vyrovnají Turkům, ale zasláná čtyři děla, která vyrobil před dvaceti lety Krupp, měla dostřel pouhých 2 700 metrů a jejich obsluhy neměly ani rozumové, ani citové důvody hnát se do nepravdivé války. Ale šly do boje s neukázněnými domorodci a pomohly zahnat turecké předsunuté hlídky z jejich postavení. Fachrí nakonec začal být vážně znepokojen, vypravil se na frontu, provedl osobně rozbor situace a okamžitě posílil ohroženou posádku v Bír Abbásu na tři tisíce mužů. Turci měli s sebou polní děla a houfnice a další výhodu vytěžili z pozic ve zvýšeném terénu, poskytujícím lepší možnosti pozorování. Začali na Araby dotírat nepřímou palbou a málem se jim podařilo zasáhnout Fajsálův stan, právě když se v něm konala porada pohlavárů. Egyptští dělostřelci měli odpovědět a umlčet nepřátelská děla. Museli však vysvětlovat, že jejich děla nejsou k ničemu, protože nemají dostřel 8 000 metrů. Všichni se jim vysmáli a Arabové se vrátili ke svým starým pohrdavým poznámkám.

Fajsál byl zasažen do hloubi duše a začínal klesat na mysli. Jeho bojovníci byli unaveni. Utrpěli značné ztráty. Jedinou efektivní taktikou zatím bylo napadnout nečekaně nepřátelský týl prudkými jezdeckými výpady a při těchto náročných akcích bylo mnoho velbloudů zabito, zraněno nebo vyčerpáno. Fajsál nechtěl nést celou tíhu války na vlastních bedrech, zatímco se Abdulláh zdržoval v Mekce a Alí se Zajdem v Rábighu. Nakonec stáhl své hlavní síly a nařídil Harbům obývajícím okolí Bír Abbásu, aby nepolevovali v tlaku na turecké zásobovací a spojovací linie opakovanými nájezdy.

Přesto se neobával, že by proti němu Turci znovu mohli nečekaně zasáhnout. To, že na ně nedokázal udělat sebemenší dojem, v něm rozhodně nevzbudilo žádný respekt k nepříteli. K ústupu do Hamry nebyl donucen: bylo to znechucené gesto, protože se mu už nechtělo snášet vlastní bezmocnost a rozhodl se, že si alespoň na chvíli dopřeje důstojného klidu.

Obě strany byly koneckonců ještě neostřílené. Převaha tureckých zbraní na dálku působila, protože se s nimi Arabové ještě nestřetli v boji muže proti muži, a když, tak nanejvýš v noci, kdy dělostřelci nemohli potmě mířit. Pro mé uši to byly ty nejprimitivnější srážky, v nichž obě strany v počátečních soubojích vtipnosti na sebe navzájem chrlily spousty nadávek, a když jim došly obvyklé zásoby, Turci v záchvatech zuřivosti řvali na Araby „Vy Angličani!“ a Arabové jim odpovídali výkřiky „Němčouři!“. V Hidžázu samozřejmě nebyl jediný Němec a já byl první Angličan, který se objevil na bojišti, ale obě strany se rády vyžívaly v nadávkách a ústa takových umělců by dokázala změnit v urážku snad každé slovo.

Zeptal jsem se Fajsála, jaké má další plány. Odpověděl, že dokud Medina nepadne,

jsou Arabové nevyhnutelně poutáni k tomuto prostoru a musí tančit, jak bude Fachrí pískat. Podle jeho názoru bylo cílem Turků zmocnit se Mekky. Jejich hlavní síly teď tvořila mobilní kolona, již mohli vrhnout proti Rábighu po různých cestách, a tím udržovali Araby v neustálém napětí. Pasívní obrana kopců prokázala, že Arabové v roli nositelů pasívního odporu příliš nevynikají. Jakmile se nepřítel pohne, je třeba na něj zaútočit.

Fajsál hodlal ustoupit ještě o kousek dál až do Wádí Janbúa, tvořícího hranici s územím obývaným významným kmenem Džuhajnů. S čerstvými bojovníky z jejich řad by pak pochodoval na hidžázskou dráhu za Medínou zároveň s Abdulláhem, který by postupoval lánovou pouští a zaútočil by na město od východu. Fajsál doufal, že Alí by zároveň vyrazil z Rábighu a Zajd by se hnul z Wádí Safra, napadl by značné turecké síly umístěné v Bír Abbásu a zabránil by jim zasáhnout do hlavní srážky. Podle tohoto plánu by byla Medina ohrožena ze všech stran zároveň. Ať by útok dopadl jakkoli, soustředění sil na třech stranách by přinejmenším překazilo turecký výpad na čtvrtou stranu a poskytlo by Rábighu i jižnímu Hidžázu oddech, potřebný k přípravě účinné obrany nebo protiútoky.

Maulúd, který během našeho dlouhého a rozvláchného rozhovoru neklidně poposedal, se neudržel a vykřikl: „Dejte nám pokoj s našimi dějinami! Musíme prostě bojovat a všechny je pobít. Dejte mně baterii horských děl schneider a pár kulometů a já už s tím za vás skončuju. Pořád jen řeči a řeči a skutek utek.“ Odpověděl jsem mu stejně vřelým tónem a Maulúd, který považoval vyhranou bitvu za promarněné úsilí, nemohl-li se zároveň pochlubit zraněním dokazujícím, že se jí účastnil, se do mě pustil. Dohadovali jsme se a Fajsál jen seděl a pobaveně se na nás uculoval.

Náš rozhovor pro něho znamenal svátek. Už pouhý můj příjezd pro něho byl povzbuzením, protože to byl náladový muž kolísající mezi nadšením a zoufalstvím, navíc momentálně k smrti unavený.

Podléhal okamžitým hnutím myslí. Byl citlivý, horkokrevný, snad až nerozumný a brzy nechával věci být a odvrátil se k jiným. Choutky a tělesné slabosti se v něm snoubily s ostruhou odvahy. Osobní kouzlo, neprozíravost, zoufalý náznak křehkosti jako jediné vady této hrdé povahy z něj dělaly v očích jeho stoupců modlu. Nikdo si ani v duchu nekladl otázku, jestli dokáže brát nějaké ohledy, ale později sám prokázal, že dovede na důvěru odpovědět důvěrou, ale také na podezření podezřením. A ducha v sobě měl rozhodně víc než humoru.

Výchova v Abdulhamídově okolí z něho udělala mistra diplomacie. Služba v turecké armádě ho vyškolila natolik, že se slušně vyznal v taktice. Život v Cařihradu a působení v tureckém parlamentu ho poučily o evropských problémech a mravech. Obezřetně posuzoval lidi. Kdyby měl dostatek sil k uskutečnění svých snů, byl by to dotáhl velmi daleko, protože se věnoval pouze práci a nic jiného neznal, ale obecně panovala obava, že by se vyčerpával neustálým předstíráním, že směřuje o kousek výš, než tomu je ve skutečnosti, a že by si nakonec přílišnou aktivitou přivodil smrt. Jeho bojovníci mi vyprávěli, jak se po delším období neustálých bojů, v nichž musel být neustále ve střehu, aby nepřišel o život, a osobně vedl útoky, řídil a povzbuzoval ostatní, nakonec tělesně zhroutil a musel být po vítězství odnesen v bezvědomí a s pěnou u úst z bojiště.

V něm nám byl seslán – všechno tomu nasvědčovalo – prorok, který dokáže, zahálíme-li jej rouškou tajemství, dát srozumitelnou formu ideji hýbající v praxi celou arabskou vzpourou. Bylo to víc, než jsme mohli doufat, mnohem víc, než jsme si svým váhavým postupem zasloužili. Úkol mé cesty byl splněn.

Teď bylo mou povinností vrátit se nejkratší cestou zpět do Egypta a podat hlášení. Vědomí, že jsem toho večera nabyl v palmovém háji, v mé mysli kořatělo a rozkvétalo na tisících ratolestí plných plodů a listů poskytujícího stín, pod nimiž jsem seděl, napůl poslouchal a přitom měl vidění, zatímco soumrak houští a přecházel v noc. Nakonec po klikaté pěšince mezi palmami přišli otroci s lampami a všichni jsme se s Fajsalem a Maulúdem vrátili zahradami do malého domku, na jehož nádvoří ještě čekaly spousty lidí, a do rozpálené vnitřní místnosti, kde se shromáždili zasvěcení, a tam jsme

se posadili na jídelní koberec k míse kouřící rýže s masem, k večeři, kterou nám podávali otroci.

14

Společnost byla smíšená natolik – šerifové, Mekkánci, šejchové Džuhajnů a Atejbů, Mezopotámci, Agejlové –, že jsem mezi ně házel jablka sváru, pobuřující témata hovoru, abych si hned na místě prověřil, jaký má kdo temperament a přesvědčení. Fajsal kouřil jednu cigaretu za druhou a udržoval rozhovor v náležitých mezích, i když se hlavy nejmíc rozpálily. Bylo zajímavé ho pozorovat. Předváděl mistrovské ukázky taktu, a právě v tom spočívala jeho schopnost využívat pocity lidí pro své cíle. Storrs byl jistě stejně schopný, ale předváděl svou sílu, demonstroval všechny své možnosti i svou chytrost a ruce mu při řeči doslova tančily. Fajsal naproti tomu jako by své lidi ovládal nevědomky, jako by ani nevěděl, jak jim vtiskl své představy do mysli, a jako by ani nedbal, jestli ho poslouchají. Vyrovnal se Storrsovi, a navíc to měl vrozené.

Arabové se vůbec netajili svým obdivem k němu; tato setkání dávala jasně najevo, že pro kmeny je šerif šerifů hrdina a jeho synové také. Šerif Husajn byl navenek tak čistý a ušlechtilý, až se mohl zdát slabý, ale pod zevnějškem skrýval promyšlenou politiku, nesmírnou ctížádost a až nearabskou předvídavost, sílu charakteru a vytrvalost. Zájem o přírodní vědy v něm posiloval sportovní sklony a dělal z něho (pokud si přál) přesně typ beduínského vládce, kdežto po čerkeské matce zdědil značnou obratnost při využívání těch či oněch zděděných předností a vždycky je dokázal využít ve svůj prospěch.

Ale škola turecké politiky byla natolik neblahá, že ani své nejlepší absolventy neušetrila trvalejších šrámů. Husajn, který byl v mládí poctivý a otevřený, se nejen naučil držet jazyk za zuby, ale navíc i používat řeč k zakrývání vlastních, třeba i slušných cílů. Toto umění, je-li nadužíváno, se vždycky změní v charakterovou vadu. V Husajnově případě zahalilo jeho rozhodnost, praktickou moudrost a veselou sílu. Mnozí mu tyto přednosti upírali, ale dějiny mu daly za pravdu.

Nádhernou ukázkou jeho praktické moudrosti bylo vzdělání jeho synů. Sultán nařídil, aby žili v Cařihradu a byli vychováni tureckým způsobem. Šerif Husajn se tedy postaral, aby jejich vzdělání bylo vskutku univerzální a prvotřídní. Když se mladí efendiové vrátili do Hidžázu v evropských oblecích a s tureckými mravy, otec jim nařídil, aby se převlékli do arabských hávů a aby si vštípili arabštinu, svěřil je spolehlivým lidem z Mekky a poslal je s velbloudími oddíly do divočiny střežit poutnické cesty.

Mladí pánové doufali, že to bude příjemná zábava, ale byli zklamáni, neboť otec jim odepřel zvláštní stravu, lůžkoviny i měkce vycpaná sedla. Nesměli se celé měsíce vrátit do Mekky a ve dne v noci ve všech ročních obdobích museli vycházet s nejrůznějšími typy lidí a učit se novým způsobům jízdy a boje. Brzy se zocelili a naučili se spoléhat na sebe s onou směsí vrozené inteligence a energie, která často bývá typická pro potomky smíšených ras. Jejich mocná rodina vzbuzovala obdiv praktickými schopnostmi, ale zároveň žila ve svém světě podivně izolována. Nikdo z nich neměl skutečné důvěrníky ani ministry a nikdo se důvěrně neotvíral druhému ani otci, k němuž pociťovali posvátnou hrůzu.

Po obědě následovala živá debata. Probírala se nejrůznější témata od tureckého řádění v Sýrii přes údajné ohrožení země anglickými námořníky, kterým by se tu mohlo zalíbit natolik, že by se chtěli usadit a vládnout, až po obecné arabské záležitosti. Otrhaní a zavšivení příslušníci pouštních kmenů nás překvapili tím, jak jasně chápali abstraktní myšlenku arabské národnosti, což se od vzdělaných vrstev hidžázkých měst, od všech těch Indů, Javánců, Súdánců, Turků nebo přistěhovalců z Buchary nedalo čekat. A šerif Husajn projevil tolik praktické moudrosti, že svou koncepci založil na vrozené víře Arabů,

že jsou solí země a vystačí si sami. Když získal pro svou doktrínu pomoc v podobě našich peněz a zbraní, mohl si být jist úspěchem. Kmeny následovaly plamen rasového fanatismu. Po náboženském fanatismu nebylo naopak téměř stopy. Šerif odmítl dát vzpouře náboženský charakter. Víra, pro niž byl ochoten bojovat, se jmenovala národnost. Kmeny věděly, že Turci jsou muslimové a Němci zřejmě dobří přátelé islámu, kdežto Britové jsou křesťané a jejich spojenci. Za těchto okolností by jim rozvířování náboženské otázky příliš nepomohlo. Říkaly si: „Když křesťané bojují proti křesťanům, proč by muslimové nemohli dělat totéž? Chceme vládu, která bude mluvit arabsky a nechá nás na pokoji. A kromě toho nemůžeme ty Turky ani vidět.“

15

Druhý den ráno jsem vstal brzy a vmísil se mezi Fajsalovy bojovníky, sám bez doprovodu, abych si stejnými triky, jaké jsem den předtím vyzkoušel na předácích, dnes ověřil, jaké názory hýbou mužstvem. Byl jsem v časové tísní, jelikož na věci, které by normálně trvaly týdny, jsem měl deset dní. Musel jsem situaci přizpůsobit i své metody. Normálně bych chodil celý den, vnímal okolí, ale zůstal hluchý a slepý pro podrobnosti. Tentokrát jsem musel smyslové vnímání napojit přímo na mozek, abych si dokázal zapamatovat alespoň pár věcí, vnímaných vždy v kontrastu k jiným. Skoro vždy to byly nějaké výrazné tvary, kameny a stromy nebo lidská těla v pohybu i v klidu, a ne malé věci jako třeba květiny nebo vlastnosti, například barvy.

Přesto jsem se musel zároveň chovat jako reportér ohromující svým barvitým líčením. Osobně jsem byl o arabské věci přesvědčen a už před příchodem jsem si byl jist, že dokážou rozsekat Turky na kusy, ale vyšší místa v Egyptě nesdílela mé nadšení. Vylíčením těchto romantických kmenů, potloukajících se po kopcích okolo svátých měst, bych třeba dokázal získat u káhirských vlivných míst souhlas pro další nezbytnou pomoc.

Bojovníci mě přijali s otevřenou náručí. Hemžili se za každým kamenem a keřem jako líní škorpióni a odpočívali ve stínu chráněni před vedrem. Protože jsem měl uniformu khaki, považovali mě za důstojníka, který dezertoval z turecké armády a přeběhl na jejich stranu a s úsměvem a bujnou fantazií mi naznačovali všechny hrůzné možnosti, jak by se mnou mohli zatočit. Vypadali nebezpečně, měli tmavou pleť a některé i černošské rysy. Byli štíhlí a pohybovali se jako dobře naolejované soukolí, až je bylo radost pozorovat. Na světě snad nemohli být ani vytrvalejší a tvrdší muži. Dokázali den za dnem ujet obrovské vzdálenosti, běhat bosí po písku i skalách a po rodných kopcích se šplhali jako kozy. Na sobě měli většinou jen volnou košili, občas krátké bavlněné spodky a převážně červenou pokrývku hlavy, která podle potřeby sloužila také jako ručník, kapesník nebo pytel. Byli ověšeni bandalíry, a jakmile mohli, stříleli z pouhé radosti.

Byli divocí a křičeli, že válka může klidně trvat třeba deset let.

V kopcích nastaly nejtuchnější doby v celých jejich dějinách. Šerif živil nejen bojovníky, ale i rodiny a platil dvě libry měsíčně za bojovníka a čtyři za velblouda. Jinak by nedokázal udržet kmenové vojsko v poli celých pět měsíců. Obvykle jsme se pohrdavě vysmívali orientálním vojákům za to, jak se třesou na žold, ale hidžázké tažení ukázalo, že dovedou udělat výjimku. Turci jim nabízeli obrovské úplatky, ale dočkali se minimálních služeb, a už vůbec ne aktivní služby ve válce. Arabové si prostě vzali nabízené peníze, naslibovali hory doly a ve skutečnosti udržovali styky s Fajsalem, který za své peníze dostával skutečné služby. Turci podřezávali zajatce, jako by to byly ovce. Fajsal naopak nabídl libru za každého zajatce a skutečně mu jich přivedli spoustu, a bez jediného škrábnutí. Kromě toho platil i za ukořistěné mezky a pušky.

Skutečné stavy bojovníků se samozřejmě měnily, jak to diktovaly lidské slabosti a potřeby. Každá rodina třeba vlastnila pušku a synové se ve službě střídali. Ženatí bojovníci byli neustále na cestě mezi ležením a domovem a občas se stalo, že celý klan

přestalo bavit válčení, a tak si prostě udělali volno. Placených bojovníků tedy bylo víc než mobilizovaných a vlivní šejchové také dostávali sumy, které ve skutečnosti byly zdvořile zaobalenými úplatky, mající zajistit jejich požehnání. Fajsalových osm tisíc mužů bylo rozděleno na tisíc sloužících na velbloudech a na zbytek bojující, jak bylo zvykem u obyvatel zdejších kopců. Všichni sloužili pouze pod velením svých šejchů a v okolí domova a museli se starat i o vlastní zásobování a dopravu. Nominálně měl každý šejch průvod složený ze sta bojovníků. Šerifové veleli větším skupinám především díky svému privilegovanému postavení, které je povznášelo nad řevnivost, která ochromovala příslušníky kmenů.

Dědičné spory byly alespoň navenek zapomenuty a v oblasti ovládané mekským šerifem skutečně přechodně zapomenuty; příslušníci kmenů Džuhajnů, Atejbů a Agejlů ve Fajsalově vojsku žili a bojovali bok po boku. Přesto se jeden kmen necítil dobře vedle druhého a v rámci jednoho kmene nikdo úplně nedůvěřoval sousedovi. Všichni většinou nenáviděli Turky, ale ne natolik, aby zapomněli, že je třeba se zbraní v ruce mstít rodinné křivdy. Důsledkem bylo, že tito bojovníci neuměli útočit. Rota dobře zakopaných Turků by v otevřeném terénu dokázala vzdorovat prakticky donekonečna celé jejich armádě a drtivá porážka by svou naprostou hrůzou ukončila válku.

Dospěl jsem k závěru, že zdejší domorodci se jako vojáci hodí pouze pro obranné boje. Hrabivá bezohlednost je štvála za kořistí a vedla je k přepadání karavan, krádežím velbloudů a vytrhávání kolejnic, ale pro svou neukázněnost nedokázali snášet velení a nedovedli bojovat v organizovaných jednotkách. Bylo mi jasné, že tohle není materiál pro náš vojenský výcvik, ale že by dokázali, kdybychom je vyzbrojili lehkými kulomety, dejme tomu lewisy, uhájit kopce a fungovat jako účinná stěna, pod jejich ochranou bychom mohli třeba v Rábighu sestavit mobilní kolonu arabské pravidelné armády, která by se dokázala postavit Turkům (jejichž síly by rozptylovala drobná válka) a poradit si s nimi. Pro takové jednotky bychom ovšem nehledali rekruty v Hidžázu, ale mezi nebojovným městským obyvatelstvem Sýrie a Mezopotámie. Veleli by jim arabsky mluvící bývalí důstojníci turecké armády, typy jako Azíz al-Masrí nebo Maulúd. Právě oni by nakonec svým vystoupením ukončili válku, zatímco příslušníci bojovných kmenů by rozptylovali síly a pozornost Turků neustálými přepady, nájezdy a drobnými šarvátkami.

V Hidžázu by naopak bojovali dervišové proti pravidelné armádě. Znamenalo by to vést válku v horském skalnatém a neúrodném terénu (s posilami divokých hord horalů) proti nepříteli, kterého Němci zahltili moderní výzbrojí natolik, že prakticky ztratil smysl pro improvizované válčení podle okamžitých a místních podmínek. Pásmo kopců bylo rájem pro odstřelovače a Arabové byli v přesné střelbě mistři. Dvě stě tři sta odhodlaných střelců, kteří by znali přesné vzdálenosti v terénu, by udrželo jakoukoli pozici, protože svahy byly příliš strmé, aby je bylo možné zdolat. Údolí byla zároveň jedinými cestami a často to po celé kilometry byly spíš strže a soutěsky, někdy široké šedesát metrů, ale někdy také jen šest, samý ohyb a zákrut, hluboké desítky metrů, bez sebemenšího krytu a z obou stran stísněné nelítostnou žulou, čedičem a porfyrem, zvedajícími se ne v hladkých úbočích, ale v rozeklaných a členitých srážech, posetých stovkami hromad nakupených z úlomků tvrdých jako ocel a skoro stejně ostrých.

Mému nezkušenému oku se zdálo nemožné, aby se Turci bez pomoci zrádců z řad horských kmenů mohli pokusit tudy proniknout. Jenže s pomocí zrádců by to bylo nebezpečné. Ale vrtkavým obyvatelstvem by si Turci stejně nemohli být nikdy zcela jisti a ovládali by pouze místa, na nichž by momentálně stála noha jejich vojáka. Tak roztažené a komplikované linie by pohltily během čtrnácti dní tisíce vojáků a na frontě by nezbyl nikdo.

Děsilo mě jen, že se tureckému dělostřelectvu podařilo Araby zastrašit. Azíz al-Masrí zažil za turecko-italské války v Tripolisu stejnou hrůzu, ale zároveň zjistil, že časem pomine. Mohli jsme doufat, že se to stane i tady, ale prozatím jediný výstřel z děla zahnal každého, kdo byl na doslech, do úkrytu. Arabové byli přesvědčeni, že ničivost zbraní je přímo úměrná jejich hlučnosti. Nebáli se střel a vlastně ani smrti, nesnesitelný byl jen způsob, jakým dělostřelecký granát zabíjel. Zdálo se, že jediná možnost, jak jim

vrátit sebedůvěru, bylo opatřit jim dělostřelectvo, třeba neúčinné, ale hlavně hlučné. Od Fajsala až po posledního polonahého trhana v jeho vojsku všichni měli v ústech jediné slovo: děla, děla, děla.

Když jsem jim oznámil, že v Rábighu byly vyloděny pětipalcové houfnice, ožili radostí. Tato zpráva jim téměř přehlušila v hlavách vzpomínky na jejich poslední neúspěch a ústup přes Wádí Safru. Děla jim nemohla být k ničemu, a vlastně Arabům spíš uškodila, protože jejich předností byla pohyblivost spojená s přesným zpravodajstvím, a tím, že jsme jim dali děla, jsme jen omezili jejich manévrovací schopnost a účinnost. Ale kdybychom jim děla nedali, byli by se vrátili domů.

Při pohledu zblízka na mě povstání udělalo velký dojem. Zdejší poměrně hustě obydlená provincie, prostírající se od Umm Ladždž po Kunfudu na vzdálenost čtyřiceti velbloudích pochodů, se znenadání úplně změnila, přešla od občasného olupování poutníků k povstání proti Turkům a bojovala proti nim, ne sice naším způsobem, ale přesto vehementně, a to navzdory náboženství, které vlastně mělo pozdvihnout celý Východ od svaté války proti nám. Rozpoutali jsme přitom protiturecké vášně, které sice rozdmýchal staletý útlak, ale které se budou těžko utišovat. V oblastech bojů převládalo v kmenech jakési nervové nadšení, které je podle mého názoru stejné u všech národních povstání, ale které působí podivně zneklidňujícím dojmem na člověka pocházejícího ze země, v níž národ dosáhl svobody už tak dávno, že i slovo národní svoboda nemá na jeho jazyku žádnou chuť podobně jako sliny.

Později jsem se znovu setkal s Fajsalem a přislíbil mu, že pro něho udělám, co bude v mých silách. Moji nadřizení vybudují základnu Janbúa, kde bude vyložen na břeh veškerý potřebný materiál a bude dán k dispozici výhradně jemu. Pokusíme se mu opatřit dobrovolníky z řad důstojníků zajatých v Mezopotámii nebo v bitvě o Suezský průplav. V zajateckých táborech vybereme obsluhy děl a kulometů a vyzbrojíme je horskými děly a lehkými kulomety, které máme v Egyptě k dispozici. A konečně navrhne, aby byli na místo vysláni i britští důstojníci, kteří by sloužili jako poradci a styční důstojníci přímo v s ním v poli.

Tentokrát se náš rozhovor odehrával v nejsrdečnějším tónu. Vysvětlil jsem Fajsalovi, že povaha mé práce vylučuje působení v terénu, ale nevyločil jsem možnost další návštěvy, až budou jeho nynější potřeby uspokojeny a akce se bude vyvíjet příznivě. Mezitím požádám, aby naše pracoviště bylo přeloženo z Egypta do Janbúa, abych mohl všechno hladce uvést do chodu. Husajn mi okamžitě určil za doprovod čtrnáct Džuhajnů, šerifů, příbuzných samotného emíra celého kmene. Měli mě v pořádku dovést ke guvernérovi Janbúa šejchu Abdulkádiru Abdoovi.

16

Vyrazili jsme z Hamrá za soumraku a vraceli jsme se zpátky korytem Wádí Safru až do Charmy, kde jsme odbočili do postranního údolí. Bylo zarostlé hustým trnitým křovím, takže se velbloudi prodírali dopředu jen s námahou, a to jsme jim ještě museli přes sedla zavěsit kožené brašny, aby jim chránily boky. Po třech kilometrech jsme začali stoupat úzkým průsmykem, na jehož dně bylo i v noci patrné úsilí, s nímž byla vylepšena zdejší cesta. Terén byl uměle vyrovnán a vlastní silnice byla z obou stran lemována kamennými zídkami, chránícími ji před náhlými přívaly vody. Některé úseky byly vyštěrkovány a na několika místech byly z hrubých kamenů postaveny jakési můstky, ale ty pokaždé strhl příval a byly to tedy spíš jen hrozné ruiny.

Chvíli jsme stoupali, pak asi stejně dlouho klesali a nakonec jsme se ocitli v krajině zbrzděné hřebeny a složitým bludištěm menších wádí, která patrně měla spád k jihozápadu. Jízda dělala velbloudům dobře. Nakonec jsme dojeli k pevnůstce a můstku, které byly zřejmě postaveny egyptským mamlúkem k ochraně karavan s jeho poutníky

směřujícími z přístavu Janbúa.

Na tomto místě jsme přenocovali. Spali jsme šest hodin, což byl na této cestě úžasný luxus, ale dvakrát nás přesto vyrušily skupinky jezdců, kteří vyčmouchali náš tábor pod širým nebem. Ráno jsme se nejdříve prodírali propletení nízkých hřebenů a za rozbřesku jsme se ocitli sevřeni podivnými lávovými kopci v údolích, jejichž dno bylo zasypáno pískem. Láva tu nebyla černomodrá jako v Rábighu, ale měla narezlou barvu a postupně mizela pod čím dál silnější vrstvou písku. Kopce se naopak snižovaly a také se postupně ztrácely pod vrcholy vyšších a vyšších písčných přesypů, až nakonec úplně zmizely pod hladinou. Když slunce vystoupilo nad hlavu a začínalo nesnesitelně pálit, projížděli jsme pustými dunami vlnícími se k jihu na kilometry daleko do mlžného moře, kde nabývaly šedomodrého odstínu ve falešné dálce mihotavého žáru.

Pásmo dun však bylo úzké. Do půl osmé jsme se dostali na zející pláň skelného písku promíchaného se šterkem, nad níž se tyčilo vysoké křoví a tmí a mezi nimi občas rostly krásné akácie. Projeli jsme tudy velmi rychle a já měl značné potíže, protože jsem byl nezkušený jezdec. Pohyb mě unavoval, do očí plných prachu mi stékal z čela pot a spálená víčka hrozně páčila. Každá kapka potu, která spadla z vlasů na tvář, byla příjemná nečekaným chladem, ale pot zdaleka nestačil zmírnit utrpení způsobené horkem. Prodírali jsme se dál a dál, pískem, který ustoupil šterku a ten zas pevné půdě na dně údolí směřujícího souběžně s jinými mělkými ústími k moři.

Přejeli jsme vyvýšené místo a otevřel se nám výhled do dále: před námi leželo největší údolí celého Hidžázu – delta Wádí Janbúa. Připomínalo živý souvislý porost složený z tamaryšků a trní. Vpravo bylo vidět palmové háje Nachl Mubáruku, vesnice džuhajnského klanu Baní Ibráhím. Přímo před námi stál masív Džabal Ruhwa, který jako by se tyčil přímo nad Janbúa, přestože byl vzdálen přes třicet kilometrů. Moji průvodci si pod ním připadali v bezpečí, a protože bylo nesnesitelné vedro, ukryli jsme se do stínu akácie rostoucí u cesty a prospali čas kolem poledne.

Odpoledne jsme napojili velbloudy mírně slanou vodou z díry v písku ležící ve stínu opeřeného tamaryšků a pak jsme další dvě šťastné hodiny strávili v sedle. Na noc jsme se zastavili ve zdejší typické krajině, tvořené vzdouvajícím se pískem, šterkovými hřbety a mělkými údolíčky.

Šerifové rozdělali oheň z aromatického dřeva a upekli chlebové placky a uvařili kávu. Pak jsme usnuli a nechali si ovívat sežehnuté obličej chladným mořským vánkem vonícím solí. Vstali jsme ve dvě ráno a hnali své velbloudy přímo do města Janbúa, jehož hradby a věže se tyčily na korálovém útesu, vystupujícím šest metrů nad úroveň okolí. Průvodci mě vedli rozpadajícími se uličkami – město bylo od postavení hidžázké dráhy napůl mrtvé – přímo do domu Fajsalova agenta Abdulkádíra, informovaného, schopného a důstojného muže, s nímž jsem vedl úřední korespondenci, když býval poštmistrem v Mekce a zeměměřičský úřad v Egyptě tiskl pro nový stát poštovní známky. A teď byl čerstvě přeložen do Janbúa.

V jeho pitoreskně hlučném domě s výhledem na opuštěné náměstí, z něž v minulosti vyjíždělo tolik karavan směřujících do Medíny, jsem čtyři dny čekal na loď. Už jsem přestával věřit, že kapitán Boyle dodrží slovo, ale *Suva* nakonec přece připlula a odvezla mě do Džiddy. S Boylem jsem se setkal poprvé. V počátečním stadiu vzpoury si získal značné zásluhy a v budoucnu jich měl získat ještě víc, ale bohužel já na něho neudělal dobrý dojem. Můj zevnějšek byl poznamenán útrapami cestování a neměl jsem žádná zavazadla. Navíc jsem nosil pokrývku hlavy, abych se zavděčil Arabům, ale kapitán to neschvaloval.

Vytrvalým nošením klobouku (způsobeným nedorozuměním o úžehu) jsme na Východě vyvolali dojem, že se za tím musí něco skrývat a nejmoudřejší orientální mozky dospěly po dlouhém přemýšlení k závěru, že křesťané nosí tu hnusnou věc proto, aby široká krempa chránila jejich slabé oči před pohledem božím, který jim není právě příznivý. Britové trvali na tom, že se tento předsudek má (na rozdíl od naší nechuti vůči arabské pokrývce hlavy) za každou cenu potlačovat. Já se ale před válkou naučil v Sýrii nosit arabský oděv, aniž mi to přišlo divné. Dlouhý hábit sice trochu vadil, když jsem

běžel do schodů, ale pokrývka hlavy se naopak výborně hodila k podnebí. Nedalo se tedy nic dělat, musel jsem teď vydržet nesouhlas válečného námořnictva až do chvíle, kdy si budu moci v nějakém obchodě koupit čepici.

V Džiddě kotvil *Euryalus* s admirálem Wemysem na palubě a vezl do Port Sudanu sira Rosslyna chystajícího se navštívit sirdara egyptské armády sira Reginalda Wingatea, který byl pověřen vojenským velením arabského podniku místo sira Henryho McMahona, který jej i nadále řídil politicky. A právě s ním jsem se bezpodmínečně musel sejít, abych mu mohl sdělit své dojmy. Požádal jsem tedy admirála o kajutu na jeho lodi a místo v rychlíku do Chartumu. Admirál mi po delším křížovém výslechu obojí opatřil.

Zjistil jsem, že jeho činorodá inteligence i široký rozhled v něm podnítily zájem o arabské povstání hned v samém začátku. Objevoval se znovu a znovu se svou vlajkovou lodí a poskytoval nezbytnou pomoc. To on dal Arabům děla a kulometry, přivážel technickou pomoc a zajišťoval dopravu i součinnost námořnictva.

Nebýt dobré vůle a předvídatosti admirála Wemyse, řevnivost admirála sira Archibalda Murrayho mohla zadusit arabskou vzpuru hned v zárodku. Ale měli jsme štěstí. V Port Sudanu jsme narazili na dva důstojníky, Brity sloužící v egyptské armádě, kteří se chystali k nalodění a plavbě do Rábighu. Byli pověřeni velet egyptským jednotkám v Hidžázu a podle možnosti pomáhat Azízovi al-Masrí s organizováním pravidelných arabských jednotek, které měly po vítězném tažení započatém v Rábighu nakonec rozhodnout o výsledku války. Tak jsem se setkal a seznámil s Joycem a Davenportem, dvěma Brity, jimž arabská věc dluží, pokud jde o podíl cizinců, největší díl vděčnosti. S Joycem jsme dlouhou dobu pracovali bok po boku a o Davenportových úspěších na jihu jsme neustále dostávali hlášení.

V Chartúmu bylo ve srovnání s Arábií chladněji a podnebí mě uklidnilo natolik, že jsem sebral odvalu a předložil síru Reginaldu Wingateovi dlouhá hlášení, která jsem vypracoval během několikadenního čekání v Janbúa. Trval jsem v nich na tom, že situace vypadá slibně, jen je potřeba vyslat kvalifikovanou pomoc. Tažení se bude vyvíjet úspěšně, jestliže několik britských důstojníků pravidelné armády, kompetentních a znalých arabštiny, bude působit po boku arabských předáků v úloze technických poradců a bude s námi udržovat náležité spojení.

Wingate byl rád, že slyší o nadějných vyhlídkách. O arabském povstání snil řadu let. Během mého pobytu v Chartúmu náhoda rozhodla, že intriky proti siru Henrymu McMahonovi byly korunovány jeho úspěšným odvoláním zpět do Anglie a sir Reginald Wingate byl povolán na jeho místo do Egypta. Proto jsem se po dvou třech dnech v Chartúmu, strávených příjemně četbou *Artušovy smrti* v pohostinném paláci, vydal do Káhiry s pocitem, že se všechny mé zprávy ocitly v odpovědných rukou. Plavba po Nilu pro mě pak byla svátkem.

Egypt se jako obvykle zmítal horečnou činností kvůli Rábighu. Zrovna tam vysílali pár letadel a debatovalo se, zda by tam měla být vyslána i brigáda pozemních vojsk. Náčelník francouzské vojenské mise v Džiddě plukovník Brémond (Wilsonův protějšek, který ovšem měl větší autoritu, neboť se mohl vykázat úspěchy v koloniálních válkách a sloužil jako náčelník štábu sboru na Sommě) se silně zasazoval o to, aby se spojenci vylodili v Hidžázu. Aby nás navnadil, nechal dopravit do Suezu dělostřelectvo, kulometné oddíly a trochu jízdy a pěchoty, samé alžírské muslimy pod velením francouzských důstojníků, a tyto jednotky by spolu s britskými oddíly dodaly našim silám mezinárodní charakter. Brémondův pohled na nebezpečný stav věcí v Arábii udělal na sira Reginalda dojem. Wingate byl britský generál, velitel nominálního expedičního sboru, hidžázkých sil, které se ovšem ve skutečnosti skládaly z hrstky styčných důstojníků, instruktorů a správců skladů. Kdyby Brémond prosadil svou, stal by se velitelem skutečné smíšené britsko-francouzské brigády se všemi příjemnými komplikacemi, jaké by mu to přinášelo v praxi. Proto Wingate sedl a napsal opatrně formulované hlášení, v němž se částečně klonil k přímé intervenci.

Protože zkušenosti s pocity Arabů žijících v oblasti Harbů podpořily mé důrazné názory (moje názory byly většinou důrazné) na problém s Rábighem, napsal jsem

generálu Claytonovi, do jehož Arabské kanceláře jsem byl formálně přeřazen, ostře formulované memorandum o celé záležitosti. Claytonovi se zamlouval můj názor, že kmeny dokážou bránit pozice kolem Rábighu po řadu měsíců, poskytneme-li jim poradce a pomoc, ale že se určitě rozprchnou do svých stanů, jakmile uslyší o vylodění většího počtu cizích vojáků, a že celá představa intervence je pochybená, jelikož brigáda by vlastními silami nedokázala zabránit Turkům v přístupu k vodním zdrojům, nemluvě o odříznutí cesty do Mekky. Obvinil jsem plukovníka Brémonda, že se řídí postranními úmysly, které nemají s vojenskou situací nic společného, a abych dodal svým slovům náležitěho zabarvení, uvedl jsem jeho vlastní slova i činy v Hidžázu, které ho diskreditovaly.

Následovaly zákulisní porady s Londýnem a situace kolem Rábighu se začínala pomalu vyjasňovat, přestože se spor vlekl ještě dva měsíce.

Čerstvě získaná popularita, jíž jsem se díky pomoci, kterou jsem poskytl zaujatosti sira Archibalda, těšil u egyptského štábu, pro mě měla příchut' novosti a docela mě bavila. Nadřízení se ke mně začali chovat zdvořile a tvrdili o mné, že mám pronikavý styl i charakter. Jednou jsem byl předvolán k vrchnímu veliteli, ale cestou se na mě vrhl rozrušený pobočník a doslova mě dovlekl k náčelníkovi štábu generálu Lyndenu Bellovi. Ten mi kladl na srdce, abych vrchního velitele neznepokojoval poplašnými zprávami, ale když si všiml, že se mi v obličeji zračí zmatek nad jeho počínáním, posadil mě a začal mi sáhodlouze vykládat o Oxfordu a slastech studentského života, ale mezitím trousil poznámky o mém návratu mezi Araby, abych mohl dokončit, co jsem tak úspěšně začal, jak je velitel nervózní a tak podobně.

V duchu jsem se božsky bavil a sliboval sám sobě, že budu hodný chlapeček, ale nahlas jsem se ohradil, že musím Arabům opatřit potřebnou pomoc, zásoby, zbraně a důstojníky, a proto musím upoutat zájem, a bude-li třeba, i vzrušení vrchního velitele. Nato mě generál Bell přerušil tvrzením, že materiální stránka věci spadá do jeho kompetence a že už udělal, co se dalo, a do budoucna může přislíbit, že čas od času pomůže, jak jen bude moci. Myslím, že dodržel v budoucnosti slovo. A já se k jeho nadřízenému choval velmi chlácholivě.

Kniha druhá **ZAČÁTEK ARABSKÉ OFENZÍVY**

17

Clayton mi za pár dní nařídil, abych se vrátil do Arábie k Fajsalovi. Protože mi to bylo pořádně proti srsti, dovolával jsem se své naprosté neschopnosti zastávat takové postavení: tvrdil jsem, že nerad přejímám odpovědnost – a postavení svědomitého poradce bude určitě odpovědné – a že mi v životě vždycky jsou bližší cíle než osoby a myšlenky bližší než cíle. Proto by povinnost vycházet s lidmi a vést je k jakémukoli cíli pro mě byla dvojnásob obtížná. Lidé nejsou můj protějšek, nebyl jsem připravován pracovat s nimi. Vůbec nejsem voják – dokonce nenávidím vojenskou službu. Samozřejmě že jsem přečetl obvyklé knihy (až příliš mnoho knih!) – Clausewitze, Jominiho, Mahana i Foche – probíral se znovu Napoleonovými taženími, studoval Hannibalovu taktiku i Belisariova tažení, prostě choval jsem se jako každý student v Oxfordu, ale přesto jsem se nikdy nedokázal vžít do role skutečného velitele, který musí vybojovat *Vlastní tažení*.

Nakonec jsem Claytonovi úmyslně připomněl, že sirdar telegrafoval do Londýna, aby nám byli posláni aktivní důstojníci schopní velet v arabské válce. Odpověď zněla, že může trvat měsíce, než dorazí, a mezitím musí být ve spojení s námi a na nás se má obracet i se žádostmi o potřebnou pomoc. Proto jsem musel odejít a přenechat jiným Arabský bulletin, který jsem založil, mapy, jež jsem si přál nakreslit, i svazek zachycující změny, k nimž došlo v turecké armádě za války, činnosti, které mě přitahovaly a v nichž mi pomáhalo mé vzdělání, a místo nich jsem musel přijmout roli, k níž jsem se necítil disponován. Když naše revolta zvítězila, přihlížející chválili její velení, ale za kulisami se skrývaly všechny vady provázející amatérské řízení, improvizující porady, nejednotnost i osobní umanutosti.

Odcestoval jsem do Janbúa, kde byla speciální základna Fajsalova vojska a kde Garland naprosto bez pomoci učil šerifovy bojovníky vyhazovat dynamitem do vzduchu železniční tratě a udržovat vojenské sklady v systematickém pořádku. To první šlo Arabům lépe. Garlanda bavila fyzika a s výbušninami měl mnohaleté praktické zkušenosti. Vypracoval si vlastní metody na vyhazování vlaků, strhávání telegrafních sloupů a stříhání kovů, a protože uměl dobře arabsky a navíc nebyl zatížen metodami z normálních ženíjných učilišť, dovedl negramotné beduíny snadno a rychle zsvětřit do tajemství demolic. A jeho žáci obdivovali učitele, který si vždycky věděl rady.

Ženísté zacházeli s výbušninami jako se svátostí, ale Garland prostě strčil do kapsy pár zápalnic a rozbušek, nasedl na velblouda a vyrazil na týdenní cestu k hidžázké dráze. Zdraví mu nesloužilo a ve vražedně horkém podnebí býval pravidelně nemocný. V náročném tělesném i nervovém vypětí mu vypovídalo slabé srdce, ale on bral své potíže na lehkou váhu jako trhavinu a nepřestal, dokud v Arábii nevykolejil první vlak a nevyhodil do vzduchu první můstek na dráze. Krátce poté zemřel.

Během mé měsíční nepřítomnosti se situace Hidžázu velice změnila. Fajsal se podle svého původního plánu přesunul do Wádí Janbúa a před mohutným útokem na trať se snažil zajistit si vlastní týl. Aby ho zbavil tíže spojené s velením obtížným příslušníkům

kmene Harbů, jel mu na pomoc mladší nevlastní bratr Zajd. Předsunuté hlídky Harbů úspěšně přerušovaly turecké spojovací linie mezi Medínou a Bír Abbásem. Téměř denně posílaly Fajsalovi nějakou kořist: pár velbloudů a pušek posbíraných po vítězné šarvátce, zajatce nebo dezertéry.

Rábigh, zcela otřesený prvními tureckými letadly, která se nečekaně objevila sedmého listopadu, se uklidnil po přiletu letky složené ze čtyř britských letounů typu BE pod velením majora Rosse, který mluvil slušně arabsky a měl vynikající organizační schopnosti. Každý týden přicházela nová děla: nakonec jich bylo celkem dvacet tři, většinou starých a celkem čtrnáct různých vzorů. Alí měl kolem tří tisíc pěšáků, z nichž dva tisíce patřilo k pravidelným jednotkám pod velením Azíze al-Masrí. Kromě nich byl na místě velbloudí sbor v počtu devíti set a tři stovky egyptských vojáků. Byl přísliben příchod francouzských dělostřelců.

Dvanáctého prosince šerif Abdulláh konečně vyrazil z Mekky Po čtrnácti dnech v podstatě dosáhl zamýšlených pozic severně, východně a severovýchodně od Medíny, z nichž mohl přerušit zásobovací trasy z Kásimu a Kuvajtu. Abdulláh disponoval zhruba čtyřmi tisíci muži, ale jen třemi kulomety a deseti děly ukořistěnými v Tíifu a Mekce, která nebyla k ničemu. Proto nemohl provést další plán – společný útok na Mekku v součinnosti s Alím a Fajsalem. Mohl město nejvýš blokovat, a proto zaujal postavení v Hanákíji sto čtyřicet kilometrů severovýchodně od Medíny, kde nebyl pro přílišnou vzdálenost moc platný.

Skladování materiálu v Janbúa probíhalo hladce pod vedením Fajsalova guvernéra, jehož organizační schopnosti byly neocenitelné. Fajsal mezitím formoval ze svých venkovanů, otroků a chudiny pravidelné prapory Garland škodil budoucí ženisty, střílel z pušek, opravoval kulomety, kola i postroje. Všude vládl ruch probouzející důvěru.

Fajsal, který dosud nereagoval na naše připomínky, že je důležité zmocnit se Widžhu, si představoval, že se jej zmocní výprava Džuhajnú. Prozatím navázal styk s početným kmenem Billíů, kteří měli ve Widžhu své středisko, a doufal, že získá jejich podporu. Jejich nejvyšší náčelník Sulajmán Rifáda jednání z nepřátelství protahoval: Turci ho udělali pašou a vyznamenali ho, ale na druhé straně bratranec Hamíd vytáhl do pole pod šerifovým praporem a právě se zmocnil vítané kořisti v podobě sedmdesáti velbloudů karavany, vezoucí z al-Ulá zásoby pro tureckou posádku Widžhu. Zrovna když jsem se chystal odjet do Chaifu, kde jsem chtěl Husajnovi důrazně připomenout plán na obsazení Widžhu, přišla zpráva o odražení Turků poblíž Bír ibn Hasaní. Průzkumná hlídka tureckého jezdeckva a velbloudů byla vyslána příliš daleko do kopců, kde ji Arabové dohnali a rozprášili. Čím dál líp!

18

Tak jsem šťastně vyrazil se svým ochráncem šerifem Abdulkarím al-Bajdáwí, nevlastním bratrem emíra Džuhajnú Muhammada, který však k mému úžasu byl ryze habešský typ. Byl prostřední postavy, hubený a černý jako uhel. Bylo mu dvacet šest let. Nenáviděl Turky, kteří zase nemohli ani cítit jeho, především pro tmavou pleť (Arabové nemají prakticky žádné předsudky vůči Afričanům, jejich nechuť vyvolávají Indové). Abdulkaríma provázeli tři nebo čtyři z jeho lidí na výtečných zvířatech, a protože byl skvělý jezdec, bylo jeho soukromou pýchou urazit obvyklá stadia cesty trojnásobkem normální rychlosti. Nejel jsem na velbloudu, který mi patřil, počasí bylo chladné a zatažená obloha věštila déšť, a tak jsem neměl námitek.

Celý den jsme strávili v sedle a přestávky jsme dělali jen na kávu a chlebové placky. Atmosféra byla naprosto uvolněná, dobrosrdečná a vůbec ne zbytečně obřadná. Za soumraku jsme znovu vyrazili na cestu a po hodině jsme dorazili na konec Tihámy, na úpatí dlouhého pásma skal a písku. Přejeli jsme je a dorazili jsme na plošinu k nejdále

položeným hlavním datlovým zahradám kmene jižních džuhajnů v Nachl Mubáruku.

Když jsme se blížili, viděli jsme, jak palmami probleskují četné ohně, z nichž stoupal dým, země se chvěla pod nohama tisíců neklidných velbloudů a ozývaly se výstřely a křik bojovníků hledajících potmě své ztracené kamarády. Protože v Janbúa nám řekli, že Nachl je opuštěný, všechen ten ruch a shon nám připadal trochu divný a možná až nepřátelský. Projeli jsme hájem a mezi dvěma hliněnými zídkami jsme dorazili ke skupině tichých domů. Abdulkarím vyrazil vrata prvního po naší levici, přivedl velbloudy na dvůr a rozestavil je podél zdí, aby je nebylo vidět. Potom nabil pušku a po špičkách se odkradl uličkou směrem k rámusu, aby zjistil, co se tam děje. Čekali jsme na něj v mrazivém nočním vzduchu a pot nám pomalu uschl na šatech.

Náš průvodce se po půlhodině vrátil se zprávou, že Fajsalův velbloudí sbor právě dorazil na místo a že se k němu máme připojit. Vyvedli jsme tedy velbloudy a znovu nasedli. Projeli jsme uličkou jeden za druhým, prodrali jsme se davem Arabů a jejich velbloudů a pak jsme se nečekaně ocitli na dně Wádí Janbúa, které bylo ještě velmi vlhké po přívalu, který se dostavil přede dvěma dny. Velbloudi začali klouzat a pohybovali se bázlivě.

Ale neměli jsme čas si jich všimnout, protože jsme veškerou pozornost museli věnovat mohutnému Fajsalovu vojsku, které zaplňovalo celé široké údolí. Rostly tam stovky trnovníků a kolem nich se rojili Arabové vařící kávu, pojídající večeři nebo spící jako mrtví zabalení do pláštů, namačkání hustě na sebe mezi velbloudy potulujícími se, jak je napadlo. Takové množství velbloudů nepopsatelně zvyšovalo zmatek a noví a noví stále přibývali a staří se proti nim vrhali a řvali hladem a rozrušením. Mezi tím vším odjížděly hlídky, karavany vybalovaly svůj náklad a uprostřed celého výjevu se vztekle stavěly na zadní desítky egyptských mezků.

Prodírali jsme se pomalu vším tím zmatkem a nakonec jsme uprostřed údolí našli šerifa Fajsala. Seděl na koberci prostřeném na kamení a po jeho boku seděli tífský kajmakam šerif Šarráf, jeho bratranec a ostřílený starý mezopotamský patriot Maulúd, který teď sloužil jako Fajsalův pobočník. Před ním klečel tajemník, který si podle diktátu dělal poznámky, a za ním další tajemník ve světle stříbrné lampy, kterou mu držel otrok, předčítal nahlas došlé zprávy. Vzduch byl nehybný a plamen v nezakryté lampě stál kolmo vzhůru a také se ani nepohnul.

Fajsal zůstal jako vždy klidný, a dokud neskončil s diktováním, uvítal mě jen úsměvem. Potom se omluvil za špatné přijetí a mávnutím poslal otroky pryč, abychom měli soukromí. Když spolu s přihlížejícími ustupovali, objevil se na scéně divoký velbloud a začal před námi jančit a říčet. Maulúd se mu vrhl po hlavě, aby ho odtáhl, ale místo toho byl odtažen sám. Náklad, který zvíře neslo, se rozvázal a mlčenlivého Šarráfa, lampu i mě zasypal příval velbloudí futráže. „Zaplat pánbůh,“ prohlásil Fajsal vážným hlasem, „že to nebylo máslo nebo pytel zlata.“ A potom mi sdělil, k jakým nečekaným věcem došlo během posledních čtyřadvaceti hodin na bojišti.

Turci proklouzli postranní cestou v horách kolem okraje arabských obranných sil ve Wádí Safra a odřízli jim ústupovou cestu. Harbové se v panice rozprchli na obě strany a po dvou třech unikli, protože měli strach o své rodiny. Turecké jízdní oddíly se vrhly prázdným údolím a Dhifránským průsmykem do Bír Saídu, kde málem zastihly nic netušícího spícího Zajda v jeho stanu. Ale varování přišlo přece jen včas. Zajd s pomocí starého ostříleného bojovníka šerifa Abdulláha zadržoval útok tak dlouho, že se podařilo alespoň část jeho stanů a zavazadel naložit na velbloudy a odvézt je do bezpečí. Potom unikl sám, ale jeho vojsko se rozplynulo ve spoustu skupinek divoce prchajících nocí k Janbúa.

Turci si tím otevřeli cestu do přístavu Janbúa a Fajsal se sem přihnal teprve před hodinou s pěti tisíci muži, aby chránil vlastní základnu, dokud se nepodaří zorganizovat účinnou obranu. Jeho zpravodajský systém se hroutil: Harbové, které potmě opouštěl rozum, přinášeli ze všech stran nanejvýš zmatené a navzájem si odporující zprávy o síle Turků i jejich pohybech a úmyslech. Neměl tušení, zda udeří na Janbúa, anebo se spokojí hájením průsmyků z Wádí Janbúa do Wádí Safra a přitom vrhnou své hlavní síly na

pobřeží směrem k Rábighu a Mekce. V obou případech by byla situace nesmírně vážná, ale Fajsalova přítomnost by stejně přitahovala pozornost Turků k těmto místům a my bychom mezitím stačili posílit naše jednotky v Janbúa.

Hovořili jsme až do půl páté ráno. Mezitím se udělalo velice chladno, protože vlhkost stoupala ze dne údolí a prosakovala kobercem do našich oděvů. Fajsal znenadání ukončil naléhavou poradu. Každý jsme snědli půl tuctu datlí a natáhli jsme se na provlhlý koberec. Třásl jsem se zimou, ale zahlédl jsem, jak se přiblížily stráže, a jakmile si byly jisty, že Fajsal usnul, přikryly ho svými plášti.

Za hodinu jsme celí zkřehlí a ztuhlí vstali (v tom chladu nemělo cenu dál předstírat spánek), otroci rozdělali oheň ze žeber palmových listů a já se Šarráfem jsme se ohlíželi po jídle a palivu, které by nám alespoň pro tuto chvíli stačilo. Ze všech stran neustále přijížděli poslové se špatnými zprávami o okamžitém útoku nepřítele a tábor neměl daleko k panice. Fajsal se proto rozhodl zaujmout novou pozici, jednak proto, aby nás případný déšť někde v kopcích nespláchl, jednak aby zaměstnal roztěkanou mysl svých bojovníků.

Když se ozvaly jeho bubny, všichni začali urychleně nakládat věci na velbloudy. Po druhém signálu všichni nasedli a udělali uprostřed uličku, kterou Fajsal projel na své klisně následován Šarráfem a praporečnickem Alím, skvělým mužem z Nadždu, jehož jestřábí obličej lemovaly z obou stran dlouhé čupky vlasů černých jako uhel, padajících z obou spánků. A za ním následovala změť šerifů, šejchů a otroků a mezi ní i já sám. Toho rána Fajsala následovalo osm set tělesných strážců.

Fajsal vybral za tábořiště odlehlý svah údolí hned za severním koncem vesnice Nachl Mubáarak, jejíž domy tonuly v palmách natolik, že je skoro nebylo vidět. Na jižním svahu tohoto údolí pod několika skalnatými pahorky nechal Fajsal postavit své dva obyčejné stany. Šarráf měl také vlastní stan a ostatní náčelníci se ubytovali v našem sousedství. Stráž si také postavila své stany a boudy a egyptští dělostřelci zaujali postavení trochu níž na naší straně. Vyrovnali děla do řady, jako když střelí, a vzbudili tím velice vojenský dojem. A tak jsme se zakrátko stali početným vojskem, i když se nesmělo příliš hledět na podrobnosti.

19

Zdrželi jsme se na místě dva dny, které jsem většinou strávil ve Fajsalově společnosti, a tak jsem si udělal přesnější obrázek o jeho způsobu velení v zajímavém období, kdy morálka jeho mužů značně trpěla nedostatkem přinášených zpráv a přeběhnutím severních Harbů. Fajsal čelil jejich klesání na duchu tím, že působil vlastním příkladem na každého, kdo se mu ocitl na dosah. Byl k dispozici každému, kdo čekal před jeho stanem na rozhodnutí, zároveň vyslechl všechny stížnosti, byť byly sebedelší a přednášel je sbor mužů skrytých ve tmě. Vždycky všechny vyslechl, a nevyřídil-li záležitost na místě sám, svěřil ji Šarráfovi nebo Fáizovi. Tato mimořádná trpělivost pro mě znamenala další lekci o tom, jaké povahy je v Arábii domácí vedení lidí.

Jeho sebeovládání zřejmě bylo stejně spolehlivé. Když pobočník, který měl na starosti hosty, Marzúk al-Tichajmí přinesl od Zajda vysvětlení jejich hanebného obrácení na útěk, jen se na něj pousmál a pohybem mu naznačil, aby počkal, až domluví se šejchy Harbů i Agejlů, jejichž nezodpovědnost byla hlavní příčinou katastrofy. Mírně jim domluvil za to, co udělali nebo neudělali a co bylo přit mou tak vysokých ztrát na lidech i materiálu. Teprv potom zavolal Marzúka zpět a spustil cíp stanu na znamení, že uvnitř se odehrává soukromý rozhovor. Vzpomněl jsem si na význam Fajsalova jména (meč, který se zableskl při úderu) a měl jsem strach, že dojde ke scéně, ale Fajsal jen udělal místo na koberci a vyzval ho, aby nám řekl víc o jejich „nocích“ a zázracích těch jejich bojů a aby nás bavil. A Marzúk nám rozvláčně pověděl vše a skončil u toho, jak ctihodný kmenový

šejch přišel o kávové konvice.

Fajsal měl zvučný hlas, v hovorech s kmenovými náčelníky používal dialekt, ale jaksi váhavě. Myšlenky u něj zřejmě předbíhaly slova jen nepatrně, protože používal zásadně jen ty nejjednodušší věty, což ovšem působilo citově a důvěryhodně.

Jindy býval samý humor – u Arabů vždycky spolehlivý magnet dobré vůle. Dokázal třeba namluvit šejchům kmene Rifáů, že se blíží Turci a jedině oni mohou zachránit situaci, nepůjdou-li spát. Slávu vítězství však musí ponechat Bohu. Starší bojovníci – u Arabů mají staří větší váhu než mladí – se pro myšlenku nadchli a střežili terén hustě porostlý akáciemi a tamaryšky. Fajsal dosáhl svého – měl až do rána spolehlivou stráž.

Každodenní život v táboře byl prostý. Těsně před rozbřeskem se imám vyšplhal na malý kopeček nad spícím táborem a odtud dal hromové znamení k modlitbě. Měl drsný a nesmírně mohutný hlas, který se navíc dutě rozléhal jako v sudu a odrážel se mnohonásobnou ozvěnou od okolních kopců. Zkrátka probudil nás, ať jsme se modlili nebo kleli. Během minuty se u mě a Šarráfa objevil jeden z pěti Fajsalových otroků (všichni byli dávno propuštění, ale odmítali odejít, protože být pánovým sluhou bylo nejen prospěšné, ale i výnosné) a přinesl nám oslazenou kávu. Cukr do prvního koflíku v ranním chladu byl považován za dobrý.

Zhruba po hodině se rozhrnul cíp Fajsalova spacího stanu: znamení, že lidé patřící k domácnosti mohou dál. Bývalo jich připraveno asi pět a po ranních zprávách přinesli podnos se snídaní. Denně ji tvořily fíky z Wádí Janbúa a občas Fajsalovi čerkeská matka poslala své slavné kořeněné koláčky z Mekky; jindy mu zase tělesný sluha předložil sušenky a obiloviny podle vlastního uvážení. Po snídani jsme zápolili střídavě s hořkou kávou a slazeným čajem, dokud Fajsal nenadiktoval tajemníkům denní korespondenci. Šerifův spací stan byl zařízen polním lůžkem, dost slušným kurdským kobercem, ubohým širázem a kouzelným starým balúčistánským modlitebním koberečkem.

Kolem osmé si Fajsal připnul k pasu svou obřadní dýku a odešel do přijímacího stanu, kde na zemi ležely dva odporné kelimy. Fajsal se posadil na konec tváří ke vchodu a my se rozesadili zády ke stěně do půlkruhu kolem něho. Potom až do poledne přijímal hosty. K obědu jsme se shromáždili opět v obývacím stanu. Fajsal byl silný kuřák a jídlu příliš nedal. Často jen jakoby pro pořádek hrábl prsty nebo lžící do fazolí, čočky, špenátu, rýže nebo sladkých koláčků a už mávl rukou, aby mísu odnesli, a otroci se stavěli ke vchodu, aby nám mohli nalít na prsty vodu. Po obědě jsme obvykle trochu hovořili a popíjeli obvyklé dva koflíky kávy provázené dvěma sklenicemi sirupově hustého zeleného čaje. A pak až do dvou hodin spuštěný cíp stanu hlásal, že Fajsal spí, čte nebo se věnuje soukromým záležitostem. Odpoledne byl opět čas vyhrazený pro audience. Modlitba za soumraku bývala někdy veřejná, přestože Fajsal nedával navenek najevo přílišnou zbožnost. Mezi šestou a sedmou následovala večeře, k níž otroci zvali všechny lidi přítomné na velitelství. Večerní jídlo se podobalo polednímu jen s tím rozdílem, že kostky vařeného skopového byly zamíchány do velké mísy rýže. Byli jsme zticha, dokud všichni nedojedli.

Večeří končil den a pak už se jen v dlouhých intervalech objevovali bosí sluhové přinášející podnosy se sklenicemi čaje. Fajsal se večer pokud možno uvolnil, posílal si pro místní šejchy a nechával si od nich vyprávět historiky z dějin kmenů a genealogii jejich rodů. Jindy nám kmenoví básníci zpívali válečné příběhy – dlouhá vyprávění se stálými city i přívlastky hrdinů, stálými příběhy znovu a znovu roubovanými na činy nových pokolení. Fajsal byl vášnivým milovníkem adiční arabské poezie a často posuzoval a odměňoval nejlepší skladbu večera. Výjimečně si zahrál partii šachu, brilantně a s přímostí šermíře, který se nezdržuje zbytečným rozmyšlením. Někdy – možná pro mé uši – vyprávěl o tom, co zažil v Sýrii, a přidával k tomu útržky z tajných tureckých záležitostí i ze života vlastní rodiny. Z jeho úst jsem se dověděl mnohé o lidech i kmenech žijících v Hidžázu.

Fajsal se mě nečekaně zeptal, jestli bych byl ochoten nosit v táboře arabský oděv, jaký má na sobě on sám. Tvrdil, že by to bylo pro mě lepší, když stejně musíme žít arabským způsobem. Navíc příslušníci kmenů budou vědět, jak se ke mně chovat, protože zatím jediní lidé, kteří před jejich očima nosili khaki uniformu, byli turečtí důstojníci, před nimiž instinktivně zaujímal obranný postoj. Kdybych nosil mekský oděv, chovali by se ke mně, jako bych skutečně patřil k jejich vůdcům, a já bych naopak mohl vyklouznout z tábora a zase se vrátit, aniž bych si musel komplikovat život neustálým vysvětlováním, kdo jsem.

Okamžitě jsem souhlasil, a velmi rád, neboť moje vojenská uniforma se nehodila ani pro jízdu na velbloudu, ani k sezení na zemi, a arabský oděv, s nímž jsem měl jisté zkušenosti už před válkou, byl v poušti čistší a důstojnější. Dostal jsem zlatě vyšívaný svatební oděv z bílého hedvábí, který Fajsalovi krátce předtím poslala (byla to narážka?) jeho prateta z Mekky. Abych si zvykl, bez odkladů jsem se prošel kolem palmových zahrad obou vesnic.

Obě vesničky byly malé a velice příjemné skupiny domů, postavené z nepálených cihel na vysokých sypaných kopečcích v kruhu kolem palmových zahrad. Nachl Mubárak stála na severu a Brúka jižně od ní hned za údolím zarostlým trnitým křovím. Domy byly docela malé, chladné, uvnitř vymazané hlínou a zařízené nějakou rohoží, hmoždířem na kávu a několika hrnci a podnosy. Nасыpané břehy kolem obdělávaných ploch byly někdy až patnáct metrů vysoké, protože musely chránit rostliny a úrodu před záplavami. Jinak by Wádí Janbúa brzy zaneslo všechny zahrady, jejichž plochy musí být níž než dno wádí, aby bylo možné je zavlažovat. Obdělávaná půda byla rozdělena na úzké pruhy, kolem nichž byly vykopány stružky pro přivádění vody. Hlavní plodinou byly datle, ale kromě nich se pěstovaly i ředkvičky, okurky, tabák, hena a ječmen. Ve vesnicích ležících ve wádí hlouběji ve vnitrozemí bylo chladnější podnebí a bylo v nich možné pěstovat hrozny.

Fajsalovo postavení v Nachl Mubáraku mohlo přirozeně být jen přechodné a mě to táhlo zpět do přístavu Janbúa, kde bych mohl vážně přemýšlet o obojživelné obraně přístavu, k níž námořnictvo přislíbilo veškerou dostupnou pomoc. Dohodli jsme se, že se poradím se Zajdem a budu s ním postupovat, jak uznáme za vhodné. Fajsal mi na zpáteční cestu dal skvělého velblouda. Vraceli jsme se oklikou, abychom na přímějších trasách nenarazili na turecké hlídky. Vzdálenost jsme urazili jediným pochodem za šest hodin a v Janbúa jsme se ocitli před svítáním. Po třídní námaze jsem byl unaven, a proto jsem šel do Garlandova domu (žil na lodi zakotvené v přístavu) a usnul jsem na jakési lavici, ale brzy jsem byl probuzen zprávou, že se vrací šerif Zajd. Spěchal jsem na hradby a sledoval, jak do města vjíždí poražené vojsko.

Bylo jich kolem osmi set. Jeli tiše, ale jinak na nich nebylo vidět, že by si připouštěli hanbu porážky. Sám Zajd vyzařoval naprosto samozřejmou lhostejnost. Telegrafoval jsem kapitánu Boyleovi, že Janbúa je vážně ohroženo, a on odpověděl, že jeho flotila bude na místě včas a možná i dřív. To byla příjemná útěcha, ale zato druhý den přišla horší zpráva: Turci vrhli mohutné síly na Fajsalovy čerstvé posbírané oddíly. Fajsal po krátké šarvátce přerušil boj, vyklidil své postavení a ustupoval k přístavu. Naše válka zřejmě vstupovala do závěrečného stadia. Vzal jsem fotoaparát a z parapetu Medínské brány jsem udělal nádherný snímek obou bratří vjíždějících do města. Fajsal s sebou přivedl skoro dva tisíce bojovníků, ale ani jednoho z kmene Džuhajnú. Vypadalo to na zradu a přeběhnuli kmenů, u kterých jsme to s Fajsalem považovali za vyloučené.

Okamžitě jsem ho vyhledal v jeho domě a on mi vyprávěl, co se stalo. Turci přitáhli se třemi prapory a slušným počtem pěšáků dopravovaných na mezcích a velbloudech. Velel jim Ghálíb Bej, který svým jednotkám velel velice zdatně, jako by byl na očích velitele sboru. Výpravu doprovázel jako soukromá osoba Fachrí Paša, jehož průvodce a prostředník při jednáních s Araby byl dědičný zákonodárce kmene Dachílulláh al-Kádí, soupeř šerifa Muhammada Alího il-Bajdáví, druhého muže v celém kmeni.

Při prvním náporu pronikli přes Wádí Janbúa k palmovým hájům ve vesnici Brúka, a tím ohrozili spojení Arabů s přístavem. Mohli také bez překážek ostřelovat ze svých sedmi děl Nachl Mubáarak.

Fajsal se nedal zastrašit a vrhl své vojáky vlevo, aby postupovali hlavním údolím, střed a pravý bok ponechal v Nachl Mubáaraku a egyptské dělostřelectvo vyslal na pozici v Džabal Agidě, aby zabránilo Turkům zmocnit se tohoto postavení. Potom zahájil z obou svých patnáctilibrověk palbu na Brúku.

Dělům velel bývalý syrský důstojník turecké armády Raším a nadělal s veterány od Galipoli a s municí pamatující jistě búrskou válku spoustu rámusu. Protože se přitom smál, příslušníci kmenů byli nadšeni, poněvadž podle jejich představ měla děla dělat především hluk.

Situace se vyvíjela příznivě, ale vtom zakolísalo levé křídlo v údolí, potom uvízlo a nakonec se hromadně obrátilo zády k nepříteli a dalo se na útěk. Děla musela být ve spěchu odtažena, za nimi následoval postupně jeden kmen za druhým a zadní voj tvořila vlastně Fajsalova domácnost. Všichni minii k přístavu Janbúa a Džuhajny zanechali spolu s vítěznými Turky na bojišti.

Uprostřed vyprávění se objevil Abdulkarím a pověděl nám, že se svými muži bojoval až do rána s Turky, ale když zjistil, že po Fajsalově ústupu se palmové háje nedají déle hájit, přijel s celým svým průvodem do města.

„Proč jste tedy během bitvy ustoupili za nás?“ zeptal se Fajsal. „Jen jsme si potřebovali udělat kávu,“ odpověděl Abdulkarím. „Bojovali jsme od svítání a slunce už pomalu zapadalo. Byli jsme strašně unavení a měli jsme žízeň.“ Oba jsme se s Fajsalem váleli smíchy, a když nás smích přešel, šli jsme se podívat, co bychom mohli udělat pro záchranu města.

První krok byl jednoduchý. Poslali jsme všechny Džuhajny zpátky, aby udržovali tlak na turecké komunikační linii. Město se tyčilo na korálovém útesu, ze dvou stran bylo obtékáno vodou a na dvou zbývajících se před ním prostíraly nekonečné nekryté prostory bez jediného zdroje vody. Za denního světla by tudy před našimi děly a kulometry neproklouzla ani myš.

Dělostřelectvo nabývalo na síle minutu od minuty. Boyle jako obvykle dodržel slovo a udělal víc, než slíbil. Během čtyřadvaceti hodin soustředil pět lodí. Monitor *M 31* umístil do jihovýchodní zátoky přístavu, odkud mohl svými šestipalcovými děly krýt předpokládaný směr tureckého útoku. Velitel monitoru Crocker se nemohl dočkat, až zahájí palbu. Větší lodě zakotvily tak, aby mohly vést palbu přes město na větší vzdálenost nebo krýt severní bok obrany. Světlomety *Dufferinu* a *M 31* pročešávaly pláň za městem.

Arabové, nadšení počtem lodí v přístavu, byli rovněž ochotni přispět svým dílem k noční zábavě. Nevypadali, že by znovu podlehli panice. Kopat zákopy nemělo cenu, protože korálová skála byla tvrdá a Arabové v nich stejně neuměli bojovat. Vzali jsme tedy zavděk drolící se prosolenou hradbou, zesílili ji sypanou zeminou, aby chránila proti střelám z pušek a snad i proti tureckým horským dělům. Před baštami jsme rozmístili drátěné zátarasy táhnoucí se mezi cisternami na chytání dešťové vody. Na nejvýhodnějších místech jsme vybudovali kulometná hnízda a umístili do nich Fajsalovy dělostřelce z pravidelných jednotek. Egyptané byli šťastni a Garland se stal náčelníkem ženijní služby a vrchním poradcem.

Té noci nikdo nespal. Asi v jedenáct nastal poplach. Předsunuté hlídky narazily na nepřítele asi pět kilometrů před hradbami. Garland s městským vyvolávačem burcoval posádku. Námořníci z minaretu varovali lodě, jejichž světlomety začaly pomalu a systematicky prohledávat pláň. Nenašli však nic, co by stálo za zahájení palby.

Později mi starý Dachílulláh vyprávěl, že vedl Turky potmě přímo na Janbúa, aby mohli nadobro skoncovat s Fajsalovými oddíly, ale nakonec se při pohledu na přízračnou krajinu osvětlenou světlomety lekli a ustoupili. Myslím, že v té chvíli prohráli celou válku. Osobně jsem byl na palubě *Suvy*, abych se mohl v klidu vyspat. Snad jsme mohli dobýt skvělého vítězství, ale v tu chvíli jsem byl ochoten obětovat osmi hodinám nerušeného

spánku i víc.

21

Druhý den krize skončila. Turci prohráli: Džuhajnové jim vpadli do boku ve Wádí Janbúa. Garlandovy architektonické snahy ve městě začaly dělat dojem. Sir Archibald Murray, na něhož se Fajsal obrátil se žádostí a demonstrativní akcí na Sinaji, aby odtud Turci nemohli stahovat další jednotky a odesílat je do Medíny, poslal povzbuzující odpověď. Všichni začali volněji dýchat. Během několika dní Boyle rozptýlil loď, ale přislíbil, že je bude moci kdykoli zase bleskově shromáždit. Využil jsem příležitosti a odjel do Rábighu, kde jsem se setkal s velitelem francouzské mise a jediným skutečným vojákem v Hidžázu plukovníkem Brémondem. Pořád se snažil přimět Brity, aby vyslali do Rábighu svou brigádu, a pokusil se získat na svou stranu i mne.

Během výměny názorů, která následovala, jsem se zmínil o nutnosti zaútočit brzy na Medínu, protože jsem jako ostatní Britové předpokládal, že pád Medíny je nezbytnou podmínkou pro další postup arabského povstání. Ostře mě napomenul a řekl mi, že Arabové nemají co obsazovat Medínu. Podle jeho mínění dosáhlo arabské hnutí vrcholu užitečnosti už povstáním v Mekce a vojenské operace proti Turecku se mají ponechat výhradně v rukou Britů a Francouzů. Chtěl, aby se spojenci vylodili v Rábighu, protože by se tím zchladilo nadšení kmenů, v jejichž očích by se šerif stal podezřelým. Pak by šerifa bránily především cizí jednotky a my bychom ho měli v hrsti až do konce války, kdy by vítězné mocnosti mohly poraženému Turecku smlouvou vyrvat Medínu a svěřit ji i se suverenitou Hidžázu Husajnovi odměnou za věrné služby.

Nesdílel jsem plukovníkovu důvěru v naše síly a řekl jsem mu, že zastávám zcela opačný názor. Zkrátka, arabské hnutí by podle mého nestálo za to začínat, kdyby svým nadšením nemělo Arabů nakonec dovést až do Damašku.

To se mu nehodilo, jelikož Sykes-Picotova smlouva z roku 1916, uzavřená mezi Francií a Británií, byla Sykesem formulována právě s ohledem na tuto eventualitu a za odměnu slibovala vznik nezávislých arabských států v Damašku, Aleppu a Mosulu, tedy v oblastech, které by se jinak dostaly pod neomezenou kontrolu Francie. Sykes ani Picot takový vývoj nepovažovali za možný, ale já věděl, že arabské hnutí nabylo sil natolik, že nepřipustí, aby kdokoli vytvořil v západní Asii nevhodně „koloniální“ systém využívání.

Plukovník Brémond se tedy uchýlil k čistě technickým argumentům. Byl jako všichni jeho krajané realistou v lásce i ve válce. Francouzi zůstávali i v situacích zralých pro poezii autory prózy a dívali se na všechno v plném světle rozumu a pochopení, kdežto Britové podléhali vlastní představivosti a mlhavě zírali zpod přivřených víček na vnitřní vyzařování věcí; proto se oběma národům špatně spolupracovalo na velkých společných podnicích. Ovládl jsem se ovšem natolik, že jsem Arabů o rozhovoru s plukovníkem neinformoval a místo toho jsem poslal hlášení plukovníku Wilsonovi, který se brzy dostavil k Fajsalovi a projednal s ním vyhlídky na vývoj situace ve Widžhu se všemi důsledky.

Ale než Wilson stačil přijet, těžiště tureckého zájmu se prudce přesunulo jinam. Fachrí Paša pochopil, že nemůže dobýt přístav ani zahnat příslušníky kmene Džuhajnů. Navíc byl bombardován dvěma námořními letouny, které dvakrát pronikly hluboko do vnitrozemí a navzdory nepřátelské dělostřelecké palbě daly Turkům pořádně na frak.

Proto se rozhodl rychle ustoupit k Bír Saídu, ponechat na místě jen slabší oddíl, který měl čelit Džuhajnům, a s jádrem sil se po Sultánské cestě přesunout směrem k Rábighu. Tyto změny byly nepochybně vyvolány neobyčejně energickou činností, kterou vyvíjel Alí u Rábighu. Spolu s bratrem Zajdem plánoval útok na turecké pozice ve Wádí Safra, ale projevila se kmenová revnivost a Alího jednotky se rychle a v nepořádku stáhly zpět do Rábighu.

V zlověstné pauze přijel do Janbúa plukovník Wilson a snažil se nás přesvědčit, že je důležité okamžitě podniknout krok proti Widžhu. Plukovník byl na ztichlé palubě *Dufferinu* (kde jsme jednali) zcela sám a dalo mu mnoho práce vysvětlit, že odlehčovací výpad proti Widžhu, jediná ofenzíva, jaké byli Arabové tehdy schopni, ani tolik nepomůže k úspěchu při obléhání Medíny, ale spíše zabrání Turkům, aby se zmocnili Mekky. Po několika dnech posílil svou pozici přímými rozkazy, které Fajsalovi poslal jeho otec. Nařizoval mu okamžitě vyrazit proti Widžhu se všemi silami, jaké má po ruce.

Situace kolem Rábighu se mezitím zhoršila. Nepřátelské síly se odhadovaly na pět tisíc mužů. Na poradě, jíž se zúčastnili Wilson, Bremond, Joyce a Ross a která se konala v Rábighu na Štědrý den, bylo rozhodnuto vybudovat přímo na pobřeží vedle letiště menší opevněnou pozici, kterou by za podpory lodních děl mohli Egypťané, příslušníci letectva a námořní výsadek z *Minervy* hájit alespoň pár hodin nutných ke zničení zásob materiálu.

Turci však postupovali pomalu a opatrně; přední hlídky udržovaly kontakt, ale denně očekávaný útok nepřicházel. Turci totiž naráželi na nečekané potíže, vyčerpání zvířat a nemoci v řadách mužstva. Kromě toho trpěli nájezdy vzbouřených kmenů, které jim působily průměrné denní ztráty čtyřiceti velbloudů a dvaceti mužů. Modernizace turecké armády provedená Němci přitom snižovala její mobilitu a s každým kilometrem, o který se vzdálili od nejspíše základny v Medíně, se prohlubovala i jejich zranitelnost.

Situace se pro Turky vyvíjela tak nepříznivě, že Fachri byl zřejmě napůl rád, že Fajsalovy a Abdulláhovy kroky z posledních dní roku 1916 změnil strategickou koncepci hidžázké války a vrhly mekskou výpravu (po 18. lednu 1917) z předsunutých postavení zpět na zákopové pozice, vybudované na dohled mekských hradeb. Tuto imobilní pozici pak drželi až do podepsání příměří, které ukončilo boje a donutilo Turecko k potupné kapitulaci svátého města i s bezmocnou posádkou.

22

Když Fajsal slíbil, že něco udělá, pustil se pokaždé energicky, soustředěně a efektivně do práce. Slíbil, že okamžitě vytáhne do Widžhu, a proto jsme Nový rok strávili úvahami, co takový krok znamená pro Turky a co přinese nám. Kolem nás ve Wádí Janbúa i v ústí přítoků pod skupinami palem a stromů nebo všude ve stínu tábořilo naše vojsko. Celkem kolem šesti tisíc bojovníků, skoro samých zámožných jezdců. Chovali se tiše, ale zato sebejistě. Nebyli už tak dychtiví, jako když jsem je před šesti měsíci v Hamře spatřil poprvé, zato získali zkušenosti a vytrvalá oddanost ideálu pro nás nakonec byla důležitější než počáteční vzplanutí. Jejich vlastenectví bylo vědomé. Kmenové vztahy se nadále dodržovaly, ale bojovníci už byli schopni udržovat určitou zárodečnou kázeň jak v táboře, tak za pochodu. Když se objevil šerif, postavili se do nevyrovnaného řadu a společně se uklonili a zvedli paži ke rtům, což byla obřadná forma pozdravu. Pušky sice nekonzervovali, ale přesto je udržovali v dobrém stavu a někteří dovedli dobře střílet na delší vzdálenosti.

Při hromadném nasazení nebyli příliš bojeschopní, protože neznali společného ducha, kázeň ani vzájemnou důvěru, ale čím menší jednotka, tím lepší výsledky. Tisíc Arabů byla banda, na kterou stačila rota vycvičených Turků, ale tři čtyři Arabové v rodných kopcích stačili na tučet Turků. Napoleon to prohlásil už o mamlúcích. Zatím jsme ještě nestačili popadnout dech a nedokázali jsme uspěchanou praxi proměnit v princip: řídili jsme se taktikou, která se bezhlavě vrhala po prvním prostředku, jen aby se vyhnula potížím. Ale učili jsme se stejně jako naši vojáci.

Po bitvě v Nachl Mubáraku jsme přestali společně nasazovat egyptské vojáky s příslušníky nepravidelných skupin. Egypťané, posílení syrskými a mezopotamskými dezertéry z turecké armády, formovali z místních bojovníků arabské roty. Bojechtivý

pobočník Maulúd ode mě vyžebal padesát mezků, posadil na ně padesát svých vycvičených pěšáků a řekl jim, že jsou jízda. Cvičil je opravdu všemi způsoby tak dlouho, až se z nich stal zázrak mezi arabskými vojáky – jednotka schopná na daný povel okamžitě přejít do frontálního útoku! Telegrafovali jsme pro dalších padesát mezků, jelikož přínos, jaký znamenala tak ukázněná jednotka pro průzkum, byl patrný na první pohled.

Fajsal navrhl, že na výpravu do Widžhu s sebou vezme skoro všechny Džuhajny a doplní je dostatečným počtem Harbů, Billíů, Atejbů a Agejlů, aby vojsko získalo smíšený nadkmenový charakter. Chtěli jsme, aby tuto výpravu uskutečnil, protože by svým způsobem znamenala konec války v severním Hidžázu a dala vědět o povstání po celé západní Arábii. Zároveň to měla být největší vojenská akce v živé paměti Arabů, která by posílila jejich vědomí, že svět kolem nich se skutečně změnil, a uchránila nás do budoucna od hloupých útěků a klanových řevnivostí.

Vůbec jsme ovšem nepočítali s ozbrojeným odporem. Měli jsme v ruce hned několik trumfů. Turci soustředili prakticky všechny volné jednotky k útoku na Rábigh, navíc se chovali hloupě, a proto jsme počítali s tím, že se o našem pohybu hned nedovědí, a když, tak že zprávám neuvěří. Podaří-li se nám uskutečnit pochod do tří týdnů, podaří se nám Widžh překvapit. A konečně jsme mohli sporadické nájezdy kmene Harbů proměnit v řízenou akci, jednak aby získali kořist a zásobovací samostatnost, ale především abychom vážali značné síly Turků v obranných postaveních. Zajd souhlasil, že se ujme organizování podobných akcí, které budou vázat turecké síly na místě v okolí Rábighu.

Abych se osobně pocvičil v umění jak provádět nájezdy, hned druhý den roku 1917 jsem s sebou vzal skupinu pětatřiceti bojovníků ke studni u staré pevnůstky, kterou jsem poznal při první cestě z Rábighu do Janbúa. Za soumraku jsme sesedli a nechali jsme u velbloudů stráž, která je měla chránit před případnými tureckými hlídkami. Zbytek vylezl na vrchol.

Výstup byl obtížný, protože úbočí kopců se od úpatí až po vrchol ježila ostrými hranami zvrásněné horniny. Zaujali jsme postavení ve skalních rozsedlinách a puklinách a zahájili jsme palbu na turecká postavení. Turci nejdříve naskákali do zákopů a pak okamžitě začali střílet všemi směry. Nezbyvalo nám než se rychle stáhnout, protože měli převahu nejméně deseti proti jednomu. Cestou jsme doslova zakopli o dva vyděšené Turky v rozepnutých uniformách, kteří se věnovali svým ranním potřebám. Vzali jsme je s sebou a zprávy, které jsme z nich dostali, byly velmi užitečné.

Fajsal měl pořád strach opustit město Janbúa, které až do té doby bylo jeho nepostradatelnou základnou a druhým námořním přístavem Hidžázu. Když jsme probírali možnosti jak odvést pozornost Turků od přístavu někam jinam, zničehonic jsme si vzpomněli na Sídího Abdulláha z Hanákíje. Měl zhruba pět tisíc divokých bojovníků, pár děl a kulometů a provázela ho dobrá pověst, protože úspěšně (i když zbytečně dlouho) obléhal Táif. Připadalo nám zbytečné, aby promarňoval své síly někde uprostřed pustin. Nejdříve jsem myslel, že by mohl ohrožovat trať, ale Fajsal můj plán nesmírně zlepšil, jelikož si vzpomněl na Wádí Ajs, historické údolí plné pramenů a palmových vesnic, táhnoucí se neproniknutelnými kopci obývanými Džuhajny směrem na východ až po údolí Hamdu u Hadjy. Údolí leží jen sto kilometrů severně od Medíny a znamenalo tedy přímou hrozbu pro Fachrího železniční spojení s Damaškem. Odtud by Abdulláh mohl blokovat Medínu i od východu a zabránit příjezdu karavanám od Perského zálivu. Janbúa je navíc tak blízko, že by odtud bylo možné zásobovat jeho bojovníky střelivem i ostatním materiálem.

Plán v nás probudil takové nadšení, že jsme okamžitě vyrazili za Abdulláhem, a ještě jsme naléhali na Fajsala, aby ani nečekal na odpověď a okamžitě vyrazil z Wádí Janbúa na první úsek pochodu do Widžhu.

Fajsal souhlasil a my jsme vyrazili po široké cestě do Uwajsu, ke skupině studní ležící asi třiadvacet kilometrů severně od Janbúa. Počasí bylo nádherné, prosincové deště byly hojné a sluníčko namluvílo zemi, že nastalo jaro. Ve všech rozsedlinách a na všech plochých místech vyrazila řídká tráva.

Vojsko zazpívalo píseň na rozloučenou s emírem Fajsalem. Na pochod jsme vyrazili v barbarské nádheře. První jel Fajsal celý v bílém, za ním vpravo následoval Sarráf v blůze a plášti obarvených henou, vlevo já v bílém a rudém, za námi nesli tři praporce ze zašlého rudého hedvábí na žerdích s pozlacenými špicemi, pak následovali bubeníci hrající do pochodu a nakonec divoká změť dvanácti set velbloudů namačkaných co nejvíc na sebe a jezdců ve všech barvách světa. Velbloudí postroje si s pestrostí barev svých pánů rozhodně nezapadaly.

V ústí Masárihu nás dostihl posel se zprávami z Janbúa. Jedna byla stará tři dny a byla určena pro mě. Velitel *Dufferinu* oznamoval, že nenalodí Zajda, dokud ho osobně neseznámím s místní situací. Nezbývalo mi tedy, než abych co nejrychleji vyrazil do přístavu a uvedl věci do pořádku. Zajd byl sice slušný člověk, ale v době vynucené dovolené by mohl něco provést, a my zrovna potřebovali klid a mír. Fajsal mi dal dostihového velblouda, takže jsem do Janliua dorazil za tři hodiny.

V přístavu jsem zjistil, že se situace vyvinula úplně jinak, než jsem očekával. Zajd se nalodil a *Dufferin* ráno odplul do Rábighu. Rozhodl jsem se, že tedy zkusím vypočítat, jakou námořní pomoc budeme potřebovat na cestě do Widžhu a promyslím nasazení dopravních prostředků. Fajsal slíbil, že na mě počká, dokud ode mě nedostane zprávu, že všechno je připraveno.

V přístavu docházelo ke sporům mezi civilní a vojenskou správou, které jsem musel řešit. Nakonec jsme se shodli, že při našem tažení do Widžhu hrozí městu Janbúa značné riziko pádu, a že bude proto lépe vyprázdnit místní sklady. Dohodl jsem s Boylem, že mi pro transport materiálu dá k dispozici *Hardinge*. Jeho velitel Warren zachytil depeši a za dva dny zakotvil u břehu. *Hardinge* byla loď určená pro přepravu indických vojsk a byla vybavena velkými vraty na úrovni hladiny. Linberry nám je otevřel a pak už jsme do lodních prostorů mohli vtěsnat osm tisíc pušek, tři milióny nábojů, tisíce dělostřeleckých granátů, spousty mouky a rýže, celé skladiště stejnokrojů, dvě tuny vysoce brizantních trhavin a všechen benzín, který jsme měli. Připomínalo to plnou poštovní schránku.

Pak připlul Boyle, který se nemohl dočkat, až mu sdělím, co je nového. Slíbil, že nám nechá *Hardinge* po celou dobu k dispozici jako plovoucí skladiště, z něž si budeme moci vyloďovat proviant, vodu a vše, co budeme momentálně potřebovat. Tím vyřešil náš hlavní problém. Polovina eskadry z Rudého moře už byla soustředěna k akci, očekával se příjezd admirála a na všech lodích probíhal výcvik vyloďovacích oddílů. Námořníci si přebarvovali bílé uniformy na khaki, brousili bodáky a nacvičovali střelbu z pušek.

Navzdory jejich přípravám jsem doufal, že k žádným srážkám ani nedojde. Bylo jisté, že Widžh dobudeme, ale starost mi dělalo zásobování, které bylo mou záležitostí a za které jsem do značné míry i odpovídal. Až do poloviny cesty se nemohlo nic stát, protože tam žily přátelsky naladěné kmeny. Vzkázal jsem tedy Fajsalovi, že všechno je připraveno, a emír vytáhl ještě téhož dne, kdy dostal od Abdulláha zprávu, že schvaluje plán a okamžitě vyráží na cestu. Téhož dne přišlo oznámení, že jsem byl odvolán. Plukovník Newcombe byl vyslán do Hidžázu v čele naší vojenské mise a jeho dva štábní důstojníci, Cox a Vickery, se už plavili po Rudém moři, aby se připojili k výpravě.

Boyle mě dopravil do Umm Ladždžu na lodi *Suva*. Vystoupili jsme na břeh, abychom zjistili, co je nového. Šejch nás informoval, že Fajsal přijede na druhý den k vodnímu zdroji ležícímu pět kilometrů ve vnitrozemí. Zatím jsme si prohlédli trosky pevnosti, kterou před časem rozstřílela děla *Foxu*.

Druhý den se dostavil Vickery. Byl to dělostřelecký důstojník a během desetileté služby v Súdánu se naučil vyjadřovat arabsky, spisovně i v dialektu, takže nepotřeboval

tlumočníka. Dohodli jsme se, že se společně vypravíme do Fajsalova tábora a dohodneme časový plán útoku. Po obědě jsme probrali zbývající podrobnosti celého plánu.

Rozhodli jsme se rozdělit vojsko na několik oddílů, které se samostatně přemístí na místo soustředění v Abú Zurajbě, posledním místě, kde se cestou do Widžhu nacházela voda. Boyle slíbil, že nám v noci v Šarm Habbánu (údajně strašném místě pro přistání) vylodí dvacet tun vody.

Pro samotný útok na Widžh jsme Boyleovi nabídli arabský oddíl složený z několika set zemědělců a propuštěnců z kmene Harbů a Džuhajnů pod velením Sáliha ibn Šafí, negroidního mladíka, který se rozhodně nebál a zapřísaháním, domluvami a výzvami držel své mužstvo v jakéms takéms pořádku. Boyle souhlasil a nalodil je na další palubu v bezedných útrokách. Arabové se s výsadečnými oddíly námořníků vylodí severně od města, kde Turci nemají opevněné pozice a kde se město i s přístavem dá nejsnadněji obejít.

Boyle mezitím upoutá pozornost obránců nejméně šesti loděmi s padesáti děly, jejichž palbu bude řídit námořní letoun. Námořní výsadek vstoupí na břeh 23. ledna, kdy budou všechny ústupové resty z města odříznuty pozemními jezdeckými oddíly.

Z Rábighu přišly dobré zprávy a Turci se ani nepokusili využít toho, že Janbúa bylo zbaveno ochrany. Měl jsem takovou radost, že jsem se přestal ovládat, a prohlásil jsem, že do roka budeme v Damašku. Nálada ve stanu okamžitě poklesla na bod mrazu. Později jsem se dověděl, že Vickery přišel za Boylem a nazval mě vejtahou a snílkem. Uznávám, že jsem se zachoval hloupě, ale přesto to nebyl nemožný sen, jelikož za pět měsíců jsem opravdu byl v Damašku a rok nato jsem byl de facto jeho guvernérem.

Vickery mě zklamal a já jsem ho rozzuřil. Věděl, že jsem vojensky neschopný a považoval mě za politicky absurdní typ. Já naopak věděl, že je sice vycvičený voják, jakého pro svou věc potřebujeme, ale že zůstává vůči své moci slepý. Arabové málem ztroskotali vinou takovýchto evropských poradců, kteří si neuvědomovali, že jejich povstání není regulérní válka. Sjednocení Semitů, idea a ozbrojený prorok, to vše v sobě skrývalo neomezené možnosti; mít obratné vedení, tak jsme se v roce 1918 nedostali jen do Damašku, ale rovnou do Cařihradu.

24

Druhý den brzy ráno jsem se přesvědčil, že *Hardinge* bez překážek vykládá materiál, a vystoupil jsem na břeh. Prohlédl jsem si, jak to vypadá ve městě, a odebral jsem se do Fajsalova tábora, kde vládl čilý ruch. Některé kmeny si právě vybíraly měsíční žold, všichni účastníci tažení dostávali proviant na osm dní, nakládaly se stany a konaly se poslední přípravy na pochod. Usadil jsem se na štábu a se zájmem poslouchal, co se tam šušká. Večer jsme probírali nadcházející pochod s Fajsalem.

Vojsko soustředěné v Bír al-Wuhajda mělo pět tisíc sto jezdců na velbloudech a pět tisíc tři sta pěšáků. Těžší výzbroj se skládala ze čtyř horských děl vyrobených firmou Krupp a deseti kulometů. Materiál mělo přepravovat tři sta osmdesát nákladních velbloudů. Veškerá výzbroj a výstroj byla omezena na minimum a zdaleka nedosahovala úrovně turecké armády. Stanovili jsme hodinu k vyrazení na osmnáctého ledna po poledni a přesně v poledne Fajsal skončil přípravné práce. Po obědě složili stan a všichni jsme se odebrali k připraveným velbloudům, kteří klečeli v půlkruhu, a každého držel otrok. Bubeník několikrát udeřil paličkami a všechno se ztišilo. Sledovali jsme Fajsala. Vstal z koberce, uchopil hrušku sedla, nahlas zvolal „Pomáhej vám Bůh“. Sluha pustil velblouda, který okamžitě vstal, a Fajsal přehodil druhou nohu přes sedlo a uhladil si oděv. Jakmile jeho velbloud vykročil, nasedli jsme a následovali ho.

Po obou stranách nám jeli mladí Agejlové, pocházející z nadždských měst. Bylo jim od

šestnácti do pětadvaceti let a byli to veselí a příjemní společníci na cestu. Byli dobře vychovaní. Jejich otcové obchodovali s velbloudy a synové se učili řemeslu odmalička, takže byli na poušti doma stejně jako beduíni, ale protože nepatřili k žádnému kmeni, neměli dědičné nepřátele. Protože však doma vládla puritánská sekta váhábíjů, lákalo je to mezi cizince.

Tentokrát však neděkovali Bohu. Ozvalo se výstražné bubnování a potom se z pravého křídla ozval zpěv básníka, který byl jediným potěšením, jaké si Fajsal cestou do Widžhu dopřával. Pravé křídlo chvíli poslouchalo a pak se přidalo. Levé křídlo přivítalo píseň triumfálním výkřikem, přidalo se a nakonec se ze všech hrdel ozýval zpěv o tom, že ztratili Nadžd a ženy z Maabdy, a že tedy musí táhnout z Džidyy k Suezmu.

Zatím byl terén příznivý a jelo se nám dobře. Na otevřené planině se najednou vynořili dva jezdcí. Vyklubali se z nich Newcombe a jeho průvodce. Newcombe dorazil dnes ráno a stíhal nás na nejrychlejším koni, jakého mu dali. Nabídl jsem mu svého rezervního velblouda a představil ho Fajsalovi.

Minuli jsme orvané palmové háje a postupovali vpřed po lávových polích. Vál vítr, a tak se nám jelo příjemně. Průzkumníci našli dešťové kaluže, u kterých jsme zastavili a bavili se, dokud otroci neuvařili kávu.

Fajsal napsal dopisy pětadvaceti vůdcům Billíů, Huwajtů a Baní Atíjů, v nichž jim oznamoval, že se potřebuje se svým vojskem bezodkladně dostat do Widžhu a že se o to musí postarat. Průzkumníci se vrátili se zprávou, že na trase zítřejšího pochodu našli na dvou místech mělké dolíky naplněné dešťovou vodou. Rozhodli jsme tedy, že čtyři oddíly vyšleme tím směrem a zbývajících pět bude postupovat kopci. Měli jsme pocit, že takhle se dostaneme dříve a bezpečněji do Abú Zurajby.

Naši Džuhajnové nám příliš nepomohli se stanovením trasy pochodu. Neznali menší časovou jednotku než půlden a vzdálenosti také měřili nejméně na vzdálenost, jakou ujeli za šest hodin. Spojení často nefungovalo, protože se u jednotlivých oddílů nenašel nikdo, kdo by uměl číst a psát. Proto naši výpravu pronásledoval zmatek, hlad a žízeň. Kdybychom bývali měli čas na předběžný průzkum terénu, mohli jsme se těmto potížím vyhnout. Zvířata někdy zůstávala tři dny bez krmení a posledních osmdesát kilometrů jsme urazili se dvěma litry vody a bez proviantu. Nálada mezi bojovníky byla sice veselá, přihnali se do Widžhu se zpěvem a štváli svá zvířata v předstíraných ztečích, ale Fajsal tvrdil, že stačil ještě jeden tak horký a vyprahlý půlden, a bylo po rychlosti a energii.

Fajsal nám na znamení zvláštní přízně půjčil svůj stan, v němž jsme mohli s Newcombem nocovat. Čekal nás u něj mladý šerif Abdulkarím, zahalený do burnusu až po oči, neboť nastal noční chlad a navíc hrozil déšť. Přišel mě požádat o osedlaného mezka. Přestože jsme padali únavou, rádi jsme mu vyhověli, když nás požádal, abychom se rozhlédli po táborových ohních planoucích za námi. Mladý šerif na ně ukázal rozmáchlým gestem a s určitým smutkem v hlase řekl: „Teď už nejsme Arabové, teď jsme národ.“

25

Druhý den dopoledne vytrvale pršelo. Byli jsme rádi, že nám naprší na cestu pitná voda, a odložili jsme odjezd až na odpoledne, kdy znovu vysvitlo slunce. Za námi jeli Agejlové, za nimi asi sedm set Gufů. Pak následovaly tři stovky Džuhajnů v rezavě červených hábitech obarvených henou. Poslední jeli Rifáové, vedení starým pirátem pouště Audím ibn Zuwajdem, který oloupil Stotzingenovu výpravu a v Janbúa naházel do moře jejich radiostanici s indickými sluhy. Žraloci zřejmě nakonec radiostanici oželeli, ale předtím strávili hodiny řadou neúspěšných útoků na její nepoživatelný materiál. Audi pořád nosil německý důstojnický plášť podšitý kožešinou, který se sice vůbec nehodil do zdejšího podnebí, ale byl ceněn jako skvělá kořist. Vedl tisíc mužů, z toho dvě třetiny

pěších, a po jeho boku jel velitel čtyř německých horských děl naložených na mezky tak, jak je převzal od egyptské armády.

Projeli jsme písčnou plání, porostlou skupinami trnovníků, a když jsme se dostali z pobřežního pásma, zabočili jsme na sever a postupovali po dokonale vyšlapané trase – po cestě egyptských poutníků. K večeri jsme měli skvělé gazelí maso. Pečínka z gazely byla vždycky šťavnatá, ať byla země, kde byla ulovena, sebeneúrodnější a sebevyprahlejší. Ale sotva jsme se s Newcombem uložili k odpočinku, udýchaný otrok strčil hlavu do našeho stanu a vykřikl: „Čerstvá zpráva! Šerif Bej byl zajat!“ Okamžitě jsem vyskočil a běžel do Fajsalova stanu, kolem nějž se mezitím stačil seběhnout shluk přátel a sluhů. Fajsal seděl a zářil štěstím. Jakmile mě spatřil, vyskočil a překřičel hlasy všech přítomných, hovořících vzrušeně jeden přes druhého: „Abdulláh právě zajal Ešrefa Beje.“

Ešref byl proslulý dobrodruh pohybující se v nižších sférách turecké politiky. V mládí působil v okolí rodné Smyrny jako pouhý lupič, později se však vypracoval na revolucionáře, a když ho konečně chytili, Abdulhamíd ho poslal na pět bouřlivých let do vyhnanství do Medíny. Nejdřív ho důkladně střežili, ale později pozornost stráží polevila a Ešrefovi se podařilo uprchnout k věčně opilému emíru Šidádovi. Ale i u něj se brzy začal nudit, a tak si jednoho dne vypůjčil krásnou klisnu a odjel do tureckých kasáren. Na nádvoří vedl výcvik četníků syn jeho nepřítele. Ešref se proti němu vrhl, přehodil si ho přes sedlo a zmizel, než se užaslí četníci na cokoli zmohli. Zajatce naložil jako osla třiceti chleby a měchy s vodou pro oba a hnal ho před sebou na neobydlené místo v kopcích. Paša mu slíbil výměnou za syna svobodu a navíc ještě pět set liber. Ešref si pak za ně koupil velbloudy, stan a ženu a až do revoluce mladoturků se s nimi potuloval od kmene ke kmeni. Potom se nečekaně vynořil v Cařihradu, kde páchal vraždy podle Enverových pokynů. Za své služby si vysloužil úřad inspektora pro pomoc uprchlíkům v Makedonii a po ročním působení se odebral na odpočinek se zajištěným doživotním příjmem, pocházejícím z pozemkového majetku.

Když vypukla válka, odebral se do Medíny a přinesl arabským neutrálním dopis od sultána. Ve skutečnosti byl pověřen úkolem prorazit cestu k odloučené posádce v Jemenu. A hned při první etapě pochodu narazil na Abdulláhovu hlídku, která se vydávala za členy zásobovací karavany putující do Medíny. Ešref vyslal jednoho ze zajatců s příkazem, aby přivedl ostatní k výslechu, ale onen bojovník už všechno řekl Abdulláhovi a jeho vojákům tábořícím na kopci. Abdulláh nevěděl, co si o všem myslet, a vyslal další jezdce na průzkum. Vzápětí ho však poplašila kulometná palba. Okamžitě dospěl k závěru, že Turci proti němu vyslali létací kolonu, která ho má odříznout, a nařídil svým jezdcům, aby se na ni vrhli bez ohledu na ztráty. To se za cenu hrstky obětí podařilo. Turci byli rozprášeni. Ešref utekl pěšky do kopců. Abdulláh vypsál na jeho dopadení odměnu tisíc liber a do rána mu opravdu přivedli raněného zajatce. V jeho zavazadlech navíc našli dvacet tisíc liber v mincích, slavnostní oděvy, nákladné dary, zajímavé dokumenty a celé velbloudí náklady pušek a pistolí. Uprostřed všeobecného veselí mezi nás vklouzla smutná postava imáma, který zvedl ruku a začal recitovat báseň, v níž tvrdil, že Abdulláh je obdařen mimořádnou milostí, protože dosáhl rychlé slávy, k níž se Fajsal musel pomalu a tvrdě propracovávat. Báseň působila důvěryhodným dojmem, přestože byla improvizována během pouhých šestnácti minut a básník byl odměněn ve zlatě.

Druhý den ráno jsme pokračovali volným tempem. Jelo se nám příjemně, protože bylo poměrně chladno. Příjemné bylo i to, že jsme měli stan pro sebe. Na poušti bylo nejprotivnější, že člověk musel být neustále ve společnosti jiných lidí, kteří slyšeli každé slovo a viděli každý krok. Touha po samotě však patřila k vytváření iluze o vlastní soběstačnosti a pomáhala dodávat váhu člověku tím, že jej činila vzácným. Když jsme s Newcombem měli vlastní soukromí, mohli jsme si víc odpočinout, ale zase tím trpělo naše poslání, protože se vytvářela umělá přehrada mezi vůdci a podřízenými. Arabové neznali žádné tradiční ani přirozené rozdíly mezi lidmi, samozřejmě vyjma úcty prokazované některým slavným šejchům, kteří si ji získali svými mimořádnými činy.

A Arabové mě také naučili, že jejich vůdcem nemůže být nikdo, kdo by nejedl totéž co jeho podřízení, kdo by se neoblékal jako oni, nežil s nimi, a přesto sám nevypadal líp.

Z písečné pláně třpytící se na slunci jsme vjeli po mírně stoupající cestě na ostrý vápencový hřbet se zvětralými úbočími a z vrcholu se nám otevřel výhled na nekonečnou plochu holého černého štěrku, táhnoucí se mezi námi a neviditelným mořem, které teď bylo vzdáleno asi třináct kilometrů západním směrem.

Vjeli jsme nejdřív do prolákliny a na jejím konci se před námi objevil dvojitý kopec Džabal Raal, rozdělený uprostřed hlubokou průrvou. Pro naše oči, nasycené spoustou drobností, to byl nádherný pohled, neboť zde začínalo koryto vyschlé řeky delší než Tigris, nejskvělejší údolí celé Arábie, navíc dosud neprozkoumané. Dno bylo rozryto mnoha stružkami – stopami po občasných přívalech vody.

Trní zhoustlo natolik, že jsme si museli těsně přitáhnout pláště, sklonit hlavy, abychom si chránili oči, a prohnat se spleť vyschlých větví, připomínajících staré kosti, jako bouře rákosím. Oslepující a dusivý prach, praskání větví, ryk velbloudů, křik a smích jezdců – to vše dodávalo jízdě příchut' vzácného dobrodružství.

26

Znenadání se před námi objevilo nahnědlé jezero dlouhé asi sedmdesát a široké čtrnáct metrů: Abú Zurajbá, náš cíl. Popojeli jsme za poslední keře a spatřili jsme nekonečnou pláň, kterou Fajsal vybral pro tábor svého vojska. Pláň se táhla až po samé úpatí Raalu a bylo na ní dost místa pro všechna vojska celé Arábie. Sesedli jsme a ponechali velbloudy v péči otroků, kteří nám také postavili stany. Naše štěstí bylo o to větší, že všude v okolí byl dostatek dřeva na ohně, a kam jsme se podívali, všude jsme viděli skupiny přátel zachumlané v houstnoucí večerní mlze, která sahala dva a půl metru nad zem a vpíjela se stříbřitými kapkami do hrubé vlny našich oděvů.

Nastala temná noc, bez měsíce, ale nad vrstvou mlhy přesto září hvězdami. Večer však zástupci kmene Billíů, na jehož území jsme právě vstoupili, přijeli vzdát čest Fajsalovi. Potom se bez ohlášení a beze všech cavyků objevil šerif Násir z Medíny. Fajsal vyskočil, objal ho a vedl k nám, abychom se navzájem představili.

Násir na nás udělal skvělý dojem, přestože jsme o něm už hodně slyšeli a hodně si od něho slibovali. Byl vždy první, klestil cestu Fajsalovi a jeho hnutí, vypálil první výstřel v Medíně a nakonec také poslední za Aleppem v den, kdy Turecko požádalo o příměří. Byl biirem medínského emíra Šidáda a jejich rod pocházel od Husajna, mladšího z Husajnových synů. Byli šíité a v Flidžázu jim příslušela největší úcta hned po mekských emírech. Násirovi bylo dvacet sedm let.

Už za dva měsíce byl na místě, snažil se udržet Widžh a podle jeho nejnovějších zpráv se turecká velbloudí jízda dnes ráno stáhla hlavnímu obrannému postavení a vyklidila předsunutou pozici na naší cestě.

Druhý den ráno jsme dlouho vyspávali, abychom si odpočinuli na dlouhé hodiny porad, které nás čekaly. Nejtěžší břemeno nesl na ramenou Fajsal, Násir mu pomáhal jako jeho zástupce a bratři Bajdávíově byli pohotově, aby v případě nutnosti okamžitě přispěchali na pomoc. Byl teplý den, věštící odpolední žár. Proto jsme se s Newcombem zatím procházeli a pozorovali nepřetržitý proud nových a nových bojovníků, kteří přijížděli do tábora. Obrovské mračno prachu na východě ohlašovalo příjezd větší skupiny bojovníků. Ve Fajsalově stanu jsme se pídili po jeho hlavním ubytovateli Marzúku al-Tichajmí, který se vyznačoval ostrými rysy v obličeji. Ten však právě sledoval své soukmenovce Džuhajny při efektní ukázce jejich jezdeckého umění. Nakonec se přihnalo dvanáct šejchů s obrovským červeným a stejně velkým bílým praporem a s tasenými šavlemi začali kroužit kolem našich stanů. Neobdivovali jsme ani jejich jezdecké umění, ani klisny – zřejmě proto, že nás obtěžovaly zvířeným prachem, kterým

jsme se nepříjemně dusili.

Kolem poledne dorazili Harbové: tři stovky jezdců pod velením šejcha Sáliha a Muhammada ibn Šafí. Muhammad si mezitím stačil v arabském vojsku získat určitou reputaci, protože dokázal zařídit každou manuální práci. Jeho mužstvo tvořily všelijaké živly z Wádí Janbúa, bez půdy a bez rodiny, a nádeníci usedlí přímo v Janbúa.

Byli jsme o dva dny opoždění proti plánu, který jsme dohodli s námořnictvem, a proto se Newcombe rozhodl odjet v noci do Habbánu, kde se chtěl setkat s Boylem, aby mu vysvětlil, že nemůžeme dodržet termín setkání s *Hardingem*, ale že bychom uvítali, kdyby se mohl vrátit na místo večer čtyřadvacátého a doplnit naše zásoby vody. Kromě toho by se také přesvědčil, zda by námořní útok nemohl být odložen až na pětadvacátého.

Po setmění také přišlo poselství od Sulajmána Rifády provázené darem – velbloudem, kterého si Fajsal měl nechat, kdyby byl přátelsky nakloněn, nebo ho poslat zpět, kdyby přicházel s nepřátelskými úmysly. Fajsal nevěděl, co si má o dárci myslet, ale Násir měl po ruce vysvětlení: „Všechno je tím, že jí ryby. Z ryb má člověk nafouklou hlavu a pak se takhle chová.“ Syřané, Mezopotámci a lidé z Džiddy a Janbúa se hlasitě zasmáli, aby dali najevo, že nesdílejí mínění běžné ve výše položených částech Arábie, podle něž se vlastníma rukama přivádí do neštěstí, ochutná-li tři věci: kuře, vejce a rybu.

Ráno jsme vyrazili časně a snažili jsme se dohnat zpoždění. Byl chladný den, po šedém pobřeží vanul severák a foukal nám přímo clo obličej. Pronásledovaly nás obavy, že námořnictvo ztratí trpělivost a zahájí akci bez nás. Promarněné dny jsme však nemohli dohnat ani usilovným pochodem. Pláň byla protkána spoustou mělkých, rovných a holých wádí, která místy vytvářela síť svou složitostí připomínající spleť žilek na listech. Nakonec jsme se museli utábořit na místě, kde bylo bahno, ale žádná použitelná voda.

Druhý den ráno jsme vyrazili k pobřeží a po něm jsme pak dorazili ve čtyři hodiny do Habbánu. *Hardinge* nás tam čekal, jak Boyle slíbil, a právě vykládali zásoby vody. Všem se nám ulevilo, přesto v mělké nechráněné zátocce byla práce na člunech velice nebezpečná. Nejdřív ze všeho jsme napojili mezky a zbývající vodu jsme rozdělili pěším, kteří trpěli žízní mnohem víc než jezdci.

Odebral jsem se na palubu a dověděl jsem se, že námořní útok byl proveden, jako by pozemní síly byly na místě, jelikož Boyle měl obavy, že by Turci mohli utéci, kdyby čekal. Ve skutečnosti turecký velitel v den, kdy jsme dorazili do Abú Zurajby, oznámil posádce, že musí hájit Widžh do poslední kapky krve. Potom po setmění odjet s hrstkou jezdců na velbloudech, kteří stáli za záchranu, k železniční trati. Dvě stě opuštěných pěšáků se rozhodlo, že splní svou povinnost tváří v tvář výsadku, ale podlehli přesile tří ku jednomu i palbě lodních děl, která jim znemožnila využít výhod jejich postu. Pokud na *Hardingu* věděli, boje dosud neskončily, ale město Widžh bylo obsazeno námořním výsadkem a Sálihovými Araby.

27

Příznivé zvěsti vzrušovaly vojsko, které se krátce po půlnoci začalo trousit vpřed směrem k severu. Za svítání jsme shromáždili jednotlivé oddíly ve Wádí Míja, dvacet kilometrů jižně od města a zahájili spořádaný postup. Narazili jsme na hrstku rozptýlených Turků, z nichž se jedna skupinka postavila na krátký odpor.

Agejlové sesedli, svlékli pláště, pokrývky hlavy i košile a postupovali vpřed polonazí, až tím víc vynikala jejich snědá plet. Prý aby si zajistili případná čistá zranění a také aby si nezničili vzácný oděv. Postupovali spořádaně a využívali i toho sebemenšího krytu, jaký terén poskytoval. Terénní hřbet nad městem jsme dosáhli beze slova a bez jediného výstřelu. Okamžitě jsme poznali, že město je v našich rukou. Nějaký chlapec nám

pověděl, že při dobývání města padlo nejvýš dvacet lidí, jeden britský letec byl smrtelně zraněn při průzkumném letu a jeden britský námořník utrpěl zranění na noze.

Vickery, který velel útoku, byl spokojen, ale já jeho pocity nesdílel. Pro mě se zbytečná akce, výstřel nebo ztráta rovnaly hříchu. Vzbouřenci přece nebyli materiál jako vojáci, ale přátelé, kteří důvěřovali našemu velení. Naši bojovníci byli místní lidé a příbuzní padlých. Dokonce i z čistě vojenského hlediska jsem útok považoval za chybu.

Dvě stovky Turků neměly proviant ani dopravní prostředky, takže by se stejně musely vzdát, stačilo pár dní počkat. A i kdyby se jim podařilo uniknout, Arabům by to mohlo být srdečně jedno. Potřebovali jsme Widžh jen jako základnu pro operace proti železnici a pro rozšíření naší fronty – ničení a zabíjení bylo nezodpovědným mrháním.

Město bylo nepříjemně zničeno. Fajsál upozornil obyvatele na nadcházející útok a vyzval je, aby mu buď předešli vzpourou, anebo aby vyklidili město. Ale většinu obyvatelstva tvořili Egypťané a ti měli Turky raději než nás. Proto také beduíni našli domy plné skvělé kořisti a bez váhání se na ni vrhli. Vydrancovali obchody, vyrazili všechny dveře, prohledali všechny místnosti, vypáčili truhly a skříně, strhali všechno připevněné zařízení a rozřezali všechny matrace a polštáře, v nichž pátrali po skrytých pokladech. A lodní děla mezitím stačila nadělat obrovské díry do všech větších zdí a budov.

Největší potíž nám však dělalo vykládání materiálu. *Fox* potopil všechny místní čluny a veslice a ve městě nebylo pořádné přístaviště, ale *Hardinge* si jako vždy dovedl poradit, vedral se do zátoky (byla dost široká, ale zato úzká) a vylodil materiál na vlastních člunech. Obyvatelé se vrátili vyhladovělí a rozrušení tím, jaký osud potkal jejich majetek, začali se mstít prostě tím, že kradli všechno, co nebylo střeženo se zbraní v ruce. Fajsál zjednal pořádek tím, že jmenoval nelítostného Maulúda guvernérem města. Ten povolal své ostřílené jezdce a jediný zátah s následujícím exemplárním trestem přesvědčil všechny, že bude lépe, když nechají věci na pokoji. Nad Widžhem se rozhostilo ticho diktované strachem.

Během několika dní, které jsem ve městě strávil před odjezdem do Káhiry, se stačily projevit první známky prospěchu, jaký nám přineslo naše krajně neobvyklé tažení. Arabské hnutí teď nemělo západní Arábii jediného odpůrce a už se nemohlo zhroutit. Nebylo třeba si nadále lámat hlavu s Rábighem a navíc jsme se naučili základní pravidla beduínské války. Ve srovnání s prospěchem, jaký nám útok přinesl, zpráva o ztrátě těch dvaceti oplakávaných mužů už nezněla tak strašlivě. Vickeryho nedočkavost byla zřejmě – chladnokrevně vzato – oprávněná.

Dobytí Widžhu mělo na Turky žádaný účinek. Vzdali se postupu na Mekku ve prospěch pasívní obrany Medíny. Naši štábní důstojníci chystali plán útoku, ale Němci rozpoznali nebezpečí obchvatu a přesvědčili Envera, aby nařídil okamžité vyklizení Medíny. Fajsál se chystal k pronásledování a já se vypravil k Abdulláhovi, abych zajistil jeho podporu. Cestou jsem však onemocněl a během vynucené nečinnosti jsem měl dost času přemýšlet o našem postupu. Dospěl jsem k závěru, že v praxi jsme na tom byli lépe než v teorii. Po uzdravení jsem si tedy nevyšímal železnice, ale vrátil jsem se s novými mi nápady. Pokusil jsem se všechny přesvědčit, aby přijali jako pevnou zásadu promyšlené rozmístování našich jednotek, ale většina se klonila k dosažení vymezeného a bezprostředního cíle – Medíny. Rozhodl jsem se tedy, že prokloužnu na svou pěst do Akaby a ověřím si pravdivost své teorie.

Kniha třetí ÚTOKY PROTI ŽELEZNICI

28

V Káhiře ještě nestačili vychladnout, a štáby slibovaly další zlato, pušky, mezky, kulometry a horská děla; děla jsme ovšem nikdy nedostali. Problém dělostřelectva nás nepřestal nikdy trápit.

V kopcovitém terénu bez cest nám přece polní děla nemohla být k ničemu a britská armáda nedisponovala jinými horskými děly než indickou desetiliberkou, která se ovšem dala nasadit pouze proti lukům a šípům. Brémond měl v Suezú pár pěkných pětadesátek Schneider i s alžírskými obsluhami, ale považoval je za hlavní páku, jejíž nasazením se mohl domáhat vyslání dalších spojeneckých jednotek do Arábie. Když jsme o ně požádali, odpověděl nejdřív, že Arabové by nezacházeli náležitě s jejich obsluhami a potom se samými děly. Stanovil si prostě svou cenu – vyslání britské brigády do Rábighu – a my ji odmítli zaplatit.

Brémond si nepřál, aby arabské vojsko bylo příliš silné; takový argument byl pochopitelný, zato postoj britské vlády se při nejlepší vůli pochopit nedal. Nebyla to zlá vůle, protože jinak nám dali vše, co jsme požadovali. Byl jsem přesvědčen, že to byla pouhopouhá hloupost. Ale bylo k zbláznění nezvládnout mnoho situací a zažít řadu neúspěchů z pouhého technického důvodu, že jsme nedokázali umlčet turecké dělostřelectvo, které obvykle mělo o tři až čtyři kilometry delší dostřel než naše. Nakonec Brémondův nástupce major Cousse rozhodl, že nám po roce nečinného ležení u Suezú své baterie předá, a díky nim jsme také vstoupili do Damašku.

Velkou posilou pro naši věc byl příchod bagdáského důstojníka turecké armády Džaafara Paši. Vyznamenal se v německých i tureckých službách a Enver ho vyslal v ponorce, aby zorganizoval bojovníky kmene Samúsíů. Z divokých bojovníků vytvořil bojeschopnou jednotku a své taktické schopnosti předvedl ve dvou srážkách s Brity. Potom byl zajat a držen v káhirské citadele. Pokusil se uprchnout po svázaných příkrývkách, ale improvizované lano nevydrželo a při pádu do příkopu si zranil kotník. Během rekonvalescence se v arabských novinách dočetl o šerifově vzpouře a o popravě předních arabských nacionalistů – svých přátel. Tehdy si uvědomil, že bojoval na nesprávné straně.

Fajsál se o něm doslechl a samozřejmě chtěl, aby se stal velitelem jeho pravidelných jednotek, neboť teď bylo naším hlavním úkolem zlepšení jejich výcviku a kázně. Král Husajn však byl ve své staromilecké úzkoprsosti proti: Damašek musí osvobodit Mekku, a ne nějaký Mezopotámec! Fajsál ho tedy musel přijmout do svých služeb na vlastní odpovědnost.

Počet stoupců arabské věci se v řadách káhirských vojenských hodnostářů a diplomatických činitelů mezitím nečekaně zvýšil. Avšak uprostřed těchto příjemných změn mě čekalo drsné překvapení. Plukovník Brémond mě navštívil, gratuloval mi k dobytí Widžhu a prohlásil, že jsem ho tím přesvědčil o svých vojenských schopnostech. On sám chtěl okupovat Akabu, jediný přístav v Rudém moři, který ještě byl v tureckých rukou, a poukázal na jeho strategický význam daný blízkostí Suezú a hidžázké dráhy.

Chtěl do akce nasadit smíšenou britsko-francouzskou brigádu, která by po dobytí města postupovala k Wádí Ithm a zasadila konečný úder Maánu.

Když začal zacházet do technických detailů akce, přerušil jsem ho námitkou, že Akabu a okolí znám ještě z dob před válkou a podobný útok považuji za vyloučený. Dopadli bychom jako u Galipole, jednotky by uvízly na úzkém pruhu pobřeží a byly by vystaveny palbě z děl rozmístěných na okolních žulových kopcích, které jsou vysoké až přes tři sta metrů a nemohou být dobyty frontálním útokem. Podle mého názoru by Akaba, o jejímž významu samozřejmě nehodlám diskutovat, měla být dobyta arabskými nepravidelnými oddíly z vnitrozemí a bez námořní pomoci.

Bremond mi samozřejmě zamlčel svůj hlavní důvod, totiž že chtěl ulomit hrot arabskému hnutí tím, že by před něj postavil smíšenou evropskou brigádu, podobně jak na tom trval už v Rábighu. Arabové by byli zadrženi na území svého poloostrova a mohli by mrhat silami proti Medíně. Já naopak zamlčel Brémondovi, že jsem rozhodnut zmařit jeho úsilí a dovést Araby až do Damašku.

Uvědomil jsem si, že jsem Fajsala nevaroval před Brémondovým politikařením. S Newcombem, vždycky dychtivým uvést věci do pohybu, jsem se o problému Akaby také neporadil. Dychtivost s neznalostí by mohly snadno naletět na lákavý návrh. Za dva dny jsem už sám všechno vysvětlil oběma, a tak když se Francouz po deseti dnech objevil, byli jsme náležitě připraveni na společný postup.

Francouz začal darem šesti automatických hotchkissů doprovázených instruktory. Byl to královský dar, ale Fajsal využil příležitosti a požádal o baterii rychlopalných horských děl ze Suez. Vysvětlil to tím, že by jeho vojáci mohli těžko útočit na Turky, kteří jsou vyzbrojeni francouzskými děly, s pouhými puškami a starými britskými děly. Navíc jeho bojovníci nejsou přece natolik technicky zdatní, aby dokázali s horší výzbrojí zvítězit nad lépe vybaveným protivníkem.

Brémond se bránil snižováním role, jakou mohou v hidžázkém terénu sehrát děla (a v tom měl téměř pravdu!), ale Fajsal by nejlépe ukončil válku, kdyby nařídil svým mužům, aby se rozběhli po kopcích jako kozy a rozebrali dráhu. Netušil, že se svým příměrem hluboce dotkl arabské cti. Fajsal mu pak vysvětlil, jaké překážky skýtá terén kolem Akaby a jaké potíže mohou nastat s neznámými kmeny. Brémondovi nezbývalo než se dát na spořádaný ústup. Neodpustil si však poslední výpad na mou adresu a naléhal, aby Fajsal požadoval britská obrněná auta ze Suez. Ale i to se mu vrátilo na hlavu jako bumerang, jelikož vozidla, o nichž mluvil, byla už mezitím na cestě! Vrátil jsem se do Káhiry, kde jsem strávil příjemný týden. A pak zpět do Widžhu.

29

Život ve Widžhu byl zajímavý. Mezitím se podařilo zavést pořádek do tábora, v němž byli ubytováni naši bojovníci. Jednotlivé kmeny a jednotky však tábořily raději dál od sebe, a proto jsem strávil spoustu času chozením z Fajsalova stanu k britským stanům, ke stanům egyptské armády, do města, do přístavu, k radiostanici a zase zpátky. Na jedné straně to bylo únavné, ale na druhé straně mě to každodenní trmácení v sandálech nebo naboso zocelilo pro namáhavější podniky.

Raději jsem chodil pěšky, abych šetřil zvířata, ale Arabům bylo divné, proč nemám klisnu. Konfrontace s takovými nižšími formami života urážela mou hrdost. Musel jsem se kvůli nim zamýšlet nad otrockou povahou člověka.

V táboře se neustále střílelo, jen tak pro potěšení. Jednou se Arabům podařilo detonovat leteckou pumu, která nevybuchlá při Boyleově útoku na město. Fajsal nařídil, aby zakrvácené stany byly spáleny, ale otroci je ze šetrnosti vyprali. Jindy se vzňal stan a připekl tři z našich hostů. Celý tábor se seběhl a řval nadšením, dokud nezhasly poslední plamínky, a pak poněkud zahanbeně přihlížel, jak jsme ošetřovali popáleniny

postiženým. Jedné noci došlo ke vzpouře a srážce mezi dvěma kmeny Potlačili jsme ji se ztrátou pouhých dvou mrtvých a třiceti raněných.

Murray nám poslal dvě obrněná auta, rolls-royce, které měly za sebou celé tažení ve východní Africe. Osádky byly britské a veleli jim Gilman a Wade. Jejich přítomnost ve Widžhu nám zkomplikovala situaci, protože všechno jídlo a všechna pitná voda, co jsme měli, byly jejich vinou zdravotně závadné, ale zato přítomnost Angličanů tuto nevýhodu přinejmenším vyrovnávala. Cvičné jízdy aut, i motocyklů v nezvyklém terénu přinášely nové zkušenosti i radosti. Arabové tyto nové hračky milovali. Motocyklům říkali *d'ábloví koně* a *děti automobilů*, které zase považovali za *děti vlaků*.

Pobyt ve Widžhu zpříjemňovalo i námořnictvo. Boyle vyslal *Espicyle* do přístavu jako plovoucí základnu. Její velitel Fitzmaurice (skvělé jméno v Turecku) byl vtělením pohostinnosti a navíc nám nesmírně pomáhal v mnoha směrech, především se spojením, jelikož byl odborník na radiostanice. *Northbrook* nám jednoho dne beze slova vysvětlení vylodila radiostanici, kterou nám přivezlo lehké nákladní auto. Fitzmaurice se však přihnal s půlkou své posádky, instaloval radiostanici a okamžitě navázal spojení s překvapeným *Northbrookem*. Radiostanice nesmírně zvýšila operační možnosti naší základny ve Widžhu, byla v provozu ve dne v noci a chrlila do éteru zprávy ve třech jazycích, kódované ve dvaceti systémech vojenských šifer.

30

Fachrí Paša s námi nadále hrál svou hru. Držel zákopovou linii kolem Medíny, vzdálenou od města tak, aby je Arabové nemohli ostřelovat z děl. (Na takový pokus nikdo ani nepomyslel.) Zbytek jednotek rozmístil podél tratě: silnější posádky byly rozmístěny na všech stanicích, kde se doplňovala voda, a menší jednotky denně hlídkovaly podél celé tratě. Zkrátka se dal zahrnat do té nejhlopější defenzívy, jakou si lze vůbec představit. Garland vyrazil na jihovýchod a Newcombe na severovýchod, aby vysoce brizantními trhavinami vyrvali z trati rozsáhlé úseky. Měli' přerušovat trať, vyhazovat mosty a umísťovat miny, které by vyhodily do vzduchu jedoucí vlaky.

Arabové přestali pochybovat, oddávali se nezřízenému optimismu a slibovali do budoucna příkladnou službu. Fajsál odvedl do služby většinu Billíů a Mawáhibů, a tím se stal pánem celé Arábie mezi pobřežím a tratí. Potom vyslal Džuhajny k Abdulláhovi do Wádí Ajsu.

Konečně se mohl ve vši vážnosti začít připravovat na definitivní vyřazení hidžázké dráhy. Já jsem však Fajsála zapřísahal, aby zatím neopouštěl Widžh a raději rozpoutal rozsáhlé kmenové hnutí, aby dráha byla ohrožena od Tabúku (kam momentálně sahal náš vliv) co nejdále na sever až po Maán. Fajsál samozřejmě raději přemlouval lidi, než přerušoval železniční tratě, a proto mu dílo šlo lépe od ruky.

U svých severních sousedů, pobřežních Huvajtů, měl začátky už za sebou, ale teď jsme vyslali posly k Baní Atíjům, mnohem silnějším kmeni sídlícímu na severovýchodě, a získali jsme značný úspěch, když přijel Asi ibn Atíja a přísahal nám věrnost. Jeho hlavní pohnutkou ovšem byla žárlivost na bratra. Dále žily kmeny povinné poslušností Nurímu Šaalánovi, velkému emírovi z Ruwally, který zaujímal čtvrté místo v křehké hierarchii pouštních vládců hned po šerifovi, ibn Saúдови a ibn Rašídovi.

Nurí byl stařec, který vládl kmeni Anaza už třicet let. Pocházel z nejpřednější rodiny Ruwally, ale nezdedil žádné výsady, nebyl nijak zvlášť milován a v bojích se také nevyznamenal. Vládl pouze silou své osobnosti. Na cestě k moci musel zabít dva své bratry. Nezdržoval se diplomatickými řečičkami obvyklými u šejchů: stačilo slovo, a bylo po opozici nebo po oponentovi. Všichni se ho báli a poslouchali ho – potřebovali jsme tedy od něho souhlas, abychom mohli projet po jeho cestách.

Naštěstí to bylo snadné. Fajsál souhlas získal už před lety a udržoval si přízeň

výměnou darů zasílaných z Medíny a z Janbúa. Nuri samozřejmě pořád ještě udržoval přátelské vztahy s Turky, protože Damašek a Bagdád byly jeho hlavními obchodními středisky, a kdyby ho Turci začali podezřívat, mohli ho i s celým kmenem prakticky vyhladovět během tří měsíců. Přesto jsme věděli, že až přijde pravá chvíle, určitě nám poskytne ozbrojenou pomoc, a proto jsme se zatím spokojili se vším, co pro nás udělal, a nežádali jsme okamžitou roztržku s Turky.

Nurího přízeň nám otevřela Sirhán, známou cestu, půdu vhodnou pro táboření a řetězec vodních zdrojů, které se táhly v proláklínách od Džaufu, Nurího hlavního střediska na jihozápadě, na sever až po Azrak poblíž Džabal Drúzu v Sýrii. A právě Sirhánem jsme potřebovali získat volný průchod, abychom pronikli ke stanům východních Huwajtů, jejichž náčelníkem byl nejslavnější bojovník celé severní Arábie Auda abú Tajji. Pouze jeho vlivem by se nám podařilo pozdvihnout kmeny sídlící mezi Maánem a Akabou tak silně v náš prospěch, že by nám pomohli dobýt Akabu i s kopci, které ji chrání z vnitrozemí, pouze s jejich aktivní podporou jsme se mohli odvážit dlouhého tažení z Widžhu do Maánu. Od vylodění v Janbúa jsme se ho snažili získat na svou stranu.

Do našeho tábora se dostavili jeho bratraci, kteří s ním ovšem byli na smrt znepřáteleni. Cítili jsme se poctěni, že k nám přišli s dary z takové dálky, ale pro chystaný útok na Akabu bychom bývali raději viděli jejich nomádské příbuzné.

Během dne přijelo ještě několik dalších kmenových pohlavárů. A podobný den nebyl ve Fajsalově životě žádnou výjimkou – snad jen že všechny zprávy byly tentokrát výjimečně šťastné a příznivé. Fajsal všechny příchozí přiměl přísahat na korán, že nebudou poslouchat žádné Turky, ale budou laskaví na všechny lidi hovořící arabsky a budou ctít nezávislost nad vlastní život, rodinu i majetek. Arabské hnutí se stalo národním, neboť v něm musely ustoupit soukromé zájmy a v jeho čele stál vůdce, který si své postavení zasloužil schopnostmi i činy v krátkých týdnech triumfu i v dlouhých měsících zklamání, které následovaly po osvobození Damašku.

31

Z příjemné práce nás vytrhly instrukce od Claytona, nařizující, abychom vyčkali na místě ještě dva dny a převzali od egyptského hlídkového člunu důležité dokumenty. Byly to zachycené telegrafické instrukce, které poslal Džamal Paša Fachrímu do Medíny. Na základě rozhodnutí, k němuž v Cařihradu dospěli Enver a jeho německý štáb, v nich bylo nařízeno okamžité vyklizení Medíny a hromadné stažení všech jednotek pochodem do Hadjy, pak dále do al-Ulá, Tabúku a nakonec až do Maánu, kde má být vybudována nová železniční základna a zákopová pozice.

Tento manévř se skvěle hodil našim úmyslům v Arábii, ale egyptská armáda byla znepokojena vyhlídkou na posily v podobě 25 000 anatolských vojáků, které disponovaly značným dělostřelectvem, jež se znenadání objeví na berševské frontě. Clayton mě vyzýval, abych situaci posuzoval co nejvážněji. Newcombe byl pryč a věnoval se zcela svým demolicím, takže veškerá odpovědnost padla na mě.

Vysvětlil jsem tedy Fajsalovi otevřeně, že zájmy spojenců od něho vyžadují obětí anebo alespoň oddálení prospěchu, který z tureckého postupu mohl vyplynout pro věc Arabů. Jako vždy vyšel ze situace se ctí a slíbil, že udělá, co bude v jeho silách. Rozdělil část svých lidí tak, aby mohly sledovat jednotlivé úseky železnice v délce 240 kilometrů a vyčkat na vývoj událostí.

Mně připadl úkol odjet k Abdulláhovi do Wadí Ajsu, zjistit, proč dva měsíce nic nepodnikl, a přesvědčit ho, aby se rovnou vrhl na Turky, jakmile se objeví. Doufal jsem, že bychom jim mohli znemožnit přesun po železnici, kdybychom značným množstvím menších nájezdů zcela dezorganizovali dopravu a navíc zničili skladiště proviantu. Síly

soustředěné v prostoru Medíny neměly možnost přepravy materiálu na soumarech, a proto si s sebou nemohly nést dostatečné zásoby. Enver jim nařídil, aby děla a materiál naložili na železniční vagóny a chránili vlaky vlastními těly v pochodových kolonách. Byl to naprosto nečekaný postup, a kdybychom získali deset dní na zaujetí pozic a Turci se pak opravdu pustili do takového nesmyslu, měli bychom šanci je úplně zničit.

Druhý den jsem po mnoha odkladech vyrazil. Nebylo mi dobře a pohublí velbloudi také nemohli postupovat příliš rychle. Cestou jsme několikrát zabloudili. Trpěl jsem bolestmi hlavy a horečkou, k nimž se přidala úplavice. Ta v těchto oblastech na oběť většinou dopadla jako nečekaná rána kladivem, srazila ji na pár hodin, po nichž děsivé účinky pominuly, ale oběť zůstala podivně zesláblá a po několik týdnů zůstávala náchylná k náhlému nervovému zhroucení.

Moji průvodci se mezi sebou neustále hádali, ale já jim nevěnoval pozornost, až nakonec konflikt vyvrcholil vraždou. Ukázali mi mrtvolu muže z kmene Agejlů s prostřeleným spánkem. Viník, mladý Maročan, se přiznal, že se mu v hádce najednou zatmělo před očima a vystřelil na protivníka. Tím skončilo vyšetřování a okamžitě zasedl soud. Agejlové jakožto pokrevní příbuzní oběti požadovali krev za krev. Ostatní je podporovali. Bolela mě hlava a nedokázal jsem se soustředit, ale i kdyby mi bylo sebelíp, nedokázal bych je přemluvit, aby střelce ušetřili.

A pak přede mnou vyvstala hrůza, pro kterou by civilizovaný člověk raději couvl před spravedlností, kdyby na světě nebyli potřební lidé, kteří jsou ochotni dělat katy za mzdu. V našich řadách bojovali další Maročané, a kdyby jejich krajana popravili Agejlové, došlo by k projevům krevní msty a naše jednota by byla ohrožena. Nezbyvalo tedy, než abych popravu vykonal sám. Mně se snad mstít nebudou, protože jsem cizinec a nemám příbuzné.

Odvedl jsem odsouzence do úzké strže, vlhké a zarostlé křovím. Píscité dno bylo rozbrázděno potůčky vody, která stékala z útesů při posledním dešti. Stěny byly kolmé. Zůstal jsem stát hned na kraji a poskytl jsem mu několikaminutový odklad, který využil k tomu, že se zhroutil na zem a nařikal. Pak jsem ho přiměl vstát a střelil jsem ho do hrudi. Padl do zeleně na dně, pronikavě křičel a škubal sebou, až se dokutálel skoro až ke mně. Vystřelil jsem znovu, ale třásl jsem se tak, že jsem mu pouze prostřelil zápěstí. Křičel dál, i když méně hlasitě, a ležel na zádech nohama ke mně. Sklonil jsem se a střelil jsem ho potřetí, tentokrát do krku pod čelist. Ještě se trochu zachvěl a pak už jsem mohl zavolat Agejly, kteří ho na místě pohřbili. Potom jsem probděl nekonečnou noc a několik hodin před svítáním jsem vzbudil své průvodce a nařídil jsem jim, aby naložili věci, jen abych už měl Wádí Kitán za zády. Museli mě vysadit do sedla.

32

Cestou mi bylo špatně. Utábořili jsme se v údolí, na jehož dně z písku vyrážely trsy ostré trávy. Velbloudi ji přímo milovali, protože její stébla byla až čtyřicet centimetrů vysoká. Nacpali se jí, až jim při přežvýkování páchl dech. Průvodci mezitím rozdělali oheň a pekli gazelu, kterou se jim podařilo šťastnou náhodou zastřelit. Když se najedli, znovu jsme nasedli a po překonání lánového pole, posetého uvolněnými balvany, jsme se obrátili k východu do Wádí Gara.

Postupovali jsme vpřed po celé hodiny, až se před námi vynořilo další lánové pole, mezi jehož ohlazenými balvany se táhly proužky rovné půdy porostlé zelení. Na nich stály stany beduínů, kteří se k nám rozběhli, jakmile nás spatřili.

Byl to, jak se ukázalo, šejch Fahad al-Hanša se svými lidmi: starými bojovníky, kteří se s námi účastnili tažení do Widžhu a byli svědky velké události, při níž první Garlandova mina vybuchla u stanice Tuwajra pod transportním vlakem s Turky Šejch nechtěl slyšet o tom, že bych mohl v klidu odpočívat před jeho stanem, ale s neomaleným

rovnostářstvím obyvatel pouště naléhal, abych zaujal nešťastné místo uvnitř, zamořené jeho domácím hmyzem. Tam do mě pak lil jednu miskou velbloudího mléka za druhou a přitom se mě vyptával na Evropu, můj rodný kmen, anglické pastviny pro velbloudy, válku v Hidžázu i jinde, Egypt, Damašek a Fajsala, proč hledáme Abdulláha a proč tak zatvrzele zůstávám křesťanem, když mě všichni chtějí srdcem i rukama uvítat v pravé víře.

Tak jsme strávili dlouhé hodiny až do deseti večer, kdy přinesli ovci pro hosta a královsky ji rozporcovali na obrovskou hromadu rýže omaštěné máslem. Pojedl jsem, jak vyžadoval dobrý mrav, zabalil jsem se do pláště a usnul. Tělesná únava po hodinách nejnamáhavější jízdy mě chránila před vnímáním soustředěného útoku vší a blech. Nemoc však podněcovala mou normálně netečnou fantazii, která se té noci vyřádila v divokých snech, v nichž jsem bloudil nahý po nekonečných lávových polích (jejich barva připomínala ocelově namodralá míchaná vajíčka v ocelově modrém odstínu) k jakési temné věčnosti, bodajících do chodidel jako hmyz, a s hrůzou pozoroval, že nás pronásleduje zřejmě mrtvý Maročan.

Časně ráno jsme se probudili osvěženi, ale našimi oděvy hýbaly stovky pekelně pálicích bodů, které se přižívovaly na naší krvi. Po další misce mléka, kterou mi naléhavě vnutil Fahad, jsem byl schopen vstát a bez pomoci dojít ke své velbloudici a nasednout.

Dojeli jsme na hřeben a pak už nás čekal snadný sestup do Wádí Chara, jehož střed se ježil lávou připomínající galvanizované železo, ale z obou stran byl lemován písčítými pruhy, po nichž se nám dobře jelo. Také láva tu změnila svou strukturu: místo hromad volných kamenů, velkých jako lebka nebo mužská pěst, z povrchu trčely trsy a krystaly kovových rud, po jejichž povrchu se nedalo přejít bosou nohou.

Další vyschlé koryto nás přivedlo k volné ploše, kde Džuhajnové obdělávali asi čtyři hektary chudé půdy, kolem níž rostlo husté křoví. Tato políčka stejně jako všechna podobná v okolí byla mlčenlivými svědky arabské vytrvalosti. Cesta nám příjemně ubíhala a chladný den mě osvěžil natolik, že jsme se jako obvykle nezastavili po západu slunce, ale ještě hodinu jsme postupovali dál až do povodí Wádí Ajsu a tam jsme poblíž Tulajhu rozbili poslední tábor v neobydlené divočině.

Byl jsem rád, že se už blížíme k cíli, protože horečka nepolevovala. Báł jsem se, abych opravdu vážně neonemocněl, jelikož vyhlídky, že bych upadl do rukou domorodců, kteří to sice myslí dobře, nebyly vůbec lákavé. Veškeré choroby totiž léčili tím, že nemocnému vypálili díry na místech, která podle jejich přesvědčení souvisela s příčinami choroby. Byla to léčba pro lidi, kteří věřili v její účinnost, ale mučení pro ty, kteří tuto víru nesdíleli. Bylo by hloupé ji podstoupit bez víry, ale čekala by mě určitě, jelikož dobré úmysly Arabů, sobecké stejně jako jejich dobré zažívání, nikdy nebraly ohled na protesty nemocného.

Nad otevřenými údolními Wádí Ajsu nastalo příjemné jitro. Dojeli jsme k nejbližšímu vodnímu zdroji Abú Marcha jen pár minut poté, co u něj sesedl šerif Abdulláh, který právě nařizoval, jak mají postavit stany pod akáciemi rostoucími u studny. Zrovna opouštěl starý tábor, protože okolí bylo zcela zaneřáděno spoustou bezstarostných bojovníků i zvířat. Předal jsem mu dopisy od Fajsala, vysvětlil jsem mu situaci a hlavně naléhavou nutnost co nejdříve zablokovat železniční trať. Potom jsem se omluvil, že jsem po cestě unaven a potřebuji si odpočinout. Cítil jsem, že bych se během hodiny zhroutil.

33

Ve stanu jsem proležel asi deset dní a trpěl tělesnou slabostí, která donutila mé živočišné já, aby se odplížilo do úkrytu a setrvalo v něm, dokud ta hanba nepřešla. Jako obvykle za podobných okolností se mi pročistil mozek, smysly vnímaly naléhavěji

a nakonec jsem začal uvažovat o arabské vzpouře z navyklé povinnosti, abych si ulevil od bolesti. Měl jsem se těmito úvahami zabývat mnohem dřív, ale po přistání v Hidžázu bylo nutné jednat, a proto jsme vždycky udělali, co jsme instinktivně považovali za nejlepší, a nezkoumali jsme ani neformulovali, co vlastně chceme získat na konci všeho svého snažení. Instinkt, který jsme takto zneužívali bez pevného základu předcházejících znalostí a bez soustavného zamýšlení, začal fungovat intuitivně a zženštile a teprve teď mi otrásal sebevědomím; proto jsem během vynucené nečinnosti hledal rovnováhu mezi knižními vědomostmi a svými praktickými kroky a v přestávkách mezi jednotlivými úseky neklidného spánku pronásledovaného sny jsem se pokoušel rozmotávat naši pořádně zašmodrchanou přítomnost.

Jak jsem se zmínil, bohužel jsem velel celému tažení, jak jsem uznal za vhodné, a přitom jsem postrádal potřebný výcvik. Ve vojenské teorii jsem byl slušně sečtělý už od studia v Oxfordu, kde jsem se ze zvědavosti prokousal vším, co o vojenském umění napsali Napoleon, Clausewitz a celá jeho škola, Caemmerer a Moltke i současní francouzští vojenští teoretikové. Všichni mi připadali jednostranní a po nahlédnutí do Jominiho a Willisena jsem našel šíře založené principy u maršála de Saxe a Guiberta. Clausewitz však všechny intelektuálně převyšoval do té míry a jeho kniha byla natolik logicky uspořádaná, že jsem ho podvědomě přijímal za autoritu, dokud mi srovnání Kuhneho a Foche vojáky definitivně neznechutilo. V každém případě byl můj zájem o vojenskou záležitost abstraktní a týkal se teorie a filozofie vedení válek, navíc především z metafyzické stránky.

Ale teď v poli bylo všechno zcela konkrétní, především obtížný problém Medíny. Vybavoval jsem si všechny známé maximy o vedení moderní vědecké války, ale ani jedna se nehodila. Až jednoho odpoledne jsem se probudil z horečnatého spánku zalit potem a obtěžován mouchami jsem si položil základní otázku: K čemu nám vlastně ta Medina je? Turci nás z ní ohrožovali, když jsme byli v Janbúa a oni mohli táhnout na Mekku, ale teď jsme obsazením Widžhu situaci zvrátili. V současné době blokuje dráhu a oni ji musí bránit. Medínská posádka, jejíž stav se snížil na neškodný počet, nemůže dělat nic víc než sedět v zákopech a ujídat si z vlastních zásob, které nemůže odnikud doplnit. Město se nemůže stát základnou jako Widžh ani hrozbou jako Wádí Ajs. Proč si s ním tedy vůbec lámeme hlavu?

Do stanu ke mně doléhaly zvuky z tábora – dusot a ryk koní i velbloudů, bušení hmoždířů, v nichž si bojovníci drtili kávu, vzdálené výstřely. Ano, tíži války ponese tito muži a zaplatí za výsledek svou krví. Podle knih jsme se ocitli v patové situaci. Arabové nemají pravidelné vojsko, ale turecký Foch zase postrádá cíl. Jak si náš Clausewitz může zajistit vítězství? Von der Goltz měl zřejmě pronikavější postřeh, když tvrdil, že není třeba nepřítel anihiловать, ale je třeba zlomit jeho odvalu. Ale všichni ti moudří teoretikové mluví v metaforách, protože my svou válku vyhráváme, o tom nemůže být pochyb. Vtom mi svitlo, že jsme válku v Hidžázu vlastně už vyhráli. Z každých deseti tisíc čtverečních kilometrů je přece už devět tisíc devět set osvobozených. Že by můj žert, s nímž jsem se obořil na Vickersyho, že tato vzpoura připomíná spíš mír než válku, byl skutečně pravdivý? Ve válce možná vládnu absolutní hodnoty, ale v míru stačí většina. Udržíme-li většinu území, ať si Turci ovládají nepatrný zlomek, dokud jim mír nebo soudný den neukážou marnost jejich útoků na naši okenní tabulku.

Trpělivě jsem si odehnal z obličejů mouchy, které se tam vytrvale držely. Byl jsem šťastný vědomím, že válka v Hidžázu je vyhrána, a ještě jsem si v duchu dodal, že ode dne, kdy jsme dobyli Widžh, stačilo být bystřejší a včas si toho všimnout. Zaposlouchal jsem se znovu do ruchu tábora a podle ran holí jsem pochopil, že nutí velbloudy kleknout, aby mohli jezdcí nasednout.

Válečnou doktrínu jsem tedy měl vymyšlenou, zbývalo ještě najít alternativní cíl a prostředky pro vedení války. Naše válčení se nepodobalo rituálu, který hlásal Foch; vybavil jsem si ho, abych si objasnil rozdíl mezi ním a námi. V jeho moderní válce – říkal jí absolutní válka – se dva národy hlásající nesmiřitelné doktríny pustily do zkoušky sil. Filozoficky to byla hloupost, neboť o názorech se sice dá diskutovat, ale spor

přesvědčení se musí rozhodnout střelbou a zápas se rozhodne teprve tehdy, až stoupenci jednoho nemotného principu nebudou mít více sil vzdorovat stoupencům druhého. Připomínalo mi to novou formu, jakou dalo dvacáté století náboženským válkám, jejichž logickým cílem bylo naprosté zničení jedné víry a jejichž protagonisté věřili, že boží vůle nakonec zvítězí. Takový názor snad mohl platit pro Francii s Německem, ale rozhodně nereprezentoval britský postoj. Naše armáda inteligentně nehájila ve Flandrech a na březích La Manche nějakou filozofickou koncepci. Pokusy naučit naše vojáky nenávidět nepřítele obvykle končily tím, že začali nenávidět válčení. Foch vyvrátil vlastní argument tím, že spoléhal na hromadné odvozy, a tvrdil, že nelze zvítězit s profesionální armádou, zatímco tato stará podoba armády byla stále ještě britským ideálem a ctizádostí našich důstojníků i vojáků. Fochovo vedení války mi připadalo jako vyvražďování, o nic absolutnější než všechna ostatní. Stejně výstižně by se dalo nazvat vražedná válka.

Clausewitz vyjmenoval všechny druhy válek... Jejich účastníci často ani nevěděli, jaký mají cíl, a chybovali, dokud se události nedostaly samy do pohybu. Vítězství se obvykle přiklonilo na stranu prozíravých, přestože štěstěna a vyšší inteligence někdy dokázaly pěkně zamíchat vliv nezadatelných práv přírody.

Položil jsem si otázku, proč Fajsal bojuje proti Turkům a proč mu Arabové přispěchali na pomoc, a musel jsem si sám odpovědět, že důvody jsou geografické, protože chtějí vyhnat Turky ze všech arabsky mluvících zemí Asie. Jejich ideál svobody v míru se může uskutečnit pouze tímto způsobem. Při snaze uskutečnit tento ideál můžeme Turky zabít, ale zabíjení je ryzí luxus. Necháme-li je v klidu odejít, mír nastane rovněž. A když ne, budeme na ně naléhat, anebo je prostě vyženeme. Kdyby došlo k nejhoršímu, museli bychom se uchýlit k vražedné válce, ale s co nejmenšími oběťmi, protože Arabové bojují přece za svobodu, a tu může vychutnat jen živý člověk. Pracovat pro potomstvo je protivná představa, ať už člověk miluje vlastní nebo cizí děti sebevíc.

Vtom nahlédl do stanu otrok a zeptal se, zda mě může přijít navštívit emír. Rychle jsem se trochu víc oblékl a dovedl jsem se do jeho skvělého stanu, abych dal najevo úctu k jeho pohnutkám. Stan bylo opravdu nádherné přenosné sídlo, vystlané silnou vrstvou koberců obarvených anilínovými barvami, ukořistěnými v domě Husajna Mabejriga v Rábighu, a Abdulláh v něm trávil většinu času, srdečně se smál obklopen přáteli a hrál různé hry se svým dvorním šaškem Muhammadem Hasanem. Zastihl jsem ho uprostřed debaty, právě když vyslovil definitivní mínění, že turecké kacířství neboli nesmrtelná doktrína *Yeni-Turan* jsou mimo jakoukoli diskusi. Turci nemají na arabských územích co pohledávat. Už jsem nepotřeboval další oporu pro své argumenty.

Druhý den se mi nadělaly nežity, zřejmě aby mi vynahradily pokleslou horečku a upoutaly mě nadále na lůžko. Když bylo příliš horko pro bezesné pospávání, znovu jsem se pouštěl do úvah, jimiž jsem se pokoušel rozmotat zamotané klubko situace, v níž jsem se ocitl.

Uvažoval jsem o celkové struktuře války, která se nazývá strategií, cílem války, jenž si podřizuje jako celek každý dílčí krok, a taktikou, jednotlivými stupni na schodišti. Připadalo mi to jako zbytečné dělení na algebraické hledisko, biologický živel a psychologický element idejí. Algebraicky prvek mě odpuzoval svou nelidskostí a abstraktností. Pracovat s ním bylo pompézní a profesorské. Můj rozum, nesnášející vše abstraktní, se znovu uchýlil do Arábie. Přestal jsem počítat přesné vzdálenosti a plochy a místo toho jsem si položil otázku: Jak budou Turci bránit obsazené území? Bezpochyby v zákopových pozicích, přitáhneme-li jako řádné vojsko s prapory – ale co když budeme jen vliv, idea, věc, na niž si nelze sáhnout, nezranitelní, bez přední či zadní linie, těkaví jako plyn? Armády jsou jako rostliny, nehybně zakořeněné, vyživované dlouhými stonky vedoucími do hlavy a my bychom se mohli změnit v obláčky páry, které udeří, kde budou chtít. Naše království budou v hlavách každého z nás, a protože nebudeme potřebovat nic hmotného k životu, neposkytneme ani hmotný materiál k zabíjení. Voják pravidelné armády je bezmocný bez cíle, patří mu jen to, na čem právě sedí, a ovládá pouze to, nač může na rozkaz namířit puškou.

Potom jsem si spočítal, kolik vojáků bude muset nehybně trčet na obsazeném území, aby je dokázali hájit proti našim útokům do hloubky. Znal jsem tureckou armádu jako své boty, ale vycházelo mi, že by navzdory nejnovějším zlepšením bojeschopnosti letadly, děly a obrněnými vlaky (které udělaly ze Země menší bojiště) potřebovala opevněný bod na každých dvacet pět čtverečních kilometrů a každý by musel být obsazen nejméně dvaceti vojáky. Aby mohli vzdorovat nepřátelsky naladěným Arabům, potřebovali by celkem 600 000 mužů.

K dosažení cíle Arabové kromě toho potřebují aktivní činnost hrstky bojovníků ochotných k jakékoli oběti. A kolik jich máme momentálně k dispozici? Skoro padesát tisíc – prozatím to stačí. Vypadalo to, že všechny trumfy máme v ruce my: klima, poušť a dokonce i moderní techniku. Turci jsou hloupí a Němci, kteří stojí za nimi, dogmatictí. Budou si myslet, že vzpoura je totéž jako válka, a budou na ni reagovat analogií války. Jenomže analogie vždycky kulhá a válka vedená proti povstalcům je nepravidelná a zdlouhavá, jako byste se pokoušeli jíst polévku nožem.

Potud úvahy o konkrétních věcech. Opustil jsem *epistémé* neboli matematický element a ponořil jsem se do biologického faktoru velení. Velcí stratégové z něj právem udělali umění. Při „prolívání krve“ vstupují do hry velice citlivé a nevypočitatelné komponenty a vojevůdci se před jejich zhoubným vlivem pojišťují pomocí záloh. Každý generál vždycky počítá s možnou chybou, jakousi vadou materiálu, a podvědomě si drží zálohy, aby jí mohl čelit.

Iracionální prvek ve vojsku, nevyčíslitelný matematicky, musí odjakživa být odhadován pomocí toho, čemu Platón říkal *doxa*, a největšími vojevůdci byli lidé, jejichž intuice se nejpřesněji splnila. Devět desetin taktiky se sice dá naučit ve škole, ale zbývající iracionální desetina je jako ledňáček, který proletí nad hladinou, a právě na ní závisí úspěch či neúspěch vojevůdců. Dá se uchopit pouze instinktem (zrychleným duševním tréninkem), který v okamžiku krize musí zareagovat automaticky jako reflex. V dějinách se vyskytli lidé, jejich *doxa* se přiblížila dokonalosti natolik, že jejím prostřednictvím dosáhli i jistoty *epistémé*. Kdyby se Řekové víc obtěžovali racionálním analyzováním vzpoury, možná že by takový geniální talent pro velení nazvali *noésis*.

V duchu jsem hned tyto teoretické úvahy aplikoval na naši situaci. V Turecku byly vzácnější věci než vojáci, a proto nám zničení turecké železnice, mostu nebo děla muselo přinést větší prospěch než smrt tureckého vojáka. Vlády vidí v lidech pouhou bezejmennou masu, ale naši bojovníci byli dobrovolníci. Jejich smrt byla kámen, který dopadl do vody; hladina se nad ním sice okamžitě uzavřela, ale kruhy vzpomínek se budou šířit ještě dlouho. Nemohli jsme si prostě dovolit velké ztráty.

Materiál se dal nahradit mnohem snadněji. Proto jsme trvali na tom, abychom si za každou cenu udržovali převahu ve všech materiálních oblastech, které se momentálně mohly stát rozhodující, počínaje trhavinami a konče třeba kulomety. Ortodoxní doktrína hlásá, že v okamžiku útoku je třeba mít převahu na kritickém úseku, tuto doktrínu však bylo možné obrátit, už kvůli šetření, a tvrdit, že si můžeme dovolit být slabší ve všem kromě jediného úseku. Většina válek probíhala v přímém kontaktu a obě strany se v nich ze všech sil snažily vyhnout taktickému překvapení. Naše válka měla být vedena na dálku. Měli jsme poutat nepřátelské síly tichou hrozbou z obrovské neznámé pouště a neprozradit se, dokud jsme nezaútočili. Cílem našich útoků se neměli stát osobně vojáci, ale spíš jejich materiál. Například zaútočit na trať a vytrhat co nejdelší úsek kolejí. Tak bychom se prakticky nemohli stát cílem nepřátelské palby, a mnoho Turků si na naší frontě také nikdy nevystřelilo a my jsme se nedostali do defenzivy, pokud nás k tomu nedonutila náhoda nebo chyba.

Nezbytnou podmínkou takovéto taktiky byl dokonalý průzkum. Museli jsme přesně plánovat a podřízení museli přesně rozumět velitelským úmyslům. Morálka postavená na znalostech padá s ignorancí. Kdybychom věděli o nepříteli všechno, mohli bychom být klidní. Budeme tedy muset věnovat získávání zpráv mnohem větší úsilí, než je obvyklé u štábů regulérních armád.

Blížil jsem se ke konci svých úvah. Algebraický faktor jsem přizpůsobil arabským

podmínkám, že padl jako ulitý. Sliboval nám vítězství. Biologický faktor nám nadiktoval taktiku odpovídající založení příslušníků našich kmenů. Zbývalo ještě promyslet nejhodnější využití psychologického faktoru. Šel jsem do Xenofonta a vykradl jsem z něho, přiznám se bez mučení, jeho výraz *diathetika*, což bylo umění, které používal Xerxes, než vojensky udeřil.

Naše „propaganda“ byla ovšem jen degenerovaným výhonkem ze starého kmene, postrádajícím jak čistotu, tak vznešenost. Částečně byla zaměřena na dav a ovlivňování jeho ducha pro naše cíle. Snažila se ovlivňovat nálady našich bojovníků v jejich proměnnosti a složitosti a pěstovat v nich vše, co mohlo prospívat našim úmyslům. Kromě toho jsme museli působit na duševní rozpolezení nepřítele, spojenců, kteří nás podporovali za frontovými liniemi, spojenců našich nepřátel očekávajících konečný verdikt a konečně, i přihlížejících neutrálů.

Naši činnosti bránily četné materiální překážky, ale zato z morálního hlediska nám nic nepřipadalo nemožné. Rozsah naší diathetické činnosti byl neomezený a na ní především závisely prostředky k dosažení vítězství na arabské frontě. Tiskařské stroje a nově vynalezené spojovací prostředky zvyšovaly váhu duševní činnosti ve srovnání s fyzickou. Naši nepravidelní bojovníci přijímali moderní zbraně bez předsudků a nemohli nechat nečinně rezivět ani metafyzické zbraně.

Bitvy v Arábii byly omyly, protože jediný prospěch, který jsme z nich měli, bylo, že nepřítel vystřílel munici. Napoleon tvrdil, že se málokdy najdou generálové, kteří jsou schopni svést bitvu, ale prokletím naší války bylo, že se našel málokdo, kdo byl ochoten dělat něco jiného. Maršál de Saxe prohlásil, že k iracionálním bitvám se uchylují blázní. My neměli hmotně co ztratit, a proto bylo nejlepší nic nehájit a na nic nestřílet. Našimi trumfy byly rychlost a čas, ne schopnost zasazovat mohutné údery. Vynález hovězích konzerv nám prospíval víc než vynález střelného prachu, ale dodával nám spíš strategickou než taktickou sílu, protože v Arábii vzdálenost znamenala víc než síla a prostor byl důležitější než síla nasazených jednotek.

Po osmi dnech ležení ve stanu a soustředěného uvažování mě přešla horečka i úplavice, ale mozek mi začínal usínat únavou. Musel jsem se násilím nutit do přemýšlení a také se začít držet korním letních a relevantních faktů.

Považoval jsem za jisté, že naše povstání má neotřesitelné základy, jimiž nepohne ani útok, ani strach z něj. Proti nám stál moderně vyzbrojený nepřítel, jehož okupační armáda byla roztažena na větším prostoru, než jaký bylo možno efektivně hájit z opevněných bodů. Obyvatelstvo nám bylo nakloněno, dva ze sta se aktivně účastnili bojů a ostatní nebyli ochotni prozradit jejich pohyb. Aktivní rebelové uměli dodržovat tajemství a dovedli se ovládat, rychle se přesunovali, byli vytrvalí a nezávislí na stabilních zásobovacích liniích. Byli materiálně vybaveni, aby dokázali paralyzovat komunikace nepřítele. Celá provincie padne do našich rukou, jakmile naučíme civilisty umírat za ideu svobody. Přítomnost nepřítele ne jejich území měla jen druhořadý význam. Konečně vítězství mi připadalo jisté, potrvá-li válka tak dlouho, abychom stihli svůj ideál rozšířit.

34

Konečně mi bylo zase dobře a vzpomněl jsem si, proč jsem vlastně do Wádí Ajs přijel. Turci měli v úmyslu vytáhnout z Medíny a sir Archibald Murray chtěl, abychom na ně zaútočili jako profesionální armáda. Dráždilo mě, že strká až z Egypta nos do našich záležitostí a žádá od nás věci, které nám nepřísluší. Britové však byli mocnější a Arabové žili jen z jejich milosti. Byli jsme podřízeni siru Archibaldu Murraymu a museli jsme s ním spolupracovat, i kdyby to mělo znamenat obětování našich nepodstatných zájmů jeho vlastním, nebylo-li možné je navzájem smířit. A zároveň bylo vyloučeno, abychom jednali podobně. Fajsala bylo možné přirovnat k volně těkajícímu plynu, kdežto vojska

sira Archibalda se musela namáhavě plazit vpřed po bříše. Ale snad by přerušení trati mohlo Turky zastrašit do té míry, že by se vzdali plánu evakuovat Medínu a zůstali v obranných pozicích kolem města: takové rozhodnutí by posloužilo jak Arabům, tak Angličanům.

Zašel jsem do Abdulláhova stanu a oznámil jsem mu, že jsem se uzdravil a že mám chuť podniknout něco proti hidžázské dráze. Máme přece po ruce mužstvo, kulometry, trhaviny a automatické miny: víc není pro pořádnou akci třeba. Ale Abdulláh byl apatický. Chtěl se bavit o evropských panovnických rodech, o bitvě na Sommě. Pomalý postup vlastní války ho nudil. Zato jeho zástupce šerif Šákir se nadchl a opatřil nám povolení předvést, co dovedeme. Slíbil, že shromáždí potřebné síly, a já byl pověřen úkolem vybrat nejvhodnější místo k úderu. Vzal jsem s sebou příslušníka Brémondova kontingentu, alžírského důstojníka francouzské armády, a doprovod tvořilo dvacet Atejbů a pět šest džuhajnských dobrodruhů.

Vyrazili jsme 26. března, zrovna když sir Archibald Muray útočil na Gazu. Jeli jsme Wádí Ajs, ale po třech hodinách jsem si musel odpočinout, abych nabral sil. Poslední hodiny jsem strávil ve stínu; navíc vál příjemně chladný východní vítr a mouchy tolik neřádily. Všiml jsem si, že údolí bývalo obydlené a obdělávané, ale teď tu bylo vidět jen trosky terasy s položanesenou cisternou.

Druhý den ráno jsme po čtyřech hodinách usilovné jízdy dosáhli historického údolí Wádí Turaa, spojené pohodlně schůdným průsmykem s Wádí Janbúa. Polední žár jsme opět přečkali pod stromem. Další den jsme vyrazili v pět hodin ráno a projeli posledním horským pásmem, které se tyčilo mezi námi a Džurfem, otevřenou zvlněnou plošinou táhnoucí se na jih až k Džabal Antaru, význačnému orientačnímu bodu, kráteru s rozeklaným vrcholem připomínajícím cimbuří. Zahnuli jsme o devadesát stupňů vpravo směrem na planinu, abychom se kryli za nízkými kopci oddělujícími nás od Wádí Hamdu, po jehož dně vedle železnice. Kryti kopci jsme dojeli až k Abá an-Naámu. Tam jsme v blízkosti nepřítele, a přesto v bezpečí rozbili tábor. Z nejvyššího vrcholu jsme museli mít nepřítele jako na dlani – proto jsme tam hned po setmění vylezli, abychom si prohlédli nádraží. Kopec byl dost vysoký a strmý, takže jsem se musel mnohokrát zastavit a popadnout dech, ale pohled z vrcholku stál za to. Nádraží bylo vzdáleno zhruba pět kilometrů. Stály tam dvě dvoupatrové budovy z čediče, váhový vodojem a pár menších staveb. Bylo vidět zvonovité turecké stany, všelijaké boudy i zákopy, ale po dělech ani památky. Celkem jsme napočítali kolem tří set mužů a nic víc.

Slyšeli jsme předem, že Turci v noci aktivně hlídají v celém okolí. Považovali jsme to za hloupý zvyk a po setmění jsme vyslali ke každému opevněnému postavení po dvou mužích s úkolem, aby párkrát vystřelili. Nepřítel to považoval za předzvěst útoku a pro jistotu zůstal celou noc v zákopech v plné bojové pohotovosti, zatímco my jsme v klidu spali. Když jsme zaujali pozorovací stanoviště, začínalo být už pěkně horko. Leželi jsme mezi kameny v dlouhé trávě jako ještěrky a pozorovali hemžení turecké posádky. Tři sta devadesát devět pěšáků se na povel polnice zarojilo jako hračky a nastoupilo do vyrovnaných řad, potom znovu zaburácela polnice signál a během několika málo minut začal stoupat dým ohňů, na nichž se vařila snídaně. Otrhaný malý kluk hnál stádo ovcí a koz a koz směrem k nám, a než se dostal k úpatí, ze severního konce údolí se ozvalo hlasité zahvízdání a před očima se nám objevil pomalu se sunoucí vláček jako z pohádky. Přejel po mostě, který těžce zasténal, zastavil se těsně před nádražím a lokomotiva vypustila bílé obláčky páry. Mezitím dva Džuhajnové chytili pasáčka, ale nic jsme z něj nedostali – měl v hlavě jen své stádo.

Pastýři byli kasta sama pro sebe. Pro normálního Araba byl společný oheň životní univerzitou, kde slyšel všechno o dějinách svého kmene, nejlepší debaty, básně, milostné příběhy, soudní pře a obchodní transakce. Právě díky těmto shromážděním se každý z nich naučil důstojně sedět, rozumně uvažovat a užívat náležitá slova, kdežto pastýři to všechno nikdy nezažili. Od dětství žili v samotě jen se svými zvířaty. Stali se spíš součástí přírody než lidské společnosti; vyjadřovat se neuměli, ale zato se vyznali v bylinách a zvířatech, divokých i v kozách a ovcích, jejichž mlékem se především živili.

Když dospěli, stávali se z nich pochmurní, ne zcela lidští tvorové, kteří se potloukali kolem svých stád a ukájeli na nich i své dospělé touhy na úkor mnohem legitimnějších možností.

V houstnoucím soumraku jsme se vrátili dolů i se zajatcem a zbytkem stáda, který se mu podařilo pochyvat. Naše hlavní síly měly dorazit této noci, proto jsem se s Fauzánem potloukal po okolí, dokud jsme nenašli příhodné místo pro kulometné hnízdo, vzdálené necelých osmnáct set metrů od nádraží. Když jsme se celí utahaní vrátili, mezi stromy planuly ohně a všichni si spokojeně opékali kozí maso. Chudáka zajatce museli svázat, protože se div nepominul, když viděl, jak mu před očima zabíjejí nezákonně nabytou kořist. Arabové se mu snažili vysvětlit, že se mu nic nestane, protože druhý den zaútočíme na nádraží a pobijeme jeho pány, ale nedal se uchlácholit, a proto ho ze strachu, aby neutekl, museli přivázat ke stromu.

Po večeri mi Šákir oznámil, že přivedl pouze tři sta mužů místo dohodnutých osmi až devíti set. Museli jsme tedy změnit plán: nezmocníme se nádraží, ale jen vyděsíme posádku čelním dělostřeleckým přepadem, jímž budeme zároveň krýt podminování tratě na sever i na jih od staničních budov. Vybrali jsme skupinu bojovníků vycvičených Garlandem v zacházení s dynamitem, kteří měli za úkol vyhodit úsek severně od mostu, kdežto já jsem se měl odebrat s obsluhou kulometu a vysoce brizantní trhavinou směrem na jih a odříznout Turkům cestu, po níž by pravděpodobně měla napadeným přijít pomoc.

K pouštnímu úseku trati jsme dojeli těsně před půlnocí. Sesedl jsem a poprvé jsem si, celý vzrušený, sáhl na kolejnice, které sehrály tak významnou roli v této válce. Po hodinovém úsilí jsme položili minu, která byla adjustována tak, aby vybuchla pod tlakem přejíždějící lokomotivy. Potom jsme umístili kulomet do mělkého vodního koryta, vzdáleného necelých čtyři sta metrů a zakrytého souvislým pruhem křoví. Z této pozice bylo možné dostat pod palbu vykolejený vlak. Nechali jsme obsluhu na místě a sami jsme ještě šli přestříhat telegrafní dráty.

Po další půlhodině jízdy jsme se přiblížili k trati a opět nám štěstí přálo a na nikoho jsme přitom nenarazili. Bohužel čtyři Džuhajnové, kteří mi zbyli, nedovedli vylézt na telegrafní sloup, a tak jsem musel nahoru sám. Protože jsem byl zesláblý po nemoci, nebylo to nic snadného, a když jsem přestříhl třetí drát, sloup se zakymácel tak, že jsem sjel z pětimetrové výšky jako namydlený blesk na Muhammada, který se hnál na pomoc, div se nepřerazil.

Umístování miny trvalo o čtyři hodiny déle, než jsme plánovali, a proto jsme se ocitli před dilematem, jestli se máme obejít bez odpočinku, anebo nechat hlavní síly odejít bez nás. Nakonec jsme je nechali odejít a padli jsme pod stromy, protože jsem si byl jist, že bez hodinového odpočinku bych se naprosto zhroutil. Bylo asi hodinu před rozbřeskem – hodina, jejíž neklid se přenáší na stromy i zvířata a která nutí i spáče, aby se obraceli a vzdychali ze spaní. Muhammad, který si nechtěl nechat ujít pohled na boj, se vzbudil. Mne vyburcoval snadno: došel ke mně a zařval mi ranní modlitbu rovnou do ucha. Rozespale jsem s ním debatoval, zda máme spát, nebo se jet dívat na boj. Muhammad naléhal, že bitva se nestrhne každý den, a argumentaci podtrhoval modřinami a škrábančí, které utřil v noci, když mi pomáhal.

Dojeli jsme právě včas, abychom ještě zahlédli následky první dělostřelecké salvy. Dopadla skvěle, zničila hořejšek jedné budovy, poškodila druhou, zasáhla pumpu a proděravěla nádrž na vodu. Jeden granát šťastnou náhodou zasáhl první vagón, který okamžitě vzplanul. Strojvůdce se polekal, okamžitě odpojil lokomotivu od vlaku a vyrazil plnou parou směrem k jihu. S napětím jsme sledovali, jak se lokomotiva blíží k naší mině, a pak se zvedl malý obláček prachu, ozval se výbuch a lokomotiva zůstala stát. Přijela obrácena zadkem dopředu, takže byla poškozena na přední části. Když se strojvůdce snažil marně pohnout předními koly, očekávaná kulometná palba se neozvala. Později jsme se dověděli, že se obsluha bála zůstat sama, a když zaslechla naši palbu, raději se sbalila a vydala se za námi. Za půl hodiny se opravená lokomotiva vydala na cestu; sice se vlekla krokem a lomozila jako hromada starého železa, ale přesto jela.

Naši Arabové postupovali kryti dělostřeleckou palbou k nádraží. Turci se stáhli z předsunutých postavení na hlavní obrannou pozici a očekávali útok, který se chystali odrazit asi s takovou vervou, s jakou jsme ho chtěli zasadit. Měli jsme na své straně výhodu terénu, a kdybychom měli dostatek Fajsalových bojovníků, kteří by útok dovedli k vítěznému konci, nádraží by nám spadlo do klína jako přezrálá hruška.

Na nádraží hořely stany, vagóny i sáhy složeného dříví a dým byl tak hustý, že nám znemožňoval palbu. Proto jsme přerušili akci. Získali jsme třicet zajatců a ukořistili jsme klisnu, dva velbloudy a pár ovcí. Kromě toho jsme pobili nebo zranili sedmdesát příslušníků posádky a sami přitom utrpěli jen jedno lehčí zranění. Provoz na trati byl přerušen na tři dni, kdy se Turci museli věnovat opravám a zjišťování, co se vlastně stalo. Akce tedy neskončila úplným fiaskem.

35

V okolí jsme zanechali dva menší oddíly pověřené úkolem poškozovat každý den na jiném místě trať a 1. dubna jsme vyrazili do Abdulláhova tábora. Šákir, nádherný ve svém úboru, vykonal po příjezdu slavnostní přehlídku a dal se pozdravit tisíci nadšených výstřelů. Bezstarostný tábor se choval jako o karnevalu.

Po večeri mě zvědavost hnala do trní za stany. Opatrně jsem se prodíral, až jsem hustou spleť větví uviděl oheň, a pak jsem už zaslechl i rytmus bubnů, doprovázený tleskáním a mohutným sborem celého kmene. Kolem ohně seděly na zemi stovky Atejbů a všichni upírali zrak na Šákira, který se zcela osamocen tyčil v jejich středu a předváděl v tanci to, o čem zpívali. Kmen shromážděný kolem něho tleskal do taktu nebo na znamení hlavou opakoval refrén. A zpod stromů, kde jsem mimo kruh světla stál i já, přihlíželi Arabové ze vzdálenějších kmenů, šeptali si, ale hlavně sledovali vítězný tanec.

Ráno jsme se rozhodli, že se znovu vypravíme k trati a ověříme si, jak fungují automatické miny, když ta, kterou jsme položili, napůl zklamala. Starý Dachílulláh prohlásil, že se mnou pojedě osobně a vezme s sebou asi čtyřicet Džuhajnů, kteří mi připadali statnější než zjemnělí Atejbové. Doslova se mi však vnutil šejch chudší části kmene, hodný, ale hloupý šestadvacetiletý mladík, pod kterým bylo v bojích zabito víc koní než pod kterýmkoli atejbským válečníkem. Jezdil však skvěle, potrpěl si na kanadské žerty a zářivě bílými vyceněnými zuby připomínal trochu vlka.

Vzali jsme s sebou kulomet a třináctičlennou obsluhu, aby se postarala o vlak, až uvízne na vyhozené trati. Tentokrát jsme se drželi Wádí Ajs téměř až k místu, kde se kříží s Hamdem. Všude bylo dost zeleně a pastvy, neboť v letošní zimě byly už dvakrát přívaly vody. Přespali jsme na písčité rovině a kolem půlnoci nás obtěžoval déšť, ale ráno bylo opět jasno a horko. Odbočili jsme na rozsáhlou planinu, na níž se tři údolí – Tubdža, Ajs a Džizil – sbíhala do Hamdu.

V poledne jsme se zastavili v jakési zahradě pustiny, kde jsme se po pás ztráceli ve šťavnaté trávě a v květinách. Naši šťastní velbloudi hodinu hodovali a pak se, užaslí tou sytostí, uložili k odpočinku.

Bylo čím dál větší vedro a už od rána jsme z hor slyšeli hřmění. A nakonec jsme spatřili, že se k nám pomalu blíží žlutý mrak, před nímž se zvedají desítky písečných dáblů. Vítr, který předtím spaloval obličej nemilosrdným žárem, se prudce změnil: po krátké přestávce zaútočil vlhkým chladem na naše záda. Také nabyl na síle. Zůstali jsme stát v přízračném okrovém světle. Za tři minuty to přišlo. Ocitli jsme se uprostřed prachu a písku vířících v divokých záchvatech, ale přesto se ženoucích k východu rychlostí vichřice.

Bouře trvala osmnáct minut a pominula stejně náhle, jako přišla. Naše skupina byla rozptýlena po ploše jednoho a půl čtverečního kilometru, a než jsme se stačili shromáždit a upravit si pocuchané oděvy, byli jsme na kůži promoklí. Na dně údolí se

začínaly objevovat potůčky vody a Dachílulláh naléhal, abychom ho rychle přejeli.

K pásmu kopců jsme dorazili odpoledne, ale údolí bylo ještě holejší, nehostinnější a studenější než kdy předtím. Ujeli jsme ještě asi pět kilometrů a pak jsme vylezli na vysoký útes, abychom si prohlédli železnici, která měla ležet přímo pod ním. Vítr však byl tak silný a viditelnost tak špatná, že jsme se museli vrátit dolů. Při sestupu jsme utrpěli jedinou ztrátu celé této výpravy. Sultánův mladý sluha se zřítíl hlavou dolů a zabil se.

Musel jsem odpočívat a ostatní pohřbili mrtvého v jednom postranním údolí. Spatřili přitom neznámého jezdce na velbloudu, který na ně vystřelil a pak uprostřed jejich palby zmizel. Znepokojilo mě to, protože naším jediným trumfem byl moment překvapení.

Když nás dohnali těžcí velbloudi s nákladem výbušnin, nasedli jsme a chystali se vyrazit, ale vtom k nám vítr donesl signál tureckých polnic, oznamujících nástup na večeri. Obrátili jsme se tedy po nenáviděném zvuku a vyrazili k malé stanici, u níž jsme měli provést svůj úkol. K železnici jsme pronikli až v jednu hodinu v noci v naprosté tmě, takže jsme se ani nemohli pokusit najít stanoviště pro kulomet. Minu jsem se bez bližších důvodů rozhodl položit na kilometrovníku 1121, počítáno od Damašku. Její umístění nám trvalo čtyři hodiny, protože déšť rozmočil spečený povrch, který se nám pod nohama měnil v bahnitou břečku. Zůstaly po nás na trati stopy jako po stádu slonů, kteří se tam z neznámých důvodů dali do tance. Abychom stopy zakryli, zdupali jsme široký úsek trati a vzali jsme si na pomoc i velbloudy. Navíc jsme se celí třásli zimou.

V šest ráno se objevila drezína a vystoupilo z ní šedesát mužů, kteří přijeli vztyčit pět telegrafních sloupů stržených včerejší bouří.

V půl osmé se objevila hlídka složená z jedenácti mužů kontrolujících stav trati. Tentokrát je na kilometru 1121 cosi zarazilo, ale ani po delším ohledávání půdy dobře ukrytou minu nenašli. Spokojeně pokračovali dál směrem k jihu, až se sešli s hlídkou postupující opačným směrem. Pak se obě hlídky usadily do stínu mostního oblouku a užívaly si spokojený pocit z dobře vykonané práce. Vtom se od jihu objevil těžký vlak. V devíti nákladních vagónech byli dopravováni civilní uprchlíci, ženy a děti deportované do Sýrie i se svými zavazadly. Vlak přejel nálož, aniž se něco stalo. Jako ženista jsem zuřil, ale jako velitel se mi nesmírně ulevilo: ženy a děti nebyly kořist, po níž jsem pásl.

Džuhajnové se šplhali jako kůzlata na hřeben, za nímž jsme se krčili s Alláhem, aby viděli, jak vlak vyletí do povětří. Zapomněli se však krýt a Turci, jakmile spatřili, že kopec najednou ožil lidskými postavami, zahájili okamžitě palbu a určitě také telegrafovali nadřazeným. Palba z pušek nám neublížila, ale nepříjemné bylo, že jsme se prozradili. Turci měli v okolí přes tři tisíce mužů a jejich jezdecké oddíly nám mohly odříznout ústupovou cestu. Proto jsme se rozhodli, že pošleme zpět obsluhu kulometu i s celým doprovodem, protože by při eventuálním ústupu podstatně snižovali naši rychlost. Turci celé odpoledne stříleli a troubili, zatímco my jsme se střídali ve spánku.

Kolem páté ztichli a my jsme nasedli a pomalu vyjeli otevřeným údolím směrem k železniční trati. Turci opět spustili zběsilou palbu a jejich polnice div nezbořily oblohu. Když jsme dojeli k trati, donutili jsme velbloudy kleknout na přední nohy a vykonali jsme večerní modlitbu. Poprvé a naposledy jsem se v Arábii modlil jako muslim.

Po modlitbě bylo ještě příliš jasně vidět: proto jsme se rozsadili po náspu a kouřili. Měl jsem v úmyslu po setmění prozkoumat osobně, co se stalo s náloží, ale Džuhajnové o ni jevíli stejný zájem jako já. Po hodinovém hledání jsem zjistil, že jsem zřejmě špatně seřídil úderník. Nebo za to mohlo slehnutí půdy po dešti. Napravil jsem chybu a potom, abychom nepříteli názorně vysvětlili, proč jsme tady, jsme začali vyhazovat do vzduchu objekty ležící severně od nálože. Nejdřív jsme si našli menší most o čtyřech obloucích. Potom jsme vyhodili do vzduchu asi dvě stě metrů kolejí. Muhammada jsem naučil vylézt na sloup, z něž trčely třísky; společně jsme přestříhali dráty telegrafního vedení a s jejich pomocí jsme strhli další sloupy. Jakmile jsme byli hotovi, nasedli jsme na velbloudy a nejvyšší možnou rychlostí uháněli větrným údolím zpět na písčnou plošinu Hamd.

Tam jsme už byli v bezpečí, ale starý Dachílulláh byl tak rozjařen naším dílem zkázy, že si nemohl odpustit menší oslavu. Popohnal velblouda do klusu a všichni jsme ho

následovali tři hodiny, aniž jsme jedinkrát přitáhli zvířatům uzdu. Podařilo se nám předjet i kulometný oddíl, který jsme předtím poslali zpět. Když slyšeli, že se za nimi někdo žene, zaujali obranné postavení a zahájili palbu ze svého německého maximu, ale zbraň se v polovině pásu zasekla a obsluha, v civilu krejčí z Mekky, neuměla mířit, a tak nebyl nikdo naštěstí zraněn.

Ráno jsme dlouho vospávali a posnídali jsme už u první studny ve Wádí Ajs. Po jídle jsme kouřili a debatovali. Vtom se rozlehla v dálce tlumená, ale silná exploze. Zajímalo nás, jestli nálož byla nalezena, anebo vykonala své. Nechali jsme na místě dva průzkumníky, kteří nám určitě přinesou přesné zprávy. Jeli jsme volným tempem, aby nás mohli dohonit.

K přenocování jsme si vybrali vyschlou terasu na úbočí z údolí. Než jsme stačili upéct chleba, přijeli průzkumníci a hlásili, že Turci se hned ráno pustili do opravy škod, které jsme jim způsobili, a krátce nato přijela lokomotiva táhnoucí vagóny plné kolejnic, na nichž seděly pracovní čtyři pověřené opravou tratě, a vyletěla do povětří na naší náloži. Víc jsme si ani nemohli přát, a tak jsme příštího nádherného rána vyrazili se zpěvem do Abdulláhova tábora. Ověřili jsme si, že správně umístěná nálož exploduje a že ji těžko hledá i člověk, který ji nastražil. Tyto poznatky byly důležité, protože Newcombe, Garland a Hornby ničili trať a miny byly, jak se ukázalo, nejlepšími prostředky proto, aby provoz na trati byl nespolehlivý a přišel nepříteli draho.

36

Navzdory laskavé povaze a osobnímu kouzlu se mi nezamlouval ani Abdulláh, ani jeho tábor: možná proto, že jsem nebyl příliš společensky založený a tito lidé neznali soukromí a samotu, nebo mi jejich dobrý rozmar připomínal marnost mého úsilí. Abdulláh trávil většinu času v dobrém rozmaru ve svém stanu, kde se v chládku bavil se svými vybranými přáteli. Kromě odpolední audience se věnoval četbě novin, hostinám a spánku. Rád hrál šachy a dokonce si držel dvorního šaška, s nímž provozoval kanadské žertíky, ale někdy ho s přáteli vysloveně surově týral. Jednou mu třikrát po sobě sestřelil z hlavy na dvacet metrů kávovou konvici a pak odměnil šaškovu ztrápenou servilnost tříměsíčním platem.

Abdulláh se nestaral o situaci v Hidžázu, poněvadž považoval arabskou autonomii za hotovou věc, garantovanou sliby, které dala Velká Británie jeho otci. Nejraději bych mu byl vysvětlil, že přihlouplý stařec od nás nedostal žádnou konkrétní a jednoznačnou záruku a že jejich loď může snadno ztroskotat na útesech jeho politické hlouposti, ale to by znamenalo prozradit, jakou hru hrají mí angličtí nadřízení, a tak se mé vnitřní váhání mezi poctivostí a loajálností po přechodném rozkolísání znovu uklidnilo na mrtvém bodě.

Abdulláh jevil značný zájem o vývoj války v Evropě a pečlivě jej sledoval v tisku a orientoval se v evropské situaci natolik, že znal i jméno švýcarského prezidenta. Čas však nahlodával mé původně značně příznivé mínění o jeho povaze. Neustálé zdravotní potíže, které nejdřív vyvolávaly soucit, jsem prohlédl jako pouhou lenost a rozmazlenost. Občasnými záchvaty svévole teď prosvítala tyranskost jen lehce zahalená pláštíkem osobních libůstek a rozmarů. Celou jeho bytostí prostupovala stupňující se neupřímnost. Dobré nápady přicházely nazmar, protože je málokdy domyslel a dovedl do důsledků v praxi. Byl prohnáný a nechápal, že darebákům se také nejmíc může vyplácet poctivost, která může být v pravou chvíli nejostřejším zatnutým spárem. Arabští vůdcové vůbec spoléhali na instinkt a na intuici, vždycky všechno věděli bez důkazů předem a my jsme na ně s našimi mozky vířícími kolem jedné osy zůstávali hledět s otevřenou pusou. Chápali a posuzovali jako ženy rychle, bez námahy a bez účasti rozumu. Vypadalo to, jako by naprosté vyloučení žen z orientální politiky přeneslo toto nadání na muže.

Rychlost, utajenost a do jisté míry i regulérnost našeho vítězství snad lze připsat oběma těmto okolnostem i výjimečné skutečnosti, že na arabském hnutí nebylo od počátku do konce nic ženského kromě velbloudic.

Vynikající osobností Abdulláhovy svity byl šerif Šákir, devětadvacetiletý mladý muž, který od dětství dělal společníka čtyřem emírům. Jeho matka i babička byly Čerkesky a po nich zdědil světlou pleť. Obličej však měl zohyzděn neštovicemi. Choval se vpravdě imperátorsky. Jeho humor byl stejně drsný jako jeho smích. Vyjadřoval se naprosto otevřeně a v řeči nešetřil nikoho kromě krále Husajna. Byl na slovo vzatým bojovníkem a kmeny se v něm doslova viděly. On jim splácel obdiv tím, že se střídavě prohlašoval za Bajdášiho nebo Atejbu a napodoboval jejich kmenové zvyky. Vlastnil skvělé velbloudy i koně a byl považován za nejlepšího jezdce celé Arábie.

Šákir na mě dělal dojem, že spíš podléhá záchvatům energie, než že věří vytrvalému úsilí, ale jeho někdy bláznivé vystupování bylo vyváжено rozumem. Šerif Husajn ho před válkou posílal do Káhiry s diplomatickými poslánými. Abdulláh Šákira bezmezně obdivoval a snažil se vidět svět jeho bezstarostně veselýma očima. A oba mi nesmírně ztížili splnění úkolu, s nímž jsem byl vyslán do Wádí Ajs.

37

Taktické situaci Abdulláh nepřikládal prakticky žádnou váhu a tvářil se malicherně, jako že to je Fajsalova věc. Přišel do Wádí Ajs, aby vyhověl mladšímu bratrovi, a rozhodl se, že se odtud nehne. Já se však chtěl znovu vypravit na sever, abych se zbavil toho rekreačního tábora. Abdulláh mi sice pokaždé dovolil, abych udělal, co jsem chtěl, ale sám nehnul ani prstem. Fajsal byl naopak nadšenec, který se snažil ze všech sil uskutečnit svou utkvělou představu, že jeho starý národ musí obnovit svou slávu tím, že si vlastníma rukama vybojuje svobodu. Jeho zástupce byl tomuto plánu oddán tělem i duší a na mě tedy zbyla snadná role: spojil jsem oba jiskřící konce a koordinoval jsem nesouvislou řadu nahodilých akcí v promyšlenou operaci.

Odjel jsem ráno 10. dubna po náležitém rozloučení s Abdulláhem. Provázeli mě moji obvyklí tři Agejlové, průvodcem byl Muhammad al-Kádí se šesti Džuhajny.

Vyrazili jsme Wádí Tulajh, jímž jsme přijeli, ale odbočili jsme dřív vpravo, abychom se vyhnuli lávovým polím. Neměli jsme s sebou žádný proviant, a proto jsme spoléhali na pohostinství arabských stanů, kde jsme dostali rýži a mléko. Jaro bylo v kopcích obdobím nadbytku, kdy beduíni měli ve stanech dostatek ovčího, kozího i velbloudího mléka. Na oběd jsme se zastavili ve stanech šejcha Dachílulláha. Muhammad si dopřál luxus koupele a čistého oblečení. Jeho matka se považovala za dost starou, aby směla projevit zvědavost na mou osobu. Vyptávala se mě na ženy z kmene křesťanů a na to, jak žijí, divila se, jak bílou mám pleť, a žasla nad mýma hroznýma modrýma očima, které podle ní vypadají jako obloha prosvítající očními důlky prázdné lebky.

Po dvou a půl hodinách další jízdy jsme se znovu ocitli v úzké soutěsce sevřené sráznými útesy. Na dně byly kaluže dešťové vody. Nejdřív jsme se napili, potom vykoupali a nakonec jsme si všimli, že louže jsou plné stříbřitých rybek připomínajících sardinky, ale dravých.

Druhý den jeden velbloud klopýtl o hromádku kamení a zlomil si nohu. Arabové si z toho však nic nedělali. Zlomeniny pro ně vůbec nebyly problém. Ve Wádí Ajs jsem viděl ve stanu mladíka, jemuž srostla zlomená ruka nakřivo. Když si to uvědomil, rozřízl si předloktí až na kost, znovu ji zlomil a srovnal. A pak už jen ležel a s klidem filozofa snášel útoky much, zatímco se mu ruka hojila, obalená léčivými mechy a vrstvou hlíny.

Dojeli jsme ke kmeni Badírů. Pobyt u nich byl pro Angličana, který neměl trpělivost širokou a hlubokou jako moře, naprosto nesnesitelný. Byli to naprostí otroci svých choutek bez duševní energie, kteří se nezřízeně nalávali kávou, mlékem i vodou, přežírali

se dušeným masem a nestydatě žebřali o tabák. Celé týdny snili nahlas o svých řídkých pohlavních stycích. Jejich jediným štěstím bylo, že žili uprostřed chudé Arábie, v civilizovaném světě by okamžitě podlehli chorobám, podvodům, krutosti a požívačnosti.

38

Čistotnost mě přiměla zastavit před Widžhem a převléci se do čistého oděvu. Fajsal mě přivítal a odvedl do vnitřního stanu k rozhovorům. Zdálo se, že všechno je na dobré cestě: z Egypta poslali další auto, vojáci i materiál z Janbúa byli odvezeni, nečekaně dorazila i nová kulometná jednotka legračního původu: britští zbrojíři opravující hory rozbitých zbraní ve volném čase ukazovali svým pomocníkům, jak zacházet s kulomety, až je to opravdu naučili.

Zároveň jsme vyklízeli i Rábigh. Přeletěly sem letouny a byly tu už jako doma. Připluly i egyptské oddíly s Joycem, Goslettem a rábighskými štábními důstojníky, kteří se ujali velení. Newcombe s Hornbym řádili v terénu a ve dne v noci téměř sami útočili na trať. Kmenová propaganda se šířila.

Uprostřed debaty vešel Fajsalův ceremoniář a zašeptal: „Je tu Auda.“ Vyskočili jsme. Fajsal přivítal hosta a pak nás představil. Na Audu abú Tajjiho jsme spoléhali při útoku na Akabu. Na první pohled jsem věděl, že nás nezklame a že s jeho pomocí dosáhneme svého cíle. Usedli jsme a rozproudila se zábava. Vyprávěl jsem Fajsalovi zážitky z Abdulláhova tábora. Auda najednou vyskočil a s výkřikem „Bože chraň!“ vyběhl ze stanu. Vyšel jsem za ním, abych zjistil, co tím mínil, a spatřil jsem ho, jak roztlouká kamenem zubní protězu. Na vysvětlenou dodal: „Dal mně ji Džamal Paša. A já jedl boží dar tureckými zuby!“

Huvajtové přišli před staletími z Hidžázu a považovali se za pravé beduíny. Auda byl typickým představitelem jejich vládců. Byl tak pohostinný, že nikdy nezbohatl, přestože se v životě zmocnil slušné kořisti. Byl osmadvacetkrát ženatý a třináctkrát raněný. Chlubil se, že osobně zabil sedmdesát pět Arabů a Turky ani nepočítal, nebyli toho v jeho očích hodni. Byl zcestovalý, na svých výpravách navštívil Aleppo, Basru, Widžh a Wadí Dawásir. Život bral jako ságu. Všechny události měly svůj význam a na každého, kdo se s ním setkal, dopadl odlesk jeho hrdinství. Měl plnou hlavu básní o starých nájezdech a vyprávění o bojích a dělil se o ně s nejbližším posluchačem. A když nebyl nablízku nikdo, kdo by ho poslouchal, určitě si je prozpěvoval sám pro sebe. Občas se ho zmocňoval démon škodolibosti a pak ve veřejném shromáždění vymýšlel a vykládal děsivé věci o soukromém životě svých hostitelů a hostů a přísahal, že jsou zaručeně pravdivé, ale přesto zůstával skromný a prostý jako malé dítě, přímý poctivý a laskavý. Milovali ho vřele i lidé, kteří s ním vycházeli nejhůř – jeho přátelé.

Joyce se usadil ve stanech poblíž pobřeží; Newcombe byl toho názoru, že by se všechny Fajsalovy jednotky měly přesunout do těsné blízkosti dráhy a dobytím a udržením části trati odříznout Medínu a vynutit si její brzkou kapitulaci. Při této operaci nás měl podporovat Wilson a Davenport měl přivést co nejvíc svých egyptských vojáků a podpořit arabský útok.

Toto vše bylo, jak jsem byl přesvědčen, nutné pro další postup arabské vzpoury po obsazení Widžhu. V Abdulláhově táboře jsem měl čas si všechno srovnat v hlavě. Vyrukoval jsem tedy se třemi návrhy. Za prvé aby nepravidelné jednotky neútočily na pevné pozice. Za druhé aby nehájily trať, protože to nedovedou, stejně jako na ni nedovedou zaútočit. Za třetí že jejich síla spočívá v útoku do hloubky.

Arabská válka byla zeměpisné povahy a Turci v ní figurovali jako pouhá náhoda. Naším cílem bylo vyhledat nepřítelův nejslabší materiální bod a na ten útočit, dokud se nezhroutí celá stavba. Naši beduíni nejsou zvyklí na boj v pevných formacích, ale zato

jsou mobilní, vytrvalí a samostatní. Rozptýlení u nich znamená sílu. Proto musíme maximálně roztáhnout frontu a donutit Turky zaujmout co nejdelší pasivní obranu, protože to je z jejich hlediska materiálně nejnáročnější forma války.

Kdybychom byli trpěliví a nadlidsky zkušení, mohli bychom se řídit radou maršála de Saxe a dosáhnout vítězství bez bitvy prostě využitím svých matematických a psychologických výhod. Naštěstí to nebylo nutné, protože jsme měli k dispozici bohatší arzenál dopravních prostředků, kulometů a výbušnin.

Medínu nebylo nutno dobývat. Turci v ní byli neškodní, kdežto v zajetí v Egyptě bychom je museli živit a střežit. Závislost na proviantu Turky poutala k železnicím, ale nám nevadilo až do konce války, že drželi hidžázskou, transjordánskou a později palestinskou asyrskou dráhu, hlavně když nám nechávali v rukou devět set devadesát devět tisícin arabského světa.

Plány však už byly zpracovány a mé námitky nedošly sluchu. Čekala nás skoro devětsetkilometrová cesta pouští do Akaby, na niž jsme si nemohli vzít děla, kulomety, zásoby ani pravidelné oddíly. Rozhodl jsem se tedy jednat po svém.

Kniha čtvrtá ROZŠÍŘENÍ BOJŮ K AKABĚ

39

Přístav Akaba byl tak mohutnou přírodní pevností, že mohl být dobyt jen nečekaným útokem z vnitrozemí, a právě skutečnost, že Auda abú Tajji se připojil k Fajsalovi, nám dávala naději, že se nám ve východní poušti podaří shromáždit dostatečné množství kmenových bojovníků, kteří takový útok provedou.

Devátého května bylo všechno připraveno a v záři odpoledního slunce jsme s Násirem a Audou vyrazili. Vedl nás Násir: vyzařovala z něj dobrota, která působila i na darebáky a dělala z něho jediného možného vůdce (i dobrodiní) ztracených nadějí. Báł se dospělosti, která ho ohrožovala zralým myšlením, zkušenostmi, definitivními znalostmi, ale postrádala poezii jinošství, jež by z žití dělala jediný cíl života. Tělesně byl ještě mladý, ale proměnlivá a smrtelná duše mu stárla rychleji než tělo – aby jednou zemřela dřív než ono, jak to postihuje většinu z nás.

První krátká etapa cesty nás přivedla do pevnosti, kde si kdysi poutníci z Egypta doplňovali zásoby vody. Tábořili jsme u velké cihlové nádrže ve stínu pevnostních hradeb a palem. Fajsal nám dal dvacet tisíc liber ve zlatě, abychom mohli zaplatit žold novým bojovníkům, které jsme chtěli získat. Abychom se vyhnuli nešťastné náhodě po cestě, rozdělili jsme si toto nepříjemné břemeno mezi sebe. Šejch Júsiř nám vydal po pětadvaceti kilogramech mouky, což byla nejnntnější dávka na šest týdnů. Kromě toho jsme vezli trochu střeliva a pár pušek na rozdání; šest velbloudů jsme naložili trhavinami určenými k vyhazování tratě a mostů na severu.

Na dobytí celé nové oblasti nás bylo na první pohled málo a všichni o tom byli jistě přesvědčeni. Brémondův zástupce u Fajsala Lamotte si nás dokonce před odjezdem vyfotografoval na památku. Po večeři na rozloučenou jsme naložili věci na zvířata a před půlnocí jsme vyrazili na cestu. Naším prvním cílem byla oáza al-Kurr. Naš průvodce Násir mi pod hvězdami vyprávěl o svém domově. Obvykle býval veselý ale často se ho nečekaně zmocňoval nevysvětlitelný smutek. A právě dnes litoval sám sebe, proč zrovna on, medínský emír, bohatý a mocný muž, musel opustit svůj palác a své zahrady a místo toho se trmácí za nějakým zoufalým dobrodružstvím na poušť.

Po čtyřech hodinách jízdy jsme dvě hodiny spali. Potom jsme se prodírali vpřed dalších šest hodin v houstnoucím dusnu. Polední hodiny jsme strávili odpočinkem a potom jsme ještě tři hodiny jeli mírným tempem dál. Nakonec se před námi objevila zelená zahrada oázy al-Kurr. Mezi palmami prosvítaly bílé stany. Uvítali nás a oznámili nám, že šerif Šarráf, s nímž jsme se chtěli sejít v Abú Raka, na pár dní odjel. Nebylo tedy proč spěchat a mohli jsme si dopřát dvoudenní oddech v oáze.

Byl jsem rád, protože se mi vrátila horečka, která mě sužovala ve wádí, a k ní se přidaly nežitý. Mohl jsem si odpočinout, protože jsem se nutil k jízdě už jen silou vůle. Ležel jsem a vychutnával pohled na trávu i šplouchání vody. Zmocňoval se mě krásný mírový pocit.

Obyvatelé oázy se dělali na jediném terasovém poli, v jehož středu byla studna poskytující chladnou vodu. Jejich stařešina náš boj za svobodu Arabů vůbec

nechápal – nedovedl se vůbec vžít do širší představy, než byla jeho rodná oáza, ale přesto jsme mu byli vděční, protože kromě toho, že nám, otrokům zbytečných vášní, předvedl, co je to spokojenost s vlastním osudem, byl ochoten nám prodat i zeleninu, a tak jsme se měli jako v ráji. Večer jsme u táboráku poslouchali písně o svobodě, která přichází k Arabům, složené důstojníkem v přestávkách mezi taženími, která vedl na rozkaz svých tureckých pánů.

40

Lidem z města tato zahrada připomínala svět předtím, než se zbláznil, pustil se do války a vyhnal je na poušť, kdežto Audu urážela svou na odiv stavěnou zelení a jeho oči toužily po pustinách. Proto jsme zkrátily svou druhou noc v ráji a ve dvě ráno jsme vyrazili dál do údolí. Pro změnu byla tma jako v pytli a našim vůdcem byl Auda.

Na této dlouhé cestě Násir a Audův zatrpkle usměvavý bratranec Muhammad ad-Dhajlán střídavě pracovali na mé arabštině. Násir mi dával lekce klasického mezinárodního jazyka, kdežto od Muhammada jsem pochytil živý dialekt pouštních kmenů. Zpočátku jsem uměl řeč, jakou se mluví v povodí středního Eufratu, ale teď jsem už hovořil směsicí hidžázkého slangu, jazyka kmenových básní a knižních výrazů ze Sýrie. Mluvil jsem plynule, ale bez ohledu na gramatiku, takže poslouchat mě bylo pro Araby úplně dobrodružství. Nově příchozí si určitě mysleli, že pocházím z nějaké neznámé negramotné končiny.

Chléb k snídani jsme si upekli z vlastní mouky, a protože nebylo proč spěchat, znovu jsme se uložili k odpočinku do stínu rozvěšených pokrývek. Násir dal povel k odjezdu teprve k večeru. Na pochodu jsme vždycky museli dodržovat složitou etiku, protože ve Fajsalově vojsku vládlo přesvědčení, že mekský emír, potomek Prorokův, šerif, je hodnostář a bytost z jiného světa, které potomci Adamovi mohou beze studu vzdávat pocty.

Ráno jsme vyrazili v pět hodin. Údolí se zúžilo a cesta se změnila v pouhou stezku pro kozy. Museli jsme si navzájem pomáhat a naši pomoc potřebovali i velbloudi. V cestě nám bránily nečekané terénní překážky a spousta nahromaděného kamení. Museli jsme přeložit proviant i trhaviny a navzdory opatrnosti jsme přišli o dva slabší velbloudy. Huwajtové je dorazili dýkou, kterou jim vrazili do krční tepny, a zároveň jim tiskli hlavu k sedlu. Potom zvířata okamžitě rozporcovali a každý dostal svůj díl masa.

Když jsme se prodrali průsmykem, ocitli jsme se na plošině, která se před námi povlnně svažovala k východu. První kroky vedly kamením a trnitým křovím, ale pak následovalo údolí, na jehož dně ležel hrubý bílý písek. U pramene, který měl sotva třicet centimetrů v průměru, jsme se zastavili a utábořili, abychom zabili ještě trochu času, než se Šarráf vrátí z výpravy proti železniční trati. Ujeli jsme tedy ještě šest kilometrů a utábořili jsme se ve stínu stromů vytvářejících souvislou střechu. Jelikož jsme se už naučili spát pod širým nebem, kde jsme viděli měsíc s hvězdami a nic nás nechránilo před větrem a nočními zvuky, takové přístřeší nám připadalo divné.

Mně bylo zase špatně. Musel jsem dokonce uprostřed cesty požádat o odpočinek. Ocitli jsme se na vrcholu vápencového hřebene Šifá. Před námi se prostíralo velké temné lávové pole, jehož počátek byl krátce přerušen pásmem červených a černých pískovcových útesů s kuželovými vrcholky. Ovzduší na této výše položené plošině nebylo tak horké a ráno i večer vál docela osvěžující vítr.

Ráno jsme posnídali velbloudí maso a vyrazili jsme v dobré náladě po červeném pískovci mírně se svažující plošiny. Dorazili jsme k prvnímu terénnímu zlomu. Museli jsme prudce sestoupit na dno písčitého údolí zarostlého trnitým křovím, jehož stěny tvořily srázné útesy, které se nad námi zlověstně tyčily z obou stran, ale poskytovaly stín. Zavrtávali jsme se hlouběji a hlouběji do země a po hodině jsme ostře zabočili a ocitli se

ve Wádí Džizil, které především odvádělo vodu z celé zdejší oblasti.

Wádí Džizil byla hluboká soutěska široká zhruba dvě stě metrů, zarostlá tamaryšky zakořeněnými v písčitém dně i na spodní části Libocí.

V táboře na dunách jsme strávili dva dni. Vyslali jsme posla do oleandrového háje, v němž se tyčily Šarráfovy stany. Měl se vrátit druhý den. Zatím jsme odpočívali a koupali se v jezírku dosti slané vody, kterou však velbloudi mohli pít. Mohl jsem pozorovat přátelství mezi mladíky, které při oddělení žen od mužů bývá na Východě nevyhnutelné. Taková přátelství často vedou k hlubokým citovým svazkům. Jsou-li chlapci nevinní, vzplanou a neznají studu. Přidá-li se k citům sexualita, přejde vztah v bezduché vyžadování toho, co kdo má dát nebo dostat, podobně jako v manželství.

Šarráf se druhý den ráno nevrátil. Násir tedy alespoň vyřešil případ obou mladíků, kteří před ním klekli a odprosili ho: oba se na jeho radu stali mými sluhy.

41

Šarráf se zdržel déle, než jsme tušili: přijel až třetí den ráno, ale o jeho příjezdu jsme nemohli být na pochybách, protože Arabové ho vítali střelbou, jejíž ozvěna se rozléhala zákruhy údolí, jako by se i mrtvé kopce přidaly k všeobecnému vítání. Oblékli jsme se do nejčistšího, co jsme měli, a šli ho navštívit. Byl laskavě naladěný, protože se na své výpravě zmocnil zajatců a podařilo se mu vyhodit do vzduchu úsek tratě a můstek. Příznivá byla i jeho zpráva, že na nás cestou čekají čerstvě napršené rybníčky sladké vody. Tím se velmi snižovalo nebezpečí žízně.

Druhý den jsme odjeli v pokročilém odpoledni a ani jsme nelitovali, protože nás toto krásné místo sužovalo horečkou. Postranním údolím jsme se brzy dostali na písčitou plošinu Šigg. Auda nás bez zaváhání vedl bludištěm ostrůvků a vyvýšenin tvořeným červeným pískovcem. Nikde nebyla jediná stopa, jelikož vítr všechny zametal do nekonečných vln panenského písku. Jedinou stopou po cestovatelích byly nepatrné zbytky uschlého velbloudího trusu, který byl lehčí než písek a vždycky, když vítr utichl, znovu dosedal na hladinu pouště.

Uprostřed cesty jsme spatřili asi pět jezdců blížících se od tratě. Nejdřív se dostavilo obvyklé příjemné vzrušení, jaké provází všechna setkání na poušti: Přítel – nepřítel? Ale brzy jsou poznal jedinečné dřevěné sedlo, jaká se vyráběla pro britskou velbloudí jízdu v Manchesteru. V čele jel světlovlasý vousatý Angličan oblečený do cárů uniformy. Domysleli jsme si, že to nemůže být nikdo jiný než Newcombeův následovník Hornby, zdivočelý ženista útočící na hidžázkou dráhu. Pozdravili jsme se a Hornby nám sdělil, že Newcombe se vypravil do Widžhu, aby s Fajsalem projednal své potíže a sestavil plán, jak jim čelit.

Newcombe měl neustále potíže, protože chtěl udělat desetkrát víc, než by dokázal udělat jiný Angličan, a desetkrát víc, než Arabové považovali za moudré a potřebné. Spolu s Hornbym se drželi po celé týdny tratě, prakticky bez pomoci a často bez jídla, dokud nevyčerpali trhaviny a velbloudy a nebyli nuceni se vrátit. Newcombe vždycky honil velbloudy tryskem a nesl vinu za smrt nejlepších Fajsalových zvířat. Arabové o něm tvrdili: „Newcombe je jako oheň – pálí přátele i nepřátele.“ Vyprávěli mi, že spí zásadně jen s hlavou opřenou o kolejnici. Ti dva zkrátka udržovali v permanenci čtyři turecké pracovní prapory a kvůli jejich nezřízené touze ničit trať musel být zvýšen přísun trhavin do Widžhu.

Za soumraku jsme dojeli na severní okraj území posetého pískovcovými „troskami“ a pustili jsme se po vyvýšeném terénu sopečného původu, který pokrývaly kusy čediče velké jako lidská hlava, pevně uvízlé v písku a připomínající kočičí hlavy, jimiž byl vydlážděn povrch tvořený jakousi černou škvárou. Byla naprostá tma a černý povrch pod námi pohlcovал i záři hvězd. V menším údolí zarostlém trnitým křovím jsme rozdělali

táborák, z něž se vyplazil had, kterého jsme zřejmě přinesli s větvemi. V noci se nám zaběhlo několik velbloudů. Ráno kolem osmé jsme napekli chlebové placky a vyrazili na cestu. Mezi dvanáctou a třetí jsme odpočívali na holé zemi. Po chvíli jízdy se před námi znovu objevily bizarní komíny z červeného pískovce. Znovu jsem v duchu žasl, s jakou jistotou nás náš průvodce vedl tímto kamenným bludištěm. Pak přišlo znovu pásmo vulkanického původu. Z cesty se stala úzká stezka připomínající spíš kamenný žebřík položený na zem. Cítili jsme, že jsme se ocitli ve zlověstné končině, která je nepřátelská dokonce i vůči životu, který ji chce zanechat co nejdříve za zády. Byli jsme nuceni postupovat v zástupu a hodiny se opatrně prodírat mezi balvany. Když lávový terén konečně přestal, otevřela se před námi zvlněná planina porostlá ostrůvky křoví a samostatných vyšších keřů stojících uprostřed zlatého písku. U nich se místy našly drobné kaluže se zbytky dešťové vody. Sotva jsme se utábořili, na východě se objevili jezdci směřující zřejmě k těmto vodním zdrojům. Došlo k přestřelce, ale brzy jsme se nájezdníků zbavili. Auda byl přesvědčen, že to byla hlídka kmene Šammárů.

Ráno jsme se znovu vydali na cestu. Spletí úzkých údolíček jsme se vymotali na plošinu posetou jakýmsi čedičovými střepey. Projeli jsme kolem opuštěného tábořiště, ale krabičky od sardinek neomylně prozradily, že se tu zdržovali Newcombe s Hornbym. Poblíž byla jakás takás jezírka. Byli jsme už v bezprostřední blízkosti tratě a museli jsme se dosyta napít a naplnit vodu do měchů, abychom vydrželi dlouhou jízdu až do Fadžru.

Oba chlapci, kteří mi byli přiděleni za sluhy, pečovali o mou velbloudici trpící prašivinou. Líbilo se mi, jak si instinktivně navzájem rozuměli a jak dovedli společně čelit příkořím světa.

42

Ve tři čtvrtě na čtyři jsme už byli v sedle a namáhavě se prodírali po příkrých a vysokých svazích písečných přesypů, z nichž místy vyčnívaly drsné vrcholky červených pískovcových skal. Těžko se nám dýchalo, ale brzy jsme se dočkali odměny za svá strádání, protože se nám otevřel výhled na opuštěně vypadající trať, která byla postavena na zelené rovině v ústí hlubokého údolí, po jehož dně ostražitě pochodoval zbytek našeho oddílu s puškami v pohotovosti, zastavili jsme je a provedli jsme průzkum tratě. Všechno vypadalo tiše a klidně, dokonce i opuštěná pevnůstka stojící uprostřed travnatého pruhu táhnoucího se mezi tratí a naším stanovištěm. Naskákali jsme ze skalního hřebene do písku a váleli jsme se po svahu až na dno údolí. Sesedli jsme, zahnali jsme velbloudy na pastvu, ponechali je tam svému osudu a rozběhli jsme se s křikem k trati, aby nás ostatní následovali.

Měli jsme štěstí, že jsme nenarazili na odpor, jelikož nás Šarráf varoval před hlídkami na mezcích a velbloudech, palebnými přepady ze zákopů a drezínami vyzbrojenými kulomety. Agejlové se mezitím bavili připevňováním co největšího počtu náloží ke kolejím, a když jsme odtáhli přežvykující velbloudy do bezpečné vzdálenosti, mohli jsme zapálit bleskovice a údolím zaburácela mnohonásobně opakovaná ozvěna četných explozí. Potom jsme přeřezali tři telegrafní dráty a všechny jsme přivázali ke třem jízdním velbloudům Huwajtů. Potom velbloudi vyrazili směrem k východním údolím a táhli vyrvané sloupy za sebou, dokud jim stačily síly. Potom jsme je vypráhli.

Houstečným soumrakem jsme ujeli dalších osm kilometrů a teprve pak jsme se utábořili. Ráno nás Auda vzburcoval před čtvrtou a hnal nás přes hřeben. Po jeho překročení jsme sestupovali po *t* svahu, do jehož písku se velbloudi propadali až „po kolena“. Nakonec jsme se ocitli na počátku údolí vedoucího k trati. Po další půlhodině se před námi otevřela plošina tvořící rozvodí mezi Hidžázem a Sirhánem. Stačilo urazit deset kroků, a ocitli jsme se mimo území Arábie svažující se k Rudému moři.

Po pěti kilometrech jsme projeli menším sedlem a pak nás čekal hřbet tvořený

vrstevnatým pískovcem, připomínajícím strukturou břidlici. Desky byly nejrůznější velikosti a také tloušťky. Byli jsme obklopeni pouze dutými ozvěnami připomínajícími zvuky kroků na klenutých místech a vyvolávanými skřípáním kamenných desek, na něž došlapovali velbloudi, a šustěním písku hnaného horkým větrem po rozrušeném povrchu pískovce. Byl to bezdechý vítr s příchutí otevřené pece, podobný egyptskému chamsínu. Během dne postupně sílil a Arabové si zabalili do svých pokrývek hlavy, až vypadali jako rytíři s nepatrným úzkým hledím. Chránili se tak před drobnými částicemi písku, které však dokázaly z nepatrného škrábnutí udělat otevřenou ránu. Mně osobně byly příjemné i potůčky potu, které mi stékaly po vlasech na čelo a kapaly jako ze špičky rampouchu na tváře.

Usilovně jsme postupovali vpřed až do tří hodin, než jsme konečně dojeli na místo, kde dva křížící se hřbety vytvořily cosi jako kopec. Za ním se svažoval k západu dlouhý svah s povrchem z hrubého písku. Nasbírali jsme dostatek suchého trní na oheň, ale pak jsme zjistili, že nemáme zápalky.

Za hodinu vítr zcela utichl a nastal tichý klidný večer, temný, ale plný hvězd. Auda rozestavil na noc strážce, protože jsme byli v oblasti, kam se pouštěly přepadové oddíly, a kromě toho po setmění v Arábii neexistují žádní přátelé. Toho dne jsme ujeli určitě nejméně osmdesát kilometrů. Utábořili jsme se na celou noc, částečně proto, že naši velbloudi potřebovali odpočinek a pastvu, a částečně proto, že se náš doprovod nevyznal ve zdejší terénu a bál se, že by mohl zabloudit, kdyby se pouštěl dopředu jen tak naslepo.

43

Ráno před rozbřeskem jsme vyrazili po dně údolí a jeli jím, dokud se před námi nevyhouplo na oblohu bílé slunce, vycházející nad vrcholky Ziblíjátu, tyčící se přímo před námi. Zahnuli jsme víc k severu, aby nás údolí neodvedlo z cesty, a udělali jsme půlhodinovou přestávku, abychom počkali na hlavní síly oddílu. Pak jsme ale nesnesli úpal slunce, které nám doslova bušilo kladivem do hlavy, i vyrazili jsme nepravidelným klusem vpřed. Téměř okamžitě jsme v houstnoucí horké atmosféře rozprostírající se nad plání ztratili ostatním, ale směr cesty byl naštěstí jasný: po dně Wádí Fadžru.

V pravé poledne jsme dorazili ke studni, po níž jsme toužili. Byla asi devět metrů hluboká, obložená kamenem a vypadala velice staře. Vody v ní bylo dost a jen nepatrně slaná; pokud se pila čerstvá, měla docela příjemnou chuť, ale v koženém měchu se brzy zkazila. Údolí bylo zřejmě v minulém roce zaplaveno, a proto bylo na dně pokryto spoustou suché trávy, na niž jsme pustili velbloudy, aby se napásli. Brzy nás dohnal zbytek oddílu. Nechali jsme velbloudy pást až do setmění a sami jsme si upekli chleba.

Vyrazili jsme jako obvykle před rozbřeskem. Cesta nebyla nijak obtížná, ale poledne jsme se rozhodli přečkat alespoň ve stínu skalních útesů. Lovci, které jsme vyslali na nekonečnou pláň, již jsme byli ze všech stran obklopeni, se vrátili každý s jednou gazelou. Následovala tedy hostina sestávající z chleba, masa a vody. Za takové zpříjemnění nekonečných pochodů jsme vdělili městským Arabům, kdežto Násir mě zase trpělivě učil, jak vést příslušníky kmenů na pochodu tak, abych co nejlépe využil jejich schopnosti z hlediska rychlosti a vytrvalosti.

Odpočívali jsme do dvou a k cíli jsme dorazili před soumrakem. Jezírko obsahovalo letošní dešťovou vodu, která byla dost slaná, ale pro velbloudy se hodila. Mysleli jsme, že tam najdeme Huwajty, ale tráva byla spasena a voda znečištěná jejich zvířaty a oni sami nikde. Ale když přišli od jihu, museli nutně odjet do Sirhánu: bylo tedy jasné, že je určitě najdeme, pustíme-li se za nimi na sever.

Druhý den odpoledne jsme konečně opustili Wádí Fadžr a zamířili do Argáji v Sirhánu, ležící nepatrně na východ od přesného severního azimutu. Odbočili jsme tedy vpravo

a vyrazili přes plošiny tvořené vápencem a pískem a brzy jsme spatřili známé řady písečných dun oddělujících Džabal Šammár od Syrské pouště. Tudy prošli slavní cestovatelé: Palgrave, Bluntové a Gertrude Bellová! Prosil jsem Audu, abychom si kousek zašli, ale mohli si vyzkoušet, jaký pocit je kráčet v jejich stopách, ale průvodce mě dosti příkře odbyl. Podle jeho slov se na takovou poušť lidé vydávají, jen když je cesta nezbytně nutná, a hlavně, jsme tu přece proto, abychom dorazili do Arfáji živí!

A tak jsme se moudře vlekli vpřed po monotónním, blýskajícím se písku, střídajícím se s pruhy lesklého vyschlého bahna, které bylo bílé a hladké jako papír a často se prostíralo na ploše celých čtverečních kilometrů. Takové „archy“ odrážely prudké sluneční světlo od očí stejně intenzívně jako sklo, a tak nám nezbývalo než jet proti mračnu slunečních šípů řítících se přímo na naše hlavy, a ještě čelit lesku odraženému od země a pronikajícímu ochablými víčky. Bylo to nesnesitelné utrpení, přerušované jen v okamžicích, kdy nás před omdlením zachránil falešný stín, který se jako černá pavučina přehnal po sítnici a poskytl nám okamžik oddechu, v němž jsme nabrali sil ke snášení dalšího utrpení, které velmi připomínalo zápas tonoucího s hladinou.

Vysvobodil nás až večer. V šest hodin jsme udělali zastávku na večeri. Upekli jsme si čerstvý chleba. Zbytky jsem dal své velbloudici, která při namáhavých pochodech trpěla hladem a únavou. Byla to plemenná velbloudice s rodokmenem, kterou dostal král Husajn od ibn Saúda a pak ji věnoval Fajsalovi. Bohatí Arabové jezdili zásadně na velbloudicích, protože měly jemnější chod než samci, nebyly tak jankovité a nenadělaly zdaleka tolik hluku.

Po setmění jsme ještě tři hodiny postupovali vpřed, až jsme dojena vrchol jakéhosi písečného hřbetu. Tam jsme ulehli po dni, kdy nás sužovaly horké větry ženoucí před sebou jemný písek, jakési prašné vánice, a ještě písek přesypávající se pod nohama našich zvířat. Auda se bál, že další den se počasí ještě zhorší, a proto nás vzbudil opět před rozbřeskem. Trpěli i naši velbloudi, zvyklí z pobřeží na jemný písek. K snídani jsme však měli pštrosí vejce, největší pochoutku zdejšího kmene.

44

Chvíli jsem se vlekl za karavanou, ale pak ji moje velbloudice snadno předhoniла. Na konci se trousili pěšky moji bojovníci. Báli se, že by jim do večera některá zvířata mohla chcípnout, kdyby přišla silnější vichřice, a vedli je v naději, že je snad přece jen dostanou do bezpečí. Chvíli jsem obdivoval kontrast mezi Mulummadem s venkovansky mohutnými nohama a Fárrádžem i Duadem nesoucými se naboso jako lehčí plnokrevníci. Chyběl jen Kásim: všichni si mysleli, že se jako obvykle zdržuje mezi beduíny, kteří mu svým založením víc vyhovovali.

Za karavanou nebylo nikoho vidět, tak jsem poodjel dopředu, abych se přesvědčil, jak se vede jeho velbloudovi, ale když jsem ho konečně objevil, viděl jsem, že je bez jezdce a vede ho jeden z Huwajtů. Sedlové brašny, puška i zásoby proviantu byly normálně na místě, ale jezdec chyběl. Došlo mi, že se, chudák, určitě ztratil. To bylo hrozné, protože karavana nebyla kvůli mlžným oparům a přízrakům vidět na víc než tři kilometry a na tvrdé půdě nebylo vidět jedinou stopu. Navíc nás pěšky nemohl v žádném případě dohnat.

Všichni jeli vpřed, jelikož si mysleli, že je někde v jiné skupině, a protože bylo už skoro poledne, musel zůstat mnoho kilometrů pozadu. Řádně osedlaný a naložený velbloud dokazoval, že jsme ho nezapomněli na místě během noční zastávky. Agejlové nabízeli vysvětlení: třeba usnul v sedle, spadl a zmrzačil se nebo rovnou zabil. Nebo si s ním někdo z oddílu vyřídil účty. Ale nic přesného nevěděli. Byl to pro ně cizí člověk s nepřijemnou povahou, a proto jim bylo celkem jedno, co se s ním stalo.

Byla to pravda, ale stejně bylo pravda, že jeho krajan a přítel Muhammad se nevyznal

v poušti a měl ztrhaného velblouda, takže se pro něj nemohl vrátit.

Kdybych mu to nařídil, podepsal bych mu tím rozsudek smrti. Odpovědnost tedy dopadla na má bedra. Huwajtové, kteří by určitě pomohli, byli někde daleko vpředu a lovili nebo prováděli průzkum. Agejlové se starali pouze o členy vlastního klanu a pro nikoho jiného by se neobtěžovali. A Kásim byl navíc můj člověk a nesl jsem za něj tedy plnou odpovědnost.

Podíval jsem se po svých vlekoucích se bojovnicích a v duchu se ptal, jestli bych někoho z nich mohl poslat na pomoc Kásimovi na mé velbloudici. Určitě by mě pochopili, protože jsem přece byl cizinec, ale právě to jsem se neodvážil žádat, když jsem tvrdil, že těmto Arabům pomáhám v jejich povstání. I tak bylo těžké pro cizince ovlivňovat národnostní hnutí jiného národa a pro křesťana nezvyklého věčně jízdě pouští bylo dvojnásob těžké získat vliv na muslimské kočovníky.

Proto jsem beze slova obrátil neochotnou velbloudici nazpět a donutil ji přes její hlasité protesty a stesk po velbloudí společnosti vyrazit proti dlouhému zástupu jezdců a soumarů. Jakmile jsem se ocitl sám uprostřed prázdného prostoru, propadl jsem zcela nehrdinské náladě: měl jsem prostě vztek na své ostatní sluhy, na to, že jsem si hrál na beduína, a nejvíc ze všeho na Kásima, člověka, kterému chyběla spousta zubů, který mi svou špatnou povahou a surovostí lezl na nervy tak, že jsem se ho chtěl zbavit hned, jakmile dorazíme k cíli.

Velbloudice vycítila, jak mi je, a dávala hlasitě najevo svůj protest, ale k tomu se tato zvířata uchylovala pokaždé, kdy měla pocit, že se s nimi špatně zachází. Byla zvyklá odmalička jezdit ve skupinách a jízdu o samotě nesnášela.

Za necelých dvacet minut karavana zmizela z dohledu a já si konečně uvědomil v plném rozsahu, jak pusté jsou zdejší končiny. Jejich jedinými záchytnými body byly staré jámy na mlácení obilí, většinou značně zanesené pískem. Původně vznikly tak, že se kruh zhruba průměru tří metrů zbavil kamení, které se naskládalo po obvodu a vytvořilo jakousi obvodovou bariéru. Do kruhu pak ženy nasypaly zrní a vymlátily je. Vanoucí vítr sice nemohl vrátit kameny na původní místa, ale zato vyplnil kruh, jehož obvod tvořily, a jámy působily dojmem šedých očí civících uprostřed černé kamenité plochy.

Jel jsem volným krokem asi hodinu a půl a vtom jsem před sebou uviděl člověka nebo keř nebo alespoň černou skvrnu. Neviděl jsem jasně, ale po chvíli jsem poznal Kásima. Když jsem na něj zavolal, zastavil se a zůstal rozpačitě stát. Vyrazil jsem k němu a okamžitě jsem poznal, že je na pokraji oslepnutí a zbláznění. Stál nehnutě s rukama vztaženými směrem ke mně a s otevřenými zčernalými rty. Agejlové nalili naši poslední vodu do mého měchu a on si ji teď v zoufalém spěchu, aby se už napil, rozlil spoustu po hrdle a po hrudi. Když přestal chlemtat, začal bědovat nad svým neštěstím. Posadil jsem ho dozadu na velbloudici a pak jsem nasedl sám.

Na zpáteční cestě dávala najevo, že se jí ulevilo, a šla jako hodiny. Orientoval jsem se podle kompasu a našel jsem přesně stopy našeho oddílu, otisknuté v hnědočerném písku. Jakmile je velbloudice uviděla, navzdory dvojnásobnému břemeni, které musela nést, přidala do kroku a chvílemi dokonce sama sklonila hlavu a na chvíli předváděla nejpohodlnější krok, jaký nejlepší z těchto zvířat zamlada učí zkušený jezdcí. Tento důkaz o síle ducha mě potěšil stejně jako nepatrnost časové ztráty, jakou znamenalo hledání zmizelého sluhy.

Kásim sehrál skvělé divadýlko a s náležitým efektem bědoval nad utrpením a hrůzou, jaké mu způsobila žízeň. Řekl jsem mu, aby toho nechal, ale neposlechl a ještě se přestal držet. Velbloudice při každém kroku těžce dopadala na zadní a to ji spolu s jeho nářkem nutilo do rychlejšího tempa. Bylo to nebezpečné, protože bychom ji mohli docela snadno zřhat. Řekl jsem Kásimovi znovu, aby přestal skučet, a když reagoval jen hlasitějším bědováním, jednu jsem mu vrazil a zařval na něj, že ho shodím, jestli ještě pípne. Můj vztek ho přesvědčil a přestal, jako když utne.

Neujeli jsme ještě ani šest kilometrů, když se mi před očima znovu vynořila černá skvrna, které se v přízračném oparu vlekla a kolébala vpřed. Pak se rozpadla na tři části

a rostla před očima. Blesklo mi hlavou, jestli to třeba není nepřítel. Za minutu se však přízrak ztratil nepříjemně nečekaně jako každá iluze. Byl to Auda provázený dvěma muži, který mě jel hledat. Nahlas jsem si z nich utahoval a zahrnoval je výčitkami, že opustili přítele uprostřed pouště. Auda si škubal bradu a zapřísahal se, že kdyby u toho byl, nikdy by nepřipustil, abych se sám vracel. Kásim, zasypávaný urážkami, se ocitl za zkušenějším jezdcem a pak jsme všichni společně vyrazili vpřed.

Auda ukazoval na zhroucenou postavu na velbloudím hřbetě a nahlas odsuzoval mé počínání: „Kvůli takovému budižkničemu, který stojí za míň než ten velbloud...“ Skočil jsem mu do řeči: „Ani za zlámanou grešli.“ A Auda, potěšen ve své prostoduchosti, dojel ke Kásimovi, pořádně ho praštil a pokoušel se ho donutit, aby papouškoval, jakou má cenu, ale Kásim vycenil zlomený přední zub a pak už jen zarytě mlčel. Za hodinu jsme dohnali nákladní velbloudy, a jak jsme postupně předjížděli celou karavanu, Auda opakoval svůj vtíp znovu a znovu každé dvojici jezdců, možná až čtyřicetkrát, až mi nakonec bylo nad slunce jasnější, že za moc nestojí.

Kásim nám vysvětlil, že sesedl, aby vykonal přirozenou potřebu a potom ve tmě nenašel oddíl: Bylo však zřejmé, že usnul na místě, unaven naší vyčerpávající jízdou v tom horku. Připojili jsme se k zadnímu voji karavany. Nasíb mi vyčetl, že jsem z pouhého rozmaru ohrozil dva lidské životy – svůj i Audův.

Tím záležitost skončila a byla dobrá k tomu, že mi lépe utekl čas. Vítr sílil a hnal nám do obličejů čím dál víc písku. Půda pod nohama byla rovná až do pěti hodin. Potom jsem spatřil před sebou kopce a po chvíli jsme se ocitli v poměrném bezpečí mezi nízkými pískovými mohylami porostlými sem tam tamaryškovými keři. Keře a přesypy chránily před větrem, slunce právě zapadalo a v červácích se hlásil večer. Zřejmě proto jsem si zapsal, že Sirhán je krásné místo.

Palestina byla zemí oplývající mlékem a strdím pro ty, kdo strávili čtyřicet let na Sinaji: Damašek byl pozemským rájem pro kmeny, které se tam mohly dostat pouze po týdnech namáhavého putování severní pouští, pokrytou křemenem a pazourkem. Beduíni, s nimiž jsme tu noc tábořili, nám po pěti dnech, kdy jsme byli vydáni napospas písečným bouřím, připadali svěží a dobře živení. Nebezpečí žízně pominulo, ale museli jsme zapálit signální ohně, protože domorodcům se ztratil otrok podobně jako nám předtím Kásim.

Nedělali jsme si s ním příliš velké starosti. Vyznal se přece v okolí a měl svého velblouda. Nebylo vyloučeno, že se sám vědomě pustil nejkratší cestou, aby si vysloužil odměnu za zprávu, že přijíždíme a přivážíme dary. Ale neobjevil se příští den ani další. Když jsem se za měsíc zeptal, co se s ním stalo, jeho pán mi odpověděl, že našli jeho mrtvolu ležící vedle mrtvolky velblouda, na níž zůstal nedotčený postroj i s nákladem daleko uprostřed pustiny. Zřejmě v písečné bouři ztratil cestu, bloudil, dokud pod ním nepadl velbloud, a potom zahynul žízní a žárem. Není to sice pomalá smrt – i nejsilnější konstituce v létě vydrží nejdéle do druhého dne –, ale zato velmi bolestivá, neboť žízeň se hlásí jako neodbytná choroba; strach a panika rozruší mozek a během hodiny nebo dvou udělají i z nejstatečnějšího člověka trosku, která blábolí jako ubohý maniak – a pak ho teprv dorazí sluneční žár.

45

Protože jsme neměli ani kapku vody, nemohli jsme samozřejmě pozřít jedině sousto; večer se nevydařil, ale přesto se nám s jistotou, že se napijeme druhý den, docela dobře usínalo na prázdném bříše, které nás ovšem zase chránilo před nedostatkem potravy. Arabové měli ve zvyku nachlemtat se u každé studny, co se do nich vešlo, anebo když si vodu vezli s sebou, vůbec s ní nešetřili na první zastávce, a pak třeba uschnout. Protože jsem se snažil nijak se od nich neodlišovat, napodoboval jsem je, a jak se ukázalo,

oprávněně doufal, že tělesně nejsem o tolik méně odolný, abych kvůli tomu utrpěl újmu na zdraví. A vlastně jsem si žízní ublížil jen jednou za celé tažení.

Druhý den ráno nás čekal klesající svah, první hřeben, za ním druhý a nakonec třetí, vždy po pěti kilometrech jeden. V osm hodin jsme sesedli u studně v Arfáji obklopené sladkou vůní stejnojmenných keřů. Zjistili jsme, že Sirhán není žádné údolí, ale dlouhá rozsedlina odvodňující na obou koncích celé toto území a shromažďující vodu proláklín táhnoucích se na dně jedna za druhou. Dno bylo střídavě pokryto křemenným štěrkem a jemným pískem. Údolí bylo sotva patrné mezi volnými písečnými přesypy, drženy jakžtakž pohromadě kořeny tamaryšků.

Nevyžděná studně byla šest metrů hluboká a voda z ní působila na dotek smetanovým dojmem, byla dost slaná a nesmírně voňavá. Chutnala nám tak, že jsme se rozhodli zdržet se na místě celý den a vyslat posla k nejjihněji položené studni celého Sirhánu, aby se pokusil najít Huwajty. Sotva posel odjel, jeden z našich Huwajtů zahlédl jezdce schovávající se v křoví severně od našeho tábořiště. Okamžitě vyhlásil poplach. Muhammad ad-Dhaglán byl první v sedle a s ostatními vyrazil tryskem proti údajnému nepříteli, ale ten se ztratil. Muhammad se vrátil po půlhodině a omluvil se, že nemohl nepřítele pronásledovat dost usilovně, protože jeho velbloud je ve špatném stavu. Narazil pouze na stopy a podle nich usoudil, že šlo o hlídku šammárských nájezdníků, kteří bývají v okolí Arfáji častými hosty.

Auda zavolal synovce Zaala, který měl nejbystřejší zrak ze všech Huwajtů, a nařídil mu, aby jel zjistit počet nepřátel a jejich úmysly. Zaal odjel a snažil se zjistit, co mu bylo uloženo, ale vrátil se s nepořízenou. Mezi tamaryškovým křovím našel jen změť stop, z níž se nedalo vyčíst, které jsou čerstvé.

Odpoledne proběhlo v klidu a v táboře se rozhostila pohoda, ale přesto jsme na vysoký přesyp za studnou postavili hlídku. Za soumraku jsem se šel umýt, a když jsem se vracel, zastavil jsem se u ohně Agejlů, kteří si právě chystali kávu. Začali mi vyprávět sáhodlouhé příběhy o kapitánu Shakespearovi, který byl přijat jako osobní přítel Ibn Saúdem v Rijádu a předtím procestoval Arábii od Perského zálivu po Egypt, ale nakonec byl zabit v bitvě se Sammáry.

Mnoho Agejlů s ním cestovalo v roli průvodců nebo členů ozbrojeného doprovodu a dovedli vyprávět celé příběhy o jeho skvělosti i o jeho podivné osamělosti, do níž se uchýloval ve dne v noci. Arabové, kteří byli zvyklí žít ve skupinách, podezřívají každého, kdo příliš dbal o soukromí, z nějakých postranních úmyslů. Uvědomit si to a vyvodit z poznání důsledky patřilo k nejméně příjemným rysům celého tažení, a navíc to bylo i ponižující, protože každý Angličan je přece hrdý na to, že spoléhá sám na sebe.

Zatímco jsme si povídali, Abdulláh nasypal zrnka pražené kávy spolu se třemi zrníčky kardamomu do hmoždíře a rytmickými dvojicemi pohybů, jakoby spojenými legatem, je rozdrtil na prach. Jakmile Muhammad zaslechl jejich zvuk, nehlučně se přiblížil po písku a pomalu se s hekáním připomínajícím velblouda posadil vedle nic. Byl to společenský člověk, ve kmeni Abú Tajjiů zastával druhou nejmocnější pozici hned po Audovi, ale byl bohatší a měl víc následovníků. Byl mozkiem kmenových porad a řídil politiku. Jeho drsně kritický duch mi vyhovoval a často jsem se při prosazování nových nápadů snažil získat nejdřív na svou stranu jeho.

Pouhým společným cestováním jsme se sblížili a rozuměli jsme si ve všem. Přemýšleli jsme zrovna o svém nebezpečném cíli a muž, který připravoval kávu, ji zrovna převezoval rohoží z palmových vláken (sedlina v šálku se přičila etiketě), když se náhle z přesypů na východní straně ozvala salva a jeden Agejl se s výkřikem vrhl do kruhu osvětleného naším ohněm.

Muhammad jediným kopnutím mohutné nohy uhasil pískem oheň a my jsme se v prudké oslepující tmě skutáleli za tamaryšek a potom jsme se plížili každý pro svou pušku, zatímco naše předsunuté hlídky opětovaly palbu a mířily přitom podle záblesků nepřátelských výstřelů. Měli jsme po ruce neomezené množství munice a nijak jsme se tím neskrývali.

Nepřátelská palba postupně slábla. Zřejmě jsme nepřátele překvapili svou

připraveností. Nakonec palba zcela umlkla. Po půlhodině čekání, kdy jsme se nepohnuli ani jsme nepromluvili a kdy do ticha zaznívalo jen sténání a nakonec smrtelný chropot muže zasaženého první salvou, jsme to už nemohli vydržet. Vyslali jsme Zaala, aby zjistil, co je s nepřítelem. Vrátil se po další půlhodině a oznámil nám, že nikdo není na dohled. Všichni odjeli a podle jeho zkušeného odhadu bylo útočníků asi dvacet.

Navzdory jeho ujištění, že je vzduch čistý, jsme strávili neklidnou noc. Před rozbřeskem jsme pochovali svého prvního padlého a vyrazili směrem k severu. Jeli jsme nepřetržitě pět hodin a na snídani jsme se zastavili na jižním břehu koryt, jimiž se občas valily přívaly dešťové vody do Sirhánu.

Pastva tu byla lepší než v Arfáji, a proto jsme dovolili velbloudům, aby se po čtyři hodiny zbývající do poledne cpali podle chuti. Nebylo to však moudré, protože jim nacpávání na horkém slunci vůbec nesvědčilo. My jsme pod rozvěšenými příkrývkami vyspávali předešlou noc. Zde v otevřeném terénu jsme se neměli čeho obávat, protože pohled na naši sílu by stačil odrazit každého nepřítele. Chtěli jsme bojovat proti Turkům a míchat se do vnitřních sporů mezi Araby znamenalo jen plýtvat silami. Odpoledne jsme urazili dvacet kilometrů a zastavili jsme se u skupiny pevných písečných pahorků, které obklopovaly prostor, do něž jsme se všichni pohodlně vešli. Utábořili jsme se na místě v očekávání dalšího nočního útoku.

Druhý den jsme rychle postupovali po pět hodin (velbloudi po včerejším odpočinku překypovali energií) až k proláklíně s oázou, kde byla spousta vody, a sladší než v Arfáji. Mýdlo v ní však nepěnilo, po dvou dnech se zkazila a čaji ani kávě nesvědčila. Místo bylo porostlé zakrnělými palmami a roztroušeným tamaryškovým křovím.

Další den zcepeněl velbloud postižený prašivinou. Dělal mi to starost, a právě když jsme o problému debatovali, přiřítíl se přímo k nám jezdec. Na okamžik zavládlo napětí, ale pak jsme poznali jednoho z našich Huwajtů. Přijel se zprávou, že jeho kmen táboří kousek cesty před námi a čeká na zprávy od nás. V jejich stanech bylo všechno v pořádku. Audu přešla úzkost a naopak se v něm probudila dychtivost. Vyrazili jsme na cestu a po hodině jízdy jsme dojeli ke stanům Alího, náčelníka jednoho z kmenových klanů. Starý Alí s rozježenou bradou a dlouhým nosem, z něž mu neustále kapalo, nás zval dál a nabízel nám pohostinství ve svém stanu. Omluvili jsme se, že je nás příliš mnoho, a utábořili jsme se v bezprostřední blízkosti pod nějakým trnitým porostem. Alí se mezitím se svými lidmi snažil odhadnout, kolik nás je, aby mohli připravit náležitou večerní hostinu. Příprava večeře trvala celé hodiny a byli jsme k ní pozváni dlouho po setmění. Probudil jsem se, téměř poslepu jsem se dovedl k jídlu, vrátil se zpět a znovu usnul.

Cestu jsme tedy měli úspěšně za sebou. Našli jsme Huwajty – naši bojovníci byli ve skvělém stavu – zlato i výbušniny zůstaly nedotčeny. Ráno jsme se tedy mohli v dobré náladě sejít k vážné poradě o dalším postupu. Byli jsme předem dohodnuti, že nejdřív věnujeme šest tisíc liber Nurímu Šaalánovi, protože nám nebránil vstoupit na území Sirhánu. Požadovali jsme, aby nám dovolil naverbovat a vystrojit další bojovníky a aby se po našem odchodu postaral o jejich rodiny, stany a stáda.

Byly to důležité záležitosti. Rozhodli jsme, že Auda zajde k Nurímu a předloží mu naše požadavky. Důvod byl prostý: byli přátelé. Nurího kmen byl příliš blízký a početný na to, aby se s ním Auda navzdory své vznešené zálibě ve válčení mohl utkat. Proto už pouze vlastní zájmy vyžadovaly, aby se z obou slavných náčelníků stali spojenci. Auda mohl Nurímu nejlépe vysvětlit, oč se nám jedná, Fajsalovo přání, aby dal nějak veřejně najevo, že drží s Turky. Jenom tak nás mohl krýt, aniž si to u Turků rozházel.

k Nabku, kam by Auda svolal celý kmen Abú Tajjiů. A od Nurího by se vrátil dřív, než by se stačili shromáždit.

O to nám šlo, a proto jsme nasypali šest pytlů zlata do Audových sedlových brašen, a on pak okamžitě odjel. Potom na nás čekali předáci Fituů a oznámili nám, že pro ně bude ctí nás dvakrát denně, dopoledne i při západu slunce, pohostit, a opravdu to mysleli vážně. Pohostinnost Huwajtů neznala mezí – žádné třídení troškaření podle normálního zákona pouště – a neposkytovala ani vhodnou záminku, pod níž bychom mohli uniknout nomádké představě o blahobytu.

Každé ráno mezi osmou a desátou přijela do našeho tábora skupinka klisen. Já s osobními sluhy jsem nasedl a provázen zhruba tuctem pěších jsem slavnostně vyjel po písčitéch stezkách mezi keři. Sluhové vedli naše koně za uzdu, protože jet příliš volně a rychle by bylo projevem neskromnosti. Tak jsme dojeli až ke stanu, který toho dne měl být místem naší hostiny. Jednotlivé rodiny se o nás div nepraly a smrtelně se urazily, když ceremoniář dal některé přednost mimo obvyklé pořadí.

Vítali nás obvykle psi, jež ovšem okamžitě zahnal dav zvědavců, kteří nás den co den očekávali. Vstoupili jsme do části stanu vyhrazené pro hosty, která byla při této příležitosti co největší. Hostitel nás přivítal a celý v rozpacích opět zmizel. Na zemi ležely kmenové koberce z Bejrútu, zrovna křičící červenou barvou, usadili jsme se podél tří stěn stanu. Bývalo nás snad celkem padesát.

Potom se znovu objevil hostitel a postavil se ke střednímu kůlu. Mezi námi seděli šejchové a dělili se s námi o místo na nákladních sedlech pokrytých složenými plstěnými koberci, o něž jsme se opírali. Přední část stanu byla vyklizena a větší děti tahající za ruku menší odsud často vyháněly psy a ty nejmenší, úplně nahé, si nás upřeně prohlížely, cucaly si palce a bezostyšně na nás vystrkovaly bříška plná očekávání.

Potom nastala trapná pauza, kterou se naši přátelé snažili zkrátit tím, že nám předváděli domácího jestřába, hlídacího psa nebo chrta.

Když byly tyto možnosti vyčerpány, snažili se klábosením odvést naši pozornost od posledních pokynů týkajících se přípravy jídla i od pachu škvířícího se tuku a příjemné vůně připravovaného masa.

Po chvíli ticha přišel hostitel nebo jeho zástupce a zeptal se nás: „Černé, nebo bílé?“ To znamenalo, že si máme vybrat, jestli chceme kávu nebo čaj. Násir vždycky řekl „černé“, otrok nalil nejdřív jemu, potom mně, a teprv když jsme slavnostně vychutnali šálek do poslední kapky, hlasitě tleskl a nalil postupně všem dalším hostům. Potom se znovu vrátil k Násirovi. Druhý šálek vždycky chutnal lépe; když se podávání masa mimořádně zdrželo a došlo už na třetí a čtvrtý šálek, káva mívala nečekanou chuť.

Konečně však dva muži s vypětím sil přinesli pocínovanou měděnou mísu nebo mělký škopek o průměru jednoho a půl metru, plný rýže s masem. Tento kus nádobí byl jediný v celém kmenu a hostitelé si jej postupně půjčovali, když na ně došla řada a měli vystrojit hostinu. Protože mě nedočkavé tělo i mozek vyháněly z příkrývek velice časně, vídal jsem, jak mísa putuje pouští, a hned jsem věděl, kde mě ten den budou krmit.

Mísa byla plná po okraj. Dokola se táhl pruh rýže široký třicet a hluboký patnáct centimetrů, naplněný skopovými nožičkami a žebírky, která div nepadala na zem. Uprostřed byly uvařené hlavy, postavené na pahýlech krku tak, aby uši, připomínající zvadlé listy, mohly ležet na povrchu rýžové vrstvy. Pootevřené tlamy odhalovaly jazyky, které dosud zůstávaly růžové a lepily se na dolní zuby, a korunou celé hromady byly dlouhé bílé řezáky, vystupující nápadně nad zježenou srst nad nozdrami a pysky, které jako by se jim černě posmívaly.

Tato hora jídla se pak ocitla na zemi v uvolněném prostoru před námi a dýchala žářem, až se z ní kouřilo, zatímco celé procesí méně významných sluhů přinášelo menší kotle a měděné nádoby, v nichž se vařil zbytek jídel. Z nich pak smaltovanými naběračkami lili na hlavní jídlo vše, co má ovce uvnitř i na povrchu těla: kousíčky dutých vnitřností, bílý polštářek loje od ocasu, hnědé maso svalů, štětinatou kůži, to vše plovoucí v prskajícím rozpuštěném másle nebo tuku. Všichni vyrazili hlasité projevy nadšení, když vyplavalo obzvláště lákavé sousto.

Každou chvíli si někdo s výkřikem vrazil prsty spálené omastkem do úst, aby si je alespoň trochu zchladil, ale hodující nepovolili, dokud jim pod prsty hlasitě nedunělo dno. Nakonec s triumfálním gestem vylovili nedotčená játra skrytá v omáčce a nacpali je do rozšklebených ovčích čelistí. Dva z nich zvedli menší kotlík, naklonili jej a lili z něj tekutinu na mísu s masem, až se rýžový kráter naplnil a začal přetékat. Navzdory našim překvapeným výkřikům lili dál a na zemi se mezitím dělalo jezírko chladnoucí v prachu. Byla to vrcholná ozdoba celé té nádhery a hostitel nás pak už pozval k jídlu.

Předstírali jsme hluchotu, jak kázal dobrý mrav: později jsme se po sobě překvapeně dívali a pobízeli jsme jeden druhého, aby se ten druhý pustil do jídla první. Nakonec se Násir upejpavě zvedl a klekl si k míse na jedno koleno. Po něm následovali další, až nás kolem ní klečelo dvacet dva. Vyhrnuli jsme si pravý rukáv a po Násirově příkladu se dali do jídla.

Při prvním namáčení jsem musel být vždycky nesmírně opatrný, jelikož rozpuštěný omastek býval tak horký, že to mé prsty z nezvyku nevydržely. Z masa, jater, rýže a omastku jsme uhnětli úhledné kuličky (aniž jsme si umazali dlaň), každou jsme položili na ohnutý ukazováček a pohybem palce ji vmetli do úst. Když se to člověku povedlo, kulička vklouzla hladce do pusy, ale když člověk měl příliš mastné prsty nebo nepravidelný kousek masa přilnul ke kůži, bylo nutné si prsty důkladně olízat, aby další pokus proběhl lépe.

Jak hora masa postupně mizela (o rýži nikdo nestál, protože maso bylo vzácnou lahůdkou), některý z huwajtských náčelníků vytasil dýku se stříbrnou rukojetí, signovanou mistrovskou prací Muhammada ibn Zariho z Janbúa, a odřezal z kostí dlouhé pruhy masa, které se dalo snadno trhat rukama, protože bylo uvařeno doměkka, aby si s ním hodovníci poradili výhradně pravou rukou, která byla jediná považována za slušnou.

Hostitel stál u našeho kroužku a výkřiky povzbuzoval naší chuť. Co nejrychleji jsme tedy kroutili masem, trhali jej, krájeli a cpali se jím. Při jídle jsme nikdy nemluvili, protože řečmi bychom uráželi kvalitu masa, ale přesto se považovalo za slušné usmát se na znamení díků, když známý člověk podal vybrané sousto nebo když Muhammad s požehnáním podal velkou čistou kost. V takovém případě jsem se za zdvořilost odvděčoval nějakým obzvlášť hnusným kouskem střev, což byl projev nerozvážnosti, která se sice líbila Huwajtům, ale ušlechtilý Násir, který všechno dělal s vrozeným půvabem, ji neschvaloval.

Nakonec měli někteří dost, začali se v jídle nimrat a pohlíželi stranou po ostatních, dokud i oni nepřestali jíst, neopřeli si loket o koleno a nenechali si okapat dlaň visící v zápěstí přes okraj mísy a nepočkali, dokud jim stydnoucí lůj, máslo a zbytky rýže neslepily prsty dohromady. Když všichni dojedli, Násir si významně odkašlal a my všichni jsme rychle vstali a odříkali jedním dechem poděkování: „Bůh ti zaplať, hostiteli.“ Okamžitě jsme vyšli před stan a dalších dvacet hostů zasedlo ke zbytkům po našem hodování.

Útlocitnější z nás si mohli dojít na konec stanu, kde mezi dvěma kůly visel konec jeho střešní části a tam si tímto kmenovým ručníkem (jehož drsné kozí chlupy byly spečené a lesklé častým používáním) mohl vydrbat aspoň nejprotivnější zbytky mastnoty z rukou. Potom jsme se se vzdycháním odebrali zpět na svá místa a otroci, kteří museli opustit skopovou hlavu, procházeli kolem naší řady, nabírali kávovým šálkem vodu z hluboké dřevěné mísy a polévali nám prsty, které jsme si namydli klanovým kouskem mýdla.

Mezitím se u velké mísy vystřídala druhá a třetí směna a my jsme dostali další kávu nebo čaj hustý jako sirup. Nakonec nám znovu přivedli koně, s tichým poděkováním jsme prošli kolem hostitele a nasedli jsme. Jakmile jsme se otočili zády ke stanu, děti se jedno přes druhé vrhly na zbytky v míse, každé popadlo kost a vyběhlo s ní ven, aby mohlo zhltnout cenné zbytky za nejbližším keřem, ale přitom se jim pletli pod nohy všichni hlídací psi z celého tábora a chňapali po jejich kořisti a majitel stanu krmil nejlepším zbytkem vnitřností svého chrta.

První den jsme hodovali jednou, druhý dvakrát, třetí také dvakrát a potom, 30. května, jsme osedlali svá zvířata a vyrazili mírným tempem vpřed. Jeli jsme tři hodiny podél starého lávového pole zavátého pískem do údolí plného studní hlubokých přes dva metry a plných značně slané vody. Abú Tajjiové strhli tábor zároveň s námi, cestovali po našem boku a tábořili kolem nás, takže jsem toho dne mohl poprvé sledovat jako divák z řad arabského kmene divadlo, jakým pro mě byl zavedený pořádek jejich pochodu.

Ten se naprosto lišil od běžné jednotvárnosti pouště. Šedozelené plochy pokryté kamením a křovím se celý den chvěly jako přízrak pohybem pěších i jezdců, na koních i na velbloudech; velbloudů naložených stany z kozích chlupů a vlny, velbloudů pohybujících se trhaně jako letící motýli a pohupujících se pod tíhou ženských stanů, velbloudů s mamutími kly nebo ptačími ocasy, tvořenými stanovými kolíky ze stříbrných topolů. Jediným řádem pochodu bylo přemísťování uzavřených skupin roztažených do široké fronty, jak je to naučila nejistota nesčetných generací.

Tempo postupu bylo mírné a my, kteří jsme po týdny museli být neustále na stráži, abychom uhájili holý život, jsme si s úlevou užívali, jaké je to být doprovázen eskortou a sdílet nepatrné nebezpečí s hostitelem. I nejukázněnější z našich jezdců si trochu popustili uzdu a ti divočejší si začali dělat, co je napadlo. V jejich čele samozřejmě byli moji dva sluhové, kterým nenapravily hlavu ani týdny strádání.

Trochu se otřeli i o mou chladnou trpělivost, jelikož nebezpečí hadů, které nám začalo hrozit od okamžiku, kdy jsme se ocitli v Sirhánu toho dne nabylo hrozivých rozměrů. Arabové tvrdili, že tu normálně bylo jen o málo víc hadů než poblíž vodních zdrojů kdekoli jinde v poušti, ale tento rok se údolí doslova hemžilo zmijemi růžkatými, krajtami, kobrami a jinými jedovatými hady. Pohybovat se v noci venku bylo nebezpečné; nakonec jsme považovali za nutné chodit s holí v ruce a tlouct jí do každého křoví, do něhož jsme chtěli vstoupit naboso.

Po setmění jsme také nemohli jen tak čerpat vodu, protože v jezírkách se hemžili hadi, kteří buď volně plavali, anebo vytvářeli při kraji propletená klubka. Dvakrát se stalo, že se krajty objevily uprostřed našeho debatního kávového kroužku. Tři z našich bojovníků zemřeli na uštknutí a čtyři se uzdravili, ale předtím prožili spoustu bolestí, strachu a otoků. Huwajtové léčili uštknutí tak, že postižené místo ovázali hadí kůží a četli nad obětí vybrané kapitoly z koránu tak dlouho, dokud nezemřela. Začali však nosit důkladné boty z Damašku, červené s modrými třepci, sahající až po kotníky.

Podivný mi připadal zvyk hadů zalézat k nám, pod příkrývkou nebo na ni. Zřejmě to dělali, aby se zahřáli. Když jsme si toho všimli, měli jsme nekonečné potíže se vstáváním. Kdo byl první vzhůru, měl povinnost ohledat půdu kolem kamarádů tyčí a přesvědčit se, že je všechno v pořádku. Náš oddíl sestávající se z padesáti mužů zabíjel kolem dvaceti hadů denně a lezli nám na nervy tak, že se ani ti nejstatečnější neodvážili dotknout bosou nohou země.

Farrádžové se novou hrou naopak skvěle bavili. Neustále nás pronásledovali vyhlašováním falešného poplachu, pořád tloukli do každé nevinné větvičky nebo do každého kořenu, který jim padl do oka. Nakonec jsem to nevydržel a během jedné polední přestávky jsem jim zakázal, aby se slůvkem zmínili o nějakých hadech, ale jen jsem dořekl, všiml jsem si, že se spiklenecky usmívají a upřeně hledí pod nejbližší keř. Jen tak pro pořádek jsem se tam podíval také, a uviděl jsem tam stočeného hnědého hada, jehož šupinatá kůže se mi vyzývavě leskla do očí!

Samozřejmě že takový pochod byl jednotvárný, ale čirá radost našich hostitelů byla pastvou pro naše oči a poskrvnit ji by byl zločin. Oxford nebo Medina se snažily zbavit Násira i mě pověřivých předsudků a zkomplikovaly nás natolik, že nám téměř vrátily prvotní prostotu. Tito lidé dosáhli ve službě naší věci vrcholu nomádské ctižádosti – neustálého přecpávání se skopovým masem. Má představa o ráji byla sice

jiná – pohodlné křeslo, stojánek na knihy a vázané sebrané spisy básníků vytištěné na tuhém papíře –, ale když se arabská představivost měřila na misky s jídlem, o to snáze mohla dosáhnout svého uspokojení. Kvůli nám se zařídili prozíravě. Několik dní před naším příjezdem u nich pobýval jako host majitel stáda padesáti ovcí a na Audův příkaz je celé koupili, jen aby nás mohli uctít, jak se sluší. Při patnácti jídlech (během týdne) jsme je všechny pozřeli a bylo po pohostinnosti.

Zažívání začalo znovu pracovat a vrátilo nám schopnost pohybu. Měli jsme Sirhánu plné zuby. Krajina byla beznadějnější a smutnější než všechny pouště, jimiž jsme kdy projeli. Písek, křemen nebo sem tam holá skála občas v jistém osvětlení vzrušovaly jakousi zrůdnou krásou neplodné pustoty, ale jinak ze Sirhánu hemžícího se hady vyzařovalo jakési aktivní zlo dýchající z nadbytku slané vody i neplodných palem a keřů, které se nehodily ani k pastvě, ani na topení.

Jeli jsme tedy den a pak ještě jeden. Když jsme se přiblížili k Agejle, uviděli jsme, že je plná stanů, a brzy nás přijel uvítat menší oddíl jezdců. Byl mezi nimi Auda abú Tajji, který se bezpečně vrátil do Nurího Šaalána. Za neustálého mávání kopími a bezpočtu výstřelů z pušek a revolverů jsme byli pozváni do prázdného domu, který patřil Nurímu.

K jeho skromnému hospodářství patřilo několik palem v ohrazené zahradě a hned vedle ní byl postaven mezopotámský stan z bílého hrubého plátna. Celé odpoledne nám pak hřměly do uší salvy na počest našeho příjezdu, přicházely deputace a přinášely dárky v podobě pštrosích vajec, lahůdek z Damašku, velbloudů nebo vyzábělých koní a vzduch se přitom chvěl výkřiky Audových dobrovolníků, dožadujících se nástupu do služby, okamžitého nástupu do vojenské služby v boji proti Turkům.

Situace vypadala nadějně. Proto jsme určili tři muže, aby vařili kávu pro návštěvníky, kteří přicházeli k Násirovi, po jednom nebo po skupinkách, přísahali věnost Fajsalovi a arabskému hnutí a slibovali, že ho budou následovat i se svými oddíly. Kromě oficiálních dárek nám každá skupinka zanechala na koberci i soukromý dáreček v podobě vsí. Než zapadlo slunce, byli jsme s Násirem pokousáni, že jsme div nevyletěli z kůže. Auda nemohl v důsledku starého zranění ohýbat ruku a nemohl se škrábat, ale nutnost ho naučila užívat hůlku na pohánění velbloudů, kterou si zastrčil do levého rukávu a kroužil si jí po žebrech tak obratně, že si dokázal ulevit víc než my svými nehty.

48

Na další zastávce v Nabku byl nadbytek vody a dostatek pastvy. Auda jej stanovil jako místo soustředění, protože ležel ve vhodné vzdálenosti od „solných vesniček“. Tam trávil celé dny spolu se šerifem Násirem úvahami o přijímání bojovníků do vojska a přípravě trasy, po níž potáhneme. Nasíb, Zakí a já jsme měli větší volnost. Syrský úsudek se jako obvykle neudržel v úzkých mezích slušného jednání a podléhal okolnostem. V atmosféře počátečního nadšení oba ignorovali Akabu a pohrdali prostými důvody, které nás sem přivedly. Nasíb znal Šaalány i Drúzy. Jeho rozum se chtěl spojit s nimi, ne s Huwajty, chtěl udeřit na Diráa, ne na Maán, chtěl obsadit Damašek, ne Akabu. Poukazoval na to, že Turci jsou zcela nepřipraveni a že musíme prvního cíle dosáhnout pouhým překvapením. A na Damašek ukazoval prst nevyhnutelného osudu.

Marně jsem se mu snažil vysvětlit, že Fajsal je pořád ještě ve Widžhu, Britové na nesprávné straně Gazy a čerstvé turecké síly se soustřeďují v Aleppu a chystají se znovu dobýt Mezopotámii. Demonstroval jsem mu, že v Damašku bychom se ocitli bez pomoci, bez prostředků a organizace, bez základny, a dokonce i bez spojovacích linií s našimi spojenci. Ale Nasíb byl povznesen nad pouhé zeměpisné okolnosti i nad taktiku a zpátky na zem ho mohla přivést jen drastická opatření. Došel jsem tedy za Audou a řekl mu, že za nově se utvářejících okolností hotové peníze i úvěr dostane Nuri Šaalán, a ne on, došel jsem za Násirem a užil jsem všechn svůj vliv, abych si udržel jeho podporu pro

svůj plán; využil jsem k tomuto cíli i naše vzájemné sympatie a bez sebemenších potíží jsem rozdmýchal vzájemnou revnivost mezi kmenovým šerifem a člověkem pocházejícím z Damašku, mezi opravdovým šíitským potomkem Alího a mučedníka Husajna a potomkem „nástupce“ Abú Bakra s velice pochybnou pověstí.

Tento okamžik byl pro naše hnutí rozhodující: výsledek znamenal buď vítězství, anebo smrt. Byl jsem si jist, že i kdybychom Damašek dobyli, nedokázali bychom jej udržet déle než šest týdnů, jelikož Murray nebyl schopen okamžitě zaútočit na Turky, a kromě toho by nebylo možné okamžitě opatřit lodě potřebné pro přepravu a vylodění Britů v Bejrútu. Kdyby Damašek padl, ztratili bychom stoupence (prospěšný byl jen jejich první příliv: vzpoura, která se nehýbá z místa nebo je dokonce zatlačovaná, je prohraná) a neměli ani poslední bezpečnou základnu v Akabě.

Mimořádná cena, jakou měla Akaba pro Turky, spočívala v tom, že odtud mohli, kdykoli se jim zachtělo, ohrožovat pravé křídlo britské fronty. Koncem roku 1914 turecké vrchní velení uvažovalo o možnosti, že by tudy mohl vést hlavní směr útoku na Suezský průplav, ale generálové zjistili, že by měli příliš velké potíže s přísunem vody a proviantu a rozhodli se zaútočit přes Beerševu. Teď však Britové opustili pozice u průplavu a zaútočili na Gazu a Beerševu. Tím však zlepšili turecké zásobovací možnosti, protože jim zkrátily komunikační linie. Důsledkem bylo, že Turci najednou disponovali přebytkem dopravních prostředků. Akaba měla díky své zeměpisné poloze ještě větší strategickou váhu, protože se ocitla za britským pravým křídlem a i nepatrné síly z ní mohly účinně ohrožovat el-Aríš a Suez.

Arabové Akabu potřebovali, jednak aby rozšířili frontu, což byla jejich taktická zásada, jednak aby se mohli spojit s Brity. Kdyby ji dobyli, padl by jim do rukou celý Sinajský poloostrov a zajistili by si bezpečné spojení se silami sira Archibalda Murrayho. Tím by si také zjednali přístup k materiální pomoci, protože Murrayho štáb trpěl tou lidskou slabostí, že ho o našem významu mohl přesvědčit pouze fyzický kontakt s naším úspěchem. Murray nám byl přátelsky nakloněn, ale kdybychom se stali jeho pravým křídlem, vybavil by nás náležitě i bez požádání. Akaba tedy pro Araby znamenala spoustu proviantu, peněz, zbraní a poradců. Chtěl jsem proto navázat kontakt s Brity, působit jako pravé křídlo spojenců při dobývání Palestiny a Sýrie a zaručit arabsky mluvícímu obyvatelstvu svobodu a autonomii, po níž toužili a kterou si zasloužili. Byl jsem přesvědčen, že když se povstání nepodán rozšířit až na hlavní bojiště proti Turecku, bude samo muset uznat vlastní krach a omezit se na pomocnou roli v pozadí. Od prvního setkání jsem Fajsalovi vtlokal do hlavy, že svobodu si každý musí vzít sám – nesmí čekat, že mu ji někdo dá.

Násir i Auda na mě naštěstí dali a Nasíb nás po nezbytných výčitkách opustil a odjel se Zakím do Džabal Drúzu, aby se pustil do předběžných příprav k zahájení svého skvělého damašského podniku. Věděl jsem, že není schopen žádného tvůrčího činu, ale ani tak jsem nebyl ochoten tolerovat nějaké nepřipravené povstání, k němuž by tam došlo a které by zkazilo naše příští potenciální spojení. Proto jsem mu vylámal ještě před odjezdem zuby tím, že jsem mu odebral většinu peněz, které mu přidělil Fajsal. Sám mi to svou hloupostí ještě ulehčil, protože měřil štědrost Anglie svou vlastní malicherností a snažil se ze mě vyrazit víc za to, že vyvolá syrské hnutí nezávislé na Fajsalovi a postaví se mu osobně do čela. Z takového nepravděpodobného zázraku jsem vůbec neměl strach. Ochotně jsem mu přislíbil pomoc do budoucna, ovšem pod podmínkou, že mi on teď pomůže proniknout do Akaby, kde získám fondy pro všeobecnou potřebu. Velice nerad přistoupil na mou podmínku a Násir byl naopak potěšen tím, že nečekaně dostal dva pytle zlata.

Ale Nasíbův optimismus mě přece jen nakazil. Neztrácel jsem ze zřetele představu o osvobození Sýrie krok za krokem, z nichž první bude dobytí Akaby, a dokázal jsem si teď představit oba plány spojené v jeden. Jakmile se Nasíb odklidil z cesty, začal jsem okamžitě sprádat plány velmi podobné jeho dlouhé cestě na sever země. Měl jsem pocit, že další blízký pohled na Sýrii poopraví strategické představy, které jsem převzal od křižáků a prvních arabských dobyvatelů, a přizpůsobí je dvěma novým

faktorům – železnicím a faktu, že Murray zaujal pozice na Sinajském poloostrově.

Arabské povstání začalo ve jménu falešných pretencí. Naše vláda, aby získala šerifovu pomoc, nabídla prostřednictvím sira Henryho McMahona podporu při vytvoření domácích vlád v částech Sýrie a Mezopotámie, „šetřících zároveň zájmy našeho spojence Francie“. Za závěrečnou stručnou frází se skrývala smlouva udržovaná příliš dlouho v tajnosti před McMahonem, a tudíž i šerifem, podle níž se Francie, Anglie a Rusko dohodly anektovat některá z těchto příslibených území a ve zbytku vytvořit vlastní sféry vlivu.

Pověsti o chystaném podvodu se k arabským uším donesly z Turecka. Na Východě se věřilo víc osobám než institucím. Proto mě Arabové, kteří si vyzkoušeli mé přátelství i mou upřímnost tváří tvář nepřátelské palbě, požádali jakožto nezávislého činitele, abych potvrdil, že sliby dané britskou vládou platí. Nebyl jsem blíže seznámen ani s McMahonovými přísliby, ani se Sykes-Picotovou smlouvou, které byly formulovány příslušnými odbory ministerstva zahraničních věcí až za války. Ale protože jsem nebyl úplně padlý na hlavu, bylo mi jasné, že vyhraje-li válku, ze slibů daných Arabům zbudou pouhé cáry papíru. Kdybych byl býval poctivým poradcem, byl bych své bojovníky poslal domů a nenutil je riskovat životy kvůli takové věci. Ale arabské nadšení přesto bylo naším hlavním nástrojem, který nám pomohl vyhrát válku na Východě. Proto jsem je ujistil, že Anglie vždy dodržuje sliby do slova a do písmene. Arabové po tomto ujistění vykonali své slavné činy, ale já, místo abych byl hrdý na společné výkony, musel jsem se čím dál víc stydět.

Jasně jsem si uvědomil, v jaké jsem se ocitl situaci, když jednou v noci starý Nurí Šaalán vyndal ve svém stanu složku s dokumenty a zeptal se mě, kterým britským slibům se dá věřit. Byl v takové náladě, že na mé odpovědi závisel Fajsalův úspěch či pád. Poradil jsem mu – se značnými výčitkami –, aby věřil slibu, který nese nejčerstvější datum. Tato neupřímná odpověď mi během šesti měsíců vynesla povýšení na funkci prvního důvěrníka. Šerifové znamenali v Hidžázu všechno a já ulevil svému svědomí tím, že jsem Fajsalovi řekl, jak vratké je jeho postavení. V Sýrii byla mocná Anglie a šerif neznamenal skoro nic. Tak jsem se stal předním činitelem.

Ze msty jsem se zapřísáhl, že z arabského povstání udělám, hnací motor jeho vlastního úspěchu i služku egyptského tažení; slíbil jsem sám sobě, že v konečném vítězství je povedu tak šíleně, že sama nutnost bude spojencům diktovat, aby slušně odměnili mravní nároky Arabů. Předpokládalo to, abych se dožil konce války a vyhrál následující zápas v jednací síni – a tyto dva neskromné požadavky měly mít později své následky. Přesto jsem se však zbavil pocitu, že se dopouštím podvodu.

Ani trochu jsem tedy nezaváhal a zatáhl jsem nic netušící Araby do hazardní hry o život. Nevyhnutelně a oprávněně bychom sklidili zahořklost, trpký plod hrdinského vzepětí. Proto jsem ze vzdoru nad svým falešným postavením (musel kdy podřízený takhle lhát v cizině místo svých nadřízených?) podnikl tuto dlouhou a nebezpečnou cestu, abych poznal významnější z Fajsalových tajných přátel a zároveň se seznámil s klíčovými body našeho budoucího tažení, ale výsledky neodpovídaly riziku a sám čin byl prakticky nezdůvodnitelný stejně jako pohnutky, které mě k němu vedly. Našeptával jsem sám sobě „zkus to, teď, dřív než začneme“, jelikož jsem správně tušil, že je to poslední příležitost a že po úspěšném dobytí Akaby už nikdy nebudu zcela svým pánem, který se může volně pohybovat bez ochrany skrývajících se stínů.

Otevíral se mi výhled na odpovědnost a velení, který se přičil mé povaze zvyklé na přemýšlení. Připadalo mi odporné zaujmout postavení muže činu, neboť jsem vědomě vyznával opačné hodnoty a pohrdal jsem takovým pocitem štěstí. Má duše vždy toužila po méně věcech, než ve skutečnosti měla, jelikož mé smysly, pokulhávající za smysly většiny lidí, potřebovaly k vnímání bezprostřednost kontaktu; rozlišovaly pouze druhy, ne stupně.

Vrátil jsem se 6. června a zastihl jsem Násira, jak pořád ještě pracuje ve stanu. Vídali se s Audou příliš často a v poslední době se nedokázali shodnout, ale to se dalo snadno napravit. Netrvalo ani den, a starý náčelník byl stejně laskavý a nevypočitatelný, jako

býval dřív. Kdykoli přišel, povstali jsme, abychom mu prokázali úctu, ne proto, že byl šajch, ale protože byl tak skvělý. A starému pánovi to dělalo dobře a každý věděl, že se sice můžeme všelijak hašteřit, ale že vždycky zůstáváme přáteli.

Od odjezdu z Widžhu mezitím uplynulo pět týdnů. Utratili jsme skoro všechny peníze, které jsme si s sebou přivezli, snědli skoro všechny ovce Huwajtů, všichni staří velbloudi si odpočinuli nebo byli nahrazeni silnějšími: nic nám tedy nebránilo, abychom vyrazili. Auda nechal přihnat nové ovce a uspořádal hostinu na rozloučenou, největší ze všech, v podvečer před odjezdem. Zúčastnily se jí stovky bojovníků a snědlo se postupně pět obrovských mís masa s rýží.

Slunce zapadlo v příjemně rudé záři a všichni jsme se po hostině pohodlně rozložili venku pod hvězdami a čekali na kávu. Aby řeč nestála, řekl jsem, že jsem odpoledne hledal Muhammada, abych inu poděkoval za darovaného velblouda, ale nenašel jsem ho ve stanu. Auda vykřikl radostí, až se po něm všichni podívali a ztichli v očekávání nějakého vtipu, a potom ukázal na Muhammada a zakřičel mohutným hlasem:

„Haha! Mám říct, proč Muhammad patnáct dní nespal ve svém stanu?“

Všichni vypukli smíchy a všeobecná debata ustala, jako když utne; celý shluk mužů usazených s bradou v dlaních se chystal znovu vychutnávat jednotlivé podrobnosti vyprávění, které slyšel až nejméně dvacetkrát. I ženy ve stanu přistoupily k závěsu oddělujícímu jejich vyhrazený prostor a poslouchaly Audovo dlouhé vyprávění, jak Muhammad koupil veřejně na trhu ve Widžhu drahou šňůru perel a nedaroval ji žádné ze svých žen, které se proto pohádaly ve všem kromě toho, že ho všechny do jedné odmítaly.

Celý příběh byl samozřejmě od á až do zet vymyšlen a nešťastný Muhammad si bral samého Alláha za svědka, že Auda lže. Významně jsem si odkašlal. Auda požádal o klid a poprosil mě, abych potvrdil, že mluvím pravdu.

Začal jsem obvyklou úvodní frází, v níž jsem vzýval boží milosrdenství, a pak jsem pokračoval: „Bylo nás ve Widžhu šest. Auda a Muhammad a Zaal, Kásim, Mufaddí a ten chudák (totiž já) a jednou v noci těsně před rozbřeskem Auda pravil: ‚Pojďme přepadnout tržiště.‘ A my jsme odpověděli: ‚Ve jménu Alláhově.‘ A tak jsme šli. Auda v bílém hávu a s červenou pokrývkou hlavy a Kásim v sandálech z kožených proužků, Muhammad v hedvábném hávu ‚sedmi králů‘ a bos, Zaal... zapomněl jsem, co měl na sobě. Kásim měl něco bavlněného a Mufaddí si oblékl hedvábný háv s modrými pruhy a vyšívanou pokrývkou hlavy. Váš sluha byl oblečen jako váš sluha.“

Odmíchl jsem se, ale nikdo ani nedutal úžasem. Byla to parodie Audova epického stylu a kromě toho jsem se snažil napodobit i jeho gestikulaci a intonaci hlasu, stoupající a klesající tón zdůrazňující jednotlivé významné body, nebo spíš co on považoval za významné body svého vyprávění, které nemělo žádný význam. Huwajtové mlčeli jako zařezaní, ale pod propocenými košilemi se celí třásli radostí a hltali očima Audu. Originál všichni znali, ale parodie byla něčím novým pro ně i pro něho. Muž, který měl na starosti vaření kávy, pro příběh úplně zapomněl přikládat na oheň přinesené trní.

Vyprávěl jsem dál, jak jsme vyšli ze stanů a jeli do vesnice, a přitom jsem popisoval každého velblouda nebo člověka, jehož jsme potkali, i všechny kopce „úplně holé a bez pastvy, protože ta země byla Bohem stvořena neplodnou. Ale my pořád jeli dál a pokaždé, když uplynul čas potřebný k vykouření cigarety, někdo z nás prohlásil: ‚Při Alláhu, něco slyším.‘ zastavili jsme se, poslouchali a dotyčný musel přiznat: ‚Při Alláhu, neslyším nic.‘

A tak jsme jeli a jeli pořád dál a dál a země byla neplodná a nic jsme neslyšeli. A na naší pravé straně byl černoš na oslu. Osel byl šedý s černýma ušima a jednu nohu měl černou a na hřbetě měl takovéhle znamení (následoval klikyhák do vzduchu). A Auda pravil: ‚Při Alláhu, osel.‘ A Muhammad pravil: ‚Při Alláhu, osel a otrok.‘ A pořád jsme jeli dál přes kopec a pak další a další. A pak jsme se ocitli na vrcholu posledního a – při Alláhu – tam nám vyšlo slunce.“

A s tím jsme se všichni rozešli, každý slyšel tohle vyprávění plné patetických frází nejméně dvacetkrát. Fráze následovala frází a nakonec se v příběhu a přepadení vlastně

nic nestalo. Všechno jsem přehnal a celý kmen se válel po zemi smíchy.

Auda se smál nejvíc a nejdéle, protože mu dělalo dobře, když si z něj někdo utahoval. Muhammad pozval celý tábor do svého stanu na snídani, která se měla podávat hodinu před zahájením tažení na Akabu. Pak jsme už jen pozorovali, jak ženy skládaly veliký stan na cestu.

49.

Vyrazili jsme hodinu před polednem. Vedl nás Násir jedoucí na své krásné velbloudici, která majestátně vznešenou šíjí i hrudníkem připomínala nádherné plachetnice ze starých dob, převyšovala ostatní zvířata skoro o půl metru a ještě měla krok pštrosice. Však také pocházela z nejlepšího huwajtského plemene. I mezi jejími předkyněmi bylo devět slavných velbloudic, na něž vzpomínal celý kmen. Vedle něho jel Auda na své dostihové velbloudici, které se říkalo *Pštrosice*. Za mnou jeli moji Agejlové v čele s Muhammadem, k němuž se přidal další typický venkovan Ahmud, který strávil šest let mezi Huwajty a vyznal se v tlačenci.

Opustili jsme Sirhán a ocitli jsme se v krajině pokryté černým křemenem překrývajícím vápencové podloží. Nebyl příliš pevný, ale přesto v něm velbloudi za celá staletí vyjezdili stopy hluboké maximálně pět centimetrů. Mířili jsme do Bíru, historické skupiny studní a zřícenin ležící asi padesát kilometrů východně od hidžázké dráhy Tam jsme měli v plánu tábořit po několik dnů, než nám naši průzkumníci stačí přivést dostatek mouky z vesnic ležících kolem Mrtvého moře. Proviant, který jsme si vezli z Widžhu, docházel (Násir ještě měl trochu rýže určené pro obzvláště slavnostní příležitosti), datem příjezdu do Akaby jsme si samozřejmě ještě nemohli být jisti.

Náš oddíl měl kolem pěti set mužů a pohled na skvělý zástup ostřílených a sebejistých bojovníků zvyklých lovit gazely po nekonečných plochách severní pouště nás alespoň pro tuto chvíli zbavil neblahých předtuch a obav o osud našeho podniku. Rozhodli jsme se, že je třeba takovou věc oslavit rýží s masem a všichni náčelníci kmene Abú Tajjiů k nám přišli na večeři. Po jídle jsme u kávy a příjemně žhnoucích uhlíků v ohništi debatovali o všech možných odtažitých věcech.

Násir se obrátil na záda, půjčil si můj dalekohled a pozoroval hvězdy. Vyrážel překvapené výkřiky pokaždé, když objevil detaily, které nemohl spatřit pouhým okem. Auda začal rozhovor o dalekohledech, těch velkých hvězdářských, v nichž je možné spatřit tisíce neznámých hvězd. Hovor o hvězdách ještě nějakou dobu pokračoval, ale pak se začalo mluvit o penězích. Debata vyvrcholila a zároveň skončila tím, že mi Auda pošeptal do ucha, abych mu po dobytí Akaby vyjednal pořádný dar od Fajsala.

Vyrazili jsme za rozbřesku. Brzy jsme se ocitli ve Vádí Bír a jeli jsme jím několik hodin. Na jaře jím protékl slušný příval vody a celé dno bylo porostlé hustou trávou a zakrslými keři. Taková podívaná byla po dlouhém pobytu v nehostinném Sirhánu příjemná pro naše oči i pro žaludky vyhladovělých velbloudů.

Auda mi oznámil, že pojedou napřed do Bíru, a zeptal se, jestli bych nechtěl s ním. Vyrazili jsme ostrým tempem a po dvou hodinách jízdy se to místo ukryté pod pahorkem zcela nečekaně vynořilo hned před námi. Auda šel ze všeho nejdřív navštívit hrob svého syna Annáda. Ten padl do léčky, kterou mu nastrojilo pět bratranců, aby pomstili svého soukmenovce, jehož Annád předtím zabil. Auda mě vzal s sebou, abych slyšel jeho nářek nad ztrátou syna.

Když jsme však vyjeli k pohřebišti, překvapil nás dým stoupající z okolí studní. Prudce jsme změnilí směr jízdy a opatrně jsme se blížili ke zříceninám. Zdálo se, že tam nikdo není, ale trus kolem studně byl očazen a roubení poškozeno. Půda byla zčernalá a rozervaná jakoby po výbuchu. Když jsme se podívali do studně, spatřili jsme, že spousta kamenů napadala na dno. Měl jsem pocit, že ve vzduchu se vznáší vůně

dynamitu.

Auda se rozběhl k vedlejší studni ležící na dně rokle pod úrovní pohřebiště a zjistil, že je také poškozená a částečně zavalená spadnými kameny. Okamžitě prohlásil: „Tohle je práce Džázíů!“ Došli jsme na opačnou stranu údolí ke třetí studni, ale z té zbyl jen kráter v souvislé vrstvě křídového podloží. Prozkoumali jsme zbytky zájezdního hostince a našli v něm stopy po pobytu nejméně sta koní. Byli tam minulé noci. Severně od zřícenin měla být na otevřené planině ještě čtvrtá studně. Cestou k ní jsme se v duchu ptali, co s námi bude, jestli ji také zničili. Naštěstí zůstala nedotčena.

Tato studna patřila Džázíům a její neporušenost byla pádným argumentem ve prospěch pravdivosti Audovy teorie. Zneklidnilo nás, že Turci jsou v takové pohotovosti, a začali jsme si dělat starost, jestli také nenapadli a nezničili studny v Džaaafaru východně od Maánu, kde jsme měli v úmyslu soustředit síly před konečným útokem. Taková akce by nám udělala pořádný škrt přes rozpočet. Naše situace nebyla sice růžová, ale díky čtvrté zachované studni ani nebezpečná. Přesto v ní nebyl dostatek vody pro pět set velbloudů, proto jsme nutně potřebovali opravit ještě alespoň jednu studni. Jeli jsme se na ni spolu s Násirem hned podívat.

Jeden z Agejlů nám mezitím přinesl prázdnou krabici od dynamitu – evidentně trhavinu, kterou Turci použili. Ze stop na zemi jsme vyčetli, že odpálili najednou několik náloží umístěných kolem roubení studny i uvnitř. Když jsme si zvykli na tmu, všimli jsme si několika otvorů vyhloubených do stěn necelých šest metrů pod úrovní terénu.

Určitě tam tedy musela být umístěna další série náloží, které buď ne vybuchly, anebo byly načasovány na pozdější dobu. Ve spěchu jsme rozmotali lana od kbelíků na vodu, spletli vždycky několik dohromady a zavěsili je na příčný trám. Ručkoval jsem dolů a nakonec jsem našel, co jsme hledali. Ale nálože byly naštěstí nepatrné, každá mohla mít nejvýš kilo a půl, a byly propojeny telefonním kabelem. Turci však něco zkazili nebo byli upozorněni, že se blížíme, a nestačili nálože znovu propojit.

Brzy jsme tedy měli k dispozici dvě studny a navíc jsme ukořistili patnáct kilogramů dynamitu. Rozhodli jsme se tedy, že na tomto šťastném místě strávíme celý týden. Kromě zajištění proviantu a zjištění nálady převládající mezi kmeny žijícími mezi Maánem a Akabou přibyl třetí úkol – zjistit, v jakém stavu jsou studny v Džaaafaru. Vyslali jsme tam okamžitě jednoho muže. Sestavili jsme malou karavanu nákladních velbloudů a vypravili jsme ji se čtyřmi naprosto neznámými příslušníky kmene za nepřátelské linie do Tafily Nikoho by ani ve snu nenapadlo, že zrovna oni by mohli mít něco společného s námi. Proto jsme je poslali nakoupit co nejvíc mouky. Vrátit se měli během pěti šesti dní.

Aktivní pomoc kmenů žijících podél cesty do Akaby jsme potřebovali k provedení plánu, který jsme vypracovali ve Widžhu. Měli jsme v úmyslu nečekaně vyrazit v Džaaafaru, překročit železniční trať a projít průsmykem, jímž cesta vedoucí z maánské plošiny spadala prudce dolů na Guvajrskou planinu. Abychom se zmocnili průsmyku, museli jsme nejdřív ovládnout mohutný pramen vzdálený asi dvacet pět kilometrů od Maánu, ale posádka, která ho měla hájit, byla slabá a my jsme doufali, že se místa zmocníme překvapivou ztečí. Potom budeme postupovat po cestě, na níž se budou vzdávat jednotlivé hlídky, protože jim bude odříznut přísun proviantu, a navíc se k nám připojí i horské kmeny, jen co uslyší o našem úspěchu.

Rozhodujícím bodem našeho plánu bylo obsazení Abá al-Lisánu, aby síly umístěné v Maánu neměly čas k výpadu na pomoc ohrožené posádce. Kdyby tam byl jako teď jen pouhý prapor, nepřítel by se stěží odvážil pohnout, a kdyby tedy zůstal čekat na posily, Akaba by se nám vzdala, získali bychom námořní základnu a ještě bychom byli od Turků oddělení nepřekročitelnou soutěskou Ithm. Zárukou úspěchu tady bylo udržovat Maán v blažené nevědomosti i a bezstarostné slabosti, kterou by ani ve snu nenapadlo, že se pohybujeme v bezprostřední blízkosti a přinášíme zkázu.

Nikdy nebylo snadné udržet naše přesuny v tajnosti, protože jsme se vždycky pokoušeli získat na svou stranu domácí obyvatelstvo a ti, které jsme nepřesvědčili svými argumenty, to vždycky mohli oznámit Turkům. Nepřítel věděl o našem dlouhém

pochodu do Wádí Sirhánu a ani tomu nejhloupějšímu oslovi nemohlo uniknout, že naším cílem může být jen Akaba. Zničení studní v Bíru (a také v Džaaafaru, jelikož jsme získali zprávy, že tamních sedm studní bylo také vyhozeno do vzduchu) dokazovalo, že Turci byli až do té míry v pohotovosti.

Jenže tupost turecké armády neznala mezí. Čas od času nám pomáhala, ale ještě častěji škodila, jelikož jsme se nemohli ubránit pocitu trvalého pohrdání (Arabové mají dar neobyčejné bystrosti a sami ji jesle přeceňují) a každá armáda trpí tím, že nemůže svému nepříteli vzdát určitou čest. Tentokrát jsme však tureckou hloupost mohli využít ve svůj prospěch, a proto jsme zahájili klamnou kampaň, abychom nepříteli přesvědčili, že náš cíl leží někde blíže k Damašku.

Turci byli na tlak v této oblasti mimořádně citliví, jelikož trať z Damašku na sever do Diráa a na jih do Ammánu byla spojovací linkou nejen s Hidžázem, ale i s Palestinou, a kdybychom na ni zamočili, způsobili bychom jim dvojnásobnou škodu. Proto jsem při své dlouhé cestě po severních končinách trousil narážky na náš brzký příchod do Džabal Drúzu a byl jsem také rád, že se tam objevil notoricky známý Nasíb, sice hlučně, ale prakticky bez prostředků. Nuri Šaalán před námi varoval Turky ve stejném smyslu. A Newcombe poblíž Widžhu „ztratil“ úřední dokumenty obsahující plán (v němž jsme hráli roli předního voje) tažení z Widžhu přes Džaaafar a Sirhán do Tadmuru a konečného útoku na Aleppo a Damašek. Turci nám skočili na špek a do konce války udržovali v Tadmuru silnou posádku.

50

Připadalo nám moudré podniknout konkrétní kroky tímž směrem během týdne, který jsme museli strávit v Bíru, a Auda rozhodl, že Zaal pojedje se mnou v čele oddílu, který zaútočí na trať nedaleko Diráa. Zaal si osobně vybral sto deset mužů a vyrazili jsme. Jeli jsme ve dne v noci ostrým tempem, vždy šest hodin, pak následoval hodinový až dvouhodinový odpočinek. Pro mě to byl nesmírně zajímavý výlet z důvodů, pro něž se Arabové naopak zcela nudili: byli jsme obyčejný kmenový přepadový oddíl, postupovali jsme v konvenčním sevřeném tvaru, jehož účinnost byla ověřena a prověřena nescíslnými generacemi.

Druhý den odpoledne jsme dojeli k železnici těsně za čerkeskou vesnicí ležící severně od Ammánu. Velbloudi byli vyčerpaní horkem a prudkou jízdou a Zaal rozhodl, že je napojíme ve zříceninách vesnice z římských dob, jejíž podzemní nádrže byly naplněny vodou z nedávných dešťů. Ruiny ležely asi kilometr a půl od trati a museli jsme být opatrní, protože Čerkesové nenáviděli Arabů, a kdyby nás uviděli, určité by se chovali nepřátelsky. Kromě toho jsme kousek dál na trati objevili strážní stanoviště v podobě dvou vojenských stanů umístěných na vysokém mostě. Turci působili aktivním dojmem. Později jsme se dověděli, že čekali generálskou inspekci.

Když jsme napojili velbloudy, ujeli jsme dalších deset kilometrů a v nastávajícím soumraku jsme odbočili k mostu, který Zaal považoval za velký a významný do té míry, že by stál za vyhození do vzduchu. Bojovníci i velbloudi zůstali na vyvýšeném místě východně od trati, aby mohli krýt náš ústup, kdyby se stalo něco nepředvídaného, a já se Zaalem jsme vyrazili na obhlídku mostu. Necelých dvě stě metrů za koncem mostu měli tábor Turci: spousta stanů a ohňů, na nichž se vařila večeře. Nedovedli jsme si vysvětlit, proč jich tam je tolik, ale když jsme se namáhavě vyšplhali až k mostu, okamžitě nám bylo jasno. Museli most opravovat, protože jarní přívaly strhly čtyři pilíře a trať byla přechodně odkloněna na objízdnou trasu. Jeden z nových pilířů už byl hotov, na dalším právě začali dělat oblouk a třetímu zakládali dřevěnou kostru.

Ničit most v takovém stavu by byla samozřejmě zbytečná námaha, proto jsme se v tichosti (abychom nepoplašili dělníky) stáhli zpět. Poskakovali jsme přitom z jednoho

uvolněného kamene na druhý a měli jsme co dělat, abychom si nepodvrkli nohu. V jednom okamžiku jsem šlápl na cosi pohyblivého, studeného a měkkého. Dupl jsem raději vsí silou pro případ, že by to náhodou byl nějaký had, ale nic se nestalo. Jiskřící hvězdy nás zalévaly falešným svitem, ne osvětlením, ale spíš jakousi průsvitností vzduchu prodlužující nepatrně stín každého kamene a pokrývající půdu nepřehlednou šedí.

Rozhodli jsme se vyrazit dál na sever směrem k Minifiru, kde podle Zaala měla ležet oblast vhodná k podminování tratě a vyhození vlaku. Vyhodit vlak by bylo vhodnější než most, jelikož jsme tím sledovali politický cíl: přimět. Turky, aby uvěřili, že se naše hlavní síly pohybují v Sirhánu, padesát mil na východ odtud. Vyjeli jsme na plošinu jen zřídka prořatou mělkým pásmem jemného štěrku. Jelo se nám dobře, ale vtom jsme uslyšeli dlouhé dunění. Nastražili jsme uši a přemýšleli, co to může být. Potom jsme na severu spatřili plamenný chochol poskakující ze strany na stranu, prohnutý větrem vlastní rychlosti. Byli jsme tak blízko trati, že se nám zdálo, jako by nás osvětlil; přikrčili jsme se a počkali, dokud se vlak nepřehnal. Kdybych o něm byl věděl o dvě minuty dřív, mohl jsem z něj nadělat hromadu šrotu.

Potom jsme už jeli v klidu až do svítání, které nás zastihlo v úzkém údolí. Na konci zahýbalo prudce vlevo a před námi se otevřelo panoráma skalnatého amfiteátru, v němž se tyčila jedna řada rozeklaných skalních útesů za druhou.

Zaal prohlásil, že je odsud dobrý výhled na železnici, a bylo by to ideální místo na léčku, protože bychom mohli velbloudy nahnat na dno, kde byla skvělá pastva, a nechat je tam bez dozoru.

Okamžitě jsem vylezl na vrchol, kde se tyčily ruiny arabské strážní věže z křesťanské éry, z nichž byl nádherný výhled na plošiny pokryté pastvinami táhnoucí se za tratí, která tvořila pod naším úpatím mírný oblouk a byla viditelná nejméně v délce osmi kilometrů. Vlevo pod námi stála čtverhranná krabice „kavárny“ na železniční zastávce, kolem níž se v pohodě poflakovalo několik mrňavých postaviček vojáků. Mnoho hodin jsme zůstali ležet, střídavě jsme spali nebo pozorovali trať a během té doby kolem prosupěl jediný vlak, zmáhající prudké stoupání tratě. Rozhodli jsme se, že zaútočíme v noci na úseku, který bude nejvhodnější k umístění nálože.

Ale kolem desáté hodiny dopoledne se od severu začala blížit jakási temná skvrna. Nakonec jsme rozeznali oddíl zhruba sto padesáti jezdců mířících přímo k našemu kopci. Vypadalo to, jako by na nás někdo upozornil, což bylo docela možné, jelikož v celé zdejší oblasti se pásly ovce patřící místnímu kmeni a jejich pastevcí, když si povšimli, že postupujeme kradmo jako zloději, nás mohli klidně považovat za nepřátelské lupiče a zalarmovali bojovníky ze všech vlastních stanů.

Naše postavení, skvělé vzhledem k trati, bylo na druhé straně dokonalou pastí, v níž jsme se nesměli dát zaskočit přesilou pohyblivých sil. Proto jsme okamžitě vyhlásili poplach, nasedli a vyklouzli přes údolí, jímž jsme přijeli, a po jeho východním úbočí jsme se vyhrnuli na menší planinu, na níž jsme mohli popohnat naše zvířata. Co nejrychleji jsme se přehnali na druhou stranu a skryli se za řadu nízkých kopečků dřív, než nás nepřítel mohl zahlédnout.

Tam byl terén příhodnější pro naši taktiku a my jsme v klidu čekali na příjezd nepřítele, ale asi byl nesprávně informován, protože oddíl projel těsně kolem nás a mini dál na jih. Zůstali jsme na ně hledět s otevřenou pusou. Mezi nepřátelskými jezdci nebyl jediný Arab – byli to sami příslušníci pravidelné armády – takže jsme se nemuseli bát, že nás vystopují, ale na druhé straně jsme opět nabyli dojmu, že Turci jsou v plné pohotovosti. To odpovídalo mým úmyslům a byl jsem tedy rád, ale Zaal, na němž ležela odpovědnost velení, byl zneklidněn. Svolal poradu všech bojovníků, kteří se vyznali ve zdejších kraji, a nakonec vydal rozkaz, abychom nasedli a odklusali k jinému kopci, který ležel kousek na sever od prvního, ale byl také docela uspokojivý. Rozhodující bylo, že na jeho území odpadly všechny kmenové komplikace.

Zaoblený kopec se dvěma vrcholy, hustě porostlý trávou, ležel na území Minifiru. Vysoko položené sedlo mezi oběma vrcholy nám na východním úbočí zajišťovalo širokou

ústupovou cestu směrem do pouště, navíc dokonale krytou od severu, jihu i západu. V sedle byla prohlubeň, takže se tam držela dešťová voda a dno bylo porostlé hustou trávou.

Trať protínala úbočí, takže na některých místech musel být terén odkopán a zemina byla naopak použita k navršení náspu na zbývajícím úseku a uprostřed něj byla zděná stoka odvádějící vodu z klikatícího se údolíčka.

Na severu trať zahýbala pryč a stoupala do prudkého svahu až na rovinu jižního Hauránu, rozprostírajícího se jako šedá obloha podobaná tmavými mráčky – mrtvými čedičovými městy byzantské Sýrie. Jižním směrem ležela skála, z níž bylo vidět na úsek trati dlouhý přes deset kilometrů.

V noci jsme do zděné stoky pod tratí umístili velkou Garlandovu automatickou minu, která obsahovala tři nálože odpalované najednou, a pak jsem si šel lehnout s jistotou, že uslyším blížící se vlak a budu mít dost času minu odpálit. Nic se však nedělo, a tak jsem po rozednění odstranil tři rozbušky zdvojující dálkové odpalování. Potom jsme čekali celý den, v pohodlí, s plným žaludkem, příjemně ochlazováni větrem, který hučel v trávě na úbočí jako mořský příboj.

Čtyři hodiny se nic nedělo, ale pak mezi Araby zavířil neklid a Zaal s několika aktivnějšími bojovníky prudce vyrazil k trati. Uslyšeli jsme dva výstřely v hluchém prostoru dole pod sebou a za půl hodiny se vrátil náš malý oddíl a přivedl dva otrhané Turky, kteří dezertovali minulý den z jízdní kolony. Jeden byl vážně zraněn při pokusu opustit vlastní řady a odpoledne zemřel. Do poslední chvíle proklínal vlastní osud. Byla to výjimka, protože většina lidí, jakmile poznala nevyhnutnost vlastního konce, pocítila úlevu, která na ně čeká v hrobě, a čekali na ni docela ochotně. Druhý voják byl také zraněn – měl čistý průstřel chodidla –, ale byl velice zesláblý a zhroutil se, když ho rána začala v chladu bolet. Vyhublé tělo měl celé poseté modřinami, které připomínaly, jak musel sloužit a proč dezertoval, takže mohl ležet jen na břiše. Dali jsme mu poslední vodu a chleba, které jsme měli, a udělili jsme pro něj, co jsme mohli. Bohužel toho nebylo mnoho.

K večeru nastalo nové vzrušení. Objevila se pěchota na mezcích i postupovala podél trati směrem k nám. Museli by projet kolem naší nastražené nálože a Zaal se svými bojovníky naléhal, abychom na ně nečekaně zaútočili. Nás bylo sto, Turků něco přes dvě stovky. Měli jsme výhodné postavení a mohli doufat, že hned první salvou jich několik sestřelíme ze sedel a v nastalém zmatku zaútočíme na velbloudech. Velbloudi by na mírném svahu několika kroky dostihli mezky a jejich mohutná těla v pohybu by srazila lehčí mezky i s jezdcí dolů, až by se váleli jako sudy. Zaal mi přísahal, že ani pravidelná jízda, natož nějaká pěchota na mezcích, nestačí v šarvátce na kmenovou jízdu na velbloudech. Měli bychom se zmocnit nejen zajatců, ale i jejich vzácných zvířat.

Zeptal jsem se, jaké předpokládá vlastní ztráty. Odhadoval je na pět šest mužů. Okamžitě jsem se rozhodl, že útok nepodnikneme a necháme Turky volně projít. Naším jediným cílem bylo dobytí Akaby a na toto místo jsme dojeli jenom proto, abychom si usnadnili situaci tím, že svedeme Turky na falešnou stopu, aby se domnívali, že jsme v Azraku. Ztráta pouhých pěti šesti mužů by se nám ve skutečnosti nevyplatila a mohla by se nám nakonec ještě vymstít, protože při dobývání Akaby by nám mohli právě tito střelci třeba chybět. Až získáme Akabu, třeba nebude na nějakém tom padlém záležet, ale do té doby si mrhání živou silou nemůžeme dovolit.

Sdělil jsem své rozhodnutí Zaalovi, jemuž se vůbec nelíbilo, a Huwajtové se rozzuřili a vyhrožovali, že se vrhnou na Turky, ať budu chtít nebo ne. Potřebovali za každou cenu ukořistit jejich mezky, kdežto já o to naopak vůbec nestál, protože by to tříštilo naše úsilí. Kmeny obvykle odjížděly do války kvůli cti a kořisti. Trojí vznešenou kořist reprezentovaly zbraně, jezdecká zvířata a oděvy. Kdybychom se zmocnili těchto dvou set mezků, jejich hrdí majitelé by se vykašlali na nějakou Akabu a hnali by je rovnou domů přes Azrak, aby se mohli předvést svým ženám. A pokud jde o zajatce, Násir by nebyl nadšen vyhlídkou na nutnost krmit dvě stě zbytných krků. Museli bychom je tedy pobít, anebo je naopak propustit a prozradit tak nepříteli, kolik nás ve skutečnosti je.

A tak jsme zůstali sedět, bezmocně jsme cenili na Turky zuby a ruchali jsme je projít; byla to pro nás těžká zkouška, ale vyšli jsme z ni se ctí. Složil ji především Zaal. Choval se, jak nejlíp uměl a očekával, že mu později hmatatelným způsobem prokáže svou vděčnost, a zároveň mi rád předvedl, jakou moc má nad beduíny. Ctíli ho jako Audova zástupce a proslaveného bojovníka a on naopak při několika málo drobných vzpourách prokázal, že je dovede promyšleně ovládat.

V tuto chvíli prošel nejtěžší zkouškou. Audův bratranec, divoký mladík překypující energií, když nic netušící Turci defilovali necelých sto metrů od našich pušek, které se samy třásly, aby mohly vystřelit, najednou vyskočil, rozběhl se dolů a začal křičet, aby upoutal jejich pozornost a donutil je k boji, ale Zaal ho deseti skoky dostihl, srazil ho k zemi a začal ho bít tak surově, že jsme se začali bát, aby chlapcovy úplně jiné výkřiky ještě plnily původní účel.

Bylo smutné sledovat, jak nám příjemné drobné vítězství vlastní vinou uniká mezi prsty a pochmurná nálada nás neopustila, dokud nenastala tma a nepotvrdila nám, že se opět žádného vlaku nedočkáme. Byla to poslední příležitost, protože nám hrozila žízeň a velbloudi museli být nejpozději druhý den napojeni. Proto jsme se po rozednění znovu vrátili k trati, umístili na úseku, kde koleje tvořily oblouk, třicet dynamitových náloží a v klidu je odpálili. Ohnuté koleje jsme zvolili proto, že Turci museli přivést náhradní až z Damašku. Trvalo jim to potom tři dni a vlak, který je přivázel, stejně narazil na minu, kterou jsme schovali jako háček pod vnadidlo demolice a která poškodila lokomotivu. Trať byla vyřazena na tři dni, protože ji museli důkladně prohledat, nejsou-li na ní další nástrahy.

V tomto okamžiku jsme však nemohli žádnou z těchto příjemných okolností předpokládat. Vyhodili jsme úsek trati do vzduchu, smutně se vrátili k velbloudům a krátce po půlnoci jsme vyrazili na cestu. Zajatce jsme nechali ležet na kopci, jelikož nemohl chodit ani vylézt do sedla a neměli jsme ho na čem odvézt. Měli jsme obavy, že zemře na místě hladem, protože už na tom stejně byl velice špatně. Proto jsme na telegrafním sloupu padlém přes trať nechali vzkaz v němčině a francouzštině, v němž jsme oznamovali, kde se voják nachází a potvrzovali, že byl zajat až poté, co jsme ho zranili v nelítostném boji.

Doufali jsme, že ho tím ušetříme trestů, jimiž Turci stíhali přistižené dezertéry, i zastřelení pro případ, že by ho považovali za našeho spřežence, ale když jsme se po šesti měsících vrátili do Minifiru, našli jsme na svém starém tábořišti rozházené ohlodané kosti dvou mužů. Tureckých vojáků nám bylo sotva líto. Ať byli důstojníky, dobrovolníky nebo profesionály, způsobili válku svou ctižádostí – a prakticky svou pouhou existencí – a my jsme si přáli, aby si užili alespoň část toho, co museli jejich vinou vytrpět odvedenci.

51

V noci jsme zabloudili mezi kamenitými hřebeny s údolími, ale zastavili jsme se až za úsvitu, takže půlhodiny poté, co vyšlo slunce, jsme dojeli zpět na místo, kde jsme předtím napájeli zvířata. Zříceniny trčící na vrcholu kopce připomínaly jakousi obludnou vyrážku. U obou nádrží jsme sebou museli pěkně hodit, abychom napojili zvířata na zpáteční pochod až do Bíru. Uprostřed práce nás vyrušil mladý Čerkes ženoucí tři krávy na bohatou pastvu uprostřed zřícenin.

To jsme nemohli připustit, a proto Zaal poslal dychtivce z minulého dne, kteří pořád překypovali energií, aby předvedli, co dovedou, a přivedli ho. A také ho přivedli, živého a zdravého, ale k smrti vyděšeného. Čerkesové byli nevypočitatelní: na volné cestě obvykle terorizovali ostatní, ale jakmile se jim někdo náležitě postavil, úplně schlípli. A náš mladík se právě celý třásl strachy, až nám byla hanba se na něj dívat, protože to

uráželo nás smysl pro úctu. Polili jsme ho vodou, aby se vzpamatoval, a pak jsme se ho chtěli zbavit tím, že jsme ho donutili k souboji na dýky s mladým bojovníkem z kmene Širárů, jehož jsme na pochodu přistihli při krádeži, ale zajatec se při prvním škrábnutí vrhl s usedavým pláčem na zem.

Tím se vmanévroval do nepříjemné situace, protože kdybychom ho pustili, určitě by vyvolal poplach a poštvál by na nás všechny jezdce z rodné vesnice. Kdybychom ho přivázali na tomto opuštěném místě, určitě by zemřel hladem a žízní, a navíc jsme ani neměli jediný provaz, který bychom mohli postrádat. Jen tak ho zabít nám připadalo hloupé a nehodné stovky mužů. Nakonec mladý Širar prohlásil, že když mu dáme příležitost, vyrovná svůj účet a nechá ho naživu.

Přivázal si ho za pěsti na provaz k sedlu a celou první hodinu ho nechal běžet za sebou, až mu začal docházet dech. Pořád ještě jsme byli v blízkosti tratě, ale na místo zbývalo takových šest sedm kilometrů. Tam ze zajatce stáhl slušné šatstvo, které podle kodexu cti připadlo vždycky vítězi a majiteli. Potom srazil zajatce na zem obličejem dolů, zvedl mu nohy, vytasil dýku a rozřezal mu hlubokými ranami chodidla. Čerkes skučel bolestí a hrůzou, jako by se bál, že ho zabijí.

Bylo to podivné počínání, ale vypadalo efektivně a rozhodně bylo pro zajatce milosrdnější než smrt. Kvůli utrženým ranám se musel plazit k trati po čtyřech – a tu vzdálenost by normálně urazil za hodinu. A protože byl prakticky nahý, musel se držet ve stínu skal, dokud nezapadlo slunce. Nepřekypoval zrovna vděčností, ale přesto jsme odjeli zvlněným terénem pokrytým skvělými pastvinami. Velbloudi se skloněnými hlavami škubali trávu i ostatní rostliny a působili nám nepohodlnou polohou krku značné potíže, ale nezbývalo nám než je nechat napást, protože jsme denně urazili sto třicet kilometrů jen s krátkými zastávkami za svítání a za soumraku.

Brzy po rozednění jsme zahruli na západ a sesedli nedaleko trati uprostřed zvětralých vápencových útesů a opatrně jsme se připlížili ke stanici Atwí, ležící dole pod námi. Dvě kamenné budovy (bližší vzdálená pouhých devadesát metrů) stály za sebou a jedna zabývala druhou. Zevnitř se ozýval bezstarostný zpěv vojáků, začínal jim nový den a ze strážnice stoupal tenký proužek modrého dýmu. Mladý voják mezitím vyháněl stádo ovcí na bohatou pastvu rostoucí mezi stanicí a údolím.

O osudu akce rozhodlo právě toto stádo ovcí, jelikož jsme po dnech, kdy jsme byli nuceni chroupat zrní jako koně, byli krvežízniví na maso. Arabům, kteří počítali deset, dvacet, dvacet pět, dvacet sedm, přitom cvakaly zuby rozrušením. Zaal sjel na dno údolí, přes nějž trať vedla po mostě, a se skupinkou bojovníků následujících ho v zástupu jeden za druhým se proplížil až na místo, odkud z louky hleděl přímo na stanici.

My jsme kryli celý prostor nádražička z našeho hřebenu. Viděli mě, jak si Zaal opřel pušku o násep a s krajní opatrností si kryje hlavu v trávě na okraji. Dlouho mini na důstojníky a civilní hodnostáře popíjející kávu rozesazené na zastíněných křeslech před pokladnou. Jakmile zmáčkl spoušť, hluk výstřelu předběhl kulku, která narazila do kamenné zdi, zatímco nejtlustší Turek se pomalu sklonil v křesle a před očima kamarádů ztuhlých hrůzou se složil na zem.

Vtom zarachotily salvy Zaalových bojovníků, kteří vyrazili z údolí a vrhli se vpřed, ale dveře budovy stojící blíž k severu se s rachotem přibouchly a zpoza železných okenic také promluvíly pušky. Odpověděli jsme palbou, ale brzy jsme si uvědomili její neúčinnost a stejně jako Turci jsme přestali střílet. Širárové už hnali ovce, které všechno zavinily, do kopců, kde se pásli velbloudi, a všichni ostatní se hnali dolů na pomoc Zaalovi, který měl co dělat u bližší, nehájené budovy.

Když bylo drancování v nejlepší, nastala málem panika. Arabové měli průzkum v krvi do té míry, že vytušili nebezpečí dřív, než skutečně nastalo, a dovedli učinit preventivní opatření, než rozum pochopil jejich nutnost. Od jihu se blížila drezína obsazená čtyřmi muži, kteří pro drncení kol po trati nemohli slyšet naši palbu. Část Ruwallů se schovala do klenuté stoky dvě stě sedmdesát metrů od nás a zbytek se v tichosti ukryl u mostu.

Nic netušící drezína projela pastí, která se za ní vztyčila zároveň s tím, jak jsme my

vyběhli vpředu z úkrytu. Turci se k smrti vyděsili, zpomalili, vyskákali a rozběhli se do drsného terénu, ale naše pušky se ještě jednou ozvaly a bylo po nich. Drezína nám dovezla až k nohám náklad sestávajících z měděného drátu a spojařského nářadí, jímž jsme vyřadili dálkovou telegrafní linku. Zaal vypálil bližší budovu, jejíž dřevo, když jsme je polili benzínem, okamžitě vzplálo. Prkna a závěsy, olizované plameny, se křečovitě zmítaly ve vzduchu. Agejlové mezitím odměřovali dynamit a zakrátko jsme mohli odpálit nálože, které vyhodily do vzduchu klenutou stoku, spoustu kolejnic a kilometry telegrafních drátů. Naši přivázaní velbloudi, jakmile zaslechli hluk první exploze, moudře vstali a při každém dalším výbuchu poskakovali na třech nohách tak dlouho, dokud ze čtvrté nesetřásl provaz, jímž byli uvázaní, a rozběhli se všemi směry do prázdna. Jejich pronásledování nám spolu se sháněním ovcí zabralo celé tři hodiny, což nám ovšem umožnili Turci svou laskavostí, protože jinak by se někteří z nás museli vrátit domů pěšky.

Ujeli jsme pár kilometrů a teprve potom jsme se usadili k hostině, při níž se podávalo ukořistěné skopové. Neměli jsme dost nožů, a tak jsme se poté, co jsme postupně zařídili ovce, uchýlili k náhodně nalezeným ostrým pazourkům. Z nezvyku na podobné prostředky jsme se je snažili používat v duchu doby kamenné a přitom mě napadlo, že kdyby se nám trvale nedostávalo železa, asi bychom se jako tehdejší obyvatelé země uchýlili k úštěpové industrii. Bylo nás sto deset a snědli jsme skoro celých čtyřadvacet ovcí na posezení, zatímco velbloudi se buď popásali v okolí, anebo nepohrdli zbytky naší hostiny. Nejlepší jezdeckí velbloudi totiž byli naučeni jíst upravené maso. Když nic nezbylo, nasedli jsme a celou noc jsme jeli do Bíru, kam jsme úspěšně a beze ztrát, s plnými žaludky a bohatou kořistí dorazili za svítání.

52

Násir odvedl skvělou práci. Obstaral zásoby mouky na týden, abychom znovu získali volnost pohybu. Mohli jsme tedy dobýt Akabu dřív, než bychom pomřeli hladem. Dostal dopisy s příznivými zprávami od tří huwajtských klanů sídlících v okolí prvního obtížného průsmyku na cestě z Maánu do Akaby. Klany nám byly ochotny přijít na pomoc, a kdyby udeřily brzy a s dostatečnou silou na Abá al-Lisán, moment naprostého překvapení by pravděpodobně znamenal okamžitý úspěch.

Moje důvěřivost mě svedla k další bláznivé jízdě, která se minula účinkem. Turci se však přesto nedali vyrušit z klidu. Když jsem dorazil na místo, přirtil se posel od Nurího Šaalána. Přivezl pozdravy a zprávu, že se Turci obrátili na Nurího syna, aby jako průvodce a zároveň rukojmí odvedl čtyři sta jezdců z Diráa do Sirháiiu, kde byli pověřeni pátráním po našich oddílech. Nurí vyslal raději svého synovce, který Turky vodil po těch nejzastřenějších stezkách, kde jak vojáci, tak koně strašlivě trpěli žízní. V tuto chvíli byli poblíž našeho starého tábořiště v Nabku. Turecké úřady tedy budou přesvědčeny, že se zdržujeme ve vádí, dokud se jejich jízda nevrátí. O Naán si nedělali starost, jelikož ženisté, kteří vyhodili do povětří studny v Bíru, hlásili, že všechny vodní zdroje byly úplně zničeny, a studně v Džaaafaru byly vyraženy o několik dní dřív.

Nedalo se vyloučit, že Džaaafar nám opravdu nebude k ničemu, ale na druhé straně jsme mohli oprávněně doufat, že neschopní Turci ani tam neprovedli demolice stoprocentně. Jeden z huwajtských náčelníků, který se účastnil jednání ve Widžhu, byl při tom, když vyhazovali do vzduchu Královu studnu a tajně nám vzkázal, že podle jeho názoru Turci poškodili jen vrchní roubení, ale vlastní studna zůstala neporušena. Doufali jsme, že má pravdu, a 28. června jsme vyrazili z Bíru, abychom se přesvědčili.

Rychle jsme přešli podivnou planinu Džaaafar. Druhý den před polednem jsme už byli u studní. Na první pohled byly systematicky zdemolovány a všech se zmocnil strach, že jsme narazili na první závažnou překážku stojící v cestě uskutečnění našich operačních

plánů, které byly tak složité, že každá překážka mohla mít dalekosáhlé následky.

Přesto jsme všichni šli ke studnám, které patřily Audově rodině, a pustili jsme se do práce, abychom se přesvědčili, co je pravdy na zprávě, že pod troskami možná zůstaly netknuté. Půda opravdu zněla dutě, a proto jsme si vyžádali dobrovolníky ochotné pustit se do kopání. Přihlásilo se několik Agejlů vedených Násirovým velbloudářem, který projevoval značné schopnosti. Pustili se do práce s těmi několika málo nástroji, které jsme s sebou přivezli. My ostatní jsme kolem nich vytvořili kruh, zpívali jsme jim a slibovali, že dostanou odměnu ve zlatě, když se jim podaří najít vodu.

Byla to strašná dřina takhle kopat v plném žáru letního slunce, jelikož zdejší planina, holá jako prázdná dlaň, byla tvořena ztvrdlými nánosy bahna, z něž se třpytila sůl a oslepovala oči. Ale neměli jsme na vybranou, protože v případě neúspěchu bychom museli jet osmdesát kilometrů k nejbližší studni. Proto jsme se v práci střídali i v největším poledním vedru a bez ohledu na osoby jsme se dřeli jako nádeníci. Kopání bylo naštěstí snadné, protože výbuch, který pohnul i kameny, uvolnil půdu.

V jámě se postupně objevovalo obložení studny z neopracovaných hrubých kamenů, připomínající zasypanou věž. Velice opatrně jsme začali rozebírat hromadu kamenů z obruby; byla to těžká práce, protože se jednotlivé kameny při výbuchu do sebe zaklesly, ale přesto to bylo dobré znamení, které nám dodávalo naděje. Před setměním začali kopáči křičet, že už odstranili všechnu půdu, spáry mezi kameny jsou vyčištěny a je slyšet, jak kousky hlíny se šplouchnutím padají do vody hluboko pod nimi.

Za půl hodiny se znenadání ozval rachot řítících se kamenů, provázený hlasitým plácnutím do vody a zoufalými výkřiky. Přispěchali jsme ke studni a ve světle pochodně jsme spatřili rozšklebený jícen šachty, připomínající tvarem láhev, na dně široké šest metrů a plné vody. Uprostřed byla ale zpěněná doběla, protože Agejl, který spadl dolů, se ze všech sil snažil zachránit před utopením. Všichni se mu hlasitě smáli, až to Abdulláh nakonec nevydržel a spustil mu dolů provaz se smyčkou, na němž jsme ho vytáhli. Byl sice úplně promočený a vzteklý, ale jinak si pádem vůbec neublížil.

Kopáčům jsme rozdali slíbenou odměnu a připravili jim hostinu ze slabého velblouda, který toho dne odpadl na pochodu, a pak jsme celou noc napájeli zvířata. Skupina beduínů mezitím upravovala horní okraj studny. Ráno byla studna v dokonalém pořádku a půda kolem ní byla udupána, jak tomu bylo odjakživa. Jen vody v ní nebyl dostatek. Čerpali jsme ji nepřetržitě čtyřadvacet hodin, až zbývalo jen husté bahno na dně, a přesto někteří z našich velbloudů neměli pořádku dost.

Z Džaafaru jsme vyrazili do akce. Vyslali jsme předsunutý oddíl k spřátelenému klanu, aby je vedl do slíbeného útoku na pevnůstku střežící přístup k průsmyku Abá al-Zisán. Útok měl nastat dva dny před příchodem pravidelné týdenní karavany, která přivázela z Maánu svěřeným posádkám čerstvé zásoby proviantu. Vyhladověním jsme si ulehčili pád těchto odloučených postavení, jejichž posádky si uvědomily, jak zoufale jsou odříznuty od vlastních.

Mezitím jsme vyčkávali na místě a čekali zprávy o výsledcích útoku. Další směr našeho pochodu závisel na vítězství, nebo porážce. Pobyt na místě byl docela příjemný a nepostrádal ani komickou stránku. Pohybovali jsme se na dohled od Maánu, ale přesto jsme obdivovali svou studnu v naprostém bezpečí, protože turecká posádka, která nás mohla pozorovat i pouhým okem bez dalekohledu, byla skálopevně přesvědčena, že se tu nikdo nemůže dostat k vodě, a navíc se držela příjemné představy, že máme v Sirhánu na krku jejich jízdu.

Druhý den za úsvitu přijel unavený posel se zprávou, že klan včera odpoledne, jakmile přijel náš oddíl, zaútočil na pevnůstku. Překvapení nebylo zdaleka úplné; Turci stačili zaujmout postavení za kamennými náspy a útočníky odrazili. Arabům spadl hřebínek, stáhli se do krytých postavení a nepřítel, přesvědčený, že šlo o obvyklý kmenový přepad, podnikl nájezd na nejbližší tábořiště.

Našli v něm jednoho starce, šest žen a sedm dětí. Ze vzteku, že jim nepadl do rukou nikdo zdatnější a aktivně nepřátelštější, vojáci podřezali bezbranné obyvatele a zdemolovali tábor. Příslušníci kmene skrývající se na kopcích nic neviděli, ani neslyšeli,

dokud už nebylo pozdě, ale potom se zuřivě vrhli na vracející se turecký oddíl a pobili ho téměř do posledního muže. Aby dovršili pomstu, napadli znovu oslabenou posádku pevnůstky, dobyli ji jedinou prudkou ztečí a nebrali přitom zajatce.

Mezitím jsme už byli v sedlech a během deseti minut jsme naložili všechno, co jsme měli, a vyrazili směrem na první železniční stanici jižně od Maánu, ležící přímo na cestě k průsmyku Abá al Usán. Zároveň jsme vyslali menší oddíl, který měl překročit trať těsně za Maánem a odvést pozornost nepřítele. Zejména měl za úkol ohrožovat obrovská stáda nemocných velbloudů, obětí z palestinské fronty, které Turci pásli na tamních pláních, dokud nebyli znovu schopni služby v poli.

Počítali jsme s tím, že zprávy o zničení pevnůstky dorazí do Maánu až ráno a že Turci nedokážou do setmění odehnat stáda a vyslat záchrannou výpravu. Kdyby oddíl zaútočil, poslali by výpravu proti němu a my bychom mezitím nerušeně proklouzli směrem na Akabu.

S touto nadějí v hlavách jsme vytrvale jeli v rozpáleném ovzduší až do odpoledních hodin, kdy jsme udeřili na trať. Nejdřív jsme očistili dlouhý úsek od hlídek a stráží a pak jsme se pustili do mostů. Malá posádka další pevnůstky vyrazila proti nám s odvahou, jakou lidem dodává nevědomost, ale prudké slunce je oslepovalo a my jsme je se značnými ztrátami zahnali zpět.

Posádka měla telegrafní spojení s Maánem a určitě upozornila velení, které prostě nemohlo přeslechnout opakované burácení explozí, jež jsme způsobili. Chtěli jsme, aby na nás nepřítel zaútočil v noci a pokud možno zde, kde by nenarazil na žádné lidi, ale zato na spoustu zničených mostů, protože jsme pracovali rychle a podařilo se nám způsobit velké škody. V odvodňovacích kanálech bylo umístěno po dvou kilogramech dynamitu. Během šesti minut jsme dokázali zničit mostní oblouk i s náspem obloženým kameny. Takovým způsobem jsme zničili deset mostů a dlouhé úseky kolejnic a zároveň tím vyčerpali zásoby trhavin.

Když se setmělo a nikdo nás nemohl vidět, ujeli jsme do bezpečí osm kilometrů na západ od trati. Tam jsme si rozdělali ohně a upekli si chleba. Ještě jsme ale nebyli hotovi a už přijeli tři jezdci se zprávou, že do Abá al-Lisánu dorazila z Maánu dlouhá kolona s čerstvými silami složenými z pěchoty a dělostřelectva. Spojenecký klan, dezorganizovaný vítězstvím, byl nucen vyklidit obsazené pozice bez boje. Počkal si však na nás. Bez jediného výstřelu jsme tedy přišli o všechno: o dobytou pevnůstku, průsmyk i vládu nad cestou do Akaby.

Později jsme zjistili, že tento u Turků nezvyklý a v každém případě nevídaný projev energičnosti byla vlastně náhoda. Téhož dne dorazil do Maánu prapor posil. Zároveň s ním došla zpráva o arabském přepadu pevnůstky a prapor, který náhodou byl na nádraží plně připraven k transportu, ale měl odpochodovat do kasáren, byl narychlo posílen baterií horského dělostřelectva a hrstkou jezdců a okamžitě byl vyslán jako trestná kolona, která měla za úkol vyprostit údajně obleženou pevnůstku.

Kolona vyrazila z Maánu kolem desáté dopoledne a pochodovala mírným tempem po silnici. Vojáci zvyklí na sních rodného Kavkazu se v nezvyklém jižním horku potili a u každého pramene se vyprahlí žízni vrhali na vodu. Potom museli stoupat po příkrém svahu ke staré pevnůstce, která byla liduprázdná a nad kterou v nepravidelných kruzích tiše kroužili supi. Velitel praporu se obával, že by takový pohled byl pro jeho nezkušené holobrádky příliš silný tabák, a odvedl je zpět k prameni u silnice a tam v úzkém klikatícím se údolí celou noc nerušeně tábořili kolem vydatného pramene.

Takové zprávy nás okamžitě vyburcovaly k životu. Bez váhání jsme naházeli zavazadla na velbloudy a vyrazili po zvlňných dunách tvořících okraj Syrské plošiny. V rukou jsme

svírali horky, čerstvě upečený chleba, který jsme hltali spolu s prachem zvířeným našimi značnými silami na dně údolí i s nezvykle prudkou vůní pelyňku, jímž byly porostlé svahy úbočí. V nepohnutém vzduchu těchto večerů v kopcích, přicházejících po dlouhých letních dnech, naše smysly vnímaly velice ostře všechny podněty, a když velbloud jedoucí v koloně před námi náhodou vyhodil nohou do výšky voňavou větvičku, všichni za ním si jeli po navoněné stezce.

Noční jízda nám připomínala procházku zahradou plnou květin. Zvuky byly také velice zřetelné. Auda jedoucí nedaleko vpředu začal zničehonic zpívat a ostatní se čas od času připojovali se slavnostním pocitem, jaký se zmocňuje vojáka táhnoucího do bitvy.

Jeli jsme celou noc a za svítání jsme sesedli na hřebeni kopců táhnoucích se mezi Batarou a Abá al-Lisánem, odkud byl nádherný výhled na zelenou a zlatou pláň a rozeklané hory, za nimiž se už skrývala Akaba s mořem. Nedočkavě nás tam očekával náčelník Dhu Maníjú, obklopený svými zkrvavenými bojovníky, kteří si ještě nestačili z obličejů smýt krev ze včerejšího boje. Všichni uctivě pozdravili Audu a Násira. Urychleně jsme se dohodli na dalším po stupu a hned jsme se zase rozptýlili každý se svým úkolem, jelikož jsme si uvědomovali, že nemůžeme táhnout na Akabu, stojí-li nám v cestě prapor tureckých posil. Nepodaří-li se nám jej odstranit z cesty, všechno naše dvouměsíční nebezpečné úsilí přijde nazmar dřív, než stačí vydat první plody.

Naštěstí nám neobratný postup nepřítel dopřál nezaslouženou výhodu. Turci spali v údolí a vůbec si nevšimli, že jsme mezitím zaujali postavení na kopcích, které je obklopovaly širokým kruhem. Začali jsme je metodicky ostřelovat v jejich pozicích pod úbočími a skalními stěnami u vody v naději, že se nám je podaří vyprovokovat k útoku. Zaal zatím odjel s našimi jezdci na koních a zneškodnil telegrafní a telefonní vedení natažené přes hladinu do Maánu.

Tak to pokračovalo celý den. Bylo strašné horko – větší, než jaké jsem kdy předtím v Arábii zažil – a v neustálém pohybu a při našem duševním rozpoložení jsme je špatně snášeli. V nemilosrdném žáru se zhroutilo i několik otužilých a zocelených beduinů, kteří museli být odneseni do stínu skal, aby přišli k sobě. Přebíhali jsme z místa na místo, abychom početní slabost nahradili pohyblivostí, a neustále jsme vyhledávali nové a nové pozice, z nichž bychom mohli čelit případným tureckým manévřům. Svahy byly neobyčejně prudké, brzy nám docházel dech a navíc nám ještě bránila v pohybu hustá tráva, která nám ovíjela kotníky, jako by nás chtěla strhnout k zemi. Ostré hrany rozpukaného vápence nás řezaly do nohou a k večeru za sebou mnozí činorodější bojovníci zanechávali krvavé stopy.

Pušky se nám na slunci a neustálou střelbou rozpálily tak, že se na nich nedala udržet ruka, a kromě toho jsme museli šetřit střelivem a za každou cenu přesně mířit. Skály, na něž jsme se vrhali, abychom měli oporu při míření, byly rozpálené sluncem, až jsme si od nich spalovali kůži na pažích a na prsou, odkud se později trhala v celých cárech. Div jsme nepadli žízni, protože jsme s sebou neměli dostatečné zásoby; nemohli jsme si dovolit postrádat muže, kteří by je přivezli, a tak když nemohli pít všichni, nepil nikdo.

Utěšovalo nás jen vědomí, že v uzavřeném údolí, v němž jsme obléhali nepřítel, musí být ještě větší horko než na otevřených kopcích a že nepřátelé jsou Turci, kteří nejsou na takové horko vůbec zvyklí. Nedopřáli jsme jim tedy oddechu a nedovolili jsme jim, aby se shromáždili k manévřům nebo výpadu proti nám jen tak lacino. Nemohli podniknout žádnou účinnou odvetu. Nemohli na nás spolehlivě mířit, protože jsme byli v neustálém nepravidelném pohybu. Miniaturním horským dělům, z nichž po nás stříleli, jsme se museli jen útrpně smát. Granáty nás přeletovaly a vybuchovaly neškodně ve vzduchu, ale jim to z díry, v níž jsme je zaskočili, muselo připadat jako exploze našich řad.

Když minulo poledne, dostal jsem úžeh nebo jsem si jej možná sám vsugeroval, protože mi to celé už lezlo krkem a bylo mi jedno, jak všechno dopadne. Zalezl jsem si do rozsedliny, kde padal tenounký pramínek do bahnité prohlubně. Chtěl jsem hustou tekutinu profiltrovat plátnem rukávu a napít se. Násir, těžce popadající dech jako štvané zvíře, mě následoval a pak se u nás několika mohutnými skoky ocitl Auda. Oči měl

podlité krví a obličejem mu cukaly tiky způsobené vzrušením a nervozitou.

Nenávistně se ušklíbl, když zjistil, že se tam schováváme a snažíme se ochladit, a drsně na mě zařval: „Tak co bude s Huwajty? Samý řečičky a skutek utek?“ Vztekla jsem odsekl: „Jistě, střílejí pánubohu do oken, ale zásahy abys pohledal.“ Auda, vzteky bledý a celý bez sebe, si strhl pokrývku hlavy a praštil s ní na zem vedle mě. Pak se rozběhl zpátky mezi skály a křičel svým děsivě skřípavým hlasem na své bojovníky.

Shromáždili se kolem něho a po chvíli se rozptýlili po svahu. Bal jsem se, aby se něco zlého nestalo, a vyšplhal na místo, kde zůstal osaměle stát a nenávistně hleděl na nepřítele, ale řekl mi jen jedinou větu: „Jestli chcete vidět pořádnou práci, zavolejte si velbloudy.“ Násir si zavolal svého a oba jsme nasedli.

Arabové se mezitím shromáždili v malé proláklíně a z kopce nad ní vedl, jak jsem si všiml, mírný svah dolů k hlavnímu údolí a končil kousek za pramenem. Nepřítel nemohl vidět, že se tu na sebe namačkalo všech čtyři sta našich jezdců na velbloudech. Dojeli jsme k jejich čelu a zeptali se, co to má znamenat a kam se poděli naši jezdci na koních.

Jeden z bojovníků ukázal na hřeben tyčící se nad dalším údolím a odpověděl: „Jsou s Audou tamhle.“ Popohnali jsme velbloudy až k okraji a spatřili jsme našich padesát jezdců na koni, jak se řítí plným tryskem po svahu dolů a střílejí za jízdy. Dva nebo tři nám před očima sletěli ze sedla, ale ostatní se řítily zběsilou rychlostí na tureckou pěchotu, která se shlukla pod skalním útesem a zoufale se snažila prostřílet se do Maánu, ale v prvních náznacích soumraku nevydržela nápor a dala se na útěk před Audovou ztečí.

Násir vykřikl krvácejícími rty: „Jedem!“ a už jsme jako blázni hnali velbloudy přes hřeben kopce a potom dolů k čelu prchajících nepřátel. Svah nebyl tak příkrý, aby si na něm velbloudi nemohli dovolit svůj trysk, ale pro nás to byl přece jen hrozný a nejistý pocit. Arabové se rozvinuli doprava i doleva a začali střílet do masy tureckých uniforem. Náš útok do boku zastihl Turky nepřipravené a ztečí velbloudů cválajících padesátikilometrovou rychlostí nemohli v žádném případě odolat.

Moje širárská dostihová velbloudice Naáma se hnala ze svahu takovou rychlostí, že jsem brzy předstihl všechny ostatní. Turci po nás párkrát vypálili, ale pak se s hlasitým nářkem obrátili na útěk. Střely, které proti nám vypálili, nenapáchaly žádné větší škody, protože srazit výstřelem útočícího velblouda nebylo jen tak.

Pronikl jsem do jejich prvních řad a střílel jsem do nich, samozřejmě z pistole, protože střílet z kolébajícího a kymácejícího se velblouda z pušky dokáže jen zkušený jezdec, ale moje velbloudice zničehonic zakopla, roztáhla se jak dlouhá tak široká, jako by ji praštil palicí, a já vyletěl ze sedla; obrovským obloukem jsem dopadl na zem a při nárazu jsem měl pocit, že se už nikdy neseberu. Zůstal jsem ležet a čekal, až mě Turci zabijí, a přitom jsem si mumlal pořád dokola kousek jakési polozapomenuté básně, jejíž rytmus se mi zřejmě vybavil pod vlivem prudkého cvalu, jímž se moje velbloudice řítila dolů po svahu:

*Vždyť měl jsem, Pane,
všechny tvoje květy,
já zvolil jsem však smutné růže,
a proto rozdrápané nohy mám
a oči oslepené potem.*

A hlavou mi zároveň táhla němá otázka, jak bych asi vypadal, kdyby se přese mne přehnal celý ten nápor bojovníků a velbloudů.

Po delší době jsem dokončil báseň, ale žádný Turek nepřišel a žádný velbloud mě nerozdupal. Z uší jako by mi spadl závoj: před sebou jsem uslyšel strašný rámus. Posadil jsem se a okamžitě jsem viděl, že je po boji a naši pronásledují a pobíjejí poslední zbytky nepřátel. Mrtvola mé velbloudice ležela za mnou jako balvan a rozdělovala útočící do dvou proudů: v týle jí vězela těžká střela – stala se obětí mého pátého výstřelu.

Muhammad mi přivedl rezervního velblouda a Násir se vrátil se zraněným tureckým velitelem, kterého zachránil před rozběsněnými bojovníky. Dopustil se dětinské

hlouposti, protože se odmítl vzdát a pokoušel se zachránit vítězství jen tak s pistolí v ruce. Huwajtové neznali slitování, protože masakr žen, k němuž došlo den předtím, jim poprvé předvedl strašlivou tvář války, jakou do té doby neznali. Proto jsme zajali jen sto šedesát Turků, mnoho z nich raněných. V okolních údolích naopak ležely tři stovky mrtvých nebo umírajících. Unikla jen hrstka, především dělostřelci na svých zvířatech, pár jezdců a jejich domorodých průvodců.

My jsme ztratili jen dva muže. Byla jich škoda, ale nemohli jsme ztrácet čas, protože bylo důležité ovládnout Maán a vyděsit malou tureckou posádku trčící mezi námi a mořem tak, aby se vzdala. Takový cíl stál za víc než dva mrtvé. V podobných případech byla smrt oprávněná a laciná.

Vyslechl jsem osobně zajatce. Ptal jsem se jich na situaci v Maánu, ale nevydrželi nervové vypětí. Někteří na mě jen tupě civěli, jiní blekotali nesmysly a další mi s pláčem objímali kolena, a ať jsme řekli cokoli, neustále opakovali, že jsou také muslimové a tedy naši bratři ve víře.

Nakonec jsem se naštval, vzal jsem si jednoho stranou a šokem čerstvé bolesti jsem ho donutil odpovídat celkem rozumně. Ujistil mě, že jejich prapor byly jediné posily, jaké měli Turci v této končině k dispozici, a že pouhé dvě roty umístěné v Maánu nebudou schopny hájit celé rozsáhlé obranné postavení.

To znamenalo, že se Maánu zmocníme snadno a Huwajtové se hlasitě dožadovali, abychom okamžitě vyrazili, jelikož je lákala vidina obrovské kořisti. Násir a později i Auda mi je však pomohli uklidnit a zadržet. Neměli jsme podporu v regulérních oddílech a dělostřelectvu, naše nejbližší základna byla ve Widžhu, neexistovalo spojení, a dokonce došly i peníze, tedy zlato, a byli jsme nuceni vydávat vlastní bankovky na krytí denních potřeb a slibovat, že zaplatíme, až „dobudeme Akabu“. Navíc strategický cíl mluvil jasně: nemůžeme se dát unášet taktickým úspěchem, ale musíme se naopak probít k pobřeží a obnovit spojení se Suezem po moři.

Přesto nemohl škodit větší poplach v Maánu. Vyslali jsme proto menší oddíly do dvou okolních vesnic a zmocnili se jich. Zprávy o jejich dobytí a všech našich předešlých úspěších včetně zmasakrování celého praporu záloh přišly do Maánu současně a vyvolaly naprostou paniku. Vojenské velitelství telegrafovalo o pomoc, civilní úřady naložily archívy na nákladní auta a vyrazily nejvyšší možnou rychlostí směrem k Damašku.

54

Naši Arabové vyplenili turecké ležení a oloupili zajatce. Krátce poté, co vyšel měsíc, za námi přišel Auda a tvrdil, že musíme okamžitě vyrazit. To Násira i mě rozzuřilo. Vanul vlhký západní vítr a ve zdejší nadmořské výšce po horkém a rušném dni na naše rány a pohmožděniny doléhal neobyčejně silně mrazivý chlad. Sám pramen, u nějž jsme leželi, připomínal stříbrnou stružkou táhnoucí se mezi oblázky a po trávníku, na němž jsme byli rozloženi k odpočinku a zabalení v příkrývkách jsme uvažovali, jestli stojí za to se vařit s jídlem. Dolehla na nás totiž okamžitá reakce, tělesný pocit hanby za vítězství, protože jsme si uvědomili, že nic nestojí za námahu a nic zvláštního jsme vlastně nedokázali.

Auda však trval na svém. Částečně podléhal pověrám – bál se mrtvých ležících všude kolem nás – a částečně měl strach, aby nás nepřepadli Huwajtové z jiných kmenů, když jsme tam tak leželi vyčerpaní a bezbranní ve spánku. S některými byl znepřátelen na život a na smrt a jiní, kteří nám jeli na pomoc, by si nás potmě mohli splést s Turky a bez váhání by nás postříleli. Tento důvod znepokojil i nás, probrali jsme se z otupělosti a poklusem jsme se seřadili zubožené zajatce.

Většina z nich musela pochodovat po svých. Ztratili jsme kolem dvaceti velbloudů,

kteří byli zastřeleni při útoku a další byli příliš vyčerpaní, aby mohli vézt dvojnásobnou zátěž. Na zbývající jsme posadili Araby i Turky, ale někteří ranění Turci byli tak zesláblí, že se nedokázali udržet nahoře. Nakonec jsme jich asi dvacet museli nechat ležet v trávě u potůčku, kde měli alespoň vodu, i když jim zbývala jen nepatrná naděje, že by jim někdo přišel na pomoc.

Násir pro ně, protože byli většinou polonazí, vyžebal příkrývky. Zatímco Arabové balili své věci, odjel jsem se přesvědčit do údolí, v němž došlo k boji, jestli by se na mrtvolách nenašly součásti uniforem, které by mohly postrádat, ale beduíni mě dávno předešli a vysvlékali mrtvé Turky donaha. Bylo to pro ně věcí cti.

Pro Araby bylo podstatnou součástí vítězství obléknout oděv poraženého nepřítele a druhý den jsme opravdu viděli místo našich bojovníků turecký oddíl: všichni bojovníci do jednoho měli na sobě turecké vojenské blůzy, protože posilový prapor přišel přímo z domovské posádky a byl skvěle vystrojen.

Mrtví vypadali zázračně krásní. Měkká měsíční záře zjemňovala barvu jejich pleti do odstínu, jaký má slonovina z klů právě zabitého slona. Turci měli mnohem světlejší pleť než Arabové a tito vojáci byli mladí holobrádci. Mrtvoly ležely po zemi bez ladu s skladu. Napadlo mě, že bych je měl srovnat, aby mrtví konečně došli k lidem. Pustil jsem se do namáhavé práce a přitom si v duchu stokrát opakoval, že bych raději patřil k těm, kteří našli klid, než k neklidnému, hlučnému voji pobíhajícímu po údolí, hádajícímu se o kořist a vychloubajícímu se vlastní silou a rychlostí. Zkrátka byl bych raději očekával s mrtvými konec našeho dobrodružství, ať už dopadne jakkoli.

Nakonec bylo naše vojsko připraveno na pochod a pomalu vyjelo na výšinu a pak pokračovalo do prolákliny chráněné před větrem. Tam unavení bojovníci okamžitě usnuli, kdežto my jsme psali dopisy šejchům pobřežních Huwajtů, v nichž jsme oznamovali své vítězství a žádali je, aby přepadli nejbližší turecká postavení a drželi je až do našeho příchodu. Slušným zacházením jsme při měli jednoho ze zajatých důstojníků, jímž kamarádi pohrdali, protože byl původně policista, aby napsal do tří posádek ležících na cestě mezi námi a Akabou, že když nám nikdo nerozbouří krev v žilách, bereme zajatce a bezodkladná kapitulace jim zajistí slušné zacházení a bezpečnou dopravu do zajetí v Egyptě.

Měli jsme co dělat až do svítání, kdy nás Auda seřadil na pochod a vyvedl nás po posledním úseku údolí ležícího mezi zakulacenými kopci do volné krajiny. Zaoblené vápencové svahy Abá al-Lisánu byly pokryty dostatkem půdy a díky vydatné vláze zarostlé zelení. Guwajrská planina naopak připomínala plastickou mapu z růžového písku, protkávanou drobnými vodními toky, lemovanými pruhy křoví, nad níž se tyčily nespočetné ostrůvky a útesy třpytícího se pískovce, rozrušeného větrem, zbrzděného deště a zbarveného první ranní září slunce do nebeské modři.

Po dnech putování po nehostinné náhorní plošině a uvěznění na dně údolí bylo nádherné dosáhnout tohoto pokraje svobody a rozhlížet se jakoby z okna, které se nečekaně objevilo ve stěně života.

Když za námi přišel Auda, prosili jsme ho o slitování k zajatcům, ale odpověděl, že by pomřeli vyčerpaním, kdybychom jeli, ale kdybychom se s nimi zdržovali, zemřeli bychom zřejmě všichni, protože nám zbývalo jen nepatrné množství vody a potraviny už zcela došly. Nedalo se však nic dělat a večer jsme udělali přestávku nedaleko Guwajry, ačkoli jsme toho dne urazili pouhých pětadvacet kilometrů. V Guwajře měl ležení šejch ibn Džad, který se řídil zásadou přidat se vždycky k silnějšímu. Dnes jsme byli silnější my, a proto jsme měli starého lišáka v hrsti. Přivítal nás sladkými řečičkami. Předali jsme mu turecké zajatce a dohodli jsme se s ním, že je dopraví, jak sám uzná, ale tak, aby se jim nic nestalo, až do Akaby.

Bylo 4. července. Ocitli jsme se v časové tísní, neměli jsme co jíst a Akaba zůstávala pořád v nedohlednu hájena dvěma obrannými postaveními na naší cestě. První z nich zatvrzele odmítalo vyjednávat o kapitulaci. Ironií osudu jsme tedy museli přenechat čest jejího dobytí šejchovým čerstvým silám. Poradili jsme mu, aby zkusil štěstí po setmění. Všelijak se kroutil, dělal potíže a vymlouval se na úplněk, ale my jsme se ostře ohradili,

že dnes v noci nebude měsíc vůbec svítit. A také nesvítil – podle mého kalendáře bylo tenkrát novoluní. Arabové nakonec postavení dobyli bez jakýchkoli ztrát, protože pověřiví vojáci stříleli z pušek a bušili do měděných nádob, aby zachránili ohroženou oběžnici Země.

Vyrazili jsme na další cestu s mnohem klidnějším pocitem. Čím hlouběji jsme pronikali do Wádí lthmu, tím bylo rozeklanější a divočejší. Všude jsme naráželi na opuštěná turecká postavení. Všichni vojáci byli staženi do opevněného postavení ležícího v ústí lthmu a dokonale chránícího Akabu před vyložením a útokem od moře. Nepřítel naneštěstí pro ně v životě nepomyslel na možnost útoku z vnitrozemí, a tak jejich mohutná opevnění nechránil z týlu ani jediný zákop. Náš postup z tak nečekaného směru vyvolal v nepřátelských řadách naprostou paniku.

Odpoledne jsme se přiblížili na dosah k této hlavní obranné pozici a místní Arabové nás ujistili, že posádky všech pomocných postavení kolem celé Akaby byly buď odvolány, anebo zrekrutovány, takže nám v přístupu k moři měly bránit poslední tři stovky mužů. Sesedli jsme, abychom se poradili, a přitom jsme se dověděli, že se nepřítel vytrvale brání v postaveních odolávajících ostřelování a má k dispozici čerstvě vyvrtanou artézskou studnu. Tvrdí se však, že jim docházejí zásoby proviantu.

Nám už došel. Ocitli jsme se na mrtvém bodě. Při poradě převládal hned ten a hned zase onen názor. Zbrklí si ostře vyměňovali na zory s opatrnými.

Naše řady mezitím zhoustly na dvojnásobný počet. Bojovníci se v úzké soutěsce tlačili na řady před nimi a několikrát jsme museli přerušit válečnou poradou, protože jsme nechtěli, aby nás slyšeli, a také proto, že jsme nemohli vydržet pach tolika lidských těl, který v omezeném prostoru mezi žulovými stěnami nesnesitelně zhoustl.

Vyslali jsme k Turkům vyjednávače, nejdříve Araby s bílým praporem a potom turecké zajatce, ale posádka na obě deputace zahájila palbu. Tím popudila naše beduíny, kteří zatímco jsme se radili, znenadání vyskočili na skalní útesy a zahájili na nepřátele šílenou prudkou palbu. Násir, který byl zrovna bos, se rozběhl směrem k nim, aby je uklidnil, ale po desíti krocích po rozpálené půdě začal křičet, aby mu okamžitě podali sandály. Já se mezitím krčil únavou v méně než symbolickém stínu a byl jsem z těch střílejících bláznů otráven tak, že mi bylo úplně jedno, kdo dokáže zkrotit jejich divoké jednání.

Násir si s nimi ale poradil snadno. Za všechno zase mohli Farrádž s Daudem. Za trest měli být ponecháni na rozpálené skále, dokud nezačnou prosit o milost. Daud změkl téměř okamžitě, ale Farrádž, který navzdory křehké tělesné konstrukci hodně vydržel, se vzdal, až když ho poslali na třetí skálu.

Jeho počínání si zasloužilo nejprísrnější trest, ale v tamních podmínkách to mohl být jen trest tělesný a takových surovostí, které byly na denním pořádku, jsem měl už plné zuby. Navíc tělesné tresty působily na Araby opačným účinkem, než by člověk očekával, a přiváděly je k ještě divočejší tělesné aktivitě, než byla ta, za niž byli potrestáni. V jejich prohřešcích se skrývalo cosi potutelně veselého, jakási bezmyšlenkovitá nevyrovnanost mládí; byli šťastní, když my jsme nebyli, a ubližovat jim nemilosrdně za takové bláhové počínání jako nějakým zločincům, až se pod nápor animálního zoufalství hroutila jejich mužnost a ztráceli sebeovládání, mi připadalo ponižující a viděl jsem v tom téměř projev neúcty k těmto slunným bytostem, na něž dosud nedopadl stín světa – vždyť to byli nejstatečnější a nejobdivuhodnější bojovníci, jaké jsem poznal.

Pokusili jsme se potřetí o vyjednávání s Turky, tentokrát prostřednictvím pomenšího odvedence, který tvrdil, že ví, jak na to. Svlékl se a vydal se do údolí. Měl na sobě prakticky jen boty. Za hodinu nám hrdě přinesl odpověď, a musím zdůraznit, velice zdvořilou, že se Turci vzdají, neprijdou-li jim do dvou dnů posily z Maánu.

Takový bláznivý nápad mohl mít za následek úplný masakr všech Turků, protože jsme nemohli věčně držet na uzdě své rozběsněné beduíny. Turků jsem si sice neměl proč vážit, ale přece jen jsem se nechtěl dívat na to, jak moji bojovníci budou pobíjet tolik lidí. Kromě toho bychom mohli sami utrpět ztráty. Noční operace by při měsíčním světle probíhaly prakticky jako za bílého dne. A nakonec nešlo ani o rozhodující střetnutí.

Zaplatili jsme onomu človíčkovi za námahu jedním zlatým sovereignem, odebrali jsme

se s ním do blízkosti zákopů a dali jsme si zavolat tureckého důstojníka. Po chvilkovém váhání se dostavil a my jsme mu vysvětlili, v jaké situaci se jeho posádka ocitla: naše síly neustále rostou a je stále těžší je udržet na uzdě. Výsledkem bylo, že Turci slíbili vzdát se za úsvitu. Šli jsme tedy navzdory strašné žízni spát.

Ráno za svítání vypukly boje na všech stranách, protože se během noci naše řady opět zdvojnásobily přílivem dalších příslušníků kmenů z okolních kopců, a jelikož neznali naše ujednání, zahájili na Turky palbu. Násir vyrazil s Agejly postupujícími vpřed ve čtyřstupech po otevřeném dně údolí. Naši zastavili mezitím palbu. Potom přestali střílet i Turci, protože jejich mužstvo nemělo víc chuti bojovat než chleba, a navíc se domnívalo, že my máme dostatek proviantu. Kapitulace tedy nakonec proběhla opravdu rychle.

Když se Arabové vrhli na kořist, zpozoroval jsem ženistu v šedé uniformě se zrzavým plnovousem a zmatenýma modrýma očima. Promluvil jsem na něj německy. Byl pověřen vrtáním studní a neuměl ani slovo turecky. Vysvětlil jsem mu, že jsme Arabové, kteří povstali proti Turkům. Chvíli mu trvalo, než pochopil, oč vlastně jde. Potom chtěl vědět, kdo je naším vůdcem, a když jsem mu odpověděl, že mekský šerif, domníval se, že bude poslán do Mekky. Ujistil jsem ho, že spíš do Egypta. Zeptal se, jak je v Egyptě drahý cukr, a když jsem prohlásil, že je tam cukr „laciný a je ho dostatek“, začal se tvářit docela spokojeně. Ztrátu osobního majetku přijal s klidem filozofa a ještě mi ukázal svou poslední studnu. A potom jsme už prudkou písečnou bouří uháněli přímo do Akaby, vzdálené šest a půl kilometru, a vrhli jsme se rovnou do moře. Bylo 6. července, pouhé dva měsíce po odchodu z Widžhu.

Kniha pátá PŘEŠLAPOVÁNÍ NA MÍSTĚ

55

Dobytím Akaby skončila válka v Hidžázu. Před námi stál nový úkol – pomáhat Britům při vpádu do Sýrie. Z Arabů operujících z Akaby se stalo pravé křídlo Allenbyho vojsk umístěných na Sinaji. Pod vlivem změněné situace byl Fajsal přeřazen pod Allenbyho velení. Allenby napříště odpovídal za jeho činnost i materiální zabezpečení. My jsme zatím změnili okolí Akaby v nedobytnou pevnost, z níž jsme mohli přerušit provoz na hidžázké dráze.

Závoji zvířeného prachu jsme spatřili, že celá Akaba leží v troskách. Opakované ostřelování francouzskými a britskými lodními děly obrátilo město v hromadu sutin.

Dojeli jsme do stinného palmového háje, tyčícího se přímo nad šplouchajícími vlnami, a pozorovali bezvýrazné tváře našich bojovníků, kteří kolem nás proudili jako řady obrázků, které nám neměly co říci. Po celé měsíce byla Akaba nejzazším obzorem, k němuž se upínala mysl, naším konečným cílem, ale teď jsme měli prázdnou hlavu a odmítali jsme na cokoli myslet. Když jsme konečně dosáhli svého, museli jsme sami trochu pohrdat cílem, na jehož dosažení jsme vynaložili tolik energie, aniž se tím pro nás cokoli zásadně změnilo.

V pustém světle vítězství jsme jen s potížemi poznávali sami sebe. Mluvili jsme udiveně, bezcílně poposedali, popotahovali si bílé hábity a vůbec nechápali, co se s námi vlastně stalo. Nevěděli jsme, jak si poradit s dárkem, který nám spadl do klína. Mně osobně to dělalo mimořádné potíže, protože jsem navzdory ostrému zraku neviděl rysy lidí, ale vždycky jsem se snažil dohlédnout dále a hlouběji, vždycky jsem si pokoušel představit duchovní podstatu toho či onoho jednotlivce, skrývající se pod povrchem. Jenže teď měl každý vepsány své touhy v rysech tak zřetelně, že nemělo cenu v nich dál číst.

Z transu nás probral hlad. Museli jsme teď nakrmit pět set vlastních bojovníků, dva tisíce nadšených spojenců a kromě nich ještě sedm set zajatců. Sami jsme přitom naposledy jedli přede dvěma dny a neměli jsme k dispozici ani peníze, ani trh, kde bychom mohli nakoupit potraviny. Maso jezdeckých velbloudů by nám vystačilo na šest týdnů, ale to byla mizerná a navíc drahá strava, a kdybychom si jí dopřáli, připravili bychom se tím o vlastní pohyblivost a manévrovací schopnost.

Palmy, pod nimiž jsme se rozložili, byly plné zelených datlí. Jejich nezralá chuť byla skoro stejně hanebná jako hlad, který měly tišit. Vařením se také nezlepšila, a tak před námi i našimi zajatci vyvstalo dilema, zda dáme přednost hladu nebo prudkým zaživacím potížím, které bychom si zasloužili spíš žravostí než vnucenou střídmostí. Celoživotní zvyk vypěstoval v Angličanově těle nervové podráždění v žaludku, které se nesmlouvavě dostavuje vždy v hodině příslušného denního jídla, a někdy posuzujeme poctivé jméno hladu skutečnosti, že se nám ve střevech uvolnil kus místa na další materiál. Arabský hlad však byl výkřikem dlouho namáhaného organismu klesajícího slabostí. Arabové žili ze zlomku naší potravy a jejich zažívání zpracovalo všechno mnohem důkladněji. Po beduínském vojsku nezůstávala půda bohatě pohnojena vedlejšími produkty jejich

zažívání.

Čtyřicet dva zajatých důstojníků bylo nesnesitelně protivných. Byli znechuceni, když zjistili, jak hanebně jsme zásobeni proviantem, a nechtěli nám to ani věřit; domnívali se, že se je snažíme podvést, a neustále nás otravovali žádostmi o lahůdky, zřejmě vedeni představou, že máme v sedlových brašnách vše, co se dá koupit na káhírském trhu. Abychom se jich zbavili, neustále jsme s Násirem spali. Byl to ostatně jediný prostředek, jak se v poušti alespoň na chvíli zbavit dotěrných much i lidí. A někdy jsme se uložili, zahalili se do přikrývek a spánek alespoň předstírali.

Když jsme se večer jakžtakž probrali z prvních vítězných dojmů, začali jsme uvažovat jak udržet Akabu, když už jsme se jí jednou zmocnili. Rozhodli jsme se, že se Auda vrátí do Guwajry Bude tam chráněn pouštním pískem. Bude tam v naprostém bezpečí, ale aby si připadli ještě bezpečněji, dohodli jsme se, že vyšleme předsunutou hlídku do skalních trosek starověké Petry, ležící asi třicet šest kilometrů na sever. Auda také vyšle oddíl svých mužů do Batry, takže jeho bojovníci budou zaujímat polokruhovou obrannou pozici, táhnoucí se podél okraje maánské vysočiny a střežící všechny přístupové cesty k Akabě.

Při večeři jsme si uvědomili, že je naléhavě nutné poslat do Suezu vzdáleného dvě stě čtyřicet kilometrů posla se žádostí o vyslání lodě s materiální pomocí. Rozhodl jsem se, že pojedu sám s průvodem osmi beduinů a že si vezmeme nejlepší velbloudy, jaké máme k dispozici. Jakmile jsme vyrazili, pustili jsme se do debaty, jakou rychlostí máme postupovat. Kdybychom jeli pomalu, mohli by velbloudi padnout hladem, a kdybychom je naopak štváli, mohli by uprostřed pouště padnout únavou nebo kvůli odřeným nohám. Nakonec jsme se rozhodli, že pojedeme volnějším tempem, dokud vydržíme my i naše zvířata. Při podobných zkouškách obvykle padne dřív jezdec, obzvláště cizinec.

Jeli jsme sinajskou proláklinou po staré poutnické cestě stoupající žulovým podložím, do něž byla vytesána. Stoupání bylo namáhavé, a když jsme dorazili na vrchol, jezdcí i zvířata byli celí roztřesení únavou. Jednoho velblouda jsme museli poslat zpět a s ostatními jsme popojeli k jakémusi křoví a nechali je hodinu, aby se pásli.

K půlnoci jsme dorazili k jediným studnám ležícím na cestě v příjemném údolí. Měl je střežit domek patřící sinajské policii, ale ta měla zřejmě naléhavější starosti jinde. Dopřáli jsme velbloudům oddech, napojili jsme je a sami se také napili. Potom jsme znovu vyrazili na cestu nočním tichem a při každém podezřelém zvuku jsme se otáčeli na všechny strany, jestli v záři hvězd náhodou něco neuvidíme. Ale jediné bytosti, které se široko daleko hýbaly, jsme byli my, kteří jsme se prodírali hustým porostem vonícím jako nějaké přízračné květiny.

Nastalo pozvolné svítání. Když se konečně rozednilo, jeli jsme nekonečnou plání protkanou vyschlými koryty, odvádějící dešťovou vodu k el-Aríši. Po krátké přestávce jsme jeli dál, a když minulo poledne, zahlédli jsme v mihotajícím se přízračném oparu trosky Nachlu, tyčící se osaměle nad nekonečnou pouští. Nechali jsme je po levici. Když zapadlo slunce, udělali jsme si hodinovou přestávku.

Velbloudi i my jsme sotva pletli nohama, ale museli jsme nasednout a jet dál. Když vyšel měsíc, rozjiskřily se vápencové kopce, jejichž pásmem jsme právě projížděli.

Za svítání jsme minuli melounové pole, které osel nějaký dobrodruh ve zdejší zemi nikoho prostírající se mezi oběma nepřátelskými armádami. Zastavili jsme se opět na hodinu a nechali jsme velbloudy, ať si najdou, co dovedou, a sami jsme si chladili rozpukané rty dužinou nezralých melounů. A potom znovu vpřed v žáru nastávajícího nového dne, ale to už nás začal ochlazovat vánek, vanoucí bez přestání od Suezského zálivu.

Ještě před polednem jsme se prodrali pásmem písečných přesypů a vyjeli jsme na volnou rovinu. V dálce před námi se ve změti nesčetných bodů vlnících se v přízračném oparu nahoru dolů a doprava doleva dal tušit Suez ležící v ústí matně se rýsujícího průplavu.

Dojeli jsme k mohutným zákopovým liniím plným drátěných překážek, opevněných postavení, silnic a železničních tratí, které už pomalu začínala pohlcovat poušť. Minuli

jsme je bez sebemenšího zájmu. Mířili jsme k Šattu ležícímu na asijském břehu průplavu naproti Suez. Dorazili jsme tam ve tři hodiny odpoledne po osmačtyřicetihodinové jízdě z Akaby.

Na místě vládl neobvyklý chaos, nezastavila nás jediná hlídka. Staré tábory byly urychleně vyklíženy, zůstaly však stát a vypuzení jednotky tábořily pod širým nebem v panenské poušti. Samozřejmě že jsme o tomto vývoji neměli tušení. Po dlouhém hledání jsem našel telefon, spojil se se Suezem a ohlásil, že se potřebuji přepravit na jejich stranu.

Omluvili se, že to není jejich starost. Dopravu průplavem obstarával jakýsi úřad a ten se řídil vlastními metodami. Na hlase bylo znát, že tyto metody zrovna nejsou po chuti generálnímu štábu. Zavolal jsem do kanceláře jiného úřadu, ale tam se rovněž omluvili, protože momentálně neměli k dispozici jediný volný člun, ale ráno pro mě určitě pošlou hned první a dají mě odvézt do karantény. A odzvonili.

56

V Arábii jsem strávil čtyři měsíce v neustálém pohybu. Za poslední čtyři týdny jsem ujel dva tisíce dvě stě kilometrů na velbloudu a udělal jsem všechno pro úspěch boje, ale co jsem rozhodně odmítal, bylo strávit byt jen jedinou další noc ve společnosti obtížného přítulného hmyzu. Potřeboval jsem se nutně vykoupat a napít se něčeho studeného s ledem, vyměnit si špinavé prádlo lepící se na opruzeniny, najíst se něčeho lepšího než nezralých datlí a velbloudí flákoty.

Nakonec pro mě poslal motorový člun starý známý major Lyttleton, který měl na starosti přemlouvat velitele válečných lodí proplouvajících průplavem na jih, aby naložili na palubu hromady zásob a materiálu určených pro Widžh nebo Janbúa. Doprovod jsem poslal na základnu, kde mělo být postaráno o muže i o zvířata. A později se jim dostalo i odměny v podobě několika hektických dní strávených v Káhiře.

Lyttleton si okamžitě všiml mé únavy a poslal mě do hotelu. Jakmile personál pochopil, co se skrývá pod mým ošumělým a zanedbaným zevnějškem, opatřil mi bezodkladně horkou lázeň a chlazené nápoje (celkem šest sklenic) a potom následoval oběd a nakonec jsem ulehl na lože svých snů. Nesmírně ochotný zpravodajský důstojník se ujal jak mých bojovníků v táboře, tak i mne: opatřil mi na zítřek propustku do Káhiry a lístek na vlak.

Nudné cestování mi zpestřovaly jen neustálé kontroly pohybu civilistů v zóně průplavu. Do vlaku se přihnala smíšená skupina egyptských a britských vojenských policistů, důkladně nás všechny vyslechla a zevrubně si prohlédla naše pasy. Bylo otázkou stavovské cti vést s podobnými orgány neustálou drobnou válku. Proto jsem na jejich dotazy pronášené arabsky ostře odpověděl čistou angličtinou: „Štáb mekského šerifa.“ Otevřeli ústa úžasem. Seržant se omluvil, že dobře neslyšel, co říkám. Zopakoval jsem mu tedy, že na sobě mám stejnokroj štábního důstojníka mekského šerifa. Všichni policisté se podívali po mých bosých nohou, bílém hedvábném hábitu, zlaté šňůře na pokrývce hlavy a dýce u pasu. Ne, něco takového nemohlo být možné! „Z jaké armády?“

„Mekské!“

„O té jsem jakživ neslyšel, takovou uniformu neznám.“

„A poznal byste černohorského dragouna?“

Tahle moje poznámka byla zásah do černého. Příslušníci všech spojeneckých jednotek měli právo cestovat bez povolení a policie nemohla přece znát všechny možné spojenecké stejnokroje. Prozatím tedy ustoupili do chodbičky, nespouštěli mě z očí a kamsi telegrafovali, těsně před Ismáílíji přišel důstojník v propocené khaki uniformě, důkladně prostudoval mou propustku, ale nějak se mu nechtěla líbit.

Cestující do Káhiry museli v Ismáílíji přestoupit a počkat na rychlík z Port Saidu. Ze

salonního vagónu, rozsvíceného jako vánoční stromeček, vystoupil admirál Wemyss s Burmestrem, Nevillem a nějakým mohutným a vysoce postaveným generálem. Na nástupišti se vytvořila nesmírně napjatá atmosféra, protože ti dva provázeni celou svitkou začali přecházet sem a tam, zabráni v závažném hovoru. Důstojníci pozdravili jednou, dvakrát, ale potentáti pořád chodili sem a tam. Někteří pozdravili potřetí, jiní zůstali trčet v permanentním pozoru a další zbaběle utekli. Jenom já jsem se nehnul z místa.

Burmester zahlédl, že si je upřeně měřím. Zřejmě se v něm probudila zvědavost a byl by se rád dověděl, kdo jsem. Byl jsem totiž spálený v obličeji doruda jako vařený rak a neustálým cestováním celý vychrtlý. Odpověděl na pozdrav a já jsem mu vyprávěl celou historii našeho neohlášeného útoku na Akabu. Burmester byl nadšen. Požádal jsem, aby tam admirál okamžitě vyslal loď naloženou materiálem a zásobami. Burmester prohlásil, že *Dufferin*, který toho dne připlul do Suez, naloží všechen proviant, jaký máme k dispozici, okamžitě s ním odpluje do Akaby a přiveze zpět turecké zajatce. Zařídí to sám a nebude tím obtěžovat admirála ani Allenbyho.

„Allenby! Co ten tu dělá?“ vykřikl jsem. „Teď tady velí,“ zněla odpověď. „A co Murray?“

„Ten se vrátil domů.“ Tohle byla pro mě nejdůležitější ze všech zpráv, které se mě osobně týkaly. Blesklo mi hlavou, jestli tenhle mohutný chlap je jako ostatní generálové a jestli ho budeme muset zase šest měsíců přesvědčovat, aby nás nechal alespoň žít.

Káhiře vedly mé první kroky za Claytonem – mé sandály klapaly po tichých chodbách hotelu Savoy rovnou k jeho dveřím.

Když jsem vcházel, zvedl hlavu od ležter a zabručel „Mám práci“, ale když jsem promluvil, přijal mě nečekaně přátelsky. V noci jsem v Suez načrtl stručné hlášení o dosavadním vývoji událostí, takže jsme spolu probrali, jen co bylo třeba zařídit a podniknout do budoucna. Neuplynula ani hodina a admirál telefonoval, že už nakládá mouku a chystá se vyplout.

Clayton nechal vyzvednout 16 000 liber a nařídil, aby byly pod eskortou dopraveny do Suez rychlíkem odjíždějícím ve tři hodiny. Peníze jsme naléhavě potřebovali, aby Násir mohl splatit částky, které dlužil kmenům. Provizorní bankovky, které jsme vyrobili tužkou na vojenské telegrafní blankety, musely být v Akabě vyměněny za zlato, protože beduíni neměli kapsy, kam by je schovali, a navíc pociťovali vůči bankovkám nepřekonatelný odpor.

Potom jsem se v hotelu doslechl o tragédii, která postihla Murrayho. Z Londýna mu nařídili, aby provedl u Gazy druhý útok, přestože disponoval nedostatečnými silami, a tak všichni, od velitele až po posledního vojína nastupovali do akce s pocitem, že je předem prohrána. Výsledkem byly děsivé ztráty: celkem pět tisíc osm set mužů. Zato Allenbymu teď docházely posily čerstvých jednotek a stovek děl, takže situace bude úplně jiná.

Než jsem si stačil opatřit evropský oděv, předvolal si mě ze zvědavosti vrchní velitel. Ve svém hlášení jsem pod vlivem vzpomínky na Saladina zdůraznil strategický výraz kmenů z východní Sýrie, které bychom mohli náležitě využít k ohrožení spojení s Jeruzalémem. Něco takového se hodilo veliteli a jeho záměrům, a proto se chtěl osobně přesvědčit, co ve mně vězí.

Byl to komický rozhovor, protože Allenby byl tělesně mohutný a duševně sebejistý typ. Naše zdánlivé drobnosti a maličkosti chápal jen pomalu. Nedíval se mi přímo do očí, jak měl ve zvyku, ale měřil si mě úskokem. Právě přijel z francouzského bojiště a dosud se nezbavil dojmu, jakým na něj obrovská válečná mašinérie zapůsobila. Byl plně pod vlivem doktríny palebné síly, ale jakožto důstojník vychovaný v řadách jezdeckva se zde v Asii přece jen začínal přiklánět na stranu stoupenců pohybu a manévrování.

Allenby mi nekladl téměř žádné otázky, jen trpělivě poslouchal můj výklad, studoval při něm mapu a nakonec prohlásil: „Uvidíme, udělám pro vás, co bude možné.“ A tím byl rozhovor u konce. Netušil jsem, do jaké míry jsem si generála získal, ale časem se postupně ukázalo, že nemluvil do větru a mohl udělat mnoho i pro své nejnáročnější podřízené.

Claytonovi jsem se svěřil úplně se vším. Akabu jsme dobyli podle mého plánu a díky mému úsilí. Zaplatil jsem za ně vlastními nervy i mozkiem. A chtěl jsem toho udělat mnohem víc – pokud ovšem je přesvědčen, že si zasloužím být svým vlastním pánem. Podle Arabů každý muž věří, že všechny jeho okamžité nápady jsou gazely. A já o tom byl přesvědčen do morku kostí.

Clayton souhlasil, že takové nápady jsou odvážné a užitečné, ale namítl, že velením nemůže být pověřen nějaký nižší důstojník. Navrhl, aby velením v Akabě byl pověřen Joyce, a to mi naprosto vyhovovalo. Za kým stál, ten se mohl s klidem postavit celému světu. Byl klidný, stálý a dobře se s ním vycházelo. Jeho mysl připomínala idylickou krajinu s ovečkami, měla čtyři světové strany a do všech jejích zákoutí bylo vidět.

V Rábighu a Widžhu si získal skvělou pověst tím, jak dokázal vytvořit bojeschopnou jednotku a zároveň pro ni vybudovat základnu, a přesně to jsme potřebovali udělat znovu, tentokrát v Akabě. Mění přes sto osmdesát centimetrů a díky irskému původu byl velkorysý a dovedl se smát. Rozhodně víc než Clayton. Díky své povaze se dokázal naprosto soustředit na úkol, který ležel bezprostředně před ním, a nehleděl k vzdálenějším obzorům. Určitě byl trpělivější než kterýkoli ze známých archandělů.

Ostatní už bylo snadné. Týlovým náčelníkem byl jmenován Goslett, v civilu obchodník z Londýna, jenž skvěle zorganizoval chaos, který původně vládl ve Widžhu. Letouny zatím nemohly být přemístěny, ale obrněná auta mohla být odeslána bezodkladně za předpokladu, že admirál projeví velkorysost. Okamžitě jsme zatelefonovali a dostalo se nám ujištění, že nám pro prvních několik týdnů dává k dispozici vlastní vlajkovou loď *Euryalus*, která bude v Akabě plnit úkoly strážního plavidla.

Admirál touto volbou projevils vrozenou genialitu, protože v Arábii se lodě oceňovaly podle počtu komínů, a *Euryalus* se čtyřmi představoval výjimku. Beduíni z hor byli přesvědčeni, že už proto musíme nutně zvítězit.

Pokud jde o postup na arabské straně, požadoval jsem, aby byla zrušena nákladná základna ve Widžhu a Fajsal se přemístil s celým svým vojskem do Akaby. Káhiru jsem tím zřejmě zaskočil. Proto jsem dále vysvětlil, že prostor mezi Janbúa a Medínou se také stal druhořadým a bylo by vhodné přemístit materiál, peníze i důstojníky, kteří teď věrně slouží Alímu a Abdulláhovi. Tomuto požadavku velení nevyhovělo, ale v záležitosti Widžhu bylo dosaženo kompromisu.

Ukázal jsem také, že Akaba se stala Allenbyho pravým křídlem, vzdáleným pouhých sto šedesát kilometrů od jeho středu, ale zato celých třináct set kilometrů od Mekky. S rostoucím úspěchem Arabů je třeba počítat s tím, že budou působit výhradně na území Palestiny. Proto by bylo logické převelet Fajsala z oblasti spadající pod velení krále Husajna a dát ho k dispozici spojeneckému velení v Egyptě, v jehož čele stojí Allenby.

Tato eventualita v sobě skrývala potenciální potíže. Museli jsme si klást otázku, zda Fajsal naše rozhodnutí přijme. A také, jestli se odvážíme před generálem Wingatem, který zaštitil arabské hnutí v jeho nejtěžších okamžicích, vyslovit podobný požadavek. Clayton, který znal Wingatea velmi dobře, zvedl telefon a dověděl se, že generál považuje za svou povinnost vzdát se Fajsalova vojska ve prospěch celku, může-li tento krok přispět ke všeobecnému postupu.

Třetí překážku mohl eventuálně představovat král Husajn, paličatý, úzkoprsý a podezřívavý člověk, který nejevil sebemenší sklony obětovat vlastní malichernou ješitnost obecnému prospěchu, nabídl jsem se tedy, že s ním záležitost projednám osobně, a *Dufferin* dostal rozkaz, aby mě po návratu z Akaby dopravil do Džiddy.

Plavba do Widžhu trvala dva dni. Fajsal s Joycem a Newcombem pobýval sto šedesát mil ve vnitrozemí a nový velitel arabského letectva Stent mě k nim poslal letecky. Cestoval jsem si tedy přes kopce rychlostí sto dvaceti kilometrů za hodinu a mnohem pohodlněji než na velbloudu.

Celou noc jsme s Fajsalem strávili nad přípravami plánů pro další akce. Ráno mě

letecky dopravili zpět do Widžhu a za necelou hodinu už *Dufferin* plul plnou parou do Džiddy, kde mi Wilson svým vlivem nesmírně ulehčil situaci. Na posílení našeho postavení v Akabě přislíbil poslat loď plně naloženou zásobami záložního proviantu a munice a kromě toho nám dal k dispozici všechny důstojníky, které bychom mohli potřebovat.

Král přijel z Mekky a díky tomu, že se Wilson vyznal i ve všelijakých pochybných metodách, okamžitě přijal navrhované převelení Fajsala na bojiště, kde velel Allenby. Král potom změnil téma hovoru a jako vždycky bez zjevné souvislosti začal vykládat o své náboženské pozici a vysvětlil, že se nepovažuje ani za vyhraněného šíitu, ani přesvědčeného sunnitu, ale spíš se snaží chápat víru v prostém smyslu, jaký měla před rozkolem. Zato v zahraničněpolitických otázkách král projevilo omezenost úměrnou velkorysosti ve věcech duchovních. Uvědomil jsem si přitom, jak snadnou úlohu mohou mít všichni darebáci, kteří by se případně chtěli pokusit svést krále na špatnou cestu.

Z příjemné zábavy v Džiddě nás vyrušily dva telegramy, které došly z Egypta. První oznamoval, že kmen Huwajtů navázal zrádnou korespondenci s Maánem, a druhý tvrdil, že se na spiknutí podílí i Auda. To mě vyděsilo. Wilson Audu také znal a oba jsme byli nezvratně přesvědčeni o jeho naprosté upřímnosti. Okamžitě jsme se chystali na cestu. Když jsme s Násirem připravovali plány na obranu Akaby, nenapadlo nás, že bychom měli počítat i s případnou možností zrady.

Hardinge naštěstí kotvil v přístavu a byl nám k dispozici. Odpoledne třetího dne jsme přistáli v Akabě a zjistili jsme, že Násir nemá o něčem takovém tušení. Půjčil jsem si rychlého velblouda a rozjel jsem se za Audou do Guwajry. Za svítání jsem ho zastihl ve stanu spolu s Muhammadem a Zaalem. Všichni se divili, že jsem je neohlášené přepadl, ale dušovali se, že všechno je v pořádku. Pojedli jsme společně jako přátelé.

Přicházeli další příslušníci kmene a vedli jsme veselé řeči o válce. Rozdal jsem jim dary od krále a za všeobecného smíchu oznámil, že Fajsal dostal měsíční dovolenou do Mekky. Král, celý nadšený pro povstání, byl přesvědčen, že jeho bojovníci si mají počínat jako celí muži. Proto nedovoloval návštěvy v Mekce a bojovníci tedy kvůli plnění vojenských povinností nesměli navštěvovat manželky. Předtím jsme tisíckrát žertovali na Násirův účet, že by si opravdu zasloužil dovolenku, kdyby se mu podařilo dobýt Akaby.

Po obědě jsem se pod záminkou, že se potřebuji prospat, zbavil všech návštěv a pak jsem zničehonic vyzval Audu a Muhammada, aby se mnou šli ke zříceninám pevnosti a vodní nádrži. Jakmile jsme se spolu ocitli o samotě, zmínil jsem se o jejich korespondenci s Turky. Auda se rozesmál nahlas a Muhammad se začal tvářit znechuceně. Potom mi podrobně vysvětlili, že Muhammad vzal Audovu pečeť a napsal maánskému guvernérovi, že je ochoten dezertovat z řad šerifova vojska, a turecký hodnostář ochotně nabídku přijal a nabízel značnou odměnu. Muhammad požádal o částku v hotovosti. Mezitím se o věci dověděl Auda, počkal si na posla, oloupil ho do poslední nitky a odmítl dát Muhammadovi příslušný podíl z kořisti. Byla to zkrátka fraška, které se všichni zaslouženě i srdečně zasmáli, ale přece jen se za ní skrývalo cosi hlubšího. Kmen byl nespokojen, že nedostal odměnu za dobytí Akaby a že nepřišly ani zásilky zbraní, ani čerstvé posily. Oba náčelníci chtěli vědět, jak jsem se o celé záležitosti mohl dovědět a co vlastně všechno vím. Ocitli jsme se na nebezpečné půdě. Prohluboval jsem jejich strach tím, že jsem se předstíraně bavil a s nonšalantním smíchem jsem jim říkal věty, které vlastně byly citáty z dopisů, které poslali Turkům. Tím jsem nabyl žádoucího dojmu.

Mezitím jsem jim jen tak mimochodem oznámil, že přichází celé Fajsalovo vojsko a Allenby posílá do Akaby pušky, děla, trhavinu, proviant i peníze. Nakonec jsem naznačil, že Auda musel mít obrovské výdaje a že by neškodilo, kdyby dostal menší zálohu na oplátku všeho, co mu dlužíme. Samozřejmě ho to potěšilo a bez váhání souhlasil. Přijal zálohu a slíbil, že za ni bude udržovat celý kmen v sytosti a dobré náladě.

Blížil se soumrak. Zaal nás pozval na ovci, kterou nechal zabít předem, a tak jsme v přátelském ovzduší povečeřeli. Když jsme dojedli, nasedl jsem s průvodci na velbloudy a vyjeli jsme na zpáteční cestu. Noc jsme strávili v sedle. Zburcoval jsem Násira,

informoval ho o nejnovějším vývoji událostí, dovesloval na polorozpadlé kánoi k *Hardingu* a pak už se nad obzorem mohly klidně vynořit první sluneční paprsky.

Sešel jsem do své kajuty, vykoupal se a spal asi do deseti hodin. Když jsem vyšel na palubu, loď plula plnou parou přes úzký záliv rovnou do Egypta. Můj návrat vyvolal senzaci, protože všichni byli přesvědčeni, že cestu tam a zpět nemohu vykonat dřív než za šest sedm dní a budu muset odplout jinou lodí.

Zavolali jsme do Káhiry, že situace v Guwajře je znamenitá a k vůbec žádné zradě nedošlo. Určitě to nebyla úplná pravda, ale nedalo se nic dělat, museli jsme Audu vydávat za živou legendu. Dav chtěl hrdiny z čítanek a skutečnému Audovi by nerozuměl.

58

Znovu nastala přestávka v mé práci a znovu jsem měl příležitost srovnat si myšlenky v hlavě. Dokud se nedostaví Fajsal s Joycem a vojskem, nedá se dělat nic víc než trochu přemýšlet, říkali jsme si. Nahodilé hazardování s lidmi, jemuž jsme dosud podléhali, otravovalo naše mozky a teď jsme se zařekli, že napříště musíme před každým dalším krokem vědět, kam bude směřovat a po které cestě vyrazíme ke stanovenému cíli.

Hidžázkou válku jsme vyhráli ve Widžhu a definitivně skončila v Akabě. Fajsalovo vojsko vyřešilo náležitosti týkající se Arábie a teď mělo pod vedením generála Allenbyho sehrát svou roli při osvobození Sýrie.

Rozdíl mezi Hidžázem a Sýrií byl rozdílem mezi pouštěmi a obdělávanou zemědělskou oblastí. Museli jsme se tedy naučit chovat se civilizovaně. Ve Wádí Músá jsme získali první rekruty z řad usedlých zemědělců. Kdybychom se nenaučili chovat jako oni, osvobozené hnutí by se nehnulo z místa ani o krok.

Arabskému povstání prospělo, že mu tato změna byla vnucena v tak raném stadiu. Zoufale jsme se snažili zorat pustinu a nechat na ní vyrůst pocit národnosti. Mezi beduíny a jejich kmeny to mohla být jediné pouštní tráva – nádherné zdání jara, které za jediný den spálí žár a pokryje je prachem. Cíle a ideály musely dostat hmatatelnou podobu, které by každý rozuměl. Obyvatelé pouště na to byli příliš odtaziti, chudí a vzdálení složitější organizaci a nemohli vést jiné. Abychom se udrželi při životě, museli jsme získat na svou stranu lidi žijící ve složitějších společenských podmínkách, a stejně jako ve Wádí Ajsu jsme začali pohledem na mapu a vzpomínkami na povahu našeho příštího bojiště na půdě Sýrie.

Stáli jsme na jižní hranici země. Na východ od nás se prostírala poušť obývaná kočujícími kmeny. Západní hranici od Gazy po Alexandrettu tvořilo pobřeží Středozemního moře. Na severu země hraničila s Anatólií obývanou Turky. V rámci svých hranic byla Sýrie bohatě vnitřně členěna na jednotlivé přírodní oblasti. Nejdůležitější byla dlouhá páteř tvořená horami táhnoucími se od severu k jihu a oddělujícími pobřežní pruh od mnohem širší vnitrozemské náhorní plošiny. V pobřežním pásmu se mluvilo arabštinou, která se flexí a intonací lišila od řeči, jíž používali obyvatelé vnitrozemí. Lidé z pobřeží hovořili o vnitrozemí jen neradi a nazývali je divoškou končinou, kde je na denním pořádku teror a krveprolití.

Vnitrozemskou planinu dělily dále řeky. V jejich údolích byly nejspolehlivější a nejhojnější obilnice země. Obyvatelstvo si bylo vědomo, že se odlišuje od divokých beduínů obývajících pusté oblasti ležící jižně od pásma obdělávané půdy, kteří se přelévají od východu na západ a zase zpátky podle toho, jaké bylo právě roční období, a žili, jak nejlépe dovedli, z půdy pustošené horkem a kobylkami, nájezdy jiných kmenů anebo – když k nim nedošlo – vlastními dědičnými spory vyžadujícími krevní mstu.

Země tedy byla rozdělena přírodními podmínkami a lidé k tomu přidali ještě další složitou síť vzájemných vztahů. V každém z těchto pruhů táhnoucích se od severu k jihu

se vytvořila lidská společenství uměle oddělená od sousedů a žijící s nimi v dědičném nepřátelství. A my jsme je teď měli sjednotit k útočným akcím proti Turkům! Všechny příležitosti i potíže, jaké na Fajsala čekaly v Sýrii, byly vyvolány politicky komplikovaným rozložením sil, kteří jsme podle mentálního zaměření roztřídili do kategorií, podle nichž se kreslí mapa sociálního rozložení obyvatelstva.

Na nejzazším severu jazyková hranice běžela podél silnice z Alexandretty do Aleppa až ke křižovatce s bagdátskou dráhou, podle níž pokračovala dál do údolí Eufratu, ale jižně od této hranice byly roztroušeny enklávy turecky mluvících obyvatel, navíc promísené ještě Armény.

Hlavní součástí obyvatelstva pobřežní oblasti Sýrie bylo společenství Ansaría, držící se kultu plodnosti, který byl čistě pohanský a zaměřený proti cizincům. Nedůvěřovali islámu a společně sdíleným pronásledováním čas od času byli přitahováni ke křesťanům. Tato sekta, neobyčejně vitální sama o sobě, se v soukromém životě i v politice řídila pocitem klanové sounáležitosti. Její příslušníci se neuznávali navzájem a stěží by zradili nevěřícího. Mluvili sice arabsky, ale byli ve svých vesnicích usídleni od dob, kdy do Sýrie přišlo řecké písmo. Obvykle se drželi stranou veřejných záležitostí, tureckým úřadům se do ničeho nepletli a za to od nich očekávali podobný přístup.

Na jejich území byly rozptýleny ostrůvky křesťanského obyvatelstva a v místech, kde Orontes prudce obrací svůj tok, se vyskytovaly souvislé ostrovy usedlých Arménů, kteří byli nepřátelsky naladěni proti Turkům. Dále ve vnitrozemí byli usedlí Drúzové arabského původu a hrstka Čerkesů, kteří přišli z Kavkazu. Severovýchodně od nich sídlili již po několik generací Kurdové, kteří se mísili s Araby a přejímali jejich politické názory. Nejvíce nenáviděli domácí křesťany, po nich Turky a potom Evropany.

S Kurdy hraničilo území obývané Jazídíi mluvícími sice arabsky, ale ovlivněnými iránským dualismem dobra a zla. Křesťané, Moha medáni a Židé, cenící zjevení nad rozum, společně plivali po Jazi díech. Směrem do vnitrozemí od jejich sídel stálo Aleppo, dvousei tisícový babylón celé turecké říše. Východně od města začínalo arabské osídlení, které postupně přecházelo v kmenová společenství a na hranici mezi obdělávanou půdou a pustinami začínalo území patřící kmeni Badávíů.

V dalším pruhu sídlili muslimští Čerkesové, potomci přistěhovalců z Íránu, kteří se stranili muslimů a podivní obyvatelé křesťanských vesnic, kteří se chovali úplně stejně jako okolní sunnitě, oblékali se jako oni a žili s nimi v naprosté shodě. Východně od křesťanských vesnic bydleli muslimští polopastevci a pak opět následovali beduíni.

Třetí pruh syrského území ležel zhruba mezi Bejrútem a Tripoli. Pobřežní oblast obývali libanonští křesťané, většinou maronité nebo řečtí pravoslavní. Obě církve se navzájem potíraly, hledaly oporu v zahraničí – Francii a Rusku, později i v USA – a horlivě se pletly do politiky. Řecká pravoslavná církev se navíc pyšnila svým domácím původem a měla nesmírně vyvinutý lokální partikularismus, v jehož jménu byla ochotna se spojovat spíše s Turky než s Římem.

Příslušníci obou církví se však spojovali, když šlo o to, pomlouvat muslimy. Hlasitým pohrdáním se léčili z vrozeného pocitu méněcennosti. Mezi křesťany byly rozptýlené skupinky muslimů, kteří se lišili pouze nižším procentem emigrace a hluku, který kolem ní nadělali.

Čtvrtá oblast by zřejmě začínala u Akry, kde sídlili nejdřív sunnitští Arabové, potom Drúzové a nakonec Mutawalláové. Na březích údolí, jímž teče Jordán, vyrostly vesnice zahořkle podezíravých uprchlíků z Alžírsko, hledících tváří v tvář vesnicím Židů. Někteří židovští učenci dospěli k úrovni a způsobu života odpovídajícímu zdejším podmínkám, kdežto pozdější přistěhovalci, z nichž mnozí podléhali německému vlivu, zaváděli neznámé zvyky, neznámé plodiny a evropské domy (postavené z dobročinných prostředků) do Palestiny, která zřejmě byla příliš malá a chudá, aby jim mohla splatit stejnou mincí jejich námahu a úsilí, ale země je snášela. Galilea neprojevovala hluboce zakořeněnou nechuť vůči židovským osadníkům, jaká patřila k nepřijemným rysům sousední Judey.

Po východních pláních (hustě obývaných Araby) se táhl labyrint rozrušených lávových

útvary nazývaných Lidža, kam se od nepaměti uchýlovali všichni nezkrotní nebo naopak zlomení lidé z celé Sýrie. Jejich potomci tam žili, jak je napadlo, ale v bezpečí před Turky i beduíny. Na jih a jihovýchod od jejich vesnic, zmítaných nekonečnými krvavými spory, začínal Haurán, rozsáhlá oblast úrodné půdy, obydlená bojovnými, soběstačnými a prosperujícími arabskými zemědělci.

Na východ pak sídlili Drúzové, nepravověrní muslimští následovníci šileného egyptského sultána. Jejich nesmiřitelná nenávisť vůči maronitům, dostalo-li se jí povzbuzení úřadů nebo damašských fanatiků, opakovaně vedla k hromadnému vyvražďování. Muslimští Arabové však Drúzy nesnášeli a ti jimi za to pohrdali. Vedli dědičné spory s beduíny a ve svých horách si uchovali odlesk toho, jak asi vypadal rytířský polofeudalismus v dobách, kdy v Libanonu vládli polosamostatní emírové.

V páté oblasti žili němečtí Židé mluvící německy nebo jidiš, ještě nesmiřitelnější než Židé za římských dob, kteří nesnášeli styky s někým jiným než s vlastními souvěrci, což byli částečně zemědělci, ale většinou obchodníci – nejčistější a nejméně laskavá součást obyvatelstva celé Sýrie. Židy obklopovali jejich nepřátelé, zaostali palestínští zemědělci, propadlí hmotným zájmům jako Egyptané a navíc bez prostředků.

V údolí Jordánu sídlili osmahlí nevolníci a v celých skupinách hrdých vesnic bydleli křesťané, kteří kromě souvěrců z povodí Orontu byli snad nejneohroženějšími vyznaváči naší víry na celé zemi. Dále na východ už byly jen desetitisíce polokočovných Arabů, řídících se zákonem pouště a žijících ze strachu a dobroty svých křesťanských sousedů. V tomto sporném území turecké úřady usídlily řadu čerkeských přistěhovalců z ruských částí Kavkazu. Ti svá území drželi pouze silou zbraní a díky přízni Turků, jimž byli z nutnosti oddáni.

59

Přehledem národů a náboženství zdaleka nebyl vyčerpán složitý obraz situace v Sýrii. Kromě společenství venkovského obyvatelstva i šest větších měst tvořilo odlišné celky. Každé mělo vlastní povahu, zaměření a názory. Jeruzalém, Bejrút, Damašek, Hims, Hamá a Aleppo. Nejjižnější Jeruzalém byl zchátralým městem, které všechna semitská náboženství považovala za posvátné. Křesťané a muslimové tam putovali ke svým posvátným místům už odedávna a někteří Židé začali město spojovat se svou politickou budoucností. Tylo spojené síly minulosti a budoucnosti se projevovaly tak mocně, že město téměř postrádalo přítomnost. Městské obyvatelstvo bylo bezcharakterní jako hotelový personál a žilo ze spoust návštěvníků, kteří se do Jeruzaléma hrnuli. Ideály arabské národnosti byly lidem z Jeruzaléma cizí.

Bejrút byl naopak zcela nový. Nebýt tam řeckého přístavu a americké univerzity, mohl klidně být jakýmsi zdegenerovaným francouzským městem. Veřejnému mínění udávali tón křesťanští obchodníci, většinou tlustoši žijící z obchodní výměny, protože Bejrút sám nic neprodukoval. Nejvlivnější z nich byli bývalí emigranti, kteří se vrátili a úspěšně investovali přivezené peníze. Bejrút byl bránou Sýrie, barevným spektrem Levanty, jímž přicházely laciné nebo špinavé obchodní zájmy. Zkrátka byl pro Sýrii typický asi jako čtvrť Soho pro bohatá hrabství ležící na jih od Londýna.

Bejrút však díky své poloze, školám a volným stykům s cizinci už před válkou znal skupinku lidí, kteří svým doktrinářským myšlením připomínali francouzské encyklopedisty, kteří svými spisy připravovali Francouzskou revoluci. A právě díky jim i bohatství města jsme s Bejrútem museli počítat.

Damašek, Hims, Hamá a Aleppo tvořily čtveřici prastarých měst, která byla chloubou celé Sýrie. Táhla se jako řetěz úrodnými údolními mezi horami a pouští. Byla obývána Araby a pro svou polohu nehleděla k pobřeží, ale obracela zrak k východu. Damašek tvořil jejich přiložené středisko stejně jako centrum celé Sýrie. Město se pyšnilo tím, že

všechno dohánělo až do krajnosti: myšlení, vyjadřování i rozkoše. Turci sem z pochopitelných důvodů umístili své vrchní velení. Damašek byl hvězdou, která přirozeně přitahovala všechny Araby, hlavním městem, jež by se těžko jen tak podřídilo kterékoli cizí národnosti.

Hims a Hamá se navzájem nesnášely. Všichni obyvatelé v nich vyráběli nějaké výrobky – v Himsu bavlněné a vlněné látky a v Hamá hedvábné brokáty. Tato odvětví prosperovala a dovedla se pružně přizpůsobovat měnícím se požadavkům na trhu, zahrnujícím severní Afriku, Balkán, Malou Asii, Arábii a Mezopotámii.

Aleppo sice bylo velké město ležící v Sýrii, ale vypadalo to, že nepatří ani tam, ani do Anatólie, ani do Mezopotámie. Setkávaly se v něm všechny národy a víry turecké říše a dokázaly mezi sebou vycházet docela přátelsky. Pro město bylo typické, že i když se třeba vzdmula vlna muslimského povědomí, mezi křesťany, muslimy, Armény, Araby, Turky, Kurdy a Židy vládla pevnější pouta přátelství než v kterémkoli jiném větším městě turecké říše a obyvatelstvo zaujímalo mnohem přátelštější postoj i vůči Evropanům. Politicky bylo Aleppo odjakživa zahleděno do sebe a zabývalo se v podstatě jen vlastními záležitostmi.

Veškeré různorodé obyvatelstvo Sýrie jsme si mohli získat přede vším prostřednictvím společného arabského jazyka. Syřané byli rozděleni politicky a nábožensky, ne morálně. Byli bystří a spokojeni sami se sebou; nebáli se sice (jako Egyptané) abstraktních představ, ale byli navyklí na povrchnost. Jejich ideálem bylo pohodlí, v němž by se mohli zabývat záležitostmi druhých.

Od dětství neznali kázeň a i otce poslouchali jen ze strachu z tělesných trestů. Totéž později platilo i o vztahu k vládě. Všichni však toužili po něčem novém, a proto se právě vinou své neukázněnosti a povrchnosti ochotně vrhali do politiky. Žádná vláda, ať měli jakou chtěli, je neuspokojovala, a byli na to ještě hrdí, ale málokoho napadlo, aby vymyslel nějakou alternativu, a na té se pak už prakticky nikdo nedokázal shodnout.

V trvale osídlených částech Sýrie se nejzásadnější politické konflikty týkaly maximálně sousedních znepřátelených vesnic a v patriarchálních oblastech nejvýš širších rodinných klanů. Vyšší správní struktury byly do jedné importovány Turky a fungovaly někde docela dobře a jinde velmi špatně podle toho, do jaké míry lidské nástroje (obvykle četníci), jimiž se v konečné instanci projevovaly, podléhaly lidským slabostem.

Muslimská část obyvatelstva snila o arabském království a křesťané se zase dožadovali ochrany evropských mocností. Oba požadavky byly samozřejmě na hony vzdáleny cítění převážné většiny, která toužila po syrské autonomii. A mezi vesnicemi, městy, národy a náboženstvími existovalo nepřehledné množství konfliktů a důvěrně známých řevnivostí, které ovšem Turci pečlivě rozdmýchávali.

Doba však vyhlášení samostatnosti země s takovýmto vnitřním uspořádáním nepřála. V dějinách tvořilo syrské území odjakživa koridor spojující moře s pouští, Afriku s Asií, Arábii s Evropou. Sýrie byla postupně vazalem všech sousedních mocných říší: Mezopotámie, Egypta, Persie, Řecka, Říma a Turecka. Jakmile jejich moc v důsledku vnitřní slabosti ochabla, Sýrie se automaticky rozpadla a tříštila na drobné územní celky. Povahou i ze zvyku byla vazalskou zemí, navyklou na neúnavnou agitaci a neustálé vzpoury.

Oporou vlastenectví nebyla jako obvykle půda a rasa, ale společný jazyk. Druhým prvkem spojujícím syrské Araby byly matné vzpomínky na rané období chalífátů, které se mezi lidem udržely po staletí tureckých zlořádů.

My jsme však věděli, že tyto vzpomínky patří do říše snů. Nová arabská vláda bude obyvatelstvu „vnucena“ z vnějšku stejně jako turecké jeho nebo evropský protektorát, a dokonce i historický chalífát. Sýrie prostě pořád zůstávala pestrou mozaikou a i po eventuálním sjednocení by se ústřední vláda stala přítěží v očích nevděčného obyvatelstva, které se vždy instinktivně odvrací k lokálním problémům a rozměrům.

Záminkou k úplnému odstranění této překážky byla válka. Sýrie byla zralá pro vzpouru, ale jediným nezávislým faktorem, který byl zároveň přijatelný i pro nás, byl sunnitský panovník, například Fajsal, který by hlásal, že hodlá obnovit slávu Ummajovců.

Jedině on by dokázal sjednotit obyvatele vnitrozemí. Později – až po vítězství – nutně musí dojít k očekávané reakci, ale po vítězství se už dá všechno zařídit.

Zbývalo zamyslet se nad technickou stránkou a zaměřením vzpoury, ale to bylo jasné i slepému. O osudu celé Sýrie se odjakživa rozhodovalo v údolích Jarmúk, Haurán a Diráa. Kdyby se k nám přidal Haurán, vítězství celého našeho tažení by bylo zajištěno. Šlo o to, aby se nám podařilo dát dohromady stejný žebřík kmenů, po jakém jsme se vyšplhali z Widžhu až do Akaby. Tentokrát by jej ovšem tvořily kmeny Huwajtů, Baní Sachrů, Širárů a Ruwallů, kteří by nám pomohli překonat pět set kilometrů dělicích hauránskou oázu Azrak od Džabal Drúzu.

Taktika použitá při našem závěrečném úderu musela svou mobilností, vsudypřítomností, nezávislostí na základnách i spojovacích a zásobovacích liniích i nedostatkem opěrných bodů a pevných směrnic připomínat námořní válku. Rozdíl byl jen v tom, že jsme měli ovládnout poušť, ne moře. Jízdní oddíly na velbloudech, soběstačné jako válečné lodě, mohly operovat zcela volně a mohly se kdykoli stáhnout do pustých končin, kam se je Turci neodvažovali pronásledovat.

Na který článek nepřátelské válečné mašinérie zaútočit především, to nám ukáže až praxe.. Musíme se držet taktiky udeř a ustup, nesmíme nikde vyvíjet souvislý tlak na nepřátelská postavení. Musíme nasazovat nejmenší možné síly v co nejkratším čase a na nejvzdálenějších místech. A tuto pohyblivost nám zaručí sama povaha beduínských bojovníků.

Nesmíme s sebou vozit víc než půl litru vody. Někteří z nás nepili nikde jinde než u studní, k nimž jsme dorazili, ale to byly obzvláště otužilé výjimky. Většinou jsme se u zdroje vždycky napili, co se do nás vešlo, a pak jsme si s sebou vezli vodu na celý den. Velbloudi v létě dokázali po napojení urazit 450 kilometrů, což představovalo třídní usilovný pochod. Běžně jsme urazili 80 kilometrů za den a v krajním případě jsme za čtyřadvacet ho din dokázali ujet až 180 kilometrů, takže by půl litru vody mělo stačit.

Zásoby proviantu na šest týdnů by měly stačit na 1 600 kilometrů cesty tam a zase zpátky. Vytrvalost velbloudů umožňovala (i když pro mě, nováčka, to nebylo nic příjemného) urazit vzdálenost 2 400 kilometrů za třicet dní.

Výzbroj jezdeckých oddílů by měla být co nejjednodušší, ale zároveň by jim měla zajišťovat technickou převahu nad Turky v rozhodujících kategoriích zbraní. Poslal jsem do Egypta žádost o co největší počet lehkých kulometů hotchkiss nebo lewis, které by se mi hodily pro odstřelování. Bojovníky jsme neseznamovali s fungováním mechanismu těchto zbraní, aby se v akcích nezdržovali zbytečnými pokusy je opravovat. Naše šarvátky trvaly maximálně pět minut a byly vybojovány při rychlosti dvacet šest kilometrů za hodinu. Kdyby se kulomet zasekl, bojovník byl povinen ho odhodit a pokračovat v boji s puškou.

Dalším důležitým faktorem se mohly stát trhavy. Vyvinuli jsme si vlastní způsob používání dynamitu, a než válka skončila, dovedli jsme s minimálním množstvím trhavy způsobit maximální škody na železničních tratích a mostech. Jediné, co nám chybělo, byla děla, která jsme dostali až poslední měsíc před ukončením tažení. Byla to škoda, protože v takovémto válčení založeném na manévrování jediné dalekonosné dělo znamenalo víc než devadesát devět s kratším dostřelem.

Při rozdělování jízdních oddílů jsme nesměli směšovat jednotlivé kmeny, protože si navzájem nedůvěřovaly. Jako protiváhu jsme použili co největší rozptýlení sil, a navíc jsme v pondělí nasadili jeden kmen, v úterý druhý atd. Přirozená pohyblivost tím ještě vzrostla. Při pronásledování jsme používali čerstvé zálohy. Rovnováhy jsme dosahovali doslova maximálním nepořádkem.

Nemohli jsme spoléhat na pevnou organizační strukturu jednotek. Naše síla spočívala na rozmaru jednotlivců. Sloužili jsme sice společné věci, ale nemohli jsme spoléhat na *esprit de corps*. Vojáci se obvykle oddělují od obyvatelstva vysokým žoldem, uniformou a výsadami. Naši bojovníci však nastoupili do zbraně dobrovolně. Kterýkoli z našich Arabů mohl kdykoli odejít domů: jediným poutem byla čest.

Důsledkem bylo, že jsme v našich řadách neznali disciplínu ve smyslu omezujícího

potlačování individuality, kázně jako nejnižšího společného jmenovatele lidí. Disciplínu, která znamená snížení úrovně devadesáti devíti na úroveň stého, nejhoršího.

V praxi jsme nemohli užívat palebnou linii o velkém počtu bojovníků, který nám byl teoreticky k dispozici, ale museli jsme spoléhat na osobní iniciativu, vytrvalost a nadšení jednotlivců. Nepravidelná válka byla duševně mnohem náročnější než bodákový útok, ale také mnohem únavnější než pohodlná poslušnost tradiční armády řízené rozkazy shora. V drobné válce musí mít jedinec mnohem větší manévrovací prostor. Naším ideálem by mělo být rozdrobit velkou bitvu na drobné srážky a proměnit naše řady ve šťastný spolek samých aktivních vrchních velitelů.

60

Do Akabského zálivu připluly lodě. Fajsal se vylodil i se svým štábem, Joycem, egyptskými dělníky, obrněnými auty a tisíci příslušníků pravidelných jednotek. Falkenhayn radil Turkům jak dohnat, co ztratili šestitýdenním obdobím nečinnosti na frontě.

V Maánu velel starý vrchní velitel ze Sinaje generál Bahdžat, který disponoval šesti tisíci pěšáky, plukem jezdeckva a pěchoty na mezcích a kromě toho dal Maán opevnit tak, že byl podle zásad manévrového válčení nedobytný. Denně odtud vzlétala letka letounů a ve skladech byly soustředěny tuny válečného materiálu.

Turci byli hotovi s přípravami a zahájili přesun, který prozrazoval, že jejich hlavním cílem je Guwajra, přes níž vede nejschůdnější cesta do Akaby. Dva tisíce pěšáků obsadilo Abá al-Lisán a zakopalo se tam, jízda se rozmístila tak, aby mohla čelit případnému arabskému útoku ze strany Wádí Músy.

Rozhodli jsme se, že je do údolí plného přírodních překážek vylákáme. Jako návnada posloužil jeden místní kmen, Turci opravdu padli do léčky a utrpěli značné ztráty. Starý válečník Maulúd se utábořil se svým plukem pěchoty na mezcích ve zříceninách starověké Petry. Okolní kmeny vedené jednookým šejchem Chalífem je odstřelovaly po dvou třech denně. Trvalo to celé týdny a Turky to strašně znervózňovalo.

Mohli jsme je dále dráždit leteckým náletem. Požádali jsme generála Salmonda, aby uskutečnil slíbený dálkový nálet na Maán Salmond pověřil provedením úkolu Stenta a zkušené piloty z Rabighu a Widžhu. Stent nařídil, aby se přiblížili nízko nad zemí, a zvýšili tím přesnost zásahů. Podařilo se jim zabít 35 a zranit 51 mužů v kasárnách, osm pum zasáhlo strojovnu, čtyři dopadly na letiště a jedna skončila s generálovým kuchařem i připravenou snídaní. Letci se pak bezpečně vrátili na základnu poblíž Akaby.

Odpoledne opravili letouny, přespali pod křídly a za úsvitu opět vzlétli, tentokrát celkem tři, a zamířili k průsmyku, jelikož tamní velký tábor padl Stentovi do oka a nezadržitelně ho přitahoval. Bombardovali ohrady s koňmi a obrátili zvířata na bezhlavý útěk a pak vyhnali Turky z jejich stanů. Dávno před polednem byli zpátky doma.

Stent se přesvědčil, kolik pum a paliva mu zbývá, a rozhodl se podniknout ještě jeden nálet. Naložili letouny, že se sotva dokázaly odlepit od země, zamířili znovu k průsmyku, zničili dělostřeleckou baterii, která je nepříjemně ostřelovala při ranním náletu, a pobili desítky Turků i jejich zvířat. Odlehčené stroje se potom vyhouply do výšky a bez potíží se vrátily až na domovskou základnu v Aríši. Turci začali kopat protiletecké kryty a rozptýlili své poškozené letouny, jakmile se je podařilo opravit, po celé náhorní plošině, aby pomáhaly bránit opevněný tábor.

Nálety jsme Turky vyvedli z míry a znepokojujícími nájezdy jsme odvedli jejich pozornost ke klamnému cíli. Třetí možnost jak jim bránit v ofenzivním postupu byly útoky proti železniční trati. Proto jsme v polovině září provedli řadu demoličních zákroků.

Rovněž jsem se rozhodl, že se znovu vrátím ke své zamilované myšlence, že musím

vyhodit do vzduchu nepřátelský vlak. Ženisté v Egyptě, kteří mě podporovali v mých výstřednostech, mi vřele doporučovali, abych zkusil elektricky odpálit nálož přímo pod lokomotivou. Teď mi poslali potřebný materiál a nástroje. Předal mi je kapitán naší nové strážní lodě *Humber*.

Jako nejvhodnější cíl útoku nám připadala železniční stanice Mudawwara, ležící třináct kilometrů jižně od Maánu, kde vlaky doplňovaly zásoby vody. Kdyby se nám právě tam podařilo vykolejit vlak, způsobili bychom nepříteli značné potíže. Egyptské velení poslalo do Akaby dva seržanty ženijního vojska a pověřilo je úkolem naučit Araby zacházet s trhavinami. Jmenovali se ve skutečnosti Yells a Brooke, ale přejmenovali jsme si je podle nástrojů, které oba žárlivě milovali, na Lewise a Stokesa. Lewis byl vysoký hubený Australan, kdežto Stokes udělaný anglický yeoman, mlčenlivý, pracovitý a vždy ochotný splnit daný rozkaz.

Nádraží v Mudawwaře nás s postupujícími přípravami akce lákalo čím dál víc. Bylo tam tolik místa, že mohlo zaútočit tři sta mužů najednou, a navíc zcela nečekaně. Kdyby se útok povedl, byl by to významný úspěch, protože tamní studna byla jediná v celém úseku za Maánem. Bez možnosti doplnit u ní vodu by se provoz na celém železničním úseku neúnosně prodražil.

61

Australan Lewis v tomto ctižádostivém okamžiku prohlásil, že by se spolu se Stokesem chtěl účastnit mé akce. Byl to nečekaný a přitažlivý nápad. S těmito dvěma seržanty bychom při přepadech opevněných měst s posádkou měli větší jistotu. Oba si navíc zasloužili odměnu za skvělou službu. Musel jsem je však varovat, že se připraví o pohodlí a privilegia, jaká přináší služba v britské armádě, a čekají je jen dlouhé pochody, nedostatek jídla a neustálé boje hluboko ve vnitrozemí. Dělit se budou moci nejvýš o kořist s Araby, a kdyby se něco stalo se mnou, ocitli by se v choulostivé situaci, protože ani jeden neuměl arabsky.

Lewis odpověděl, že touží právě po takovém neznámém způsobu života, a Stokes se dal slyšet, že když to vydržíme my, tak on určitě taky. Půjčili jsme jim tedy dva z nejlepších velbloudů (sedlové brašny měli nacpány k prasknutí sušeným hovězím a suchary) a 7. září jsme společně odjeli do Wádí Ithmu, kde jsme měli převzít Audovy Huwajty z Guwajry.

Aby si seržanti měli čas zvyknout na těžké podmínky, zařídili jsme všechno trochu lehčí, než jsem jim vyhrožoval. Byli jsme svými pány, a proto jsme první den jeli volným tempem. Ani jeden ze seržantů v životě neseděl na velbloudu a oběma hrozilo nebezpečí, že by je horko mezi rozpálenými žulovými stěnami vádí mohlo vyřadit z akce dřív, než doopravdy začala. V poledne jsme si udělali delší přestávku a večer jsme ujeli jen šestnáct kilometrů na místo, kde jsme se utábořili.

Bylo nám dobře, snědli jsme maso s rýží a popíjeli jsme horký čaj z plechovek. Osobně jsem se bavil pozorováním toho, jak se nováčci přizpůsobují neznámému prostředí. Oba reagovali, jak se dalo čekat od typu, který reprezentovali. Australan od první chvíle působil dojmem, že se cítí jako doma, a k Arabům se choval bezprostředně, ale když se chovali ve stejném duchu, byl překvapen a trochu otráven, jelikož si nedovedl představit, že by mohli vzít jeho laskavost vážně a zapomněli na rozdíl mezi bílou a hnědou rasou. Legrační bylo, že sám byl mnohem tmavší typ než většina našich nových průvodců. Angličana Stokesa odlišnost Arabů naopak dohnala k tomu, že se stal ještě víc sám sebou, totiž ostrovanem uzavřeným do sebe. Jeho ostýchavá korektnost každým okamžikem připomínala, že je jiný než domácí bojovníci a že je Angličan. Arabové na jeho chování reagovali zvýšeným respektem: byl pro ně „seržant“, kdežto Lewis byl „ten dlouhán“.

Bylo pro mě ponižující zjišťovat, že naše učebnicové poznatky o všech zemích a epochách k ničemu nevedou, jelikož se všichni držíme stejných předsudků jako nějaká pradlena, ale nejsme přitom schopni se s cizinci nějak verbálně dohodnout, jako to dokáže ona, když pro ně chce pracovat. Angličané na Středním východě patřili do dvou kategorií. První dovedli od místních obyvatel pochytit jejich typické rysy, způsob mluvení, myšlenkové pochody a téměř jejich mravy. Řídili lidi nepozorovaně a skrytě stejně, jako by to dělali oni sami. Uplatňovali vliv, aniž naráželi na okolí, a jejich vlastní povaha tedy mohla zůstat skryta.

Druzí, k nimž patřili sami Johnové Bullové jako vystřižení z obrázku, se chovali tím víc anglicky, čím déle pobývali mimo Anglii. Sami pro sebe si vymysleli představu staré vlasti, domova všech možných ctností, který jim na dálku připadal tak skvělý, že po návratu pro ně znamenaly skutečné poměry naprosté zklamání a stávali se z nich ty nejzarytější stoupenci starých zlatých časů. Ale v cizině takový typ zosobňoval Angličana ve všem všudy. Na cestě musel překonávat překážky a jeho cesta rozhodně nebyla tak hladká jako cesta intelektuálních typů, ale zato jeho robustní příklad měl mnohem širší pole působnosti.

Obě kategorie se však v mnoha věcech shodovaly. Všichni předpokládali, že Angličan je vyvolená bytost a napodobovat ho znamená chovat se impertinentně a rouhat se. V této své namyšlenosti vnucovali lidem další nejlepší alternativu v pořadí. Když jim Bůh nedopřál být Angličany, je jejich povinností dobře reprezentovat vlastní typ. Proto jsme respektovali domorodé zvyklosti, učili se místní jazyky, psali knihy o architektuře, folklóru a vymírajících oborech domácí výroby. A jednoho rána jsme se probudili a zjistili, že se vše v politice obrátilo proti nám, a hned jsme mluvili o nevděčném nacionalismu – ale ten byl jen nádherným výplodem našeho naivního počínání. Francouzi sice vycházeli ze stejného předpokladu (u nich to bylo dogma, a ne jen nejasně instinktivní tušení), ale pak začali domorodce vybízet, aby se je snažili napodobovat, protože tím nesmírně získají, i když se jim třeba nepovede dosáhnout úrovně svých vzorů. My jsme v napodobování viděli parodování, Francouzi naopak kompliment.

První vlna ranního vedra nás druhý den zastihla v blízkosti Guwajry. Jeli jsme si zcela bezstarostně, když jsme nečekaně zaslechli hukot ve vzduchu. Rychle jsme přejeli otevřenou rovinu a skryli se v ostrůvcích křoví, které nás maskovaly před pohledy nepřátelských letců. Náklad mé oblíbené výbušniny a granátů do Stokesova děla by určitě nerad přišel do užšího kontaktu s leteckými pumami. Zůstali jsme sedět v sedlech, nechali velbloudy, aby se trochu napásli na větvičkách, které si v křoví našli, a přitom jsme sledovali, jak letoun dvakrát zakroužil nad skálou, na níž před námi stála Guwajra, a svrhl tři bomby, které s rámem explodovaly.

Potom jsme se znovu seřadili a pohodlně jsme dojeli do tábora Guwajra kypěla životem a ze všech stran se k ní sjížděli Huwajtové provázeni stády velbloudů. Bylo jich tolik, že brzy před úsvitem zely okolní studny prázdnotou a většina majitelů musela hnát svá zvířata mnoho kilometrů, aby je mohla napojit. Ale to byla jen drobná nepříjemnost, protože kromě pravidelných ranních náletů se Arabové stejně neměli čím vytrhnout z nudy. Vedly se staré známé řeči, které však jitřily odvěké klanové spory. Auda se naopak snažil využít příležitosti ke sjednocení celého kmene a pomoci uplácení se pokoušel převést na svou stranu některé drobnější, ale nezávislé skupinky.

Mnohým se to nelíbilo a hrozili, že se vrátí do rodných hor, anebo se znovu dohodnou s Turky. Tisícíhlavý kmen Huwajtů, vnitřně rozdělený na stovky skupinek, se skládal ze samých advokátů specializujících se na spory o pozemky a udržet jej na uzdě byl téměř nadlidský úkol. Navíc panovalo nesmírné horko – čtyřiačtyřicet stupňů ve stínu – a ten stín představovala mračna much.

Nepřátelský letoun byl jediným regulátorem veřejného živou v táboře. Arabové, kteří byli samozřejmě vždy vzhůru dávno před svítáním, jej už vyhlíželi. Jeden otrok měl za úkol pozorovat přilet z vrcholu skaliska a zatroubit na poplach. Jakmile se přiblížila obvyklá hodina, kdy se letoun objevoval, Arabové se bezstarostně šourali ke skále a poschovávali se, každý pod římsu, která se mu nejvíc líbila. Letec zakroužil nad

táborem, pokochal se pohledem na pestře oděné Araby tisknoucí se jako ibisové k červené skále, svrhl tři, čtyři nebo pět bomb, podle toho, jaký byl den v týdnu, a nám nezbývalo než zatajit dech, když svist padajících pum přehlušil řev motoru nad námi.

62

Ze srdce rádi jsme opustili hluk a shon tábora v Guwajře. Jakmile jsme setřásli doprovod much, které nás pronásledovaly, udělali jsme si zastávku, jelikož opravdu nebylo proč spěchat. Oba nešťastníci zakoušeli horko, jaké předtím v životě nepoznali. Rozžhavený vzduch se jim lepil k obličejům jako kovová maska. Překonali však sami sebe a slůvkem si nepostěžovali. Snad je k tomu přivedla skutečnost, že neuměli arabsky, protože sami Arabové hlasitě nadávali na sluneční žár, v němž člověk nemůže ani vydechnout.

Měli jsme namířeno do Rummu, nejsevernější oázy Baní Atíjů. Místo mě přitahovalo, protože i naprosto nesentimentální Huwajtové tvrdili, že je nádherné. Slunce ještě nestálo příliš vysoko, když jsme projeli mezi dvěma pískovcovými hroty do soutěsky zarostlé tamaryškou. Průvodci tvrdili, že na těchto místech začíná rummské údolí. Tamaryškový porost neustále houstl a dno údolí povlovně stoupalo po mírném svahu, zato hory po pravici byly čím dál vyšší a rozeklanější, rozryté hlubokými průrvami a otvory jeskyní připomínajícími řady oken nebo v nižších polohách dveří. Převládaly odstíny červené. Skalní útesy byly korunovány shluky kupolí, méně žhavě rudých než jádra kopců, v nichž převládala šedá. Díky jim toto neodolatelné místo působilo dojmem byzantské architektury.

V takovém pohoří by se ztratilo celé arabské vojsko a mezi horami by mohla proletět celá peruť letounů. Naši nepatrné karavaně nesmírně stouplo sebevědomí, ale zároveň se v našich řadách rozhostilo hrobové licho, jelikož jsme se báli a styděli zároveň, že svou přítomností drze dráždíme tyto úžasné hory.

Tak ohromujícím dojmem na mě naposledy působila obrovská a mlčící panorámata, jaká jsem vídal v dětských snech. Všichni jsme zřejmě hledali v paměti nějaký pravzor krajiny, v níž člověk kráčí mezi podobnými stěnami a nakonec pronikne na otevřené prostranství podobné tomu, které se před námi rýsovalo na konci údolí, kde zřejmě končila i cesta, po níž jsme se ubírali.

Arabové tábořící kolem děr ve skalách, v nichž se držela dešťová voda, nám na naše přání povolali předáky jednotlivých klanů. Všichni odmítali sloužit šerifovi, jelikož se báli, že pomáháme Audovi ve snahách podřídit si je.

63

Druhý den ráno se objevil Kásim, který se tolik vyznamenal při útoku na průsmyk Abá al-Lisán. Byl ochoten postavit se proti nám, nebo na naši stranu, podle toho, jakému rozmaru momentálně podlehne. Zatímco váhal, dostavil se Zaal. Oba se brzy stačili pohádat a zmařit dohodu z předešlé noci. Ostatní klany, znechucené Kásimovou prchlivostí, se za námi v tichosti trousily, po dvou po třech, a hlásily se dobrovolně do našich služeb. Trvaly jen na tom, abych před začátkem tažení oznámil Fajsalovi, že mu zachovávají věrnost.

Rozhodl jsem se, že se s Fajsalem musím neodkladně setkat, jednak abych vyřešil potíže, které pociťovali příslušníci beduínských klanů, jednak abych opatřil velbloudy, na nichž bychom mohli dopravovat trhaviny. Oba seržanty jsem svěřil Zaalovi, který musel odpřisáhnout, že mi za ně ručí hlavou, a sám jsem vyrazil s Ahmadem na cestu do Akaby

a zpět.

Znali jsme jen dlouhou cestu přes Wádí Ithm. Existovala však i zkratka, ale nemohli jsme najít průvodce, který by ji znal. Asi ho dinu jsme zoufale bloumali z místa na místo, až se objevil jakýsi mladík a poradil nám, abychom se drželi hned příštího údolí odbočujícího vpravo. Asi po hodině jízdy jsme dosáhli rozvodí a pak už všechny cesty vedly na západ, a tedy nutně do Wádí Ithm, protože to bylo jediné odtokové koryto směřující k moři.

Nejdřív jsme jeli pískovcovým terénem, který vystřídala zu la typická pro tamní pobřeží. U studny, nedaleko níž se odehrála kapitulace Akaby, jsme se ocitli po pouhých šesti hodinách jízdy.

V Akabě jsme se odebrali rovnou do Fajsalova domu. Nejdřív ho můj nečekaný příjezd vyděsil, ale když jsem mu vysvětlil, co se děje, pozval nás k jídlu a pak jsme podnikli nezbytné kroky. Dvacet dopravních velbloudů mělo být připraveno do dvou dnů a měli je doprovázet zkušené velbloudáři. Všichni si na cestu vezmou potraviny z Fajsalových skladů a já písemně potvrdím jejich převzetí.

Ráno jsem s Abdulláhem vyjel už před svítáním a zpět jsme dorazili mírným tempem odpoledne. V táboře bylo všechno v pořádku, obavy zmizely. Šerif Abdulláh se bezodkladně pustil do práce. Vzal si na paškál Araby a domluvami se snažil uhladit jejich vzájemné třecí plochy.

Lewis během nucené přestávky objevil skalní útes s bohatými prameny přetékajícími jakýmsi vodopádem dolů po svahu. Tvrdil, že je to skvělé místo pro koupání. Ačkoliv jsem byl unaven, nebyl jsem po patnáctiminutovém výstupu zklamán a zbavil jsem se prachu z cesty. Okolní skály byly plné starých nápisů a kmenových značek, ale mě zajímalo jen, jak se dost vyšplouchat v osvěžující lázni.

64

Abdulláh dosáhl při svých usmiřovacích pokusech značného pokroku. Kásim přestal veřejně vzdorovat, a proto se k nám přidalo kolem stovky bojovníků některých menších klanů. Pohovořili jsme o situaci se Zaalem a rozhodli jsme se, že zkusíme štěstí u všech beduínů, kteří mu podléhali. Dalším odkládáním bychom jen riskovali, že ztratíme dosavadní stoupence a nové už nikdy nezískáme.

Druhý den přišli velbloudí soumaři, které nám poslal Fajsal, celkem deset zvířat, o něž pečovalo deset velbloudářů, hlídaných pro změnu čtyřmi Fajsalovými otroky. Byli to bojovníci, kterým se v arabském vojsku dalo nejvíce důvěřovat, protože měli zcela osobní vztah k věrnosti a služebním povinnostem. Byli by za svého pána položili život. Přidělil jsem je proto po dvou každému seržantovi, takže jsem zajistil jejich bezpečný návrat, ať by se stalo se mnou cokoli.

16. září za úsvitu jsme podle plánu vyrazili z Rummu. Slepý šerif Ajd trval na tom, že musí s námi, a tvrdil, že dokáže jezdit, když už nemůže střílet, a že prostě nemůže zůstat doma, když Fajsal vytáhl do pole.

Po půlhodině jízdy se z postranního údolí vynořila skupinka a připojila se k našim hlavním silám. Tvořili ji Dhú Maníjové, kteří nakonec nesnesli pomýšlení, že by zůstali doma u svých žen, zatímco ostatní vyrazili na nájezd.

Chudák slepý šerif byl opravdu jen přítěží, musel jsem dokonce osobně určovat směr naší jízdy, přestože jsem se v oxfordské škole novodobých dějin nedověděl ani slovo o specialitách domorodého ježdění na velbloudech, přestávkách k jídlu a pastvě, placení, přích, dělení kořisti nebo dědičných sporech jednotlivých klanů a rodin. Neměl jsem ani čas všimnout si krajiny, jelikož jsem všechnu pozornost musel soustředit na to, jak nejučinněji přepadnout Mudawwaru a překvapit nepřítele použitím trhavin.

Polední přestávku jsme si udělali v útulné končině, kde nedávné jarní deště osvěžily

písčitou půdu natolik, že se pokryla hustou stříbřitou trávou, která byla oblíbenou pastvou našich velbloudů. Počasí bylo skvělé, teplota snesitelná, asi jako v srpnu v Anglii, a nám bylo po přestálém napětí před vyražením dobře. Člověk se v našich tehdejších podmínkách velice brzy a snadno sžil s každým prostředím a cítil se v něm jako doma.

Odpoledne jsme vyrazili na další cestu. Sjížděli jsme klikatícím se údolím sevřeným poměrně nízkými pískovcovými stěnami. Před soumrakem jsme dojeli na další plošinu tvořenou usazeným a vyschlým žlutým bahnem, na němž byla založena proslulost celého Rummu. Na okraji této končiny jsme se utábořili na noc. Rozesadili jsme se kolem tří táborových ohňů, na nichž vesele praskaly tamaryškové větve. Kolem jednoho ohně večeřel můj doprovod, kolem druhého Zaal se svými lidmi a u třetího zbývající Huwajlové. Pozdě večer, když byli předáci dobře naladěni gazelím masem a chlebovými plackami, bylo snadné pozvat je k mému neutrálnímu ohni a rozumné probrat postup na příští den.

Všechno nasvědčovalo tomu, že druhý den ještě před soumrakem budeme moci napojit sebe i velbloudy ze studny ležící mezi námi a Mudawwarou asi pět kilometrů odsud na dně krytého údolí.

V prvních hodinách noci budeme moci prozkoumat vlastní nádraží a přesvědčit se, zda můžeme i takto oslabeni podniknout nějakou akci, která by měla naději na úspěch. Po menší výměně názorů jsme se nakonec shodli a docela spokojeni jsme se uložili k spánku.

Ráno jsme se v klidu najedli, protože nás čekal pouze šestihodinový pochod. Teprve potom jsme přešli pásmo naplaveného bahna, zamířili ke kopcům a vyjeli až na jejich nízký hřeben. Potom jsme se po strmějších úbočích spustili dolů a pak jsme se zničehonic ocitli znovu na rovině. Byla ale po celé ploše řídká poseta občasnými nízkými přesypy.

Polední přestávku jsme si udělali, jakmile jsme vjeli do členitého terénu a podle plánu jsme kvečeru dorazili ke studni. Bylo to vlastně otevřené jezírko o ploše několika čtverečních metrů v hluboce zaříznutém údolí posetém velkými kamennými deskami, kusy křemene a pískem. Stojatá voda nevypadala zrovna lákavě. Hladina byla potažena tlustou vrstvou zeleného slizu, z níž trčely plovoucí ostrůvky mastně růžové substance. Arabové mi vysvětlili, že Turci naházeli do studny mrtvé velbloudy, aby se voda nedala použít, ale že účinek časem vyrchal. Bylo to tak nechutné, že bych byl nejraději utekl.

Nedalo se však nic dělat, museli jsme si naplnit měchy vodou, protože další zdroj byla až studna na nádraží, které jsme ovšem museli nejdřív dobýt. Jeden Huwajta při plnění měchu uklouzl a zelená hladina se nad ním na chvíli zavřela. Když se s těžkým supěním vyhrabal ven, zbyla po něm ve slizu černá díra, z níž vystupoval pach zkaženého masa v podobě doslova viditelného pilíře, který se nepříjemně lepil na nás i na celé údolí.

Jakmile nastala tma, vyrazil jsem opatrně vpřed. Za mnou následovali Zaal, oba seržanti a potom ostatní. Během půl hodiny jsme dorazili na vrchol posledního hřebene, který Turci opevnili systémem zákopů a důmyslných opevněných postavení z kamenů. Této noci však nesvítil měsíc a postavení zůstala opuštěna. Dole pod námi leželo nádraží, jehož okna a dveře byly zřetelně osvětleny ohni, na nichž se vařila večeře, a lampami, jimiž si Turci svítili v místnostech. Výhled jsme měli skvělý, ale Lewisovo dělo mělo dostřel jen na pouhých dvě stě sedmdesát metrů. Museli jsme se tedy přiblížit tak, až jsme slyšeli zvuky z turecké strany, a měli jsme strach, aby jejich psi neprozradili štěkáním naši přítomnost. Seržant Stokes se pokoušel najít pro dělo vhodné palebné postavení, ale nepodařilo se mu to ani vpravo, ani vlevo od našeho stanoviště.

Já jsem se mezitím se Zaalem plížil přes poslední rovinku oddělující nás od tureckých stanů. Zřetelně jsme rozeznávali jednotliví: lidské hlasy. Někdo ušel pár kroků směrem k nám, zastavil se, zapálil si cigaretu a v záblesku zapálené zápalky jsme zřetelně zahlédli nezdravý, bezvýrazný obličej mladého důstojníka, který si vzápětí sedl na bobek, chvíli se věnoval vlastní potřebě a pak se vrátil do řad vlastních vojáků, kteří zmlkli na okamžik, když je mijel.

Vrátili jsme se nahoru na kopec a šeptem jsme se domlouvali co dál. Nádraží bylo

příliš dlouhé a kamenné budovy mohly třeba odolat granátům z našeho miniaturního děla. Posádku jsme odhadli asi na dvě stě mužů. Nás bylo sto šedesát, a navíc jsme spolu nevycházeli zrovna nejlíp. Jedinou výhodou, na niž jsme mohli spoléhat, byl moment překvapení.

Nakonec jsem se rozhodl pro odložení útoku na vhodnější příležitost, ale ta se shodou okolností naskytla teprve v srpnu 1918, kdy Buxtonův sbor velbloudích soumarů zpečetil Mudawwaře osud, jaký si už dávno zasluhovala.

65

Tiše jsme se vrátili pro velbloudy a šli spát. Druhý den ráno jsme se vrátili do své staré stopy, abychom byli kryti před po hledy od tratě, a jeli jsme k jihu po písečné rovině. Čas od času jsme narazili na stopy gazel a pštrosů a jednou dokonce na starý otisk leopardích tlap. Měli jsme namířeno k nízkým kopcům na obzoru a v těch místech jsme chtěli vyhodit do povětří vlak, jelikož nám Zaal řekl, že tam najdeme vhodnou zatačku pro položení miny, a navíc budeme moci nastražit léčku a použít v ní kulomety.

Když jsme se přiblížili ke kopcům, odbočili jsme směrem k východu a zastavili jsme se zhruba šest set metrů od tratě. Oddíl zůstal skryt v hlubším údolí a já s menší skupinkou jsem se vydal k trati. Koleje vedly po náspu přemostěném dvěma oblouky nad korytem, kterým odtékala v čas potřeby dešťová voda. Toto místo bylo ideální pro umístění nálože. Byl to náš první pokus s elektricky odpalovanou náloží a vůbec jsme netušili, co se vlastně stane, ale mostní oblouk by se měl v každém případě zřítit a následující vagóny by měly být vykolejeny.

Pozice byla ideální i pro Stokesovo dělo. Mohl by ostřelovat postupně celý vlak. Pro mě bylo naopak příjemně vědomí, že mám oba britské specialisty na náležitých místech a všichni máme naprosto volnou ústupovou cestu. Stokes bohužel trpěl těžkou úplavicí, zřejmě voda přiotrávená velbloudími zdechlinami nedělala dobře jeho vnitřnostem.

Vrátili jsme se k velbloudům, složili jsme z nich náklad a nechali je pást pod skalním převisem, kde Arabové seškrabovali ze skály sůl. Stokesovi podřízení nesli dělo a granáty Lewisovi muži kulomety a zbytek výbušniny, izolovaný přívodní drát, magnetický odpalovací mechanismus a potřebné nástroje na dohodnutá místa. Seržanti zůstali na vyvýšené římsě, kdežto já jsem musel se svým družstvem až dolů na trať. Museli jsme vykopat jámu mezi dvěma železnými pražci a uložit do ní pětadvacet kilogramů výbušniny.

Nebyl to lehký úkol. Násep byl strmý a v rýze mezi ním s úbočím kopce byla naváta silná vrstva písku, na jejímž povrchu jsme nesměli zanechat stopy. Vykopat jámu a umístit do ní nálož mi trvalo celé dvě hodiny a pak mě čekala další obtížná práce. Musel jsem rozmotat a uložit těžký izolovaný drát vedoucí od rozbušky nahoru na kopec, odkud jsme hodlali nálož odpálit. Dráty byly velice neohebné, a když jsme je na jednom místě vtlačili do země, na jiném se vztyčily jako podráždění hadi. Museli jsme je tady zatížit kameny, ovšem za cenu značného narušení okolního terénu.

Nakonec jsme se pokusili povrch uhladit pytle s pískem a mým pláštěm. Pracovali jsme celkem pět hodin, ale výsledek stál za to. Když jsme byli hotovi, nikdo z nás včetně mně nedokázal určit, kde přesně je nálož umístěna. Dráty stačily jen na vrchol kopce a kousek dolů na odvráceném svahu. Oba konce jsme upevnili k elektrickému odpalovacímu mechanismu. Místo bylo skvělé, jedinou vadou bylo, že z něj v okamžiku odpálení nebylo vidět přímo na most. Znamenalo to, že nálož bude muset odpálit člověk, který počká na signál z postavení ležícího asi o pětadvaceti metry blíž k trati. O splnění tohoto úkolu požádal Fajsalův nejlepší otrok a všeobecnou aklamací se mu této cti dostalo. Zbytek odpoledne jsme strávili tím, že jsme mu ukazovali, co má udělat, jakmile spatří mou zvednutou ruku.

Nechali jsme jednoho muže na místě, aby hlídal trať, a vrátili jsme se zpět do tábora, zavazadla jsme našli opuštěná a po dlouhém rozhlížení jsme spatřili jejich hlídače rozesazené na hřebtu kopce a skvěle viditelné v záři zapadajícího slunce. Křičeli jsme na ně, aby slezli, ale oni se ani nepohnuli.

Když jsme pro ně doběhli a zahnali je z výhledu, bylo už pozdě. Turci z malého strážního stanoviště, vzdáleného asi pět kilometrů, je uviděli a celí vyděšení zahájili palbu po stínech prodlužujících se v paprscích zapadajícího slunce po svahu dolů k jejich stanovišti. Beduíni dovedli v bojích skvěle využívat výhody, jež jim poskytoval terén, ale přeháněli své pohrdání vůči hloupým Turkům a zapomínali na jakoukoli opatrnost. Na hřeben bylo vidět zdálky a řada zlověstně vyčkávajících beduíňů vyvolala poplach mezi Turky v Mudawwaře i v Hallat Ammáru.

Naštěstí nastala noc a nám nezbývalo než jít spát a vyčkat událostí příštího dne. Museli jsme doufat, že si Turci ráno řeknou, že jsme odjeli, spatří-li naše postavení opuštěné.

Rozednilo se a po další čtyři hodiny jsme mohli sledovat prázdnou trať i turecká postavení, v nichž se nic mimořádného nedělo. Náčelníci ovšem měli plné ruce práce, aby udrželi neklidné beduíny na místě, protože jinak by nás byli určitě prozradili. Nesnášeli dlouhé, protivné čekání na boj a z tohoto důvodu se také příliš neosvědčili v obraně. Turci nás zřejmě spatřili, protože v devět hodin nastoupilo zhruba čtyřicet mužů a vyrazilo v sevřeném útvaru směrem k jihu. Kdybychom je nechali na pokoji, během hodiny by nás odřízli od naší nálože, ale kdybychom na ně zaútočili s přesilou a zahnali je, zase by si toho všimli na trati a zadrželi by vlak. Toto dilema jsme vyřešili tím, že jsme proti Turkům poslali třicet mužů a nařídili jim, aby je zadržovali postupně palbou a – bude-li to možné – odlákali je stranou do členitých kopců. Jen tak se nám snad mohlo podařit zakrýt náš hlavní úmysl, náš skutečný počet a cíl.

Několik hodin nám lest vycházela, palba začala být sporadická a vzdálená. Pravidelná denní hlídka přišla od jihu a klidně přešla naši nálož, aniž si nás všimla. Hlídku tvořilo osmičlenné družstvo pod velením robustního desátníka. Když se od nás vzdálili asi na tři kilometry, nevydrželi horko, které bylo v jedenáct hodin už značné, a schovali se do stínu pod mostem, kde vanul příjemný východní vánek. Udělali si pohodlí, popíjeli vodu z polních láhví, kouřili a nakonec usnuli. Předpokládali jsme, že si dopřávají poledního odpočinku, na kterém každý Turek v horkém létě Arábie trval z principu, a z jejich chování jsme usoudili, že v naší přítomnost nevěří nebo ji neberou v úvahu. Ukázalo se však, že jsme se mýlili.

66

Poledne nám přineslo novou starost. Dalekohledem jsem zjistil, že z nádraží v Mudawwaře právě vyráží stovka tureckých vojáků a míří přes písečnou pláň přímo k našemu postavení. Blížili se velice pomalu a zjevně neradi, protože byli připraveni o polední spánek, ale i kdyby se vlekli jako smůla, za dvě hodiny museli dorazit k našim kopcům.

Začali jsme se chystat k ústupu. Nálož jsme se rozhodli ponechat na místě v naději, že si jí Turci třeba nevšimnou a my se budeme moci vrátit a pak využijeme výsledků svého úsilí. Vyslali jsme posla k oddílu umístěnému jižně od nás s rozkazem, aby se k nám všichni připojili u rozeklaných skalisek, v jejichž úkrytu se pásli naši velbloudi.

Jakmile posel odjel, hlídka zakřičela, že se od Hallat Ammáru blíží mračna dýmu. Vyrazil jsem se Zaalem na hřeben a okamžitě nám bylo jasné, že na nádraží stojí vlak. V následujícím okamžiku se rozjeli směrem k nám. Vyštěkli jsme na Araby rozkaz, aby zaujali postavení, a oni se divoce vyřítili přes písečné pruhy i kamení v cestě. Stokes a Lewis byli obuti ve vojenských botách a nemohli tedy v tomto závodě vyhrát, ale

přesto se dostali bezpečně na svá stanoviště.

Střelci s puškami se rozmístili v dlouhé řadě podél římsy táhnoucí se od kulometů kolem stanoviště s odpalovacím mechanismem až k ústí údolí. Ze svých pozic měli přímý výstřel na vykolejené vagóny, vzdálené necelých sto padesát metrů, a Stokesovo a Lewisovo postavení bylo vzdáleno zhruba dvě stě sedmdesát metrů. Jeden Arab stál na výšině nad postavením kulometů a křičel na nás, co se s vlakem děje. Bylo to nutné, protože kdyby náhodou vezl vojáky a vyložil je za našimi kopci, vpadli by nám snadno do týlu a my bychom si museli probojovat volnou ústupovou cestu. Vlak naštěstí uháněl plnou rychlostí, jakou dokázaly vyvinout dvě lokomotivy vytápěné dřívím.

Když se přiblížil, a byli jsme objeveni, zahájil sporadickou palbu do pouště. Turecká palba dělala pekelný rámus, ale vtom se vlak už s pískáním vynořil v zatáčce. Za lokomotivami bylo deset dobytčích vagónů ježících se v okýnkách a dveřích puškami a na střechách byla hnízda z pytlů s pískem, odkud po nás Turci také stříleli. Protože mě předtím nenapadlo, že by mohly přijet dvě lokomotivy zapřažené za sebou, z okamžitého popudu jsem se rozhodl odpálit nálož až pod druhou, protože pak, ať budou účinky výbuchu jakékoli, už si první s vlakem v žádném případě nedokáže poradit.

Dal jsem proto v pravou chvíli znamení rukou a okamžitě následovala obrovská exploze. Trať zmizela v černém oblaku prachu a dýmu, sahajícímu třicet metrů do výšky i do šířky. Z této temné zmeťi se ozýval hluk nárazů a praskání a dlouhé skřípání trhaného kovu. Z mraku se zničehonic vynořilo celé kolo z lokomotivy, se svištěním nám přeletělo nad hlavami a těžce dopadlo do pouště za našimi zády. Pak následovalo naprosté ticho, v němž nezazněl jediný výkřik, výstřel, a černý mrak se rozptýlil nejdřív v šedou mlhu a pak se úplně rozplynul někde nad pouští za námi.

V nastalém tichu jsem doběhl k seržantům, ale mezitím se už rozpoutala prudká palba. Rychle jsem se snažil přehlédnout situaci. Vlak trčel na místě a Arabové do něj pálili jako zběsilí. Turci se pokoušeli vyskakovat na opačné straně vagónů a kryt se za náspem.

Když jsem pozoroval, co se děje, ozvaly se kulometry umístěné nade mnou a na střechách vagónů se v křečích válely jako žoky bavlny hromady Turků zasažených střelami, které kromě toho, že kosily všechno živé, ještě navíc vyrývaly spršky třísek.

Mezitím se situace na chvíli stabilizovala. Turci se kryli pod náspem, kde jsme je nemohli zasáhnout ani puškami, ani kulometry, ale Stokes je z bezpečí vykouril hned prvním granátem. Druhý granát dopadl přímo doprostřed velké skupiny. Kdo přežil, odhodil zbraň a bezhlavě se rozběhl do pouště. Tím Lewisovy kulometry dostaly novou příležitost zasáhnout. Pálily do prchajících Turků, dokud se písek na otevřené planině nepokryl mrtvolami. Arabové se mezitím už dobývali do vagónů a sháněli se po kořisti. Celá akce netrvala ani deset minut.

Dalekohledem jsem se přesvědčil, že hlídka vyslaná z Mudawwary jde zmateně vstříc nejrychlejším uprchlíkům z vlaku, a při pohledu k jihu jsem spatřil třicet velbloudů řítících se nejprudším tryskem, aby jejich páni nepřišli o podíl na kořisti. Turci je pronásledovali jen velice opatrně a stříleli po nich zásadně salvami. Měli jsme tedy půl hodiny oddechu a pak jsme měli mít na krku dvojí ohrožení.

Rozběhl jsem se k troskám vlaku, abych se na místě přesvědčil, jaké škody napáchala nálož. Mostní oblouk se zřítíl a do otvoru spadl první vagón plný raněných. Výbuch zabil všechny přítomné až na tři nebo čtyři těžce raněné a náraz smetl mrtvé i umírající na jednu krvavou hromadu. Jeden z umírajících v deliriu pořád vykřikoval slovo tyfus. Proto jsem zavřel dveře, dal je na závoru a ponechal všechny uvnitř svému osudu.

Následující vagóny byly vykolejeny a rozdrceny. Z druhé lokomotivy zbyla vybělená hromada dýmajícího železa. V životě ji nikdo nedokáže opravit, blesklo mi hlavou. První lokomotiva vyvázla v lepším stavu: byla sice také vykolejena a napůl převržená na bok, ale pára byla pod tlakem a řízení zůstalo netknuto.

Naším prvořadým cílem bylo ničení lokomotiv, a proto jsem u sebe měl menší nálož, rozbušku a zápalnici. Připevnil jsem všechno pod válec. Kotel by byl sice jistější, ale bál jsem se, aby horká pára nezasáhla beduíny hemžící se kolem v honu za kořistí jako

mravenci. S krajním vypětím se mi je podařilo alespoň trochu zahnat zpátky. Po výbuchu jsem si však nebyl jist, jestli účinky byly dostatečné ničivé, ale Turci později zjistili, že lokomotiva je nepoužitelná a rozebrali ji.

Pohled do údolí byl strašidelný. Arabové, bosí a polonazí, běhali sem a tam, rvali se mezi sebou, rozřezávali balíky a ničili, co se jim nehodilo. Vlak byl nappán uprchlíky, nemocnými, dobrovolníky, kteří chtěli sloužit na lodích na Eufratu, a rodinnými příslušníky tureckých důstojníků, vracejícími se do Damašku.

Všude byly desítky rozložených koberců, matrací, pokrývek, mužských i ženských oděvů, hodin, nádobí, potravin, šperků a zbraní. Na jedné straně stálo třicet hysterických žen bez závojů, rvoucích si vlasy i šaty, a Arabové bez ohledu na nářky ničili zařízení jejich domácností a opíjeli se kořistí. Velbloudi se stali společným majetkem. Každý naložil na nejbližšího, co se na něj vešlo, a pak ho kopancem popohnal na volný prostor.

Když si ženy všimly, že nemám vlastně co dělat, vrhly se na mě a s nářkem se dožadovaly slitování. Ujistil jsem je, že je všechno v pořádku, ale ženy mi nedaly pokoj, dokud mě nakonec nevysvobodili někteří manželé. Odhodili manželky stranou a vyděšení vidinou okamžité smrti se mi vrhli k nohám a pevně je objímali. Pohled na takto pokořené Turky byl zoufalý, odkopl jsem je, jak jsem jen naboso mohl, a vysvobodil se z jejich sevření.

Potom mě tiše požádala o milost skupinka rakouských důstojníků a poddůstojníků. Mluvili turecky a já jim odpověděl svou lámanou němčinou, načež jeden z nich anglicky požádal o lékaře, který by ošetřil jeho zranění. Lékaře jsme neměli, ale na tom stejně nezáleželo: Rakušan byl zraněn tak těžce, že by stejně zemřel. Ujistil jsem je, že Turci se během půl hodiny vrátí a postarají se o všechny. Ale to už byl raněný mrtev stejně jako většina jeho kamarádu (instruktorů učících Turky obsluhovat nové horské houfnice Škoda), protože mezi Rakušany a mými tělesnými strážci došlo k jakési hádce, v níž jeden ze zajatců bohužel použil pistole. Než jsem stačil zasáhnout, byli už všichni až na dva nebo tři pobiti.

Pokud jsem se v tom zmatku mohl přesvědčit, neutrpěli jsme žádné ztráty. V řadách zhruba devadesáti vojenských zajatců bylo pět vojáků egyptské armády, vyslečených do spodního prádla. Znali mě a vyprávěli mi, že při Davenportově nájezdu byli odříznuti nedaleko Wádí Ajs a upadli do tureckého zajetí. Teď jsem je pověřil úkolem odvést naše dnešní zajatce na smluvené shromaždiště u solných skal.

67

Lewis a Stokes přišli dolů, aby mi pomohli. Dělal jsem si o ně trochu starost, protože Arabové, jakmile se jednou rozvášnili, byli ochotni napadnout přítele stejně jako nepřítele. Už třikrát jsem se musel bránit, když dělali, že mě neznají a pokoušeli se mě okrást. Naštěstí obnošené uniformy obou seržantů nebyly vůbec atraktivní. Lewis si šel spočítat třicet obětí své palby a náhodou přitom narazil na zlato a trofeje, které měli padlí Turci v tornách. Stokes se prošel po rozbitém mostě, prohlédl si dvacet Turků roztrhaných na kusy jeho granátem a spěšně se vrátil.

Můj sluha ke mně přišel s plnou náručí kořisti a křičel (žádný Arab v opojení vítězstvím nedokázal normálně promluvit), že se mnou chce mluvit nějaká bába z předposledního vagónu. Poslal jsem ho okamžitě pro mého velblouda a několik nákladních velbloudů a nařídil mu, aby odvezl zbraně; nepřátelskou palbu bylo už zřetelně slyšet a Arabové, kteří se nasýtí kořistí, se po jednom vytráceli do bezpečí. Nepostarat se o zbraně hned na začátku, byla sice taktická chyba, ale první úspěšný pokus mírně otupil naši soudnost.

Velmi stará arabská dáma se na mě obořila, abych jí vysvětlil, co to má všechno znamenat. Podal jsem jí vysvětlení. Prohlásila, že se sice léta zná s Fajsalem, přesto je ale

natolik slabá, že by nesnesla cestu, a musí počkat na smrt zde na tomto místě. Ujistil jsem ji, že se jí nic nestane, ale že se blíží Turci a zanedlouho se zmocní zbytků celého vlaku. Smířila se tedy s osudem a dala se odvézt. Za několik měsíců jsem od ní dostal tajně z Damašku dopis a roztomilý balúčský kobereček, který měl být poděkováním a upomínkou na naše zvláštní setkání.

Sluha však velbloudy nepřivedl. Mí průvodci také propadli hrabivosti a rozběhli se za kořisti stejně jako beduíni. U trosek vlaku jsem zůstal sám s oběma seržanty. Kolem nás se rozhostilo nepřirozené ticho. Už jsme si začali říkat, že budeme muset nechat zbraně zbraněmi a zachránit se sami útekem, ale vtom se k nám přirítli dva velbloudi. Zaal a Huvajmil mě pohřešili a vrátili se mě hledat.

Naložili jsme smotaný izolovaný drát, poslední, který nám zbyl. Zaal se sesmekl z velblouda a nutil mě, abych nasedl, ale nakonec jsme na zvíře raději naložili materiál. Zaal se smál nahlas naší ubohé kořisti, protože ostatní se zmocnili všeho zlata a stříbra, které bylo v celém vlaku. Naložili jsme i kulometry svázané po dvou pažbami k sobě. Zbývaly ještě minometry, ale za chvíli se objevil Stokes a neobratně vedl nákladního velblouda, který se někomu zaběhl. Ve spěchu jsme tedy naložili minometry, posadili Stokese, který sotva pletl nohama, jelikož byl vysílen úpornou úplavicí, do Zaalova sedla ke kulometům a odeslali všechny tři velbloudy pod dozorem jednoho beduína co nejrychleji pryč.

Lewis se Zaalem mezitím v krytém postavení, kde předtím stálo dělo, naházeli na jednu hromadu bedničky od munice, trochu střeliva do kulometů a ručních zbraní, přidali několik Stokesových dělostřeleckých granátů a nakonec všechno zapálili. Samozřejmě jsme včas utekli do bezpečí. Následovaly celé série výbuchů připomínající soustředěnou kulometnou palbu a dělostřelecké granáty při výbuchu vyhazovaly do vzduchu vysoké sloupy prachu a dýmu. Turci, kteří se nás pokoušeli obchvátit, nabyli dojmu, že je nás mnoho a disponujeme mohutnými palebnými prostředky. Zastavili postup, kryli se a začali naši vyklizenou pozici obkličovat podle všech pravidel včetně vysílání průzkumných hlídek, ale to jsme se už hnali, co nám stačil dech, do úkrytu v kopcích.

Celá záležitost tedy zřejmě skončila úspěšně a beze ztrát, nepočítám-li své velbloudy, kteří nebyli k nalezení. Nakonec jsem je však našel, protože moji průvodci, obtíženi kořistí, přivedli na místo srazu i je.

V celé akci padl jeden mladý chlapec, a ještě vinou neukázněnosti i při prvním výpadu proti vlaku, který provedli nedočkaví beduíni, aniž počkali na nasazení Lewisových kulometů a Stokesova děla. Měl jsem tedy čisté svědomí – jeho ztrátu mi nikdo nemohl přičíst k tíži. Jinak byli tři muži jen lehce raněni. Potom jsme ještě pohřešili Sáhma. Protože jsem ho měl osobně na starosti, naléhal jsem, abychom se ho vrátili hledat, zvláště když si Lewis vzpomněl, že Im zahlédl ležet na zemi těžce zraněného.

Vyžádal jsem si dvanáct dobrovolníků, kteří by byli ochotni se pro něj vrátit. Přihlásilo se jich dvanáct. Hnali jsme se tryskem přes pláň k trati. Když jsme dojeli na vrchol posledního hřebene, uviděli jsme trosky vlaku, na nichž se rojili Turci. Určité jich bylo nejmíň padesát. Věděli jsme, že osud raněného je zpečetěn, protože Turci nebrali arabské zajatce, ale každého, kdo jim padl do rukou, ukrutným způsobem zabíjeli. Proto jsme sami obvykle z milosti dobíjeli vlastní raněné, kterým by stejně nebylo pomoci.

Museli jsme se vzdát svého úmyslu a vrátit se. Na otevřené rovině Turci uviděli, že je nás málo, a začali na nás odvážně dotírat. Obzvláště nepříjemná byla kulometná palba, jíž nás donutili k jakýmsi „přískokům“ z jednoho hřebene na druhý. Když nás od bezpečí dělily už jen poslední dva, nečekaně se vynořil Lewis s kulometem. Nesmírně mi tím zlepšil náladu, jelikož jsem měl na Turky pořádný vztek za to, že dostali našeho raněného, a ještě nás hnali jako zajíce. Zaujali jsme tedy s Lewisem palebné postavení, abychom jim to odvedli zpátky, ale asi jsme je odradili delší přestávkou, nebo si uvědomili, že se příliš vzdálili od vlastních linií, a raději nám zmizeli z dohledu. Po chvíli jsme také vychladli a rozumné jsme se rozjeli za ostatními.

Pochod zpět nám velice ztěžoval značný náklad a devadesát zajatců. Deset

medínských žen jsme naložili na volné velbloudy. Byli jsme vyčerpáni a všechnu vodu nám vypili zajatci. Museli jsme proto doplnit zásoby v Mudawwaře, abychom vydrželi až do Rummů.

Spěchali jsme, aby se Turci nedovtípili, kam máme namířeno. Studna totiž ležela velice blízko trati a nepřítel by nás u ní mohl snadno překvapit. Rozdělili jsme se na malé skupinky a každá se probíjela na sever samostatně. Každé vítězství znamenalo rozklad arabského vojska a také tentokrát jsme se změnili z přepadového oddílu v karavanu klopýtající pod tíží nákladu, který by stačil pro arabský kmen na celý rok.

Oba seržanti požádali o ukořistěný meč, aby měli památku na první boj v soukromých službách. Když jsem projížděl kolem vlekoucí se kolony, najednou jsem s hrůzou a překvapením uviděl, že jeden z Fajsalových propuštěnců má za sebou přivázaného Sálima, kterého jsme po bitvě pohřešili. Byl polonahý, celý zakrvácený a ještě v bezvědomí.

Nakonec jsem se dověděl, že se Sálim po prvním Stokesově výstřelu rozběhl kolem lokomotivy k vlaku, ale nějaký Turek ho střelil do zad. Po dobytí vlaku ho Huwajtové obrali o plášť, dýku, pušku i pokrývku hlavy. Pak ho našel jeden z propuštěných otroků, naložil ho na velblouda, a aniž komu co řekl, vezl ho zpět domů. A přišlo se na to teprve na cestě.

Ke studni jsme se dověkli ve tři hodiny a v klidu jsme napojili zvířata a doplnili zásoby vody. Ze strachu před pronásledováním jsme popojeli ještě asi šestnáct kilometrů. Potom jsme se uložili a usnuli. Ráno jsme se probudili s pocitem příjemné únavy. Stokesovi spánek a odpočinek také prospěly a úplavice, která ho ještě den předtím úporně sužovala, poněkud polevila. Spolu s ním a Lewisem jsme předjeli ostatní, protože jsme nebyli obtíženi kořistí, a těsně před soumrakem jsme se ocitli na dne Wádí Rumm.

Tato trasa byla nesmírně důležitá pro naše obrněná auta, protože by po třicetikilometrovém úseku ztvrdlého vyschlého bahna snad no dojela až do Mudawwary. Kdyby se jim to skutečně podařilo, dokázali bychom bránit vlakům v provozu prakticky donekonečna. Když jsme si to uvědomili, přešlo nás všechno nadšení, protože před strohou krásou Rummů jsme si připadali jako trpaslíci a z ramen se nám svezl plášť smíchu, v němž jsme přejeli veselé pláně.

Nastala noc a hlavou nám táhly nejrůznější myšlenky a představy vyvolávané okolím a hvězdami na temné obloze. Temnota v jejích hlubinách byla najednou velice skutečná – tehdejší noc byla nocí, kdy by si člověk zoufal z jakéhokoli pohybu. Vnímali jsme nakonec jen námahu našich velbloudů, kteří se jednotvárně a plynule nesli po cestách bez zábradlí a srázy spadajícími do hlubin stejně prudce, jako se jim nad hlavami z druhé strany tyčily strmé stěny úbočí.

Kolem deváté jsme dorazili k jámě naplněné vodou. V jejím okolí byly dosud patrné zbytky po našem předcházejícím táboření. Protáhli jsme se opatrně kolem vysoké stěny a potom jsme se najednou ocitli uprostřed vysokého křoví.

Hlasitě jsme zakřičeli a nějaký Arab nám odpověděl. Ozvěna našich hlasů se odrážela od stěny ke stěně a trvalo dlouho, než burácení clo znělo. Vlevo od nás slabě blikl plamen a pak už jsme našli svého hlídače, který zapálil vysokou hranici voňavého dřeva. Otevřeli jsme si hovězí konzervy a doslova jsme je vymetli, protože jsme měli hlad jako vlci. Jídlo jsme zapíjeli miskami lahodné vody, chladné jako led.

Spali jsme, dokud nedorazili ostatní. Za dva dny jsme už byli v Akabě, do níž jsme vjeli se vši slávou, obtíženi vzácnou kořistí a s chlubením, že si s vlaky můžeme dělat, co budeme chtít. Oba seržanti spěšně odpluli lodí do Egypta. V Káhiře si na ně vzpomněli a začínali být nepříjemní kvůli tomu, že se nevrátili. Ale oba mohli brát případný trest s úsměvem. Vždyť vlastně vyhráli celou bitvu, zakusili úplavici, živil se velbloudím mlékem a naučili se, jak se dá na velbloudu ujet osmdesát kilometrů za den, aniž je člověk celý rozlámaný. Allenby navíc každého vyznamenal medailí.

Dny ubíhaly v debatách s Fajsalem o politických záležitostech, organizaci a strategii a mezitím postupovaly přípravy nové operace. Naše štěstí oživilo celý tábor a vyhazování vlaků do vzduchu si slibovalo do budoucna značnou konjunkturu, ovšem za předpokladu, že bychom naučili dostatečný počet bojovníků, jak se to technicky provádí. První se tohoto úkolu dobrovolně ujal kapitán Pisani. Byl to zkušený velitel z řad francouzské jednotky umístěné v Akabě a navíc se zoufale toužil vyznamenat. Fajsal mi našel tři mladíky, kteří hořeli ctižádostí vést kmenové nájezdy. Odjeli jsme do Rummu a rozhlásili, že chystané přepadení bude výlučnou záležitostí Kásimova klanu. Dobrovolníků se přihlásilo, jak se dalo čekat, dost, a tak jsme mohli vyrazit se sto padesáti muži a nekonečným průvodem nenaložených velbloudů, kteří měli přivést domů vytouženou kořist.

Rozhodli jsme se, že tentokrát potáhneme pro změnu přes Maán. Vyjeli jsme tedy po svahu z horka do chladu, z Arábie do Sýrie a z tamaryškových křoví do porostu pelyňku.

Průvodci tvrdili, že pro vyhození vlaku do vzduchu bude obzvlášť vhodný kilometr 475, ale na místě jsme se přesvědčili, že je střežen opevněnými postaveními, a museli jsme se v tichosti ztratit z dohledu. Postupovali jsme dál podél železnice, až jsme dorazili k údolí, které trať překračovala na vysokém náspu přerušeném několika mosty. Pod prostřední z nich jsme krátce po půlnoci položili nejnovější typ vysoce brizantní automaticky odpalované miny. Práce spojené s jejím adjustováním zabraly několik hodin a trvaly ještě krátce po úsvitu.

Potom jsme se stáhli asi devět set metrů od místa na dno údolí porostlé křovím, kde nás čekal nesnesitelně horký den. Jak slunce stoupalo po obloze, začali jsme mít pocit, že se topíme v prudkém příválu rozžhavených paprsků. Moji podřízení tvořili šílenou partu, navíc vzrušenou do krajnosti vidinou očekávaného úspěchu. Poslouchali výhradně jenom mě a přicházeli za mnou, abych řešil všechny jejich problémy. Během šestidenního nájezdu jsem se musel zabývat dvanácti ozbrojenými případy, čtyřmi krádežemi velbloudů, jedním sňatkem, dvěma okradeními, jedním rozvodem, čtrnácti projevy dědičných sporů, dvěma rozbitými očima a jedním případem očarování.

Přestože jsem neuměl dokonale arabsky, musel jsem přehodnotit a připadal jsem si přitom jako trapný podvodník. Ale měl jsem, co jsem si sám navařil, když jsem se kdysi před Abakou rozhodl, že se postavím do čela arabského povstání. Vedl jsem je do vzpoury pod falešnými záminkami a osoboval jsem si nad nimi zcela neoprávněně jakousi autoritu.

Tenkrát jsme čekali celý den a celou noc. Za soumraku se zpod keře, pod níž jsem ležel, vyřítil škorpión a několikrát po sobě mě bodl do levé paže. Okamžitě mi celá otekla a bolestí jsem nezamhouřil oko až do příštího rána. Výhodou bylo, že se mi ulevilo duševně, protože tělesná bolest mi nedovolovala, abych si kladl další a další sebezpytující otázky. Jenomže v noci už fyzická bolest nestačila úplně odvádět pozornost od duševních problémů a přišel na mě nepříjemný stav, v němž mi celá válka připadala jako nesmysl, a své hraní na vojevůdce jsem si vyčítal div ne jako zločin. Už jsem chtěl zavolat šejchy a svěřit svůj osud do jejich zmatených rukou, když signál polnicí ohlásil blížící se vlak.

Přijel od Maánu, vezl náklad vody a přejel po mině, aniž se cokoli stalo. Arabové mi ještě děkovali, protože vůbec netoužili po ukořistění vlaku plného vody. Selhala rozbuška, a proto jsem za poledne se svými žáky musel k mině natáhnout přívodní drát, abychom ji mohli odpálit na dálku elektricky. Spoléhali jsme, že se Turci v tom žaru budou držet pěkně chládku.

Z jižního mostu jsme vedli dráty na prostřední a kulometry jsme umístili pod severní můstek, abychom mohli ostřelovat odvrácenou stranu vykolejeného vlaku. Arabové se rozmístili podél předního okraje křoví dvě stě sedmdesát metrů odsud na naší straně tratě. Pak jsme museli znovu čekat v horku a uprostřed much. Nepřátelské hlídky

v pravidelných intervalech procházely podél tratě, dopoledne, odpoledne i večer.

Druhý den ráno kolem osmé se z Maánu směrem k nám začal pohybovat sloup dýmu. Zároveň se objevila první denní hlídka. Bylo jich sice jen šest, ale stačili by varovat vlak, kdyby si všimli, že něco není v pořádku. S napětím jsme sledovali, kdo dorazí na místo dřív. Vlak se sunul hlemýždím tempem a hlídka se občas zastavila.

Vlak se objevil, když hlídka podle našeho odhadu pouhých dvě stě až dvě stě padesát metrů od nás. Vydali jsme tedy rozkaz, aby všichni zaujali svá stanoviště. Lokomotiva supěla do svahu a táhla za sebou dvanáct naložených vagónů, ale neztrácela rychlost. Byl jsem schován v křoví devadesát metrů od miny. Když lokomotiva přešla oblouk mostu, vyskočil jsem a dal pláštěm znamení netrpělivým Arabům, aby ji odpálili. Fáiz okamžitě otočil klikou a bezprostředně poté následovala ohlušující exploze a k obloze vyletěl sloup prachu a dýmu přesně jako před týdnem. Zničením se ozvala palba kulometů, dvě tři kratší dávky a potom už se Arabové vedeni Pisanim se svým pisklavým bojovým pokřikem vrhli na vlak jako vichřice.

Na náraznicích čtvrtého vagónu od konce se objevil Turek, odpojil konec vlaku a nechal jej sjet zpět po svahu dolů. Bylo mi jedno, že část kořisti budeme muset oželeť. Z okénka po mě vystřelil mauseru turecký plukovník a střela mě nepatrně škrábla na boku. Musel jsem se smát jeho přehnané energii, s níž se on, aktivní důstojník, snažil přispět k vítězství ve válce tím, že se pokusil zabít jakéhosi neznámého jednotlivce.

Výbuch zničil bližší mostní oblouk. Lokomotiva měla rozervané topeniště a většina trubek pro rozvod páry popraskala, podvozek byl pokroucen, budka uletěla a spolu s ní i dvě hnací kola. Asi dvacet Turků bylo na místě zabito a ostatní včetně čtyř důstojníků upadli do zajetí. Teď stáli v hloučku u kolejí a hlasitě bědovali nad vlastními životy, o něž je Arabové rozhodně nehodlali připravit.

Ve vagónech byl naložen proviant, celkem asi sedmdesát tun potravin, které byly podle průvodního listu „nezbytně nutné“. Vyslali jsme posla k Fajsalovi a ohlásili mu nový úspěch.

Na zpáteční cestě se Arabové znovu změnili z bojovníků v karavanu. Moji žáci však od toho dne provozovali umění jak vyhadzovat vlaky do vzduchu na vlastní pěst a pověst o jejich úspěších oběhla všechny kmeny, i když někdy v naprosto zkomolené a nesrozumitelné verzi.

Během následujících čtyř měsíců naši specialisté operující z Akaby zničili celkem sedmnáct lokomotiv. Cestování se pro nepřítel proměnilo v hrozivý krok do neznáma. V Damašku se lidé cpali do zadních vagónů, dokonce za místa v nich byli ochotni připlácet. Strojvedoucí odmítali nastoupit do služby. Civilní doprava téměř ustala a nám se podařilo rozšířit působení hrozby až do Aleppa tím, že jsme na damašskou radnici vylepili vyhlášku, že napříště budou všichni dobří Arabové cestovat po syrských železnicích výhradně na vlastní riziko. Ztráty na lokomotivách byly pro Turky nenahraditelné. Naše útoky nejenže znemožnily masovou evakuaci sil z Medíny, ale začínaly se nepříznivě projevovat i na situaci vojsk soustředěných kolem Jeruzaléma právě ve chvíli, kdy britská hrozba, která visela nad jejich hlavami, začínala být reálná.

Mezitím mě povolali do Egypta. Byl jsem dopraven letecky na velitelství, kde Allenby svou nezlomnou vůlí znovu formoval otřesenou britskou armádu. Chtěl vědět, k čemu naše útoky na železnice vlastně vedou, jestli to nejsou jen teatrální prostředky, jimiž podporujeme Fajsalovu věc.

Vysvětlil jsem mu, že naším úmyslem je nechat trať volnou, ale jen pro nejnужnější pohyb, aby se turecký sbor v Medíně musel živit sám a neměli jsme ho na krku v zajetí v Egyptě. A také jsme s přerušením tratě hodlali vyčkat, dokud nebudeme mít vycvičené síly, které budou schopny dobýt Maán.

Allenby se mě rovněž zeptal na situaci ve Wádí Músá. Odpověděl jsem, že bychom se měli pokusit vyprovokovat Turky k útoku a přilákat je tím do pastí. Naše síly jsou všude rozptýlené a nepřátelský letecký průzkum nedokáže zjistit naši skutečnou sílu. My na druhé straně máme přesné zprávy o jejich početních stavech, rozmístění a výzbroji všech jednotek. Nepřítel nás považoval za pravidelnou armádu, kdežto my jsme se zavedených

postupů příliš nedrželi. Naším heslem byla pouze zásada: žádné kdyby.

Když nakonec k tureckému útoku na Wádí Músá opravdu došlo, nezpůsobil nám žádné vážnější starosti. Nechali jsme Turky postupovat středem, potom jsme jejich postup zastavili, a než se stačili vzpamatovat a sebrat, zaútočili jsme současně na obou křídlech. Turci utrpěli těžké ztráty, ale mnohem horší pro ně bylo, že ztratili nervy, protože nejdřív pochodovali zdánlivě do prázdna a pak najednou na jejich hlavy dopadl zdrcující úder. Díky Maulúdovu velení v průběhu celé akce si Akaba napříště nemusela dělat sebemenší starost o vlastní bezpečí.

Kniha šestá VÝPAD PROTI MOSTŮM

69

Na začátku listopadu 1917 byl Allenby připraven zahájit na celé frontě všeobecnou ofenzívu proti Turkům. Arabové měli udělat ve svém prostoru totéž, ale já se bál vsadit všechno na jednu kartu a místo přímého útoku jsem si vymyslel náhradní operaci, jejímž cílem bylo vyřadit železnici v údolí Jarmúku a tím narušit turecké ústupové cesty. Tato polovičatá akce však skončila zaslouženým krachem.

Říjen pro nás tedy byl měsícem očekávání, jelikož jsme věděli, že Allenby se chystá zaútočit na linii Gaza-Beerševa, kdežto menší turecká armáda, dokonale zakopaná v obranných pozicích, dospěla po řadě vítězství k přesvědčení, že všichni britští generálové jsou neschopní a nedokážou udržet, co pro ně vlastní jednotky dobyly v prudkých bojích.

Ale jejich pýcha předcházela pád. Allenbyho příchod probudil v Britech nového ducha. S malichernými osobními spory ve štábu byl konec. Allenby si s sebou přivezl svého náčelníka štábu z Francie generála Boise. Třetím rozhodujícím mužem byl Guy Dawnay.

Bols nikdy neměl nějaký určitý názor nebo znalost. Dawnay byl téměř výhradně vtělením intelektu. Byl to snad nejméně profesionálně deformovaný voják, jakého jsem kdy viděl. Pod matematicky chladným povrchem v něm vřely prudké vášně, uznávající v každém sporu a problému mnoho možných pohledů, zabýval se řeckou historií, strategií a poezií, ačkoliv byl vybaven pravomocí rozhodovat o všech každodenních věcech. Za války ho potkalo to neštěstí, že plánoval útok u Suvly (zkažený neschopnými taktiky) a bitvu o Gazu. Po každém neúspěchu se stáhl ještě hlouběji do tvrdosti ledové pýchy, protože byl stvořen z látky, z jaké vznikají fanatikové.

Allenby si ho získal tím, že přehlížel jeho nespokojenost, a Dawnay reagoval využitím všech svých nemalých schopností pro postup na Jeruzalém. Srdečný vztah mezi oběma muži způsobil, že turecké postavení bylo neudržitelné od samého počátku.

Jejich odlišné povahy se odrazily v rafinovaném plánu postupu. Gaza byla opevněna nekonečnými řadami zákopů úplně stejně jako postavení na západoevropské frontě. Zaujímal tak klíčové postavení, že si ji Britové už dvakrát vybrali za cíl frontálního útoku. Allenby, který právě přijel z francouzského bojiště, rozhodl, že útok musí být podniknut s výraznou převahou v počtu nasazených mužů a děl. Bols souhlasil, ale Dawnay nebyl typ na obyčejné přímé střetnutí. Hodlal podlomit nepřátelskou sílu s mnohem menším rámečkem. Jako mistr politiky dovedl blufovat a navrhl, abychom zaútočili na vzdáleném úseku v prostoru Beerševy. Aby ještě více snížil cenu zaplacenou za vítězství, trval na tom, aby soustředování našich sil bylo utajeno a Turci si mysleli, že boční obchvat je jen špatně zastíraným klamným manévrem.

Další kroky jsme tedy podnikali v největší možné tajnosti. K úspěchu plánu dále přispěl důstojník Meinertzhagen, v civilu ornitolog specializující se na ptačí migraci. Tento muž neznal žádné polovičatosti; choval se jako idealista, ale dovedl být zcela bezohledný.

Mnoho našich egyptských důstojníků sloužilo předtím v turecké armádě a znali se osobně s jejími veliteli. Neměli jsme tedy sebemenší potíže se získáváním zpravodajských informací o nepříteli. Znali jsme lépe než Allenby tureckou slabost a doufali jsme, že potrvá-li příznivé počasí alespoň měsíc, dobudeme nejen Jeruzalém, ale i Haifu.

Naše pohledy se upíraly k rozhodujícímu bodu, kam budeme muset v pravou chvíli zasadit rozhodný úder. Tím bodem byl železniční uzel Diráa, kde se protínaly tratě z Damašku, Jeruzaléma, Haify a Medíny. Byl to doslova pupek tureckých sil soustředěných na území Sýrie a náhoda tomu chtěla, že právě v tomto prostoru bylo mnoho arabských bojovníků vyzbrojených a vycvičených Fajsalem, který operoval z Akaby. Mohli jsme v tomto prostoru využít kočovné kmeny, ale i usedlé obyvatelstvo Hauránu a Džabal Druzu.

Zpočátku jsem uvažoval, zda bychom neměli povolát všechny své stoupence současně a zaútočit na turecké komunikační linie. Měli jsme k dispozici nejméně dvanáct tisíc mužů a mohli bychom dobýt Diráa, zničit železniční tratě a možná bychom se překvapivým útokem mohli i zmocnit Damašku. Každá z těchto eventualit by nesmírně ohrozila postavení tureckých sil u Beerševy a pokusení bylo silné.

Alt jako vždy jsem musel sloužit dvěma pánům. Fajsál spoléhal na mou poctivost a na druhé straně jsem nedokázal vysvětlit Allenbymu celkovou arabskou situaci. Místní lidé se dožadovali našeho příchodu. Šejch vládnoucím kmenům v okolí Diráa se zapřísahal, že nám toto místo položí k nohám, pošleme-li mu na důkaz podpory alespoň hrstku jezdců. A úvahy o britské armádě také nebyly veselé: bylo v ní mnoho odvážných a statečných vojáků, ale generálové často z hlouposti promrhali, co předtím získali vlastní nevědomostí. Allenby neznal místní poměry a z Francie také nepřicházel se zrovna neposkvrněným štítem. Obecně vzato, válka tu nešla ani příliš dobře, ani mimořádně špatně a zdálo se, že příští rok nadejde nová příležitost pro další pokus. Proto jsem se kvůli Arabům rozhodl, že nebudu hazardovat s jejich životy.

70

Arabské hnutí však žilo z Allenbyho milosti, a bylo tudíž třeba podniknout v tureckém týlu nějakou operaci menšího rozsahu. Akci, jež by mohla být podniknuta přepadovými oddíly, aniž by se do ní zapletlo usedlé obyvatelstvo, ale která by generála potěšila jako hmatatelný příspěvek k britskému tlaku na nepřitele. Za těchto podmínek a s těmito omezeními vše ukazovalo na pokus o vyhození jednoho z velkých železničních mostů v údolí Jarmúku.

Železniční trať z Palestiny se šplhala do Hauránu právě úzkým a strmě stoupajícím údolím řeky Jarmúk a pokračovala dál do Damašku. Tento úsek tratě byl stavebně nejobtížnější. Hloubka prolákliny, v níž teče Jordán, a strmost východní stěny ohraničující na horní plošinu byly nesmírnými přírodními překážkami, s nimiž museli technici poradit. Trať byla nakonec vedena po dně údolí v bezprostřední blízkosti klikatící se řeky, kterou musela na mnoha místech překračovat po mostech. Nejjápadnější a nejvýchodnější z nich by bylo nejtěžší obnovit.

Zničení jednoho z krajních mostů by odřízlo turecké síly v Palestině nejméně na čtrnáct dní od damašské základny a zároveň by ji připravilo o možnost ústupu před postupujícím Allenbym. Do Jarmúku bychom se z Akaby dostali přes Azrak. Museli bychom urazit vzdálenost 670 kilometrů. Turci si se střežením mostů příliš nelámali hlavu, protože jim pravděpodobnost našeho útoku připadala zanedbatelná.

Předložili jsme tedy svůj plán Allenbymu a ten trval na tom, aby akce byla provedena 5. listopadu nebo během následujících tří dnů. Kdyby se nám všechno podařilo a počasí vydrželo příštích čtrnáct dní, bylo by značně pravděpodobné, že by žádná z von

Kressových jednotek nepřežila ústup do Damašku v organizovaném a bojeschopném stavu. Arabové by potom měli příležitost přenést boj až k hlavnímu městu a převzít tím iniciativu od Britů, jejichž původní impuls by se prakticky vyčerpal s vyčerpáním dopravních možností.

Pro podobnou eventualitu bychom potřebovali v Azraku muže, který by měl dostatečnou autoritu u místního obyvatelstva a dokázal by vést naše potenciální stoupence. Náš ženista Násir nebyl momentálně přítomen, ale zato jsme měli po ruce mladého a oblíbeného šerifa Haríthů Alího ibn al-Husajna, který se od začátků povstání v okolí Medíny stačil mnohokrát vyznamenat.

Alí, který pobýval jako host u Džamala, měl určité znalosti o poměrech v Sýrii. Proto jsem požádal Fajsala, aby nám ho zapůjčil. Alí vynikal především odvahou a od počátku bojů nebylo dobrodružství, do něž by se nevrhal, ani neúspěchu, jemuž by se pohrdavě nevysmál.

Alí by přivedl na naši stranu kmen Baní Sachrů, já osobně udržoval styky s Baní Hasany. Ruwallové však v tomto ročním období pobývali ve svých zimovištích, a proto jsme nemohli vynést svůj největší trumf z celého Hauránu. Fáiz al-Ghusajn odjel do Lidžy, aby na daný signál zahájil akci proti hauránské dráze. Na vhodných místech byly uloženy výbušniny. Varovali jsme přátele v Damašku a Alí Rizá Paša, v očích Turků věrný vojenský guvernér města, ale ve skutečnosti zároveň hlavní agent a konspirátor v šerifových službách, podnikl ve vši tichosti kroky k případnému převzetí moci.

Podle mého plánu, vypracovaného do všech podrobností, jsme měli vyrazit z Azraku do Umm Kajsu zhruba s padesáti muži a urazit potřebnou vzdálenost během dvou mimořádně dlouhých denních pochodů. Umm Kajs se tyčil hned nad nejzápadnějším mostem přes Jarmúk. Tento ocelový zázrak techniky střežilo jen šest vojáků umístěných na nosnících a pilířích stavby. Vystřídání přicházelo z nádražní budovy, kde bylo soustředěno celkem šedesát mužů. Doufal jsem, že přesvědčím několik bojovníků z kmene Abú Tajji, aby jeli na výpravu se mnou. Tito vlci v lidské podobě by zcela určitě most dobyli. Příchodu nepřátelských posil bychom zabránili nasazením kulometů obsluhovaných vojáky z řad indických dobrovolníků, jimž velel kapitán Bray. Jeho podřízení už celé měsíce podnikali výpady proti tratím ze základny ve Widžhu a dalo se tedy předpokládat, že si stačili zvyknout na nekonečné jízdy na velbloudech.

Zničení ocelových nosníků omezeným množstvím trhaviny byla precizní operace a vyžadovalo náležité materiální zabezpečení a odbornou přípravu. Pomáhali nám námořníci i ženisté z Akaby. George Lloyd, který strávil v Akabě pár dní před vynuceným odjezdem do Versailles, kde byl pověřen nevíтанou funkcí ve spojenecké komisi, prohlásil, že by se k nám nejraději přidal.

Zrovna když jsme prováděli poslední přípravy, dostavil se nečekaný spojenecký emír Abdulkádir Abdo, vnuk statečného obhájce Alžíru před Francouzi. Rodina žila už několik generací v damašském vyhnanství. Někteří členové rodiny byli posláni Turky do vyhnanství a jednoho dal Džamal popravít za údajnou velezradu pro zrazenou v ukořistěných Picotových dokumentech. Teď se vrátil od krále Husajna přímo z Mekky, třímal červený praporec a mimo jiné pod vlivem bohatých darů, které tam dostal, žhnul nedočkavostí a nadšením pro naši věc.

Fajsalovi nabídl těla i duše svých vesničanů, vytrvalých bojových Alžířanů, usazených ve vyhnanství podél severního břehu Jarmuku. Využili jsme příležitosti, protože by se nám dostaly do rukou dva nebo tři ze středních mostů, aniž jsme museli vyvolat povstání místních obyvatel. Alžířané byli přece jen nenávidění cizinci.

V tomto duševním rozpoležení nás zastihl telegram od plukovníka Brémonda, který tvrdil, že Abdulkádir je špión v tureckých službách. Sledovali jsme emíra velice bedlivě, ale nepřišli jsme na žádné důkazy potvrzující plukovníkovo obvinění. Vojenský hodnostář se asi dal unést vlastními city, protože Abdulkádir předtím důrazně a hlasitě odsoudil Francii. A francouzská představa, že jejich vlast je krásná žena, o jejíž přízeň je třeba usilovat, ho nutila dělat schválnosti každému, kdo pohrdal jejími půvaby.

Fajsal nakonec nařídil Abdulkádirovi, aby odjel s Alím a se mnou. Mezi čtyřma očima

mi řekl: „Vím určitě, že je blázen, ale myslím, že je poctivý. Pozor na vlastní hlavu, ale klidně ho používejte.“ Ukázalo se, že Abdulkádir je spíš náboženský fanatik, kterého popouzelo mé neskrývané křesťanství. Svou pýchou a paličatou hloupostí párkrát vyvolal scénu s Alím, který to nevydržel a přestal se ovládat. Nakonec nás opustil v nebezpečné situaci, když předtím udělal, co mohl, aby nám co nejvíc ztížil pochod a zkomplikoval plány.

71

Odjezd byl jako vždy těžký a obtížný. Vzal jsem s sebou šest tělesných strážců, ale tentokrát to byli nezkušení rekruti, jeden z nich se narodil v údolí Jarmúku. Svým starým strážcům jsem dopřál zasloužený odpočinek. Sloužit u mě se teď vyplácelo, jelikož jsem si uvědomoval svou cenu pro celé hnutí, a tudíž jsem na zajištění vlastní bezpečnosti nešetřil. Náš odjezd se ovšem poněkud opozdil kvůli skandálu s guvernérovou velbloudicí, která v noci zabloudila do palmové zahrady, kde tábořili moji Agejlové. Ti ovšem neměli na práci nic lepšího než jí až do rána nabarvit hlavu henou a kopyta indigem. Když ji pustili, celá Akaba byla kvůli tomu cirkusovému zvířeti vzhůru nohama. Júsuf ji stěží poznal, ale vyslal všechny své policejní úředníky, aby vypátrali viníky. Byli přistiženi s rukama od barvy až po lokte a guvernér je vsadil na týden do želez, aby je podobné nápady přešly. Musel jsem zasáhnout a vysvobodit je z díry, kde je žral dotěrný hmyz.

Nakonec jsme tedy přece snědli slavnostní večeři na rozloučenou a večer vyrazili na cestu. Čtyři hodiny jsme postupovali pomalým tempem: tak tomu bylo pokaždé, protože lidem ani zvířatům se nikdy nechtělo pouštět do nového dobrodružství. Náš oddíl se vlekl jako smůla. Wood zůstal pozadu a moji lidé, kteří byli nezkušení a měli dost práce s tím, aby udrželi Indy pohromadě, s ním ztratili styk. Wood se tedy ocitl sám s Thornem. Řadu hodin jeli po staré cestě směrem ke Guwajře a pak se rozhodli strávit den v jednom postranním údolí. Nevyznali se v terénu, a proto jsem pro ně musel poslat tři beduíny, aby ztracence našli a přivedli je do Rummu. Sám jsem zůstal s hlavními silami oddílu.

Když jsme konečně přijeli do Rummu, Wood s Thornem tam už samozřejmě čekali. Wood byl nemocný a ležel na místě mého starého tábora. Byl hladový, vzteklý, třásl se horečkou a dělal si starosti. Už se začínal bát, že nás v životě nespátří, a zachoval se nevděčně, protože hrozivá krása Rummu působila na jeho průvodce tak mocně, že se, jak se domníval, nevěnovali dostatečně jeho utrpení. Ale ostatní naštěstí mysleli spíš na jídlo a při večeři byly obnoveny staré přátelské vztahy.

Druhý den, zrovna když jsme sedlali, přijeli Alí a Abdulkádir. Po tom jsme sestoupili na dno velikého údolí, jehož stěny tvořila pravá pohoří, a pokračovali dál pouhým wádím. Večer nám Farrád připravil svým obvyklým způsobem rýži, Lloyd a Wood a Thorne přinesli britské hovězí konzervy a vojenské suchary. Sesedli jsme se a udělali si skutečnou hostinu.

Další den jsme se prodírali do svahu k rozeklanému průsmyku. Pozorovali jsme, jak se zástup velbloudů, Arabů, Indů a zavazadel klikatí po strmém úbočí vzhůru až k vrcholu, který všichni bezpečně překročili kolem poledne. Následoval sestup do prvního zeleného údolí, kde jsme byli chráněni před větrem a kde jsme se mohli ohřát na sluníčku, které zmírňovalo podzimní chlad panující na této vysoce položené náhorní plošině. Někdo začal znovu mluvit o jídle.

Vydal jsem se směrem k severu na průzkum, doprovázen jediným mladíkem, širářským velbloudářem, kterého jsem najal v Rummu, aniž jsem se na něho informoval. Teď jsem si ho potřeboval vyzkoušet v terénu.

Kroužili jsme kolem Abá al-Lisánu, abychom se přesvědčili, že Turci momentálně nic nepodnikají, protože občas mívali ve zvyku vyslat zcela nečekaně hlídku do terénu. Můj průvodce pozoroval okolí nepřátelským pohledem, jako by každou chvíli očekával od života něco nového, ale ne něco, co by si sám vyhledal nebo objednal a za co by musel být úplně vděčný.

Jeho kmen – Širárové – byli záhadou pouště. Ostatní lidé snad mohli mít i naději a iluze, Širárové však neznali nic jiného než holou fyzickou existenci. Taková krajní degradace byla dobrým základem, o nějž bylo možno opřít důvěru. Zacházel jsem se Širáry úplně stejně jako s ostatními příslušníky své tělesné stráže a oni se nestačili divit, ale nakonec se jim to líbilo. Dokud mi sloužili, stali se zcela mým majetkem a byli opravdu dobrými otroky, jelikož nic, co se dalo dělat na poušti, nebylo pod jejich důstojnost a také ne mimo rámec jejich možností a zkušeností.

Poslal jsem svého průvodce na maánskou silnici, aby upoutal pozornost Turků. Když se mu to podařilo a začali ho pronásledovat, vrátil se ke mně, ale po chvíli jízdy jsme se znovu rozdělili a mladý Širář je odlákal k severu mimo nebezpečí.

Potom jsme spolu vylezli na vrchol kopce, odkud byl výhled na Matru a údolí svažující se k Abá al-Lisánu. Tam jsme proleželi zbytek odpoledne, pozorovali jsme Turky jezdící zbytečně špatným směrem, naše spící kamarády, pasoucí se velbloudy i stíny nízkých raků, ženoucí se v chabém svitu po trávě. Kolem byl klid a mír.

Vzduch byl mrazivý a připadal jsem si daleko od světa a jeho ruchu.

Když jsme uviděli, jak se Alího průvod velbloudů dostal průsmekem na druhou stranu, rozběhli jsme se po svahu dolů, abychom je přivítali. Dověděli jsme se, že při přechodu průsmekem nalili čtyři velbloudy, dva se zabili pádem a dva padli vyčerpáním z nebezpečné chůze po kamenných římsách.

Vyrazili jsme mělkými údolími a přes nízké příčné hřbety, a když slunce zapadlo za úbočí, uviděli jsme hranatou nádražní budovu v Ghadíř al-Hadždži. Protože dno údolí bylo zarostlé hustými trsy janovce, rozhodli jsme se udělat přestávku, rozdělat ohně a uvařit si večeři. Příjemnou změnou byl čaj, který nám nabídli naši indiští dobrovolníci. Nakonec jsme jejich pohostinnosti zneužívali tak hanebně, že jsme je připravili o veškeré zásoby čaje i cukru a oni museli čekat na čerstvou zásilku ze základny.

Když jsme si odpočinuli, pokračovali jsme dál. A s Lloydem jsme se rozhodli, že se budeme řídit podle Orionu. Sestoupili jsme dolů na rovnou planinu působící nekonečným dojmem a zbrzděnou donekonečna se opakujícími mělkými wádími. Půda pod nohama byla pevná, vzduch chladný a velbloudům se jelo dobře.

Vydali jsme se s Lloydem dopředu na průzkum, aby naše hlavní síly nenarazily bez varování na turecké opevněné postavení nebo na noční hlídku. Brzy jsme díky svým výborným velbloudům nechali Indy daleko za sebou. Zastavili jsme se a chvíli jsme hledali Lloydův kompas. Nakonec přijel Thorne a našel jej v jedné sedlové brašně. Po chvíli soustředění Lloyd ukázal směrem, kde měla ležet Šidíja. Vyrazili jsme vpřed a po chvíli jízdy jsme si všimli dvou temných kvádrů odrážejících se od horizontu. Bylo to hledané nádraží.

Odbočili jsme vpravo a rychlým klusem jsme překonali otevřený prostor. Trochu jsme se báli, aby si naši včas všimli prudké změny směru, ale všechno dobře dopadlo a za pár minut jsme už skryti v proláklíně vzrušeně debatovali anglicky, turecky, arabsky a v indickém jazyce Kurdů. Náhle k nám chabě dolehl štěkot psů z tureckého ležení a zrychlil nám krev vzrušením.

Věděli jsme tedy přesně, kde jsme, a dál jsme se vydali pozměněným směrem, abychom se vyhnuli tureckému postavení. Doufali jsme, že zakrátko překročíme trať, ale

pak se ukázalo, že všechno zase bude jinak. Jeli jsme šest hodin, nastala půlnoc a Lloyd začal trousit sarkastické poznámky, jestli snad nechceme dnes v noci dojet až do Bagdádu.

Nakonec jsme se vzdali a tupě se kymáceli v sedle. Nebránili jsme se unaveným víčkům, aby se sama zavírala. Po delší jízdě jsme zahlédli, že se před námi tyčí jakýsi další svah. Jak jsme se blížili, viděli jsme, že je přerušován kulatými skvrnami, které by mohly být ústími klenutých stok. Probudil se v nás nový zájem a mlčky jsme popohnali velbloudy. Když jsme se přiblížili na dohled, spatřili jsme násep chráněný plotem ze zašpičatělých tyčí. Byly to telegrafní sloupy. A nakonec jsme uviděli nehybnou lidskou postavu s bílou hlavou, z níž se vyklubal kilometrovník.

Okamžitě jsme zarazili oddíl a čekali, jestli se ozve salva z pušek vypálená do našich řad, ale žádný poplach nenastal. Násep byl zcela opuštěný. Sesedli jsme a rozběhli jsme se dvě stě metrů oběma směry. Nikde nikdo. Měli jsme tedy kudy projet!

Nařídili jsme zbytku oddílu, aby přešel násep do přátelské východní pouště a sami jsme se usadili na kolejích pod zpívajícími dráty a pozorovali bachraté stíny vynořující se klátivě ze tmy a zase se v ní ztrácející na opačné straně tratě v napjatém tichu typickém pro noční jízdu velbloudů. Nakonec přešel poslední velbloud. Naše skupinka se shlukla kolem telegrafního sloupu. Thorne se pomalu vyšplhal nahoru, dosáhl nejnižšího drátu, zachytil se a vyšvihl se na spodní kovovou tyč, na níž byl upevněn izolátor. Potom sáhl nahoru a v tom jsme už zaslechli kovový zvuk štípaného drátu. Pak následoval druhý a třetí drát. Thorne s dlaněmi plnými třísek se svezl dolů z kymácejícího se sloupu. Nasedli jsme a vyrazili tryskem za oddílem. Jeli jsme hodinu a pak jsme nařídili odpočinek až do rozednění, ale dávno předtím nás zburcovala palba z pušek a kulometů, přicházející odněkud z dálky na severu. Alímu i Abdulkádírovi se tedy nepodařilo překročit trať tak nepozorované jako nám.

Ráno jsme jeli na příjemném sluníčku podél tratě, pozdravili jsme první vlak z Maánu a potom jsme po podivné džaaafarské planině zamířili do vnitrozemí. Po poledni jsme narazili na Audu tábořícího zcela nerušeně v členitém křovinatém terénu jihozápadně od studní. Přijal nás rezervovaně. Velké stany se ženami odeslal pryč z dosahu tureckých letounů. Přítomní beduíni se právě dohadovali o rozdělení peněz, které dostal kmen. Starý náčelník byl smutný, že jsme ho přistihli v tak slabé chvílce.

Dělal jsem, co jsem mohl, abych taktně vyřešil potíže tím, že jsem jim poskytl novou látku k přemýšlení a obrátil jejich pozornost k novým zájmům. Myslím, že se mi to podařilo, protože se nakonec usmáli, a tím má člověk u Arabů vždycky napůl vyhráno.

Po jídle, když jsme se prodírali vyschlými šedými rýhami, které vymlely přívaly dešťové vody, jsem se svěřil Zaalovi se svým plánem útoku na mosty přes Jarmúk. Vůbec se mu nelíbil. Musím říci, že Zaal v říjnu už nebyl Zaalem, jakého jsem znal v srpnu. Úspěch proměnil odvážného jezdce v opatrného člověka, který si díky čerstvě nabytému bohatství začal vážit vlastního života.

Zeptal jsem se ho, jaké muže mi může poskytnout. Odpověděl, že pro tak zoufalý podnik mi sežene nejvýš tři bojovníky Zbytek kmene je nespokojen a odjel pryč. Ujistil jsem ho, že mi jeho tři soukmenovci nejsou nic platní a jemu se viditelně ulevilo.

Zatímco jsme se Zaalem takhle debatovali, přihnal se vyděšený mladík a koktal, že od Maánu se ženou nějací jezdci zahalení mračnem prachu. Turci měli k dispozici pluk pěchoty na mezcích a pluk pravidelného jezdeckta a už dávno se hlasitě vychlouvali, že jednoho dne se podívají na zoubek Abú Tajjiúm. Vyskočili jsme tedy a okamžitě jsme se chystali k obraně.

Auda měl všeho všudy patnáct bojeschopných mužů, ale nás bylo třicet a já v duchu pochyboval o zdravém rozumu tureckého velitele, který se rozhodl překvapit beduíny právě v den, kdy je u nich na návštěvě družstvo indických kulometníků, kteří se vyznají ve svém řemesle. Nejdřív jsme uvázali velbloudy v odlehlých zákoutích údolí, potom jsme rozmístili vickersy a lewisy do nejlepších přírodních hnízd, z nichž měly skvělý výstřel na sedm set metrů. Auda nechal strhnout stany a rozmístil své bojovníky tak, aby doplňovali naše palebné sektory. Pak jsme jen čekali, dokud se první jezdci neobjeví

před naším postavením. Nakonec jsme spatřili Alího al-Husajna a Abdulkádira přijíždějící k Džaaafaru směrem od nepřátelských postavení. V noci ztratili při přestřelce u trati dva muže a jednu klisnu. Teď se nám všem ulevilo.

73

Lloyd se měl vrátit do Versailles, a proto jsme požádali Audu, aby mu poskytl průvodce, který by ho převedl přes frontovou linii. Opatřit bojovníka nebyl problém, ale horší to bylo s velbloudem, protože všechna huwajtská zvířata byla na pastvě nejméně den jízdy jihovýchodně od pustého okolí studní, u nichž jsme pobývali. Vyřešil jsem situaci tím, že jsem průvodci půjčil jedno z vlastních zvířat. Volba nakonec padla na starou velbloudici, která byla březí a snášela svůj stav hůř, než jsme očekávali. Bylo mi líto, že Lloyd musí odjet. Měl pro nás pochopení, poskytoval nám cenné rady a myslel to s naší věcí dobře, navíc byl jediným mužem, který měl v našich řadách úplné vzdělání, a mohli jsme s ním debatovat o každé knize nebo o jakémkoli tématu, jaké nás napadly. Když odjel, nezbývalo nám než se donekonečna zabývat válkou, kočovnými kmeny a velbloudy.

Začali jsme hned po setmění téže noci. Museli jsme dát do pořádku záležitosti s Huwajty. Sesedli jsme se kolem Audova ohně a já celé hodiny hleděl na obličje ozařované plameny a používal jsem veškeré diplomatické umění, abych je přesvědčil, jenže Abú Tajjiové byli stejně duševně tvrdošíjní, jako byli tělesně otužilí a houževnatí.

Postupně jsem získával půdu, ale před půlnocí Auda zdvihl hůl a vyžádal si ticho. Bylo nám divné, co ho znepokojuje, a po chvílce jsme zaslechli táhlé burácení, sérii výbuchů, které bylo možné sotva zaslechnout. Připomínalo to vzdálenou bouři, která se strhla nezvykle nízko nad zemí. Auda pohlédl ztrhanýma očima k západu a prohlásil: „To jsou anglická děla.“ Allenby zahájil dělostřeleckou přípravu a tím definitivně rozhodl i mou při. Dál nebylo o čem debatovat.

Ráno v táboře převládalo slavnostní a srdečné ovzduší. Starý Aut la, který se zbavil starostí, mě vzal kolem ramen a vřele nám všem přál úspěch. Ale když jsem strkal nohu do třmene, přiskočil ke mně a naléhavě mi šeptal do ucha: „Pozor na Abdulkádira!“ Mnozí lidé z našich řad mi o něm říkali víc.

Vyrazili jsme po nekonečných, ale záhadně krásných plošinách Džaaafaru a utábořili jsme se teprve po setmění pod křemennou skalou tyčící se nad okolní rovinou jako pobřežní útes nad mořem. Menší kotlina byla zarostlá křovím a zamořená hady. Museli jsme však postupovat mírným tempem, protože Indové byli v takovém cestování nováčky. Strávili sice několik týdnů ve vnitrozemí poblíž Widžhu a získali pocit, že jsou dobří jezdci, ale teď na prvotřídních velbloudech dokázali ujet nanejvýš kolem šedesáti kilometrů denně, a to byl pro ostatní členy oddílu pouhý odpočinek v sedle.

Utábořili jsme se k obědu – bojovníci museli mít třikrát denně jídlo. Vtom však nastal poplach. Od severu a od západu se na nás řítily neznámí muži na koních a na velbloudech. Popadli jsme pušky. Indové, kteří byli na podobná překvapení zvyklí, měli kulomety okamžitě připraveny k palbě. Během třiceti vteřin jsme zaujali obranná postavení, i když musím uznat, že na rovině, kde jsme ta bořili, to bylo postavení značně překerní.

Přesto jsem však byl hrdý na celkový obrázek, jaký se naskytl mému pohledu. Alí nabádal naše bojovníky, aby počkali se zahájením palby až na poslední vhodný okamžik. Potom začalo obvyklé divadlo. Hrdinové z obou stran se začali předvádět, došlo k několika soukromým přestřelkám a osobním dostihům a nakonec jsme se s kmenovými válečníky, kteří se proti nám vypravili, docela slušně dohodli.

Nově uzavřené přátelství jsme zpečetili u společné večeře. Když jsme usazeni kolem ohňů popíjeli kávu, ozvala se znovu vzdálená dělostřelecká palba, ohlašující nás

všeobecný útok na palestinské frontě.

Za této zvukové kulisy jsme oznámili svůj úmysl zaútočit na okolí Diráa a vyžádali jsme si jako posilu patnáct příslušníků jejich kmene na velbloudech. Náčelník kupodivu bez váhání souhlasil a slíbil, že s sebou vezme patnáct nejlepších bojovníků, jaké má.

74

Napojili jsme zvířata a vyrazili na cestu ve tmě, která nastala dávno předtím. Po staré příkré stezce jsme se dostali do Wádí Bíru. Pod hřebenem jsme zastihli další bojovníky tábořící kolem ohně a popíjející kávu. Tentokrát jsme však nemluvili. Ulehli jsme vedle nich a v naprostém tichu jsme napínali uši, abychom zaslechli Allenbyho děla. Jejich hlas zněl výmluvně: nad západním obzorem bylo vidět souvislý pruh blýskání.

Druhý den jsme projeli vlevo od *Tří sester*, jejichž čisté štíhlé štítů tvořily nejnvýraznější orientační bod v celém okolí, a sestupovali jsme dolů po mírně zvlněných svazích prostírajících se za nimi. Nádherné listopadové jitro v sobě mělo něco z anglického léta, ale na kochání se jeho krásou nebyl čas. Za jízdy i během přestávek jsem se pohyboval mezi Baní Sachry, abych si zvykl na jejich dialekt a zároveň si vryl do paměti údaje o kmeni, rodinách a jednotlivcích, které pronášeli.

V řídké osídlené poušti se všichni věřící navzájem znali a místo z knih se učili z pokolení na pokolení. Kdo se v nich nevyznal, toho považovali za nevychovaného, nebo za cizího, a cizí člověk neměl nárok, aby s ním někdo hovořil, připouštěl ho na jednání rady nebo se mu svěřoval s důvěrnými věcmi. A právě proto jsem se neustále musel snažit, abych vypadal jako vševědoucí a zasvěcený člověk, který zná všechny kmeny, především ty, s nimiž se sešel poprvé.

Za soumraku jsme se utábořili na dně wádí, kde rostly jakési keře, jejichž listů obzvlášť chutnalo našim velbloudům. Dělostřeleckou palbu bylo slyšet zřetelně snad proto, že proláklina Mrtvého moře, která nás od ní dělila, zesilovala ozvěnu. Arabové si šeptali: „Už jsou blíž, Angličani postupují. Bože, chraň lidi v takovém dešti.“ Měli soucit i s umírajícími Turky, svými slabými utlačovateli, které právě pro jejich slabost měli raději než silné cizince s jejich slepou spravedlností, nerozlišující odstíny.

Arabové neměli k síle prakticky žádnou úctu: více ctili prohnanost a někdy ji měli opravdu požehnaně, ale ze všeho nejvíc si vážili naprosto upřímného vyjadřování, prakticky jediné zbraně, jakou Bůh vyloučil ze svého arzenálu. Turci splňovali všechny tyto podmínky, jelikož měli ze všeho něco, ale to je činilo pro Araby blízkými, přestože se jich hromadně museli bát. A pak tu byli Angličané, kterým jako jednotlivcům Arabové dávali přednost před všemi Turky nebo jinými cizinci, ale generalizovat tuto skutečnost a tvrdit, že Arabové byli proangličtí, by byla hloupost. Žádný cizinec by se mezi nimi nemohl cítit jako doma.

Vstali jsme brzy a s úmyslem urazit dlouhý úsek cesty do Ammáří ještě dnes do setmění. Prodírali jsme se přes jeden hřeben za druhým a samozřejmě i přes údolí, s nimiž se střídaly.

Kolem poledne se na hřebeni před námi objevila skupina velbloudů ženoucích se tryskem a bez zábran přímo k nám. Někdo vykřikl: „To jsou naši soukmenovci!“ A opravdu byli. Náčelníci tábořící poblíž tratě se dověděli o našem příchodu, okamžitě osedlali velbloudy a dostihli nás v polovině cesty.

Fahád byl melancholický, tichý a málomluvný muž. Bylo mu kolem třiceti let. A teď mi zdvořilým tónem vyčítal, že jsem si vyrazil do jejich kraje za dobrodružstvím a nechal jsem syny jeho otce, aby se nečinně váleli ve stanech.

V Ammáří prudký a studený noční vítr zvedal mračna popelavého prachu, který nám drhl mezi zuby a navíc kazil vodu. Byla, jak tomu v Sirhánu bývá, většinou povrchová, ale často slaná. Čestnou výjimku tvořil Bír al-Amír, který byl naopak všeobecně považován

za velice dobrý zdroj. Nacházel se na nepatrné ploše obnaženého vápence obklopené písečnými přesypy.

Daud nám předvedl, jak je studna hluboká, protože do ní shodil oblečeného Farrádže, který se nejdřív ztratil v nažloutlé vodě, ale po chvíli se klidně vynořil na opačné straně pod skalním převisem, kde ho v šeru nebylo vidět. Daud musel přečkat těžkou minutku, ale když se oběť neobjevovala, strhal ze sebe oděv a vrhl se do hloubky. Brzy našel Farrádže, který se mu smál. Tito Arabové, zvyklí na lov perel, byli ve vodě opravdu jako ryby.

Za svítání vítr utichl a my jsme mohli vyrazit směrem k Azraku, vzdálenému polovinu denního pochodu. Nestačili jsme však ani pořádně vyjet z pásma přesypů obklopujících studnu, když nasul poplach. Někdo zahlédl v křoví neznámé jezdce.

Tamní končiny byly proslulé neustálými přepady. Shromáždili jsme se na nejvhodnějším místě a čekali, co se stane. Indové zalehli za mírnou terénní vlnou a rozmístili kulometry do palebných po stavení. Alí i Abdulkádir rozvinuli ve větříku své červené bojové praporce. Naši záškodníci vyrazili vpřed a za chvíli se ozvaly výstřely, které však utichly stejně náhle, jako začaly. Nepřítel se přestal krýt, vrhl se přímo k nám a místo válečného pokřiku vyřázel slova na uvítanou. Byl to kmen jedoucí přísahat věrnost Fajsalovi. Když jsme jim oznámili, že si mohou ušetřit cestu a jet s námi, jejich nadšení neznalo mezí, jelikož jejich kmen normálně nebyl ani válečnický, ani kočovnický.

Pravého uvítání se nám dostalo až v táboře, kde byl shromážděn celý kmen. Náčelníci si rozebrali naše předáky do svých stanů, aby je mohli pohostit. Alí, Abdulkádir, Wood a já jsme se ocitli u nejvyššího šejcha celého kmene. Když jsme vyprázdnili obvyklý společný kotel, vysvětlili jsme jim, co Fajsal potřebuje i jak mu mohou pomáhat.

Vyslechli nás se slavnostní vážností. Potom nám vysvětlili, že prostě není možné zničit západní most. Turci právě do jeho okolí nahnali stovky vojáků, kteří tam kácují stromy a vysekávají křoví. Nikdo nemůže nepozorovaně proklouznout. Kromě toho se vyjádřili se značnou dávkou podezíravosti o vesnicích obývaných vyhnanci ze severní Afriky i o Abdulkádírovi. Ani zanic by se k nim nevypravili pod jeho velením. A upozornili nás, že kdyby začalo pršet, velbloudi by nedokázali ujet dostatečně rychle z rozbahněné roviny kolem řeky a celý oddíl by určitě byl odříznut a pobit do posledního muže.

Ocitli jsme se v úzkých, protože kdyby místní kmeny odmítly s námi táhnout, nedokázali bychom ve stanovené době splnit Allenbyho úkol. Alí tedy přivedl alespoň nejlepší z místních bojovníků a začali jsme jim soustavně vštěpovat své názory. Připomínali jsme jim, co sami dobře věděli, totiž že žít na poušti znamená vést nekonečný boj s nepřítelem, který ani není z tohoto světa, ze života a vůbec z ničeho kromě z naděje, a neúspěch znamená svobodu danou lidstvu Bohem. A tuto svou svobodu můžeme uplatňovat pouze tím, že neděláme, co je nám dáno dělat, jelikož pak by život patní nám a my bychom se stali jeho pány tím, že bychom jej považovali za laciný. Smrt by nám připadala jako nejlepší ze všech skutků, poslední svobodná oddanost spočívající v našich rukou, naše poslední spočinutí, a z těchto dvou krajností – smrti a života nebo ne tak neodvolatelně spočinutí a péče o živobytí (která je podkutou života) – bychom se měli vyhýbat spíš péči o živobytí a držet se co nejbliž spočinutí. Proto bychom měli podporovat spíš nečinnost než činnost. A když vytváříme věci nehmotné, duchovní a tvůrčí, neměli bychom marnit příliš času na tělesné požadavky. Lidstvo přece mnoho nezískalo za všechnu svou námahu.

Předem zaručený úspěch přece nepřináší žádnou čest, ale tu může člověk vybojovat tvář v tvář jisté porážce. Pro jasozřivého člověka je neúspěch jediným skutečným cílem. Musíme přece věřit, že není vítězství kromě smrti v boji a oplakávání katastrofy a Všemohoucí tvrdšími a tvrdšími ranami jen zakaluje naše nitro šířené mukami a přetváří je ve zbraň.

Byla to přerývaná, jen napůl souvislá řeč, vyřázená zoufale v nejvyšší nouzi a její slova dopadala jako rány kladivem na kovadlinu skomírajícího plamene, ale k ránu jsme si mohli vzít stranou starého Abdulkádíra a zakřičet mu do hluchého ucha, že po rozednění s námi místní kmen vyrazí do Wádí Chálidu. Zabuřel, že je to dobře, a my jsme si

navzájem slíbili, že si do nejdelší smrti za žádných okolností s sebou nevezmeme jako spoluspiklence hluchého člověka.

75

Byli jsme unaveni, a proto jsme si ještě na chvíli lehli, ale přesto jsme byli na nohou časně, abychom mohli provést přehlídku sirhánských jezdců na velbloudech. Proháněli se kolem nás sice jako blázni, ale přesto jsme je mohli považovat jen za průměrné jezdce, ani jejich bravurní kousky zcela nepřesvědčily. Hlavním nedostatkem bylo, že neměli spolehlivého vůdce. Ale nakonec se stejně nedalo nic dělat, lepší bojovníky jsme neměli, a tak jsme ve tři odpoledne nasedli a vyrazili do Azraku, protože kdybychom museli strávit další noc jen tak pod stanem, byli bychom vyschli na troud. Abdulkádír se svými sluhý nasedl na klisny na důkaz, že se blížíme k bojové linii. Jeli těsně za námi.

Alí nikdy předtím neviděl Azrak, a proto jsme se spolu hnali na kamenitý hřeben, vzrušení vzpomínkami na války, písně a vášní nejstarších pasteveckých králů, jejichž samotná jména zněla uším jako vzácná hudba a kteří tato místa milovali, i na římské legionáře, kteří tu trpěli ve vzdálené posádce. A pak se už před námi otevřel výhled na modravou pevnost tyčící se na skále nad šumícími palmami, loukami a lesknoucími se vodními prameny. O Azraku i Rumm kdosi shodně prohlásil: „Numen inest“ Obě místa měla magické kouzlo, ale Rumm byl nekonečný, plný ozvěn a vyvolával zbožné pocity, kdežto nezměrné ticho Azraku bylo prostoupeno znalostmi potulných básníků, vůdců, ztracených království, veškerých zločinů a rytířskosti a mrtvé nádhery Híry a Ghassánu. Z každého kamene nebo z každé čepeli tu promlouvaly napůl zasuté vzpomínky na hedvábný, už dávno zašlý ráj.

Alí se sesmekl z koně a začal se bosý prohánět po trávě. Když jsme se vrátili zpět do skutečnosti, pohřešili jsme Abdulkádíra, po kterém jako by se země slehla. Nenašli jsme ho ani v hradě, ani v palmové zahradě, ani u pramene. Vyslal jsem skupinu jezdců, aby ho jeli hledat, ale vrátili se se zprávou, že ho nějakí Arabové spatřili ujíždět přes nízké kopečky směrem k Džabal Drúzu. Prostí bojovníci nebyli zasvěceni do našich plánů, nenáviděli ho, a tak se ho rádi zbavili, ale pro nás to byla velice špatná zpráva.

Měli jsme celkem čtyři alternativy, Umm Kajs jsme vyloučili už dřív a teď jsme věděli, že Wádí Chálid bez Abdulkádíra také nepřichází v úvahu. Znamenalo to, že jsme museli zaútočit na most v Tall aš-Šihábu a cestou k němu budeme muset projet otevřenou krajinou kolem Diráa. Abdulkádír přeběhl k nepříteli i se zprávami o našich plánech a početních stavech. Jestli se Turci zachovají rozumně, vlákají nás u mostu do pasti. Po válečné poradě s Fahadem jsme se však přesto rozhodli pro další postup vpřed, protože jsme spoléhali na obvyklou neschopnost nepřítele. Nebylo to důvěryhodné rozhodnutí, a když jsme je přijali, slunce nám nepřipadalo už tak jasné a Azrak nevypadal tak povznesený nad strach.

Druhý den ráno jsme se zamyšleně vlekli klikatícím se údolím, potom jsme přejeli hřeben a sjeli dolů do Wádí Harít, jehož zelený pruh až nepříjemně připomínal některé kraje doma. Alí ožil, protože ho potěšila spousta pastvy pro naše zvířata a kaluže, které zbyly mezi keři po deštích z předcházejícího týdne. Udělali jsme tedy delší přestávku a využili jsme ji k obědu a odpočinku. Adhúb se dvěma průvodci se vypravil na gazely a vrátil se se třemi kusy. Taková změna byla pro obyvatele pouště vždy nanejvýš vítaná.

Můj odpolední odpočinek však zkazil spor, který se na lovu rozpoutal mezi oběma Adhúbovými průvodci. Oba přešli z lovu rovnou do souboje a navzájem si prostřelili oděv, jeden plášť a druhý šňůru na pokrývce hlavy. Na místě jsem je odzbrojil a hlasitě jsem nařídil, aby každému utáli palec a ukazováček pravé ruky. Okamžitě se hrůzou uklidnili a dali si políbení míru. Uvědomil jsem o případu Alího ibn al-Husajna, který je podmíněčně propustil, ale předtím zpečetil jejich slib kuriózním starým pokáním

nomádů: tloukl je těžkou dýkou do hlavy tak dlouho, až potůček krve dotekl k opasku. Bylo to bolestivé, i když ne nebezpečné zranění, které mělo, nejdřív bolestí a později jizvami, připomínat slib, který viník dal.

Potom jsme jeli dál kilometry dokonale rovným terénem se spoustou pastvy pro velbloudy a u Abú Sawány jsme narazili na půlkilometrovou rýhu naplněnou po okraj křišťálově průzračnou vodou. Bylo to skvělé výchozí postavení k útoku na most, ale abychom si byli jisti před tureckým útokem, popojeli jsme pár metrů dopředu na vrchol kuželovitého kopce a odtud jsme zahlédli vracející se oddíl čerkeských jezdců, které Turci vyslali, aby se přesvědčili, není-li vodní zdroj obsazen. Minuli nás – k oboustrannému prospěchu – o pět minut.

Další den ráno jsme si naplnili měchy vodou, protože na cestě k mostu už další vodní zdroje nebyly, a potom jsme vyrazili. Nejdřív jsme mírným tempem dojeli na konec pouště a pak jsme pokračovali po rovině, která se táhla až ke kolejnicím položeným o několik kilometrů dál. Zastavili jsme se a čekali na soumrak, abychom mohli překročit trať. Měli jsme v plánu nepozorovaně přes ni proklouznout a ukryt se na úpatí kopců u Diráa. Na jaře se tyto kopce hemžily pasoucími se ovce, ale v létě vysychaly a málokdy do nich vstoupila lidská noha. Mohli jsme se spolehnout, že so v nich budeme moci skrývat celý den, aniž si nás kdokoli všimne.

Přestávku jsme využili k jídlu, protože jsme jedli při každé příležitosti a co nejvíc, abychom se zbavili přítěže. Ulehčili jsme zvířatům a neměli jsme čas na zbytečné přemýšlení, ale i tak byl den k nepřekání dlouhý. Konečně zapadlo slunce. Nastala tma. Nasedli jsme. Po dvouhodinovém přesunu jsme s Fahadem a průzkumníky vyslanými dopředu dorazili k trati a bez potíží našli kamenitý úsek, kde oddíl mohl přejet, aniž zanechal stopy. Strážě kolem tratě se nevzrušovaly a to dokazovalo, že Abdulkádir ještě nestačil svými zprávami vyvolat paniku.

Půl hodiny jsme jeli na opačné straně podél tratě a potom jsme se ponořili do mělké prolákliny zarostlé sukulenty. Bylo to místo, které nám místní kmeny doporučovaly jako zaručenou past na nepřítele. Uložili jsme se prozatím ke krátkému odpočinku mezi svá zvířata a starost, jestli jsme skryti a v bezpečí, jsme odložili až na ráno.

Zrovna se rozednívalo, když mě Fahad odvedl k okraji prohlubně, v níž jsme byli, a oba jsme se podívali přes louku k trati, která byla skoro na dostřel. Taková blízkost nebyla nijak příjemná, ale lepší úkryt v okolí nebyl, a tak jsme tam museli zůstat celý den. Kdykoli kolem trati projížděla hlídka, museli jsme být velice opatrní na svá zvířata, protože nás mohla jediným zaryčením prozradit.

S Alím jsme promýšleli poslední podrobnosti plánovaného útoku. Do soumraku jsme se nesměli hnout z místa a potom jsme museli dojet do Tall aš-Šihábu, vyhodit do vzduchu most a do svítání se vrátit do prostoru východně od tratě. To znamenalo urazit přinejmenším 130 kilometrů za 13 hodin a potmě, a ještě provést komplikovanou demoliční akci. Podobná akce přesahovala možnosti většiny našich Indů. Nebyli dobří jezdci a během jízdy z Akaby dali velbloudům pořádně zabrat. Taková akce byla prací pro Araba a Indové, přestože se snažili, jak nejlépe dovedli, pro ni nebyli vycvičení stejně jako jejich velbloudi, zvyklí na jízdu rozdělenou na kratší úseky.

Vybrali jsme proto z jejich řad šest nejlepších jezdců, posadili je na nejzdatnější velbloudy. Jejich velitel rozhodl, že nejrozmumnější bude, když je vyzbrojí pouze jediným kulometem vickers. Tím byla nesmírně oslabena naše palebná síla. Čím víc jsem přemýšlel o chystaném útoku na most přes Jarmúk, tím méně se mi náš plán líbil.

Baní Sachrové byli bojovní, ale místnímu kmeni jsme příliš nedůvěřovali. Proto jsme se s Alím rozhodli vytvořit úderný oddíl Baní Sachrů pod Fahadovým velením. Místnímu kmeni svěříme hlídání zvířat a někteří z nich ponosou pěšky trhavinu potřebné k umístění nálože na mostě.

Museli jsme také pečlivě a uvážlivě rozmístit mé tělesné strážce. Každému místnímu průvodci, jehož předností bylo, že se vyznal v okolí, byl přidělen jeden vynikající jezdec. Alí ibn al-Husajn si vzal šest svých sluhů a zbytek oddílu tvořilo dvacet příslušníků kmene Baní Sachrů a čtyřicet místních lidí. Zchromlé a slabé velbloudy jsme ponechali v týlu

a svěřili jsme je svým lidem. Dostali rozkaz vrátit se do Abú Sawány před svítáním dalšího dne a čekal tam na zprávy od nás. Dva z mých mužů znenadání onemocněli a nemohli se tedy zúčastnit nočního přepadení mostu.

76

Za soumraku jsme se s nimi rozloučili a odjeli údolím, přestože jsme měli nepěkný pocit a vůbec se nám nechtělo. Když jsme projížděli první hřeben, tma houstla a my jsme odbočili k západu na opuštěnou poutnickou cestu, jejíž výmoly měly být našimi nejlepšími průvodci. Klopýtali jsme do svahu a vtom se muži postupující v předních řadách nečekaně vrhli vpřed. Následovali jsme jejich příkladu a zjistili jsme, že obklopili vyděšeného podomního obchodníka se dvěma manželkami a dvěma osly naloženými vrchovatě rozinkami, moukou a pláští. Celý průvod měl namířeno do stanice, která ležela za námi. Bylo to divné, ale nakonec jsme jim nařídili, aby se prozatím nehnuli z místa a nechali jsme u nich jednoho beduína ze Sirhánu, aby je hlídal. Měl je propustit za svítání a sám se probít do Abú Sawány.

Dál jsme se prodírali už v naprosté tmě, až jsme zahlédli lesk bílých brázd tvořících poutnickou cestu. Byla to cesta, po níž se mnou Arabové jeli za mé první noci v jejich zemi poblíž Rábighu. Od té doby jsme se probojovali během dvanácti měsíců o dvanáct set mil (1900 kilometrů) dál a nechali jsme za sebou Medínu i Hadju, Mudawwaru i Maán. Do cíle cesty v Damašku už zbývalo jen málo.

Ale té noci jsme měli nepříjemnou předtuchu: Abdulkádirův útěk nám pocuchal nervy, protože to byl první případ zrady za celou dobu, co jsme pomáhali arabskému povstání. A přestože jsme s něčím takovým mohli počítat, teď nás trápilo, že hnutí uvízne na půl cesty jako karavana, která energicky vyrazila za cílem zahaleným v mraku a postupně muž po muži vymřela uprostřed pustiny, aniž čehokoli dosáhla.

Ale jeli jsme dál. Minuli jsme osamělého pastýře, který se nám sice vyhnul širokým obloukem, ale šílený hrůzou po nás vytrvale střílel. Když jsme projížděli hustě zarostlou strží, zničehonic jsme ucítili pach popela a z křoví za tratí vyskočila temná ženská postava a s křikem utekla. Dojeli jsme na kopec. Na kopci stála vesnice, jejíž světla jsme viděli už z dálky. Na samém hřebeni jsme se zastavili.

Severně od našeho stanoviště bylo dole vidět několik shluků světla. Bylo to nádraží Diráa osvětlené pro vojenský provoz. Trochu jsme tím pohledem pookřáli, ale zároveň nás štválo, že námi Turci tak nezakrytě pohrdají. (Pomstili jsme se jim tím, že tu noc měli naposledy světlo: další rok až do konečného pádu zůstalo nádraží Diráa potmě.) Odbočili jsme v sevřeném tvaru doleva a dlouhým údolím jsme sjeli na rovnou pláň. Půda byla nejméně z poloviny zoraná a navíc protkaná hustou sítí nor, takže naši velbloudi doslova na každém kroku klopýtali nebo se bořili do měkké země. Cestou jsme se však zdrželi a museli jsme tedy zvýšit rychlost jízdy. Beduíni neochotně popohnali velbloudy do cvalu.

Já si jel líp než většina ostatních, protože jsem si hověl na rezavé velbloudici, která přivedla náš průvod do Bajdy. Měla dlouhé nohy připomínající v běhu mohutné písky.

Krátce po deváté hodině jsme nechali zoranou půdu za zády. Cesta by měla být snazší, ale zase začalo drobně mžít a povrch půdy začal být kluzký. Jeden sirhánský velbloud upadl, ale jezdec ho okamžitě zvedl a jel dál. Potom upadl velbloud patřící jednomu z Baní Sachrů. Ani jeho pánovi se nic nestalo, spěšně se znovu vyšvihl do sedla a klusal za námi.

Když přestalo pršet, přidali jsme do kroku, teď už po mírném svahu dolů. Najednou kdosi přeletěl velbloudovi přes hlavu. Ukázalo se, že zachytil hlavou o dráty telegrafního vedení. K našim uším začalo doléhat jakési vzdálené vzdychání připomínající šumění listů rozechvívaných větrem. Určitě to byl tlumený hukot vodopádu z Tall aš-Šihábu. To nám

dodalo jistoty, že jsme nezabloudili.

Po několika málo minutách se ze tmy prudce vynořila hučící řeka, která nás už delší dobu ohlušovala. Dojeli jsme k ústí soutěsky, jíž protékala řeka Jarmúk, a most stál jen kousek pod námi vpravo.

Pomohli jsme Indům sesednout z přetížených velbloudů, aby nás neprozradil jediný neopatrný zvuk. Domlouvali jsme se zásadně šeptem. Měsíc ještě nestál nad Hermonem, ale tma už byla řidší a slibovala svítání. Po obloze se honily cáry potrhaných mraků. Předal jsem trhaviny patnácti nosičům a dál jsme už postupovali pěšky. Hrstka Baní Sachrů pod Adhúbovým velením zmizela po temných svazích před námi. Měli za úkol provést průzkum.

Když jsme dorazili do míst, kde se nad okolní terén v nepravidelných odstupech zvedaly skalní vyvýšeniny, ke zvuku řítící se vody se přidal nový hluk, protože z Galiley se do svahu pomalu a těžce vlekl vlak. Vagóny drkotaly a kola v zatáčkách skřípala a pára z lokomotivy supěla ze skrytu strže jako dech z nozder nějaké obludy. V záblesku z topeniště jsme zahlédli na otevřených vagónech muže v khaki uniformách. Zřejmě odváželi zajatce do Malé Asie.

O kousek dál jsme konečně přímo pod nohama spatřili v jinak bezedné tmě údolí ještě temnější předmět, na jehož konci blikalo světélko. Zastavili jsme a prohlédli si to dalekohledem. Byl to most se stanem pro strážce, umístěným na konci pod vesnicí na opačném břehu.

Wood se přichystal, aby Indové vzali na mušku stan, kdyby se rozpoutala všeobecná přestřelka, a Alí, Fahad, Baní Sachrové a nosiči výbušnin se proplížili až ke staré cestičce vedoucí k bližšímu mostu. Postupovali jsme v zástupu a hnědé pláště i špinavé oděvy byly skvělým maskováním. Po chvíli jsme narazili na koleje těsně před místem, kde zatáčely na most. Zástup se zastavil a dál jsem postupoval jen já s Fahadem.

Došli jsme k mostu a lehli jsme si mezi koleje. Spatřili jsme jediného strážného na opačném konci, vzdáleném padesát metrů. Zatímco jsme ho pozorovali, začal přecházet sem a tam před ohněm a vůbec nevstoupil na most. Zůstal jsem ležet a nemohl od něho odtrhnout oči, jako bych neměl provádět svůj plán a neměl k tomu prostředky. Fahad se mezitím odplížil zpátky.

Chtěl jsem zaútočit na ocelové nosníky, a proto jsem se také odplížil pro nosiče výbušnin. Než jsem se k nim dostal, někdo upustil pušku, ozvalo se hlasité zadrnčení, pád a šplouchnutí. Strážný sebou trhl a podíval se po zvuku. Ve světle stoupajícího měsíce zahlédl vysoko nad řekou obsluhu kulometu sestupující dolů do zastíněného pásma, kde se chystali zaujmout nové palebné postavení. Hlasitě vykřikl: „Stůj! Kdo tam?“ Vystřelil a zburcoval zbytek stráže.

Okamžitě nastal naprostý zmatek. Neviditelní Baní Sachrové krčící se podél cestičky nad našimi hlavami páli ostošest. Strážce naopak vyběhly do zákopů a zahájily pravidelnou palbu. Indové nedokázali včas umístit kulomet a pokropit stan dřív, než z něj vyběhly strážce. Nosiči odhodili výbušninu a utekli, protože se předtím od tělesných strážců dověděli, že při zásahu vybuchnou. Alí seskočil dolů k Fahadovi a ke mně a sdělil nám, že trhaviny momentálně leží na dně hluboké strže.

V pekle, které se kolem rozpoutalo, nebylo na jejich sebrání ani pomyšlení, a tak nám nezbývalo než se také vrátit nahoru. Tam jsme narazili na Wooda a znechucené Indy. Oznamil jsem jim, že je po všem. Potom jsme už na nic nečekali, doběhli k velbloudům a napodobili domorodce, kteří urychleně nasedali a pádili tryskem pryč, dokud Turci ještě bezhlavě stříleli dole v údolí. Mezitím se v okolních vesnicích, kde zaslechli palbu, začínala rozsvěcovat světla.

Cestou jsme předjeli skupinu usedlých venkovanů vracejících se z Diráa. Naši místní pomocníci je oloupili o všechno. Z nejbližší vesnice vyrazil na pomoc oddíl jezdců a ostatní vesničané začali alespoň střílet ze střech svých domů.

Nechali jsme viníky na místě a hnali se pryč v ponurém mlčení. Půda dosud nestačila vyschnout a přejíždět zorané pruhy bylo nesmírně obtížné. Nakonec se nám však přece podařilo dojet do kopců poskytujících bezpečný úkryt. Hnali jsme však zvířata co nejdále,

protože se blížil úsvit. Rámus za námi postupně utichal a já s Alím ibn al-Husajnem jsme před sebou jako zadní voj přihnali poslední opozdilce.

Rozednilo se, zrovna když jsme dojeli k trati, a Wood s Alím a náčelníky se bavili alespoň tím, že než kolem nich přešel celý průvod, na mnoha místech přerušili telegrafní vedení. Minulou noc jsme překročili trať s úmyslem vyhodit do vzduchu most v Tall aš-Šihábu a teď jsme po všem úsilí a riziku jen přestříhávali telegrafní dráty vedoucí do Medíny! Allenbyho děla, neustále hřmící po naší pravici, nám nepříjemně připomínala neúspěch, který jsme utrpěli.

Šedé svítání věštilo šedé mžení, které skutečně později nastalo a v němž jsme se bezmocně vlekli k Abú Sawáně. Za soumraku jsme dojeli k dlouhému úzkému jezeru a tam jsme se začali přehrabovat v podrobnostech své katastrofy. Byli jsme blázni, všichni do jednoho, a tak se náš vztek neměl na kom vybit. Byli jsme vyčerpáni, propukaly hádky a bitky.

77

Další starost nám dělal proviant. V prudkém studeném dešti jsme se tedy radili, co vlastně podnikneme. Abychom si ulehčili, vzali jsme s sebou z Azraku jen stravu na tři dni. Dodneška jsme s ní vystačili, ale nemohli jsme se vracet s prázdnýma rukama. Baní Sachrové toužili po cti, domorodí beduíni se dožadovali dalšího dobrodružství. Zbýval nám poslední pytel trhavin a Alí ibn al-Husajn, který nebyl o nic méně Arabem než ostatní, prohlásil: „Tak vyhodíme do vzduchu nějaký vlak.“ Všichni jeho nápad uvítali s nadšením a pak se tázavě podívali po mně, ale já nemohl sdílet jejich naděje, alespoň ne všechny najednou.

Vyhazování vlaků byla celá věda a vyžadovalo dostatečné síly a kulometry rozmístěné v předem vybudovaných postaveních. Každý nepřipravený pokus se mohl obrátit proti samým útočníkům. Potíž tentokrát byla s Indy obsluhujícími kulometry. Když byli dobře živeni, byli skvělí, ale o hladu a v zimě se s nimi nedalo příliš počítat. Nemohl jsem si dovolit hnát je do dobrodružství, které by se mohlo protáhnout třeba na týden, a nemít pro ně zásoby proviantu. Arabové by několikadenní hladovění klidně vydrželi a bojovali by dobře i s prázdnými žaludky. Kdyby došlo k nejhoršímu, mohli bychom zabít nákladní velbloudy, ale Indové, ačkoli byli muslimy, zásadně odmítali jíst velbloudí maso.

Když jsem vysvětlil tyto delikátní diatetické problémy, Alí prohlásil, že Arabové se pokusí vyhodit vlak i bez podpory kulometů. A v tomto kraji dosud nedotčeném válečnými událostmi můžeme třeba klidně narazit na nákladní vlak se zásobami, civilisty nebo záložníky, a proto jsem nakonec souhlasil. Když jsme dospěli k rozhodnutí, posadili jsme se do kruhu a dojedli zbytky zásob. Naděje na novou činnost nám trochu zlepšila náladu.

Indové po ránu schlíple odtáhli směrem k Azraku. Vytáhli se mnou do pole v naději na regulérně vojensky zorganizovanou akci a dožili se jen zmařeného pokusu o vyhození mostu, a teď jsem jim ani nedovolil, aby se podíleli na přepadení vlaku! Abych jim ulehčil těžký osud, odeslal jsem s nimi i Wooda, a jak se ukázalo, docela prozíravě, jelikož se u něho začaly projevovat první příznaky propukajícího zápalu plic.

Zbytek oddílu, kolem šedesáti mužů, se obrátil zpět k trati. Nikdo se nevyznal ve zdejších okolí, a tak jsem je musel vést sám do míst, kde jsme na jaře se Zaalem způsobili takovou zkázu. Obnovený most u kilometrovníku 172 byl pořád tím nejvhodnějším místem. Zrovna když jsme zkoumali situaci, necelých dvě stě metrů od nás vyjel ze zatáčky od severu vlak. Museli jsme se skrýt.

Mostní oblouk byl vyzděn z kamenů a měl rozpětí čtyř metrů.

Pečlivě jsme ukryli nálož do horní části oblouku, ale trochu níž než obvykle, aby si jí stráža a hlídka při obchůzkách nevšimly. Potíž nastala s izolovanými přívodními dráty,

kteře byly příliš krátké. Práce se tedy protáhla a skončili jsme těsně před svítáním.

Čekání o hladu nebylo nikdy příjemné. Ale tentokrát se skoro nedalo vydržet, protože nepřetržitý déšť působil na psychiku. Ale nakonec nám přece od jihu hlídka signalizovala máváním, že se blíží vlak. Okamžitě jsme zaujali určené pozice.

Mezitím přiběhl posel se zprávou, že vlak je neobyčejně dlouhý a pohybuje se velice pomalu. A před jednou hodinou jsem konečně zaslechl jeho supění. Lokomotiva nebyla v pořádku a táhla těžký náklad do svahu jen s krajním vypětím sil.

Musel jsem vylézt z úkrytu a odpálit nálož. Otočil jsem klikou odpalovacího mechanismu, ale nic se nestalo. Uvědomil jsem si, že klečím na nekrytém svahu a necelých padesát metrů ode mne projíždí vlak plný tureckých vojáků. Rozhodl jsem se, že bude lépe zůstat nehybně na místě. Třeba mě Turci budou považovat za beduína, který náhodou zabloudiv k trati. Vojáci si mě nevšímalí, ale zato důstojníci o mě jevíli živý zájem. Ukazovali si na mě a já na ně nervózně mával, protože jsem si uvědomil, že ve svém mekském oděvu zrovna nevypadám na místního pastevce. Snad mi pomohly skvrny od bláta a hloupost pánů důstojníků. Nakonec zmizela brzdařská budka na posledním vagónu.

Jakmile byl vzduch čistý, vyskočil jsem, zahrabal dráty, popadl rozněcovač, který zklamal, a pelášil jsem do svahu do bezpečí jako králík. Shora jsem viděl, že vlak po pěti stech metrech definitivně uvízl a musel čekat celou hodinu, než pára získala dostatečný tlak. Důstojníci se vrátili a pečlivě zkoumali místo, kde mě předtím viděli. Ale nic nenašli.

78

Arabové si mysleli, že jsem nechal vlak schválně projet, ale když jsem jim vysvětlil, co se vlastně stalo, prohlásili, že máme smůlu. Historicky vzato jsem jim dával za pravdu, ale jelikož to mínili jako prorocství, pronesl jsem jízlivou poznámku o jejich statečném chování u mostu před týdnem a okamžitě se strhla nepopsatelná bouře. Alí zaslechl, že se něco děje, a okamžitě přiběhl.

Když jsme je utišili, zoufalství nás napůl přešlo. Alí mě ušlechtilě podpořil. Prohlásil nahlas, že předeek Prorok odkázal každému šerifovi dar „vidění“ a on vidí, že se štěstí obrací. Ukázalo se to brzy nato, když přestalo pršet a já se mohl přesvědčit, že elektricky odpalovací mechanismus začal znovu fungovat.

Vrátili jsme se tedy k drátům. Přestalo pršet, ale oheň jsme si ne směli rozdělat, abychom se neprozradili. Vyhlídka na syrové maso nikoho nelákala, a tak všichni nákladní velbloudi přežili noc.

Když se trochu rozednilo, urychleně jsme porazili jednoho v« l blouda, ale právě v tu chvíli hlídka signalizovala, že se od severu blíží vlak. Nechali jsme oheň ohněm a hnali jsme se k bojovým postavením. Ze zatáčky se s hlasitým pískáním vynořily dvě nádherné lokomotivy, táhnoucí plnou rychlostí z kopce dvacet osobních vagónů. Nechal jsem nálož vybuchnout pod prvním hnacím kolem první lokomotivy. Exploze byla nádherná. Kolem mě padaly úlomky očouzené ocele a přímo přede mnou přistál opařený a kouřící lidský trup. Když se prach trochu usadil a pára rozplynula, viděl jsem, že chybí prakticky celý kotel.

Potom jsem se rozběhl do kopce, abych se schoval mezi svými, protože Arabové mezitím zahájili palbu na vagóny a Turci ji opětovali. Byl to nepříjemný okamžik, protože jsem viděl, že se nepřítel zastřílel a zasáhl sedm Baní Sachrů.

Když jsem se dostal do úkrytu se zbývajícími, zjistil jsem, že jsem samá modřina, mám zlomený prst na noze a kromě toho mám po těle celkem pět škrábnutí od střel, některá nepříjemně hluboká. Oděv jsem měl roztrhaný na cáry, ale zato jsem nestržil žádné opravdové zranění.

Z vyvýšeného místa byl přehled o celkové situaci. Výbuch zničil klenutý vjezd na most,

zbytek první lokomotivy ležel na boku pod náspem, kam se skutálel, a druhá částečně zapadla do vzniklé díry. Ani jedna se určitě nedala opravit. Tendr druhé lokomotivy spadl na opačnou stranu a první tři vagóny byly slisovány do sebe, jako když se složí námořnický dalekohled.

Zbytek vlaku byl vykolejen a jednotlivé vagóny zůstaly trčet v nejrůznějších úhlech napříč trati. Jeden vagón byl salonní a ozdobený vlajkami. Jel v něm velitel osmého armádního sboru Džamal Paša, spěchající hájit Jeruzalém před Allenbyho ofenzívou.

Bylo jasné, že naděje na získání kořisti z trosek vlaku je nepatná. Jelo v něm kolem čtyř set mužů, a jakmile se vzpamatovali z počátečního ohromení, zaujali obranná postavení a zahájili na nás silnou palbu. Kdybychom měli kulomet umístěný u vzdáleného konce vlaku, jak jsem byl při podobných akcích zvyklý, nezůstal by naživu ani jediný Turek. Takhle však dokonce přešli do protiútoků. Postupovali pomalu do kopce. Nechali jsme je přijít na polovinu vzdálenosti, která nás dělila, a pak jsme jich několika salvami asi dvacet pobili a ostatní zahnali zpět. Normálně by se obrátili na útěk, ale protože bojovali před očima velitele svého sboru, spořádaně ustoupili a začali proti nám chystat obchvat z obou boků.

Zbývalo nás jen čtyřicet a bylo jasné, že proti nepřátelské přesile nic nezmůžeme. Proto jsme se po skupinkách stahovali zpět podél potůčku a jednotlivými výstřely zpomalovali turecký postup. Když jsme se konečně dostali na vrchol kopce, každý nasedl na prvního velblouda, který mu přišel pod ruku, a uháněl co nejrychleji na východ do pouště. Po hodině jízdy jsme si v bezpečí vzali každý svého velblouda. Ujeli jsme osm kilometrů a potkali skupinku čtyř velbloudů vezoucích rozinky a různé venkovské dobroty. Konečně jsme měli důvod udělat zastávku. Pod velkou skálou jsme rozdělali oheň a uvařili si první jídlo po třech dnech půstu. Také jsme řádně ovázali Fahada, který byl těžce zraněn v obličeji, a postarali se o ostatní raněné. Jako antiseptický prostředek samozřejmě posloužila moč nejmladších příslušníků oddílu.

Druhý den jsme dojeli do Azraku, kde nás čekalo skvělé přivítání a kde jsme se – Bůh nám odpust' – vydávali za vítěze.

79

Nastaly vytrvalé deště a půda v okolním terénu rozbředla. Allenbymu nepřálo počasí a na další významnější pokus v tomto roce nebylo pomysleno. Přesto jsme se však rozhodli držet Azrak, abychom měli alespoň drobný důkaz svého postupu. Azrak mohl sloužit jako výchozí prostor pro další postup na sever, jako zpravodajská základna a také pomáhal odříznout Nurího Šaalána od tureckých sil. Azrak zkrátka měl velice výhodnou polohu, a kdyby se nám podařilo upravit jeho starou pevnost, měli bychom pro nastávající zimu pohodlné velitelství.

Osobně jsem se usídlil ve věži jižní brány a nařídil jsem šesti hauránským tělesným strážcům, aby ji vyčistili od sutin i od vegetace, která se uchytila ve spárách starých zdí. Alí si vybral jihovýchodní rohovou věž a dal si na ní opravit střechu, aby dovnitř nezatékalo. Podobně se postarali o své nové ubikace i naši Indové a ostatní bojovníci. V jedné věži jsme umístili skladiště materiálu. Bylo to nejsušší místo. Zablokovali jsme jižní bránu a postavili k ní rampu, abychom tam mohli každý večer zahánět velbloudy. V horních poschodích věží jsme rozmístili kulometry a postavili stráž (v Arábii nevídanou věc), jejímž hlavním úkolem bylo zavírat na noc zadní bránu. Vrata tvořila opracovaná čedičová deska, tlustá třicet centimetrů, jíž se dalo pohnout jen s vypětím všech sil a která zapadala s takovým třeskotem a rámusem, že se třásla celá západní hradba starého hradu.

Museli jsme se postarat o vlastní zásobování. Akaba byla příliš daleko a karavana mohla dorazit do neutrálního Džabal Drúzu během jediného dne. Proto jsme ji bez

váhání vypravili, a když se vrátila, měli jsme ovce, mouku, mléko i otop. Život v pevnosti začal být – nehledě na nešťastné bahno – docela příjemný.

Klid však skončil mnohem dřív, než jsme předpokládali. Wooda, který se už nějakou dobu necítil ve své kůži, sklátila úporná úplavice. To by samo o sobě nebylo tak zlé, ale následující oslabení by v nastávající zimě mohlo ohrozit jeho život. Rozhodl jsem proto, že Wooda odešleme do Akaby. Za průvodce jsem mu vybral Ahmada, Abdurrahmána a Azíze. Všichni se pak měli okamžitě vrátit do Azraku s karavanou přivázející zásoby, především proviant pro naše Indy. Zbytek mých podřízených měl zůstat na místě a v mrazivém počasí nečinně přihlížet dalšímu vývoji situace.

A potom se roztrhl pytel s návštěvami. Přijížděly denně v jakoukoli hodinu. Obvykle je provázely výstřely na uvítanou a ukázky jezdeckého umění. Navštěvovali nás nejrůznější beduíni, Ruwallové, Širárové, Baní Sachrové, ale i zástupci usedlých obyvatel z rovin, Drúzů nebo Arabů. Jednou k nám dorazila i stovka zubožených Arménů prchajících před smrtí hladem a hrůzou z Turků. Jindy se objevila skupinka důstojníků. Vypadali jako ze škatulky, a jak se ukázalo, byl to dezertér z turecké armády. Poušť, v níž jsme po příchodu nenašli jedinou lidskou stopu, byla nakonec rozryta šedými cestami.

Alí musel postupně jmenovat až tři ubytovatele, kteří měli za úkol postarat se o příliv návštěv. Všichni byli zvědaví na šerifa, arabské vojsko a na Angličany. Kupci z Damašku přivázeli dary: sladkosti, sezamová semínka, karamel, ořechy, hedvábné oděvy, brokátové pláště, pokrývky hlavy, ovčí kůže, plstěné tepichy zdobené barevnými arabeskami i pestré koberce. Odvděčovali jsme se jim za ně kávou, cukrem, rýží a vatou – samými nezbytnostmi, o něž je připravila válka. Všichni věděli, že v Akabě vládne dostatek všeho, protože se tam dopravuje po moři zboží z trhů celého světa, a proto se arabská věc, kterou přijímali citově, stávala i věcí jejich praktického zájmu. Pomalu jsme je příkladem i poučením získávali na svou stranu.

Největším přínosem pro Fajsalovu věc na severu byl šerif Alí ibn al-Husajn. Potrhlý účastník bláznivých kmenových střetnutí teď věnoval všechnu svou energii důležitějším záležitostem. Různé bytosti, které se v něm svářily, působily přitažlivě na ostatní. Kdo ho jednou uviděl, musel se s ním setkat znovu. Vědomě využíval i své tělesné krásy. Oblékal se bezvadně, buď chodil celý v černém, nebo celý v bílém, a pečlivě si nacvičoval každé gesto.

V tomto období nekonečných nocí jsme se cítili bezpeční před okolním světem. Především byla zima a v dešti a tmě by se těžko někdo pouštěl do labyrintu lávy nebo bláta, tvořícího jediné přístupové cesty k naší pevnosti, a kromě toho nad námi bděli sami duchové. Když jsme seděli večer s prvními hosty, kteří nás navštívili, a popíjeli kávu, zničehonic se ozvalo od věží dlouhé psí vytí. Ibn Baní mě popadl za rukáv, pevně se jej držel a celý se třásl, zeptal jsem se ho šeptem: „Co to je?“ Sevřeným hrdlem vyhrkl, že to určitě budou psi bájného stavitele pevnosti, kteří každou noc vyjí smutkem u šesti věží a vzpomínají na své mrtvé pány.

Všichni jsme poslouchali jako očarování. Hrdla se nám svírala a cítili jsme se bídňě. Sluhové se usilovně soustřeďovali na drcení kávových zrněk v hmoždířích a Arabové nečekaně začínali zpívat, aby přehlušili ty zvuky věštící neštěstí. Žádný beduín by se za nic na světě nešel přesvědčit, co se venku doopravdy děje, a z oken jsme viděli jen provázky deště ozářené odleskem našeho ohně. Zůstalo tedy při legendě, ale ať to byli vlci, šakalové, hyeny nebo lovečtí psi, jejich strach z říše duchů nám poskytovala jistější ochranu než všechny zbraně.

Večer, když jsme museli zavřít bránu, se hosté scházeli u mě nebo u Alího a do posledního denního jídla i po něm, dokud se ne dostavil spánek, jsme si dávali dokola nalévat kávu a vyprávěli si příběhy. Za bouřlivých nocí jsme si přinesli roští se suchým trusem a rozdělali si velký oheň na podlaze uprostřed místnosti. Kolem něj jsme rozložili koberce a ovčí kůže, které se podkládají pod sedla, a v záblescích záře jsme znovu probírali vlastní boje nebo poslouchali tradované příběhy z úst našich návštěvníků.

A pak se obloha konečně úplně zatáhla, rozpršelo se a nikdo se k nám nemohl dostat. V naprosté samotě jsme poznali všechny nepříjemné stránky uvěznění v podobných

starých pochmurných stavbách vybudovaných bez použití malty. Déšť pronikal dovnitř navzdory tloušťce zdí a zatékal puklinkami do místností. Na podlaže jsme si rozkládali jakési vory z palmových větví, abychom se uchránili vody, která ji zaplavovala, pokrývali je plstěnými koberečky a na těch jsme se krčili pod ovčími kůžemi přikrytými dalším takovým koberečkem, sloužícím jako ochrana před útoky vody. Chlad nám zalézal až do morku kostí, když jsme se tam takto nepohnuti schovávali od kalného svítání až do soumraku, a naše mozky si připadaly uvězněny a vypnuty uprostřed těchto masivních zdí. Minulost i budoucnost se přes nás hnala jako nevysychající řeka. Sami jsme se vesnili do ducha toho místa: obléhání a hostiny, nájezdy, vraždy, milostné zpěvy za noci.

Únik rozumu ze spoutaného těla byl vysilujícím požitkářstvím, před jehož následky nás mohla zachránit jedině změna místa. Nakonec jsem se musel s krajním vypětím vůle přimět, abych se vrátil do přítomnosti a připomněl si, že musím využít zimního období a provést průzkum v okolí Diráa.

Zrovna když jsem přemýšlel, jak to prakticky provedu, dostavil se neohlášené Tilál al-Harajdhin, šejch z Tafasu a známý psanec, na jehož hlavu byla vypsána odměna, který si však stejně dělal, co chtěl. Během dvou divokých let – podle zpráv, které jsme o něm měli – zabil třiatdvacet Turků. Doprovázelo ho šest skvěle oděných a vyzbrojených mladíků na nádherných zvířatech.

Samozřejmě se posadil k našemu ohni jako člověk, který ví, že mu neodmítnou pohostinství. Vypadal na pětatřicet let, ale kulaté tmavé oči měly mladší lesk a jiskru. Horlivě se hlásil na naši stranu a i to nás těšilo, protože při jeho jménu se v celém Hauránu přísahal. Když jsem si po jeho celodenním pobytu začal být jist jeho loajalitou, vzal jsem si ho stranou do palmové zahrady a svěřil jsem se mu, že bych si rád prohlédl místa, kde působí. Okamžitě se pro ten nápad nadchl a doprovázel mě na celé výpravě tak skvěle, jak to dokáže jen Syřan na dobrém koni. Doprovázeli mě dva speciálně vybraní průvodci.

Projeli jsme kolem Umm Tajji, překročili trať a odbočili k jihu do Tafasu, kde měl Tilál domov. Druhý den jsme se vypravili do Tall Araru tvořícího výhodnou pozici, z níž se dala odříznout damašská dráha a ovládat Diráa. Potom jsme projeli zrádnou zvlněnou krajinou až do Mazaríbu ležícího na palestinské dráze. I tam jsem plánoval rozpoutat s pomocí lidí, peněz a zbraní všeobecné povstání, které by nám nevyhnutelně přineslo vítězství. Nastávající jaro tedy mohlo přinést Allenbymu obrovský pokrok.

80

Abych dokončil rekognoskaci celého Hauránu, musel jsem nutně navštívit i největší město Diráa. Mohli jsme je odříznout od světa na třech stranách – severu, západu a jihu – zničením tří železničních tratí, ale čistší práce by byla, kdybychom se zmocnili přímo železničního uzlu a z něj postupovali příslušným směrem ven. Tilál mě však nemohl doprovázet do města, protože ho tam každý znal. Proto jsme se s oboustrannými díky rozloučili a pak pokračovali až skoro k městu. Tam jsme sesedli. Jeden z mých průvodců odvedl poníky jižně od Diráa. Měl jsem v plánu obejít město s druhým průvodcem a setkat se s prvním po setmění.

Všude bylo bláto, byli jsme bosí a šatstvo jsme měli celé zastříkané. V blátě člověk musel jít se široce roztaženými prsty na nohou, jinak okamžitě uklouzl a upadl. Ale ujít takhle celé kilometry znamenalo způsobit si nesnesitelné bolesti. Ale v Arábii neminul den bez fyzické bolesti, která vždy vzburcovala mou slábnoucí Istivost vůči Arabům a oprávněnou únavu odpovědného velení.

Vylezli jsme na obloukový násep palestinské dráhy a z tohoto stanoviště jsme si prohlédli nádraží v Diráa: terén byl tak otevřený, že vylučoval možnost jakéhokoli překvapivého útoku. Rozhodli jsme se, že projdeme kolem východní linie obranných

postavení. Spatřili jsme německé sklady, sem tam ostnatý drát a náznak zákopů. Turci se nerušeně trousili ze stanů na latríny a zase zpátky.

Na rohu letiště, umístěného u jižního okraje nádraží, jsme odbočili směrem k městu. V kůlnách stály staré albatrosy a kolem nich se poflakovali vojáci. Jeden z nich, původem ze Sýrie, se nás vyptával na naše rodné vesnice. Zřejmě chtěl dezertovat a hledal útočiště. Sotva jsme se ho zbavili, někdo zakřičel turecky: „Máš jít k bejovi.“ Nedalo se nic dělat, musel jsem jít. A sám, protože mého průvodce si nikdo nevyšímal.

Dovedli mě do tábora obehnaného ostnatým drátem. V ohraničeném prostoru stály dřevěné baráky a pár trvalých budov. Počkal jsem, až desátník podá sáhodlouhé hlášení v turečtině, na které tlustý důstojník, jemuž bylo určeno, reagoval otázkou, jak se jmenuju. Odpověděl jsem, že Ahmad ibn Bakr a že jsem Čerkes z Kunajtry. „Dezertoval jsi?“ zeptal se důstojník. „Ale my Čerkesové nepodléháme povinné službě,“ namítl jsem. Důstojník se ke mně otočil a pořádně si mě prohlédl. Potom velice pomalu prohlásil: „Lžeš. – Zařad' ho do svého družstva, Hasane, a zařid', co je třeba, než si ho předvolá bej.“

Odvedli mě na strážnici, jejíž prostor většinou zabíraly dřevěné pryčny připomínající jesle, na nichž ležel nebo seděl asi tucet mužů v neupravených uniformách. Odebrali mi opasek s dýkou, donutili mě, abych se důkladně umyl, a dali mi najíst. Strávil jsem tam nekonečný den. Vojenský život nebyl vůbec špatný. Když večer beje potěším, zítra možná budou vycházky. A jestli ho rozzuřím, tak mě pošle do střediska pěchotního výcviku v Baalbeku. Snažil jsem se tvářit, jako že člověka nemůže na světě potkat už nic horšího.

Krátce po setmění si pro mě přišli tři muži. Myslel jsem, že se mi naskytne možnost útěku, ale jeden mě neustále držel. V duchu jsem proklínal svou tělesnou nepatrnost. Přešli jsme trať. Na nádraží bylo celkem šest kolejí a ještě odbočka k lokomotivnímu depu. Prošli jsme boční bránou do města, minuli náměstí a nakonec jsme vešli do dvoupatrové budovy, před níž stála hlídka. Dovedli mě nahoru do bejovy místnosti, přesněji řečeno ložnice. Byl to další tlustoch, opravdový Čerkes, a právě seděl v noční košili na posteli a třásl se a potil, jako by měl horečku. Když mě strčili dovnitř, dal gestem znamení, aby stráž odešla. Poručil mi, abych se posadil na podlahu před ním, a mlčky si mě prohlížel. Když si mě dost prohlédl, poručil, abych vstal a obrátil se. Poslechl jsem, ale vtom mě popadl do náruče a strhl mě s sebou na postel. Když jsem pochopil, co chce dělat, vykroutil jsem se mu a v duchu děkoval, že se mu vyrovnám přinejmenším v zápasení.

Začal mi lichotit, jak jsem běloučký a svěží, jaké mám jemné ruce a nohy a jak mé osvobodí od služby a výcviku, udělá mě svým sluhou, a dokonce mi bude i platit, jen když ho budu mít rád.

Choval jsem se odmítavě, a proto změnil tón a ostře mi nařídil, abych si stáhl spodky. Když jsem se nepohnul, snažil se mě popadnout, ale já ho odstrčil. Zatleskal a okamžitě přiběhla stráž a uchopila mě za ruce. Bej na mě chrлил strašlivé výhrůžky a nařídil strážnému, který mě držel, aby ze mě strhal kus po kuse všechno šatstvo. Pak se s lesknoucíma se očima zvedl a začal mě osahávat. Chvíli jsem to snášel, ale když se začal chovat příliš prasácky, kopl jsem ho kolenem do rozkroku.

Odpoťácel se zpátky na postel, schoulil se do klubíčka a skučel bolestí. Strážný mezitím zavolal desátníka a dalšího vojáka, kteří mě popadli za ruce a nohy, že jsem se nemohl ani pohnout. Jakmile jsem byl bezmocný, bejovi se vrátila odvaha. Plivl na mě a křičel, že mě ještě naučí a že budu prosit o milost. Zul si pantofel a několikrát mě udeřil do obličeje, zatímco desátník mě zezadu tahal za vlasy, abych nemohl úderům uhýbat. Bej se předklonil a zakousl se mi do šíje, až se ukázalo trochu krve. Potom mě políbil. Poté vytáhl jednomu z vojáků bodák z pouzdra. Myslel jsem, že mě chce zabít a bylo mi to líto, ale on jen nazdvihl špičkou svalstvo na žebrech, se značným úsilím mě bodl a otočil čepelí. Bolelo to, až jsem sebou trhl, a krev mu stékala po boku a kapala na přední stranu stehna. Bej vypadal spokojeně a na znamení radosti mi zabubnoval prsty po břiše.

Ze zoufalství jsem promluvil. Bejův výraz se změnil, zůstal ne po hnutě stát, se

značným úsilím ovládl svůj hlas a významně řekl: „Já všechno vím; všechno bude snazší, když uděláš, co chci.“ Nezmohl jsem se na odpověď, mlčky jsme si měřili jeden druhého a vojáci, kteří tušili, že se odehrává něco, čemu nerozumějí, jen neklidně přešlapovali. Ale byl to jen náhodný krok, kterým bej neprozradil, čeho se vlastně bojí. A já se zase nemohl spoléhat na svá svírající se ústa, která mi v životě vypovídají službu pokaždé, kdy je nejvíc potřebuju. Nakonec mi tedy zvedl bradu, což na Východě znamená *Ne*, posadil se a pološeptem nařídil desátníkovi, aby mě odvedli a naučili mě všechno, co je třeba.

Nakopli mě, až jsem sletěl dolů po schodech, natáhli mě na lavici a začali mě bít. Dva mi klekli na kotníky a tiskli mi zezadu kolena; další dva mi zkroutili zápěstí, až v nich praskalo, a pak je spolu s krkem přirazili ke dřevu. Desátník odběhl po schodech a vrátil se s čerkeským bičem z černé kůže, který byl v průřezu kulatý a zužoval se od rukojeti síly lidského palce, zdobené stříbrem, až do špičky ořezané tužky.

Všiml si, že se třesu, částečně určitě zimou, a švihl mi bičem kolem uší, a doprovodil tuto výhrůžku poučením, že při desáté ráně začnu prosit o milost a po dvacáté o bejovo laskání. A potom do mě začal vsí silou bušit. Stačil jsem jen stisknout zuby, abych vydržel rány bičem, který mi tancoval po těle jako rozžhavený drát.

Počítal jsem rány, abych si uchoval vládu nad myslí, ale po dvaceti jsem ztratil přehled. Cítil jsem jen beztvarou tíhu bolesti. V hlavě mi tikal jakýsi budík, který mě znepokojoval tím, že s ním rány bičem neudržovaly rytmus. Zmítal jsem se a kroutil, ale drželi mě tak pevně, že to nebylo nic platné. Když si desátník udělal přestávku, ostatní mě pustili a vědomě mi poskytli oddech, abych všechno lépe vnímal. To se několikrát opakovalo během pouhých deseti minut. Při první ráně každé nové série mi otočili hlavu, abych viděl, jak mi na kůži naskakuje nové bílé jelito připomínající železniční trať a pomalu červená a na každé křižovatce dvou tratí se oblevují krůpěje krve. Rány čím dál častěji dopadaly na rozšvihaná místa, až jsem se celý třásl hrůzou z akumulované bolesti a děsem z nové rány Brzy jsem se přes všechna rozhodnutí rozplakal, ale dokud jsem se řídil vůlí, mluvil jsem jen arabsky, a než bičování skončilo, milosrdná nevolnost zadusila veškeré mé hlasové projevy.

Když jsem konečně zůstal ležet naprosto zlomený, byli zřejmě spokojeni. Ani nevím, jak jsem se ocitl na zemi u lavice. Ležel jsem na zádech na špinavé podlaze, zmítal jsem se, občas ztrácel vědomí, popadal dech, ale při tom všem jsem měl nejasný pocit bezpečí. Nakonec jsem bolest ovládl natolik, že jsem si nepřipadal jako herec, ale divák, který sleduje, jak se mé tělo šhubá a cuká. Přesto jsem věděl nebo si alespoň představoval, co se děje kolem.

Pamatuju si, že do mě desátník určitě kopal okovanou botou, abych vstal, protože druhý den jsem měl na pravém boku obrovskou modřinu a pohmožděné žebro, protože při každém nadechnutí mě tam ostře píchalo. Vzpomínám si, že jsem se na něj usmíval, protože jsem v celém těle pociťoval jakési, zřejmě sexuální teplo, a on mě vsí silou udeřil bičem do rozkroku. Bolestí jsem se ohnul a zřejmě marně otevřel k výkřiku ústa, která se jen bezmocně chvěla. Jeden z vojáků vykřikl: „Teď jsi ho zabil!“ Následovala další rána bičem. Zatmělo se mi před očima a život jako by odcházel nervy z těla, vyhnán touto poslední nesnesitelnou bolestí.

Podle zhmožděnin soudě, mě museli bít ještě dál, ale já vnímal až to, že mě vláčí sem a tam, dva mě drželi za nohy, jako by mě chtěli roztrhnout, a třetí na mě jel obkročmo. Momentálně mi to připadalo lepší než bičování. Potom se objevil bej. Chrstli mi vodu do obličeje, umyli mě z nejhorší špíny a postavili na nohy. Vzlykl jsem a prosil o milost, aby si mě vzal k sobě do postele, ale on odmítl, protože mě příliš zřídili. Za to jim také vynadal, i když si myslím, že postupovali, jak obvykle byli zvyklí, ale moje sluncem nevydělaná kůže povolila dřív než arabská.

Museli mě odnést do dřevěného baráku ve dvoře, do místnosti plné zaprášených vojenských příkrývek. Objevil se ospalý Armén a ve spěchu mi ošetřil rány. Potom všichni odešli a poslední voják se ke mně před odchodem sklonil a pošeptal mi s drúzským přízvukem, že vedlejší místnost není zamčená.

Zůstal jsem bezmocně ležet, hlava mi třestila a postupně jsem přestával cítit

končetiny, protože mi byla zima. Probudil jsem se se zapískáním lokomotivy a strašnou žízň, která se dostavila zároveň se svítáním, ohlašovaným paprsky pronikajícími škvírami mezi prkny baráku. Zjistil jsem, že mě nic nebolí. Bolest mě děsila už od dětství. Že by do mě nacpali nějaké drogy? Přesto jsem se opatrně postavil, nahý tak, jak jsem byl, kymácel jsem se ze strany na stranu a v duchu jsem se ptal, jestli se mi to všechno nezdá a jestli nejsem spíš vyděšený turecký odvedenec, kterého něco podobného, i když třeba v mírnější formě, postihlo před pěti lety.

Ve vedlejší světnici byla lékárna. Na dveřích byl pověšen uválený oděv. Pomalu a neobratně jsem si jej oblékl a z léků jsem si vybral jed, abych měl jistotu, že jim už nepadnu znovu do rukou. Vylezl jsem oknem na ulici. Potkal jsem sice několik chodců, ale nikdo si mě nevídal. Na mém tmavém plášti, červeném fezu a pantoflích nebylo nic zvláštního. Diráa mi připadala nelidská a prolezlá neřestmi a zločiny a jako studená sprcha na mě zapůsobilo, když za mnou na ulici zakašlal nějaký voják.

U mostu byly studny a u nich muži i ženy. Krajní koryto bylo volné. Nabral jsem si trochu vody a umyl jsem si obličej a napil jsem se. Potom jsem se vydal údolím a snažil jsem se nepozorovaně vytratit z dohledu. To údolí skrývalo cestu, po níž jsme mohli překvapivě zaútočit na Turky v Diráa. Na útěku jsem tedy, sice pozdě, ale přece, vyřešil problém, který mě do města přivedl.

Kousek dál na cestě mě dohonil beduín na velbloudu směřující na místo našeho srazu. Řekl jsem mu, že tam mám jakési obchodní jednání a že mám odřené nohy. Slitoval se nade mnou a posadil si mě za sebe na kostnaté zvíře, jehož jsem se až do cíle držel jako klíště. Průvodci na mě čekali a já jim namluvil něco o lstích a úplatcích, jichž jsem použil. Slíbili, že se o nich nebudou šířit před ostatními a ještě se nahlas vysmívali Turkům za jejich prostoduchost.

V noci jsem se vypravil k velkému kamennému mostu. Ne že by moje pocuchaná vůle zrovna přikládala sebemenší význam arabské vzpouře (nebo čemukoli jinému kromě uzdravení), ale přesto jsem se ze zvyku, jelikož válka byla mým koníčkem, přinutil v ní pokračovat. Potom jsme nasedli na koně a pomalu a opatrně vyrazili do Azraku, kam jsme dojeli bez další újmy, nepočítáme-li, že nás oddíl beduínů nechal projet, aniž nás obral o všechno, stačilo, když jsme řekli, kdo jsme. Byla to nečekaná velkorysost, protože jejich kmen se ještě nepřidal na naši stranu. Jejich ohledy (poskytnuté bez váhání, jako bychom si zasloužili hold všech lidí) mě přiměly, abych ještě nějakou dobu nesl břemeno, jehož jistotu ubíhající dny potvrdily: že té noci byla v Diráa nenapravitelně ztracena citadela mé integrity.

81

Drúzský emír Salchadu přijel navštívit Alího v našem starém hradě těsně před mým návratem. Vyprávěl nám, jak to bylo dál s alžírským emírem Abdulkádírem. Když se vytratil z našeho ležení, odjel okamžitě do alžírské vesnice, triumfálně a se vši parádou, arabským praporem, výstřely a tak dále. Obyvatelé žasli a turecký guvernér proti takovému počínání protestoval, protože v něm spatřoval urážku svého úřadu. Byl představen Abdulkádírovi, který, usazen se vši pompou na divanu, pronesl bombastický projev, v němž uvedl, že šerif se jeho prostřednictvím ujímá vlády nad Džabal Drúzem a všichni dosavadní hodnostáři jsou potvrzeni v úřadě.

Druhý den projel celou oblastí. Guvernér znovu vznesl stížnost. Emír Abdulkádír nato vytasil pozlacený meč z Mekky a přísahal, že jím setne hlavu Džamalu Pašovi. Drúzové ho napomenuli, že takové věci se v jejich domě před Jeho Excelencí panem guvernérem nesmějí říkat, načež jim Abdulkádír vynadal do zkurvysynů, psích synů, kšeftařských paroháčů a pasáků. Drúzové se rozčilili. Rozrušeny Abdulkádír utekl z místnosti, vyšvihl se na koně a zakřičel, že když si dupne, celý Džabal Drúz povstane a přidá se k němu.

Potom odjel se svými sedmi sluhy na nádraží v Diráa. Turci, protože znali jeho dřívější bláznivé záchvaty, ho nechali, ať si dělá, co chce. Zpočátku sice nevěřili jeho tvrzení, že se s Alím pokusíme vyhodit do vzduchu most přes Jarmúk, ale když k pokusu opravdu došlo, začali ho brát vážněji. Začal se o něj zajímat sám Džamal, jehož hrubozrnnému smyslu pro humor docela vyhovoval. Turci začali Abdulkádira znovu využívat jako agenta, provokatéra a člověka, který promrhává energii vyvíjenou místními syrskými nacionalisty.

Počasí mezitím začalo být příšerné: neustále jen déšť, sníh a vánice. Bylo jasné, že během příštích měsíců nás v Azraku nečeká nic jiného než nuda. A o tu nikdo nestál.

Rozhodl jsem se, že se vypravím na jih a přesvědčím se, zda by nešlo i v chladném počasí podniknout něco aktivního v okolí Mrtvého moře, které nepřítel hájil jako zákop oddělující nás od Palestiny.

Předal jsem zbývající peníze Alímu, aby je ohlídal do jara, a stejně jsem do jeho péče svěřil i své Indy. Alespoň pro část z nich jsme nakoupili čerstvé velbloudy pro případ, že by se museli nečekaně přesunout jinam uprostřed zimy. S Alím jsem se rozloučil co nejsrdečněji. Věnoval mi nejméně polovinu svého šatníku: košile, pokrývky hlavy, opasky, blůzy. Já jsem mu dal odpovídající polovinu svých věcí, políbili jsme se jako David a Jonathan a každý jsme přitom měl na sobě věci toho druhého. Potom jsem, provázen jediným sluhou, vyrazil se dvěma nejlepšími velbloudy na jih.

Z Azraku jsme odjeli večer, právě když nám nad hlavami letělo hejno čápů připomínající hrot šípů mířícího přímo do zapadajícího slunce. Cesta byla od počátku namáhavá. Půda byla všude mokrá, chudáci velbloudi po ní klouzali a občas upadli. Před půlnocí jsme překročili Ghadáf a další postup v bahně se nám zdál vyloučený. Od nepříjemné zkušenosti v Diráa jsem také pociťoval podivnou slabost na těle i na duchu. Tak jsme si udělali raději přestávku.

Spali jsme na místě, v blátě, a ráno jsme se pošklebovali jeden druhému, protože jsme jím byli obaleni od hlavy k patě. Zvedl se vítr a půda začala pomalu vysychat. To bylo důležité, protože jsem chtěl být v Akabě dřív, než se karavana, která tam dopravila Wooda, vydá na zpáteční cestu. A měli osmidenní náskok! Dalším, i když, uznávám, zvrhlým důvodem, proč jsem se nutil k spěchu, byla má tělesná slabost. Odpoledne se nám ve výše položeném terénu už jelo lépe a začali jsme se rychle blížit k bílým stanům na obzoru, z nichž se později vyklubaly štíty Thaláth achavátu.

Zničenonc se nablízku rozlehly výstřely a po svahu se proti nám vyřítily čtyři jezdci, zastavil jsem v míru svou velbloudici. Když to uviděli, seskočili a rozběhli se k nám a mávali přitom výhrůžně zbraněmi. Zeptali se, kdo jsme, a sami se vydávali za Džází Huwajty. Byla to očividná lež, protože velbloudi měli fáizské značky. Namiřili na nás pušky a nařídili, abychom sesedli. Vysmál jsem se jim do očí, což byla při srážkách s beduíny spolehlivá taktika. Nevěděli, co mají dělat dál. Nakonec jsem urazil nejhlasitějšího křiklouna z celé skupiny, ale přitom jsem na něho mířil pistolí skrytou pod pláštěm. Chvíli byla situace na vážkách. Bylo vidět, že vůdce zvažuje možnost, že někde nablízku musíme mít ukrytou zálohu, která nám dodává sebevědomí. Obrátil jsem se a pomalu se rozjel pryč. Chvíli jsem sice měl podivný pocit v zádech, ale beduíni nechali odjet mě i mého průvodce. Když jsme přešli nejbližší hřeben a sjeli dolů do prolákliny, teprve se mi s konečnou platností ulevilo.

Bír jsme minuli dlouho po setmění, když u něj plály jen poslední ohně. Velbloudy jsme napojili v kaluži zbylé po včerejší dešti. Noční jízdy byly namáhavé pro jezdce i pro zvířata. Ve dne velbloudi viděli nepravidelnosti na cestě a mohli se jim přizpůsobit a jezdec se zase mohl přizpůsobit chování svého zvířete, ale v noci byli oba prakticky slepí a nevycházeli z otřesů.

Jitro v Džaafaru nastalo nepozorovaně, protože slunce se zjevilo jako nějaký příznak prostupující hustou clonou mlhy a nakonec dokázalo svou existenci pouhým třpytivým mrknutím oka. Dopoledne jsme dojeli k Audovu táboru. Zastavili jsme se jen na výměnu pozdravů a hrst datlí z Džaufu. Auda nám nemohl vyměnit vyčerpané velbloudy za odpočinuté. Proto jsme nasedli, abychom pře kročili trať brzy po setmění.

Noc nám utekla v obvyklých rozhovorech. Nevidícíma očima jsem pořád před sebou viděl ranní cíl: ústí průsmyku, pod nímž ležel jiný svět, krajina kolem Rummu, připomínající sluncem zalitou mapu. Průvodce mě trhnutím probral z polobdělého snění a křičel, že jsme zabloudili a blížíme se k tureckým postavením u Abá al-Lisánu. Měl pravdu a museli jsme změnit směr, abychom se dostali bezpečněji do Batry. Polední přestávku jsme strávili pod tamaryškem a smířili jsme se s tím, že jsme si pomalým postupem zkazili příležitost dojet z Azraku do Akaby za pouhé tři dni. Přijali jsme to s klidem. Nádhera Rummu nikomu nedovolí, aby mrhal silami na sebespalující sebelítost.

Do Akaby jsme nakonec dorazili kolem půlnoci. Přespali jsme mimo tábor a u snídaně jsem se dověděl, že karavana ještě není připravena na zpáteční cestu.

Později přišel spěšný rozkaz, abych odcestoval letecky do Palestiny. Croil mě vzal do letadla a dopravil do Suez. Odtud jsem jel na Allenbyho velitelství, které bylo za Gázou. Byl natolik zaujat vlastními vítězstvími, že se spokojil se stručným hlášením, že se náš pokus o vyhození mostu přes Jarmúk nezdařil, a ušetřil mě povinnosti zmiňovat se o trapných detailech.

Mezitím došlo hlášení, že padl Jeruzalém, a Allenby se chystal na triumfální vstup do města, jehož rezie se ujal Mark Sykes. Různí důstojníci mě vybavili součástkami britské uniformy a díky tomu jsem se mohl ceremonie účastnit u Jaffské brány a to pro mě osobně byl vrcholný okamžik celé války.

Kniha sedmá TAŽENÍ K MRTVÉMU MOŘI

82

Po dobytí Jeruzaléma nás Allenby pověřil méně náročným úkolem. Měli jsme odlehčit jeho pravému křídlu. Zpočátku se nám to dařilo, ale když jsme pronikli k Mrtvému moři, nepříznivé počasí, špatná nálada i roztříštěnost našeho úsilí otupily útočného ducha a podlomily naše síly. Mezi mnou a Zajdem došlo k nedorozumění. Vzdal jsem se své funkce a požádal jsem o jiné zařazení. Allenby mě okamžitě poslal zpět k Fajsalovi, ale vybavil mě novými pravomocemi a pověřil novými úkoly.

Zahanbení triumfem – který nebyl ani tak triumfem jako spíš Allenbyho holdem podmanivému duchu místa – jsme odjeli zpět na Sheavovo velitelství. Kolem nás se proplétali pobočníci a z velkých košů vyndávali opulentní oběd skládající se z mnoha chodů. Rozhostil se krátký okamžik klidu, který přerušil pan Picot, francouzský politický zmocněnec, jemuž Allenby povolil kráčet při vstupu do města po Claytonově boku a který teď prohlásil svým flétnovým hlasem: „A zítra, milý pane generále, podniknu nezbytné kroky k vytvoření civilní správy ve městě.“

Byla to ta nejodvážnější slova, jaká si kdo pamatoval; po nich se rozhostilo ticho, jako by zlomila sedmou nebeskou pečeť. Salát, kuřata s majonézou i sendviče s foie gras nám zůstaly trčet v ústech, která přestala žvýkat, a přitom jsme se všichni otočili k Allenbymu a bez hlesu čekali, jak se zachová. I on byl na okamžik na rozpacích. Začínali jsme se bát, že náš idol také projeví slabost. Ale vzápětí zrudl v obličeji, polkl, vysunul bradu (jak to měl rád) a ponurým tónem prohlásil: „Ve vojenském pásmu existuje jedině autorita vrchního velitele, a tedy moje.“

„Ale sir Grey, sir Edward Grey...“ koktal pan Picot. Daleko se ovšem nedostal. „Sir Edward Grey měl na mysli civilní správu, až uznám situaci za vhodnou.“ A pak jsme se, zahrnování sluneční září nesmírné vděčnosti, hnali v autě po salutujícím úbočí zpět do tábora.

Tam mi Allenby s Dawnayem oznámili, že britský postup prakticky uvízl ve srázných kopcích rozrytých dělostřeleckými granáty i střelami z ručních zbraní, kde se naši potýkali s Turky na linii Ramla – Jeruzalém. Proto bychom v nastalém utišení bojů měli postoupit na sever k Mrtvému moři, a bude-li to možné, spojit se s našimi až po jeho jižní cíp a obnovit souvislou frontu. Naštěstí jsme o tom už předtím hovořili s Fajsalem, který připravoval současný úder na Tafilu, což byl nezbytný předběžný krok.

Nastal okamžik, kdy jsem se musel poradit s Allenbym, co máme podniknout dál. Domníval se, že se nepohne z místa do poloviny února, kdy zahájí postup na Jericho. Po Mrtvém moři byla přepravována značná část tureckého proviantu, a proto mě generál požádal, abychom si jej vzali na starost jako cíl číslo dvě v případě, že naše akce proti Tafile skončí úspěšně.

Chtěl jsem plán ještě vylepšit, a proto jsem Allenbymu odpověděl, že kdyby se Turkům nedopřál oddech, mohli bychom se spojit s hlavními silami na severním břehu Mrtvého moře. Kdyby se generálovi podařilo dopravit padesát tun proviantu, materiálu a střeliva denně do Jericha, odešli bychom z Akaby a přemístili své velitelství do údolí

Jordánu. Arabské pravidelné jednotky, které teď dosahovaly počtu tří tisíc mužů, by dostatečně zajišťovaly bezpečnost našich operací na východním břehu řeky.

Můj nápad se Allenbymu i Dawnayovi líbil. Mohli nám přislíbit splnění našich požadavků, protože na konec příštího ledna počítali s prodloužením železnice až do Jeruzaléma. Dva měsíce po dokončení tratě budeme moci přesunout svou základnu.

Po tomto rozhovoru jsme věděli přesně, jak dále postupovat. Arabové měli co nejdřív proniknout k Mrtvému moři, do poloviny února na něm přerušit přepravu tureckého proviantu do Jericha a dosáhnout Jordánu do konce března. Protože přípravy k zahájení tažení měly trvat celý měsíc a všechno klapalo hladce, rozhodl jsem se, že si odpočinu. Odjel jsem do Káhiry, kde jsem strávil týden pokusy s izolovaným drátem a výbušninami.

Po týdně jsem považoval za moudré odjet do Akaby. Dorazil jsem tam na Hod boží, zrovna když služebně nejstarší britský důstojník Snagge zval všechny Brity na oběd. Nechal na zadní palubě lodi roztáhnout plachty chránící před prudkým sluncem a pod nimi dal rozestavit stoly pro víc než dvacet hostů a osobně se ujal úlohy hostitele.

V počátečních fázích povstání právě jeho *Hardinge* často sehrával v našich akcích rozhodující roli. Jednou přijel Fajsal z kopců uprostřed popršeného zimního dne do Janbúa, celý promočený, unavený a prokřehlý. Kapitán Linberry pro něho poslal člun, pozval ho na loď a tam pro něho připravil vytopenou kajutu, klidné posezení u jídla a spoustu horké vody pro lázeň. Fajsal potom labužnicky pokuřoval na lehátku a zasněně mi oznámil, že takhle nějak si představuje nebe.

Joyce mě informoval, že všechno probíhá hladce. Od Maulúdova vítězství se situace změnila v náš prospěch. Turci se soustředili v Abá al-Lisánu. Rozptylovali jsme jejich síly i pozornost útoky proti linii táhnoucí se jižně od Maánu. Abdulláh s Alím podnikali totéž v okolí Medíny a Turci, donuceni střežit železnici, museli z Aba al-Lisánu stahovat muže potřebné k posílení slabých úseků.

Maulúd odvážně rozmístil naše postavení na náhorní plošině a začal napadat zásobovací karavany vyjíždějící z Maánu. Jeho činnost však mařily chlad, deště a ve vyšších polohách sněžení. Někteří z jeho nedostatečně oblečených bojovníků zahynuli na následky podchlazení. Ale Turci utrpěli stejné ztráty na lidech a podstatně vyšší na zvířatech, protože jejich velbloudi hromadně hynuli v blátě a bouřích. Utrpěné ztráty je donutily omezit přepravu proviantu a odvelet další síly z Abá al-Lisánu.

Nakonec nebyli schopni udržet své rozsáhlé pozice a Maulúdovi se v lednu podařilo zatlačit je zpět. Beduíni přistihli Turky při přesunu a rozdrtili jejich prapor tvořící zadní voj. Tím zatlačili Turky na vzdálenost devíti kilometrů od Maánu a později jsme je soustředěným tlakem zahnali až na vnější obrannou linii, vzdálenou pouhých pět kilometrů od města. V lednu tedy Maulúd pronikl do bezprostřední blízkosti Maánu a prováděl jeho přímou blokádu.

Úspěch nám umožnil desetidenní odpočinek; protože jsme m s Joycem mohli málokdy promluvit mezi čtyřma očima, rozhodli jsme se, že využijeme příležitosti a uděláme si výlet autem po náplavech, táhnoucích se až k Mudawwaře.

Auta byla nyní ve stálém táboře v Guwajře. Gilman a Dowsett se svými osádkami a padesáti egyptskými vojáky strávili několik měsíců ve Wádí Ithmu, kde převzali roli ženistů a postavili soutěskou silnici. Bylo to skvělé dílo a silnice vedla až do Guwajry. Vzali jsme si tedy rollsy, naložili rezervní pneumatiky, zásoby benzínu a proviantu na čtyři dni a vyrazili na průzkumný výlet.

Náplavy byly vyschlé na kost a tvořily perfektní povrch pro jízdu autem. Pneumatiky zanechávaly na jejich sametovém povrchu jen mělké bílé stopy, zatímco jsme se řídili po hladkých volných plochách a vyhýbali se jen skupinkám tamaryšků nebo s rámusem projížděli pod nádhernými pískovcovými útesy. Řidiči si poprvé po devíti měsících mohli užít opojného pocitu, jaký přináší závod několika aut ženoucích se bez omezení v řadě vedle sebe. Ručičky na tachometrech ukazovaly rychlost 105 kilometrů v hodině, což byl na auta brázdící řadu měsíců poušť pouze s nejnужnějšími opravami docela slušný výkon.

Přes písečný pruh oddělující první a druhou souvislou plochu vyschlého bláta jsme postavili cestu z hatí. Když byla hotova, auta po ní přejela nebezpečnou rychlostí, aby se

vyhnula uvíznutí.

Po obědě a odpočinku jsme si znovu užili opojení rychlostí, když se mezi řítícími se auty nečekaně objevila gazela a obě vozidla se za ní marně pustila. Ke spánku jsme se ukládali šťastni s hovězím z konzerv, suchary a čajem v žaludku. Když jsme si dosyta užili anglického hovoru u ohně chrlícího jiskry, čekal nás měkký písek a dvě přikrývky, do nichž jsme se mohli zabalit. Byl to pro mě svátek, protože nablízku nebyl jediný Arab, před nímž bych musel hrát svou únavně nudnou roli.

Druhý den ráno jsme dojeli skoro až do Mudawwary a cestou jsme zjistili, že povrch terénu je skvělý až po rozvodí. Průzkum byl ledy korunován rychlým a snadným úspěchem. Proto jsme se bez odkladu vrátili zpět pro obrněná auta, abychom provedli za pomoci oddílu horského dělostřelectva okamžitou akci.

Tento oddíl byl rarita, které si v Egyptě všiml generál Clayton a ve světlé chvilce nám jej poslal. Bylo to šest aut typu talbot, speciálně upravených pro provoz v těžkém terénu, vyzbrojených dvěma desetiliberními děly a opatřených britskými osádkami. Vybavit tak skvělé vojáky tak méněcenným materiálem byl zločin, ale na jejich bojového ducha to alespoň viditelně nepůsobilo. Oddíl velel mlčenlivý Skot Brodie, který se nikdy nenadchl ani si nepřipouštěl zbytečné starosti; typ, který by se styděl, kdyby si musel připustit nějaké potíže, a který dokázal svého ducha vtisknout i svým podřízeným. Ať jim byl přidělen sebetěžší úkol, pokaždé zaútočili s tak samozřejmou rozhodností, že vždy dosáhli svého. Při každé příležitosti a v každé kritické situaci jsme se mohli spolehnout, že je najdeme v pravou chvíli na správném místě, zalité potem, ale nepohnutelné, a že se nikdy nebudou na nic vymlouvat ani si na cokoli stěžovat.

Druhý den vyjelo z Guwajry osm impozantních vozidel. Před setměním všechna dorazila na místo u Mudawwary, kde jsme předtím udělali zastávku. Utábořili jsme se a doufali, že ráno se nám podaří najít cestu k trati. Ráno jsme vyrazili v jednom rollsu a až do večera jsme prováděli průzkum v nepříjemně nízkých kopcích. Soumrak nás zastihl za Tall Šazmem, druhou stanicí ležící na trati severně od Mudawwary.

Mluvili jsme jen tak obecně o vyhození vlaku, ale krajina byla příliš otevřená a turecké pevnůstky rozesety příliš hustě. Rozhodli jsme se tedy, že místo toho zaútočíme na malé opevněné postavení ležící přímo proti nám. Druhý den bylo chladno, jako bývá ve vydařený letní den v Anglii, a po dobré snídani jsme se pomalu pře sunuli přes kamenitou planinu na kopeček tyčící se nad tureckým postavením. Vylezli jsme s Joycem z aut a doplížili se na vrchol, abychom se rozhlédli.

Velení tentokrát převzal Joyce a já se boje zúčastnil jako divák. Byl to pro mě nový a nanejvýš příjemný zážitek. Válčit v obrněných autech byl jakýsi bojový luxus, protože naši vojáci, kryti ocelovými pancíři, nemohli být zasaženi. Proto jsme si den užili jako klasičtí generálové, pořádali jsme stručné velitelské porady na vrcholu kopce a bedlivě sledovali bojiště dalekohledy.

Útok zahájila baterie talbotů, které se vrhly s vervou do boje přímo pod námi, zatímco tři obrněná auta se sunula podél tureckých zemních opevnění na bocích jako obrovští psi očichávající cestu. Nepřátelští vojáci nevydrželi a hnáni zvědavostí zvedli hlavy, aby si prohlédli, co se na ně přivalilo. Všechno probíhalo klidně a přátelsky, dokud obrněná vozidla proti nim neobrátila kulometry vickers a nezačala kropit zákopy palbou. Potom si Turci uvědomili, že se jedná o útok, přikrčili se za předprsně svých zákopů a zahájili po vozidlech zmatenou palbu. Ale bylo jim to stejně málo platné jako střílet broky po nosorožci: po chvíli obrátili pozornost na Brodieho děla a pokropili půdu, na níž byla rozmístěna, deštěm střel.

Bylo zřejmé, že se nehodlají vzdát, a stejně zřejmé bylo, že nemáme po ruce prostředky, jimiž bychom je k tomu donutili. Proto jsme se spokojili tím, že jsme jim pocuchali celou linii, a pak jsme se stáhli zpět. Naši vojáci však neměli dost, a tak jsme, abychom se jim zavděčili, vyrazili proti Šahmu ležícímu naproti. Tam si Brodie našel postavení vzdálené osmnáct set metrů od tratě a začal zasypávat prostor nádraží jednou přesnou salvou za druhou.

Turkům se to samozřejmě nelíbilo a začali se po skupinkách vytrácet do pevnůstky,

zatímco střely z aut snadno pronikaly dveřmi a okny nádražních budov. Mohli jsme klidně vniknout dovnitř, ale to by nebylo k ničemu. Proto jsme ukončili akci a vrátili se do bezpečného úkrytu v kopcích.

Přesvědčili jsme se, že z Guwajry dokážeme dosáhnout trati během jediného dne, a to znamenalo, že provoz na ní se ocitl zcela v naší moci. Ani všichni Turci z celé Arábie se nemohli v otevřeném terénu postavit jedinému obrněnému autu. Německý štáb si to uvědomil a po Falkenheynově návštěvě v Maánu neustále naléhal na vyklizení celého území jižně od města, ale staromilší Turci viděli v Medíně poslední zbytek své suverenity nad posvátnými místy a jediný zbývající nárok na chalífát. City u nich převládly nad vojenskou nezbytností.

Britové přistupovali k Medíně s nezvyklou úporností. Trvali na jejím dobytí a nešetřili penězi ani trhavinami na akce, které bez přestání podnikal Alí a Abdulláh ze základny v Janbúa. Když jsem zastával opačný názor, považovali mé stanovisko za vtipný paradox. Proto jsme, abychom omluvili naši vědomou nečinnost na severu, museli předvést ukázkou bezmocnosti, z čehož pak velení vyvodilo, že Arabové nestačí na odříznutí tratě u Maánu a na udržení tohoto stavu. Tento důvod zalichotil pocitu jejich vlastní zdatnosti, protože vojáci, kteří jsou vždy ochotni pohlížet nevraživě na akce domorodců, tuto podřadnost považovali za kompliment. Tak jsme přiživili svou špatnou pověst, což byla sice nevděčná, ale zato nejsnazší lest. Štáb toho věděl o válce o tolik víc než já, že se prostě odmítl dát ode mě poučit o nezvyklých podmínkách, v nichž museli bojovat příslušníci nepravidelných arabských jednotek a ode mě zase nikdo nemohl žádat, abych si pro jejich poučení otevřel mateřskou školku představitosti.

83

Po návratu do Akaby nám zbývající volné dny zabraly domácí starosti. Mně osobně nejvíc zajímala tělesná stráž, kterou jsem si vytvořil na svou ochranu, protože pověsti neúměrně zvětšovaly význam mé osoby.

Turci začali vypisovat odměnu sta liber za dopadení britského důstojníka, živého nebo mrtvého. Časem nejenže zvýšili nabízenou sumu, ale začali pást výslovně po mně. Po dobytí Akaby už odměna vypsána na mou hlavu dosáhla slušné výše, a když jsme rozdrtili Džamala Pašu, ocitli jsme se spolu s Alím na čelných místech listiny: na každého z nás vyla vypsána odměna dvaceti tisíc liber, budeme-li dopadeni živí, a deset tisíc mrtví.

Nabídka byla samozřejmě teoretická, nikde nebylo řečeno, zda odměna bude vyplacena ve zlatě nebo v bankovkách, anebo zda bude vůbec vyplacena, ale přesto jsem si říkal, že musím podniknout určitá opatření na svou ochranu. Rozšířil jsem řady svých osobních strážců na celý oddíl a přijímal jsem do něj muže, kteří se pro svou nespoutanost dostali do konfliktu se zákonem. Potřeboval jsem lidi, kteří dokáží snášet vytrvalou jízdu i životní strádání, muže, kteří jsou hrdí sami na sebe a nejsou vázáni ohledy na rodinu. Měl jsem štěstí a hned první tři čtyři bojovníci, kteří se mi přihlásili, odpovídali mým nárokům a posloužili jako příklad a měřítko pro další.

Jednoho odpoledne jsem si v klidu četl v Marshallově stanu v Akabě (kdykoli jsem pobýval v táboře, bydlel jsem společně s naším skotským lékařem doktorem Marshallem), když zničehonic do stanu vešel hubený malý Agejl s tmavou pletí, oblečený do nejskvělejšího hávu, jaký si dovedete představit. Na rameni nesl nejnádhernější zdobený sedlový vak, jaký jsem kdy viděl. Hrál všemi barvami a byl ověšen spoustou střapců a všelijak roztřepených závěsů.

Mladý muž mě uctivě pozdravil, odhodil vak na můj koberec a s jediným slovem „Tvůj“ odešel stejně nečekaně, jako se předtím objevil. Druhý den přišel se stejně nádherným velbloudím sedlem, jehož mosazné ozdoby byly ještě dekorovány

nádhernými starožitnými rytinami z Jemenu. Třetí den se dostavil s prázdnýma rukama a v chatrné bavlněné košili, padl mi k nohám a prosil, aby mohl vstoupit do mých služeb. Zeptal jsem se, jak se jmenuje, a mladík odpověděl, že Abdulláh a že má přezdívku al-Nahábí, Zloděj, kterou zdědil po svém všeobecně váženém otci. Narodil se v Burajdě a zatím si nestačil opatřit žádnou zvláštní kořist. Jako dospívající mladík byl přistižen při dobrodružství v domě vdané ženy a vyhnán z města. Nezbyvalo mu než dát se do služeb nadždského emíra Ibn Saúda.

Ve službě si za sprosté klení vysloužil rány holí a vězení. Utekl proto do Kuvajtu, kde se znovu pustil do milostného dobrodružství. Pak vystřídal několik pánů, s nimiž se vždycky nakonec nepohodl, a po příslušném potrestání musel putovat dál.

Když se stavěla hidžázká dráha, dal se najmout na práci, ale stavitel mu odmítl vyplatit mzdu za to, že v poledne spal. Můj nový známý na to reagoval tím, že stavitele zkrátil o hlavu. Pak se do věci vložily turecké úřady a Abdulláh si užil své v medínském vězení. Uprchl však oknem, dostal se do Mekky, a pro svou obratnost v zacházení s velbloudy byl pověřen přepravou pošty mezi Mekkou a Džiddou. Tehdy se už usadil a zanechal mladistvého řádění, přivezl si do Mekky rodiče a za peníze shromážděné od obchodníků i od lupičů zařídil dílnu, kde pro něho měli pracovat.

Po úspěšném roce byl úkladně přepaden a přišel o velblouda i o zaměstnání. Obchod mu byl úředně zabaven na úhradu ztrát. Zachránil jen tolik, aby se mohl dát k šerifově jízdě policii používající velbloudů. Dotáhl to na poddůstojníka, ale upoutal na sebe zbytečnou pozornost zálibou v soubojích na dýky a také svou nevymáchanou pusou. Nakonec veřejně obvinil jednoho Atejbu, že zavinil jeho neštěstí, a probodl ho na dvoře před očima pobouřeného šerifa Šarráfa.

Šarráfův nesmlouvavý smysl pro veřejnou počestnost ho přiměl potrestat Abdulláha tím nejpřísnějším trestem, jehož následky jen taktak přežil. Když se uzdravil, vstoupil do Šarráfových služeb. Na počátku války se stal sluhou velitele Agejlů ve Fajsalových službách Ibn Dachíla. Jeho reputace vzrostla, ale když se po vzpouře ve Widžhu Ibn Dachíl stal vyslancem, Abdulláhovi se začalo stýskat po životě s kamarády a Ibn Dachíl ho písemně doporučil do mých služeb.

Doporučující dopis nijak neskrýval Abdulláhovy vady a nedostatky. V mých službách však okusil, jak chutná život ve vězeňské cele, pouze při jediné příležitosti. Stalo se to na Allenbyho velitelství poté, co mi zoufalý štábní profous telefonoval, že divoce vyhlížející chlap, celý ověšený zbraněmi, byl přistižen, jak sedí na prahu vrchního velitele, a byl pak bez odporu odveden na strážnici, kde se pustil do pomerančů, jako by se vsadil, že jich sní co nejvíc, a přitom vykřikuje, že je můj syn a jeden z Fajsalových psů. A pomeranče prý už brzy dojdou.

Tak Abdulláh absolvoval první telefonický hovor ve svém životě. Zástupci velitele vojenské policie řekl, že takové zařízení by člověka potěšilo v každém vězení, a odkráčel hrdě středem. Naprosto odmítal přistoupit na představu, že by se mohl pohybovat po Ramle beze zbraně, a proto jsme mu museli vystavit zvláštní povolení nosit meč, dýku, pistoli a pušku. Jakmile dostal povolení, využil je k tomu, že znovu navštívil strážnici a přinesl vojenským policistům cigarety.

Osobně přijímal všechny nové příslušníky mé tělesné stráže a pod jeho dohledem jsem se obklopil skvělou partou odborníků. Britové v Akabě jim říkali hrdlořezové, ale oni podřezávali hrdla pouze na můj rozkaz. Ostatním zřejmě vadilo, že uznávali pouze mou autoři tu a na ostatní se neohlíželi. Když jsem byl pryč, chovali se laskavě k majoru Marshallovi a od slunka do slunka ho nesrozumitelnou řečí poučovali o velbloudech a všech jejich chorobách a potížích spojených s jejich chovem. Marshall byl nesmírně trpělivý, takže dva nebo tři od prvních ranních červánků seděli u jeho lůžka a čekali, až otevře oči a oni budou moci pokračovat v jeho školení.

Dobrou polovinu z nich tvořili Agejlové, nervózní vesničané z Naadždu, kteří byli pýchou a ozdobou Fajsalova vojska a jejichž péče, s níž se věnovali jízdě na velbloudech, byla typickým znakem jejich služby. Volali je jménem na sto metrů, a když sesedli, svěřovali jim i svou výstroj. Agejlové byli žoldněři a nesloužili dobře, jestliže nebyli slušně

zaplacení, ale přesto dva nejhrdinštější skutky celé války nutno přičíst dvěma z nich, kteří dvakrát doplávali podzemním vodovodem do obležené Medíny a vrátili se s úplným přehledem o situaci ve městě.

Platil jsem svým strážcům šest liber měsíčně, což byl normální žold pro muže a velblouda, ale zvířata jsem jim dodával sám, aby příjem byl čistý. Proto jim ostatní službu u mě záviděli a všichni ctižádostiví jednotlivci z celého tábora mi byli kdykoli k dispozici. Protože jsem plnil víc úkolů než všichni ostatní, výpravy se mnou byly dlouhé, obtížné a přicházely nečekaně. Normální Arab, pro nějž velbloud představoval polovinu celého jmění, si nemohl dovolit držet krok s mou rychlostí, a navíc takové cestování bylo namáhavé i pro jezdce.

Proto jsem kolem sebe musel mít pouze vybrané jezdce na mých vlastních zvířatech. Nakoupili jsme tedy bez ohledu na ceny nejrychlejší a nejsilnější velbloudy, jaké bylo možné opatřit. Každý bojovník byl osobně odpovědný za stav svěřeného zvířete i za sedlo a ostatní výstroj.

Členové mé tělesné stráže byli na službu u mě hrdí a vypěstovali si profesionalitu hraničící často s extravagancí. Jejich oděvy hrály jako záhon tulipánů všemi barvami kromě bílé, protože v té jsem chodil já a oni se varovali dát najevo, že by se mi chtěli rovnat. Během půl hodiny se dokázali připravit na šestitýdenní cestu. Šest týdnů byla krajní mez, protože do sedlových vaků se nevešel proviant na delší dobu. Používání nákladních velbloudů považovali za ponižující a vyhýbali se mu. Dokázali jet ve dne v noci, jak mě napadlo, a stěžovat si na únavu pro ně bylo otázkou cti. A když nějaký nováček začal reptat, ostatní ho umlčeli nebo obrátili jeho nespokojenost jiným směrem, a to zcela nevybíravým způsobem.

Když jsem chtěl, bojovali jako ďáblové, a někdy i když jsem nechtěl, obzvláště proti Turkům nebo cizím lidem. Udeřit kamaráda znamenalo pro každého tělesného strážce konec. Všichni očekávali neobvyklé odměny i neobvyklé tresty. Vychloubali se před celým vojskem strádáním i kořistí. Touto nerozumností všech stupňů byli udržováni ve formě, aby byli schopni jakéhokoli úsilí a snesli každé riziko.

Nejvyšší autoritou jsem pro ně byl já, ale jinak jim vládl Abdulláh s drsností, kterou zmírňovalo pouze právo každého bojovníka odejít, kdykoli si bude přát. Přesto jsme zaznamenali pouze jediný případ takového odchodu ze služby. Ostatní, přestože to byli sami dospívající mladíci plní tělesné touhy, zřejmě podléhali kouzlu takového nepravdivého života, dobré stravy, tělesného pohybu a bohaté kořisti natolik, že byli ochotni snášet nezbytné riziko, a zřejmě je fascinovalo i vlastní strádání. Služební podřízenost byla stejně jako ostatní stereotypy chování hluboce přizpůsobena potřebám orientálního myšlení – jejich posedlosti protikladem mezi tělem a duší. Tito mladíci se s radostí podřizovali kázni a ponižovali vlastní tělo jen proto, aby dosáhli větší svobody v rovnosti duší, skoro dávali přednost podřízenosti, která jim přinášela bohatší zkušenosti než autorita a méně je omezovala v každodenních starostech.

Z toho vyplývá, že vztah mezi pánem a podřízeným byl v Arábii zároveň volnější a otročtější, než jsem zažil jinde. Služebnictvo nebálo meče spravedlnosti a správceva biče ne proto, že je kdykoli mohl svévolně zbavit života, ale protože to byly symboly i prostředky, jimž slibovalo poslušnost. Měli radost z ponížení, svobody dobrovolně prokázat svému pánovi poslední službu a obětovat mu do jisté míry vlastní krev i tělo, protože jejich duše si byly s pánovou rovny a tato dohoda byla uzavřena dobrovolně. Tak neomezená oddanost předem vylučovala ponížení, stížnosti a lítost.

Při takovém slibu vytrvalosti člověka zatracovalo, jestliže vinou nervového selhání nebo nedostatečné odvahy nesplnil, co se od něho žádalo. Bolest pro tyto lidi byla prostředkem očištění, cenou, jakou je třeba zaplatit, a téměř významným, které měli hrdě nosit ti, kdo bolest přežili. Strach, který bývá nejsilnější pohnutkou, jaká ovládá netečné lidi, u nás neplatil, jelikož jej přehlušovala oddanost věci nebo člověku. S takovým cílem před očima se přestalo počítat s tresty a oddanost přestala být pouhou slepou poslušností a začala být uvědomělá. Bojovníci jí byli oddáni celou svou bytostí a díky ní v sobě neměli místo ani pro ctnosti, ani pro neřesti. S radostným pocitem jí

v sobě živilí tím, jací byli, obětovali jí své životy, a dokonce i život své pospolitosti, což je mnohem těžší než pouhé přinášení obětí.

Naším unaveným očím se zdálo, že společně sdílený ideál přesahuje všechno osobní, co jsme předtím považovali za normální měřítko světa. Směřoval snad tento podvědomý rys k našemu šťastnému přijetí konečného rozplynutí v nějakém řádu, v němž by navzájem znesvářené bytosti mohly třeba najít rozumný nevyhnutelný cíl? Avšak už toto přesazení individuální slabosti činilo onen ideál pomíjivý. Jeho principem se stala aktivita, vnější vlastnost, která není vlastní naší atomové stavbě, kterou bychom dokázali předstírat pouze neklidem mysli, duše i těla, jaký bychom nedovedli udržet na uzdě. Proto se ideálnost ideálu vždycky vytratila a zanechala své vyznavače ve stavu vnitřního vyčerpání: považovala za falešné, k čemu kdysi směřovali.

Pro tuto chvíli však byli Arabové posedlí a krutost vládnutí odpovídala jejich potřebě. Navíc pocházeli ze třiceti kmenů znepřátelených navzájem na život a na smrt, a nebytí toho, že jsem jim vládl pevnou rukou, byly by vzájemné vraždy v jejich řadách na denním pořádku. Jejich dědičné spory mě zároveň chránily před spiknutím. Mohl jsem je poslat, kam jsem potřeboval, od Akaby až do Damašku nebo od Beerševy po Bagdád. A v mých službách jich šedesát položilo život.

Bylo jaksi jen spravedlivé, že mě okolnosti donutily žít podobně jako moji tělesní strážci a že jsem se stal stejně zoceleným, nevypočitatelným a bezohledným jako oni. Musel jsem vzdorovat nesmírné přesile a podnebí mě div nezabilo. Během krátké zimy jsem je za přispění mrazu a sněhu dokonce předčil, ale v letním žáru předčili zase oni mě. Ve vytrvalosti byly rozdílů menší.

Naučil jsem se jíst hodně najednou, pak vydržet dva, tři, čtyři dni bez jídla a pak se znovu přecpat. Stanovil jsem si zásadu, že ve věcech jídla se nebudu řídit žádnými pravidly, a pomocí výjimek jsem si navykl nemít vůbec žádné zvyky.

Proto jsem byl v poušti tělesně zdatný, snášel jsem hlad stejně jako přejídání a pomýšlení na potravu zbytečně neodvádělo mou pozornost od důležitějších záležitostí. Za pochodu jsem mohl vyschnout, a když jsme dojeli ke studni, dokázal jsem jako Arabové uhasit včerejší žízeň a ještě se napít do zásoby na zítřek.

Stejným způsobem jsem dokázal nahradit spánek, který pro mě přesto zůstával největší slastí na světě, podřimováním v houpajícím se sedle při noční jízdě nebo jsem se ho po několik namáhavých nocí za sebou dokázal úplně vzdát, aniž jsem se tím nepřiměřeně vyčerpával. Tato vnitřní svoboda byla výsledkem mnohaletého sebeovládání (stejnou příčinou naší zmužilosti mohlo být i pohrdání zvykem) a právě díky jí jsem se mimořádně hodil pro tento úkol, ale u mě osobně byla napůl výsledkem tréninku a napůl pokusu, a vůbec ne samozřejmá jako u Arabů. U mě však byla silnou kompenzací energie pocházející z motivace. Má vůle vydržela víc než jejich, tak že jsem ve srovnání s nimi působil houževnatým a aktivním dojmem.

Neodvažoval jsem se zkoumat, odkud se ve mně bere všechna energie a vůle. Představa protikladu mezi myslí a hmotou, která by la základem sebepopření u Arabů, mi vůbec nepomáhala. Dosáhl jsem sebepopření (pokud jsem ho vůbec dosáhl) přesně opačnou cestou prostřednictvím představy, že mentální a fyzické záležitosti jsou navzájem neoddělitelné: že naše těla, vesmír, naše myšlenky i všechno hmatatelné byly počaty molekulárním blátem hmoty ze sebe sama, z vesmírného živlu, v němž se volně pohybují formy života v podobě chuchvalců a vzorů nejrůznější hustoty. Nedovedl jsem si představit, že by shluky atomů mohly uvažovat jinak než atomicky. Můj zvrácený smysl pro hodnoty mě nutil předpokládat, že v abstraktní a konkrétní podobě jako stranické odznaky nepředstavují zásadnější opozici, než jaká vládne mezi liberály a konzervativci.

Praxe našeho povstání ve mně tento nihilistický postoj upevnila. V jeho průběhu jsme mnohokrát viděli lidi dohnané sebou i okolnostmi ke krajním mezím vytrvalosti, ale nikdy jsme se nedočkali ani náznaku fyzického zhroucení. Kolaps vždycky nastal vinou morálních slabin, které se zažraly do těla, jež samo, bez zrádných zásahů zvnějšku nemohlo působit na vůli. Jakmile jsme se někam rozjeli, byli jsme zbaveni svých těl, nevnímali jsme ani je, ani city, a když během přestávek toto vzrušení pominulo a my

jsme znovu vnímali svá těla, pociťovali jsme k nim jakési nepřátelství, jakési pohrdání vůči tomu, že nedosáhla nejvyššího poslání už nyní, když sloužila za nástroje ducha, ale když se rozložila na vlastní prvky, které teprve posloužily k pohnojení pole.

84

V Akabě, vzdálené od frontové linie, jsme si během této přestávky v bojích uvědomovali, že nás opouští nadšení, a tím se morální atmosféra na základně stávala neuspokojivou. Ožili jsme, až když jsme konečně mohli uniknout do čistých a svěžích hor v okolí Guwajry. Počátek zimy přinesl horké slunečné, anebo zatažené dni se spoustou mraků převalujících se nad náhorní plošinou, na níž Maulúd držel stráž v mlze a dešti. Večery byly mrazivé jen natolik, aby bylo příjemné zahalit se do pláště a usednout k ohni.

Guwajře jsme čekali na rozkaz zahájit akce proti Tafiye, shluku vesnic ovládajících jižní cíp Mrtvého moře. Měli jsme v plánu zaútočit na ni současně ze tří stran, od západu, jihu a východu, a signálem mělo být obsazení první stanice na hidžázké dráze v Džurfu. Provedení útoku jsme svěřili šerifu Násirovi zvanému Šťastný. Vyslali jsme k němu Nurího Saida, několik příslušníků pravidelné armády, jedno dělo a pár kulometů. Jejich základnou byl Džaafar. Na místo dorazily během tří dnů. Násir vedl přepad jako obvykle zkušeně a promyšleně. Cíl akce, nádraží v Džurfu, byl silně opevněn zákopy a sestával ze tří kamenných budov. Za nádražím stála nízká vyvýšenina opevněná zákopy a zdmi, na níž Turci vybudovali dvě kulometná hnízda a palebné postavení pro horské dělo. Za vyvýšeninou se zdvíhal vysoký, ostrý hřeben, poslední výběžek kopců oddělujících Džaafar od Bíru.

Slabinou tureckého obranného postavení byl právě tento hřeben, protože Turků bylo příliš málo na to, aby dokázali zároveň bránit návrší i nádraží, a z jeho vrcholu byl výhled na stanici. Násir v noci ve vsi tichosti obsadil vrchol a potom odřízl trať jižně i severně od nádraží. Za několik minut, když už bylo vidět, přemístil Nurí Said horské dělo na hranu hřbetu a třetím výstřelem, který znamenal přímý zásah, šťastně umlčel turecké dělo, které viděl pod sebou.

Násira se zmocnilo nesmírné vzrušení, Baní Sachrové nasedli na velbloudy a přitom se zapřísahali, že bezodkladně zaútočí. Nurí tu považoval za šílenství, protože turecké kulometry pálící ze zákopů nebyly dosud vyřazeny z boje, ale podobné argumenty na beduíny neplatily. Ze zoufalství zahájil na turecké postavení ohlušující palbu ze všech zbraní, jež měl k dispozici, a Baní Sachrové se přehnali jako blesk přes úbočí hřebene a vrhli se na ztec proti návrší. Jakmile Turci zpozorovali, že se na ně řítí taková horda na velbloudech, odhodili pušky a utekli zpět na nádraží. Arabové při tom utrpěli jen dvě smrtelná zranění.

Nurí seběhl dolů na vyvýšeninu. Turecké dělo zůstalo nepoškozeno. Obrátil je tedy a z bezprostřední blízkosti vypálil na nádražní pokladnu. Horda Baní Sachrů vykřikla nadšením, když uviděli, jak se stavba proměnila v déšť kamení a kusů dřeva. Všichni okamžitě znovu nasedli na velbloudy a přihnali se na nádraží zrovna ve chvíli, kdy se Turci vzdali. Do našeho zajetí se dostaly skoro dvě stovky nepřátelských vojáků včetně sedmi důstojníků.

Beduíni si přišli na své: kromě zbraní ukořistili pětadvacet mezků a sedm železničních vagonů plných lahůdek, určených pro stoly důstojnické jídelny v Medíně. Byly mezi nimi věci, které beduíni v životě neviděli. Dostalo se dokonce i na nešťastné příslušníky pravidelné armády, kteří mohli zase jednou ochutnat olivy, sezamovou pastu, sušené meruňky a další sladké nebo sladkokyselé lahůdky rodné, avšak napůl zapomenuté Sýrie.

Nurí Said měl mlsný jazyk a vyrval divočejším drancovníkům masové konzervy a láhve s alkoholem. Jeden nákladní vagon byl plný tabáku. Protože Huwajtové nekouřili,

rozdělili se o něj Baní Sachrové s vojáky pravidelných oddílů. Posádka Medíny tím přišla o tabák: jejich smutné postavení později zapůsobilo na náruživého kuřáka Fajsala tak silně, že nechal naložit pár nákladních velbloudů nejlacinějšími cigaretami a poslal jim je s přáním příjemného pokouření do Tabúku.

Když byla všechna kořist rozdělena, ženisté odpálili nálože umístěné pod dvěma lokomotivami, vodojemem, pumpou a mezi výhybkami vedlejších kolejí. Zapálili ukořistěné vagóny a poškodili most, ale jen na přechodnou dobu, protože jako vždy po vítězství se každý potil a hrbil pod tíhou kořisti, že neměl pomyslení na nezištnou práci. Všichni se utábořili kolem nádraží a kolem půlnoci zažili poplach, protože je vzburcovaly hluk a světla vlaku přijíždějícího od jihu, který určitě odhadl, co se stane, a zastavil ještě před setměním v bezpečné vzdálenosti. Auda vyslal několik mužů na průzkum.

Než se stačili vrátit, do Násirova tábora dorazil četař, který se okamžitě dobrovolně přihlásil do šerifova vojska. Turci ho vyslali dopředu, aby zjistil, jaká je situace na nádraží. Prozradil, že s posilami je ve vlaku pouze šedesát mužů a jediné horské dělo, a tvrdil, že když mu dovolí, aby se nerušeně vrátil, vlak může být zaskočen a dobyt bez jediného výstřelu. Násir povolal Audu a ten zase své Huwajty a pak všichni odjeli nastražit léčku, ale těsně předtím, než dorazili na místo, se naši průzkumníci rozhodli, že se přesvědčí, co sami dokážou, a zahájili palbu na osobní vagóny. Lokomotiva ze strachu zařadila zpáteční rychlost a dokodrcala se s nepoškozeným vlakem zpět do Maánu. A to byla jediná vada akce proti Džurfu.

Po tomto přepadu se počasí jako obvykle pokazilo. Tři dni po sobě vytrvale sněžilo. Násirovy síly se s potížemi stihly vrátit zpět do stanového tábora v Džaaфарu. Náhorní plošina kolem Maánu ležela devět až patnáct set metrů nad hladinou moře a byla vystavena všem větrům vanoucím od severu i od východu. A tyto větry vály už od Kavkazu a ze Střední Asie přes rozsáhlou poušť až k těmto nízkým horám v Edomu, proti jejichž srázům se vrhaly se vši zuřivostí. Jejich zbývající zvilost se přehoupla přes hřebeny hor a působila poměrně chladnou zimu v Judeji a na Sinaji.

Britům u Beerševy a Jeruzaléma připadala chladná, ale naši Arabové prchali do tamních končin, aby se ohřáli. Britský týlový náčelník si bohužel uvědomil příliš pozdě, že bojujeme v menších Alpách. Chyběly nám pak stany, boty, teplé oděvní součásti i příkrývky. Naši bojovníci, pokud nedezertovali nebo nepomřeli, byli nuceni žít v ubohých podmínkách, které v nich zmrazilily veškerou naději.

Náš plán předpokládal, že se Arabové z Petry po obdržení dobré zprávy o úspěchu v Džurfu, okamžitě přesunou do hor a lesů, táhnoucích se směrem k Šúbaku, pod velením šerifa Abdulmaína. Byl to pochod plný útrap v mlze a námraze, během něhož se pěší venkované oblečení do ovčích kůží museli prodírat hluboce zaříznutými údolími a šplhat na příkré svahy hor, kde z hlubokých závějí trčely mohutné keře jalovce, připomínající litinové pruty. Mráz a sníh měl vražedné účinky na zvířata i mnoho lidí, ale místní otužilí horalé se nevzdali a pokračovali vpřed.

Turci se o jejich postupu dověděli, opustili jeskyně a úkryty za stromy a uprchli na konečnou stanici místní železniční odbočky. Při panickém útěku cestou odházeli spoustu výstroje a osobních věcí.

Na konci železniční odbočky vedoucí k lesům stály jen provizorní nádražní budovy, které se daly snadno ostřelovat z nízkých hřebenů i z ručních zbraní a které byly v podstatě pouhou bezvýhodnou pastí. Kmenoví bojovníci rozsekali nepřítel na kusy, právě když vybíhal z hořících a hroučících se trosek. Jediná disciplinovaná rota se pod velením albánského důstojníka probouvala k hlavní trati, ale ostatní Arabové buď pobili, anebo vzali do zajetí a podobně se zmocnili i starého křižáckého hradu Monreale, nynějšího Šubaku, tyčícího se na kuželovitém křídovém kopci vysoko nad klikaticím údolím. Abdulmaín tam umístil svůj štáb a poslal o tom zprávu Násirovi. Mastúr byl rovněž informován. Odtáhl se svými pěšími i jízdními oddíly na koních z teplých končin Arábie, přeskočil horský průsmyk a zamířil na východ směrem k Tafile.

Násir si však zachoval výhodu, protože během jediného dne udělal skok z Džaaфарu a po bouřlivé noci se za svítání objevil na po kraji strže, v níž se skrývala Tafila, a pod

pohrůžkou ostřelování ji vyzval, aby se vzdala. Byla to mimochodem pouhá lest, protože Nurí Said se i s děly vrátil zpět do Guwajry. Ve vesnici bylo pouhých sto osmdesát Turků, ale podporoval je i jeden klan místních zemědělců, ani ne tak z lásky, ale protože náčelník jejich odpůrců se přidal k Fajsalovi. Odpověděli tedy Násirovi špatně mířenou palbou.

Huwajtové se rozvinuli po horském hřebeni, aby opětovali palbu zemědělců. Starý lev Auda div nepukl vzteky při představě, že se námezdní vesničané odvažují vzdorovat se zbraní v ruce svým světským pánům, Abú Tajjiúm. Trhl uzdou a hnál se po příkré stezce dolů po svahu a nakonec se objevil na místě, odkud ho bylo vidět z domů tvořících východní konec vesnice. Tam přitáhl uzdu své klisně, pohrozil vesničanům zaťatou pěstí a hromovým hlasem na ně zařval: „Vy psi, copak nepoznáváte Audu?“ Když si vesničané uvědomili, že před sebou mají nezkrtného starého válečníka, srdce jim spadlo do kalhot a za necelou hodinu už šerif Násir popíjel na radnici čaj se svým hostem tureckým guvernérem a snažil se ho utěšit ze zoufalství nad nečekaným obratem Štěstěny.

Za soumraku přijel Mastúr. Jeho bojovníci si měřili nepřátelskými pohledy své odvěké soupeře Abú Tajjie, kteří se roztahovali v nejlepších domech. Oba šerifové přidělili oběma stranám ubytování a drželi je od sebe.

Do rána napětí mezi nimi vzrostlo a den proběhl v napjatém ovzduší. Situaci kromě dědičného nepřátelství komplikovaly i dva další cizí elementy na tomto území: osada loupeživých Sanúsíů, původem ze severní Afriky, které tu Turci usídlili na pozemcích úrodné ale polozanedbané orné půdy, a jakési předměstí obývané tisícem Arménů, kteří přežili neblaze proslulou deportaci z roku 1915.

Obyvatel Tafily se zmocnila smrtelná hrůza z budoucnosti. Jako obvykle se nám nedostávalo potravin i dopravních prostředků a oni nemohli napravit ani jedno, ani druhé. Měli sice zásoby pšenice a ječmene, ale schovali je. Nákladních zvířat, oslů a mezků, měli nadbytek, ale odehnali je do bezpečných úkrytů. Upřímně řečeno, mohli zahnat i nás, ale naštěstí se nedokázali sjednotit na společném postupu. Námi zavedený pořádek měl nejmocnějšího spojence v poddajnosti obyvatelstva, jelikož orientální vlády nespočívají ani tolik na souhlasu nebo síle, jako spíš na všeobecné laxnosti, lhostejnosti a poddajnosti, které poskytují pouhé menšině nezaslouženou moc.

Fajsal svěřil velení nad postupem k Mrtvému moři mladšímu nevlastnímu bratru Zajdovi. Zajd se svého úkolu ujal s nadšením. Jeho poradcem se stal Džaaфар paša. Pěchota, dělostřelectvo a kulometry mu uvízly pro nedostatek proviantu v Petře, ale Zajd s Džaafarem dojeli až do Tafily.

Situace hrozila naprostým rozkladem. Auda praktikoval velkorysost, která k smrti dráždila syny muže, jehož zabil Audův syn. Začínali veřejně a nahlas hovořit o pomstě a začínali už pomalu vystrkovat drápy. Auda na to reagoval prohlášením, že je nechá zbičovat veřejně na tržišti, ale jeho nepřátelé měli početní převahu dvou ku jednomu.

Zajd Audovi poděkoval a zaplatil a poslal ho zpět na rodnou poušť. Znepřátelení náčelníci se museli slavnostně usmířit a Zajdovy zásoby zlata zlepšily celkovou hospodářskou situaci. Jmenovali jsme vojenského guvernéra a začali jsme organizovat všech pět vesnic pro potřeby dalšího útoku.

85

Naše plány však přesto, jak se brzy ukázalo, nebyly k ni čemu. Ještě jsme se na ničem ani nestačili definitivně dohodnout, a už nás zaskočil nečekaný turecký pokus vyhnat naše bojovníky z dobytých pozic. Ani ve snu nás nenapadlo, že se o něco takového pokusí, protože nám připadalo vyloučené, aby pomýšleli na udržení Tafily. Allenby právě vstoupil do Jeruzaléma a výsledek celé války z tureckého hlediska závisel na úspěšné obraně břehu řeky Jordán proti jeho dalšímu postupu. Před pádem Jericha, pokud by

k němu vůbec došlo, byla Tafila bezvýznamná vesnice, na níž vůbec nezáleželo. My jsme si jejího dobytí ostatně také nijak necenili a pro Turky, kteří se ocitli v kritické situaci, bylo plýtvání sil na její znovudobytí projevem krajní hlouposti.

Hamíd Fachrí Paša, který velel 48. divizi a ammánskému úseku fronty, však zastával jiný názor a navíc dostal své rozkazy. Shromáždil asi osm set pěšáků, vytvořil z nich tři prapory (v lednu 1918 už turecký prapor nic neznamenal) a odeslal je spolu se stovkou jezdců, dvěma horskými houfnicemi a sedmadvaceti kulomety po železnici a po silnici do Karaku. Tam zrekvíroval všechny dostupné dopravní prostředky, sestavil úplnou civilní správu a vytáhl proti Tafile. Aby nás zaskočil, pochodoval na jih.

A opravdu nás zaskočil. Poprvé jsme se o něm dověděli, až když přepadl naše hlídky v hluboké soutěsce oddělující Karak od Tafily a Moáb od Edomu. Do soumraku je zahnal a vrhl se přímo na nás.

Džaaфар Paša načrtl obrannou linii, která se táhla po jižním úbočí velké tafilské strže, a navrhl, abychom v případě tureckého útoku vyklidili vesnici a bránili raději výšiny, které se tyčily za ní. Návrh podle mne měl dvě zásadní vady: svahy byly holé a bránit je by bylo stejně obtížné jako na ně útočit, a navíc je bylo možné obchvátit směrem od východu.

Ale Zajd neměl k dispozici nic lepšího, a proto vydal kolem půlnoci příslušné rozkazy. Ozbrojení muži se odebrali na jižní hřeben, kdežto trén byl poslán do bezpečí po níže položené cestě. Tyto přesuny vyvolaly ve městě paniku. Místní obyvatelstvo se domnívalo, že prcháme (já o tom byl přesvědčen), a spěchalo zachránit vlastní majetek i holé životy. Té noci mrzlo, až praštělo, a půda byla pokryta ledem, který pod nohama a pod kopyty hlasitě praskal. Zmatek a křik v naprosté tmě v úzkých uličkách působil děsivým dojmem.

Místní šejch nám vyprávěl zdrcující příběhy o nespokojenosti místních obyvatel, aby zdůraznil vlastní věrnost, ale já osobně měl dojem, že jsou to stateční chlapíci, jichž bychom mohli při vhodné příležitosti ještě využít. Zahalil jsem se do pláště, abych nebyl poznán, a pozoroval jsem shon ze střechy svého domu a později jsem se vydal i do strmých úzkých uliček, provázen stráží, která mě nenápadně provázela na každém kroku a byla připravena na písknutí mi přispěchat na pomoc. Proto jsem všechno slyšel na vlastní uši. Lidé propadli panice a strachu a proklínali všechno a všechny, ale přesto ve vzduchu nevisel sebemenší náznak proturecké nálady. Naopak všichni byli ze strachu před návratem Turků ochotni udělat všechno, co bylo v jejich silách, aby jim v tom zabránili, a chyběl jen vůdce, který by byl ochoten bojovat. Byl jsem tím potěšen, neboť taková nálada odpovídala mému odhodlání zůstat na místě a bránit se ze všech sil.

Nakonec jsem vyslal dva mladé šejchy, oblečené od hlavy k patě v hedvábí a ověšené stříbrnými zbraněmi, s poselstvím k jejich strýci, aby vyřídil zemědělcům podle hluku výstřelů dosud bojujícím severně od strže, že jim spěcháme na pomoc.

Zběsilá jízda obou mladíků uličkami byla tím posledním tahem štetce, který chyběl k dokonalosti obrazu hrůzy. Hospodyně vyhazovaly z oken i dveří uzly s osobním majetkem, ačkoliv venku nečekali žádní muži, kteří by je od nich převzali. Křičící matky šlapaly po dětech, které se jim připletly pod nohy, a začaly také nahlas křičet bolestí. Jezdci si v trysku dodávali odvahy střelbou do vzduchu a jakoby v odpověď se v poslední tmě před rozbřeskem na severním úbočí začaly blýskat výstřely z nepřátelských pušek. Odešel jsem na protilehlé výšiny, abych se poradil se šerifem Zajdem.

Zajd seděl vážně na skalním výstupku a dalekohledem pátral v terénu po nepříteli. Jak se krize postupně prohlubovala, choval se s čím dál větším odstupem, jako by se nic nedělo, kdežto já zuřil vzteky. Podle uznávaných strategických zásad se Turci do Tafily neměli vůbec vracet. Zaujali postoj nehodný skutečného nepřítele a zachovali se jako vlk v ovčinci, prostě zachovali se hloupě jako Turci. Jak mohli čekat regulérně vedenou válku, když nám neumožnili vzdát jim čest? Naši morálku bez přestání kazily jejich nesmysly, protože naši bojovníci nemohli ctít jejich odvalu a naši důstojníci jejich inteligenci. A také bylo ledové jitro a já byl vzhůru celou noc a bylo ve mně tolik Teutona, že jsem si řekl, že mi zaplatí za nutnost změnit rozhodnutí i plány.

Podle rychlosti postupu jsem usoudil, že jich nemůže být mnoho. My jsme naopak měli všechny výhody na své straně – čas, terén, počet, počasí – a mohli jsme jim snadno dát mat, ale to mému hněvu nestačilo. Mohli jsme jim v trpasličím měřítku dopřát toho, po čem tolik toužili – pravidelnou bitvu na život a na smrt a v ní pobít všechny do jednoho. Lámal jsem si hlavu, abych si vybavil polozapomenuté poučky z vojenských předpisů a mohl je pak parodovat v boji.

Bylo to hnusné, protože s počty a zeměpisnými podmínkami na své straně jsme mohli dát přednost lidskosti a vyhnout se faktoru utrpení, a dělat si vědomě legraci z vítězství bylo také zbytečné fanfarónství. Mohli jsme vyhrát tím, že bychom se vyhnuli boji, nebo obratným manévrováním svého středu, jak se nám to povedlo při dvaceti jiných příležitostech, ale tentokrát se ve mně spojila špatná nálada s potřebou vytahovat se, takže jsem se nespokojil s vědomím vlastní síly, ale musel jsem ji ještě veřejně předvést nepříteli všem ostatním. Zajd, který se mezitím přesvědčil o nevýhodnosti zaujaté obranné linie, byl ochoten naslouchat hlasu vášni.

Nejdřív jsem navrhl, aby se Abdulláh přesunul dopředu se dvěma kulometry hotchkiss a vyzkoušel s nimi sílu a rozmístění nepřítel. Potom jsme probrali další postup; porada byla velmi užitečná, protože Zajd byl chladnokrevný a odvážný bojovník s temperamentem profesionálního důstojníka. Viděli jsme, jak Abdulláh vylezl na protější úbočí. Palba na chvíli zesílila a potom se vytratila do dálky. Abdulláhův příchod pozvedl ducha jezdců i vesničanů, kteří se vrhli na tureckou jízdu a hnali ji přes hřeben, tříkilometrovou otevřenou planinu a přes další hřeben dolů na první stupeň velké hisázské prolákliny.

Tam se nacházely hlavní síly Turků, chystajících se znovu vyrazit na cestu po nepříjemné noci, která jim nedovolila pohnout se z místa. Okamžitě předpisově zareagovali a Abdulláhův postup byl na místě zastaven. Doléhal k nám hluk kulometné palby. Sluchem jsme vnímali vývoj situace stejně dobře jako očima a byly to příznivé zprávy. Chtěl jsem, aby právě proto Zajd okamžitě vyrazil vpřed, ale Zajd dal přednost opatrnosti a trval na tom, že počká, až dostane přesnou zprávu od svého předvoje vedeného Abdulláhem.

Podle příruček to nebylo třeba, ale Arabové věděli, že jsem ve vojenských záležitostech pouhý amatér, a dovolovali si váhat nad mými radami, když šlo do tuhého. Ale já jsem rozhodl, že vezmu věc do vlastních rukou, odjedu přímo do bitevní vřavy a tím ovlivním jejich rozhodování. Cestou jsem spatřil svou tělesnou stráž, jak se přehrabuje ve věcech připravených k útěku na ulici a jeví přitom o některé z nich zvýšený zájem. Nařídil jsem jim, aby co nejrychleji přivedli všechny naše velbloudy a urychleně se s kulometem hotchkiss přesunuli na severní úbočí soutěsky.

Cesta se nejdřív svažovala do háje fíkovníků, připomínajícího zauzleniny namodralých hadích větví, které zůstávají holé ještě dlouho poté, co se všechno ostatní v přírodě zazelená. Potom zahýbala k východu a klikatila se dlouhým údolím nahoru na hřeben. Ale já jsem se rozběhl rovnou na skalní útesy. Díky tomu, že jsem byl bos, jsem zažil pocit nové a neuvěřitelné jistoty při chůzi po skále. Kromě toho, že jsem se zahřál, jsem si ještě podstatně zkrátil cestu, takže jsem se brzy ocitl na vrcholu posledního hřebene, odkud byl výhled na celou plošinu.

Toto místo, na němž stály základny byzantských staveb, mi připadalo ideální pro záložní nebo poslední obrannou linii Tafily. Aby bylo jasno, zatím jsme žádné zálohy neměli, ale kdyby ano, nemohly by být rozmístěny jinde. Sotva jsem stačil domyslet, objevil jsem Zajdovy Agejly, kteří se skrývali v jakési rozsedlině. Abych s nimi pohnul, musel jsem užít výmluvnost rovnající se síle potřebné k rozpletení jejich nesčetných cúpků, ale nakonec se mi je přece jen podařilo rozmístit podél okraje tohoto záložního hřebene. Bylo jich kolem dvaceti a z dálky museli vypadat nádherně jako „hlídky“ početné jednotky. Dal jsem jim svou pečeť jako důkaz autority a nařídil jim, aby na místě shromáždili všechny, kdo přijdou, především své chlapce s kulometem.

Když jsem se pak vydal pěšky severním směrem k místům, kde se bojovalo, setkal jsem se s Abdulláhem ženoucím se podat hlášení Zajdovi. Mezitím mu došla munice,

dělostřelecký granát mu zabil pět mužů a jeden kulomet byl zničen. Abdulláh se domníval, že nepřítel disponuje dvěma děly. Jel Zajdovi navrhnout, aby se vrhl se všemi svými muži do boje. K tomu jsem neměl co dodat a rozhodně nebylo projevem Istivosti, když jsem nechal své šťastné pány, aby projeli kolem mě a uskutečnili sami vlastní správné rozhodnutí.

86

Po Abdulláhově odjezdu jsem se věnoval rekognoskaci budoucího bojiště. Pláň měnila napříč asi tři kilometry a jejím středem vedla cesta do Karaku, svažující se potom dolů do prolákliny. A Turci se právě po ní snažili postupovat, jenomže směrem nahoru. Abdulláhovi se podařilo dobýt ztečí západní neboli levý hřeben, na kterém jsme se právě bránili palbou. Turci museli někde mít pozorovatelnu, odkud dostávali zprávy o našich pozicích, a hrozilo nebezpečí, že nás v našem postavení na konci západního hřebene brzy obchvátí.

„Nás“ bylo kolem šedesáti a kryli jsme se za hřebenem ve dvou skupinách, jedna na vrcholu a druhá blíž k úpatí. V dolní skupině byli zemědělci, pěší, promrzlí větrem a zubožení. Tvrdili, že jim došlo střelivo a všechno je ztraceno. Ujistil jsem je, že jsme naopak teprve na začátku, ukázal jsem jim na svůj hustě obsazený hřeben a dodal, že tam máme všechny podpůrné zbraně. Nařídil jsem jim, aby se urychleně vrátili, doplnili si střelivo a drželi se až do konce. My jsme zatím měli kryt jejich ústup, dokud byl ještě možný.

Vesničané odběhli s radostným pokřikem a já přešel k horní skupině. Moje přítomnost v poslední chvíli před příchodem vítězících Turků nebyla mladému veliteli vůbec příjemná a ještě víc jsem ho rozčilil tvrzením, že jsem si přišel jen prohlédnout krajinu. Považoval to za nerozvážnost a vykřikl cosi nelichotivého o křesťanech, kteří přicházejí do boje neozbrojeni. Odsekl jsem mu citátem z Clausewitze, podle nějž zadní voj plní svůj úkol spíš pouhou existencí než vlastní činností, ale jemu už nebylo do smíchu a zřejmě oprávněně, jelikož na křemenovou římsu, za níž jsme se kryli, mezitím začala dopadat hustá palba. Turci, kteří věděli, kde jsme, proti nám nasadili dvacet kulometů. Římsa byla metr dvacet vysoká a patnáct metrů dlouhá a vzduch se naplnil ohlušujícím pleskáním narážejících střel a nad hlavami nám svištěly odražené kulky a úlomky křemene. Bylo jasné, že musíme postavení co nejdříve vyklidit, a protože jsem neměl koně, odešel jsem první poté, co mi velitel slíbil, že vydrží nahoře dalších deset minut.

Během jsem se zahřál. Počítal jsem přitom kroky, abych věděl, jak mířit na Turky, až se usídlí v postavení, z něž nás zakrátko vyženou. Byla to jediná pozice, jakou mohli zaujmout, a od jihu byla velmi špatně kryta. Ztrátou tohoto hřebenu velmi pravděpodobně vyhraje celou bitvu. Jezdci opravdu vydrželi ještě deset minut a potom tryskem odjeli, aniž utrpěli sebemenší ztráty. Velitel mi nabídl třmen, aby mě popohnal až k Agejlům, v jejichž řadách jsme se bez dechu, ale zato šťastně ocitli. Bylo právě poledne a konečně jsme měli klid a pohodlí na přemýšlení.

Hřeben, na němž jsme zaujali nové postavení, byl asi dvanáct metrů vysoký a tvarem ideální pro obrannou pozici. Hájilo jej osmdesát mužů a další neustále přicházeli. Na místě byla moje tělesná stráž s kulometem. Arabové měli další dva a nakonec přišla stovka Agejlů. Z celé záležitosti se začínal stávat piknik. Rozmístili jsme automatické zbraně a nařídili obsluhám, aby příležitostnými výstřely znepokojovali nepřítele, ale opravdu jen občas. Jinak se rozhostil klid a mír. Lehl jsem si na chráněném místečku, kam pronikalo trochu slunce a kam nemohl vítr, a na hodinku jsem si zdříml. Turci mezitím obsadili hřeben, který jsme vyklidili, a roztáhli se po něm jako hejno hus, čímž projeвили chytrost, jaká je příslovečná pro tyto ptáky. Naši bojovníci je přitom

neznepokojovali, stačilo jim, že se mohli ukazovat, jak chtěli.

Kolem třetí se dostavil Zajd doprovázen Mastúrem, Rásimem a Abdulláhem. Přivedli s sebou naše hlavní síly skládající se z dvaceti pěšáků na mezcích, třiceti jezdců na koních, dvou set vesničanů, pěti lehkých a čtyř těžkých kulometů a horského děla patřícího egyptské armádě, které mělo za sebou boje v okolí Medíny, Petry a Džurfu. Bylo to skvělé probuzení.

Turci viděli, že se náš hřeben hustě hemží lidmi, a zahájili palbu šrapnely i z kulometů, ale neznali vzdálenost a minii špatně. My jsme si naopak připomněli, že pohyb je základním zákonem strategie, a zahájili jsme vlastní přesuny Rásim převzal velení nad jízdou a vyrazil se všemi osmdesáti jezci, aby obchvátil nepřátelské levé křídlo, protože příručky nedoporučovaly útočit na linii, ale na jediný bod, a kdyby jeli podél určitého křídla dost daleko, nakonec by museli stát proti jedinému bodu hájenému jedním mužem. Rásimovi se má koncepce jeho cíle velice zamlouvala. Slíbil, že nám toho muže přivede. Vzal si s sebou všech pět lehkých kulometů a udělal dobře.

Ve středu jsme zatím předstíranými pohyby zamaskovali odjezd oddílu. Hřeben byl holý, že by se na něm neschovala ani ještěrka. Navíc jsme znali vzdálenost k nepřátelskému postavení a podle toho jsme mohli zamířit vickersy. Horské dělo jsme umístili tak, aby mohlo podpořit šrapnely Rásima, až zaútočí.

Mezitím přicházely posily. Jejich příchod nás přesvědčil, že se nesmíme držet maršála Foche, ale musíme zaútočit ze tří stran. Nepřítel si přestával být jist, že tento den pro něj bude vítězný. Den pomalu míjel a soumrak často přináší vítězství obráncům, kteří vytrvali ve svém postavení. Starý generál Fachrí Paša si svolal štáb a nařídil, aby všichni vzali do ruky pušku. Prohlásil: „Jsem už čtyřicet let voják, ale takhle jsem ještě povstalec neviděl válčit. Zařadte se mezi mužstvo...“ ale bylo už pozdě. Rásim zahájil útok se všemi pěti lehkými kulomety a drtil s nimi turecké levé křídlo.

Vesničané, kteří znali každou píd' zdejší půdy, se připlížili trávou až na dvě stě sedmdesát metrů k tureckým kulometům. Turci si jich všimli, až když vesničané nečekaně postříleli obsluhy kulometů a vnesli zmatek do situace na celém pravém křídle jejich obrany. Když jsme uviděli, co se stalo, zakřičeli jsme na jezdce na velbloudech a posily, aby vyrazili vpřed.

Pro mne byl den příliš dlouhý a teď jsem se už jen třásl nedočkavostí, abych jej měl konečně za sebou, ale Zajd za mnou tleskal nadšením, jak se náš výborný plán skvěle uskutečňuje v mrazivých červácích zapadajícího slunce. Rásimova jízda na jednom konci hnala rozdrčené levé křídlo nepřítele do strže za hřebenem a na druhé straně místní vesničané bez milosti doráželi prchající Turky. Nepřátelský střed se v nepořádku stahoval zbývající skulinou a naši ho pronásledovali pěšky, na koních a na velbloudech. Arméni, kteří se celý den krčili úzkostně za námi, teď vytáhli nože, zakřičeli na sebe cosi turecky a vyrazili vpřed.

Vybavily se mi hluboké strže ležící mezi námi a Karakem, celá hisázská proláklina se strmými přerušovanými pěšinkami, nízkým porostem a úzkými štěrbinami průchodů. Schylovalo se k masakru a já měl volat o milost pro nepřátele, ale po všem rozrušení a námaze boje jsem neměl dost sil, abych sestoupil dolů a strávil celou noc pokusy o jejich záchranu. Rozhodnutím, že budeme bojovat, jsem připravil o život dvacet až třicet ze šesti set našich bojovníků a počet raněných jsem odhadoval na trojnásobek. Obětoval jsem tedy šestinu našich sil slovnímu triumfu, jelikož pobití tisíce Turků stejně nemohlo mít vážný vliv na výsledek celé války.

Nakonec jsme ukořistili dvě horské houfnice (vyrobené Škodovými závody, které se nám velice osvědčily), dvacet sedm kulometů, dvě stě koní a mezků a zmocnili jsme se dvou set padesáti zajatců. Tvrdili, že k dráze se dostalo jen asi padesát zcela vyčerpaných Turků. Místní Arabové po nich na útěku bez okolků stříleli. Naši bojovníci se brzy vzdali pronásledování, protože byli vyčerpaní, hladoví a prokřehlí. Bitva může snad být vzrušující pro generály ve chvíli, kdy se bojuje, ale obvykle se předem dávají příliš unášet představitostí, před níž skutečnost bledne; připadá jim tak klidná a bezvýznamná, že hledají jádro, které si představovali. Tohoto večera po bitvě nezbývala žádná sláva

kromě hrůz poraněných těl našich bojovníků, které kolem nás dopravovali domů.

Když boj utichl, začalo sněžit. My jsme své raněné s krajním vypětím dopravili do bezpečí. Turečtí zůstali ležet na místě a do rána pomrzli. Bylo to neomluvitelné stejně jako válečná teorie, ale nikdo nám nemohl nic zvláštního vyčítat. Riskovali jsme život ve vánici (přítom na nás doléhal mrazivý pocit z vítězství), abychom zachránili kamarády, a stejně jako jsme Arabům nenařídili, aby pobili spousty Turků, nemohli jsme riskovat jejich ztrátu kvůli záchraně nepřátelských vojáků.

Příští dva dny sněžilo ještě hustěji. Nemohli jsme se pohnout. A místo abychom využili vítězství a postupovali kolem Karaku, protože pověsti o nás by vyděsily Turky až k Ammánu, veškeré naše úsilí i ztráty přišly nazmar, nepočítám-li hlášení, které jsem poslal pro potřeby štábu na britské velitelství v Palestině. Bylo sepsáno neupřímně jen pro efekt, samý nucený úsměv a falešné zjednodušení, takže ve mně museli vidět skromného amatéra, který se ze všech sil snaží napodobovat velké vzory, a ne šaška, který se po nich pitvoří, zatímco oni v čele se svým bubnujícím vůdcem Fochem krácejí po staré cestě prolévání krve do Clausewitzova domu. Stejně jako samotný boj, i toto hlášení bylo téměř dokonalou parodií na uplatňování předpisů. Nic netušícímu velení se líbilo natolik, že dovršilo špatný vtíp návrhem, abych ze ně byl vyznamenán. Měli bychom v armádě mnohem víc blýskajících se hrudí, kdyby každý voják dokázal sestavovat vlastní hlášení beze svědků.

87

Jediným přínosem akce tedy byla lekce, jíž se mi dostalo. Od té doby jsme se už nikdy nepouštěli do boje jen tak pro legraci, ani když jsme mohli počítat s jistým vítězstvím. A vskutku za pouhé tři dny jsme alespoň částečně očistili svou čest slušnou a seriózní akcí, kterou jsme uskutečnili s pomocí šejcha tábořícího v pozemském ráji na jižním pobřeží Mrtvého moře, na planině hustě protkané sítí potoků se sladkou vodou a porostlé hustou zelení. Poslali jsme mu zprávu o vítězství zároveň s plánem na přepadení jezerního přístavu v Karaku a zničení tureckého loďstva.

Vybral si z beerševských beduínů kolem sedmdesáti jezdců na koních. V noci se podél trati nepozorovaně přiblížili až k tureckému postavení a v ranním šeru, jakmile viděli tak daleko před sebe, aby se mohli rozjet tryskem, vyrazili z porostu, který je kryl, proti motorovému člunu a plachetním člunům kotvícím v severní zátocě, zatímco nic netušící posádky spaly na břehu nebo v chatrčích z rákosí.

Posádky tvořili příslušníci tureckého válečného loďstva, kteří nevěděli nic o boji na zemi, natož jak se bránit útoku jízdy. O výsledku bylo rozhodnuto hned v prvním okamžiku. Chaty byly vypáleny, zásoby ukořistěny a loď odtažena na hlubinu a potopeny. Potom se naši jezdci bez ztráty jediného muže vrátili a přivedli s sebou šedesát zajatců. Bylo 28. ledna a touto akcí jsme dosáhli svého druhého cíle – přerušení dopravy po Mrtvém moři. A o čtrnáct dní dříve, než jsme slíbili Allenbymu!

Třetím cílem bylo ústí Jordánu u Jericha a termín zněl do konce března. Podmínky v Tafile se mezitím zlepšily. Fajsál nám poslal střelivo i proviant. Ceny klesly, protože obyvatelstvo postupně začalo důvěřovat naší síle. Kmeny obývající okolí Karaku, které udržovaly denní styk se Zajdem, nabídlly, že se k němu připojí, jakmile se pohne z místa.

Jenomže právě to jsme nemohli udělat. Nepříznivé zimní počasí zahnilo všechny do vesnice a vnucovalo jim nečinnost a proti tomu nezmohly nic všechny sebelépe míněné rady. A rozum také zůstával trčet jaksi za pecí. Dvakrát jsem se odvážil na plošinu posetou hnědými hromádkami tureckých mrtvol, ale přesvědčil jsem se na vlastní kůži, že se venku nedá nic podniknout. Ve dne sníh sice trochu roztál, ale v noci zase zmrzl. Vítr pronikal až na kůži, prsty prokřehly a ztrácely cit; tváře se chvěly jako zvadlé listy, a když se už nemohly chvět, zaplavovaly vlastní svaly nesnesitelnou bolestí.

Vypravit se ve sněhu na velbloudech, zvířatech, která se po kluzkém povrchu pohybují s krajní neohrabaností, by znamenalo vydat se na milost a nemilost hrstce jezdců na koních, kteří by se rozhodli postavit se nám do cesty, a s přibývajícím dnem jsme byli zbaveni této možnosti. V Tafile se pěstovalo jen nepatrné množství ječmene a našim velbloudům, kteří se už před časem museli rozloučit s pastvou, došly i tyto nezvyklé zásoby. Museli jsme je honit na pastvu do Ghúru, ležícího v příznivější poloze, ale zato vzdáleného celý den jízdy od naší životně důležité základny.

Naše rány jitřilo navíc i vědomí, že jsme se na Ghúr, vzdálený pouhých osm a půl kilometru, museli denně dívat ze svých prokletých hor, kde jsme trčeli v kamenných zavšivených domech bez otopu a bez zásob proviantu.

Můj doprovod dopadl líp než ostatní, protože se pro nás našel nedokončený dům se dvěma slušnými místnostmi a dvorem. Za peníze jsme si opatřili otop, a dokonce i zrní pro velbloudy, kteří našli útočiště v koutě dvora, kde se o ně Abdulláh, který měl rád zvířata, mohl denně starat. Přesto to nebyly šťastné dny, protože rozdělát oheň znamenalo zalknout se zeleným kouřem, okna jsme jen provizorně ucpali kusy dřeva, střecha z dusané hlíny prosakovala prakticky nepřetržitě a blechy jistě noc co noc křepčily na kamenné podlaze nadšením, že mají zajištěn tak vydatný přísun čerstvé krve. Ve dvou malých místnostech se nás tísnilo dvacet osm a každý si jistě dovede představit nakyslý pach čpící z tolika těl.

V sedlové brašně jsem si přivezl *Artušovu smrt*. Její četba zmírnila mé znechucení. Moji muži byli odkázáni výhradně na hmotné prostředky a na omezeném prostoru jejich povahy hrubly. Jejich podobnost, která byla normálně částečně skryta pod ochablou slupkou vzdálenosti, na mě teď dorážela ve vsí své hrubosti a stará rána na boku, podrážděná mrazem, vystřelovala nesnesitelnou bolest. Napětí den ode dne vzrůstalo a zároveň jsme upadali do čím dál ubožejšího a čím dál zvířecetějšího stavu.

Nakonec se dva mí tělesní strážci pohádali a v tu chvíli se vzduchem zableskly jejich zkřížené dýky. Ostatní k nim přiskočili a zabránili neštěstí. Došlo jen k lehkému zranění, ale horší bylo, že byl porušen základní zákon platný pro službu v tělesné strážce. Nebylo třeba dokazovat vinu, všichni se nacpali do druhé místnosti a čekali, až předáci vykonají obvyklý trest. Velitel se však ani nestačil pořádně zahřát, protože jsem rány bičem, které rozdával, nemohl snést a zarazil jsem ho. Avad, který přijímal trest vleže, aniž vydal hlásku, se pomalu zvedl na kolena, s námahou vstal a s kymácející se hlavou se odpotácel na místo, kde obvykle spal.

Potom přišla řada na mladíka s pevně stisknutými rty, který vlastně ani nebyl v pravém smyslu tělesným strážcem, protože měl na starosti naše velbloudy. Byl vznětlivý a okamžitě sahal po dýce. Teď se stáhl do svého koutku, plakal a přitom cenil zuby na ty, kteří mu ublížili. Arabové se nezdržovali nějakými rozbory vytrvalosti, korunující jejich mužnost, nedělili ji na hmotnou a duševní stránku a brali jistý ohled na nervy. Proto chlapcův pláč považovali za strach. Když ho po vykonání trestu pustili, mladík se hanbou odplížil ven do noci a někde se schoval.

Avada mi bylo líto, protože mě svou vytrvalostí zahanboval. Ráno ještě sotva stál na nohou, ale pokoušel se konat své povinnosti u velbloudů. Zavolal jsem ho dovnitř a daroval jsem mu hedvábnou pokrývku hlavy za jeho služby a odpoledne si už prozpěvoval a pokřikoval, šťastnější než kdy předtím, protože v Tafile našel blázna, který mu byl ochoten zaplatit za můj dárek čtyři libry.

Nervozita, s níž jsme se otírali jeden o druhého, mi byla natolik odporná, že jsem se rozhodl rozdělit náš oddíl a sám jsem se vypravil opatřit peníze, které budeme potřebovat, až nastane příznivé počasí. Zajd utratil první část sumy určené pro Tafilu a kmeny od Mrtvého moře částečně za žold a částečně za proviant a odměny za vítězství. Ale mně bylo jasné, že ať budeme příště nasazeni do bojů kdekoli, všude budeme muset verbovat čerstvé síly, jelikož místní lidé, kteří se vyznají v rodném terénu, bojují vždycky nejlépe, obzvláště hájí-li své domovy a úrodu před nepřítelem.

Joyce by býval mohl zařídit zaslání peněz, ale v tuto roční dobu to nebylo snadné. Připadalo mi jistější, abych se pro ně vypravil sám. A tak nás v den, který sliboval alespoň

trochu příznivější počasí, vyrazilo celkem pět na cestu. Do Rašídíje jsme dorazili v poměrně slušném čase, a když jsme znovu usedali do sedel, abychom se vydali na další cestu, ocitli jsme se na okamžik nad mraky v chabé záři slunečních paprsků.

Ale odpoledne se obloha znovu zatáhla a vítr od severu a od východu zesílil natolik, až jsme proklínali, že nás zastihl na otevřené pláni. Když jsme přebrodili řeku Šúbak, začalo pršet, zpočátku v prudkých náporech, které později přešly ve vytrvalý přívál vody. Nedali jsme se však odradit a pobízeli jsme chvějící se velbloudy, kteří často klouzali na rozbahněné půdě, ještě dlouho po setmění. Navzdory nepříznivým podmínkám jsme postupovali rychlostí tři a půl kilometru za hodinu a ani jsme nestačili prochládnout, protože nás zahřívalo vzrušení z tak nečekaných zážitků.

Původně jsem měl v úmyslu jet celou noc, ale potom padla mlha, která se držela v husté vrstvě při zemi, a nad ní povívaly po nepohnuté obloze mraky připomínající cáry roztrhaného závoje. Změnila se celková perspektiva, vzdálené kopce se zmenšily v nepatrné kupky a blízké narostly do obrovských rozměrů. A my jsme uhnuli z cesty příliš daleko doprava.

Otevřená krajina působila sice pevným dojmem, ale rozbahněný povrch se pod tíhou velbloudů při každém kroku rozestupoval a uštvaná zvířata se propadala deset patnáct centimetrů do bláta. Velbloudi se po několika rychlých krocích prudce zastavovali, rozhlíželi se kolem sebe a pokoušeli se vyrazit stranou. Bránili jsme jim v tom, dokud jsme nedojeli do skalnatých údolí, kde jsme uznali, že pokračovat v cestě by bylo šílenství. Sehnali jsme velbloudy co nejtěsněji k sobě a postavili jsme je ocasy proti větru, protože kdyby stáli obráceně, mohli by pochcípát zimou. My jsme se uložili k jejich nohám a doufali, že se nějak zahřejeme.

Já osobně jsem se tedy nezahřál a se spánkem to bylo o málo lepší. Zdříml jsem si nanejvýš jednou a prudce jsem se probral, jelikož se mi zdálo, že mi něčí prsty pomalu přejíždějí po obličejí. Byly to samozřejmě velké vločky modrého sněhu, po nichž zakrátko následoval déšť. Obrátil jsem se v blátě, abych viděl na své bojovníky. Všichni měli v obličejí bolestný výraz rezignace a zoufalství.

S prvním denním světlem se nám obzor nesmírně přiblížil a zpozorovali jsme, že správná cesta, po níž jsme měli jet, leží čtyři sta metrů vlevo od nás. Vlekli jsme se po ní pěšky. Velbloudi byli příliš vyčerpaní a neunesli by nás (nakonec všichni kromě mého nepřežili cestu) a bláto bylo tak hluboké, že jsme sami klouzali a padali jako naše zvířata. Ale trik, který jsem se naučil v Diráa, platil na bláto tady: museli jsme široce roztáhnout prsty na nohou a při každém kroku takto vzniklý pařát kolmo zatnout do bahna. A tak jsme, držíce a podpírajíce se navzájem, přece jen postupovali vpřed.

Vzduch byl tak chladný, že hrozil zmrznutím všemu živému. Vítr se v noci otočil, a přihnul od západu vánici, která se hnala přímo proti nám. Pláště se nám za zády nadouvaly jako lodní plachty a strhávaly nás dozadu. Nakonec jsme je svlékli, aby se nám snáze šlo, a košile jsme si přitáhli co nejužěji k tělům. Ruce jsme už necítili a škrábnutí jsme poznali jen podle krvavých skvrn na blátě, které nám na nich pomalu zasychalo.

Kvečeru jsme za sebou měli šestnáct kilometrů, které nás dělily od Abá al-Lisánu. Naulúdovi bojovníci odjeli, a tak nás nikdo nevítal. Byli jsme však rádi, protože jsme si připadali špinaví, zubožení a nazí jako oholené kočky. Další cesta už byla lehčí, protože půda byla umrzlá na kost. Znovu jsme mohli nasednout na velbloudy a náladu nám ještě víc zlepšilo, když jsme mohli trhlinami v mracích zahlédnout guwajrskou planinu, teplou, červenou a příjemnou.

Ale radost nebyla tak velká, jak jsme očekávali. V nohou a obličejích rozedřených do krve ožila bolest, kterou jsme předtím v mrazivém bahně a větru nevnímali. Ze zoufalství jsme znovu nasedli na své smutné velbloudy a toporně jsme je popohnali na cestu do Guwajry. Velbloudi však tou změnou přece jen pookřáli a dovezli nás na místo, sice pomalu, ale přece.

Lenošivé noci, celkem tři, strávené v Guwajře, ve stanech pro obrněná auta, byly příjemné. Strávil jsem je debatami s Alanem Dawnayem, Joycem a ostatními a dělalo mi dobře, že jsem se mohl vychloubat úspěchem v Tafile. Přátelé však nepřijímali mé štěstí s nezkalenou radostí, protože velká výprava, kterou podnikli za Fajsalovy účasti před čtrnácti dny, skončila neúspěšně. Částečně to bylo zaviněno starou bolestí, nedostatečnou součinností pravidelných jednotek s nepravidelnými oddíly, a částečně za to mohl Muhammad Alí al Bajdáví, který, když mu bylo svěřeno velení nad Baní Atíjy, s nimi odjel k vodě, vykřikl: „Polední přestávka!“ a zůstal na místě celé dva měsíce. Způsobil tím morální rozklad svých Arabů, protože dal volný průchod jejich sklonným k rozkošnictví a otročení tělesným slabostem. V Arábii, kde neexistoval nadbytek, bylo pokušením každé sousto procházející ústy. Lahůdkou se mohla stát obyčejná tekoucí voda nebo strom vrhající stín, ale právě vzácnost a nestřídmé užívání mohly z takových obyčejných věcí udělat předmět labužnické rozkoše. Připomínalo mi to Apolloniův výrok: „Jděte od toho, obyvatelé Tarsu, sedící na své řece jako husy, opilí její bílou vodou!“

Z Akaby nám došlo třicet tisíc liber ve zlatě. Protože jsem měl své bojovníky v Tafile nebo v Azraku, požádal jsem Fajsala o prozatímní doprovod. Půjčil mi dva své Atejby, kteří mi měli pomoci odvézt zlato a kteří ovšem byli pouhým přívažkem k oddílu šejcha Mutlaka, jehož kvality se projevíly při výpravě obrněných aut k Tabúku pod Mudawwarou.

Mutlak převzal velení nad výpravou a řídil ji z velitelského stanoviště umístěného na vysoké hromadě zavazadel, která byla nakupena na dodávkovém fordu.

Zlato bylo v pytlích po tisíci librách. Čtrnácti z Mutlakových dvaceti bojovníků jsem vydal po dvou pytlích a zbývající dva jsem převzal sám. Každý pytel vážil přes deset kilogramů a při strašných podmínkách pro cestování byly dva pytle, volně se pohupující z obou stran přes sedlové brašny, dostatečnou zátěží, s níž měli velbloudi co dělat. Vyrázili jsme v poledne a doufali, že se nám podaří bezpečně projet první etapu cesty ještě než nastanou potíže s horským terénem, ale bohužel během půl hodiny začalo znovu pršet, vytrvalý déšť nás promočil až na kůži a srst našich velbloudů se začala kroutit do kudrlinek jako chlupy zmoklých psů.

Mutlak v této nepříjemné chvíli spatřil stan šerifa Fahada, postavený v koutě pískovcového výklenku. Navzdory mému odmítavému stanovisku byl pro to, abychom strávili noc na místě a počkali s horami až na příští den. Věděl jsem, že takový postup by se nám stal osudným, protože bychom nerozhodností promrhali řadu dní. Proto jsem se s ním rozloučil a jel dál se svými dvěma průvodci a šesti Huwajty, kteří mířili do Šúbaku a přidali se cestou k naší karavaně.

Výměnou názorů jsme se zdrželi a samozřejmě jsme dosáhli úpatí až po tmě. Drobný, vytrvalý déšť nám na náladě nepřidal, ale když jsme už začínali litovat, že jsme nepřijali Fahadovo pohostinství, nalevo od nás se zničehonic vynořila ze tmy rudá jiskra a ta nás dovedla k Sálihu ibn Šafíovi, který tam tábořil ve stanu a ve třech jeskyních se stovkou svých propuštěnců z Janbúa.

„Kejf ent?“ zeptal se mě několikrát po sobě arabsky, jak se mi daří. V očích mu hrály džuhajnské jiskřičky. Přistoupil blíž ke mně a vychrlil dlouhou řadu „Kejf ent?“, až mu došel dech. Nesnášel jsem, aby nade mnou někdo měl vrch, a proto jsem otázku zopakoval dvanáctkrát stejně slavnostním tónem. Jenže on se pak nezastavil ani u pouhých dvaceti opakování. Vzdal jsem se tedy raději pokusu zjistit, kolikrát lze ve Wádí Janbúa opakovat pozdrav na uvítanou.

Sálih mě pozval, přestože jsem byl celý od bláta, na koberec ve svém stanu. Věnoval mi nový oděv, který ušila jeho matka, a tím jsme si zkrátili čekání na horké dušené maso s rýží. Potom jsme ulehli a spali až do rána. Bylo docela příjemné občas se napůl probrat a zaposlouchat se do kapek bubnujících do dvojité plachtoviny mekského stanu.

Ráno jsme snědli Sálihovu chlebovou placku a hned za svítání jsme vyrázili na cestu.

Jakmile začal terén stoupat, jeden z průvodců prohlásil: „Ta hora má čepičku na hlavě.“ A všechny vrcholky a hřebeny byly vskutku pokryty sněhovou pokrývkou. Jeden z Atejbů vyrazil do průsmyku a chtěl si na ten bílý zázrak sáhnout. Velbloudi také zůstali nad tím divem nerozhodně stát, sklonili šíje a očichávali neznámou věc u nohou, ale pak zase zvedli hlavy a hleděli bez zájmu, jak byli zvyklí.

Nečinnost nám vydržela jen několik krátkých okamžiků, jelikož nám, sotva jsme stačili dohlédnout k poslednímu hřebeni, zavál přímo do obličeje studený, prudký a pronikavý vítr od severovýchodu. Málem nám vyrazil dech a zahnal nás zpět do úkrytu. Rozhodl jsem se, že ušetřím své průvodce trápení, a vedl jsem náš malý oddíl tak, abychom se vyhnuli Maulúdovu táboru.

Mauiúdovi bojovníci tábořili v horách už dva měsíce bez vystřídání. Byli nuceni žít v mělkých zákopech na horském úbočí. Za otop jim sloužil uschlý pelyněk a před zimou je měly chránit cvičné letní uniformy britské armády. Nejméně polovina zemřela nebo onemocněla chladem a vlhkem, ale zbývající plnili dál svou službu, denně vyvolávali přestřelky s tureckými předními strážemi a před zdrcujícími protiútoky je chránilo pouze nepříznivé počasí. Vděčili jsme jim za mnohé a ještě víc Mauiúdovi, díky jehož vytrvalosti zůstali ve službě.

My jsme si během jediného dne vrchovatě užili všech možných strádání. Na hřebeni nad Abá al-Usánem byla půda zmrzlá a jedinou překážkou byl protivítr vanoucí do očí, ale pak to teprve začalo. Nejdřív uvízli velbloudi v měkké břečce. Museli jsme seskakovat a nakonec si vyzout nové boty, které nás měly chránit před nepřízní zimy, abychom mohli pomoci velbloudům.

Tím skončilo veškeré pohodlíčko a do večera jsme museli sesednout nejméně dvacetkrát. Někdy nedobrovolně, když pod námi uklouzli velbloudi, a jindy preventivně, abychom uchlácholili svá zvířata, která začala jevit nepokoj a později i strach. V celé Arábii ne byl pronikavější vítr než severák v okolí Maánu. Pronikal nám šatstvem, jako bychom na sobě nic neměli, z prstů dělal necitlivé pařáty, v nichž jsme nedokázali udržet uzdu ani hůlku na pohánění velbloudů, a nohy nám na něm ztuhly, že jsme se s bídou udrželi v sedle. Jakmile padl velbloud, dopadli jsme jako polena na zmrzlou zem v jezdecké poloze, jako bychom už byly zmrzlé mrtvoly.

Ale naštěstí nepršelo a vítr zřejmě slábl. Postupovali jsme vytrvale k severu. Přebrodili jsme potok s ledovou vodou, a když jsme vyjeli na vyvýšeninu nad ním, všichni moji průvodci se s pláčem vrhli na zem a odmítli jet dál. Mně bylo také do pláče a udržel jsem se jenom proto, že mi jejich neskrývané slzy byly protivné a nechtěl jsem se dát svést jejich příkladem. Z devíti velbloudů jsme vytvořili jakousi falangu a uložili se do prostoru chráněného jejich těly. Nápory větru zněly mým uším stejně hlasitě jako nárazy vzdmutého moře na loď během noční hlídky. Viditelné hvězdy jasně zářily a měl jsem dojem, jako by si vzpurně mezi sebou vyměňovaly místa, když je zakrývaly jednotlivé mraky ženoucí se nám nad hlavami. Každý z nás byl vybaven dvěma vojenskými příkryvkami a balíčkem chlebových placek. Byli jsme tedy chráněni před zlem a mohli jsme klidně spát v zimě a blátě.

89

Ráno jsme osvěženi znovu vyrazili. Počasí se zmírnilo a šedí ovzduší prosvítaly smutné vrchy porostlé pelyňkem. Na jejich úbočí vystupovala z velice staré země obnažená a zašlá vápencová žebra, která spolu s rozbahněným povrchem ztěžovala cestu. Zamlžená údolí byla plná sněhové břečky. A potom se znovu začal chumelit těžký vlhký sníh. V poledne to vypadalo jako za soumraku, foukal vítr a nad námi se zatáhla pomalu se sunoucí mračna, z nichž padal déšť se sněhem.

Abych se vyhnul beduínům pohybujiícím se mezi námi a Šúbakem, držel jsem se spíš

doprava, ale huwajťší spolucestující nás dovedli přímo do svého tábora. Za sedm hodin jsme urazili necelých deset kilometrů a byli jsme zcela vyčerpaní. Oba atejbšťí průvodci byli nejen se silami v koncích, ale navíc demoralizováni a zapřísahali se, že je za nic na světě nedostanu ze zdejších stanů.

Osobně jsem se cítil docela svěží a šťastný a ke zbytečné kmenové pohostinnosti jsem pociťoval jen odpor. Zajd neměl ani vindru a už to mi bylo popudem, abych změřil síly s edomskou zimou. Do Šúbaku zbývalo jen šestnáct kilometrů a do soumraku ještě celých pět hodin. Rozhodl jsem se tedy, že pojedu sám. Bylo to naprosto bezpečné, protože v takovém počasí by ani Turek, ani Arab nevystrčil nos ven, a měl jsem tedy cesty sám pro sebe. Převzal jsem od obou průvodců čtyři tisíce liber a zakřičel jsem na celé údolí, že jsou zbabělci, přestože nebyli. Oba se div nerozplakali. Když jsem je propustil, odvrátil se od nich, aby se zalykali bezmocným vztekem.

Podstatné bylo, že jsem měl nejlepší velbloudici, která se nesla statečně i pod tíhou dalšího naloženého zlať. Na rovných úsecích jsem nasedal a při stoupání a klesání jsme klouzali bok po boku. Často jsme se přitom ocitali v komických situacích, které ji, alespoň jak se zdálo, docela bavily.

Před soumrakem přestalo sněžit. Zrovna jsem se blížil k řece Šúbak a spatřil hnědou stužku cesty prodírající se přes kopec na opačném břehu do vesnice. Chtěl jsem si zkrátit cestu, ale zmrzlý povrch bahnitých náplavů na břehu mě zradil. Propadl jsem ledem ostrým jako břitva a pomalu jsem se začínal smiřovat s představou, že budu muset v bahně strávit noc, anebo mě bahno úplně pohltí, a nebyl jsem si jist, která z těch dvou smrtí by mi byla milejší.

Moje rozumná velbloudice odmítala vstoupit na zrádnou půdu, jen stála v rozpacích na pevném pokraji a střízlivě pozorovala mé plácání v bahně. Přesto se mi ji časem podařilo přesvědčit, aby se ke mně alespoň o kousíček přiblížila. A pak jsem se zničehonic prudce vzepjal naznak proti čvachtající břečce, prudce jsem máchl rukama dozadu a popadl ji za nohu. Velbloudice se lekla, trhla sebou dozadu a tím mě vytáhla. O kousek dál jsme si našli bezpečné místo a přebrodili se na druhou stranu. Předtím jsem ze sebe ovšem po značném váhání smyl páchnoucí bahno, jímž jsem byl obalen.

Když jsem znovu nasedal, celý jsem se třásl zimou. Přejeli jsme hřeben a pak jsme sjeli dolů k základně pravidelného kužele korunovaného obvodní hradbou starého hradu Monreale, který se velice vznešeně odrážel od noční oblohy.

Věděl jsem, že šerif Abdulmaín se ještě zdržuje v Šúbaku, a proto jsem bez obav vjel do tiché uličky osvětlené jen září hvězd. Ze zasněžených domů visely rampouchy a jejich stíny. Na každé křižovatce jsem nahlas vykřikoval přání dobré noci, až se konečně pohnula tlustá pytlovina zastírající vchod od omšelého domu vpravo ode mě. Zeptal jsem se, kde najdu Abdulmaína, a dověděl jsem se, že „ve vládním domě“, který ležel na vzdálenějším konci starého hradu.

Když jsem k němu dojel, znovu jsem zakřičel. Dveře se prudce rozlétly, vyvalil se oblak hustého dýmu a z něj vyhlížely černé obličejce, které se chtěly přesvědčit, kdo vlastně jsem. Pozdravil jsem je se vsí přátelskou obřadností a oznámil jsem jim, že jsem přijel pojíst s pánem ovci. Jak to otroci uslyšeli, vyhrnuli se ven a za užaslého halasení odvedli mou velbloudici do páchnoucí stáje, kde byli sami ubytováni. Jeden mi svítil na cestu po schodech ke vchodu do domu a potom dál po křivolaké kamenné chodbě s vlhkými stěnami, již mě dovedl až do malinké místnosti. Tam ležel na koberci Abdulmaín obličejem dolů a vdechoval spodní vrstvu vzduchu nejméně zamořenou kouřem.

Sotva jsem se držel na nohou, takže jsem se zhroutil vedle něho a s radostí jsem ho napodobil, abych se vyvaroval dusivého dýmu stoupajícího z mosazného ohřívadla, na němž s praskáním hořelo plamenem dříví. Šerif mi vyhledal pruh látky, kterým bych si mohl zakrýt bedra, dokud mi u ohně neuschnou šaty, z nichž jsem se svlékl. Abdulmaín zatleskal a objednal urychleně večeři a čaj, horký a jako obyčejně silně okořeněný, který jsme popíjeli, dokud nebylo přineseno skopové upravené na másle s rozinkami.

Šerif požeňnal přinesené jídlo a přitom mi sdělil, že zítra už budou hladovět, anebo loupit, protože tu má dvě stě mužů, ale žádný proviant a prázdnou pokladnu, a poslové,

kteřé vypravil se žádostí o pomoc k Fajsalovi, uvízli ve sněhu. Načež jsem zase zatleskal já, nařídil, aby přinesli sedlové brašny, a daroval mu pět set liber splatných po obdržení jeho pravidelné finanční podpory. Tím jsem skvostně zaplatil za pohoštění a pak už jsme se v klidu mohli bavit na účet mého přinejmenším prapodivného nápadu vyrazit sám s pytlí plnými zlata do zimního nečasů. Kromě toho jsem šerifovi vyprávěl, že Zajd je také v koncích, a když jsem se zmínil o tom, jak mí průvodci zůstali v arabském táboře, šerif výmluvně mával do vzduchu holí na popohánění velbloudů.

Po hodině se omluvil, protože si krátce před mým příjezdem vzal jednu místní dívku za ženu. Předtím jsme ale probrali jeho sňatek, uzavřený za účelem zplození potomstva. Uvedl jsem mu příklad Dionýsa Tarského, který v šedesáti letech nebyl ještě ženat a na výtky spoluobčanů odpověděl, aby si zkusili představit, jak mysl dětí vylézá v podobě zakrvácených slepých červů z těl matek podobně jako jejich tělíčka, a tito tvorové že jsou oni sami! Šerifovi se to moc líbilo, a tak jsme se mohli zabalit do koberců a hezky v teplíčku usnout. Blechy byly samozřejmě v pohotovosti, ale hlavní arabská zbraň proti nim, totiž to, že chodí spát nazí, přece jen trochu pomohla, a navíc jsem byl tak unaven, že jsem jejich útoky příliš nevnímáľ.

Když jsem ráno vstal, hlava mi třeštila bolestí, ale přesto jsem si řekl, že musím jet dál. Našli mi dva muže, kteří mě měli doprovodit, přestože všichni tvrdili, že do večera do Tafily nedojedeme. Byl jsem však přesvědčen, že to nemůže být horší než minulý den, a tak jsme rychle sklouzli po příkré stezce dolů na rovinu, po níž dosud běžela stará římská silnice. Kolem ní místy ještě ležely vyvrácené římské milníky opatřené nápisy různých císařů.

Zpláně se ti dva poseroutkové, kteří mě měli provázet, vytratilí zpět ke svým kamarádům ve starém hradě. Postupoval jsem jako minulého dne, chvílemi pěšky a chvílemi na velbloudici, ale mimo silnici starých Římanů, kteří kdysi hráli, i když prospěšněji, pro místní obyvatele roli Turků, byl povrch příliš kluzký. Později začalo pršet, promokl jsem na kůži; pak se zvedl vítr a bílé hedvábí mého hábitu zmrzlo na jakési brnění nebo svatební dort s cukrovou polevou.

Po pláni jsem cestoval tři hodiny. Potom přišel sníh, přesně jak mě varovali. Cesta vinoucí se do kopce mezi zdmi, příkopy a nesmyslnými hromadami kamení jím byla úplně zasypána. Velbloudice si razila cestu vpřed ze všech sil, ale nakonec sklouzla a oba jsme sjeli z pětímetrového svahu do metr hluboké závěje. Velbloudice se okamžitě vyhrabala na nohy, zůstala stát, ale třásla se po celém těle.

Velbloudí samec by na jejím místě už uhynul a teď jsem zřejmě narazil na krajní mez toho, co vydrží samice. Nejdřív jsem se jí snažil vytáhnout, popoháněl jsem ji zezadu, ale nebylo to nic platné. Proto jsem jí bosýma nohama udusal a rukama uhladil šikmou pěšinku po svahu. Zmrzlý sníh mi poranil kotníky i zápěstí a pěšinka ve sněhu se zbarvila mou krví dorůžova, že vypadala jako dužina melounu.

Vrátil jsem se k velbloudici a vylezl si do sedla. Bez protestů vyrazila a vyvinula takovou rychlost, že se vrátila z pasti, do níž upadla, zpátky na cestu. Sesedl jsem a znovu jsme se vydali po stoupající cestě. Po třech hodinách jsme dosáhli vrcholu a začali jsme sestupovat po západním úbočí zcela vymeteném vanoucím větrem. Odbočili jsme ze staré silnice a zamířili k zelenajícím se končinám, které ležely stovky metrů pod námi.

Tím zdaleka ještě neskončilo utrpení, jaké jsme ten den se svou velbloudicí zažili, ale nakonec jsem jen potkal skupinu Zajdových bojovníků, kteří měli namířeno k Fajsalovi a vinou nepříznivého počasí uvízli na těchto místech. Jakmile uslyšeli vytrubování blížící se velbloudice, vyběhli z domů a s nadšením hlasitě pochvalovali můj skvělý vjezd do vesnice. Zeptal jsem se, co je nového, a dověděl jsem se, že je všechno v pořádku. Potom jsem znovu nasedl a dojel do Tafily, kde jsem Zajdovi předal dopis a nějaké peníze, a pak jsem šel spát... po zbytek noci zcela necitlivý vůči útokům blech.

Ráno jsem se probudil skoro oslepený sněhem, ale šťastný a plný energie. Přemýšlel jsem, čím vyplním prázdnotu dní, které mě čekají, než ostatní přivezou zbytek zlata. Nakonec jsem se rozhodl, že osobně prozkoumám přístupy ke Karaku a oblast, jíž budeme později postupovat k Jordánu. Požádal jsem Zajda, aby od Mutlaka převzal dvacet čtyři tisíce liber a do mého návratu použil této částky na krytí nezbytných výdajů.

Zajd mě informoval, že v Tafile je další Angličan. Ta novinka mě udivila, a proto jsem šel okamžitě navštívit poručíka Kirkbridea, mladého štábního důstojníka, který uměl arabsky a byl vyslán Deedesem, aby mu opatřil informace o zpravodajských možnostech arabské fronty. Navázali jsme tehdy spojení, které bylo pro nás užitečné a pro Kirkbridea věrohodné. Poručík byl věkem ještě dítě, ale byl to mlčenlivý a vytrvalý typ, který neznal v boji slitování a osm měsíců dělal tichého společníka arabským důstojníkům.

Zima povolila a pohyb začal být možný, dokonce i ve vyšších polohách. Překročili jsme Wádí Hisá a dojeli jsme až na okraj údolí, jímž tekl Jordán. V hloubce pod námi hřměl Allenbyho postup. Dověděli jsme se, že Turci dosud drží Jericho. Po průzkumu, který nás naplnil nadějnými vyhlídkami do budoucna, jsme se vrátili zpět do Tafily. Cesta, po níž bychom se mohli připojit k Britům, byla volná a postup po většině úseků mi připadal dokonce snadný. Počasí bylo natolik příznivé, že jsme mohli oprávněně začít ihned a doufat, že akce skončí nejpozději do měsíce.

Zajd mě vyslechl chladně. Vedle něho seděl Mutlak, kterého jsem výsměšně pozdravil a zeptal se ho, co provedl se zlatem, a pak jsem začal znovu vysvětlovat svůj plán dalšího postupu. Zajd mě však přerušil: „Ale na to bude třeba spousty peněz.“ Odpověděl, že nemá v ruce vůbec nic, a když jsem na něj vytřeštil oči úžasem, dodal zahanbeně, že utratil všechno, co jsem přivezl.

Okolní náčelníci najali prostě každého, kdo se namanul, jako by se chystali k obraně celého území, a Zajd jim, přestože takový závazek nebyl právoplatný, příslušné částky vyplatil.

Byl jsem s rozumem v koncích, protože to naprosto zhatilo všechny mé plány a naděje a překazilo veškeré pokusy dodržet slib daný Allenbymu. Zajd trval na tom, že utratil všechny peníze. Později jsem se dověděl pravdu od Násira, který v té chvíli ležel s horečkou. Násir mi zoufalým tónem sdělil, že všechno dopadlo špatně – Zajd prostě je příliš mladý a nedovede se postavit nečestným a zbabělým zrádcům.

Celou noc jsem přemýšlel, co by se dalo dělat, ale nic mě nenapadlo, a tak jsem ráno vzkázal Zajdovi, že v případě, že nevrátí peníze, musím odjet. Místo odpovědi mi poslal údajné vyúčtování. Zatímco jsme se balili na cestu, dostavil se Joyce s Marshalllem. Přijeli z Guwajry a chtěli mi přichystat příjemné překvapení. Vysvětlil jsem jim, co se stalo, a dodal jsem, že odjízdim k Allenbymu a požádám ho, aby rozhodl o mém dalším zařazení. Joyce se pokusil apelovat na Zajda, ale bylo to marné. Slíbil mi aspoň, že všechno vysvětlí Fajsalovi.

Vyřídil všechny mé záležitosti a rozpustil i mou tělesnou stráž. Díky němu jsem ještě téhož dne odpoledne mohl vyrazit, provázen pouze čtyřmi muži, do Beerševy, přes níž vedla nejkratší cesta k britskému velitelství. Protože přišlo jaro, první úsek cesty, vedoucí po okraji prolákliny pojmenované po Arabe, byl neporovnatelně krásný a nálada loučení ještě prohlubovala mé nezapomenutelné dojmy. Ve stržích pod námi se zelenaly stromy a ve vyšších polohách, blíže k nám, vyrážely trsy trávy, vytvářející celé koberce, které svými horními okraji dosahovaly k různobarevným holým skalám. Některé barvy byly dány samými horninami, ale některé vznikly díky okamžité náhodě, protože je vytvářela voda z tajícího sněhu, stékající přes okraje útesů.

Když jsme se konečně vymotali z rozeklaného údolí, zjistili jsme, že jsme zabloudili. Ani jsem se tomu nedivil, protože jsem se řídil jen podle tří roky starých vzpomínek na Newcombeovu mapu. Po kratším hledání jsme nakonec vyjeli na pevnou půdu, která působila v záři polovičního měsíce velice šedivým dojmem. Drželi jsme se pořád

západního směru, dokud jsme nedojeli ke skupinkám vysokých stromů, zpod jejichž kořenů vyvěral vydatný pramen. Velbloudi se trochu napili. Měli za sebou sestup z hor kolem Tafily a teď je cestou do Palestiny čekalo stoupání do výšky tisíce metrů.

V mírně zvlněném předhůří jsme nečekaně zahlédli plamen táboráku z polen, který planul ze všech sil. Nikoho nebylo vidět, což dokazovalo, že si oheň rozdělali bojovníci způsobem, jaký je běžný mezi kočovníky. A museli být ještě nablízku! Nakonec se ukázalo, že táborák rozdělaly osádky fordů, jimž veleli dva slavní Mácové, když hledaly cestu ze Sinaje do Akaby. Vojáci se kryli ve stínu a mířili na nás kulometem Lewis.

Za rozbřesku jsme dojeli na nejvyšší bod průsmyku. Trochu mžilo, ale to mi po zážitcích v Tafile připadalo jako balzám. Před námi se prostírala příjemná rovina a do Beerševy jsme dorazili kolem poledne. Byl to docela slušný výkon, protože jsme od včerejška překonali několik horských pásem a urazili skoro sto třicet kilometrů.

Dověděli jsme se, že právě padlo Jericho. Odebral jsem se do Allenbyho štábu. Byl tam Hogarth a jemu jsem se tedy svěřil, že jsem všechno zkazil a přicházím prosit Allenbyho, aby mě pověřil menším úkolem někde jinde. Vinou chybného úsudku jsem se zapletl do arabských záležitostí a ze stejného důvodu jsem všechno zkazil. Teď mi došly nápady a nedokázal bych si na arabském trhu opatřit ani kousek žvance.

Dále jsem si postěžoval, že od přistání na arabské půdě jsem dostával jen samé alternativy nebo žádosti, ale nikdy přesné rozkazy a že mám už po krk svobodné vůle a mnoha dalších věcí. Půl druhého roku jsem se nestačil zastavit, najezdil jsem tisíce kilometrů na velbloudech, spoustu hodin jsem strávil v nebezpečných letadlech nebo při divokých jízdách automobily. V posledních pěti akcích jsem byl raněn, trpěl jsem zimou a špínou, ale nejvíc mě ničilo vědomí, že si hraju na vůdce cizího povstání, denně se předvádím v cizím šatu a domlouvám lidem cizí řečí, a přitom dobře vím, že „sliby“, v jejichž jménu Arabové bojují, budou mít jen takovou moc, jak budou vojensky silní v den, kdy dojde na jejich plnění. Utěšovali jsme se představou, že mír zastihne Araby nepřipravené, nepoučené a neschopné bránit se papírovými nástroji. Pochopil jsem, že válku nelze vyhrát zadarmo. Ztratil jsem vůli pokračovat a měl jsem strach zůstat sám, aby vichřice okolností, síly nebo hříšné touhy neodvály prázdnou skořáčku mé duše.

91

Hogarth se zachoval diplomaticky, neodpověděl na mé stížnosti jediným slovem, ale vzal mě na snídani s Claytonem. Tam jsem se dověděl, že do Palestiny přijel člen válečného kabinetu Smuts a přivezl zprávy, které pozměnily naši relativní situaci. Velitelství se několik dní pokoušelo dostat mě na jednání a nakonec vyslalo několik letadel, aby našla Tafilu, ale letci shodili příslušné poselství v okolí Šúbaku mezi Araby, kteří se pro nepříznivé počasí nemohli pohnout z místa.

Clayton prohlásil, že v nově se utvářející situaci nemůže být řeči o tom, že bych byl propuštěn. Na Východě teprve teď všechno začínalo. Allenby mi sdělil, že členové válečného kabinetu na něj silně naléhají, aby zvrátil patovou situaci, jaká se vytvořila na Západě. Měl dobýt přinejmenším Damašek, a to co nejdříve, a kdyby to bylo možné i Aleppo. Turecko mělo být jednou provždy vyraženo ze hry. Allenbyho slabinou bylo východní – pravé – křídlo, které se v tu chvíli opíralo o Jordán. Zavolal si mě a položil mi otázku, zda by ho Arabové mohli zbavit tohoto břemene.

Nedalo se nic dělat. Musel jsem si znovu obléci plášť podvodu na Východě. A protože jsem vždycky zcela pohrdal polovičatostí, rychle jsem do něj vklouzl a zahalil se do něj od hlavy k patě. Mohl to být podvod, mohla to být fraška, ale nikdo mi nesměl říci, že tu roli nedokážu zahrát. Proto jsem se ani slovem nezmínil, co mě vlastně přivedlo, ale rovnou jsem poukázal na to, že takhle se na záležitost kolem Jordánu dívají Britové. Allenby souhlasil a zeptal se, jestli přesto dokážeme plán uskutečnit. Odpověděl jsem, že

v tuto chvíli ne, nebudou-li nejdřív eliminovány nové faktory.

Prvním z nich byl Maán. Museli bychom jej dobýt, než bychom mohli pomýšlet na druhou oblast. Kdybychom dokázali prodloužit dopravní linii tak, aby jednotky arabské armády, které bychom umístili několik kilometrů severně od města, byly pravidelně zásobovány, mohly by přerušit trať natrvalo a tím donutit městskou posádku, aby proti nim vytáhla do boje, a v otevřeném terénu by Arabové Turky snadno porazili. Potřebovali bychom několik set velbloudích soumarů, nová děla i kulomety a konečně záruku, že nebudeme napadeni z boku směrem od Ammánu, dokud si neporadíme s Maánem.

Na tomto základě byl vypracován náš plán. Allenby nařídil, aby se dva oddíly soumarského sboru s velbloudy přemístily do Akaby. Byli to Egypťané pod britským velením a velice se osvědčili v bojích u Beerševy. Byl to pro nás skvělý dárek, protože jejich přepravní kapacita nám umožňovala udržovat čtyři tisíce příslušníků pravidelných jednotek v předsunutém postavení vzdáleném sto třicet kilometrů od jejich základny. Na děla a kulomety jsme dostali příslib. A pokud šlo o krytí před útokem od Ammánu, Allenby prohlásil, že je to jednoduchá záležitost, jelikož kvůli zabezpečení vlastního boku hodlá vbrzku obsadit Salt za Jordánem a rozmístit v něm indickou brigádu. Velitelské shromáždění sboru se mělo konat za týden a já se měl do té doby zdržet, abych se ho mohl zúčastnit.

Na shromáždění bylo rozhodnuto, aby pravidelná arabská armáda okamžitě dobyla Maán a Britové překročili Jordán, obsadili Salt a zničili co nejdlejší úsek tratě jižně od Ammánu, především tamní velký tunel. Bols navrhl, abychom se postupu účastnili i my se svými Araby. Postavil jsem se proti jeho návrhu, jelikož jsem pokládal za praktičtější, abychom se na scéně objevili až po utichnutí všelijakých fám a pověstí.

Dalším projednávaným problémem bylo rozlišování přátelských a nepřátelských Arabů. Dále bylo dohodnuto, že arabské jednotky okamžitě po dobytí Maánu postoupí dále a přitom budou zásobovány ze základny v Jerichu. Sedm set velbloudů nesoucích náklad jim bude neustále zajišťovat akční rádius sto třicet kilometrů. To jim také umožní podílet se v prostoru za Ammánem na Allenbyho rozsáhlém útoku, vedeném od středomořského pobřeží směrem k Mrtvému moři, který bude druhou etapou operace, jejímž konečným cílem bylo dobytí Damašku.

Tím moje role skončila. Odjel jsem na dva dny do Káhiry a odtud mě dopravili letadlem do Akaby, kde jsem se měl dohodnout na nových podmínkách spolupráce s Fajsalem. Pověděl jsem mu, že se ke mně zachovali špatně, když bez mého vědomí převedli peníze ze zvláštního účtu a použili je výhradně na tažení k Mrtvému moři. To byl také důvod, pro který jsem opustil Saúda, jelikož jsem byl podvedený poradce a nemohl jsem pokračovat dál.

Allenby mě poslal zpět, ale můj návrat neznamena, že je všechno v pořádku. Promarnili jsme nesmírnou příležitost a vzdali se postupu, který by byl výhodný. Takhle se Turci během týdne bez potíží znovu zmocní Tafily.

Fajsal si zoufal, protože ztráta Tafily by mohla poškodit jeho pověst a nepatrný zájem, jaký jsem jevil o další osud města, ho doslova šokoval. Abych ho uklidnil, vysvětlil jsem mu, že Tafila pro nás teď už nemá žádný význam. Těžiště zájmu se přeneslo do krajních bodů této oblasti. Teď nás zajímá Ammán a Maán. Tafila už nestojí za ztrátu jediného muže, a kdyby ji Turci obsadili, jen by oslabili své posádky v Maánu a Ammánu a usnadnili by nám tím náš úkol.

Fajsal byl mým vysvětlením trochu uchlácholen, ale přesto poslal Zajdovi naléhavé varování o hrozícím nebezpečí, ale bylo to marné, protože šest dní nato Turci opravdu obsadili Tafilu. Fajsal mezitím zreorganizoval základ, na němž spočívaly zdroje pro financování jeho vojska. Sdělil jsem mu příznivou zprávu, že mi Allenby odměnou za akce u Mrtvého moře a Abá al-Lisánu dal k osobní dispozici tři sta tisíc liber a zároveň nám přidělil sedm set nákladních velbloudů včetně mužstva a nezbytné výstroje.

Tento krok vyvolal nadšení v celém vojsku, jelikož umožnil, aby do pole vytáhly regulérní arabské oddíly, na jejichž výcviku a organizaci se po řadu měsíců podíleli Joyce,

Džaafar a mnoho dalších arabských i britských důstojníků. Sestavili jsme přibližné časové rozvrhy a schematické plány příštích akcí a potom jsem urychleně odplul lodí zpět do Egypta.

Kniha osmá **ZMAŘENÍ VELKÝCH NADĚJÍ**

92.

S Allenbym jsme sestavili trojdílný plán na spojení sil za Jordánem, dobytí Maánu a odříznutí Medíny, to vše v průběhu jediné operace. Tento plán byl příliš ambiciózní a nikdo z nás nedokázal splnit svůj úkol do písmene. Arabům tedy místo blokády poklidné medínské dráhy připadl mnohem obtížnější úkol: zneškodnit v Maánu turecké síly odpovídající svým počtem celé pravidelné armádě, jakou měli sami k dispozici. Zlepšené dopravní možnosti nám zvětšily operační dosah, takže jsme se soustředili na odříznutí tratě severně od Maánu a na maření tureckých pokusů přijít na pomoc Maánu směrem od Ammánu. Tato taktika samozřejmě nemohla přinést rozhodující zvrat. Mezitím nás německá ofenzíva ve Flandrech připravila o britské vojáky a Allenby nebyl schopen zahájit ofenzívu proti Turkům. Vyhlídky, že bychom na celý rok 1918 uvízli na mrtvém bodě, pro nás byly nesnesitelné. Plánovali jsme, že pro podzimní tažení posílíme arabskou armádu pro operace poblíž Diráa a v oblasti obývané Baní Sachry. Kdyby se nám našimi akcemi podařilo odlákat z palestinské fronty alespoň jedinou divizi, umožnili bychom zahájení britského odlehčovacího útoku, jehož cílem by bylo spojení našich sil v údolí Jordánu poblíž Jericha. Po měsíčních přípravách jsme však tento plán zavrhl, protože byl příliš riskantní, ale hlavně proto, že se nám naskytl lepší.

V Káhiře, kde jsem tentokrát pobyl čtyři dny, už zdaleka nevládl nahodilý přístup k našim akcím. Allenbyho úsměv nám naklonil celý štáb. Přidělili nám týlového specialistu, odborníka na námořní přepravu, dělostřeleckého důstojníka i celou skupinu rozvědky. Odborníkům velel Alan Dawnay, bratr muže, který stál za beerševským plánem, ale pak musel odjet do Francie. A právě Dawnay byl největší dárek, jaký nám Allenby mohl věnovat – mnohem větší než třeba tisíc velbloudů. Jako důstojník z povolání byl na hony cítit svou profesionalitou a přitom měl vrozený čich pro zvláštnosti boje vedeného povstalci. Dokázal sloučit potřeby povstání a regulérně vedené války. To byl za starých časů v Janbúa můj sen – aby tohle dovedl každý důstojník. Teď se to po tříletém výcviku podařilo – ale bohužel jen Dawnaymu.

Nemohl převzít přímé vrchní velení, protože neuměl arabsky a protože se vrátil z Flander s podlomeným zdravím. Měl dar, který je u Angličanů zvláštní, totiž že dokázal dobré zdokonalit v to nejlepší. Na důstojníka pozemních sil měl mimořádně rozsáhlé vzdělání a navíc i značnou představivost. Jeho vybrané chování mu umožňovalo spřátelit se s příslušníky všech společenských vrstev ras. Jeho lekce nás začínaly pomalu učit technice boje ve věcech, které jsme do té doby řešili jen tak od oka.

Plán na podporu Allenbyho prvního úderu jsme vypracovali společně s Joycem. Arabští vojáci pravidelné armády, zařazení ve středu linie pod Džaaafarovým velením, měli zaujmout postavení vzdálené jeden denní pochod severně od Maánu. Joyce s našimi obrněnými vozidly měl proniknout do Mudawwary a zničit trať, tentokrát natrvalo, protože jsme už byli rozhodnuti odříznout Medínu.

Já s Marzúkem jsme se měli na severu spojit s Allenbym v okamžiku, až se kolem 30. března stáhne zpět do Saltu. Do té doby jsem měl spoustu času, a proto jsem se rozhodl,

že se Zajdem a Násirem zajedu do Šúbaku.

Po nepříjemné zimě, která mi teď připadala jako zlý sen, nastalo jaro. Všechno ožilo čerstvými silami a novým životem: dokonce i hmyz. Při prvním přenocování jsem si sundal kašmírovou pokrývku hlavy a položil jsem si ji na zem místo polštáře. Když jsem ji ráno za rozbřesku zvedl, našel jsem v záhybech látky dvacet osm vší. Podobně řádila i klíšťata, která se zpíjela krví našich velbloudů.

Když jsme si užívali příjemného počasí i dostatku mléka, který všude kolem nastal, došla zpráva z Azraku, že tam Alí ibn al-Husajn a Indové pořád věrně drží stráž. Přes zimu zahynul na následky prochlazení jeden Ind a Farrádžův přítel Daud.

Oba se znali od dětství, byli dobří kamarádi, pracovali bok po boku, spali spolu a dělili se o každý kousek zisku s upřímností a poctivostí dokonalé lásky. Nepřekvapilo mě tedy, když jsem uviděl Farrádže zestárlého, se zachmuřeným obličejem a kalným pohledem. Ujal se svých povinností, pečoval o velblouda, sedlo, oděv a vařil kávu se stejnou péčí a přesností jako předtím. Nabízeli se mu jiní, ale on o jejich útěchu nestál, neklidně bloumal z místa na místo a většinu času se vyhýbal lidem.

Když se člověk díval ze žhavého Východu na naši britskou představu o roli ženy, musela mu nutně připadat silně ovlivněna chladným klimatem, který rovněž ovlivnil i naši víru. Ve Středozeří byl vliv žen srozumitelně dán ve fyzickém světě s prostotou nevykoupenu podobně jako chudí duchem. Avšak stejná dohoda tím, že popřela rovnoprávnost obou pohlaví, znemožnila lásku, přátelství a partnerství mezi mužem a ženou. Žena se stala strojem na tělesnou práci, kdežto mužova psychická stránka mohla být ukojena pouze mezi sobě rovnými. Z toho povstaly tyto partnerské vztahy mezi muži, které měly lidské povaze přinášet víc než pouhý styk jednoho těla s druhým.

Nám lidem Západu této komplikované doby, uvězněným jako mniši v celách svých těl, kteří jsme hledali cosi, co by nás naplnilo víc než pouhá řeč a rozum, to bylo už pouhou námahou spojenou s hledáním nadobro odepřeno. Ale takovým dětinským a nemyslicím bytostem, jako byli moji sluhové, kterým stačilo přijímat, aniž dávali, dokonce jeden od druhého, se toho dostalo. Trápili jsme se zděděnými výčitkami za to, že podléháme vrozeně hrubým tělesným choutkám a platíme za svou slabost celoživotním utrpením, nacházíme štěstí – přetažený účet života – tím, že kompenzujeme peklo a připravujeme si účetní bilanci s myšlenkou na soudný den.

V prostoru Abá al-Lisánu se mezitím situace nevyvíjela příznivě a podle našeho plánu. Fajsal s Džaafarem s ním byli srozuměni, ale jejich důstojníci se důrazně dožadovali přímého útoku na Maán. Joyce je upozornil na naši slabost ve výzbroji i výcviku vojáků, ale neuspěl. Maulúd, který hořel nedočkavostí po bezodkladném úderu, poslal Fajsalovi memorandum, v němž upozornil na nebezpečí britského zasahování do záležitostí týkajících se svobody Arabů. A právě v té chvíli Joyce onemocněl zápallem plic a musel být dopraven do Suez. Dostavil se Dawnay, aby místo něho převzal vyjednávání s nespokojenci. Byl naším největším trumfem už pro své vojácké a profesionální vystupování, ale bohužel přijel pozdě, jelikož arabští důstojníci mezitím nabyli dojmu, že v této věci se jedná o jejich čest.

Přestože jsme měli prakticky veškerou moc ve svých rukou, neboť jsme měli poslední slovo ve věcech financí, zásobování a dopravy, rozhodli jsme se, že tedy v této věci bude po jejich. Nehodlali jsme se však ukvapovat a poskytovat přehnanou samostatnost arabské armádě, v níž sloužili dobrovolníci stejně jako branci. Všichni dohromady jsme měli zkušenosti s tureckou, egyptskou, britskou armádou a každý jsme prosazoval své chlebodárci. Joyce zdůrazňoval pořadovost Egyptanů, já tvrdil, že turecká armáda se skládá z otrhaných nevolníků. A s britskou armádou jsme měli každý své zkušenosti, ale v podstatě byla založena na principu odstupňované poslušnosti podléhající příslušné sankci.

V pravidelné arabské armádě neexistovala vůbec žádná pravomoc trestat: tento zásadní rozdíl se brzy projevil ve všech našich jednotkách. Neznaly žádnou formální disciplínu a neexistovala v nich podřízenost. Služba byla povýtce aktivní, neustále je čekal útok a všichni, podobně jako v Napoleonově italské armádě, uznávali povinnost

porazit nepřítele. Jinak se nepovažovali za vojáky, ale za poutníky, kteří vždycky chtěli postoupit o kousek dál.

Z hlediska rychlosti to samozřejmě bylo výhodné, ale systém nepočítal s vystřídáním zúčastněných jednotlivců. Snad se opíral o mlhavý předpoklad, že síla vůle v podřízených nikdy neatrofuje úplně, ale je jen potlačena a uchovává se v dokonalém pořádku, aby v případě nutnosti mohla převzít povinnost padlého nadřízeného.

Další vadou systému bylo, že vkládal veškerou moc do rukou svévolných starců, navíc zkažených dlouholetým zvykem velet. A mně osobně připadalo nesmyslné nedůvěřovat lidskému instinktu, který je zakořeněn v naší živočišnosti. Rozum v mých očích dával lidem cosi evidentně vzácnějšího než strach a bolest, a proto jsem odmítal uznat mírovou disciplinovanost za vhodný prostředek výcviku pro válku.

Ve válce člověk totiž prodělá zásadní změnu. Disciplína se uvolní, modifikuje a často rozplyne v bojechtivosti dotyčného jednotlivce. A právě tato ochota jít do boje byla morální a často i fyzickou strůjkyní vítězství v konkrétních střetnutích. Válka se skládala z krizí intenzivního úsilí. Velitelé si z psychologických důvodů přáli, aby maximální vypětí trvalo po minimální dobu, ne snad proto, že by je bojovníci nebyli ochotni přinášet – obvykle byli ochotni vytrvat do úpadu –, ale protože každé podobné vypětí oslabovalo zbývající síly. Taková bojechtivost spoléhala na nervy, a dosáhla-li vysoké intenzity, obvykle ničila tělo i duši. Probouzet ve vojácích v míru přílišnou bojechtivost by bylo nebezpečné jako předčasný doping atletů. Proto byla vymyšlena disciplína se svou nezávaznou „ukázněností“ (podezřelé slovo implikující povrchní ovládnutí a trest), která ji má nahradit. Arabská armáda, která vznikla a byla vychována v bojové linii, nikdy nepoznala takové mírové zvyky a neměla až do podepsání příměří sebemenší problémy se zachováním soudržnosti. Pak se však jakoby na povel rozpadla.

93

Po Joyceově a Dawnayho odjezdu jsem s Marzúkem vyrazil z Abá al-Lisánu.

Střelivo a proviant jsme si vezli s sebou na dvou velbloudech původem ze Sirhánu. Jeli jsme mírným tempem, abychom dorazili k trati až po setmění.

Já i Marzúk jsme měli s sebou po jednom tělesném strážci a po jednom slavném závodním velbloudovi. Veselost, visící v tomto ročním období ve vzduchu, je oba brzy rozjařila. Vyzývali se navzájem k závodům, vyhrožovali si navzájem nebo se pouštěli do předstíraných šarvátek. Na mě abstraktnost pouštní krajiny působila očistným vlivem a pročistila mi hlavu svou nadbytečnou velikostí – velikostí, které nedosáhla přičtením myšlení ke své prázdnotě, ale naopak jejím odečtením. Ve slabosti pozemského žití se jako v zrcadle odrážela síla nebes, tak obrovských, tak krásných, tak mocných.

Když se slunce začalo schylovat k západu, zahlédli jsme železniční trať, která se táhla mohutnou zatáčkou mezi trsy trávy a nízkého křoví. Když jsem viděl, že kolem vládne klid a mír, jel jsem dál s úmyslem zastavit se za koleje a pořádně se rozhlédnout. Setkání se železniční tratí, která se stala tolikrát cílem našich útoků, mě vždycky trochu rozrušovalo.

Když jsem se hrabal na násep, velbloud rozhrábl nohou drobné kamení a z úkrytu v klenuté stoce, kde určitě prospal celý boží den, se vynořil turecký voják. Smutně si změřil nejdřív pistoli, kterou jsem třímal v ruce, a potom mu pohled sklouzl k jeho pušce opřené o pilíř vzdálený několik metrů. Byl to statný mladík, ale na první pohled otrávený. Upřeně jsem se na něj zahleděl a řekl nahlas: „Bůh je milosrdný.“ Pochopil smysl známé arabské věty a prudce si mě změřil předtím sklopeným pohledem. Přitom se mu v ospalém nevěřícím obličejí rozzářil radostný úsměv.

Přesto však ani nehlesl. Chodidlem jsem stiskl plec velbloudice, která se mnou přešla přes koleje a na opačné straně sestoupila z náspu. A Turek se zachoval jako muž

a nestřelil mě do zad, když jsem jel pryč a byl jsem vůči němu naplněn vřelým pocitem jako vůči každému, komu člověk zachrání život. Z bezpečné vzdálenosti jsem se po něm ohlédl. Dal si palec k nosu a prsty mi mával.

Rozdělili jsme si oheň, na němž jsme si uvařili kávu a který zároveň sloužil jako signál pro ostatní. Počkali jsme, dokud nás jejich temné řady neminuly. Druhý den jsme vyrazili do Wádí, jehož dno bylo poseto šedými jezírky napršené vody, a čtvrtý den jsme bez potíží dorazili do tábora našich přátel Miflaha, Fahada a Adhúba. Miflah nás vyšel uvítat medovými slovy, ale z obličeje i hlasu mu číselna nezvladatelná ziskuchtivost.

Náš plán vypadal na snadnou záležitost, protože lví podíl měl připadnout Allenbymu. Měli jsme po dokončení všech příprav překročit trať a dojet do míst, kde měli Baní Sachrové hlavní studně, a vyčkat, dokud Allenby neuvede do slušného stavu silnici z Jericha do Saltu. Potom bychom se pohodlně spojili s Brity, aniž jsme museli vypálit jediný výstřel.

Čekali jsme tedy v zelenající se a kvetoucí končině. Konečně přišla zpráva, že Britové dobyli Ammán. Během půl hodiny jsme se vydali na cestu, přes trať, na níž ustal provoz. Později přicházely informace, že Britové ustupují, ale Arabové, přestože byli předem varováni, se tím začali znepokojovat. Další posel hlásil, že Britové právě ve spěchu opustili Salt. To bylo v přímém protikladu k Allenbyho úmyslům, a proto jsem se nahlas zapřísahal, že to není pravda. Další muž se přihnal s tvrzením, že Britové pouze vytrhali kousek tratě jižně od Ammánu, a to bylo vše, na co se po dvou dnech marných útoků na město zmožili. Navzájem si odporující pověsti mě začaly znepokojovat, a proto jsem vyslal Adhúba, na něhož bylo spolehnutí, že neztratí hlavu, aby dovezl dopis do Saltu a přesvědčil se na místě, jaká je situace.

Pozdě v noci se údolím rozlehl dusot kopyt Adhúbova koně. Přivezl zprávu, že se Saltu zmocnil Džamal Paša a větší Araby, kteří vítali Angličany. Turci pronásledovali Allenbyho hluboko do údolí Jordánu. Doufali, že znovu dobudou Jeruzalém. Věděl jsem, že to moji krajané nepřipustí, ale bylo mi jasné, že situace musí být velice vážná.

Tento nepříznivý zvrát, který mě zastihl zcela nepřipraveného, se mě dotkl tím víc. Allenbyho plán byl přece skromný, a že jsme se takhle zesměšlili před Araby, bylo odsouzeníhodné. Nikdy nám nedůvěřovali natolik, aby dokázali velké věci, které jsem předpověděl, ale teď se jejich nezávislá mysl zcela věnovala příjemnému jaru, které je obklopovalo. Užívali si sluníčka a dobře se bavili s několika cikánskými rodinami, které přijely ze severu a přivezly si na oslech potřeby pro své drátenické řemeslo. Beduíni je přivítali s natolik otevřenou náručí, že mi to připadalo až nepochopitelné – ovšem jen do chvíle, kdy jsem přišel na to, že se Cikáni nespokojovali náležitým ziskem za opravy, ale že i jejich ženy jsou ochotny k jiným službám.

Zvláštní ochotu projevovaly vůči Agejlům, kteří byli velice chytří a štedří. Já jsem je také využil. Bylo mi líto, že jsme tak blízko Ammánu a nemůžeme nic pořádného dělat. Proto jsme si s Farrádžem najali tři z těchto veselých bytostí, převlékli jsme se do jejich šatů a prošli jsme se s nimi po vesnici. Výprava skončila úspěšně, přestože jsem se nakonec rozhodl, že vesnici bude lépe nechat na pokoji. Při návratu jsme však zažili ošklivou chvíli u mostu. Několik tureckých vojáků nám zastoupilo cestu, a protože nás všech pět považovali za skutečné Cikánky, začali se chovat velice důvěrně. My jsme však prokázali na Cikánky nezvyklou upejpavost, ale i rychlost v nohou, a tak jsme se vrátili nedotčení. Rozhodl jsem se, že napříště se vrátím ke svému zvyku nosit v nepřátelských táborech obvyklý britský stejnokroj. Nestálo za to upadnout v podezření.

Poté jsem se rozhodl odvolat Indy z Azraku zpět k Fajsalovi a vrátit se s nimi. Přesunovali jsme se podél trati k jihu a čekali, že potkáme pomalejší Indy z Azraku. U Farafry jsme narazili na osmičlennou tureckou hlídku, postupující podél tratě. Moji bojovníci, kteří po dlouhém odpočinku nevěděli co s energií, se dožadovali, abych jim dovolil zaútočit. Připadalo mi to nedůstojné, ale když nepřestávali naléhat, ustoupil jsem. Nejmladší bojovníci se okamžitě vyřítily tryskem na nepřitele. Vyvinula se z toho přestřelka, v níž byl Farrádž vážně raněn. Arabové tvrdili, že mu zbývá jen pár hodin života. Snažili jsme se zastavit krvácení z ošklivé rozchlípené rány, ale po chvíli nás sám

požádal, abychom ho raději nechali v klidu umřít, protože mu už na životě stejně nezáleží.

Vtom nastal poplach. Kdosi zpozoroval, že po trati se blíží kolem padesáti Turků a brzy jsme zaslechli motorovou drezínu, která se blížila od severu. Nás bylo pouze šestnáct a navíc jsme byli zaskočeni v zoufalém postavení. Nařídil jsem ústup i se zraněným Farrádžem, ale chudák měl takové bolesti, že jsme s ním nemohli pohnout.

Na místě jsme ho také nemohli nechat ležet, jelikož jsme věděli, že Turci naše nešťastné raněné několikrát upálili zaživa. Proto jsme byli dohodnuti, že se v případě zranění navzájem dobijeme, ale v životě mě nenapadlo, že by mi mohl připadnout úkol dát Farrádžovi ránu z milosti.

Klekl jsem si k němu a drželi pistoli tak, aby neviděl, k čemu se chystám. Vyměnili jsme si několik posledních pozdravů a pak konečně zavřel oči.

Turecká drezína se mezitím přiblížila a kodrcala po trati jako chrobák. Jakmile jsme se rozběhli zpět ke kopcům, nad hlavami nám zasvištěla kulometná palba.

Nakonec jsme se dočkali soumraku. Vyčpělý vzduch, bez milosti uvězněný v údolích, kde navíc vysál všechny vůně z květin, se s příchodem tmy znovu osvěžil. Byli jsme sice vzdáleni kilometry od trávy a květin, ale najednou jsme cítili, jak jejich vůně kolem nás proudí v lepkavě sladkém vánku. Ale ten brzy utichl a za ním následoval vlhký a zdravý noční vítr. A potom jsme usnuli.

94

Ráno jsme narazili na Indy, kteří si udělali přestávku u osamělého stromu. Připomínalo mi to naše staré dobré časy, když jsme s Hasanem Šáhem projížděli krajinou a vickersy cinkaly v závěsech. Indové to s velbloudy neuměli o nic lépe než tenkrát za začátku, a tak jsme překročili trať teprve za soumraku.

Na tom místě jsem Indy opustil, protože jsem byl neklidný a rychlá jízda nocí mohla uklidnit mou rozbouřenou mysl. Když jsme vyjeli na vrchol kopců, dolehly k nám z dálky tlumené ozvěny explozí a pak vyšlehl velikánský plamen, který se šířil a nakonec se rozdělil ve dva samostatné požáry.

Hnali jsme se vpřed nejvyšší možnou rychlostí a slunce stoupalo po obloze nad našimi hlavami. Všude byla mračna kobylek – zdaleky vypadaly docela hezky, protože postříbřovaly vzduch blýskáním svých křídílek. Nečekaně nás zaskočilo léto – mé sedmé léto zde na Východě.

Už z dálky k nám doléhala střelba z půlměsícovitého kopce tyčícího se nad Maánem. Po jeho úbočích stoupaly pomalým tempem skupiny vojáků a zastavovaly se pod hřebenem. Kopec byl zřejmě dobyt, a proto jsme jeli dál. Na rovině jsme potkali velblouda s nosítky. Velbloudář ukázal na nosítka a řekl: „Maulúd Paša.“ Rozběhl jsem se k velbloudovi a zakřičel: „Je Maulúd raněn?“ Byl to totiž jeden z nejlepších důstojníků v našich řadách a vždycky s námi vycházel poctivě. Starý voják odpověděl slabým hlasem: „Ano, jsem raněn, ale díky Bohu to není nic vážného. A kopec jsme dobyli.“ Řekl jsem, že tam hned pojedou. Maulúd natáhl krk přes okraj nosítek a ukazoval mi bod po bodu, kde a jak vybudovat obranná postavení na celém úbočí.

Dorazili jsme na místo právě ve chvíli, kdy Turci začali sporadické dělostřelecké ostřelování. Po Mauiúdovi převzal velení Nurí Said. Stál chladnokrevně na vrcholu kopce. Většina mužů začne v nepřátelské palbě mluvit rychleji a předstírat klid a veselost. Nurí byl čím dál klidnější a Zajd otrávenější.

Zeptal jsem se, kde je Džaaфар. Nurí odpověděl, že měl zaútočit na Džardún. Pověděl jsem mu o nočních požárech, které určitě ohlašovaly úspěch jeho akce. Mezitím přibíhaly spojky se zprávami a hlášeními o zajatcích, ukořistěných kulometech a zničení tří tisíc kusů kolejnic. Potom mi Nurí oznámil, že den předtím přepadl za úsvitu nádraží

Ghadír al-Hadžďž a zničil je spolu s pěti mosty a tisíci kolejnicemi. Trať na jih byla tedy také vyřazena.

Kvečeru se rozhostilo mrtvolné ticho. Obě strany zastavily nesmyslnou dělostřeleckou palbu, prováděnou bez přesného míření. Přebrodili jsme rozvodněný potok a zastavili se v provizorním lazaretu, kde ležel Maulúd. Vzpurně vyhlížející lékař Mahmúd, nosící zrzavý plnovous, prohlásil, že se raněný uzdraví i bez amputace. Fajsal zaujal postavení na vrcholu jiného kopce. Donutil jsem velblouda pokleknout, pozdravil jsem Fajsala a on mě přátelsky přivítal a odvedl mě do svého stanu, abychom si mohli navzájem sdělit, co je nového.

Fajsal měl od Dawnayho podrobnější zprávy o britském debaklu u Ammánu, o špatném počasí a nastalém zmatku, o tom, jak Allenby telefonoval Sheamu a přitom udělal jedno ze svých bleskových rozhodnutí, jímž snížil ztráty. A bylo moudré, přestože nás pořádně bolelo. Joyce se ocitl v lazaretu, ale rychle se uzdravoval, a Dawnay v Mudawwaře byl připraven okamžitě vyrazit se všemi svými obrněnými auty.

Fajsal se mě naopak zeptal na dobytí kopce nad Maánem i na Džaafara a já mu sdělil vše, co jsem věděl, včetně Nurího názoru a našich vyhlídek. Nurí si postěžoval, že Abú Tajjiové pro něho celý den nehnuli prstem. Auda to zase popíral a mně se vybavila vzpomínka na lest, s jejíž pomocí jsem je přiměl zaútočit u Abá al-Lisánu. Fajsal o ní slyšel poprvé, ale starého Audy se hluboce dotkla. Zapřísahal se, že dnes udělal, co bylo v jeho silách, ale že podmínky nebyly příznivé kmenovému válčení, když jsem však nadále odporoval jeho mínění, rozčílil se a naplněn trpkostí odešel ze stanu.

Příští dny jsem strávil s Maynardem pozorováním probíhajících operací. Abú Tajjiové se zmocnili dvou opěrných bodů ležících východně od nádraží a Sálíh ibn Šáfía dobyl opevnění posílené kulometem a zmocnil se dvaceti zajatců. Tím jsme získali svobodu pohybu v celém okolí Maánu a třetí den Džaafar soustředil všechno své dělostřelectvo na jižním hřebeni, kdežto Nurí Said vedl přepadový oddíl do útoku na nádražní skladiště. Jakmile se dostal do jejich krytu, francouzská děla zastavila palbu. Hleděli jsme na to z fordu a snažili jsme si udržet přehled o nejnovějším stavu celého postupu, když vtom se dostavil Nurí, dokonale ustrojen, v rukavičkách a s bruyerkou v ústech, a poslal nás ke kapitánu Pisanimu, který velel francouzským dělům, s naléhavou žádostí o podporu. Pisaního jsme zastihli v zoufalém postavení člověka, který bezmocně lomí rukama, protože vystřílel všechnu municí. Sdělil nám, že prosil Nurího, aby neútočil v této pro něho tak trapné situaci.

Nedalo se dělat nic jiného než bezmocně přihlížet, jak nepřátelské salvy zahánějí naše zpět z dobytého nádraží. Cesta byla poseta zhroucenými postavami v khaki uniformách a oči raněných, lezoucích z hlavy bolestí, na nás hleděly s výčitkou. Viděli jsme sice vše a přemýšleli jsme bez sentimentality, ale hlasy k nám nedoléhaly: sluch nám byl odňat vědomím, že jsme neuspěli.

Později jsme si uvědomili, že jsme podobného ducha od svých pěšáků ani nečekali. Drželi se statečně v kulometné palbě a chytře využívali terén. A nikdo je nemusel ani komandovat – v celé akci padli pouze tři důstojníci. U Maánu se ukázalo, že Arabové dovedou bojovat i bez britských strnulých pravidel. To nám poskytlo větší volnost při plánování a ani neúspěch nezůstal bez povzbudivých rysů do budoucnosti.

14. dubna ráno Džaafar moudře rozhodl, že si už nemůžeme dovolit větší ztráty, a stáhl se na pozice nad městem. Protože kdysi studoval s tureckým velitelem, vyslal k němu parlamentáře s bílým praporem, který mu předal dopis nabízející kapitulaci. Velitel odpověděl, že by rád, ale má rozkaz bránit se do posledního náboje. Džaafar nabídl příměří, během něž by mohli vystřílet své rezervy, ale Turek váhal, až nakonec Džamal Paša dokázal soustředit síly z Ammánu, znovu obsadil Džardún a vyslal do obleženého města karavanu s proviantem a municí. Železnice zůstala ovšem na řadu týdnů přerušena.

Okamžitě jsem nasedl do auta a odjel k Dawnaymu. Nezamlouvalo se mi, že chce svou první partyzánskou bitvu vybojovat nejmodernější zbraní pravidelné armády – obrněnými auty Dawnay a jeho štáb neuměli pořádně arabsky Jednotky, které

mu podléhaly, byly složeny z Britů, Egyptanů a beduínů. Egyptané a beduíni se navzájem nesnášeli. Proto jsem se po půlnoci rozjel do Dawnayho tábora za Tall Šahmem a diskrétně jsem se mu nabídl za tlumočníka.

Dawnay mě naštěstí přijal a provedl mě po svých liniích. Byl to skvělý pohled. Vozidla byla zaparkována ve vyrovnaných řadách, tady osobní, tam obrněná auta, hlídky a stráže, všechno na svém místě a kulometry připravené k palbě. I Arabové byli umístěni takticky za kopcem jako podpora, ale bohužel mimo dohled a doslech. Svrběl mě jazyk a málem jsem vyhrkl, že jediné, co tu chybí, je nepřítel.

Můj obdiv vůči Dawnaymu ještě víc vzrostl, když mi vysvětlil, jak sestavil bojový rozkaz. Zcela ortodoxně a podle předpisů určil každé jednotce hodinu H, přesný cíl a plán postupu. Zaútočíme za svítání (obrněnými auty) z postavení na kopečku, na němž jsme se s Joycem smáli při minulém neúspěšném pokusu. Uzavřená vozidla „se zmocní nádraží“ ještě před rozedněním a dobudou zákopů s využitím momentu překvapení. Otevřená vozidla 1 a 3 vyhodí pak do vzduchu mosty A a B vyznačené na operačním plánu (měřítko 1: 250 000) v hodinu H+1.30 hodin, zatímco štábní vozidla se za podpory Arabů přesunou na skalní postavení (H+2.15).

Hornby s výbušninami přepravovanými na talbotech č. 40531 a 41226 bude postupovat za námi a zlikviduje mosty D, E a E Po obědě, jakmile nízko postavené slunce umožní prohlédnout mirážemi, přesně řečeno o 8. hodině, všechny jednotky, Egyptané z východu a Arabové ze severu, kryti kulometnou palbou z vozidel a z Brodieho desetiliberních děl umístěných na pozorovacím návrší, hromadně zaútočí. Postavení padne a naše síly se přepraví k nádraží Tall Šahm, které bude ostřelováno ze severozápadu Brodiem a dále bombardováno letouny startujícími z vyschlých naplav v prostoru Rummu (H+10). Jednotky se přepraví od západu obrněnými auty, za nimiž budou postupovat Arabové, zatímco Peake zaútočí s velbloudím sborem na jižní postavení. „Nádraží bude dobyt v H+1.30,“ tvrdil operační plán, který konečně podlehl smyslu pro humor, ale právě v tom se zmýlil, jelikož Turci, kteří do něj nebyli zasvěceni a navíc měli naspěch, kapitulovali o deset minut dřív, a tím způsobili jedinou skvrnu na čisté stránce dne, v němž jinak nebyla prolita jediná kapka krve.

Zeptal jsem se, jestli náčelník beduínů plánu rozumí, a dostal jsem odpověď, že nemá hodinky, aby podle nich mohl synchronizovat svůj postup, a proto vyrazí, až auta odbočí k severu a další kroky bude podnikat pouze na výslovný rozkaz. Pak jsem se beze slova vytratil a šel si na hodinku zdřímnout.

Za svítání jsme viděli, jak se auta přivalila ke spícím zákopům a užaslí Turci vylezli s rukama nad hlavou. Připomínalo to trhání zralých broskví. Hornby vyrazil se svými dvěma otevřenými rollsy a vyhodil do vzduchu most A, což vyvolalo obrovský dojem. Na vyhazování dalších mostů už nepoužil takové množství trhaviny.

Zatímco jsme byli u mostu B, obrněná auta soustředila kulometnou palbu na předprseň „skalního postavení“. Byl to pahorek opevněný několika zdmi za sebou, ale Turci se palby čtyř kulometů vyděsili natolik, že je bojechtiví Arabové vykourili prakticky v chodu. To byla broskev číslo dvě.

Potom nastala pauza, během níž se tužil pouze Hornby. A já taky, protože jsem se stal pomocným ženistou. Rozjeli jsme se podél tratě a můstky i úseky kolejí za námi litaly do vzduchu, jak se nám zachtělo. Osádky aut nás kryly, ale někdy se musely pro změnu krýt samy pod svými vozy, aby je nezasáhly úlomky a střepiny létající z oblaků dýmu. V přestávkách si všichni fotografovali paseku, jakou jsme svými úspěšnými explozemi nadělali. Byl to boj de luxe i demolice de luxe – prostě jsme se bavili. Po obědě zhltném v chůzi jsme se jeli podívat na pád „jižního postavení“. Padlo na minutu přesně, ale ne tak, jak bylo naplánováno. Beduíni, místo aby postupovali ve vlnách za sebou jako Egyptané pod Peakeovým velením, se rozhodli, že uspořádají překážkový dostih a zaútočili na velbloudech proti opevněním a zákopům, vybudovaným navíc na úbočí kopce. Turci, kteří už měli dost celé války, se naštěstí znechuceně vzdali.

A potom nadešla hlavní akce dne – útok na nádraží. Peake postupoval od severu, Brodie zahájil ostřelování s obvyklou přesností a zároveň se objevily letouny, které

chladnokrevně kroužily nad cílem a svrhly svištící pumy na zákopy. Obrněná auta postupovala vpřed zahalena v oblacích dýmu a z tohoto oparu povstala řada vyděšených tureckých vojáků mávajících bílými hadry.

Naskákali jsme do auta a Arabové se vyšvihli na velbloudy a všichni jsme se jeden přes druhého hnali nejvyšší rychlostí k nádraží. Naše auto vyhrálo závod; ukořistili jsme nádražní zvonec, důstojnou ukázkou mosazného díla z Damašku. Další se zmocnili razítka stanice a podobného inventáře. Zmatení Turci hleděli na naše počínání s rostoucí nevolí, neboť si připadali bezvýznamní a odstrčení.

O minutu později dorazili beduíni a pustili se do nejdivočejšího drancování, jaké v životě zažili. Padlo jim do rukou dvě stě pušek, osmdesát tisíc nábojů, množství bomb, proviantu a výstroje. Zkrátka všichni se obohatili a všichni si mohli něco rozbít. Všeobecný zmatek ještě zvýšil nešťastný velbloud, který přivedl k výbuchu jednu z četných tureckých nášlapných min. Exploze mu utrhla zadek a vyvolala paniku. Všichni si mysleli, že Brodie začal nádraží znovu ostřelovat ze svých děl.

V přestávce našel egyptský důstojník nevyrabovaný sklad a postavil k němu stráž. Beduíňští vlci však neuznávali právo Egyptanů na stejný podíl z kořisti. Došlo k přestřelce, ale podařilo se nám zprostředkovat řešení, podle něž si Egyptané nejdříve nabrali tolik proviantu, kolik potřebovali, a pak následoval všeobecný nápor, jemuž padly za obět i stěny skladu.

Kořist byla tak obrovská, že osm z deseti Arabů s ní bylo spokojeno. Druhý den ráno s námi pro další operace zůstala jen hrstka těchto bojovníků. Podle plánu byla na řadě Ramla, ale abychom uskutečnili Dawnayho plán, museli jsme nejdříve provést průzkum. Vyslali jsme tedy Wadea s obrněným a ještě jedním autem, které mělo poskytovat podporu. Podařilo se jim bez jediného výstřelu proniknout na nádraží, které bylo silně zaminované.

Nádražní budova byla zavřena. Byla liduprázdná, ale zato plná potenciální kořisti, která by zaplatila za poctivost těm beduíňům, kteří nás neopustili. Zbytek dne jsme strávili ničením kilometrů tratě. Přestali jsme s tím, až když jsme si byli jistí, že i ta největší opravářská četa bude mít dost práce na čtrnáct dní.

Třetí den jsme měli dobýt Mudawwaru, ale nezbývalo nám už mnoho nadějí ani sil. Arabové se vypařili a Peakeovi vojáci se netvářili příliš bojechtivě. Mudawwara by však mohla podlehnout panice jako Ramla. Přespali jsme proto v poslední dobyté pozici. Neúnavný Dawnay rozestavil stráže, které pod vlivem svého vojáckého velitele předváděly u našich hlav evoluce, jako by se předváděly před Buckinghamským palácem. Nakonec jsem musel vstát a poučit je, jak se drží stráž v poušti.

Ráno jsme se vyjeli přesvědčit, jak vypadá situace v Mudawwaře. Slunce stálo na obloze ještě velmi nízko, a tak jsme se mohli přiblížit na krátkou vzdálenost. Spatřili jsme, že na nádraží stojí dlouhý vlak. Posily, nebo evakuace? A v tu chvíli nás začala zasypávat čtyři děla, z nichž byly obzvláště aktivní dvě rakouské houfnice. Na danou vzdálenost stříleli přesně, takže nám nezbývalo než se otočit a v nedůstojném spěchu zmizet. Širokým obloukem jsme dorazili na místo, kde jsme kdysi se Zaalem položili první nálož pod vlak. Vyhodili jsme do vzduchu dlouhý most, pod nímž tenkrát za poledne spala turecká hlídka. Potom jsme se vrátili zpět do Ramly a věnovali se dalším demolicím mostů a tratě, aby byla přerušena natrvalo a Fachrí ji nemohl v žádném případě opravit, a Fajsál zároveň vyslal Muhammada al-Dhailána proti zbývajícím nedotčeným nádražím, ležícím mezi místem, kde jsme přerušili trať, a Maánem. Dawnay se k nim přidal dalšího dne, a tak celý stotřicetikilometrový úsek mezi Maánem a Mudawwarou padl zcela do našich rukou. Touto operací byla ukončena aktivní obrana Medíny.

Posilou našeho štábu se stal nový důstojník Young, vyslaný k nám z Mezopotámie. Byl to důstojník z povolání, mimořádných kvalit, s rozsáhlými a dlouhodobými válečnými zkušenostmi a s dokonalou znalostí arabštiny. Měl se zabývat stejnou činností jako já, abychom získali větší vliv na místní kmeny a naše činnost proti nepříteli nabyla širšího rozsahu a byla lépe koordinována. Aby si zvykl sám na nejnovější podmínky, svěřil jsem do jeho rukou možnost spojit Zajda, Marzúka a Násira a provést přerušování tratě na

stotřicetkilometrovém úseku severně od Maánu, a sám jsem odjel do Akaby, nasedl na loď a odplul do Suez, abych projednal náš další postup.

95

Sešli jsme se s Dawnaym a společně jsme projednali své hlášení. Potom jsme se odebrali do Allenbyho tábora. Tam nás přivítal generál Bols a se šťastným úsměvem nám oznámil: „Tak, pánové, už jsme v Saltu.“ Na naše užaslé pohledy reagoval vysvětlením: „Náčelníci Baní Sachrů se jednoho dne dostavili do Jericha a nabídli nám spolupráci dvaceti tisíc bojovníků. Generál pak další den vymyslel v lázni plán a provedl jej.“

Na mou otázku, kdo byl vůdcem těch Baní Sachrů, mi vítězoslavně odpověděl, že „Fahad“. Bylo to čím dál zamotanější. Věděl jsem přece jasně, že Fahad nedokázal shromáždit ani celých čtyři sta mužů a na příslušném místě také nemohla být ani noha, protože kmeny odtáhly s Youngem na jih.

Spěchali jsme proto do kanceláře, abychom se dověděli, jak to vlastně bylo, ale Bols měl bohužel pravdu. Britská jízda vyrazila bez příprav do moábských hor pouze na základě mlhavého příslibu několika ziskuchtivých šejchů, kteří přijeli do Jeruzaléma jenom proto, aby okusili Allenbyho štědrosti, ale tam vzali jejich sliby vážně.

Na velitelství tehdy skoro nikdo nebyl, a proto provádění Allenbyho plánů nebylo na výši jeho koncepcí. Tento nájezd samozřejmě skončil fiaskem ještě během mého pobytu v Jeruzalémě. Baní Sachrové se nehnuli ze stanů, nebo byli na jihu s Youngem. Generál Chauvel musel přihlížet, jak mu Turci v týlu znovu otvírají brody přes Jordán a zmocňují se cesty, po níž přitáhl. Těžké katastrofě jsme unikli pouze díky tomu, že Allenbyho cit pro situaci ho včas upozornil na hrozící nebezpečí. Ale přesto jsme utrpěli citelné ztráty. Zastavení postupu poučilo Brity, aby měli větší pochopení pro Fajsalovy potíže, přesvědčilo Turky, že jim hrozí nebezpečí v prostoru Ammánu, a dalo pocítit Baní Sachrům, že Angličané jsou nevyzpytatelní: možná že nejsou velcí bojovníci, ale v případě nutnosti jsou schopni zachovat se tak, jak by od nich člověk nečekal. Neúspěch nám tedy otevřel oči tím, že znovu zopakoval, co nám předtím připadalo jako náhoda. A zároveň definitivně překazil naděje, které si Fajsal dělal s možností samostatné akce Baní Sachrů. Tento opatrný a nesmírně zámožný kmen potřeboval spolehlivé spojence.

Naše kroky, které byly jasně vymezené, dokud jsme stáli tváří v tvář zřetelnému nepříteli, se teď komplikovaly kvůli ohledům na potřeby našich partnerů. Museli jsme se držet tónu, jaký udával Allenby, a ten nebyl příliš šťastný. Německá ofenzíva ve Francii mu odčerpala síly. Mohl držet Jeruzalém, ale po řadu příštích měsíců si nemohl dovolit ztráty, nemluvě o nějaké ofenzívě. Ministerstvo války mu přislíbilo jednu divizi z Mezopotámie, která byla složena z indických branců. S touto posilou mohl přebudovat své vojsko podle indického vzoru, ale bojeschopné mohlo být nejdřív koncem léta. Prozatím se nedalo dělat nic víc než vydržet.

To mi Allenby oznámil 5. května, v den, který byl podle Smutsových dispozic vybrán k zahájení soustředěného útoku celé armády, který měl vyvrcholit dobytím Damašku a Aleppa. V první fázi nám však stál v cestě Maán, kde jsme museli obléhat síly, které nás počtem značně převyšovaly. Navíc nás Turci z Ammánu i z Abá al-Lisánu teď mohli zahnat zpátky až do Akaby.

Allenby však nepřítele ohrožoval z rozsáhlého předmostí na východním břehu Jordánu. Ammán si tedy nemohl být příliš jist, že se udrží, a nám Allenby nabídl veškerou technickou pomoc, jakou budeme potřebovat.

Využili jsme příležitosti a požádali jsme o opakované nálety na hidžázkou dráhu. Byl povolán generál Salmon a zachoval se, slovy i činy, stejně velkoryse jako vrchní velitel. RAF od toho dne vyvíjelo na Ammán nepřetržitý nepříjemný tlak, který ustal až s pádem celého Turecka. Během odpolední svačiny se Allenby zmínil o imperiální soumarské

brigádě, jež by byla se svými velbloudy dislokována na Sinaji. S lítostí konstatoval, že ji musí rozpustit a příslušníky použít jako jízdní posily. Zeptal jsem se, kde je najdu. „Zeptejte se ubytovatele.“

Poslechl jsem, prošel zaprášenou zahradou a vtrhl do kanceláře náčelníka týlového zabezpečení sira Waltera Campbella, mimochodem čistokrevného Skota, a zopakoval mu svůj dotaz. Odpověděl mi rozhodným tónem, že velbloudi jsou určeni pro druhou z nových indických divizí, kde budou zařazeni k týlovým jednotkám a budou sloužit jako dopravní prostředek. Na mou žádost, aby mi dva tisíce z nich přenechal, reagoval nechápavostí, jaká je u podobných hodnostářů obvyklá.

Vrátil jsem se k Allenbymu a nahlas před celou společností shromážděných důstojníků jsem řekl, že mám k dispozici dva tisíce dvě stě jízdních a třináct set nákladních velbloudů. Všichni jsou provizorně přiděleni k týlu a mají vozit náklad. Štábní důstojníci hvízdli překvapením. Každý důstojník britské armády se vyznal ve zvířatech, to byla jejich otázka cti. Proto mě nepřekvapilo, že sir Walter Campbell byl ještě toho dne pozván na večeri k vrchnímu veliteli.

Seděl jsem vpravo a sir Walter vlevo od velitele. Allenby při polévce zavedl řeč na velbloudy. Campbell reagoval přehnaně a Allenby, starý čtenář Miltona, který měl vyhraněný smysl pro styl, neměl rád pověřčivý postoj všech štábních kryš vůči síle a počtům.

Mrkl na mě a zeptal se: „Na co je vlastně potřebujete?“ Dychtivě jsem odpověděl: „Abych mohl přepravit tisíc mužů do Diráa, až je tam budete potřebovat.“ Allenby zavrtěl hlavou a usmál se na sira Waltera Campbella se slovy: „Náčelníku, prohrál jste.“ Koza dostala závrat a ovce byla zahanbena. Byl to obrovský, vpravdě královský dar. Dar ničím neomezené pohyblivosti. Arabové teď mohli vyhrát válku, kdykoli a kdekoli sami chtěli.

Druhý den jsem už byl na cestě k Fajsalovi do Abá al-Lisánu. Hovořili jsme o historii, kmenech, kočování, citech, jarních deštích, pastvinách, a o všem důkladně. Nakonec jsem jen tak mimochodem poznamenal, že nám Allenby věnoval dva tisíce velbloudů. Fajsal vyjel: „Cože?!“ A když jsem mu vysvětlil, jak jsem toho dosáhl, vyskočil, objal mě a pak hlasitě zatleskal. Ve vchodu do stanu se objevil jeho černý sluha. „Okamžitě zavolej Fahada, Abdulláha, Audu, Mudaka, Zaala...“

„A Marzúka ne?“ zeptal se sluha pokorným tónem. Fajsal na něj zakřičel, aby nebyl blázen, a černoch odběhl. Řekl jsem: „Brzy bude po všem. Budete mě moci propustit.“ Fajsal protestoval, že s nimi musím zůstat, dokud se nezmocní Damašku, jak jsem jim slíbil už v Umm Ladždžu. Já, který jsem chtěl pryč.

Potom se začali scházet jeden po druhém kmenoví náčelníci. Když se poslední usadil na koberec, Fajsal všem oznámil, že Bůh jim seslal prostředek k dosažení vítězství – dva tisíce jízdních velbloudů. Naše válka má bez překážek pokračovat až k získání svobody, která bude jejím triumfálním zakončením. Potom jsem se zvedl a šel informovat Joyce. Za mými zády začali vzrušeně debatovat o nadcházejících divočejších činech, snad to bylo dětinské, ale co by to bylo za válku, kdyby si každý bojující nemohl užít pocitu, že vyhrává.

Joyce zpráva o dvou tisících velbloudů také potěšila a hned byl přístupnější. Začali jsme spolu snít, jak je využijeme: přesuneme je z Beerševy do Akaby. Další problém bude, kde opatříme píci pro tolik zvířat, ale mají-li nám být k užitku, musíme je odvyknout ječmeni a nechat je pást na trávě.

Arabská revoluce byla mezitím na postupu. Fajsal, skrytý ve stanu, neustále získával a vzdělával své Araby. V Akabě panoval čilý ruch. Také v poli jsme zaznamenávali úspěchy: pravidelné jednotky se potřetí zmocnily Džardúnu, který už téměř pravidelně dobývaly a znovu vyklizovaly. Obrněná auta náhodou narazila na turecký výpad z Maánu a rozdrtila jej takovým způsobem, že se jim už nikdy nenaskytla příležitost k zopakování podobného úspěchu.

Avšak na severu se neustále stahovala mračna. V Ammánu se soustřeďovaly značné turecké síly určené k přemístění do Maánu, jakmile budou dostatečně zásobeny.

A zásoby byly dopravovány po železnici z Damašku, jak to jen bombardování letouny RAF, operujícími z letišť v Palestině, dovolovalo.

Abychom těmto jednotkám zabránili v přesunu, náš nejlepší gerilový generál Násir byl pověřen úkolem podniknout závažné kroky proti trati. Tábořil ve Wádí Hisá s Hornbym, který byl samá výbušnina, a s Peakeovým oddílem egyptského soumarského sboru, speciálně vycvičeného pro demoliční práce. Věděli jsme, že než se Allenby znovu dokáže postavit na nohy, musíme bojovat aspoň o čas a že nám Násir nesmírně pomůže, získá-li pro nás měsíční oddych tím, že se stane pro tureckou armádu nepolapitelným přízrakem. Kdyby se mu to nepodařilo, museli jsme počítat s vyproštěním Maánu a novým energickým nápojem nepřítele na Abá al-Lisán.

96

Násir zaútočil na nádraží v Hisá starým známým způsobem. V noci odřízl trať severně i jižně od nádraží, a jakmile se dostatečně rozednilo, zahájil dělostřelecké ostřelování objektů. Když turecký odpor zeslábl, Arabové zaútočili na nádraží. Baní Sachrové a Huwajtové se předháněli, kdo bude první.

Samozřejmě, že jsme neutrpěli žádné ztráty na životech. Hornby s Peakem obrátili dobyté místo v hromadu troskek. Vyhodili do povětří studnu, nádrže, stroje, pumpy, budovy, tři mosty, rezervní vagóny a tři kilometry kolejnic. Potom se Násir přesunul dále na sever. Rozhodl jsem, že se za ním vypravím, abych se osobně přesvědčil, jak pokračují rozsáhlé demolicce.

Můj průvod tvořilo dvanáct mužů. Cestou mí Hauránové potrestali soukmenovce za přestupek, který byl znám pouze jim. Vysvlékli ho skoro donaha a pak mu nabodali do těla spoustu ostrých dlouhých trnů ze stromu, kolem něž jsme projížděli.

V Hisá jsme zastihli Násira a jeho šest set mužů poschovávaných ve skalách a v křoví. Báli se letadel, která řadu z nich pobila. Jedna puma dopadla do jezírka, právě když tam pilo jedenáct velbloudů, a všechny je zabité odhodila do polámaných květin a oleandrů. Okamžitě jsme napsali vicemarášalovi letectva Salmondovi a požádali jsme o odvetný protiúder.

Trať byla dosud v Násirových rukou a Hornby s Peakem ji ničili, pokud jim stačily zásoby trhavin. Zničený úsek měřil dvacet tři kilometrů. Násir si dokonce našel ve skalách bezpečný úkryt před bombardováním ze vzduchu, jeskyni, v jejímž okolí byl dostatek vody i pastvy pro zvířata. Horko ani mouchy nebyly ještě nesnesitelné.

V den našeho příjezdu vyslali Turci do protiútku značné síly složené z jezdeckta, velbloudích oddílů a pěchoty. Násir se jim bez váhání postavil na odpor. Zatímco zadržoval jejich postup palbou z kulometů, Abú Tadjiové zaútočili a pobili všechny velbloudy a část koní. Turci se přesvědčili, že poslat jezdecká zvířata na dohled beduínům znamená určitě o ně přijít.

97

Vysvětlil jsem Fajsalovi, že Násirovo přerušení tratě potrvá nejméně měsíc, a i když se jí Turkům podaří opravit, budou potřebovat nejméně další tři měsíce, než budou schopni zaútočit na naše postavení v Abá al-Lisánu. Do té doby však budou připraveni noví velbloudi, s nimiž budeme moci zahájit vlastní ofenzívu. Naznačil jsem Fajsalovi, že by jeho otec král Husajn měl přesunout do Akaby jednotky pravidelné armády, které byly momentálně rozmístěny pod Alíovým a Abdulláhovým velením; jejich příchodem by stav našich pravidelných jednotek ve stejnokroji stoupl na deset tisíc.

Rozdělili bychom je do tří jednotek. První by zůstala na místě a držela v šachu Maán. Dalších tisíc bojovníků na čerstvě získaných velbloudech by zaútočilo do prostoru Diráa-Damašek. Rovnováhu mezi oběma složkami by udržovala výprava složená ze dvou až tři tisíc pěšáků, která by byla vyslána do oblastí obývaných Baní Sachry a spojila se s Allenbym u Jericha. Výpad jezdeckva by dobytím Diráa nebo Damašku přinutil Turky stáhnout z Palestiny celou divizi, možná i dvě, aby obnovili komunikační linie. Tímto oslabením nepřítele bychom byli nuceni stáhnout se z Moábu zpět do Ammánu. Můj návrh v praxi znamenal, že bychom s pomocí Hauránů dobyli Jericho a ocitli se tím na polovině cesty ke konečnému cíli, jímž byl Damašek. Fajsál souhlasil s mým návrhem a dal mi dopis pro svého otce, v němž se stavěl za můj plán. Bohužel starý pán nebyl synovým radám příliš nakloněn, protože žárlil na synovy úspěchy i britskou pomoc, již se mu v takové míře dostávalo. Při jednání s králem jsme tedy museli spoléhat na vliv jeho pokladníků – Wingatea a Allenbyho.

Akce pro nás byla závažná natolik, že jsme se rozjeli za Allenbym a požádali ho o pomoc při získání králova souhlasu. Na velitelství jsme zaznamenali významnou změnu atmosféry. Dýchala tam naděje a energie jako předtím, ale přidala se k nim neobvyklá míra koordinace a logického uvažování. Allenby byl podivně slepý při výběru lidí a svou velikostí působil, jako by na kvalitách ostatních vlastně ani nezáleželo, ale nespokojený Chetwode znovu zasáhl a prosadil Bartholomewa na třetí stupínek v hierarchii velení. Bartholomew byl ještě lepší voják než Dawnay, pečlivější a svědomitější, a působil dojmem přátelsky nakloněného kapitána sportovního týmu.

Prozradili jsme mu úmysl zahájit na podzim tlak a umožnit mu tím, aby nám později sám mohl přijít na pomoc. Vyslechl nás s úsměvem a potom nám oznámil, že jsme se o tři dni opozdili. Z Indie a Mezopotámie přijížděly podle plánu nové jednotky a jejich formování a výcvik už značně pokročily. 15. června převládl na důvěrném shromáždění názor, že armáda bude v září schopna zahájit všeobecnou a vytrvalou ofenzívu.

Nebe nám skutečně začínalo být příznivě nakloněno, a když jsme byli uvedeni k Allenbymu, řekl nám bez okolků, že koncem září zahájíme mohutný útok přesně podle Smutsova plánu a zmocníme se Damašku, případně i Aleppa. Náš úkol zůstává stejný jako na jaře: musíme se dvěma tisíci velbloudy, které jsme dostali, zaútočit na Diráa. Podrobnosti se dovíme později, až je Bartholomew naplánuje.

Když jsem ještě získal souhlas s převelením Alího a Abdulláhových pravidelných jednotek, odjel jsem do Džiddy, kde jsme, přesně jak jsem očekával, žádný úspěch nezaznamenali. Král se doslechl o mém příjezdu předem a pod záminkou ramadánu se uchýlil do svého nepřístupného hlavního města Mekky. Hovořili jsme spolu telefonicky, ale král se vymluvil na neschopnost telefonní ústředny pokaždé, jakmile jsme se dotkli nějakého ožehavého tématu. Neměl jsem náladu na podobné frašky, a tak jsem raději zavěsil, vložil Fajsálův, Wingateův a Allenbyho dopis neotevřený zpět do brašny a příští lodí se vrátil do Káhiry.

Kniha devátá PŘÍPRAVY PŘED POSLEDNÍM NÁPOREM

98

Allenby mohl v klidu plánovat ofenzívu se všemi došlými posilami. Podstatou jejího úspěchu bylo přesvědčit Istí Turky, že jsou ohroženi výhradně za Jordánem. My jsme mohli pomoci tím, že bychom se šest týdnů ani nepohnuli a tím zlákali Turky, aby přešli do útoku. A potom jsme měli v kritickém okamžiku vyrazit a přerušit železniční spojení v Palestině. Takové dvojnásobné blafování vyžadovalo naprosto přesnou synchronizaci jednotlivých akcí, protože celý plán mohl snadno ztroskotat na předčasném tureckém ústupu v Palestině nebo na předčasném útoku proti Arabům za Jordánem. Vypůjčili jsme si od Allenbyho část velbloudů imperiálního soumarského sboru a přípravy akce proti Diráa zaznamenaly jedinou drobnou překážku – pomíjivý záchvat nepřízně krále Husajna.

11. července jsme s Dawnayem znovu jednali s Allenbym a Bartholomewem. Vrchní velitel nám dal s velkorysostí a důvěrou nahlédnout do způsobu, jakým pracoval jeho mozek. Byla to pro mě neocenitelná zkušenost, která mi dopomohla k řešení technických záležitostí i nabytí sebedůvěry, protože jsem na svém zvláštním písečku byl také jakýmsi generálem.

Allenbyho důvěra byla neotřesitelná jako zeď. Před útokem navštívil jednotky shromážděné ve vsí tajnosti a čekající jen na povel. Řekl jim, že s jejich pomocí očekává třicet tisíc zajatců, a to v situaci, kdy úspěch závisel na pouhé náhodě! Bartholomew byl opatrnější a vyjádřil se, že nesmíme očekávat postup přesně podle plánu. Úspěch se dá očekávat pouze na pobřežním úseku proti Ramle, kde končí trať a kam tedy bude možné přepravit dostatečné množství materiálu.

Allenby plánoval, že do 19. září soustředí většinu pěchoty a všechnu jízdu v pomerančovnickových a olivovníkových hájích v Ramle.

Zároveň chtěl předstíranými pohyby přesvědčit nepřítele, že má očekávat hlavní úder v údolí Jordánu. Dva výpady proti Saltu odlákaly pozornost Turků výhradně do prostoru za Jordánem. Jakýkoli přesun Britů nebo Arabů vyvolal jejich reakci a teď šlo o to, udržet je v klamně a osudné představě, kterou jsme jim vsugerovali.

Po Meinertzhagenově úspěchu se válečné Isti, které pro obyčejné generály znamenaly jen vtipný předkrm před vlastní bitvou, staly pro Allenbyho hlavním strategickým prostředkem. Bartholomew proto musel (v okolí Jericha) postavit všechny vyřazené stany z Egypta a do těchto klamných táborů přesunout neexistující jednotky, koně i lazarety. Zkrátka měl za úkol vyvolat dojem, že tam probíhají poslední fáze příprav k útoku. Zároveň RAF zaplavilo oblohu nejnovějšími stíhačkami, takže nepřítel na řadu dní nemohl využít možnosti leteckého průzkumu.

Bartholomew nás však varoval, že Turci mohou ohrozit úspěch celé naší akce, jestliže v pobřežním pásmu ustoupí o pouhých deset dvanáct kilometrů. Britská armáda by se pak ocitla v postavení ryby na suchu se všemi tratěmi, sklady a tábory umístěnými v nevhodných prostorech, a navíc by byla zbavena možnosti ukrýt a maskovat své příští soustředování v olivovníkových hájích. Proto nás požádal, abychom Araby

nerozmísťovali při podpoře jeho akcí do míst, z nichž by nemohli uniknout.

Měli jsme nad těmito skvělými vyhlídkami s Dawnayem o čem přemýšlet až do Káhiry. Nad zprávami z Akaby jsme si znovu museli položit otázku, jak bránit celou náhorní plošinu proti útoku Turků, kteří právě vyhnali Násira z Hisá a plánovali na konec srpna útok na Abá al-Lisán, zrovna když jsme chtěli zahájit úder proti Diráa.

V tomto nebezpečném okamžiku Dawnaymu svitlo, že máme k dispozici ještě prapor imperiálního velbloudího sboru. Telefonovali jsme tedy do Káhiry a po intenzivním bombardování štábu jsme prosadili svou. Půjčili nám na měsíc plukovníka Buxtona a jeho tři sta mužů. Kladli si při tom tři podmínky. Poslední, totiž že prapor neutrpí žádné ztráty, Bartholomew omluvně označil za nehodný vojáku.

Sedli jsme si s Dawnaym k mapě a rozhodli, že Buxton bude postupovat od průplavu do Akaby, odtud do Rummu, pak se zmocní nočním přepadem Mudawwary, odtud se přesune do Bíru, zničí most a tunel poblíž Ammánu a pak se vrátí zpět do Palestiny, kam dorazí 30. srpna. Tím získáme měsíc klidu, během nějž se velbloudi budou moci pást a odpočívat před námahou, která je bude čekat později.

Mezitím jsme dostali z Akaby podrobně vypracovaný plán určený Joyceovi. Týkal se samostatného operování arabských sil v oblasti Hauránu. Plán počítal s posilami, které měl do Abá al-Lisánu vyslat král Husajn, ale odmítl nám je poskytnout. Listopad se už také nehodil, protože všechny cesty v tomto ročním období už bývají rozbahněny.

Počasí a početní stavy jednotek mohou být věcí názoru, ale Allenby měl v úmyslu zahájit útok 19. září a na nás chtěl, abychom vyrazili čtyři nebo nejpozději dva dny před tímto datem. Vzkázal mi, že mu postačí, když se 16. září před Diráa objeví tři dospělí muži a jeden kluk s pistolemi v rukou. Ve skutečnosti však nepočítal s naší bojovou silou a nepočítal s námi ve svých taktických úvahách. V jeho očích jsme měli pouze morální a psychologickou cenu; měli jsme poutat pozornost nepřátelského velení v oblasti za Jordánem. Jako Angličan jsem jeho názor sdílel, ale z arabského hlediska bylo stejně důležité vzrušení a válčení, protože přinášelo Arabům sebeúctu, a bez něj by vítězství nebylo založeno na zdravých základech.

Proto jsme bez váhání přikročili k vypracování vlastního plánu. Postup z Abá al-Lisánu do Diráa bude trvat čtrnáct dní, přerušení tří tratí a návrat zpět do pouště další týden. Bojovníci si tedy musejí s sebou vzít zásoby na tři týdny. Podle dosavadních zkušeností jsem si spočítal, že dva tisíce jezdců na velbloudech bude na jedinou výpravu bez předsunutých zásobovacích základů a podpurných karavan potřebovat pět set pěšáků přepravovaných na zvířatech, baterii francouzských rychlopalných horských děl ráže 65 mm, odpovídající počet kulometů, dvě obrněná auta, ženisty, průzkumný oddíl na velbloudech a dva letouny. Takhle jsem si poněkud volně vyložil Allenbyho tři dospělé muže a jednoho kluka. Seznámili jsme s plánem Bartholomewa a dostali jsme od něho požehnutí.

Zato Young s Joycem nebyli zrovna nadšeni, když jsem jim oznámil, že jsme jejich skvělý plán roztrhali na kusy. Joyce byl přesvědčen, že dělám chybu. Obával se, že příchod cizinců zbaví Araby mužské pýchy a bojechtivosti. Potom jsme podrobně probrali jeden bod za druhým – početní stavy jednotek, jejich nasazení na frontu, transport, problémy s pastvou a krmením zvířat. Nakonec jsem vyrukoval se starou teorií, že musíme využít vlastních nedostatků a porazit Turky svou nejistotou. Youngův plán jsem považoval za špatný právě proto, že byl příliš přesný.

Místo plánovaných kroků jsem navrhoval, abychom vyslali tisíc velbloudů do Azraku, kde by se soustředili nejpozději do 13. září. 16. září bychom obchvátli Diráa a přerušili tratě. Po dvou dnech bychom se stáhli do prostoru východně od hidžázké dráhy a vyčkali, jak se bude vyvíjet situace u Allenbyho.

Nurí Šaalán by se k nám přidal s oddílem Ruwallů, příslušníků dalších kmenů i usedlých zemědělců z Hauránu. Young to však považoval za nezodpovědné dobrodružství.

Arabští důstojníci poté obdrželi britská vyznamenání za chrabrost projevenou v bojích v okolí Maánu. Tento projev Allenbyho uznání pozvedl ducha pravidelného arabského

vojska. Nurímu Pašovi Saídovi bylo nabídnuto velení výpravy proti Diráa, protože se pro tuto funkci ideálně hodil svou odvahou, autoritou i chladnokrevností. Okamžitě si začal vybírat čtyři sta nejlepších vojáků, jaké ve svých jednotkách měl.

Velitel francouzských dělostřelců Pisani, který se už pyšnil válečným křížem a bezmezně toužil po řádu za vynikající službu, převzal osobně velení nad čtyřmi horskými děly schneider, která nám poslal Cousse po Brémondově odjezdu domů.

Arabské hnutí se mezitím rozrostlo do té míry, že překročilo rámeček našich improvizovaných organizačních možností. Schylovalo se však k poslednímu jednání celé hry, a proto jsme museli nějak vyjít s tím, co jsme měli po ruce. Věřil jsem si natolik, že jsem byl v konečné instanci ochoten vzít veškerou odpovědnost na svá bedra. Ostatní si mysleli, že se vytahuju, když jsem to říkal nahlas, ale moje sebedůvěra nespočívala ani tolik na jistotě, že bych dokázal věc provést dokonale, jako spíše na tom, že bych ji raději jakžtakž dovedl k jakémusi konci, než abych ji úplně zkažil tím, že bych se vzdal předem.

99

Nastal konec července a expedice vyslaná proti Diráa musela vyrazit nejpozději do konce srpna. Čekal nás rušný měsíc příprav. Nejdříve jsme navázali styk s Nurím Šaalánem, k němuž jsme měli nejdělsí cestu. Pozvali jsme ho na schůzku s Fajsalem, která se měla konat 7. srpna v Džaafaru.

Další byl na řadě Buxton. Důvěrně jsem sdělil Fajsalovi, že přijede se svým oddílem. Abychom se vyhnuli ztrátám, útok na Mudawwaru musí být úplné překvapení. Rozhodl jsem se, že jim osobně budu dělat průvodce na prvním úseku přesunu, až potáhnu okolím Akaby, končinami obývanými nevypočítatelnými divokými Huwajty.

Proto jsem odjel rovnou do Akaby, kde jsem s Buxtonovým povolením vysvětlil každé eskadroně, kudy a jak bude postupovat. Potom jsme se vydali na cestu. Projeli jsme nepřívětivou soutěskou lthmu, pod červenými útesy Nadždu a postupně jsme se přiblížili až k vnitřní svatyni Rummu. Tamní krajina se neuspokojila rolí pouhého doplňku, ale vstoupila sama na nebe a my užvanění lidští tvorové jsme se proměnili v prach u jejích nohou.

Rummu vojáci poprvé zažili, jaké je napájet velbloudy s Araby jako rovní s rovnými, a musím přiznat, že měli potíže. Ale na druhé straně se chovali s mimořádnou mírností. Buxton, který sloužil léta v Súdánu, mluvil arabsky a vyznal se v nomádských mravech, na ně měl uklidňující vliv a ve stejném duchu působili náčelníci britští důstojníci na Araby. Díky jejich diplomatickému úsilí a péči řadových britských vojáků nedošlo k ničemu nenapravitelnému.

Zdržel jsem se v Rummu celý den. Potom jsem se vrátil do Akaby, provázen pouze šestičlennou stráží, složenou z bojovníků, kteří se na nic neptali a sledovali mě na každém kroku jako stíny, zcela ve svém živlu v písku, křoví i kopcích. Dolehl na mě stesk po domově, jelikož jsem si naléhavě uvědomil, že žiju jako psanec mezi Araby, využívám jejich nejvyšších ideálů a z jejich lásky ke svobodě dělám další nástroj, jenž má pomoci Anglii k vítězství.

Akabě se shromáždil i zbytek mé tělesné stráže a nemohl se dočkat vítězství, jelikož jsem Hauránům slíbil, že je oslaví ve svých osvobozených vesnicích, a stanovené datum se už blížilo. Proto jsme se na větrném pobřeží nadechli mořského vzduchu a vyrazili jsme na cestu. Bylo jich za mnou celkem šedesát. Minii jsme do hnědých hor, v nichž se skrývala Guwajra. Na bocích sestavy vpravo i vlevo jeli podle kmenového zvyku básníci a pěvci. Cestu nám tedy krátila hudba. Velitel litoval jen toho, že nemám vlastní válečný prapor jako nějaký princ.

V Guwajře čekal letoun. Nurí Šaalan a Fajsál si přáli, abych se okamžitě dostavil do Džaafaru. Vzduch byl řídký, takže jsme stěží přeletěli nad vrcholem horského pásma.

Přemýšlel jsem o zřícení a snad jsem je napůl přivolával. Byl jsem si téměř jist, že se Nuri bude dožadovat dodržení naší napůl uzavřené nečestné dohody, jejíž praktické uskutečnění mu připadalo ještě hanebnější než uzavření. Smrt při leteckém neštěstí by znamenala slušné východisko.

Celou cestu jsem si lámal hlavu a jako vždy se ve mně sváni instinkt s rozumem. Instinkt mi říkal „Umři“, kdežto rozum tvrdil, že by to znamenalo jen uvolnění pouta a získání svobody pro duši. Když jsem neváhal riskovat život, tak proč tolik okolků kvůli troše špíny, která na něm ulpí? Přesto mi však život a čest připadaly jako dvě naprosto odlišné sféry a jednu nebylo možno koupit na úkor druhé. A pokud šlo o čest – copak jsem ji neztratil už před rokem, když jsem ujistil Araby, že Anglie dodrží své slovo?

Nebo snad čest je nějaká Sibylina věštba, jejíž nepatrné zbytky jsou tím cennější, čím větší část se ztratí? Vyrovnejí se jednotlivé části celku? Protože jsem se uzavřel se svými problémy do sebe, neměl jsem nikoho, kdo by mohl posoudit míru mé odpovědnosti. Ponižující fyzická námaha vyústila vždy v touhu po nové, zatímco pochyby a věčné otázky strhávaly mou mysl do závratného víru a neponechávaly sebemenší prostor k přemýšlení.

Nakonec jsme bezpečně přistáli v Džaafaru, kde naše setkání s Fajsalen a Nurím proběhlo hladce a bez jediné zmínky o ceně, již jsem měl zaplatit.

Při jednání jsme se snažili přivést Araby k tomu, aby sami přistoupili na naše nápady. Moje hlavní chyba, slepota, již jsem jako vůdce projevoval (protože jsem plál touhou najít co nejrychlejší prostředky k obrácení ostatních na svou víru), jim stavěla před oči definitivní obraz našeho cíle, který ovšem v praxi existoval pouze v podobě nekonečného usilování dosáhnout nedosažitelného imaginárního světla. Naše skupinka pokoušející se hledat světlo ve věcech připomínala smečku psů, kteří zoufale očichávají podstavec svícnu.

Ironické přitom bylo, že jsem měl raději předměty než život nebo ideje; byl to nesourodý prvek v mých odpovědích na nakažlivé volání po činu, který kladl důraz na různorodost věcí. Bylo pro mě těžké zvládnout pocity i akce. Po celý život jsem toužil po jediném – po moci vyjádřit se nějakou imaginativní formou –, ale vždycky jsem se příliš rozptyloval a nedokázal jsem se naučit potřebnou techniku provedení. Nakonec mi náhoda se zvráceným smyslem pro humor poskytla příležitost tím, že mě postavila do středu arabského povstání, epického tématu, které samo vedlo můj zrak i mou ruku, a nabídlo mi vyjádření prostřednictvím literatury, umění, které žádnou techniku nemá. Proto jsem se vzrušoval pouze vnitřním mechanismem. Epické sklony mi byly cizí, a proto jsem v sobě nemohl najít takového Audu. Připadal mi fanatický jako hory Rummu a starý jako Mallory.

Uprostřed Arabů jsem si připadal jako skeptik, který přišel o iluze, a záviděl jsem jim jejich lacinou víru. Nevědomí, povrchní a podvedení si v našich řadách žili slastně. Byli glorifikováni naším podvodem. Platili jsme jim vlastní sebeúctou a oni přišli k nejhlubšímu zážitku svého života. Čím hlubší pohrdání a odsouzení jsme pociťovali sami vůči sobě, tím cyničtěji jsme mohli být hrdější na ně, na své vlastní výtvoř. Byli to hlupáčci, kteří nám naletěli a upřímně bojovali proti nepříteli. Dávali se odfouknout našimi úmysly jako plevy, přestože nebyli plevami, ale nejstatečnějšími, nejprostšími a nejveselejšími muži. *Credo quia sum?* Ale copak nevěřilo veškeré stvoření v nejrůznější podoby zpotvořené spravedlivosti? Upřímné naděje, navršené za léta krátkozrakými davy, přece mohou vtisknout i neochotné modle rysy pravého božství a posilovat je pokaždé, když se k němu lidé mlčky modlili.

slunečních paprsků myšlenek a křečovitých pokusů o vyjádření ideje. Tehdy jsem si uvědomil, že dáváním přednosti Neznámému před Bohem jsem si našel pouhou únikovou ideu, která mě ukolébala jen do falešného klidu a míru. Vydržet na základě rozkazu, nebo protože to je povinnost – to je snadné. Voják snáší pouze nedobrovolně inkasované údery, kdežto vůle musí vydržet až do úpadu svého nositele, aby se sama udržela v bezpečí a ostatní vystavila ohrožení. Bylo by bývalo hrdinské, kdybych riskoval svůj život ve jménu věci, v níž jsem nemohl věřit, ale nechat jiné upřímně umírat ve jménu své vlastní modly, znamenalo okrást je o duši. Protože Arabové považovali naše slova za pravdu, byli ochotni se pro ně dát zabít a tím bylo dáno, že jejich činy vypadaly spíš náležitě než slavně. Přijít s určitou výzvou a potom s otevřenými očima padnout ve jménu jejího vlastního obrazu to je slavnější.

Mnozí však ztroskotali na korálovém útesu ješitného přesvědčení, že naše vytrvalost může přinést vykoupení, dokonce možná pro celý národ. Takový falešný předpoklad ovšem přinášel přechodné uspokojení a pocit vítězoslávy.

Opravdové vykoupení by však muselo přijít svobodně a s dětsky nezkaženou myslí. A my vůdcové jsme neměli možnost ubírat se rovně po křivolaké stezce vedení praktického postupu. Přesto nejsem ochoten připustit, že můj mlčenlivý souhlas s arabským podvodem lze připsat na vrub charakterové slabosti nebo vrozeného pokrytectví, i když uznávám, že jsem musel mít jakési sklony k předstírání, protože jinak by se mi nemohlo podařit tak dokonale obelstít tolik lidí a dva roky vést a nakonec dovést k úspěšnému konci lest, kterou vymysleli a začali uskutečňovat jiní. Zpočátku jsem neměl s arabským povstáním nic společného. A na konci jsem byl odpovědný za to, že se svým původcům stalo nepříjemnou přítěží. Kdy jsem se přitom stal z pouhého pomahače hlavním viníkem, musí rozhodnout někdo jiný. Na tomto místě musí stačit mé přiznání, že od tažení do Akaby jsem hořce litoval, že jsem se do povstání dal zaplést; pocíťovaná hořkost mi stačila kazit všechn volný čas, ale nepřiměla mě k tomu, abych se na akci přestal podílet. A to také bylo příčinou kolísání mé vůle a nekonečných nejapných nářků.

101

Siddons mě ještě téhož večera dopravil: letadlem zpět do Guwajry a v noci jsem v Akabě sdělil Dawnaymu, který právě dorazil, že události probíhají bouřlivě, ale zato hladce. Druhý den nám letci předali hlášení, jak dopadl Buxton u Mudawwary. Rozhodl se, že zaútočí za letecké podpory ze tří stran ještě před svítáním. Jeden oddíl měl zaútočit přímo na objekty nádraží a zbývající dva na hlavní obranná postavení.

Jižní obranné postavení, které zasáhlo několik pum, padlo bez potíží. Severní opevnění, kde bylo umístěno i jedno dělo, projevilo větší bojeschopnost a zasypalo prudkou palbou nádraží i naše postupující jednotky. Buxton nařídil, aby se na postavení soustředila palba Brodieho děl. To se také s obvyklou přesností stalo, Siddons znovu usedl do letadla a svrhl několik pum a velbloudí sbor ostřeloval Turky z lewisů. V sedm ráno se vzdal poslední z obránců. Naše ztráty obnášely čtyři mrtvé a deset raněných, kdežto Turků padlo jednadvacet a sto padesát jich upadlo do zajetí. Kromě toho jsme ukořistili dvě polní děla a tři těžké kulometry.

Buxton nařídil zdemolovat celé nádraží a pak zavelel: „Vpřed!“ Na tento povel se zvedlo čtyři sta velbloudů a za zvuků připomínajících polnici posledního soudu vyrazilo do Džaafaru. Dawnay se velmi moudře dostavil do Abá al-Lisánu, kam ho poslal Allenby s varováním pro Fajsala. Měl mu klást na srdce, aby se nepouštěl do žádných zbrklých podniků, protože britský postup byl dílem náhody a Arabové by se mohli snadno octnout na nesprávném břehu Jordánu, kam by jim nebylo možné přijít na pomoc. Allenby Fajsala především naléhavě varoval před ukvapeným postupem na Damašek a zapřísahal

ho, aby vyčkal, dokud se situace nevyvine jednoznačně příznivě.

Fajsal vyslechl Dawnayho naléhání s úsměvem a odpověděl, že se tento podzim pokusí vstoupit do Damašku, i kdyby se měla zřítit nebesa, a kdyby Britové nebyli s to dodržet svůj podíl na útoku, ušetřil by vlastní lidi tím, že by uzavřel s Turky separátní mír.

Udržoval už dávno styky s různými místy v Turecku a korespondenci s ním zahájil sám Džamal Paša. Když byl zrovna střízlivý, držel se instinktivně islámu a povstání v Mekce považoval za boží trest. Byl proto ochoten udělat skoro všechno, jen aby byl napraven takový prohřešek proti víře. Fajsal poslal poučné dopisy do Egypta v naději, že tam z nich vyčtou totéž co my, ale štáby chápaly jednotlivé body doslova, a proto jsme nakonec dostali pokyn, abychom odpověděli, že mezi námi teď rozhodne pouze meč. Znělo to skvěle, ale taková příležitost, poskytující tolik protichůdných možností, nemohla být promarněna.

Dohoda s Džamalem samozřejmě nebyla možná. Srazil v Damašku příliš vysoce postavené hlavy, ale kdybychom na to byli obratnými narážkami upozornili, mohli jsme prohloubit vnitřní spory v Turecku.

Naším prvořadým cílem byly protiněmecky zaměřené kruhy generálního štábu v čele s Mustafou Kemalem, kterým záleželo především na „tureckosti“ jejich hnutí a určitě by byly ochotny přiznat autonomii arabským provinciím a v tomto duchu se napříště korespondence rozvíjela skvěle. Turečtí vojáci si postupně začali stěžovat na jednotlivce, kteří dávají přednost náboženství před strategickými zájmy, a racionalisté psali, že Fajsal pouze předčasně zahájil činnost, na niž pomýšlejí sami a jejímž cílem je nevyhnutelné sebeurčení Turecka.

Když se o této činnosti dověděl Džamal, začal rozhodně jednat. Nejdříve nám nabídl autonomii Hidžázu a později i Sýrie a Mezopotámie. Fajsal však nebyl pořád ještě spokojen. Vystoupil s opovážlivým požadavkem koruny pro území, která měl spravovat Husajn z Mekky. A Turci nám nakonec odpověděli, že nárok Prorokových potomků na duchovní vedení celého islámu jim připadá logický!

Komické rysy těchto dopisů nesmí zastínit skutečnou roli, jakou sehrály při vnitřním rozložení tureckého generálního štábu. Staromódní muslimové v šerifovi viděli hříšníka, jemuž nelze odpustit. Modernisté ho považovali za upřímného, ale netrpělivého nacionalistu, který naletěl na britské sliby. A chtěli mu napravit hlavu spíš argumenty než vojenskou porážkou.

Jejich největším trumfem byla Sykes-Picotova smlouva, garantující rozdělení Turecka mezi Anglii, Francii a Rusko zcela ve starém duchu, která byla zveřejněna sovětskou vládou. Džamal předčítal nejchoulostivější pasáže na banketu, který uspořádal v Bejrútu.

Naštěstí jsem Fajsala hned v počátečních fázích povstání informoval o existenci této smlouvy a zároveň jsem ho zapřísahal, aby Arabové nedůvěřovali jako jeho otec britským slibům, ale vlastním vojenským výkonům.

V této situaci zasáhla i britská vláda, a sice zcela lehkomyšlně v duchu zásady o levici, která neví, co dělá pravice. Přislíbila Arabům, že si budou smět ponechat všechna území, která za války dobudou na Turecku. A tato příznivá zvěst se okamžitě rozkřikla po celé Sýrii.

Aby povzbudila sklíčené Turky a nám zase ukázala, že může rozdat tolik slibů, kolik je zainteresovaných stran, britská vláda nakonec popřela dokument A vydaný šerifovi, dokument B vydaný spojencům i dokument C vydaný arabskému výboru dokumentem D vydaným lordu Rothschildovi, nové veličině ve hře, jehož rase bylo přislíběno cosi mlhavého v Palestině. Starý Nurí Šaalan, zamračený a zmatený, si přinesl složku dokumentů a zeptal se mě, kterým z nich vlastně může věřit. Jako vždycky jsem mu odpověděl, že těm nejnovějším, ale emír, který ctil své slovo, pochopil ironii v mém hlase. I nadále dělal pro úspěch našeho tažení, co bylo v jeho silách, ale upozornil mě, abych se nedivil, kdyby náhodou nedodržel nějaký slib, protože pojal novější úmysl!

Džamal však byl hrubý a paličatý a nevzdával se naděje. Po Allenbyho porážce u Saltu k nám vyslal Abdulkádirova bratra Muhammada Saída, který se, když stanul před Fajsalem a přednesl mu Džamalovu nabídku míru, choval velice skromně.

Fajsal mu odpověděl, že přichází ve velice vhodném okamžiku. Kdyby Turci vyklidili Ammán a předali do rukou Arabů správu celé provincie, mohl by jim za to nabídnout loajální chování celého arabského vojska. Alžírský nohsled, který si myslel, že dosáhl obrovského úspěchu, pádil ze všech sil do Damašku, kde ho Džamal za všechno jeho zbytečné úsilí div neoběsil.

Znepokojený Mustafa Kemal požádal Fajsala, aby nenahrával Džamalovi, a přislíbil, že až se Arabové zmocní svého hlavního města, nespokojené síly v Turecku se postaví za Envera a jeho německé spojence v Anatólii. Mustafa doufal, že se k němu přidají všechny turecké síly na východ od Tauru, a to mu umožní vytáhnout přímo na Cařihrad.

Vývoj událostí nakonec překazil tato složitá vyjednávání, do nichž nebyl zasvěcen ani Egypt, ani mekský šerif. Obával jsem se, že postavení Britů ve Fajsalových očích bude otřeseno, ale při vši upřímnosti vůči bojujícím Arabům jsme si nemohli uzavřít všechny cesty k dosažení dohody s Tureckem. Kdyby válka v Evropě skončila špatně, bylo by to pro Turky jediné východisko. Vždycky mě pronásledovaly obavy, že by Británie mohla hodit Fajsala přes palubu a uzavřít separátní mír s tureckými konzervativci, a ne s nacionalisty.

Britská vláda v tomto směru zašla velmi daleko, aniž o tom uvědomila svého nejslabšího spojence. Informace o jednotlivých konkrétních krocích a návrzích (které by zpečetily osud mnoha Arabů bojujících na naší straně) jsem nedostával úřední cestou, ale musel jsem si je opatřovat soukromě. A i tak mi přátelé poskytli víc než vláda pouze v jednom případě z dvaceti: úřední postup a mlčení mi však zároveň poskytovaly příklad, návod a výmluvu, abych se choval stejným způsobem.

102

Po mírových jednáních jsme se mohli opět pustit do čisté práce. Dohodli jsme se s Joycem, že si uděláme ještě jeden automobilový výlet, tentokrát do Azraku, abychom prozkoumali terén ležící na cestě k Diráa. Proto jsme se vypravili do Džaaafaru, kde jsme přivítali vítězný soumarský sbor, který se za soumraku vrátil ve vzorně vyrovnaných formacích, náležitě pyšný na úspěch v Mudawwaře. Buxton prohlásil, že jsou schopni vyrazit kamkoli.

Prozatím jsme čekali dávky proviantu na čtyři dni, které jim byly vydány ze skladu, a pak následoval odpočinek trvající dva dny a dvě noci. Druhý den brzy po ránu jsme s Joycem nasedli do obrněného auta a doprovázeni osobním autem jsme bez potíží dojeli do Wádí Bíru, u jehož studní tábořil Audův příbuzný. Dohodli jsme se s ním, že se postará o Buxtonovy muže, a pak jsme hned pokračovali v cestě. Jako průvodce jsme si s sebou vzali jednoho mladíka z kmene Širárů. Jeho zkušenosti s jízdou na velbloudech nám sice v pětibunovém obrněném autu nebyly příliš platné, ale doufali jsme, že bude alespoň schopen ukázat cestu dalším vozidlům, která přijedou za námi.

Náhorní plošina měla křemenitý povrch, občas přerušovaný vyschlými náplavy, a tak jsme snadno spolykali poslední kilometry, které nás dělily od Wádí Džinzu, kde byl dostatek pastvin.

Abú Tadjiové s obavami sehnali pasoucí se zvířata dohromady a pak se vrhli s puškami v rukou a s válečnickým pokřikem vstříc našim autům. Když jsme zastavili, přivítalo nás pět jezdců na velbloudech, se vši obřadností a jako přátele. Byli to Huwajtové, loupežníci, kteří se svými sklony nikdy netajili, ale teď se tvářili jako vtělená dobrota a nahlas vykřikovali, jak jsou rádi, že se tu se mnou tak nečekaně setkávají. Nařídil jsem jim stručně, aby se bezodkladně vrátili do svých stanů, a oni zkrotle odjeli západním směrem.

My jsme jeli dál podél východního břehu Umm Charúku. Půda byla pořád pevná, ale postup zpomalovala četná koryta přítoků, která jsme byli nuceni překonávat; na

místech, kde nebylo dno dostatečně vyschlé, jsme si museli vypomáhat hatěmi z nasekaného křoví. Kvečeru jsme už projížděli údolními hustě porostlými trávou příštími pastvinami pro naše zvířata.

Ráno jsme byli natolik prochladlí, že jsme si udělali teplou snídani a teprve potom jsme nasedli do aut a pokračovali dál. Projeli jsme Umm Charúkem, širokým údolím Dhirwy, nepozorovaně jsme minuli rozvodí a nakonec jsme se ocitli v Džusá. Byly to samé mělké vodní systémy, protékající kolem Ammáří do Sirhánu. V Ammáří jsem se chtěl zastavit, protože v případě neúspěchu u Azraku by to bylo naše nejbližší útočiště, kdyby tam ovšem projela auta. A takových „kdyby“ bylo na každém kroku tisíc.

Naši řidiči Rolls i Sanderson si v noci odpočinuli a přešli nízký hřeben Džusá do velkého údolí. Odpoledne jsme spatřili popelavě šedé křídové břehy, sjeli po jejich svazích dolů do Sirhánu a ocitli se jen kousek od tamních napajedel. Ujistili jsme se, že náš ústup proběhne vždy v bezpečí, protože žádný nepřítel není natolik mobilní, aby nám dokázal současně odříznout cestu k Azraku i k Ammáří.

Doplnili jsme chladiče hroznou vodou z jezírka, v němž kdysi dováděl Farrádž s Daudem, a vyrazili jsme přes nízké hřebeny směrem k západu, abychom se zbytečně nevystavovali přepadovým oddílům, které by na nás mohly potmě náhodou narazit. Posadili jsme se s Joycem a pozorovali západ slunce: obloha přešla ze šedivé barvy k růžové a později rudé a nakonec zřívověla tak nesnesitelně, že jsme museli zadržet dech ze strachu, jestli snad nevyšlehne plamenem nebo nezahřmí bleskem, které by prolomily její závratnou nepohnutost. Ostatní mezitím v klidu otevřeli konzervy, pokladli na suchary nakrájené maso, rozložili je na příkrývku, uvařili čaj – a měli jsme prostřeno k večeři! Pak jsme se zavrtali do dalších příkrývek a spali, jako když náš do vody hodí.

Ráno jsme rychle přešli deltu Ghadafu a pokračovali po náplavu, který se táhl celých deset kilometrů jižně a východně od bažin ležících pod starým hradem v Azraku.

Potom jsme projížděli krajinou porostlou tamaryšky a nakonec jsme zastavili v Ajn al-Asadu, kde jsme se skryli v hustém porostu vysokého rákosí, mezi jehož stonky kapaly průsvitné krůpěje vody připomínající drahokamy. Opatrně jsme vyjeli na kopec, jehož úbočí poseté hroby se zvedalo nad velkými jezírky, a přesvědčili jsme se, že u napajedel nikdo není. Nad širokým okolím se vznášel horký opar, ale tady u tekoucí vody se dusno nestačilo koncentrovat, všude bujela zeleň a držela se tu hejna ptáků a stáda gazel, která se, vyrušena burácením našich výfuků, chystala k útěku.

Rolls projel svým vozidlem kolem starého rybníka postaveného Římany, vyhnuli jsme se západnímu lánovému poli, přešli vyschlý močál, momentálně porostlý hustou trávou, a dorazili k namodralým hradbám mlčenlivé pevnosti Azraku, z níž k nám doléhalo jenom hedvábné šustění palem a za jejíž nehybností se zřejmě skrýval spíš strach než klid a mír.

Zastavili jsme se pouze na krátkou dobu. Vylezl jsem s Joycem na západní věž a oba jsme shodně konstatovali, že Azrak má jako základna pro akce mnoho různých výhod, ale bohužel také jednu velkou nevýhodu: v okolí není vůbec pastva. Potom jsme vyrazili k severu, kde na jednom výběžku náplavů našel Siddons další vhodnou přistávací plochu pro naše letouny. Její hlavní přednosti byla přehlednost a viditelnost. Naše letouny, které se přemístí na novou základnu ze vzdálenosti tří set šedesáti kilometrů, nebudou moci přehlédnout zdejší lesklou plochu, odrážející se ve slunečním světle.

Potom jsme se vrátili do Ajn al-Asadu, kde jsme předtím nechali obrněné auto, a znovu vyrazili zvýšenou rychlostí po otevřené poušti s křemenným povrchem. Po horkém odpoledni, stráveném na cestě, jsme kvečeru dojeli na hřeben oddělující údolí Džusá a našli jsme si snazší a kratší cestu, než po jaké jsme přijeli.

Noc nás zastihla jižně od Ammáří. Utábořili jsme se na nejvyšším bodě okolí, kde vanul neocenitelný chladivý vánek, přinášející po úmorně horkém dni vůni květin až z hor Džabal Drúzu.

Po věčen a čaji jsme se pohodlně uložili k spánku. Tento výlet pro mě byl velmi příjemný, protože jsem odpovídal pouze za hledání cesty. A kořením pro mě byly úvahy širárského mladíka, který se mi svěřoval, protože jsem nosil stejný oděv jako on a hovořil

jeho nářečím. Protože byl vlastně společenský vyvrženec, nikdo předtím se na něho neohlížel. Mladík žasl nad chováním Angličanů, kteří nikoho nebili, a dokonce ani nevyhrožovali.

Svěřoval se mi se svými dojmy o našich vojácích. Každý z nich podle něj žil sám pro sebe, jako by tvořil celou rodinu, a z uniforem na něj číselná jakási neustálá sebeobrana. Místo volných arabských hávů chodili celý den v horku a žáru v těsném, nepoddajném obalu, připomínajícím kůru stromů.

Všichni byli hladce vyholeni a oblečeni stejně jeden jako druhý, takže je bylo těžké navzájem rozeznat. Jídlo si nemuseli vařit, pili horké nápoje a skoro vůbec spolu nemluvili, ale někdy stačilo slůvko a propukli v nepochopitelný hlasitý řehot, který mu připadal nevhodný a nelidský. Byl přesvědčen, že všichni jsou mými otroky a že si v životě užiji málo klidu a radosti, přestože pro Širára by bylo svátkem, kdyby si mohl sedět jako oni a prohánět se jako vítr, a pravou poctou by bylo, kdyby mohl denně jíst maso, maso z konzerv.

Ráno jsme vyrazili po hřebeni, abychom odpoledne byli v Bíru. Naneštěstí nám několikrát praskly pneumatiky, takže jsme museli zastavit, zvednout auto heverem a vyměnit pneumatiku nebo celé kolo. V poledne jsme dojeli k hlavnímu hřebeni Rás Muhajwar. Slíbil jsem našťvaným řidičům, že se jim pojedou jako po másle.

A měl jsem pravdu! Nálada nám stoupla a dokonce i pneumatiky přestaly zlobit. Mohli jsme se začít rozhlížet: vlevo pod námi jsme viděli údolí svažující se k Sirhánu a vpravo jsme dohlédli až k hidžázské dráze. Skvrny třpytící se v dálce v horkém oparu byla bílá nádražička zalitá slunečním světlem.

Kvečeru jsme dosáhli konce celého hřebene a s první tmou jsme dorazili ke studnám v Bíru. V údolí plápolal jeden oheň vedle druhého: Buxton, Marshall a soumarský sbor právě budovali tábor, aby si odpočinuli po dvoudenním pochodu z Džaaafaru.

V Bíru byly k dispozici pořád ještě jen dvě studně, a proto docházelo ke třenicím. U jedné čerpali vodu Huwajtové a Baní Sachrové, aby napojili svých šest set velbloudů, vyprahlých po celodenní cestě za pastvou, a u druhé se tísnil shluk tisíce lidí, skládajících se z Drúzů a syrských utečenců, damašských obchodníků a Arménů cestujících do Akaby. Tito nezkušení cestovatelé nám svými hlasitými spory bránili v přístupu k vodě.

Okamžitě jsme s Buxtonem svolali válečnou poradu. Young prozíravě poslal do Bíru zásoby na čtrnáct dní jak pro vojáky, tak pro zvířata. Nakonec však na místo dorazily jen zásoby na osm dní pro muže a na deset dní pro zvířata. Zásobovací kolona vyrazila z Džaaafaru pouze díky Youngovu krajnímu vypětí vůle. Poháněči velbloudů se div nevzbouřili, protože se báli nástrah, jaké je čekaly na poušti. Zbytek proviantu a píce poztráceli, rozkradli nebo prodali cestou.

Podezíral jsem bědující Armény, ale protože bychom od nich stejně nic nezískali zpátky, museli jsme přizpůsobit plán změněným podmínkám. Buxton zbavil svou kolonu všeho, co nebylo nezbytně nutné, a já omezil počet obrněných aut ze dvou na jedno a navíc jsem změnil směr postupu.

103

Pomáhal jsem, nepatrně a lenivě, příslušníkům soumarského sboru čerpat vodu z dvanáctimetrových studní a vyhříval se v přízni, jakou mi dávali najevo Buxton i jeho podřízení. Bylo jich plné celé údolí. A pak ještě Huwajtů, které předtím v životě nenapadlo, že by na světě mohlo být tolik Angličanů, a teď se na ně nemohli vynadávat. Byl jsem hrdý na své krajany, protože prováděli práci, kterou si sami uložili, naprosto samozřejmě a suverénně. Arabové vedle nich vypadali v rodné Arábii jako cizinci a také rozmluvy s Buxtonem byly příjemné, protože měl pochopení, byl sečtělý a ničeho se nebál, ale bohužel musel většinu času věnovat přípravám dlouhého usilovného

pochodu.

Proto jsem byl nucen strávit mnoho hodin o samotě a mohl jsem se o svých třicátých narozeninách věnovat úvahám, kam jsem to vlastně duševně dotáhl. Bůhví proč se mi vybavilo, že jsem si před čtyřmi roky přál, abych byl ve třiceti generálem, nebo abych byl pasován na rytíře. Podobné světské pocty (pokud bych přežil následující čtyři týdny) jsem měl na dosah, jenomže vědomí falešného postavení, jaké jsem zaujímal mezi Araby, mě mezitím stačilo vyléčit z podobných primitivních ambicí, ale přesto mě nepřipravilo o touhu zachovat si mezi lidmi dobrou pověst.

Tato touha vrhala hluboké podezření na mou vlastní upřímnost k sobě samému. Jen vynikající herec by dokázal natolik ovlivnit příznivé mínění o své osobě. Arabové mi věřili, Allenby s Claytonem mi důvěřovali, tělesní strážci pro mě umírali, ale já si začínal klást otázku, zda dobrá pověst všech slavných lidí nebyla založena podobně jako moje na podvodu.

Teď mi však nezbývalo než se smířit s cenou za všechno to hraní. Všechny mé pokusy o prozrazení pravého stavu byly považovány za projev falešné skromnosti a snižování vlastních zásluh, protože lidé vždy ochotně věří romantickým smyšlenkám. Toto komické směšování ostýchavosti se skromností mě dráždilo. Nebyl jsem skromný, ale styděl jsem se za svou neobratnost, tělesnou skořápku a osamělost, pro niž jsem nemohl najít rovnocenného společníka, a musel jsem se spokojit pouhými známými, hotovými přesně vymezenými a nepříjemně definitivními jako krystal.

Při jednání s lidmi jsem měl vždycky pocit nedostatečné hloubky. To vedlo ke zbytečně podrobnému vysvětlování – a to je vada všech amatérů, kteří se nevyznají ve svém oboru. Stejně jako jsem přeháněl uvažování o válce, jelikož jsem nebyl profesionální voják, tak jsem také přepínal svou činnost, jelikož jsem nebyl mužem činu. Obojí úsilí bylo příliš vědomé a mé nitro si vždy uchovávalo vnitřní kritický odstup k mým činům.

K tomu je nutno přičíst navzájem se násobící břemena hladu, únavy, horka, chladu a zvířecosti žití mezi Araby. Všechny tyto faktory podporovaly prohlubování abnormality. Mé zápisníky nebyly plné faktů a čísel, ale pasáží popisujících stavy mysli, snění a sebezpytování vyvolaných nebo ovlivněných situacemi, v nichž jsme se ocitli, vyjádřené abstraktními výrazy, které diktoval přerušovaný rytmus velbloudí chůze.

O třicátých narozeninách jsem v Bíru, abych uspokojil svůj smysl pro upřímnost, začal pitvat své přesvědčení i pohnutky a tápal jsem ve své naprosté vnitřní tmě.

Byl jsem si dobře vědom propletenosti sil a tváří, který se ve mně skrýval. Chtěl jsem se zalíbit lidem – tak silně, že jsem se nedokázal plně otevřít žádné jiné bytosti. Měl jsem strach, že bych nemusel uspět, a proto jsem zanechal všech pokusů. Navíc jsem měl problémy s náležitou úrovní; intimní vztah mi připadal hnusný, pokud protějšek nemohl dát perfektní odpověď touž řečí, týmž způsobem a z těchže důvodů.

Chtěl jsem se proslavit – a přitom se má hrůza, že budu známý a slavný, vyrovnala hrůze z toho, že mě někdo pozná. Pohrdání k slabosti pro pocty mě vedlo k odmítnutí všech nabízených vyznamenání. Chránil jsem si nezávislost skoro stejně jako beduín, ale vinou nedostatečné obrazotvornosti jsem se nejlépe viděl v namalovaných obrazech a náhodou vyslechnuté poznámky jiných mě nejvíc utvrzovaly v pravosti vlastních dojmů.

Nižším vrstvám přirozenosti jsem se vyhýbal, protože jsem v nich viděl odraz naší neschopnosti dosáhnout skutečné oduševnělosti. Když mi byly vnuceny, nesnášel jsem je. Dotknout se rukou živé bytosti jsem považoval za pošpinění, a kdykoli se mě někdo dotkl nebo o mě projevil příliš rychle zájem, celý jsem se roztřásl. Byl to vrozený odpor k doteku, jaký je vlastní atomům a padajícím sněhovým vločkám. Kdybych neměl tyranskou hlavu, byl bych si sám vybíral protějšek. Toužil jsem po absolutismu žen a zvířat a nejvíc jsem plakal nad svým osudem, když jsem spatřil vojáka s dívkou nebo muže mazlíčího se se psem, protože jsem chtěl být zároveň i povrchní, i dokonalý, ale žalářník, kterého jsem si nosil sám v sobě, mě vždycky zadržel.

Přitahovaly mě věci ležící pod mou úrovní a všechny mé radovánky a dobrodružství

směřovaly dolů. Jako bych v ponižování nacházel jistotu a absolutní bezpečí. Člověk může dostoupit do jakékoli výše, ale vždy existuje animální úroveň, pod níž už nelze klesnout. Toto vědomí přinášelo uspokojení a oporu.

Žádná myšlenka mě nikdy nedokázala nadlouho uspokojit. Proto jsem nedůvěřoval odborníkům, jejichž mozky byly často obehnané vysokými zdmi. Stačilo jim, že znají každický kámen na svém věžeňském dvoře, kdežto já chtěl vědět, v kterém lomu byly ty kameny vylámané a kolik zaplatili kameníkovi. Osobně jsem si vždy dovedl najít materiál vhodný pro daný účel a vůle mě vždy spolehlivě přivedla na některou z mnoha cest vedoucích od stanovení cíle k jeho praktickému dosažení.

Spoustu věcí jsem vzal do ruky, pohrál si s nimi, prohlédl si je a zase odložil, protože jsem nebyl vnitřně přesvědčen, že je nutné je dělat. Představa mi připadala skutečnější než činnost. Posedaly mě nejrůznější ambice, ale zase mě vždy pustily.

Kdykoli jsem pracoval, snažil jsem se někomu sloužit, jelikož být v čele znamenalo být příliš na očích. Podřizováním se rozkazům jsem se učil hospodárnosti v myšlení, která je tak obtížná a stává se chladným místem, kde lze uchovávat zásoby charakteru a vůle, a vede bezbolestně k zapomenutí na činnost. K mému neúspěchu přispělo i to, že jsem si nedokázal najít šéfa, který by dokázal využít všeho, co ve mně bylo. Všichni mi z neschopnosti, bázlivosti nebo přízně dopřávali volnosti, jako by nechápali, že dobrovolné otroctví je hlubokou pýchou morbidního ducha a bolest snášená za jiné nejochotněji přijímanou ozdobou. Místo toho mi poskytovali naprostou volnost, jíž jsem zneužíval s nezřízenou nestoudností. Každý sad, v němž je co ukrást, přece musí mít hlídače, psa, vysokou zeď, ostnatý drát. K čertu s beztrestností, z níž člověk nemůže mít ani radost.

Fajsal byl odvážný slabošský a nevzdělaný duch, který se pokoušel o dílo, na jaké by stačil jen génius, prorok nebo mimořádný zločinec. Sloužil jsem mu ze soucitu a to byla pohnutka, která degradovala oba. Allenby se mé představě o pánovi, jemuž bych chtěl sloužit, přibližoval více, ale já se mu musel vyhýbat a bál jsem se před ním sklonit, abych si náhodou nevyšiml, že stojí na hliněných nohou. Ale přesto pro nás tento muž ztělesňoval idol.

Když jsem slyšel, jak někdo chválí jiné, propadal jsem záchvatům zoufalství nad sebou, jelikož jsem ta slova bral doslova, ale i kdyby byl někdo třeba desetkrát pochválil mě, nebyl bych ho bral vážně. Mnohokrát jsem sám nad sebou konal vojenský soud, a nemohl jsem se tomu za žádnou cenu vyhnout, protože jsem znal poměr mezi dosaženými výsledky akce a jejími vnitřními zdroji. Všechno, co mi mohlo posloužit ke cti, muselo být předem promyšleno, připraveno a propracováno.

Jakmile jsem měl něco na dosah, ztratil jsem o to zájem, rozkoš mi přinášelo pouze toužení. Vše, co si má mysl mohla rozumně přát, bylo dosažitelné, jak tomu bývá se všemi přáními duševně zdravých lidí, a jakmile se mě jednou opravdu zmocnila nějaká touha, neustal jsem, dokud nestačilo natáhnout ruku a tu věc si prostě vzít. Šlo mi výhradně o vlastní sebeujištění a vůbec jsem se nenamáhal s tím seznamovat ostatní.

Mnoho mých činů mělo svůj původ v egoistické zvědavosti. Když jsem se dostal do neznámé společnosti, obvykle jsem se vždycky pouštěl do drobných nepodstatných problémů spojených s chováním a sledoval, jak to či ono působí na mé posluchače, a zahrával jsem si s lidmi jako s mnoha potenciálními objekty duševní nepoctivosti tak dlouho, až jsem sám nevěděl, kde mé žertíčky začínají a kde vlastně končí. Tyto drobné zlomyslnosti mi přišly vhod pokaždé, když jsem se chtěl zprotivit ostatním lidem, pokud jsem je z rozmaru naopak neposbíral jako trofeje své přesně mířené střelby, protože je zajímala spousta věcí, na nichž mému sebevědomí vůbec nezáleželo. Ti lidé se bavili o jídle a nemocech, o hrách a radovánkách se mnou – člověkem, který byl přesvědčen, že nás ponižuje už smíření se s faktem, že máme tělo, o jeho atributech a nedokonalostech ani nemluvě. Styděl bych se sám za sebe při pohledu na to, jak se přehrabují v tělesnosti, která může sloužit nanejvýš ke glorifikaci kříže, jaký musí člověk nést. Skutečně je pravda, že jsem nesnesl žádné lidské „já“, které jsem viděl a slyšel.

Dospěl jsem do tohoto prospěšného stadia ve chvíli, kdy ve stanech beduinů nastalo pozdvižení. Hnal se ke mně dav křičících mužů. Připravil jsem se, že budu muset zabránit konfliktu mezi Araby a soumarským sborem, ale místo toho jsem obdržel žádost o pomoc proti nájezdu Šamárů, kteří přepadli naše spojence na místě vzdáleném dvě hodiny jízdy od tábora. Odehnali s sebou osmdesát velbloudů. Abych nevypadal úplně nevděčně, posadil jsem na rezervní velbloudy čtyři nebo pět příbuzných nebo přátel postižených a poslal jsem je zjednat spravedlnost.

Buxton vyrazil se svým oddílem ještě odpoledne, kdežto já sám jsem se zdržel až do večera, protože jsem musel dohlédnout, aby moji bojovníci naložili tři tisíce kilogramů trhavin na třicet velbloudů z Egypta. Moji znechucení tělesní strážci se při této výpravě museli smířit s rolí velbloudářů pohánějících karavanu s výbušninami.

Usoudili jsme, že Buxton přenocuje před Hádím, a rozjeli jsme se tam, ale nenarazili jsme ani na vyšlapanou stopu, ani na stopy po táborových ohních. Pohlédli jsme přes vrchol hřebene, kde se nám do obličejů opřel ostrý vítr od Hermonu. Svahy před námi byly temné a liduprázdné, bez jediné stopy po nedávné lidské přítomnosti. Proto jsme se vrátili o pár kroků zpět pod vrchol hřebene a uložili se pohodlně k spánku, chráněni před náporu vichru.

Ráno jsme se znovu rozhlíželi po liduprázdné krajině, táhnoucí se před námi do vzdálenosti osmdesáti kilometrů, a bylo nám divné, že nikde nevidíme své kamarády, ale vtom zakřičel Daher, hledící směrem k Hádí, protože spatřil kolonu blížící se klikatou cestou do kopce směrem od jihovýchodu. Ukázalo se, že málem zabloudili, a proto raději do rána tábořili na místě. Moji strážcové s gustem vtipkovali na účet jejich průvodce šejcha Sáliha a tvrdili, že by dokázal zabloudit mezi Thaláth achavátem a Bírem, což je totéž jako v Londýně Marble Arch a Oxford Circus.

Přesto však nastalo krásné ráno, kdy nás slunce pálo do zad a vítr nám příjemně chladil obličej. Velbloudi soumarského sboru sjeli v plné parádě dolů do zelených hlubin Dhirwy. Vojáci už vypadali jinak než při příjezdu do Akaby. Buxton se poučil ze zkušeností nepravidelné války a přizpůsobil výcvik novým potřebám.

Rozrušil jejich striktní rozdělení do jednotlivých kolon a rozbil přísně dodržované členění na dvě eskadrony. Změnil i pochodový tvar z přísně vyrovnaných zástupů na menší neuspořádané skupinky, které samy reagovaly na všechny změny v terénu. Snížil také zátěž, a tím zvětšil vzdálenost, jakou jeho velbloudi dokázali urazit v průběhu dne. A sama zvířata, jimž vojáci předtím věnovali stejnou péči, jaká se věnuje palácovým pinčům, teď většinu volného času trávil pastvou.

Náš imperiální soumarský sbor se v důsledku všech těchto opatření stal rychlejší, pružnější, vytrvalejší a také tišší, ovšem s výjimkou masového nasazení, protože tři stovky velbloudích samců dokázaly dělat v noci takový rámus, že je bylo slyšet na kilometry daleko. Buxtonovi velbloudi jezdili pomaleji než zvířata mých strážců, a tak jsme Brity vždy předjeli a zmocnili se tučnější pastvy nebo šťavnatějších větviček. Navíc jsme se mohli kochat nádherným pohledem na skvělé vojáky, kteří nás museli dohánět.

V poledne jsme se na hodinu nebo dvě zastavili nedaleko Rás Muhajwaru, protože vedro sice nepřesáhlo úroveň, jaké dosahuje v Egyptě v srpnu, ale Buxton přesto nechtěl hnát své muže bez přestávky. Velbloudi byli vypuštěni na pastvu a lidé obědvali. Moje tělesná stráž reptala proti ponižujícímu úkolu starat se o pomalé nákladní velbloudy ze Somálska, kteří dokázali vyvinout maximálně rychlost pěti kilometrů v hodině.

Nocovali jsme v Ghadafu. Obrněná auta nás předjela a z průvleků se na nás triumfálně smáli nadšení Širárové. Nákladní karavana se dostavila až s dvouhodinovým zpožděním.

Abdulláh nechápal, proč Britové cestou střílejí zvířata, která nemohou dál. Odpověděl jsem mu, že Arabové se navzájem střílejí, jsou-li v boji těžce raněni, ale Abdulláh odsekl, že to dělají proto, aby nemohli být mučeni a neudělali si třeba ostudu. Byl přesvědčen,

že se prakticky nenajde muž, který by nedal přednost pomalé smrti na poušti před nečekaným a okamžitým koncem; podle jeho přesvědčení byla nejvleklejší smrt zároveň nejmilosrdnější, jelikož beznaděje znemožňuje zakoušet hořkost porážky v boji a poskytuje lidské přirozenosti čas, aby se připravila na přijetí božího milosrdenství. Náš anglický argument, že je lépe raději rychle ukončit trápení všech bytostí kromě člověka, nebral vůbec vážně.

105

Další den se podobal jako vejce vejci předcházejícímu: dalších šedesát pět úmorných kilometrů. A zároveň to byl poslední den, který nás dělil od útoku proti mostu. Odvolal jsem polovinu mužů od velbloudích soumarů a poslal je dopředu, aby se rozvinuli po všech kopcích. Bylo to sice moudré opatření, ale nakonec nám nepřineslo užitek. Jeli jsme si skvěle uspořádání a plni sebejistoty, když se nečekaně objevil turecký letoun, přeletěl nad celou naší kolonou a dávno před námi přistál v Ammánu.

Před polednem jsme se dovlékli do Muaggaru a ukryli jsme se v základech starého římského chrámu. Na hřebeni, z nějž byl výhled na obdělávané pláně táhnoucí se až k hidžázké dráze, jsme rozmístili hlídky. Při pohledu dalekohledem se zdálo, že místo šedých balvanů je krajina poseta stády pasoucích se ovcí.

Vyslali jsme několik usedlých zemědělců bojujících v našich řadách do vesnice, aby zjistili, jaká je tam situace a zároveň varovali místní obyvatelstvo, aby nevycházelo z domů. Vrátili se se zprávou, že se k nám štěstí obrátilo zády. Ve vsi se právě pod dozorem turecké pěchoty na mezcích provádí odvod povinných naturálních daní. Ve třech vesnicích, které leží nejbliž k mostu a jimiž nutně musíme projít, je soustředěno čtyřicet tureckých vojáků.

Urychleně jsme svolali poradou. At nás letoun spatní nebo ne, Turci mohou nanejvýš zesílit stráž na mostě, ale z toho jsem neměl vůbec strach. Turci si určitě budou spíš myslet, že jsme předvoj jednotek útočících potřetí na Ammán, a spíš soustředí síly, než aby je rozptylovali. Buxton disponuje skvělými vojáky a připravil skvělý plán útoku. Vítězství musí být naše.

Jediná potíž byla cena, jakou budeme muset eventuálně zaplatit za úspěch. Kvůli pěšákům přepravovaným na mezcích bude muset velbloudí sbor sesednout půl druhého kilometru před mostem (ti jejich řvoucí velbloudi!) a postupovat dál pěšky. Peklo, jaké se rozpoutá při jejich útoku a potom při vyhazování mostu do povětří, probudí celé široké okolí. Turecké hlídky rozmístěné ve vsích by mohly náhodou padnout na naše zvířata a to by pro nás znamenalo katastrofu.

Buxtonovi vojáci se po vyhození mostu nebudou moci rozprchnout na všechny strany jako hejno ptáků a vrátit se každý na svou pěst do Muaggaru. Budeme muset počkat na opozdilce a raněné. Ztráty by mohly dosáhnout až padesáti mužů a celý most podle mě stál nejméně za pět. Měli jsme jej vyhodit do vzduchu, abychom vyděsili Turky tak, aby nás nechali na pokoji do 30. srpna, kdy naše kolona měla vyrazit proti Azraku. Dnes bylo dvacátého. Nebezpečí, které nám v červenci připadalo naléhavé, teď prakticky pominulo.

Buxton byl téhož názoru jako já. Rozhodli jsme se odtroubit akci a okamžitě se vrátit. Ve stejnou dobu vzlétlo z Ammánu několik dalších tureckých letounů, zamířilo do kopců ležících severně od Muaggaru a snažilo se nás tam najít.

Mužstvo nespokojeně reptalo, když jsme jim oznámili změnu plánu. Abych vytřískal ze situace, co se dalo, vyslal jsem Sáliha spolu s ostatními kmenovými náčelníky mezi jejich lidi, aby šířili zvěsti o tom, kolik nás je a že přicházíme jako průzkumný odřad Fajsalova vojska, které po úplňku dobude z chodu Ammán. To byla zpráva, které se Turci báli jako ohně. Opatrně vyslali jezdecký oddíl až do Muaggaru a tam našli hmatatelné

důkazy, že se nejedná jen o smyšlenky hloupých vesničanů: všude se válely spousty plechovek od masových konzerv a okolí bylo rozryto hlubokými stopami těžkých vozidel. A kolik jich muselo být! Turci se vyděsili tak, že se bez prolití jediné kapky naší krve po celý týden nepohnuli z místa. Kdybychom byli vyhodili most do vzduchu, získali bychom nejvýš čtrnáct dní.

Počkali jsme, dokud nezhoustla tma, a pak jsme vyrazili do Azraku, vzdáleného osmdesát kilometrů. Předstírali jsme, že se vojenská expedice změnila v turistický výlet, a bavili jsme se o římských troskách a ghassánovských lovištích. Soumarský sbor měl zkušenosti s nočními přesuny, a tak jsme mohli postupovat prakticky stejným tempem jako ve dne. Na cestu nám svítil nádherný měsíc, takže jsme mohli jet téměř až do rána.

Druhý den odpoledne jsme unaveni dorazili do Kusajru al-Amra, kde měl jakousi loveckou chatu král pastevců a patron básníků Híriř. Někteří z nás se schovali do stínu uvnitř, ostatní se rozložili venku pod šumícími stromy. Nepřátelské letectvo nás nenašlo – a ani nás tu nemohlo najít. A příští den nás čekal Azrak s čerstvou vodou, která nahradí zásoby z Bíru, jejichž pachůť s přibývajícými dny přestávala být únosná.

Azrak bylo také proslavené místo, jakási královna mezi oázami, krásnější než Amruh, samá zeleň a bublající prameny.

Druhý den jsme volným tempem dojeli do Azraku. Když jsme přešli poslední hřbet posetý lávovými balvany a spatřili kruh nejkrásnějších hrobů, rozjel jsem se se svými strážci tryskem dopředu, abych se vyhnul případnému neštěstí a znovu prožil osamocení těchto míst dřív, než dorazí ostatní. Vojáci, kteří nás následovali, vyzařovali takovou jistotu, že jsem se bál, aby nepřipravili Azrak o jeho vzácnou osamělost a nevtáhli jej zpět do vln života, které jej opustily před tisícem let.

Ale můj strach byl zbytečný. Azrak byl krásný jako vždycky a nebylo v něm stopy po jediném Arabovi. Zakrátko ve všech jezírkách plavala bílá těla našich vojáků a pomalé vanutí větříku v šumícím rákosí násobily jejich slastné výkřiky a ozvěna šplouchání. Vykopali jsme obrovskou jámu a schovali do ní spoustu výbušnin určených pro plánovanou zářijovou výpravu proti Diráa. A potom jsme se věnovali výhradně trhání červených sladkých bobulí z keřů, kterým moji strážci, aby vyhověli našemu rozmaru, začali pohotově říkat „širárské hrozny“.

Odpočívali jsme na místě celé dva dny, protože slasti, jaké přinášelo koupání v jezírcích, byly vskutku neodolatelné. Spolu s Buxtonem jsme si zajeli prohlédnout Diocletianův a Maximianův oltář s úmyslem, že na něj připišeme pár slov chválicích krále Jiřího V, ale nakonec nám výlet zkazila mračna much a tragická nehoda. Jakýsi Arab, střílející ryby v pevnostní nádrži, upustil pušku, která se roztrhla a na místě zabila poručíka Rowana od skotské jízdy. Pochovali jsme ho na místním hřbitově, jehož naprosto nerušený klid jsem nebožtíkům už dlouho záviděl.

Třetí den jsme vyrazili znovu na cestu, táhli jsme kolem Ammáří, napříč Džušá skoro až k Thaláth achavátu. Na zdejší krajinu jsme si už stačili zvyknout a kolem Hádí jsme si popadali jako doma.

Mně se ovšem také málem podařilo zabloudit mezi Hádí a Bírem, ale do rána jsme se stačili zorientovat podle hvězd (další jídlo čekalo v Bíru, protože den předtím došly železné zásoby) a rozbřesk nás zastihl v zalesněném údolí, které určitě muselo být Wádí Bírem, jenže jsem zaboha nemohl zjistit, zda jsme se ocitli nad, nebo pod studněmi. Přiznal jsem svůj omyl Buxtonovi a Marshallovi, chvíli jsme všichni tři rozpačitě zkoušeli to i ono, ale nakonec nás zachránil Ibn Šaalán, starý spojenec už od dob ve Widžhu, který nás přivedl na správnou cestu. Netrvalo to ani hodinu a soumarský sbor měl zase denní dávky potravin a tábořil ve starých stanech a u studní, nemluvě o tom, že prozíravý egyptský lékař, který si spočítal, že dorazí právě dnes, nechal naplnit nádrže čerstvou vodou, která stačila pro polovinu jejich žíznivých zvířat.

Rozhodl jsem se vyrazit do Abá al-Lisánu s obrněnými auty, jelikož Buxton se dostal na známou půdu mezi přátele a mohl se beze mne obejít. Vyrazili jsme tedy stokilometrovou rychlostí na rovinu kolem Džaafaru. Jeli jsme zahaleni do oblaku prachu, v němž jsme ztratili z dohledu i druhý vůz, který nás doprovázel, ale nakonec se

v šedi objevila chvějící se černá tečka, za níž se zdvíhalo dlouhé mračno prachu, zářícího jako paprsky slunce.

Rozhodli jsme se počkat a vojáci si zkrátili čekání tím, že nám na benzínovém plameni uvařili čaj – tedy vojenský čaj, plný lístků jako voda při povodni a žlutý po kondenzovaném mléce, ale osvěžující pro naše vyprahlá hrdla. Zatímco jsme popíjeli, dohnali nás kamarádi s druhým autem a hlásili, že jim dvakrát praskla duše horkem. Pozvali jsme je na čaj a srdečně jsme se smáli, když si zašmírovanýma rukama stírali prach z obličejů. Všichni jakoby zestárli, protože měli vybělené řasy a víčka, v tlusté vrstvě prachu jim potůčky potu vymlely hluboké brázdy až na spálenou zarudlou kůži.

Rychle se napili (slunce se klonilo k obzoru a měli jsme před sebou ještě osmdesát kilometrů), vylili zbytek čaje i s lupínky na zem, kde se kapky rozprskly jako kuličky rtuťě a podobaly svou vlhkostí šedý povrch písečných přesypů. Potom jsme přešli zničenou trať až do Abá al-Lisánu, kde nám Joyce s Dawnayem a Youngem hlásili, že všechno pokračuje skvěle. Přípravy byly ukončeny a skupinka se rozjížděla: Joyce do Káhiry, protože musel nutně k zubaři, Dawnay na velitelství, aby ohlásil Allenbymu, že se nám všechno daří a vzorně plníme rozkazy.

106

Joyceova loď připlula z Džiddy a přivezla poštu z Mekky. Fajsál otevřel úřední věstník krále Husajna, z něž na něho hleděla královská proklamace tvrdící, že různí blázní nazývají Džaafera Pašu velitelem arabské severní armády, zatímco ve skutečnosti taková hodnost a vlastně žádná hodnost vyšší než kapitán neexistuje v celém arabském vojsku, v němž šejch Džaafer koná svou povinnost a slouží jako každý jiný voják!

Tento výnos byl uveřejněn králem Husajnem (poté, co si přečetl, že Allenby vyznamenal Džaafera) bez předchozí konzultace s Fajsalem a byla to schválnost namířená proti Arabům z měst na severu, syrským a iráckým důstojníkům, jejichž ledabylostí král opovrhoval a jejichž schopností se obával. Chápal, že nebojují proto, aby mu předali vládu, ale aby osvobodili vlastní země a ujali se v nich sami vlády. A starý král se přestal ovládat a zcela podlehl touze po moci.

Džaafer se dostavil a nabídl Fajsálovi rezignaci. Spolu s ním jeli naši velící a štábní důstojníci od úrovně divize až po prapory Zapřísahal jsem je, aby nedbali na rozmary sedmdesátiletého starce, který žije v Mekce zcela izolován od okolního světa, a Fajsál jejich rezignaci nepřijal, protože je do funkcí jmenoval sám a sám byl také jediný, kdo byl královským výnosem zdiskreditován.

V tomto duchu také telegrafoval do Mekky a v odpovědi byl nazván zrádcem a psancem postaveným mimo zákon. Odpověděl tím, že se vzdal velení na akabské frontě. Husajn jmenoval Zajda jeho nástupcem, ale ten okamžitě odmítl velet. Husajnovy šifrované zprávy přicházely plné chyb udělaných ve vzteku a život v táboře v Abá al-Lisánu se z hlediska vojenských příprav zničehonic zcela zastavil. Dawnay čekající v Akabě na loď se mě dotázal, jestli máme ještě nějakou naději. Odpověděl jsem, že všechno visí na vlásku, ale ještě se nám může podařit všechno urovnat.

Měli jsme tři možnosti. Mohli jsme vyvinout na krále nátlak a donutit ho, aby své prohlášení odvolal. Mohli jsme pokračovat v přípravách a tvářit se jakoby nic. A konečně jsme mohli Fajsálovi poskytnout formální nezávislost na bratrovi. Všechny tři varianty měly stoupence mezi Angličany i Araby. Telegrafovali jsme Allenbymu, aby se pokusil konflikt urovnat. Husajn byl paličatý a prohnáný, a než bychom ho donutili, aby se omluvil, mohly uplynout celé týdny. Normálně bychom si mohli dovolit počkat tři týdny, ale tentokrát jsme se ocitli v nevýhodné situaci, protože pokud jsme vůbec chtěli uskutečnit výpravu proti Diráa, museli jsme vyrazit do tří dnů.

Ze všeho nejdřív jsem musel vypravit k Nurímu Šaalánovi rychlého posla se zprávou,

že se nemohu dostavit na shromaždiště kmenů, ale že mu budu od prvního dne nového měsíce k dispozici v Azraku. Bylo to nutné, ale krajně nepříjemné, protože Nurí mohl klidně pojmout podezření a vůbec se nedostavit. A bez Ruwallů by naše výprava proti Diráa plánovaná na 16. září, ztratila polovinu účinnosti i významu. Ale nezbývalo než riskovat, protože bez Fajsala a Pisaniho děl bychom výpravu vůbec nemohli zahájit, a tak mi nezbývalo než čekat v Abá al-Lisánu.

Mou druhou povinností bylo vypravovat karavany do Azraku – karavany se zavazadly, proviantem, benzínem a municí. Young je vypravoval naprosto přesně a jako obvykle se skvěle zhostil úkolu, který by si sám nikdy nevybral.

Mou třetí povinností bylo čelit vzpouře. Kuším našich bojovníků se donesly nejrůznější zkreslené zprávy. Nejvíc jim podlehl dělostřelci, kteří se jednoho odpoledne nepohodli se svými důstojníky a obrátili děla proti jejich stanům. Jejich velitel Rásim však situaci předvídal a včas shromáždil závěry děl ve svém stanu. Využil jsem této komické situace a promluvil k vojákům. Pomohla mi nakonec jejich zvědavost, protože měli poprvé příležitost promluvit si s člověkem, kterého znali jen jako jakéhosi anglického polobeduína s výstředním jménem.

Mou čtvrtou povinností bylo vysílat jednotky do Azraku ve stanovené dny. Nejdřív jsme ovšem museli obnovit jejich důvěru k vlastním velitelům. Nurí Said byl ctižádostivý jako každý důstojník, před nímž by vyvstala podobná příležitost, a byl ochoten postoupit až do Azraku v případě, že se pak Husajn omluví. Slíbili jsme mu, že kdyby král příslib nedodržel, může beztrestně vypovědět poslušnost, a jinak se starý pán bude určitě rdít nad vlastní nevděčností.

Mužstvu stačily jednodušší argumenty. Přesvědčil jsem je, že záležitosti jako přísun proviantu a žoldu záleží zcela na udržení celkové organizace. Přistoupili na to a tak postupně odjížděly zvláštní kolony pěchoty na mezcích, kulometných oddílů, egyptských zákopníků, Ghurků a Pisaniho dělostřelců. Proti časovému plánu zpracovanému Stirlingem a Youngem jsme měli pouze dva dny zpoždění. Mou poslední povinností bylo obnovit Fajsalovo postavení vrchního velitele. Jakýkoli pokus o akce mezi Diráa a Damaškem bez něho by byl marný. Mohli jsme zaútočit na Diráa, což od nás očekával Allenby, ale dobytí Damašku, jež jsem očekával od Arabů já a kvůli němuž jsem se k nim přidal v boji, záviselo na Fajsalově přítomnosti v bojových liniích, kde musel být připraven okamžitě se postavit do čela a využít politickou váhu všeho, co jsme mu tělesně dobyli. Fajsal nakonec navrhl, že se podřídí mému velení.

Allenby s Wilsonem se mezitím snažili ze všech sil získat z Mekky slíbenou omluvu, div nepřehřáli kabely. Král Husajn se choval přesně, jak se od podobných typů dá očekávat: neustále věc obcházel a vůbec nechápal, jak vážné důsledky může mít jeho neuvážený zásah do záležitostí severních vojsk. Válka nervů trvala několik dní, ale nakonec jsem přece mohl přinést do stanu „velice naléhavý“ telegram a předat jej Fajsalovi, který zde seděl obklopen celým svým štábem.

Jeho tajemník dešifroval došlou depeši a předal ji Fajsalovi. Fajsal po chvíli přečetl text nahlas a vzrušeným tónem prohlásil: „Tento telegram zachránil naši čest.“

Okamžitě se rozlehl sborový jásot, uprostřed něhož se Fajsal ke mně sklonil a zašeptal mi do ucha: „Chtěl jsem říct čest skoro všech.“ Musel jsem odpovědět, že nechápu, co myslí. Fajsal pokračoval: „Nabídl jsem, že na posledním pochodu budu bojovat pod vašim velením – copak to nestačilo?“

„Ale to by se neslučovalo s vaší ctí.“ Zašeptal: „Vy myslíte vždycky na mou čest, a ne na svou.“ A pak promluvil energicky nahlas: „Pánové, pochvalte Boha a pusťte se do práce.“

Během tří hodin jsme sestavili časové plány a svým nástupcům v Abá al-Lisánu jsme připravili rozdělení úkolů i potřebné číselné údaje. Potom jsme se rozloučili. Joyce se právě vrátil z Egypta a Fajsal slíbil, že se s ním a s Marshalllem dostaví do Azraku a spojí se tam se mnou nejpozději 12. září. Celý tábor byl nadšen, když jsem nasedl do rollsu a vyrazil na sever. Stále jsem ještě doufal, že se mi podaří shromáždit Ruwallly pod velením Nurího Šaalána a stihnu se s nimi zúčastnit našeho chystaného útoku na Diráa.

Kniha desátá DŮM JE DOSTAVĚN

107

Naše mobilní kolona, složená z letounů, obrněných aut, příslušníků arabských pravidelných jednotek a beduínů, se soustředila u Azraku a chystala se odříznout všechny tři dráhy vedoucí z Diráa. Jižní trať jsme přerušili u Mafraku, severní u Aráru a západní u Mazáríbu. Obešli jsme Diráa a navzdory leteckému bombardování jsme postupovali pouští. Další den zaútočil Allenby a během několika hodin vnesl do tureckých řad nenapravitelný zmatek.

Měl jsem nevýslovnou radost, že konečně víme, na čem jsme. Vedle mě seděl náš nový důstojník lord Winterton, který přišel z Buxtonova soumarského sboru, a šerif Násir, starý známý od prvních dní v Medíně. Zasloužil si poctu přijet první do Damašku, protože stál po našem boku ve Widžhu, v Akabě a v Tatile, nemluvě o spoustě dalších obyčejných dní, které se nezapsaly do dějin žádnou významnější událostí.

Za námi se v oblacích prachu věrně a vytrvale držel malý ford a polykal kilometr za kilometrem. Kdysi jsem se pyšnil, že jsem dojel z Azraku do Akaby za tři dni, ale tentokrát jsme stejnou vzdálenost urazili za pouhé dva.

Opět jsme si ověřili, jak lehký život vedou kočovníci. Často jsme strávili dvacet dva hodin ze dvaceti čtyř v sedle a žili jsme v jakémsi lehkém nevědomí. V něm jsme dokázali vydržet déšť, sníh, anebo naopak sluneční žár, nedostatek jídla i vody, nebezpečí, která nám hrozila od Arabů i od Turků.

Ale v poušti nebyl normální stav: bylo v ní příliš mnoho lidí. Všude jsme viděli karavany vojska, kmenů nebo nákladů, směřující pomalu po nekonečné pláni rozprostírající se kolem Džaaafaru směrem k severu.

V Bíru nám znepokojení Baní Sachrové sdělili, že Turci předcházející noci podnikli nečekaný výpad z Hisá do Tafily. Miflah si myslel, že jsem se zbláznil, když jsem se mu vysmál do očí za zprávu, která by ještě před pouhými čtyřmi dny znamenala odložení celé výpravy proti Azraku, ale teď, když jsme se už dali na pochod, mohl nepřítel klidně obsadit Abá al-Lisán, Guwajru a třeba i Akabu, a nic by se nestalo! Schválně šířené pověsti o útoku na Ammán je vyvedly z míry a ve své nevědomosti se pokoušeli čelit naší lsti. Každý muž, jehož vyslali na jih, byl prostě předem ztracen.

V Azraku jsme našli hrstku sluhů Nurího Šaalána a Crosleyho auto s důstojníkem a vojínem letectva, náhradními součástkami a plátěným hangárem pro dva letouny, které měly krýt naše soustředění. Strávili jsme noc na jejich improvizovaném letišti, ale šeredně jsme si to odskákali. Až do tmy nás sužovali ovádi, jejichž kousnutí se ovšem vyrovnalo píchnutí sršně. Pak jsme se přikryli dekami až přes hlavu, ale spát jsme stejně nemohli. Zvedl se vítr a každou půlhodinu jsme se museli vyhrabávat z písku, jímž nás chtěl zasypat. A když kolem půlnoci utichl a my se konečně chystali usnout, přiletělo mračno moskytů, s nimiž jsme zápolili až do svítání.

Druhý den jsme proto přesunuli tábor na místo vzdálené asi kilometr a půl od vody, ležící zhruba třicet metrů nad bažinami vystavenými ze všech stran větrem. Odpočinuli jsme si, postavili hangár a pak jsme se šli koupat do stříbřité vody, ale sotva jsme se

stačili dostat do nálady, objevil se nový hmyz. Než jsme se stačili obléci, krváceli jsme nejméně z dvaceti píchnutí.

Násir se nám upřímně smál. Pak jsme se odebrali do staré pevnosti, abychom tam přečkali polední žár. Stará rohová věž Alího ibn al-Husajna, jediná střecha nad hlavou v celé okolní poušti, poskytovala chládek a pocit bezpečí.

Odpoledne přijelo obrněné auto a tím jsme měli definitivně zajištěnu naprostou bezpečnost. Mezi námi a tratí byly rozmístěny tři kmeny. V Diráa měli Turci jen čtyřicet koní, v Ammánu ani jednoho a hlavně dosud nevěděli o naší přítomnosti. 9. září nad námi sice přeletělo jejich letadlo, ale pravděpodobně nás nezpозorovalo. Z našeho tábora na výšině byl naopak skvělý výhled na cesty vedoucí do Ammánu a Diráa. Nás dvanáct Angličanů si ve dne užívalo života, jak to šlo – lenořili jsme, toulali se, koupali se za soumraku, prohlíželi si památky v okolí, přemýšleli – a v noci tvrdě spali. Užívali jsme si vzácné přestávky, která nastala mezi ochočením přátel v Abá al-Lisánu a střetnutím s nepřítelem, které nás čekalo příští měsíc.

Ten pocit vzácné chvíle musel částečně pramenit z mého nitra, protože během tažení na Damašek (tak daleko jsme už postoupili ve své obrazotvornosti) se změnila má normální vnitřní rovnováha. Cítil jsem, že se mě částečně zmocňuje nadšení vyzařující z Arabů, které jsem vedl do útoku. Nadešel vrcholný okamžik mnohaletého úsilí a sjednocená země se vzpínala ke svému historickému hlavnímu městu. Přesvědčen, že tato zbraň, kterou jsem sám zakalil, postačí sama k uskutečnění podstatné části mých cílů, jsem zřejmě zapomněl na anglické kolegy, kteří nestáli na půdě mých představ, ale žili ve stínu obyčejného válčení. Nepodařilo se mi vstípit jim svou jistotu.

Po dlouhé době jsem se dověděl, že Winterton každé ráno vstával a zkoumal, obzor, abychom se vinou mé nedbalosti nedožili nepříjemného překvapení: a Britové u Umm Tajjiy a Šajch Saadu nás po řadu dní považovali za ztracenou vartu. Ale já přesto věděl, že jsme byli v bezpečí, pokud může člověk být v bezpečí uprostřed války. Ale protože byli pyšní, nikdy jsem si nevšiml jejich pochyb o svých plánech.

Mé plány se týkaly klamné akce proti Ammánu a skutečného odříznutí tratí z Diráa. Veřejnost často přičítala úspěch pouze generálům, protože znala jen rozkazy a výsledky: dokonce i Foch prohlašoval (než velel jednotkám na frontě), že bitvy vyhrávají generálové, ale žádný generál si to nikdy opravdu nemyslel. Syrské tažení v září 1918 bylo snad nejpromyšlenější vojenskou akcí v britských dějinách, v níž síla znamenala nejmíň a mozek nejvíc. Celý svět, a především podřízení, připisovali zásluhy za úspěch Allenbymu a Bartholomewovi, ale ti dva nikdy neviděli věci v našem světle a netušili, jak se jejich myšlenky musely přizpůsobit praxi – a jak je jejich podřízení, často aniž tušili, upravili.

První část plánu – lest – byla splněna vytvořením základny v Azraku. Poslali jsme Baní Sachrům tisíce „jezdců svátého Jiří“, tj. zlatých sovereignů, a získali jsme za ně všechen ječmen z jejich mlatů. Fajsal svolal kmeny do Bíru, kde se měly shromáždit a nastoupit službu v poli. Hornby, který začal nosit (možná trochu předčasně) arabský oděv, usilovně připravoval mohutný útok na Madabu. Původně chtěl začít kolem 19. září a postupovat na Jericho, abychom se v případě neúspěchu u Diráa mohli vrátit a přispěchat mu na pomoc, ale Turci mu tento poněkud překombinovaný plán překazili postupem do Tafily a Hornby nakonec musel hájit Šúbak před jejich náporem.

Pokud šlo o druhou součást našich plánů, – akci u Diráa, museli jsme podrobně naplánovat vlastní útok. Předběžně jsme se rozhodli přerušit trať poblíž Ammánu, aby odsud nemohly být dopraveny posily do Diráa a abychom prohloubili přesvědčení Turků, že naše klamná akce je vlastně skutečný útok. Měl jsem dojem, že tuto akci mohou provést Ghurkové, jejich odvelení by neoslabilo naše síly na hlavním směru útoku.

Prvořadým cílem bylo přerušení tratí v Hauránu a udržení tohoto stavu nejméně na týden. Mohli jsme to provést trojím způsobem. Za prvé se přesunout severně do Diráa k damašské dráze, jako jsem to udělal v zimě na své výpravě s Tilálem, přerušit ji a potom postupovat dál k jarmúcké dráze. Druhá možnost byla přesunout se jižně od Diráa k Jarmúku, jako jsme to udělali v listopadu 1917 s Alím ibn al-Husajnem.

A konečně třetí variantou byl útok z chodu přímo na město Diráa.

Třetí alternativa mohla být provedena pouze za předpokladu, že by RAF přislíbilo těžké denní bombardování nádraží v Diráa, odpovídající dělostřeleckému ostřelování, které by nám umožnilo podstoupit riziko a zaútočit našimi slabými silami. Salmond doufal, že to dokáže, ale úspěch závisel na počtu letounů, které dostane k dispozici, a Dawnay měl přiletět s konečným rozhodnutím teprve 11. září. Do té doby jsme museli brát v úvahu všechny existující možnosti.

Z pomocných složek se první dostavila moje tělesná stráž. Přijela z Wadí Sirhánu 9. září. Její členové byli veselí a ještě vypasenější než jejich vypasení velbloudi, protože měsíc hodovali s Ruwally. Hlásili mi, že Nurí je téměř hotov a je rozhodnut přidat se k nám.

10. září poletěly dva letouny z Akaby. Oba piloti, Murphy a Junor, se usadili uprostřed ovádů, kteří museli ve vzduchu křepčit nadšením nad jejich mladou krví. 11. přivezl Joyce se Stirlingem další obrněná auta, ale Fajsala ne; toho přivezl Marshall až později. Potom přijeli další a byl přivezen i materiál. 11. září přistál letoun z Palestiny. Dawnay byl bohužel znovu nemocen a štábní důstojník, který ho vystřídal, byl nezkušený a špatně snášel letové podmínky ve vzduchu. A naše bezstarostné chování v poušti, kde jsme žili bez hlídek, pozorovatelů, spojek, telefonu, záloh, obranných linií atd., pro něho znamenalo další šok.

Až nám zapomněl sdělit nejdůležitější novinku, totiž že Allenby 6. září podlehl novému vniknutí a řekl Bartholomewovi: „Pošlete jízdu rovnou do Nazaretu.“ Celý plán byl tedy změněn a pevný cíl byl nahrazen postupem bez jakýchkoli omezení. Neměli jsme o tom zdání, ale křížovým výsledkem pilota se nám podařilo přesně zjistit, jaké jsou možnosti bombardovacích letounů. Nedosahovaly minima nutného k útoku proti Diráa, a proto jsme požádali jen o symbolické bombardování nádraží, až jej budeme obcházet směrem k severu, kde se pokusíme zničit damažskou dráhu.

Dalšího dne dorazil Fajsál, provázen všemi pravidelnými jednotkami, Nurí Saídovou pěchotou, Džamalovými kulometnými oddíly, Pisaniho Alžířany a ostatními složkami potřebnými pro vystoupení „tří dospělých mužů a jednoho kluka“. Ovádi se teď mohli vrhnout na tisíc velbloudů a mohli dát konečně pokoj Junorovi a jeho napůl vysátým mechanikům.

Odpoledne přijeli Nurí Šaalán se svými beduíny, Auda Abú Tajji, Muhammad ad-Dhailán, Fahad, Adhúd a další náčelníci. Později večer se ozvala od severu střelba a za jejich zvuků se tryskem přičítal můj starý kamarád Tilál al-Harajdhin, provázený čtyřiceti nebo padesáti venkovany na koních. Zbytek vojska tvořili Drúzové a Syřané z měst. Nakonec jsme měli štěstí i s ječmenem, který začal do tábora docházet v pravidelných dodávkách. Všichni byli zdraví a veselí. Jenom já ne. Ta spousta lidí v Azraku mi zkazila náladu. Odjel jsem do vzdáleného údolí a proležel jsem celý den ve svém starém doupěti pod tamaryšky, kde si vítr pohrával se zaprášenými větvemi, vydávajícími stejný šum jako stromy v Anglii. Našeptával mi, že mám plné zuby těchhle Arabů, malicherného vtělení Semitů, kteří dosahují výší i hlubin, jaké jsou nám nedosažitelné, přestože k nim dokážeme dohlédnout. Svou neomezenou schopností konat dobro i zlo uskutečňovali naše absolutno – a já dva roky úspěšně předstíral, že jsem jejich společníkem!

Toho dne mi s konečnou platností svitlo, že už déle nemohu snášet své falešné postavení. Ještě týden, dva, nejvýš tři, a budu trvat na vystřídání. Selhaly mi nervy a budu rád, když se mi to podaří zakrývat ještě tak dlouho.

Joyce mezitím převzal odpovědnost, kterou ohrožoval můj útek. Nařídil, aby Peake se soumarským sborem, Scott-Higgins se svými Ghurky a se dvěma obrněnými auty přerušil trať poblíž Ildajnu.

Scott-Higgins měl se svými vojáky zaútočit po setmění na pevnůstku, aby Peakovi muži měli do rána čas na potřebné demolicе. Obrněná auta měla po svítání krýt jejich ústup směrem na východ po rovině, po níž naše hlavní síly budou postupovat z Azraku k severu směrem na Umm Tajjiu, velkou nádrž dešťové vody ležící dvacet čtyři kilometrů před Diráa. Dali jsme jim ruvallské průvodce a plni naděje jsme je vyprovodili na tuto

předběžnou operaci.

108

Naše kolona vyrazila hned za svítání. Tisíc bojovníků přijelo z Abá al-Lisánu, tři stovky patřily ke kočovníkům na koních, kterým velel Nurí Šaalán. Kromě nich disponoval také dvěma tisíci jezdci na velbloudech, ale ty na naši žádost ponechal ve Wádí Sirhánu. Jezdci na koních byli sami šejchové se sluhy, bohatí lidé, kteří se dovedli držet na uzdě.

Záležitosti, které jsem projednával s Nurím a s Fajsalem, mě zdržely v Azraku celý den, ale Joyce mi dal k dispozici obrněné auto „Modrá mlha“, s nímž jsem další den ráno předhonal celou naši sestavu a zastihl lidi i velbloudy při snídani. Velbloudi byli rádi, že se konečně dostali z holého okruhu Azraku, a cpali si překotně žaludky tou nejlepší pící.

Joyce pro mě měl špatné zprávy. Peake se vrátil a hlásil neúspěch, protože v těsné blízkosti objektů určených k vyhození do vzduchu narazil na arabské tábořiště. Okamžitě jsem nechal auto autem, naložil jsem na velblouda výbušniny, nasedl a vyrazil. Ostatní se vyhnuli drsným lávovým jazykům, které se svažovaly na západ směrem k trati, ale já se svými strážci jsme si zkrátili cestu po zlodějské pěšince na otevřenou planinu rozkládající se kolem trosek v Umm al-Džabalu.

Snažil jsem se ze všech sil vymyslet, jak nejrychleji a nejefektivněji přerušit trať a záhadnost okolních ruin mi rozhodně mé úvahy neulehčovala. Tato římská pohraniční města – Umm al-Džamal, Umm as-Suráb, Umm Tajjia – jsou zjevným důkazem duševní tuposti svých stavitelů. Budovy, které se evidentně nehodí do prostředí, které bylo a je pouhou pouští, obviňují své stavitele z necitlivosti a z téměř vulgární samozřejmosti lidského práva (totiž práva Římanů) žít beze změn prakticky kdekoli. Budovy v italském stylu zaplacené z daní podrobených provincií – na tomto konci světa prozrazují prozaickou slepotu vůči pomíjivosti politiky. Dům, který takhle přežívá úmysly svého stavitele, byl jen triviální pýchou a nemohl přinášet čest myslí, která nesla odpovědnost za jeho koncepci a stavbu.

Umm al-Džamal mi připadal tak agresivní a nestydatý a trať táhnoucí se za ním tak nesnesitelně nedotčená, že jsem zůstal slepý k leteckému souboji, který se rozpoutal mezi Murphym v našem bristolu a nepřátelským dvoumístným letounem. Bristol byl těžce poškozen, ale Turek se nakonec přece jen zřítíl v plamenech k zemi. Murphyho stroj však byl tak těžce poškozen, že musel druhý den odletět do Palestiny k opravě. Tím se naše nepatrné letecké síly scvrkly jen na letouny BE 12, které byly natolik zastaralé, že se vůbec nehodily pro letecké souboje a pro účely průzkumu přinášely jen nepatrný užitek.

Do Umm Tajjia jsme dorazili krátce před západem slunce. Naše jednotky postupovaly asi osm kilometrů za námi, a proto jsme napojili zvířata a okamžitě jsme vyrazili k trati, ležící asi šest kilometrů dále na západ. S radostí jsme zjistili, že terén je vhodný pro obrněná auta – a dva krásné mosty ležely přímo před námi.

Proto jsem se rozhodl, že se vrátíme až ráno s obrněnými auty a větším množstvím výbušnin a zaútočíme na mohutnější most se čtyřmi oblouky. Když jej zničíme, Turci budou mít nejméně na týden co opravovat, a my se nebudeme muset při útoku na Diráa obávat posíl z Ammánu. Proto jsme se prozatím vrátili zpět.

V táboře jsem se posadil k Joyceovi, Wintertonovi a Youngovi a vysvětlil jsem jim, co musíme hned ráno podniknout. Za našimi zády leželi a mlčky kouřili britští vojáci, kteří bez protestu riskovali životy na této výpravě prostě proto, že jsme ji nařídili. Bylo to stejně typické a vrozené naší národní povaze jako hlasitý smích u sousedních Arabů. Když nastala krize, jeden národ se stáhl do sebe, kdežto druhý rozpráhl křídla.

Ráno, když vojáci snídali a rozehřívali si na slunci svaly ztuhlé ranním mrazíkem, jsme arabským náčelníkům vysvětlili, proč se tento úsek trati hodí pro útok obrněnými auty.

Bylo dohodnuto, že dvě auta zaútočí na most a hlavní síly budou pokračovat v přesunu na Tall Arar, ležící na damašské dráze šest a půl kilometru severně od Diráy. Zaujmou tam postavení za úsvitu následujícího dne, 17. září, a my se k nim připojíme s obrněnými auty, jakmile si poradíme s mostem.

Kolem druhé odpoledne, když jsme se blížili k trati, se nám naskytl nádherný výhled na skupinu našich bombardovacích letounů blížících se s hukotem k nádraží v Diráa, na něž měla provést první nálet. Turecké ztráty byly těžké, protože posádka nebyla na nálety zvyklá, neuměla se krýt a ani se neměla čím bránit. Morálka obránců utrpěla stejně jako provoz na trati, a dokud jsme na ně neudeřili od severu, věnovali se výhradně budování protiletectvých krytů.

Dojeli jsme až za poslední terénní vlnu a ocitli jsme se pod kamennou pevnůstkou umístěnou na výšině jižně od mostu. Rozhodli jsme se zanechat lehká vozidla na místě. Přemístil jsem se s pětasedmdesáti kilogramy výbušniny do jednoho obrněného auta a měl jsem v úmyslu sjet s ním dolů do údolí a tam, kryt pancířem, v klidu umístit nálože. Druhé obrněné auto mělo mezitím převzít aktivní roli a palbou z blízké vzdálenosti na pevnůstku krýt můj postup.

Obě vozidla vyrazila zároveň. Jakmile nás sedm nebo osm Turků, kteří měli hájit pevnůstku, spatřilo, vyrazili proti nám s puškami v ruce a v bojové sestavě: hnala je panika, nepochopení nebo nadlidská odvaha beze stopy strachu.

Během několika vteřin proti nim zahájilo palbu druhé auto a zároveň se vedle mostu vynořili další čtyři Turci a opětovali naši palbu. Potom se ozvala krátká dávka z našeho kulometu. Několik mužů padlo, zbytek jsme po odebrání pušek odeslali k autům, jejichž řidiči kryti hřebenem bedlivě sledovali vývoj situace. Pevnůstka se pak vzdala a my jsme byli šťastni, že jsme se během pěti minut bez jediné ztráty zmocnili mostu a úseku tratě.

Vrhli jsme se na výbušniny a do šesti odvodňovacích otvorů jsme umístili nálože. Potom jsme je odpálili a most ozdobený mramorovou tabulkou se všemi tituly sultána Abdulhamída zůstal sice stát, ale byl zcela otřesen, takže opraváři pak museli nejdřív demolovat trosky a teprve potom mohli začít s vlastní opravou.

Mezitím se nepřátelské hlídky přiblížily natolik, že jsme je mohli považovat za slušnou záminku k ústupu. Vyrazili jsme s hrstkou zajatců, které jsme s sebou vzali kvůli získání zpravodajských údajů. Jeli jsme však příliš bezohledně a na jedné terénní nerovnosti jsme zničehonic uvízli. Stalo se to necelých tři sta metrů od tratě a nepřítel musel dorazit na místo nejpозději za deset minut. Ztráta vozidla by pro nás byla v podmínkách panujících na poušti naprosto nenahraditelná. Náš nejlepší řidič Rolls byl zoufalý. Vystoupili jsme a shlukli se do kruhu kolem poškozeného vozu, Angličané, Arabové i Turci bez rozdílu. Rolls nám oznámil, že máme jedinou šanci. Musí se nám podařit vrátit uvolněný konec pružiny do původní polohy.

Přenesli jsme všechnu náklad do druhého auta. Neměli jsme pilku na železo, a tak jsme museli příslušné kusy kovu prostřílet, až jsme je mohli zlomit. Turci, kteří uslyšeli střelbu, opatrně zastavili svůj postup. Joyce nás také uslyšel a vrátil se na pomoc. Pak jsme vrátili pružinu na místo a provizorně ji přivázali telegrafním drátem k podvozku. Povedlo se nám to tak důkladně, že auto sloužilo ještě tři týdny a nakonec jsme s ním vjeli do Damašku. Skvělý řidič Rolls, skvělý vůz Royce! V poušti oba vydali za stovky mužů.

Nehoda nás zdržela o několik hodin. Nakonec jsme přenocovali v Umm Tajjii. Ammánská dráha byla na týden vyřazena z provozu a tím byla přerušena nejrychlejší trasa pro přesun posil do Diráa. A pomohli jsme tím i chudákovi Zajdovi trpícímu někde za Abá al-Lisánem, protože Turci soustředění v Tafile nezaútočí, dokud nebude obnoveno spojení. Naše poslední tažení začínalo příznivě.

Před rozbřeskem jsme vyrazili podle plánu ve stopách Stirlingových vozidel, abychom je dostihli dřív, než se pustí do boje. Ale lepila se na nás smůla. Nejdřív jsme měli potíže při jízdě dolů po svahu. Půda byla příliš těžká a dělaly se v ní až metr hluboké a pět sedm centimetrů široké pukliny. Pět tunová obrněná auta byla nucena jet na první převodový stupeň a jen zázrakem neuvízla.

Arabské vojsko jsme dohnali kolem osmé hodiny ráno na hřebenu svažujícím se dolů k trati. Právě se rozvíjelo k útoku na pevnůstku bránící most, která ležela mezi námi a Tall Ararem, z jehož vrcholu byl skvělý výhled po celém okolí až do Diráa.

Nejdřív zaútočili Ruwallové. Young se za nimi kodrcal ve fordu. Zdánlivě opuštěná pevnůstka zničehonic ožila prudkou tureckou palbou. Nurí Said přemístil dolů Pisaniho děla a vypálil několik granátů. A pak už Ruwallové a vojáci vzali pevnůstku útokem se ztrátou jediného muže. Před devátou ráno nám tedy padlo do rukou jižních šestnáct kilometrů damašské dráhy. Byla to jediná trať vedoucí do Palestiny a do Hidžázu. Nemohl jsem skoro uvěřit našemu štěstí – nemohl jsem skoro uvěřit, že se nám podařilo tak brzy a tak snadno splnit slib daný Allenbymu.

Přes hřbet se valila jedna vlna Arabů za druhou a všichni se rojili po Tall Araru a rozhlíželi se po okolní planině. Viděli pouhým okem tři klíčová nádraží: Diráa, Mzáríb a Ghazelu.

Já viděl ještě dál: na sever až k Damašku, turecké základně a jedinému spojení s Caïhradem a Německem, které teď bylo odříznuto; na jih k Ammánu, Maánu a Medíně, které byly také odříznuty; na západ k Limanu von Sandersovi odříznutému v Nazaretu, k Nabulusu, k údolí Jordánu. Bylo 17. září, osmačtyřicet hodin předtím, než se měl Allenby všemi silami vrhnout na nepřítele. Během osmačtyřiceti hodin by Turci sice stihli přeskupit své síly, ale nemohli začít, dokud Allenby neudeřil. Bylo jasné, že nás čeká vítězství. Otázkou bylo jen jak rozhodné.

Chtěl jsem zničit celý úsek tratě, ale všechno jaksi uvízlo na místě. Armáda udělala, co se od ní čekalo: Nurí Said rozmísťoval na Tall Araru kulometry, aby mohl zadržet eventuální výpad z Diráa. Hnal jsem se dolů a zastihl jsem Peakeovy vojáky, jak si chystají snídani. Připomnělo mi to Drakeovy kuželky a zůstal jsem beze slova stát ochromen obdivem.

Během hodiny však už zahájili sérii demolicí. Francouzští dělostřelci si je také vyzkoušeli na nejbližším mostě. Napoprvé jim to příliš nevyšlo, ale při druhém pokusu na něm zanechali jakési šrámy.

Z vrcholku Tall Araru jsme mým silným dalekohledem pozorně prozkoumali Diráa a snažili se zjistit, čím by nás Turci mohli překvapit. První objev nás znepokojil. Letiště se hemžilo skupinami vojáků vytahujících letouny na startovací plochu. Napočítal jsem osm nebo devět letounů. Jinak bylo vše, jak jsme očekávali. Hrstka pěšáků se hnala do obranných postavení. Lokomotivy dělaly páru, ale vlaky nebyly obrněné. Krajina za námi se prostírala až k Damašku jako přehledná mapa. Od Mazánbu, ležícího vpravo od nás, nebylo vidět žádné pohyby nepřítele. Měli jsme veškerou iniciativu pevně v rukou.

Naše naděje spočívala v tom, že se nám podaří šesti sty náložemi vyhodit do vzduchu šest kilometrů tratě. Pražce byly ocelové a při vhodném umístění náloží kov nepraskl, ale vyboulil se asi půl metru vzhůru a tím zvedl kolejnice o nějakých deset centimetrů. Tuto pokroucenou zmeť železa už nikdo nedokázal opravit.

Šest set takových náloží by připravilo Turkům práci nejméně na týden. To by byla opravdu velkorysá interpretace Allenbyho výroku o „třech mužích a jednom klukovi s pistolí“. Obrátil jsem se ke svým bojovníkům, a vtom se staly dvě věci. Peake vypálil první salvu a zároveň se vzneslo první turecké letadlo a zamířilo k nám. S Nurím Saídem jsme se krásně schovali pod skalní převis a čekali, že začnou padat pumy, ale byl to jen průzkumný letoun pflaz, jehož pilot si nás pozorně prohlédl a vrátil se do Diráa, aby podal hlášení.

Hlášení muselo obsahovat velice špatné zprávy, protože rychle za sebou odstartovaly dva dvoumístné letouny, čtyři průzkumné a jeden starý albatros se žlutě natřeným břichem a začaly nad námi kroužit, zasypaly nás pumami a ostřelovaly z palubních kulometů. Nurí rozmístil své hotchkissy do skalních rozsedlin a palbu opětoval. Dokonce i Pisani nařídil nejvyšší elevaci a zkusmo vystřelil proti letadlům jeden šrapnel. Nepřítel se polekal, znovu zakroužil a vrátil se v mnohem větší výšce. Nemohl však už tak přesně mířit.

Rozptýlili jsme vojáky i velbloudy a bojovníci z nepravidelných oddílů se rozptýlili sami. Na otevřené plošině se nebylo kde krýt a při pohledu na rovinu posetou tisíci teček – našich vojáků – se nám svíralo srdce obavami.

Situace vypadala hrozivě, ale Peakeovi vojáci se pustili do práce se stejnou metodičností, s jakou předtím snídali. Čtyři skupiny kopaly jámy a Peake ještě s jedním důstojníkem pokládali nálože a zároveň je hned odpalovali. Výbuchy nebyly příliš efektní, a tak si letci zřejmě nepovšimli, co se děje. V každém případě nevěnovali činnosti našich ženistů zvláštní pozornost a nezasypali je deštěm pum.

Nurí Said, Joyce a já jsme se radili, jak proniknout k jarmúckému úseku palestinské dráhy, abychom dovršili úspěch, jehož jsme dosáhli přerušením damašské a hidžázké dráhy. Podle předpokládaného odporu nepřítele se zdálo, že s sebou budeme muset vzít prakticky všechny muže, což nám však s ohledem na neustálé letecké pozorování nepřipadalo příliš moudré. Jednak bychom při postupu napříč otevřenou planinou byli vystaveni leteckému bombardování, jednak by Peakeovi ženisté byli vydáni na milost Turkům z Diráa, kdyby sebrali odvahu a provedli proti nim výpad.

Zatímco jsme váhali, věci se báječně vyřešily samy. Pilot BE12 Junor, jediný, který nám v Azraku zbýval, se od Murphyho, který nemohl zasáhnout, dověděl, jak řadí turecká letadla u Diráa, a rozhodl se, že na vlastní pěst převezme úlohu, která byla přidělena bristolu. A tak se stalo, že zrovna když to s námi vypadalo nejhůř, na obloze se objevil Junor a pak začal pěkný cirkus.

Pozorovali jsme se smíšenými pocity beznadějně zastaralý letoun, který byl snadnou kořistí pro kterýkoli z nepřátelských dvoumístných a průzkumných letounů, ale Junor je vyvedl z míry a dělal se dvěma kulometry takový rámus, že se nepřátelští piloti raději rozptýlili, aby si prohlédli nečekanáho protivníka, a pak se pustili do jeho pronásledování s onou příjemnou slabostí, jakou projevují všichni letci pro letoun protivníka a zapomínají na pozemní cíle, byť by byly sebedůležitější.

Měli jsme tedy pro své akce naprostý klid. Nurí využil nastalé přestávky a shromáždil tři sta padesát vojáků pravidelných jednotek, přidal k nim dvě Pisaniho děla a všechny urychleně vyslal sedlem Tall Araru na první část přesunu do Mazáríbu. Kdyby nám letadla dala alespoň půl hodiny pokoj, později by si zřejmě už nevšimla, že se náš počet na homolovitém pahorku snížil, a snad by přehlédla i rozptýlené skupinky pohybující se po strništi k západu. Zdejší obdělávaná půda vypadala ze vzduchu jako změť pestrých záplat.

Za vojáky jsme vyslali zemědělce a po půl hodině jsem svolal tělesnou stráž, abychom se do Mazáríbu dostali před ostatními, ale vtom jsme znovu zaslechli hukot leteckých motorů. K našemu úžasu se znovu objevil Junor, živ a zdrav, ale hnaly se za ním tři nepřátelské letouny chrlící déšť střel. O konečném výsledku souboje nemohlo být pochyb.

V záchvatu chabé naděje, že by mohl třeba bezpečně přistát, jsme se rozběhli k úseku tratě, kde nebylo příliš mnoho balvanů, a ze všech sil jsme se snažili vyčistit alespoň kousek plochy pro přistání. Junora mezitím tlačili níž a níž k zemi. Shodil nám zprávu, že mu dochází palivo. Ještě pět minut jsme pracovali ze všech sil a pak jsme mu dali znamení, aby přistál. Snesl se dolů, ale vítr zavanul v příliš ostrém úhlu a vyčištěná plocha byla stejně malá. Dosedl skvěle, ale vítr znovu zafoukal. Podvozek uletěl a letoun se převrátil.

Vrhli jsme se mu na pomoc, ale Junor byl okamžitě venku. Až na škrábnutí na bradě nebyl vůbec zraněn. Odmontoval oba kulometry – lewis i vickers – a vyjmul i zásobníky se

značkovacím střelivem. Rychle jsme všechno naházeli do Youngova fordu a hnali se pryč. Byl nejvyšší čas, protože jeden dvoumístný letoun svrhl pumu do těsné blízkosti vraku.

Za pět minut už Junor požádal o nový úkol. Joyce mu přidělil ford a v něm se Junor vydal podél trati směrem k Diráa, a než si ho Turci stačili všimnout, vyhodil do vzduchu celý úsek kolejí. To se jim ovšem nelíbilo a zahájili po něm dělostřeleckou palbu, ale on jim znovu ujel ve svém fordu a potřetí vyvázl bez zranění.

110

Má tělesná stráž čekala seřazena ve dvou dlouhých řadách na svahu kopce. Joyce zůstal v Tall Araru se stovkou Nurího mužů, Ghurky, Ruwally a auty, aby kryl další postup. My jsme naopak proklouzli, abychom přerušili palestinskou dráhu. Můj oddíl vypadal jako beduíni, a proto jsem se rozhodl postupovat otevřeně a nejkratší cestou na Mazáríb; navíc jsme měli značné zpoždění.

Naneštěstí jsme upoutali nepřátelskou pozornost. Pomalu nás dohnal nepřátelský letoun a shodil na nás pumy: jednu, dvě, tři, všechny vedle, ale čtvrtá dopadla přímo doprostřed našich řad. Dva muži spadli. Jejich krvácející velbloudi se zoufale zmítali po zemi. Muži neutrpěli jediné škrábnutí a vyšvihli se za své kamarády. Další letoun s vypnutým motorem. Dvě pumy, náraz, který obrátil mého velblouda téměř dokola, a palčivá bolest v pravém lokti. Cítil jsem, že jsem vážně zasažen a rozplakal jsem se lítostí, že jsem vyřazen právě ve chvíli, kdy k obrovskému vítězství zbývá jeden jediný den! Po paži mi stékala krev: snad kdybych se na ni nepodíval, dokázal bych pokračovat, jako by se nic nestalo.

Moje velbloudice sebou trhala, aby se vyhnula dešti kulometných střel. Držel jsem se v sedle jako klíště. Levou rukou jsem odhodil plášť a přesvědčil se hmatem, že zranění není vážné. Našel jsem jen horkou kovovou střepinku, která proletěla tlustou vrstvou našaseného pláště a nemohla už příliš ublížit.

Přidali jsme do kroku a drželi se skvěle, protože jsme znali terén nazpaměť. Zpomalili jsme pouze, když jsme potkali mladé venkovany a vysvětlovali jim, že teď musí k Mazáríbu, kde půjde o všechno. Polní cesty se jimi doslova hemžily. Byli velice ochotní, ale protože jsme byli zvyklí na vyhublé osmahlé muže z pouště, tihle baculatí hoši s růžovými tvářičkami, kudrnatými vlasy a zakulacenýma rukama i nohama nám připadali jako nějaké slečinky.

Když jsme dorazili do Mazáríbu, dověděli jsme se, že vojáci Nurího Saída jsou pouhé tři kilometry za námi. Napojili jsme velbloudy a napili se, co se do nás vešlo, protože jsme za sebou měli dlouhý horký den, který navíc dosud nebyl u konce. Potom jsme zašli za starou pevnost a rozhlédli se přes jezero. Na francouzském nádraží jsme zpozorovali jakýsi pohyb.

Nějací místní běloručkové nám sice vyprávěli, že nádraží má silnou bránu, ale přístupové cesty k němu vypadaly příliš lákavě. Velení nad útokem ode mne převzal Abdulláh, jelikož mé dobrodružné dny byly sečteny pod směšnou záminkou, že moje kůže je příliš vzácná a nutná pro případ, že by nastala nějaká nečekaná situace. A samozřejmě jsem se chtěl dožít vstupu do Damašku. Ostatně vše proběhlo hladce. Abdulláh se zmocnil obilí, dokonce i mouky a kromě toho nepatrné kořisti v podobě zbraní, koní a všelijakých cetek.

Chvíli se bojovalo, pak zasáhla Pisaniho děla a nakonec Nurí Said, který se objevil na scéně právě včas, přijal v bílých rukavičkách a se šavlí po boku tureckou kapitulaci.

Na toto nejbohatěji zásobené nádraží se vrhly stovky hauránských usedlých zemědělců a začaly je drancovat. Muži, ženy i děti se prali jako psi o sebemenší předmět. Odnesli všechno včetně dveří, oken, zárubní, okenních rámu i schodů. Ostatní mezitím vnikali násilím do vagónů stojících na vedlejších kolejích. Našli v nich tuny nejrůznějšího

zboží. Část si odnesli, ale ještě větší množství zůstalo ležet rozdupáno a zničeno na zemi.

Spolu s Youngem jsme přeřezali telegrafní vedení. Tentokrát šlo o důležitou centrálu, v níž se sbíhaly místní i dálkové linky a která obstarávala spojení celé palestinské armády s domovem. Bylo příjemné představovat si, jak Liman von Sanders v Nazaretu znovu kleje, protože jedna linka za druhou ohluchla. Zoufalá neschopnost Turků projevit iniciativu diktovala nutnost, aby jejich armáda byla přísně „řízena“, takže zničením telegrafního spojení jsme z ní udělali bezhlavý dav. Když jsme se vypořádali s telegrafem, vyhodili jsme do vzduchu výhybky a alespoň část kolejí. Když jsme byli v nejlepším, od Diráa se přiblížila lehká lokomotiva vyslaná na obhlídku. Jakmile zaslechla exploze na trati, tiše se vytratila. Potom nás poctilo návštěvou letadlo.

Na plochých vagónech stála dvě německá nákladní auta napěchovaná lahůdkami pro německou důstojnickou jídelnu. Arabové, kteří nedůvěřovali konzervám ani lahvím, sice většinu zničili, ale přesto jsme přišli alespoň k nějakým polévkám a masu a Nurí Said nám později věnoval konzervu chřestu.

Nákladní auta měla obrovské nádrže plné benzínu a vedle stály vagóny naložené palivovým dřívím. Za soumraku jsme všechno pěkně zapálili. Drancování bylo skončeno a vojáci i příslušníci kmenů se stáhli zpět do měkké trávy rostoucí kolem strouhy, jíž odtékala voda z jezera.

Nádherné plameny, šířící se od vagónu k vagónu, nám příjemně svítily k večeri. Dovolili jsme, aby si všichni upekli chlebové placky, najedli se a odpočinuli si před nočním útokem na most v Šihábu, který ležel pět kilometrů západně odtud. Původně jsme chtěli zaútočit za soumraku, ale pak jsme museli nechat své podřízené najíst. Plameny mezitím přilákaly spoustu návštěvníků z poloviny celého Hauránu.

Návštěvníci byli vlastně našima očima a museli jsme je tedy chtít nechtít vítat. Já měl na starost ujmout se každého, kdo přinášel nějaké zprávy, a potom si všechno srovnat v hlavě a udělat si obrázek skutečné situaci.

Muži se k nám hrnuli od severu na koních, na velbloudech i pěšky, po stovkách a po tisících, v strašlivé nádheře nadšení, jelikož se domnívali, že nastává konečné obsazení celého okolí a že Násir této noci zpečetí své vítězství dobytím Diráa. Dostavila se dokonce městská rada a nabízela, že nás ve městě přivítají s otevřenou náručí. Ale museli jsme kalkulovat pro případ, že by se definitivní zhroucení turecké armády protáhlo a my jsme ztratili přízeň lidí z rovin mezi Diráa a Damaškem, v jejichž rukou bylo naše konečné vítězství. Nebylo to ostatně nic nového a zatím všechno mluvilo proti okamžitému obsazení Diráa. A tak jsme znovu museli odmítnout přátele a chlácholit je omluvami, jež byli schopni pochopit.

111

Vysvětlování nám trvalo dlouho, a když jsme konečně byli připraveni vyrazit, přijel nový návštěvník, syn náčelníka z Tall aš-Šihábu. Jeho vesnice byla klíčem k mostu. Popsal nám, jak to na místě momentálně vypadá: sdělil, že tam je silná stráž, a popsals, jak je rozmístěna. Z jeho řeči jsme poznali, že problém bude složitější, než jsme si představovali. Ovšem za předpokladu, že mluví pravdu. A my jsme mu příliš nedůvěřovali, jelikož jeho nedávno zesnulý otec nám nikdy nebyl nakloněn. Ale nakonec nám nabídl, že během hodiny přivede velitele stráže, který je jeho přítelem. Odeslali jsme ho tedy pro tureckého důstojníka a nařídili jsme podřízeným, aby si ještě na chvíli lehli a odpočinuli si.

Mladík se brzy vrátil s kapitánem, z nějž se vyklubal Armén toužící způsobit Turecku co nejvíc škod. Kromě toho byl značně nervózní. Tvrdil, že mužstvo tvoří loajální Turci, kteří převládají i mezi poddůstojníky. Proto navrhl, abychom se přesunuli co nejbliž k vesnici a skryli se. Mezitím by se tři nebo čtyři naši nejzdatnější bojovníci schovali

v jeho světnici. Pak by mohl zvat podřízené postupně jednoho po druhém a vlákat je tak všechny do léčky.

Znělo to jako z dobrodružných románů a všichni jsme nadšeně souhlasili. Bylo devět hodin večer. Přesně v jedenáct tedy obklíčíme vesnici a vyčkáme, až šejch odvede naše svalovce do velitelova domu. Oba spiklenci zmizeli a my šli probudit své bojovníky spící vedle naložených velbloudů. Byla tma jako v pytli.

Moji strážci si připravili nálože nutné k vyhození mostu, já si nacpal kapsy rozbuškami. Násir poučil své vojáky a nařídil, že jejich velbloudi musí bezpodmínečně zůstat zticha. Vyrázili jsme na cestu a postupovali jsme v nekonečném dvojstupu po kluzké klikaté stezce. Měli jsme před sebou vodopád, jehož burácení vtiskovalo výpravě stejný ráz, jaký měla nezapomenutelná noc, v níž se Alí ibn al-Husajn pokusil zaútočit na tento most z opačného břehu. Tentokrát jsme však byli blíž a burácení padající vody nás ohlušovalo.

Postupovali jsme teď velice pomalu a opatrně, abychom se neprozradili ani plácnutím bosé nohy. Velbloudi se v noci vždy pohybují nehlučně a náklad jsme upevnili, aby necinkal a sedla nevrzala. V tichu nám tma připadala ještě, tmavší, než byla, a z údolí šeptajících po obou stranách na nás číselo ještě hlubší hrozba. Do obličeje nám zavanul chladný vlhký vzduch od řeky. Vtom mě popadl za ruku Ruhajl a beze slova ukázal na sloup bílého dýmu, líně stoupajícího z údolí.

Rozběhli jsme se na pokraj srázu, ale nic jsme nespatriili. Tři jsme pomalu krok za krokem sestoupili dolů a zarazili se, až když jsme uslyšeli hlasy. Potom se dým zničehonic rozptýlil a zároveň jsme zaslechli syčení vypouštěné páry a skřípání brzd. Dlouhý vlak zastavil.

Rozvinuli jsme se podél tratě a vyčkali příchodu mladého šejcha. Šeptem nám sdělil, že jeho plán nevyšel. Nečekaně přijel tenhle vlak, v němž jel německý plukovník s německými a tureckými zálohami z Afúly, které Liman von Sanders poslal do Diráa, kde mezitím vypukla panika.

Arména zatkli, protože opustil určené místo. Přistupy hlídají kulometná hnízda a naprosto bdělé hlídky. Musel jsem se rozesmát, i když jen v skrytu, v jak podivném postavení jsme se ocitli.

Nurí Said navrhl dobýt místo útokem hlavních sil. Měli jsme dostatek trhavin i světlic a počet i připravenost byly také na naší straně, ale mně se zdálo, že takový cíl nestojí za tolik životů. Samozřejmě že ve válce se za všechno musí platit a zřejmě jsme měli zahájit útok a dovést jej až do konce, ale já byl soukromě pyšný na to, že naše akce si plánuji sám. Nurímu jsem řekl, že jsem proti. Už jsme přece dnes přerušili dvě tratě. A to, že jsme sem přilákali posily z Afúly, byl dárek, který od nás Allenby dostal navíc. Svých závazků jsme se zhostili se ctí.

Nurí chvíli uvažoval a potom mi dal za pravdu. Rozloučili jsme se s chlapcem, který se nám tak poctivě snažil pomoci. Potom jsme poslali šeptem rozkaz, aby se všichni potichu stáhli zpět. My jsme zůstali na místě s puškami a pohotovosti (já se svou lee-enfieldkou se zlatým monogramem Enver Paši, kterou mi jako kořist od Dardanel před lety věnoval Fajsal), dokud všichni naši bojovníci nebyli pryč z nebezpečné zóny.

Kupodivu to byla nejtěžší chvíle celé noci. A když jsme splnili úkol, málem nám to nedalo, abychom neprobudili Němce, kteří nám zkazili radost. Jak by bylo krásné ozářit jejich tábor světlicí. Dohodli jsme se, že to napadlo současně Násira, Nurího Saída i mě. Když jsme se navzájem svěřili, okamžitě jsme se zastyděli, že se chováme jako malí kluci, a společnými silami jsme si dokázali zachovat důstojnost. V Mazáribu, kam jsme se vrátili po půlnoci, jsme se však dohodli, že ten most nemůžeme nepříteli darovat, a proto jsme vyslali dvě skupiny vedené Tilálovými soukmenovci, aby za Šihábem vyhodily na dvou místech do vzduchu trať. Ozvěny explozí nedaly Němcům spát. Vystřelili několik světlic a prohledali okolí, jestli se proti nim náhodou nechystá nečekaný útok.

Byli jsme rádi, že jsme je mohli alespoň rušit ze spánku, aby byli unaveni jako my Před svítáním dorazila Pisaniho zbývající děla a z Tall Araru se přemístil zbytek vojáků Nurího Saída. Joyceovi jsme napsali, že příští den se přes Nasíb vrátíme na jih a tím obepíšeme kruh kolem Diráa. Navrhl jsem, aby se přemístil rovnou zpět do Umm Tajjie a vyčkal tam

našeho návratu, jelikož toto místo se spoustou vody a nádhernými pastvinami je umístěné tak, že se z něj dá dojet na koni nebo na velbloudu do Diráa, Džabal Drúzu i na poušť obývanou Ruwally, a tvoří ideální základnu, na níž se můžeme soustředit a vyčkat na zprávy o dalších osudech Allenbyho ofenzívy. Tím, že budeme držet Umm Tajjiu pevně v rukou, odřízneme tureckou 4. armádu rozmístěnou za Jordánem (našeho zvláštního oblíbence) od Damašku a zároveň budeme schopni rychle obnovit útoky proti hlavní trati a okamžitě ničit úseky, které se nepříteli podaří opravit.

112

Jen neradi jsme se odhodlali k dalšímu úsilí, shromáždili jsme bojovníky a protáhli v nekonečném davu nádražím v Mazáribu. Naše ohně vyhasly a na místě po nás zůstal obvyklý nepořádek. Začal jsem s Youngem pomalu a v klidu rozmísťovat nálože a bojovníci se stáhli, aby na ně nebylo vidět ani z Diráa, ani z Šihábu. Nad hlavou nám bzučela turecká letadla a snažila se nás najít. Proto jsme poslali zemědělce zpět do rodných vesnic za Mazáribem. Letci viděli všude pohyb, ohlásili, že je nás značný počet, osm až devět tisíc, a že se přesunujeme všemi směry najednou.

Francouzští dělostřelci dovršili zmatek, když několik hodin po našem průchodu Mazáribem konečně vyletěl místní vodojem, do nějž umístili časovanou nálož. Němci právě pochodovali z Šihábu do Diráa, ale po tomto nevysvětlitelném šoku se tito vojáci neznající humor vrátili a zůstali v pohotovosti téměř až do večera.

My jsme mezitím byli už kdoví kde. Pomalu a vytrvale jsme postupovali k Nasíbu, kam jsme dorazili kolem čtvrté hodiny odpoledne. Nechali jsme vojáky chvíli odpočinout a kulometry a děla jsme přemístili na hřeben, z něhož se terén svažoval menší kotlinou k železniční stanici.

Rozmístili jsme děla do krytých postavení a požádali Pisaniho, aby zahájil z osmnácti set metrů přímou palbu na nádražní budovy. Dělostřelci se pustili do plnění úkolu s takovým nadšením, že zakrátko zely ve střeších a kůlnách velké díry. Zároveň jsme na levém křídle vyslali kulometry vpřed, aby kropily dlouhými dávkami zákopy, které však palbu intenzívně a úporně opětovaly. Měli jsme však výhodu odpoledního slunce v zádech. Neměli jsme jediného raněného. Nepřítel také ne. Byla to jen hra. Dobytí nádraží jsme ani neměli v plánu. Naším skutečným cílem byl velký most severně od vesnice ležící na opačném břehu. Turecká obrana mostu spočívala v malém opevnění střeženém pěšáky ubytovanými ve vsi.

Začali jsme ostřelovat opevnění ze dvou děl a šesti těžkých kulometů, kdežto vesnice se ocitla pod palbou pěti dalších kulometů. Během patnácti minut se dostavili předáci vesnice. Nurí jim dal podmínku, že musí vyhnat Turky ze svých domů. Slíbili, že to udělají. Podařilo se nám tedy izolovat obránce mostu.

Na ně jsme se obořili zdvojnásobeným úsilím. Po několika salvách ze všech čtyř Pisaniho děl jsme viděli, že se obránci vytrácejí z rozbitých zákopů a kryjí se za železničním náspem. Kdyby se rozhodli hájit most odtud, přišel by nám útok draho, ale doufal jsem, že je ovlivní příklad kamarádů z nádraží.

Dojel jsem s jediným průvodcem až na konec hřbetu, na němž jsme měli rozmístěné kulometry, abych si mohl prohlédnout most zblízka.

Na místě byl i Nurí Said se svou nezbytnou dýmku a povzbuzoval dělostřelce, kteří ostřelovali šerící se cesty spojující most, vesnici a nádraží. Nurí zářil štěstím a navrhoval, jak bychom měli zaútočit na další nádraží, které jsme neměli v plánu. Debatovali jsme spolu asi deset minut, zatímco kolem nás hvízdaly střely, některé příliš vysoké, jiné odražené.

Nurí přislíbil, že bude všemi dostupnými prostředky krýt můj postup k mostu. Odeslal jsem průvodce zpět se svou velbloudicí a se vzkazem pro své strážce, že je zřídím hůř než

kulky z pušek a kulometů, jestli za mnou nepřijdou do nebezpečné zóny, kde na ně budu čekat.

Nakonec jsem však pronikl k mostu s dobrodružným Abdulláhem a několika Zaágíy. Ve spěchu jsem upevnil nálože k pilířům. Byl to můj sedmdesátý devátý most a strategicky ze všech nejdůležitější, protože jsme museli zůstat blízko něj na opačném břehu než Turci a vytrvat v Umm Tajjii, dokud nám Allenby nepřijde na pomoc.

Nurí mezitím organizoval stažení pěchoty, kulometných oddílů dělostřelectva asi kilometr a půl zpět do pouště, kde měly vytvořit pochodovou kolonu a vyčkat. Tma už začínala houstnout a při přechodu takového množství lidí přes trať mohly snadno nastat potíže. Všechno však naštěstí šlo hladce, a když mi Nurí dal smluvené znamení; skočil jsem do opuštěného tureckého zákopu a odpálil čtyři sta kilogramů výbušnin najednou. Vzduchem létaly kameny a explozi muselo být slyšet na půl cesty do Damašku.

Nurí se ke mně okamžitě dostavil. Byl celý zoufalý. Dal mi totiž signál k vyhození mostu, přestože mu chyběla celá rota pěchoty na velbloudech. Tilál al-Harajdhin vyrazil s mou tělesnou stráží do kopců, aby se ztracence pokusil najít. Zůstal jsem s Nurím na místě u jámy, která bývala mostem, a baterkou jsem jim dával signály, aby věděli, kam se mají vrátit. Mahmúd se během půl hodiny vrátil a vítězoslavně přivedl zbloudilé ovce. Výstřely jsme přivolali ostatní pátrače a vyrazili do Umm Tajjie.

113

Přesto se zdálo, že s Násirem úplně přestaneme spát. Rámus, který jsme způsobili v Nasíbu, rozhlásil naši přítomnost stejně široko daleko jako plameny v Mazáribu. Sotva jsme se uložili, a už začali přicházet první návštěvníci dychtiví debatovat o posledních novinkách. Donesli nám šířící se zvěsti, podle nichž tu prý nezůstaneme, ale zase se stáhneme jako Britové ze Saltu.

Podobné návštěvy se trousily celou noc. Prostřednictvím svých zemědělců, které jsme vyslali do okolí na zvědy, jsme se dověděli, že střediskem nespokojenosti a všech těchto fám je nejbližší vesnice Tajjiba. Den předtím odtud odjela Joyceova obrněná vozidla a došlo k jakýmsi náhodným incidentům. Kromě toho se obyvatelé vesnice báli, že při našem případném ústupu by byli první na ráně mstícím se Turkům.

Zavolal jsem Azíza a okamžitě jsme odjeli kamenitým terénem s drsnými lávovými úseky do Tajjiby. Ve stařešinově chatě sedělo shromáždění, které dávalo rozumy našim nočním návštěvníkům. Právě debatovali o tom, koho by měli vyslat k Turkům se žádostí o milost. Stačilo však, abychom se objevili, a okamžitě si znovu připadali jisti svým osudem. Hodinu jsme se s nimi bavili o ničem, popili trochu kávy a zvedli se k odchodu. Byly to korouhvičky, ale teď se obrátily na naši stranu a druhý den si nestěžovaly ani na letecké bombardování, ani na dělostřelecké ostřelování.

Do tábora jsme se vrátili před svítáním a místo přivítání jsme uslyšeli výstřel. Turci vyslali obrněný vlak vyzbrojený polním dělem. Nad hlavami nám kroužilo letadlo, které řídilo palbu. Granáty začaly dopadat nebezpečně blízko nás. Zdvojnásobili jsme rychlost. Letoun se nečekaně obrátil zpět k trati a zřejmě se chystal přistát. Dělo přidalo ještě jeden šťastný výstřel, kterým zabilo dva velbloudy, ale pak už to bylo s přesností palby horší. Po asi padesáti dalších výstřelech obrátili dělostřelci pozornost na Tajjibu.

Palba znepokojila Joyce v Umm Tajjii. Přišel nás uvítat. Za jeho vysokou postavou bylo vidět pestrý zástup všech možných ukázek místního obyvatelstva: celý Haurán, každá vesnice a každý kmen vyslaly někoho, kdo přicházel vzdát čest a alespoň formálně nabídnout své služby.

Přestože na turecké straně přistála další dvě letadla, usedli jsme po delší době k první pořádné snídani. Joyce nám vyprávěl, jak po něm včera v Tajjibě stříleli, zřejmě aby ukázali, jak zatočí se všemi cizinci, kteří přicházejí rušit klid věrných přátel Turecka – a

potom následoval kotrmelec!

Po snídani jsme si vybrali dvě auta – jedno pro Junora a jedno pro mě – a vypravili jsme se na průzkum nepřátelského letiště. Když jsme se přiblížili na osmnáct set metrů od tratě, údolí, jímž jsme jeli, zahnul vpravo a vyústilo na rovnou louku, na jejímž opačném konci stály tři letouny. Nic lepšího nás ani nemohlo potkat!

Hnali jsme se nejvyšší rychlostí, a když jsme se přiblížili na tisíc metrů, zastavili jsme. Dva letouny právě vzlétaly. Zahájili jsme palbu, ale letounům se mezitím podařilo odlepit se od země. Třetímu nechtěl naskočit motor. Pilot s pozorovatelem nakonec nechali vrtuli vrtulí a naskákali do příkopu pod tratí. Vystříleli jsme patnáct set střel do nešťastného stroje (odpoledne ho spálili) a vrátili jsme se do tábora.

Bohužel dva další piloti měli čas doletět do Diráa a vrátit se. Jeden nebyl moc šikovný a shodil čtyři pumy z takové výšky, že dopadly daleko od nás. Druhý se snesl níž a uvolňoval pumy až po pečlivém zamíření. Střepiny jedné z nich nás trochu poškrábaly, ale to bylo všechno.

V nebezpečí mě přepadl pocit osamělosti, ale přesto jsme se bezpečně vrátili do Umm Tajjie a ohlásili Joyceovi úspěch akce. Dokázali jsme Turkům, že letiště nemohou používat. A Diráa byla také bezmocná před útoky obrněných aut. Pak jsem si lehl do stínu auta a spal jsem. Ani všichni Arabové z celé pouště, ani turecká letadla, která nás znovu bombardovala, mě nedokázali vyrušit. Musel jsem si odpočinout, abych mohl logicky uvažovat. Spal jsem tedy až do odpoledne.

Naším strategickým cílem bylo udržet Umm Tajjii, z níž jsme mohli podle vlastního uvážení ovládat všechny tři tratě vedoucí z Diráa. Kdybychom ji udrželi ještě týden, pocuchali bychom celou tureckou armádu, i kdyby Allenby nedosáhl ničeho. Ale z taktického hlediska byla Umm Tajjia nebezpečné místo. Početně slabší síly pravidelné armády bez ochrany beduínů ji nemohly bezpečně hájit, ale kdybychom zůstali bez letecké podpory, brzy bychom se ocitli v nebezpečné situaci. Turci disponovali nejméně devíti letouny. My jsme tábořili dvacet kilometrů od jejich letiště uprostřed otevřené pouště. Byli jsme rozloženi kolem jediného vodního zdroje a obklopovala nás početná stáda velbloudů a koní. Turecké bombardování mělo největší psychologický vliv na příslušníky nepravidelných jednotek, kteří však byli našima očima a ušima. Brzy by nevydrželi nápor a odešli domů. A kdybychom se chtěli v Umm Tajjii udržet, museli bychom mít na své straně i Tajjibu.

Museli jsme tedy od Allenbyho získat letecké posily. Bylo dohodnuto, že pozítří v Azraku přistane letoun, který od něho přiveze zprávy o nejnovějším vývoji situace. Rozhodl jsem se, že bude nejlépe, když promluvíím s Allenbym osobně. Stihnu se vrátit do 22. září. Do té doby se Umm Tajjia udrží, protože můžeme turecké letce obelstít tím, že se přesuneme do římských trosek v Umm as-Surábu.

Ale ať budeme tam či onde, abychom vydrželi, musíme si udržet iniciativu. Směr na Diráa je přechodně uzavřen nedůvěrou vesničanů, ale zbývá hidžázská dráha. Most u kilometru 149 je téměř opraven. Musíme jej znovu zničit a spolu s ním i další za ním směrem na jih, abychom znemožnili příjezd vlaků s opravárenskými četami. Po včerejších zkušenostech jsem byl přesvědčen, že vyhození prvního mostu je úkol vhodný pro vojáky pravidelných jednotek, kdežto na druhý by se měl podniknout nájezd. Šel jsem se tedy přesvědčit, zda by tento úkol zvládla moje tělesná stráž, až mě bude doprovázet do Azraku.

Ale něco nebylo v pořádku. Všichni moji strážci měli zarudlé oči, váhali a celí se třásli. Nakonec jsem pochopil, že během mé nepřítomnosti Abdulláh s ostatními náčelníky nemilosrdně potrestal všechny, kteří se zostudili u Nasíbu. Měli na to právo, ale moji bojovníci by teď v boji mohli ohrozit nejen mě, ale i sami sebe, protože vzpomínky na kruté potrestání v nich probouzely vždycky jen horší neukázněnost a touhu po násilí a krutostech.

Proto jsem navrhl Joyceovi, aby se Egypťané a Ghurkové vrátili do Akaby a aby mi půjčil obrněné auto, s nímž bych je doprovodil na prvním úseku jejich přesunu k trati a na místě se přesvědčil, co by se dalo případně dělat. Násirovi a Nurímu Saídovi jsme

oznámili, že se vrátíme 22. září s bojovými letouny, které nás zbaví nebezpečí náletů a průzkumu. Tajjibu mezitím můžeme uchlácholit peněžní náhradou škod způsobených Turky. A Joyce slíbil, že do mého návratu nechá upravit letiště v Umm Tajjii a v Umm as-Surábu.

Noční výpravu pronásledoval nepopsatelný zmatek. Nejdřív jsem ztratil orientaci. Tři hodiny jsme bloudili v bludišti údolí a nemohli najít trať, Egyptány, ani místo, odkud jsme původně vyrazili. Pak se kolem nás hnala skupina jezdců směrem k jihu. Zahájili jsme po nich palbu. Potom se na scéně objevil hlídkový vlak. Zahájili jsme palbu zeleným svítícím střelivem, které Turky vyděsilo k smrti, ale přesto se jakžtakž bránili. Náhodná střela prorazila jediné neopancéřované místo na celém vozidle – benzínovou nádrž. Spravování nám trvalo celou hodinu.

Potom jsme jeli podél tratě se zkroucenými kolejnicemi a pobořenými můstky, ale nemohli jsme najít vlastní vojáky. Stáhli jsme se tedy o kilometr a půl zpět a tam jsem se konečně mohl trochu prospat v nejkrásnějších hodinách před svítáním. Vzbudil jsem se osvěžen a okamžitě jsem poznal, kde jsme. Zřejmě jsem byl předtím otupělý nevyspáním po pěti bezesných nocích. Vyrazili jsme, potkali jsme Egyptány a potom jsem navštívil raněného Marshalla v improvizovaném lazaretě.

Druhý den ráno se nečekaně dostavil Joyce. Rozhodl se, že v nastalé přestávce je jeho povinností jet do Abá al-Lisánu a pomoci Zajdovi a Džaafarovi před Maánem a také popohnat Hornbyho v jeho úsilí mezi Baní Sachry. Potom přiletěl letoun z Palestiny a přivezl první přehlednou zprávu o Allenbyho vítězství. Prolomil linie Turků a hnál je nepředstavitelným způsobem. Celá podoba války se změnila. Informovali jsme o tom Fajsala a poradili mu, aby toho všeobecné povstání náležitě využil. Za hodinu jsem už byl bezpečně na palestinské půdě.

RAF mi poskytlo auto, které mě dovezlo z Ramly na velitelství. Velký muž se až na plamínky v očích tvářil, jako by se nic zvláštního nestalo, a Bols každou čtvrt hodinku přiběhl se zprávou o dalších neuvěřitelných úspěších. Allenby si byl před zahájením ofenzivy natolik jist, že ho úspěch málem nudil, ale žádný generál, ať sebeexaktněji založený, nemůže přihlížet úspěchu akcí, které sám naplánoval, v tak širokém měřítku, aniž přitom pocítí vnitřní radost, obzvláště když to považuje za odměnu vlastní soudnosti a odvahy, s níž porušil předpisová pravidla a přizpůsobil své koncepci všechny složky a shromáždil na její podporu všechny morální a materiální trumfy, vojenské i politické, které měl k dispozici.

Allenby mě stručně seznámil se svými dalšími úmysly. Zmocnil se celé historické Palestiny, zlomil turecký odpor a zdálo by se, že bude počítat se zpomalením jejich pronásledování v kopcovitém terénu. Ale to ho ani nenapadlo! Bartholomew s Evansem měli připraven materiál pro další tři údery: přes Jordán směrem na Ammán, který by provedli Novozélandčané pod Chaytorovým velením, přes Jordán do Diráa, provedený Indy pod Barrowovým velením, a přes Jordán do Kunejtry, provedený Australany, jimž velel Chauvel. Chaytor by zůstal v Ammánu, Barrow se Chauvelem by po dosažení svých prvních cílů pokračovali v postupu na Damašek. My jsme měli pomáhat všem třem akcím a já neměl uskutečnit svou troufalou hrozbu, že se zmocním Damašku, dokud nespojíme své síly.

Potom jsem vysvětlil Allenbymu naše vyhlídky a zdůraznil jsem, že bez letecké podpory se nehne z místa. Zazvonil a během několika minut s námi seděli u konferenčního stolu Salmond a Borton. Jejich letouny tvořily nedílnou součást Allenbyho plánů (jak dokonalý byl tento člověk, který dovedl dokonale využívat možnosti pěchoty i jezdeckta, dělostřelectva a letectva, námořnictva obrněných aut, válečných lstí i nepravidelných jednotek!) a také svou roli splnily. Na obloze nezůstal jediný turecký letoun mimo náš úsek. Salmond proto prohlásil, že nám pošle dvě stíhačky typu Bristol a nechá nám je v Umm Tajjii, dokud je budeme potřebovat. Potom kladl otázky, zda máme náhradní součástky, benzín atd.

Salmond s Bortonem se nelekali žádných novot. Spolupráce s letci byla v nastávající akci samozřejmá a pružná, spojení dokonalé a rychlé. Proto se nakonec RAF zasloužilo

o to, že turecký ústup se proměnil v bezhlavý útěk, při němž nebylo nic platné telefonické a telegrafní spojení, automobilové kolony si samy zablokovaly cesty a pěší jednotky byly rozbity a rozptýleny. Letečtí důstojníci se mě zeptali, jestli naše přistávací plocha je dostatečně velká, aby na ní mohl přistát plně naložený handley-page. Viděl jsem tento dopravní letoun pouze jednou v hangáru, ale přesto jsem bez váhání prohlásil, že ano. Salmond vstal od stolu a řekl: „To stačí, pane, uděláme, co bude třeba.“ Potom jsem se šel nasnídat.

114

Před úsvitem stály na letišti Australanů dva bristoly a jeden DH 9. Handley-page měl pilotovat můj starý známý Ross Smith. Salmond mu svěřil jediný stroj tohoto typu, jaký měl k dispozici v celém Egyptě, o nějž pečoval jako o oko v hlavě. Jeho ochota půjčit ho k tak nízké službě, jako je přeprava pouhého nákladu přes nepřátelské linie, byla zároveň mírou ochoty, jakou vůči nám projevoval.

Za hodinu jsme byli nad Umm Tajjiou a viděli jsme, že naši zmizeli. Vrátili jsme se tedy nad Umm as-Suráb a tam jsme je našli, skupinu vozidel v obranném postavení a spoustu Arabů, skrývajících se před podezřelým hukotem našich motorů, kde se dalo. Velbloudi se rozptýlili po celé plošině a cpali se na skvělých pastvinách. Jakmile Young identifikoval naše výsostné znaky, dal nám signál, že můžeme přistát na ploše, kterou spolu s Nurím Saídem nechali vyčistit od kamenů.

Ross Smith si úzkostlivě prošel celou přistávací plochu, objevil všechny její vady, ale nakonec se k nám vrátil s rozjasněným obličejem. Podle jeho názoru mohl handley-page klidně přistát. Young nám mezitím pověděl o opakovaných včerejších náletech, při nichž padlo několik vojáků a Pisaniho dělostřelců. Proto se všichni v noci přesunuli do Umm as-Surábu. Blbí Turci ovšem nepřestali bombardovat Umm Tajjii, kam naši chodili jen odpoledne a v noci pro vodu.

Kromě toho jsem se dověděl podrobnosti o dobrodružství, jaké potkalo Wintertona při posledním vyhazování tratě do vzduchu. Arabům se při pohledu na tři letouny zářící novotou vrátila sebedůvěra, vychvalovali Brity i jejich vytrvalost, zatímco jsem jim vyprávěl téměř neuvěřitelný příběh Allenbyho úspěchu – dobytí Nábulusu, Afúly a Haify. Představitost mých posluchačů prudce vzplála. Tilál se začal vychloubat a Ruwallové se hlasitě dožadovali okamžitého tažení na Damašek. Ožila dokonce i moje tělesná stráž, na níž byly dosud znát stopy nedávného potrestání. Rozhodl jsem se, že posledního náporu se musí osobně zúčastnit Fajsál a Nurí Šaalán.

Mezitím nastal čas snídaně a vzduch se naplnil vůní klobás. Usadili jsme se a nemohli se dočkat jídla, ale vtom pozorovatel umístěný ve zřícenině věže ohlásil, že od Diráa se blíží letoun. Australané okamžitě naskákali do svých letadel, jejichž motory ještě nestačily zcela vychladnout, a okamžitě vzlétli. Ross Smith s pozorovatelem v jednom, Peters ve druhém. Ale třetí pilot zůstal stát u DH 9 a upřeně si mě měřil pohledem.

Nevěděl jsem přesně, co ode mě chce. Znal jsem teorii míření, některé pasáže jsem dokonce byl schopen odříkat z paměti, ale to všechno byla teorie bez sebemenší praktické zkušenosti. Ne! Do leteckého souboje mě nikdo nedostane, ať klesnu v očích pilota sebehloběji. Byl to Australan, příslušník národa, který si libuje ve zbytečném riskování, kdežto já musel hrát divadlo pro oči svých Arabů.

Pilot se neodvážil promluvit nahlas, jen si mě občas při sledování leteckého souboje vyčítavě měřil. Nepřítel disponoval dvěma dvoumístnými a třemi průzkumnými letouny. Ross Smith se pověsil na ocas velkého letounu a za pět minut se Němec zřítíl kamsi za trať. Za nízkou terénní vlnou se zablýsklo a vyvalil se sloup dýmu. Arabové stojící kolem nás vyhrkli sborem „Ach!“. Za dalších pět minut byl Ross Smith zpátky.

Klobásy ani nestačily vychladnout. Snědli jsme je a zapili čajem (posledním anglickým

ze zásob pro hosty), když pozorovatel ohlásil znovu blížící se letoun. Tentokrát se na něj vrhl první Peters, ale nepřítel se obrátil na útěk a Peters ho dostihl až nad Ararem. Když nás tam později zanesla vlna válečných událostí, našli jsme mrtvolu dvou Němců ohořelých k nepoznání.

Ross Smith záviděl Petersovi, že bude moci zůstat na této arabské frontě, kde se každou půlhodinku objevil nepřítel. Ale musel se vrátit pro handley-page, který nám měl dopravit benzín, proviant a náhradní součástky. Třetím letadlem jsem se dal dopravit do Azraku, kde jsem se sešel s Fajsalem.

V Azraku jsme se zdrželi třicet hodin. Ghurky a Egyptány jsem vrátil zpět, aby se připojili k hlavním silám a prováděli další demolicí na severním úseku fronty. Potom jsem naložil Fajsala a Nurího Šaalána do zeleného vauxhallu a odvezl je do Umm as-Surábu, kde po přistání čekal handley-page.

Nemohli jsme jet rovnou, protože nám byly hlášeny potíže s některými kmeny, ale nakonec jsme vynucenou oklikou využili k odeslání jejich bojovníků na pozice, kde byli s to narušovat ústup rozbitých tureckých jednotek.

Potom jsme se mohli znovu hnát nejvyšší rychlostí k severu. Třicet kilometrů před Umm as-Surábem jsme potkali osamělého Bajdášihho, který se hnal na jih, až mu šedivé vlasy divoce vlály ve větru a košile se mu za zády nadouvala jako lodní plachta. Přiblížil se k nám a zakřičel: „Největší letadlo na světě!“ a okamžitě cválal dál, aby tu zprávu rozšířil po všech stanech v okolí.

V Umm as-Surábu stál na trávě majestátní handley-page. Bristoly a DH-9 pod jeho křídly vypadaly jako kuřata vedle kvočny A do setmění se až k Džabal Drúzu a po celé kotlině Hauránu rozléta zpráva, že se rovnováha sil vychýlila v náš prospěch.

Letounem osobně přiletěl Borton, aby koordinoval přísun pomoci. Hovořili jsme s ním, zatímco naši podřízení vykládali z útrob letounu tuny benzínu, oleje a náhradních dílů pro stíhače bristol, čaje a proviantu, dopisy, telegramy Reuterovy agentury a léky. Potom se obrovský letoun vznesl a zamířil k Ramle, aby provedl dohodnutý noční nálet na Diráa a Mafrak, kde měl dokončit zkázu tratě, kterou jsme začali my svými náložemi.

Nás Allenby pověřil úkolem pokračovat v demolicích tratě, nedopřát turecké 4. armádě oddechu, dokud ji Chaytor nevyžene z Ammánu, a pak na ni neustále dotírat při ústupu. Její ústup byl záležitostí několika málo dní a bylo jisté, pokud ve válce vůbec něco může být jisté, že příští týden pronikneme na planiny ležící mezi námi a Damaškem. Proto se Fajsal rozhodl posílit naši kolonu o jezdce na velbloudech z Azraku, kteří podléhali Nurímu Šaalánovi. Znamenalo to posílení našich řad o čtyři tisíce mužů, většinou divokých beduínů, ale ostřílený, mlčenlivý a protřelý stařec Nuri je měl v hrsti tak pevně a spolehlivě, že udělali všechno, co jim nařídil.

Nurí byl v poušti vzácná výjimka. Zásadně o ničem nedebatoval. Buď řekl ano, anebo ne, a tím to končilo. Nechal ostatní, aby se vymluvili, a pak několika prostými slovy oznámil, co udělá, a poté už jen mlčky vyžadoval poslušnost, jíž se mu také dostávalo, protože se ho všichni báli.

Další den jsem odpočíval v Násirově stanu a přitom přijímal usedlé zemědělce a třídil zprávy, které přinášeli. Mezitím vyrazil Nurí Said se dvěma Pisaniho děly a se Stirlingovými, Wintertonovými a Youngovými obrněnými auty k trati, zcela otevřeně a klasickým postupem se zmocnili zhruba kilometrového úseku, vyhodili ho do vzduchu a ještě spálili dřevěnou konstrukci, jíž se Turci pokusili provizorně opravit most, který jsem zničil spolu s Joycem před prvním útokem na Diráa. Nurí Šaalán zahalený do pláště z černého sukna osobně vedl své ruwallské jezdce. Pod jeho velením předvedl kmen takové bojové umění, že za to sklidili pochvalu i od Nurího Saída.

Nurího operace byla konečnou ranou zasazenou Turkům, po níž se už trať mezi Ammánem a Diráa nepokusili obnovit. To jsme ale tehdy nemohli tušit, a proto jsme chtěli zničit mnohem delší úsek tratě. Další den ráno jsme vyjeli v autech na průzkum do oblasti jižně od Mafraku. Uvítala nás kulometná palba nezvyklé intenzity, na jakou jsme nikdy předtím nenarazili. Později nám jakýsi zajatec prozradil, že tam byl umístěn německy kulometný oddíl. Prozatím jsme tedy takticky ustoupili. V Umm as-Surábu jsme zjistili, že Násir chce obnovit tábor v Umm Tajjii. Měla to být první etapa na naší cestě do Damašku. Čekali jsme do půlnoci, až handley-page provede nálet na nádraží v Mafraku, a zatím si vyprávěli příběhy. Nejlepší byl o Enveru Pašovi v Bulharsku: Když triumfálně připlul na parníku do míst, kde nejdřív Bulhaři vyvraždili Turky a Turci se jim pak pomstili masakrem místních Bulharů, nebylo už koho vraždit. Přivedli tedy na palubu jediného šedovlasého starce, jehož se zmocnili, a Enver nařídil, aby ho hodili do topeniště pod lodním kotlem. Po kratším zápase se to vojákům podařilo, ale Enver neodcházel. Počkal, až se ozval dutý zvuk, a pak spokojeně konstatoval:

„Vždycky jim pukne hlava, přesně jako teď.“

Celou noc a celý další den se mezi vagóny na nádraží šířil čím dál větší oheň. Potvrzoval zprávy o údajném konečném zhroucení Turků, které pronášeli Arabové a podle nichž celá 4. armáda bezhlavě prchala z Ammánu. Baní Hasanové, kteří podřezávali všechny osamělé uprchlíky i početně slabší skupinky, přirovnávali prchající Turky k vandrujícím Cikánům.

Svolali jsme válečnou poradu. V nastalé situaci bylo naším prvořadým úkolem co nejrychleji vytlačit Turky z Diráa, aby tam nemohli sestavit z ustupujících jednotek zadní voj. Navrhl jsem proto, abychom se další den přesunuli kolem Tall Araru směrem k severu, za úsvitu překročili trať a vstoupili do vesnice šejcha Saada. Na tomto strategickém místě bychom měli dostatek vody a navíc bychom mohli nepříteli odříznout cestu nejen na Damašek, ale i na Mazáríb.

Tilál mi horlivě přikyvoval. Nurí Šaalán mlčky přikývl a Násir s Nurím Saídem se připojili. Připravili jsme se tedy ke stržení tábora. Rozhodli jsme nechat obrněná auta v Azraku, kde měly vyčkat do pádu Diráa, a teprve pak se k nám měly připojit při pochodu na Damašek. Podobné tomu bylo i se stíhačkami Bristol: vyčistily oblohu od tureckých letadel a po splnění úkolu se mohly vrátit do Palestiny a podat tam hlášení o našem přesunu k šejchovu Saadovi.

Letouny se tedy vznesly. Když jsme pozorovali jejich odlet, najednou jsme si všimli obrovského mračna prachu, který se zvedl a promísl se s dýmem pomalu stoupajícím z trosk Mafraku. Jeden z letounů se nečekaně vrátil a shodil nám zprávu, že od železnice směrem k nám postupuje početný oddíl nepřátelského jezdeckta.

Byla to nevídaná zpráva, protože jsme nebyli v stavu pustit se do boje. Letouny byly pryč, obrněná auta také, rota pěšáků už nasedla a odjela a Pisaniho děla byla naložena na mezcích připravených k odchodu. Chvíli jsme s Násirem a Nurím Saídem váhali, zda bude lepší zůstat na místě a bojovat, anebo utéct. Nakonec jsme se rozhodli, že bude moudřejší ustoupit. Proto jsme odeslali pravidelné jednotky urychleně dozadu.

Ale tak to nemohlo zůstat. Vyslali jsme proto ruwallské a hauránské jezdce na koních, kterým velel Nurí Šaalán a Tilál, aby nepřítel alespoň zdrželi. Našli však nečekaného spojence v obrněných autech, která si cestou do Azraku všimla nepřítel. Nakonec se ukázalo, že turecká jízda se vůbec nechystala napadnout naše postavení. Byl to zbloudilý oddíl, který zoufale hledal nejkratší cestu ke svým. Zmocnili jsme se tedy třinácti set zajatců a celého jejich trénu. Navíc se nám podařilo v nepřátelských řadách vyvolat paniku, která se lavinovitě šířila po celé trati. Turecké jednotky vzdálené kilometry od nejbližších Arabů odhazovaly všechno, co měly, včetně pušek a bezhlavě se hnaly do Diráa, kde chtěly najít bezpečí.

Přesto se nám celá záležitost zdržela. Rozhodli jsme se, že raději počkáme na příchod

oddílů, jimž velel Tilál a Nurí Šaalán.

Během přestávky jsme měli čas si znovu promyslet, je-li moudré ve změněné situaci překročit trať a připlést se do cesty ustupujícím hlavním silám Turků. Objevil se Sabin a vysvětlil mi, že jsme své udělali. Allenby nás pověřil sledováním pohybů 4. armády a právě jsme viděli, že v nepořádku prchá. Úkol jsme tedy splnili a mohli jsme se s klidem stáhnout třicet šest kilometrů zpět do Bosry, kde se pod velením Nasíba al-Bakrího soustřeďovali Drúzové, aby nám přišli na pomoc. Mohli bychom po jejich boku klidně vyčkat, až se Britové zmocní Diráa, a v závěrečné fázi celého tažení shrábnou zaslouženou odměnu.

Tento postoj jsem však nesdílel, protože kdybychom se stáhli do Džabal Drúzu, skončili bychom aktivní službu dřív, než by bylo dosaženo cíle, a všechnu tíži bychom nechali ležet na Allenbyho bedrech. Byl jsem velice úzkostlivý na čest Arabů, v jejichž službách jsem chtěl vytrvat za každou cenu. Vstoupili do války, aby si vydobyli nezávislost, a dobytí jejich starého hlavního města se zbraní v ruce byl symbolický čin, jemuž by také nejlépe rozuměli.

„Povinnost“ byla ubohá stejně jako lidé, kteří ji tolik vychvalovali. Bylo přece jasné, že výpadem za Diráa do vesnice šejcha Saada bychom na Turky vyvinuli mohutnější tlak, než by to dokázala kterákoli jiná britská jednotka. Touto akcí bychom Turkům znemožnili všechny bojové akce na celém okolním území až do Damašku a zaplatili bychom za to pouhou hrstkou našich životů. Dobytí Damašku znamenalo konec války na celém Východě a – jak jsem byl přesvědčen – i celé světové války, protože ústřední mocnosti na sobě závisely natolik, že by zhroucení i toho nejslabšího článku – Turecka – přivedilo zhroucení všech. Všechny logické důvody – strategické, taktické, politické, a dokonce i morální – mluvily pro to, abychom pokračovali v naplánovaném postupu.

Sabin však byl paličatý a nechtěl se dát přesvědčit. Přivedl si Pisaniho a Wintertona a zahájili debatu, do níž by byl rád vtáhl i Nurího Saída, podřimujícího hned vedle na koberci.

Jak se dalo čekat, zdůrazňoval čistě vojenské aspekty situace. Tvrdil, že jsme se zdrželi a zaútočit další den proti trati by bylo čiré šílenství, protože bude po celé délce obsazena a střežena stahujícími se tureckými jednotkami.

Nemíchal jsem se do debaty, protože jsem nebyl důstojník z povolání, jen jsem hlasitě vzdychal, když jsem byl přesvědčen, že ho to rozčílí. Pisani nakonec prohlásil, že splní každý rozkaz, jaký dostane. Winterton se k němu instinktivně přidal. Nurí Said celou dobu předstíral, že spí, a když Sabin odešel, obrátil se ke mně a šeptem se zeptal: „Je to pravda?“ Odpověděl jsem, že nevidím nic mimořádně riskantního na tom, když překročíme trať odpoledne a opatrně se vyhneme nástrahám Saadovy vesnice. Nurí se spokojeně uložil k dalšímu odpočinku.

116

Násir, Nurí Šaalán a Tilál nás potmě dohonili. Naše spojené síly pochodovaly k severu proti větru vanoucímu přímo do obličeje a míjely bohaté a šťastné vesnice, jimiž byla okolní úrodná krajina poseta. Na sklizených polích, která byla spíš otrhána než posečena, rostl bodlák dosahující výšky dětské postavy, ale už uschlý a zežloutlý.

Arabské ženy přivázející vodu na oslech se k nám rozběhly s pokřikem, že před krátkou dobou nedaleko přistálo letadlo. Mělo na sobě soustředné kruhy, jaké jsme vidali na šerifově velbloudím cejchu. Peake se rozjel směrem, kam ženy ukazovaly, a zjistil, že dva bristoly byly nad Diráa zasaženy do chladiče. Letci byli rádi, že nečekaně narazili na přátele. Pomohli jsme jim opravit chladiče, ženám jsme zrekvírovali vodu a oba piloti se bezpečně vznesli na cestu domů.

Bez přestání se k nám připojovali noví a noví muži prakticky ze všech vesnic, jimiž

jsme projížděli. V záři slunce jsme se konečně viděli jako stmelенý celek, živá bytost, organismus. Byli jsme na sebe náležitě pyšní a krásu, která nás obklopovala, jsme zlehčovali oplzlým vtipkováním.

V poledne jsme se ocitli mezi melounovými poli. Celé vojsko se na ně vrhlo, když jsme dalekohledem zkoumali trať, která se opuštěně mihotala ve slunečním oparu před námi. Právě v tu chvíli po ní projížděl vlak. V noci tedy trať opravili. Potom jsme bez odporu zaplavili tříkilometrový úsek a jeden přes druhého jsme vyhazovali do vzduchu, co se dalo. Stovky nováčků se do demolic jen hrnuly, a přestože neměly zkušenosti, způsobené škody byly značné.

Náš návrat zřejmě otřeseného nepřítele překvapil a bylo tedy třeba tohoto momentu využít. Vyhledal jsem Nurího Šaalána, Audu a Tilála a zeptal se jich, co mohou v místních podmínkách podniknout. Energický Tilál nabídl útok na velké skladiště obilí na severu, Auda proti nádraží ležícímu opačným směrem a Nurí byl ochoten vést své lidi po hlavní silnici k Diráa a zaútočit na Turky, na které přitom narazí.

Vzbudil jsem tělesnou stráž a vyrazili jsme na cestu tak ostrým tempem, že jsme do Šajch Saadu dorazili za svítání. Zjistili jsme, že tam bohužel táboří i bojovníci znepřátelení na smrt s Nurím Šaalánem, ale jejich vůdce Rašíd naštěstí nebyl přítomen. Velice se mi ulevilo, když jsem se to dověděl, protože i tak jsme už v našich řadách měli stovky bojovníků patřících k tradičně znepřáteleným kmenům, jen naoko zkrocených Fajsalovým mírem. Podařilo se nám je udržet na uzdě po dva roky, a teď už zbývalo vydržet jen pár dní.

Jednotlivé oddíly se vrátily z nočních přepadů obtíženy kořistí. Tilál obrátil Abdulkádira na útěk prakticky bez boje, Auda se zmocnil dvou set zajatců, několika děl a zničeného vlaku a Nurí Šaalán ohlásil zajetí čtyř set Turků s mezky a kulometry. Řadoví turečtí vojáci byli rozesláni do okolních vesnic, aby si odpracovali náklady na vlastní výživu.

Mezitím nad námi neustále kroužil anglický letoun, který měl za úkol zjistit, jestli jsme spřátelené arabské vojsko. Young rozprostřel po zemi smluvené znamení a letec nám pak svrhl zprávu, že Bulharsko kapitulovalo. Jelikož jsme však nevěděli, že na Balkáně probíhá ofenzíva sil Dohody, zpráva nám nic neříkala.

Potom dorazily hlavní síly. Háje ožily souboji jednotlivých oddílů o nejlepší místa k táboření pod fíkovníky, palmami nebo olivovníky. Vojáci vodili napájet svá zvířata k potoku vinoucímu se uprostřed zelených keřů, květin a kulturních plodin, věcí, které nám po dvouletém putování kamenitou pouští připadaly podivné a zvláštní.

Soukmenovci šejcha Saada si přicházeli bázlivě prohlédnout Fajsalovy bojovníky, o nichž se vyprávěly celé legendy, a my jsme na ně zase hleděli s tajenou závistí k jejich usedlému životu.

Zničenonc jsme hned za zdmi spatřili oddíl v uniformách, složený z Turků, Rakušanů a Němců, doprovázený osmi kulometry přepravovanými na soumarech. Po porážce, jakou jim uštedřil Allenby, se vláčeli až z Galileje a minii do Damašku; byli v beznadějném postavení, ale přesto si vykračovali bezstarostně v domnění, že je od nejbližších nepřátel dělí nejmíň osmdesát kilometrů.

Nevyhlásili jsme všeobecný poplach, abychom nerušili své vojáky při zaslouženém odpočinku. Jen Durzí ibn Dughmí s několika příbuznými v tichosti nasedli a vrhli se na nepřátele v úzké uličce. Důstojníci se pokusili o odpor a byli na místě pobiti. Prostí vojáci odhodili zbraně a během pěti minut byli prohledáni a obráni o všechno do mrtě. Potom zajatce seřadili do zástupu a uličkou mezi zahradami, po níž se chodilo pro vodu, je odvedli na otevřené prostranství u rybníka, které se hodilo pro zajatecký tábor.

Na východě se objevily tři nebo čtyři tečky pohybující se směrem k severu. Poštvali jsme na ně Huwajty, kteří se za hodinu vrátili, každý s mezkem nebo soumarem a se smíchem nám oznámili, že to byli neozbrojení vojáci prchající před Brity Takovými zajatci beduíni pohrdali a raději je přenechali ženám a dětem ve vesnici, aby dělali sluhy.

Pochytali jsme ještě pár uprchlíků na západě i na damašské silnici. Potom se nad kopcem, za nímž leželo Diráa, nečekaně vyvalil sloup hustého dýmu. Přihnal se beduín

a informoval Tilála, že Němci sami zapálili letadla i sklady a byli připraveni každým okamžikem vyklidit město. Britský letoun nám shodil zprávu, že z Diráa a Nazáribu se k nám stahují dvě turecké kolony, první se čtyřmi tisíci a druhá se dvěma tisíci muži.

Dospěl jsem k závěru, že těchto šest tisíc mužů je vše, co zbývá ze 4. armády v prostoru Diráa a ze 7., která se pokoušela bránit Barrowovi v postupu. Až budou tyto síly zničeny, našeho cíle v tomto prostoru bude definitivně dosaženo. Ale my musíme prozatím držet Šajch Saad. Silnější kolonu tedy necháme projít a jen na ně poštveme Chalída a jeho Ruwally, aby jim spolu s oddílem zemědělců ze severu pocuchaly boky a zadní voj.

117

Bližší kolona, tvořená dvěma tisíci nepřátelských vojáků, byla spíš přiměřená našim možnostem. Rozhodli jsme se, že se jí postavíme do cesty s polovinou našich pravidelných oddílů a dvěma Pisaniho děly. Tilál se nemohl dočkat boje, protože kolona by měla projít jeho vesnicí Tafasem. Přesvědčil nás, abychom si pospíšili a zaujali postavení na hřebeni jižně od vesnice. Jenže rychlost byla u tak vyčerpaných lidí relativní pojem. V polovině cesty jsme potkali Araby na koních, ženoucí nemilosrdně stádo vysvlečených zajatců. Byl to zbytek četnického praporu z Diráa, a tak mi jich nebylo líto, přesto měli záda samou modřinu.

Arabové nám řekli, že turecká kolona – hulánský pluk Džamala Paši – už vstoupil do Tafasu. Když jsme se přiblížili na dohled, spatřili jsme, že obsadili vesnici a rozložili se i v jejím bezprostředním okolí. Mezi domy probleskovaly ohníčky. Na svahu porostlém bodláčím stál hlouček starců, žen a dětí, kteří vyprávěli, co se stalo, když se Turci před hodinou přihnali.

Zalehli jsme a ze skrytu jsme pozorovali, jak nepřítel v pořádku nastupuje, řadí se k pochodu s děly a trémem uprostřed sestavy chráněné na bocích kulometry. Jakmile čelo vypochovalo za domy na okraji vesnice, zahájili jsme na ně palbu. Odpověděli nám dvěma děly, ale šrapnel nám jako obvykle přeletěl nad hlavami.

Nurí přijel spolu s Pisanim. Před řadami jejich vojáků jel Auda abú Tajji a Tilál, který se měl co držet poté, co na něho obyvatelé vychrtili výčet utrpení, jež vesnici postihlo. Poslední Turci ji právě opouštěli. Abychom ukončili Tilálovu nejistotu, pronikli jsme jim do týlu a předsunuté pěší jednotky zahájili kulometnou palbu. Pisani k nim vyslal polobaterii, jejíž granáty rozbily turecký zadní voj.

Blížili jsme se opatrně k vesnici, nad níž pomalu stoupaly kroužky bílého dýmu. V trávě ležely jakési šedé hromádky. Odvraceli jsme od nich zrak, jelikož jsme věděli, že to jsou mrtvoly vesničanů. Jedna z hromádek však nečekaně ožila. Bylo to malé dítě. Abdulazíz se sesmekl z velblouda a klekl si k holčičce. Snad ji vyděsil jeho nečekaný příchod, protože prudce zvedla ručičky nad hlavu a chtěla vykřiknout, ale vtom se zhroutila na hromádku, krev se jí znovu vylila na šaty a v tu chvíli, domnívám se, zemřela.

Minuli jsme další mrtvoly mužů, žen a čtyř malých dětí, které na denním světle působily velice špinavým dojmem, a blížili se k vesnici, jejíž ticho a klid, jak jsme teď už věděli, znamenaly smrt a hrůzu. Na okraji vesnice stály hliněné ohrady pro ovce. Na jedné jsem spatřil jakousi rudou a bílou změť, a když jsem se podíval lépe, pochopil jsem, že je to mrtvola ženy visící hlavou dolů ze zídky, k níž byla doslova přibita bodákem, který měla vražený mezi nahé roztažené nohy a jehož rukojeť oplzle trčela do vzduchu. Oběť byla těhotná a kolem ní leželo asi dvacet dalších, zabitých různým způsobem, ale pokaždé s vypočítaným obscénním nevkusem.

Moje stráž se začala hlasitě smát. Obrátil jsem se na ně a řekl jsem: „Nejlepší z vás mi přinese nejvíc mrtvých Turků.“ Po těchto slovech jsme se vrhli za mizejícím nepřitelem

a cestou jsme nemilosrdně stříleli všechny opozdilce, kteří nás prosili o milost.

Tilál viděl totéž co my. Zasténal jako raněné zvíře, vyjel na vyvýšeninu a chvíli tam zůstal sedět na své klisně. Přitom se třásl po celém těle a nespustil oči z Turků. Chtěl jsem se rozjet za ním a promluvit s ním, ale Auda uchopil mou uzdu a zastavil mě. Tilál si velice pomalu zahalil obličej do pokrývky hlavy, a potom jako by se nečekaně ovládl, dal klisně ostruhy a vyrazil tryskem rovnou do nejhustších nepřátelských řad.

Jízda po táhlém úbočí mu trvala dlouho. Nemohli jsme se pohnout a jen jsme sledovali, jak se řítí, a dusot kopyt nám zněl v uších nepřírozeně hlasitě, protože jsme přestali střílet a Turci následovali našeho příkladu. Obě strany čekaly, co udělá. Když dojel na několik koňských délek od nepřítele, vztyčil se v sedle a dvakrát z plna hrdla vyrazil bojový pokřik: „Tilál! Tilál!“ Turecké kulometry a pušky okamžitě zarachotily a Tilál i s klisnou, oba proděravějí kulkami jako řešeto, padli mrtví mezi hroty kopí.

Auda se tvářil chladnokrevně a ponuře. „Bůh se nad ním smiluj – pomstíme ho.“ Potřásl uzdou a pomalu se rozjel na nepřítele. My jsme mezitím povolali zemědělce, opilé strachem i krví, a poslali jsme je, aby napadli ustupující kolonu z obou stran. V Audovi se probudil starý lev bitev. Jako rozený vojevůdce zahnal obratným manévrem Turky do nevýhodného postavení a rozbil jejich formaci na tři části.

Třetí a nejmenší část tvořili Němci a Rakušané, obsluhy kulometů, které se shlukly kolem tří aut, a kromě nich hrstka příslušníků jezdeckta, důstojníků i mužstva. Bránili se skvěle a několikrát nás navzdory vší naší odvaze odrazili. Arabové bojovali jako diví a plamen pomsty a krutosti je šířil natolik, že mohli sotva střílet. Na můj rozkaz jsme nebrali zajatce – poprvé a naposledy v celé naší válce.

Nakonec jsme tuto vytrvalou skupinu nechali být a pustili jsme se za dvěma rychlejšími. Turků se zmocnila panika a pokoušeli se utéct, ale do setmění jsme je až na jednotlivé výjimky pobili. Než nastala noc, okolní planina byla poseta mrtvolami lidí i zvířat. V šílenství, které v nás vyvolaly hrůzy z Tafasu, jsme sekali a stříleli i do hlav mrtvých vojáků a jejich zvířat, jako by jejich smrt a tekoucí krev mohly uhasit naši příšerou krvežíznivost.

Jen jedna skupina Arabů, k níž se nedonesl náš rozkaz, vzala asi dvě stě zajatců, kteří tvořili zbytek střední skupiny kolony. Ale ani jejich radost neměla dlouhého trvání. Už jsem se chystal nařídit, aby je tedy ušetřili, ale vtom se ozval výkřik muže ležícího na zemi a několik bledých Arabů mě k němu dovedlo, abych se přesvědčil na vlastní oči. Byl to jeden z našich bojovníků s rozdrčeným stehnem, který zůstal ležet a musel pomalu vykrváct. Ale ani on nezůstal ušetřen. Jak bylo toho dne zvykem, přibodávali ho Turci bodáky k zemi, nejdřív skrze ramena a potom zdravé stehno, a nakonec ho tam nechali ležet jako nějakého brouka v krabíčce.

Umírající byl při plném vědomí. Když jsme se ho zeptali: „Kdo ti to udělal, Hasane?“ pohlédl mlčky ke skupině zajatců, kteří se k sobě bezmocně tiskli. Nestačili promluvit a už jsme zahájili palbu. Když se poslední z nich na hromadě přestal hýbat, Hasan byl už také mrtvý. Nasedli jsme a rozjeli se k domovu (mým domovem byl koberec ležící tři čtyři hodiny jízdy odtud v Šajch Saadu) v pochmurné náladě, která mrazila až do kostí, protože slunce mezitím zašlo.

Ani únava, rány a bolesti mi však nedaly zapomenout na Tilála, skvělého náčelníka, vynikajícího jezdce a zdvořilého společníka na cestách. Nakonec jsem si dal přivést rezervního velblouda a provázen tělesným strážcem jsem vyrazil do noci, abych se přidal k našim bojovníkům, kteří pronásledovali větší kolonu ustupující z Diráa.

Noc byla velmi temná a vítr dorážel v prudkých nárazech od jihu a od východu a jenom díky občasným zábleskům provázejícím výstřely z děl jsme se nakonec dostali do míst, kde se bojovalo. Snad po každém poli a každým údolím se slepě štvál k severu nějaký Turek. Naši se drželi nepřítele jako klíšata. Po setmění začali být odvážnější a každá vesnice, již ustupující Turci míjeli, se k nim přidávala. Ledový vítr roznášel ozvěnu palby z pušek, výkřiků, tureckých salv a dusotu kopyt ženoucích se tryskem do útoku, jak docházelo k ostrým srážkám mezi menšími oddíly obou stran.

Za soumraku se nepřítel pokusil zastavit a vybudovat tábor, ale Chálid je znovu

donutil k pohybu. Někteří zůstali na místě, jiní se vydali dál. Mnozí padali na cestě únavou. Jednotky ztratily řád a soudržnost a vojáci byli při sebemenším styku s námi ochotni vystřelit a pak se dát na útěk. Arabové byli podobně rozptýlení a téměř stejně nejistí.

Jedinou výjimkou byly německé oddíly a ve srážkách s nimi jsem poprvé ocenil nepřítele, který pobil tolik mých bratří. Němci byli vzdáleni 3 600 kilometrů od domova a ocitli se bez jakékoli naděje v podmínkách, které by zničily i nejodolnější nervovou soustavu, a přesto ustupovali mlčky a spořádaně. Uprostřed trosek v rozbouřeném moři Turků a Arabů připomínali hrdé obrněné lodě. Při každém útoku se zastavili, zaujali obranu a bránili se spořádanou palbou. Nespěchali, nenaříkali, neváhali. Chovali se obdivuhodně.

Konečně jsem našel Chálida a nařídil mu, aby odvolal Ruwally a přenechal pronásledování Turků času a místnímu obyvatelstvu. Obtížnější úkol nás čekal na jihu. Za soumraku se k nám doneslo, že Turci vyklidili Diráa a Chálidův bratr se s polovinou svého kmene jel přesvědčit, jak vypadá situace. Měl jsem o něho strach, protože tam určitě zůstali nějakí Turci z místní posádky a další se probili po trati a okolními horami.

Požádal jsem Chálida, aby se vydal na pomoc bratrovi. Po dvou hodinách pokřikování, svolávajícího bojovníky, se stovky jezdců na koních a velbloudech shromáždily kolem svého vůdce. Cestou do Diráa se Chálid několikrát střetl s menšími oddíly Turků a bratra zastihl v pořádku, protože tomu se podařilo jedinou ztečí zlomit zbytky tureckého odporu.

Ruwallové s pomocí místních obyvatel právě drancovali bývalý turecký tábor. Nejvíce kořisti nalézali v hořících skladech, které ohrožovaly jejich život, ale tato noc patřila k nocím, v nichž se lidé prostě zblázní, přestanou věřit v možnost vlastní smrti, ať vedle nich z obou stran padne, kolik chce kamarádů, a sami zacházejí se životy jiných jako s hračkami, které lze svobodně rozbít a zahodit.

Činorodí šejchové se svými lidmi na všech stranách honili turecké uprchlíky a Saad strávil těžkou noc, neboť musel neustále čelit hrozbám místních obyvatel, že pobijí turecké zajatce a dovrší tím pomstu za Tilála a jeho vesnici. Kromě toho se v krvežíznivém odpolední plném zabíjení znovu probudily pozapomenuté kmenové spory a jejich držení na uzdě nám všem nesmírně zatěžovalo nervy.

Chtělo se mi spát, protože jsem už čtvrtou noc za sebou trávil v sedle, ale rozjitřená mysl mi nedovolila odpočívat. Proto jsem ve dvě ráno nasedl na třetího velblouda a vydal se do Diráa. Nurí Said se štábem postupovali po stejné cestě s pěchotou. Když se napůl rozednilo, nevydržel jsem pouhé koňské tempo a dal jsem volnost své velbloudici, která mě nesla tak rychle, že jsem brzy zanechal unavené společníky daleko za sebou a dojel úplně sám do Diráa. Byl už jasný den.

Násir se usídlil na radnici a ujal se povinností vojenského a policejního velitele. Doplnil jsem jeho opatření rozmístěním stráží u pump a pozůstatků dílen a skladů.

Pídil jsem se po generálu Barrowovi. Právě dorazil muž, který hlásil, že po něm zahájili palbu Angličané, kteří se právě rozmísťovali západně od města a chystali se zaútočit. Abych zabránil podobným incidentům, rozjel jsem se s průvodcem na hřeben, kde jsem uviděl postavení indických kulometných oddílů. Nejdřív proti nám obrátili své zbraně, ale pak se objevil důstojník provázený hrstkou britských vojáků a vysvětlil jim, kdo jsem. Opravdu jsme se ocitli uprostřed obchvatu namířenému proti Diráa a chudáka Nurího Saída bombardovaly naše letouny, když jel na nádraží. Byla to cena, jakou jsme platili za opoždění cestou z Šajch Saadu. Abych zabránil nejhoršímu, spěchal jsem na místo, kde generál Barrow prováděl v autě inspekci svých předsunutých postavení.

Vysvětlil jsem mu, že jsme město obsadili už večer a že střelbou, kterou slyšel, Arabové oslavovali vítězství. Příliš se se mnou nezdržoval, ale mně to bylo jedno, jelikož se zdržel o den a noc, protože bral vodu z ubohých studní, přestože z mapy musel vyčíst, že v Mazáribu je jezero a řeka, dokonce hned vedle silnice, po níž prchá nepřítel. Ale on dostal rozkaz obsadit Diráa a toho se slepě držel.

Generál mi nařídil, abych jel po jeho boku. Koně jeho svity však nesnášeli mou

velbloudici, a tak jsem si jel prostředkem silnice, zatímco štáb klopýtal po kraji. Barrow nedostal žádné instrukce týkající se postavení Arabů. Clayton nám udělal tu službu, že nechal na nás, abychom si prosadili, nač stačíme, ale Barrow považoval území za dobyté a neměl zřejmě v úmyslu poskytnout nám jakoukoli příležitost ani záruku. Mozek mi pracoval na plné obrátky, abych zabránil Britům bez představitosti v podniknutí oněch prvních kroků, které v nejlepším úmyslu vždycky pobouřily lhostejné domorodce a vytvořily situaci, kterou bylo potom třeba po léta napravovat.

Barrow se mi sám vydal do rukou tím, že mě požádal, abych mu opatřil píci a proviant. A pak už jsme se brzy naučili spolu vycházet. Na náměstí jsem mu ukázal Násirovu standartu vyvěšenou na balkónu radnice. Barrow se vypjal a předpisově pozdravil, což v přítomných arabských důstojnících i jejich podřízených vyvolalo příjemnou vlnu vzrušení.

Arabům jsme se naopak snažili všemi prostředky vysvětlit, že přicházející indické oddíly jsou hosté a že je musí přivítat a být jim ve všem nápomocni. Důsledkem bylo, že brzy zmizely všechny slepice a tři indiští vojáci dokonce neodolali pohledu na stříbrnou špici žerdě, na níž byla vyvěšena Násirova standarda, a ukradli ji. Tím se ještě vyostřil kontrast mezi britským generálem, který vzdával čest, a indickými vojáky, kteří kradli, kontrast, který byl arabským rasovým výhradám vůči Indům nesmírně vítán.

Mezitím jsme na všech stranách shromažďovali zajatce a ukořistěné zbraně. Zajatců už byly tisíce. Některé jsme předávali Britům, jiné jsme ubytovávali ve vesnicích. Do Azraku jsme poslali podrobné hlášení o vítězství. Fajsal se dostavil o den později v autě provázeném obrněnými auty a usídlil se v nádražní budově.

118

Barrow se, jakmile dostal vodu, píci i proviant, chystal k odjezdu na setkání s Chauvelem, který ho očekával poblíž Damašku, aby mohli společně vstoupit do města. Požádal nás, abychom mu kryli pravý bok, protože tam podél hidžázké dráhy operoval Násir, který pronásledoval ustupující hlavní síly Turků a neustávajícími útoky ve dne v noci značně oslaboval jejich počet.

Potřeboval jsem strávit v Diráa ještě jednu noc a přiznám se, že jsem vychutnával klid, jaký nastal po odchodu indických jednotek. Stejně se do Arábie vůbec nehodily. Měl jsem pocit, že se chovají jako stádo tupých ovcí a nezaslouží si poctu pohybovat se v tomto volném prostoru.

V Diráa jsem se svou stráží nocoval v ohořelých hangárech. Tam mi také Abdulláh přinesl v hluboké stříbrné misce vařenou rýži. Po večeři jsem se pokoušel přemýšlet o dalším postupu, ale v hlavě jsem měl prázdno, jako by mi všechny svíce snů sfoukl vítr úspěchu. Před sebou jsme měli až příliš hmatatelný cíl – za námi byly dva roky úsilí. V paměti se mi vynořovala jména, která znamenala slávu: nádherný Rumm, zářivá Petra, vzdálený Azrak, čistá Batra. Smrt si vzala uslechtilé z nás a neurvalost těch, kteří přežili, mě popouzela.

Nemohl jsem usnout, a proto jsem před úsvitem probudil Stirlinga a řidiče a všichni čtyři jsme nasedli do našeho rollsu, jemuž jsme říkali Modrá mlha, a vyrazili jsme po prašné cestě nejdřív plné výmolů a později ucpané Barrowovými vojáky táhnoucími do Damašku. Otevřenou krajinou jsme se dostali ke staré železnici, kterou kdysi stavěli Francouzi, jejíž zpevněný podklad nám poskytl přece jen pevnější půdu pod nohama, a pak jsme se rozjeli plnou rychlostí. V poledne jsme spatřili Barrowovu standartu vztyčenou u potoka, z něhož jeho vojáci napájeli sebe i svá zvířata. Na místě byla i moje tělesná stráž. Vzal jsem si tedy svou velbloudici a rozjel se za generálem.

Když mě uviděl, udiveně se zeptal, kdy jsem vyrazil z Diráa. Odpověděl jsem: „Dnes ráno.“ zatvářil se kysele. Na další otázku, kde se zastavím dnes v noci, jsem odpověděl

s radostí: „V Damašku.“ Jel jsem dál s vědomím, že jsem si udělal dalšího nepřítele. Trochu mi vadilo, že jsem musel na generálovi zkoušet takové triky, protože mi vyšel velkoryse vstříc, ale nedalo se nic dělat, v sázce bylo příliš mnoho, a když už jsme zvítězili, nezáleželo mi na tom, co si o mně bude myslet.

Vrátil jsem se ke Stirlingovi a okamžitě jsme jeli dál. Cestou jsme ve všech vesnicích nechávali vzkazy pro postupující britské jednotky, v nichž jsme jim oznamovali, kde jsme a kde se nachází nepřítel. Opatrný postup Barrowových vojáků šel na nervy mně i Stirlingovi.

Až do Kiswy, kde jsme se měli setkat s Chauvelem a kde se hidžázká dráha přibližovala naší cestě, se nemohlo nic stát. Podél tratě postupovali Násir, Nurí Šaalán a Auda se svými kmeny a neustále pronásledovali čtyřtisícovou (ve skutečnosti spíš sedmitisícovou) kolonu, kterou před třemi dny objevil poblíž Šajch Saadu náš letoun.

Nedaleko tratě jsme také uslyšeli palbu a vpravo od nás za terénní vlnou vybuchl šrapnel. Zakrátko se objevilo čelo dvoutisícové turecké kolony, ustupující v roztříštěných skupinách, která se čas od času zastavila a vypálila několik granátů z horských děl. Potom jsme spatřili i jejich pronásledovatele. Poznali jsme Násira na hnědém hřebci, z něhož sršel oheň i po desítkách kilometrů, které musel v neustálých bojích ujet. A pak se objevil i Nurí Šaalán i starý Auda abú Tajji.

Vysvětlil jsem jim, že hlavní síly Britů postupují jen kousek za námi. Kdyby se jim podařilo zadržet Turky jen pouhou hodinu... Násir se podíval dopředu a spatřil zděnou a částečně dřevěnou usedlost stojící v cestě dalšímu tureckému ústupu. Zavolal si Nurího Šaalána a okamžitě se rozjeli na místo, kde chtěli Turky zastavit.

My jsme se mezitím vrátili k předním indickým hlídkám, vzdáleným asi pět kilometrů, a sdělili jsme jejich starému, pochmurně se tvářícímu plukovníkovi, jaký dárek jim Arabové přichystali. Plukovník se netvářil zrovna nadšeně, že má porušit vyrovnanou sestavu, ale nakonec vyslali proti Turkům jednu ze svých eskadron. Turci proti ní obrátili děla, a když několik miniaturních granátů vybuchlo poblíž jezdců, plukovník k naší hrůze nařídil ústup. A prosby ani argumenty s ním nedokázaly pohnout.

Pobočník nám však řekl, že nablízku se nachází generál Gregory. Zasykali jsme pobočníka díky a vyhledali jsme generála. Půjčili jsme mu naše auto, aby mohl vyslat spojku s naléhavými pokyny pro jezdeckvo. V posledních paprscích zapadajícího slunce se ozvala horská děla. Objevila se jízda Middlesex Yeomanry a vrhla se na zadní voj Turků. A pak už následoval konec. Nepřítel nechal na místě děla, trén i všechn materiál a pokoušel se uprchnout.

Ale v místech, kudy se Turci pokoušeli uniknout, číhal Auda, který v tomto posledním boji zabíjel, raboval a bral do zajetí až do samého rána. A to byl konec turecké 4. armády, která nám celé dva roky stála v cestě.

Gregoryho energický zákrok nám zlepšil náladu tak, že jsme se mohli odvážit přijít na oči Násirovi. Odjeli jsme do Kiswy, kde jsme se s ním měli podle dohody setkat před půlnocí. Za námi následovaly indické jednotky. Předpokládali jsme, že najdeme opuštěné místo, ale všude jsme naráželi na tisíce bojovníků.

Chaotické přelévání takového množství lidí ve mně vzbudilo podobný neklid. Britové, Australané a Indové byli skuteční vojáci a po dvou létech nepravidelné války pro ně byli novinkou. Znovu jsem si uvědomil, že tajemství uniformy spočívá v tom, že mění pouhý dav v solidní, důstojnou a neosobní jednotku: dodává mu jedinečnost důstojně vztyčeného muže. Tato livrej smrti, oddělující své nositele od normálních smrtelníků, je znamením, že vojáci prodali vůli i tělo státu a zavázali se konat službu, která není méně odporná, protože byla na začátku dobrovolná. Někteří podlehli vrozeným sklonům k nezákonnosti, jiní byli hrabiví, další toužili po slávě a lesku, po údajné barvitosti vojenského života, ale uspokojení dosáhli ze všech pouze ti, kteří se snažili sebe sami ponížít, neboť v dobách míru se na ně hledělo jako na bytosti pod lidskou úrovní. Stejnokroj přitahoval pouze vilné ženy a žold, který nebyl mzdou jako u nádeníků, ale pouhým kapesným, byl nejlépe utracen, když se občas opili a zapoměli na vlastní osud.

S trestanci se zachází surově. Otroci mohou být svobodní alespoň v duchu. Ale vojáci

se upsali, že budou dávat svému majiteli k dispozici tělo a s ním i duši a všechny city.

Jak podivnou moc měla válka, která nám všem vstúpila povinnost degradovat samy sebe! Ti Australané, kteří do mě bez skrupulí vráželi, odložili s civilním oděvem polovinu civilizace. Této noci vystupovali tak sebejistě – a přesto jsem tušil, že jsou impulsivní, vnitřně prázdní a primitivní. Připomínali mi dýky povytažené z pochvy. Zneklidňovali mě, ale neděsili.

Angličané nebyli tak impulsivní ani nedbalí jako Australané, ale dbali o své vystupování s opatrnou, téměř zahanbenou pečlivostí. Byli pečlivě ustrojeni, chovali se tiše a drželi se spolu. Australané postávali ve skupinách a chodili každý sám – Britové se drželi ve dvojicích na znamení přátelství, které dbalo na hodnotu svých nositelů.

Kolem vojáků se kupili Arabové: vážně hledící bytosti z jiného světa. Můj zvrácený smysl pro povinnost mě mezi ně vyhnal na celé dva roky. Této noci jsem k nim však měl blíž než k vojákům a styděl jsem se za to. Navíc se mi stýskalo po domově a ožily mé staré nevraživosti, zostřeně jsem vnímal rozdíly v rase, jazyce, ale přesto jsem se naučil rozlišovat jejich pachy: těžký, stojatý, nakyslý zápach potu zaschlého v bavlněné látce, který se vznášel nad davy Arabů, a dravčí puch linoucí se z anglických vojáků – aura moči provázející muže ve vlněných stejnokrojích, kteří museli žít namačkání na sebe, ostře čpící, dech vyrážející, čpavkový, naftový smrad rozkladu.

119

Naše válka skončila. Přesto jsme tu noc přespali v Kiswě, protože nám Arabové hlásili, že cesty nejsou bezpečné, a nám se nechtělo hloupě zemřít ve tmě u bran Damašku. Sportovně založení Arabové viděli v celém tažení jen získání jednoho bodu za druhým, ale ve skutečnosti jsme teď všichni podléhali Allenbymu a vítězství korunované dobytím Damašku bylo logickým výsledkem jeho myšlení a Bartholomewova úsilí.

Jejich taktický plán rozmístil Australany severně a západně od Damašku dříve, než do města mohla vstoupit jižní kolona, a my, vůdcové Arabů, jsme čekali na pomalejší Brity částečně proto, že Allenby nikdy neměl připomínky k tomu, jak jsme splnili, co nám uložil. Jeho moc se opírala o mlčenlivý předpoklad, že získá tolik poslušnosti, kolik důvěry sám projeví.

Doufal, že se účastní triumfálního vstupu do města, částečně proto, že věděl, jak nesmírně si Arabové cení Damašku, a částečně z prozíravosti. Fajsalův postup proměnil celé okolí ve spřátelené území, po němž se mohly kolony pohybovat bez doprovodu, a města mohla být spravována bez vojenských posádek. Ale Australané mohli být při svém obchvatu Damašku donuceni vstoupit do města, navzdory rozkazům, jaké dostali. A kdyby se jim někdo postavil na odpor, zkazilo by to celou budoucnost. Měli jsme jedinou noc na to, aby obyvatelé Damašku přivítali Brity jako spojence.

To znamenalo zvrát nejen v hecování, ale i v názorech, ale Fajsalův damašský výbor byl už řadu měsíců připraven převzít moc, jakmile budou Turci rozdraceni. Stačilo navázat spojení s jeho členy, seznámit je s postupem spojenců a oznámit jim, co je třeba udělat.

Násir proto v houstnoucím šeru vyslal do města ruwallské jezdce, aby našli Alího Rizu, který výboru předsedal, nebo jeho zástupce Šukrího Ajjubího a sdělili jim, že zítra přijde osvobození a že mají okamžitě sestavit vládu. To se ve skutečnosti stalo už ve čtyři hodiny odpoledne dříve, než jsme podnikli tento krok. Alí Rizá nebyl přítomen, protože ho Turci na poslední chvíli jmenovali velitelem vojsk ustupujících z Galileje před Chauvelem, ale Šukrí našel nečekanou pomoc od alžírských bratrů Muhammada Saída a Abdulkádira. S pomocí jejich stoupenců zavládla nad radnicí arabská vlajka ještě před soumrakem, když kolem ní defilovaly poslední zbytky prchajících Němců a Turků. Tvrdí se, že poslední prchající generál jí ironicky vzdal čest.

Přesvědčil jsem Násira, aby nejezdil do města. Dnešní noc propuknou zmatky a jeho

důstojnosti víc prospěje, když vstoupí do města se vsí slávou hned po ránu. Násir s Nurím Šaalánem zastavili druhý oddíl Ruwallů na velbloudech, kteří se mnou ráno vyjeli z Diráa, a poslal je všechny do Damašku, aby posílili ruwallské šejchy. Když jsme šli o půlnoci spát, měli jsme ve městě čtyři tisíce svých ozbrojených mužů.

Chtěl jsem spát, protože mě další den čekala práce, ale nemohl jsem usnout. Příchodem do Damašku vyvrcholilo naše dvouleté období nejistoty a mně v hlavě vířily všechny myšlenky, které jsme za tu dobu uplatnili nebo zavrhli. Navíc se v Kiswě nedalo dýchat, protože tam příliš mnoho stromů a rostlin vydechovalo své vůně a příliš mnoho lidí vydávalo svůj pach: byl to přelidněný svět, jaký jsme měli před sebou, jenže v malém.

Když Němci opouštěli Damašek, zapálili všechny sklady včetně muničních, takže se každou chvíli ozývaly exploze a obloha se rozjasnila odleskem plamenů. Při každém zaburácení jako by se otřásla celá země a my všichni jsme pohlédli k severu, kde se obloha rozsvěcovala svazky žlutých teček – granátů vymrštěných do obrovské výšky, kde samy vybuchovaly a snášely se k zemi v úlomcích připomínajících svazky světlic. Obrátil jsem se ke Stirlingovi a tlumeným hlasem zamumlal: „Damašek hoří!“ A z pomýšlení, že velké město by za svobodu mělo zaplatit vypálením, mi bylo fyzicky špatně.

Když se rozednilo, dojeli jsme na hřeben tyčící se nad městskou oázou a báli se podívat k severu, abychom nespátřili ohořelé trosky, ale místo ruin jsme spatřili tiché zahrady polozahalené nazelenalou mlhou stoupající z řeky a v tomto rámci se blyštělo celé město ve své obvyklé kráse, připomínající perlu ozářenou jitřním sluncem. Celý noční rámus se smrskl na obrovský sloup černého kouře, vystupující z míst, kde stála konečná stanice hidžázské dráhy.

Jeli jsme po rovné silnici lemované zavlažovanými poli, na nichž rolníci právě začínali svou každodenní práci. Tryskem se přihnál jezdec na koni, zasalutoval a podal nám žluté hrozny. „Dobrá zpráva: Damašek vás zdraví.“ Byl to Šukrího posel.

Násir jel těsně za námi, a tak jsme mu snadno předali zprávu, že se mu dostane pocty za účast v padesáti bitvách: může triumfálně vstoupit do Damašku. Násir se s Nurím Šaalánem po boku rozjel tryskem po cestě, na níž je zahalil mrak zvířeného prachu. Abychom mu poskytli slušný náskok, zastavili jsme se se Stirlingem u zavlažovacího kanálu se strmými břehy, abychom se mohli umýt a oholit.

Někteří Indové si nás podezíravě měřili: řidič byl celý otrhaný, já byl oblečen v arabském oděvu a Stirling až na pokrývku hlavy vypadal jako typický britský štábní důstojník. Když jsme vyvedli jejich poddůstojníka z omylu a přesvědčili ho, že se nezmocnil vzácných zajatců, rozhodli jsme se, že můžeme jet za Násirem.

Docela tiše jsme projeli dlouhou ulici na nábřeží, kde jsou soustředěny vládní budovy. Chodníky a okna byly plné lidí. Mnozí plakali, někteří nám neslaně nemastně provolávali slávu, ale většina jen mlčky zírala, přestože se jim v očích zračila nepředstíraná radost. Náš pohyb od brány do středu města připomínal dlouhý vzdech.

Na radnici to vypadalo úplně jinak: všude plno lidí, rámus, objímání, tanec a zpěv. Uvolnili nám cestu až do předpokoje, kde už seděl Násir s Nurím Šaalánem. Po jejich boku stáli Abdulkádír a jeho bratr Muhammad Said, můj starý osobní nepřítel. Úžasem jsem se nezmohl na slovo. Muhammad Said vyskočil a křičel, že oni, vnukové emíra Abdulkádíra spolu se Saladinovým potomkem Šukrím al-Ajjubím vytvořili vládu a už včera prohlásili Husajna „králem Arabů“, aby to pokoření Němci a Turci ještě stačili zaslechnout.

Zatímco takhle vykřikoval, obrátil jsem se na Šukrího, který nebyl žádný politik, ale oblíbený člověk, považovaný kvůli všemu, co musel vytrpět od Džamala, spíš za mučedníka. Vyložil mi, jak oba Alžířané jako jediní lidé v celém Damašku drželi s Turky až do chvíle, než byli obráceni na útěk. A v tu chvíli vtrhli na tajné zasedání Fajsalova výboru a hrubým násilím se zmocnili vlády.

Byli to fanatikové, kteří se řídili teologií, a ne logikou. Obrátil jsem se proto na Násira a chystal se zkrotit jejich nestydatou drzost hned v zárodku, ale vtom se pozornost všech obrátila jinam. Křičící tlačence kolem nás se náhle rozestoupila, jako by si namačkanými lidmirazil cestu obléhací beran, a nad vřavou se rozlehl nádherně triumfální křik

známého hlasu, z něž všem tuhla v žilách krev.

Uprostřed uvolněného prostoru jsem uviděl Audu abú Tajjiho a náčelníka Drúzů Sultána al-Atraše, kteří si vjeli vzájemně do vlasů. Vrhli jsem se k nim, abych je roztrhl, a přitom jsem se srazil s Muhammadem ad-Dhailánem, který projevil stejný úmysl. Společnými silami se nám podařilo oddělit oba soky od sebe a donutit Audu, aby o krok ustoupil. Husajn al-Atraš mezitím odtáhl drobného Sultána davem až do vedlejší místnosti.

Auda vzteky neviděl. Dovedli jsme ho do slavnostního sálu radnice, obrovské pompézní síně plné pozlátkových ozdob a tiché jako hrob, protože všechny dveře kromě těch, jimiž jsme přišli, byly zamčeny. Násilím jsme ho usadili v křesle a drželi ho tam, dokud ho záchvaty vzteku, při nichž řval jako pomínutý, kroutil se a vší silou se nám snažil vytrhnout, definitivně nepřešly.

Starý válečník byl uražen Sultánem, a protože celý život nebyl zvyklý ovládat svá okamžitá hnutí myslí, chtěl urážku na místě smýt drúzskou krví. Trvalo půl hodiny, než ho Zaal s pěti bojovníky jakžtakž uklidnil, a další půlhodinu jsme z něj museli mámit slib, že tři dni ponechá svou satisfakci v Muhammadových a mých rukou. Vyšel jsem ze sálu a dal jsem si předvolat Sultána al-Atraše, který mezitím odešel do města, a pak jsem hledal Násira a Abdulkádira, abych dal do pořádku tu jejich vládu.

Oba zmizeli, Alžířané přesvědčili Násira, že je musí navštívit u nich doma a přijmout malé občerstvení. To bylo štěstí, protože jsme stáli před naléhavějšími veřejnými záležitostmi. Především jsme museli prokázat, že staré pořádky skončily a že domácí vláda je skutečně u moci. Šukrí se mi k tomuto účelu nejlíp hodil jako úřadující guvernér. Proto jsme se vydali v Modré mlze na objížďku města a tím jsme potvrdili jeho autoritu, jež sama pro obyvatele byla pozvednutým praporem revoluce.

Tentokrát nás v ulicích už nezdravili jen stovky, ale tisíce lidí, jako by všech dvě stě padesát tisíc obyvatel – mužů, žen i dětí – vyšlo před své domy a tam čekalo, až v nich svým objevením roznítíme jiskru nadšení. Damašek se zkrátka zbláznil štěstím. Muži vyhazovali do vzduchu pokrývky hlavy a ženy si strhávaly závoje. Majitelé domů nám stlali cestu květinami, závěsy a koberci a jejich ženy, řičící nadšením, po nás skrze dřevěné mříže stříkaly voňavé esence.

Deriviši běželi před námi, křičeli a ohlašovali náš příchod, ale všechnu tu vřavu mužských i ženských hlasů přehlušovalo skandování „Fajsál, Násir, Šukrí, Urens“, které jako vlna zaplavilo náměstí, tržiště, dlouhé ulice vedoucí k východní bráně, pak postupovalo podél městské hradby, vracelo se zpět a nakonec narazilo na zeď křiku, jíž jsme byli obklopeni pod citadelou.

Vtom jsem dostal hlášení, že přijíždí Chauvel. Naše auta se setkala na okraji jižního předměstí. Vylíčil jsem mu nadšení ve městě a oznámil jsem, že naše úřady nemohou zaručit správu města dříve než příští den, kdy se sejdeme a projednáme vše potřebné. Do té doby jsem převzal odpovědnost za zachování veřejného pořádku a požádal jsem Chauvela, aby prozatím nepouštěl své jednotky do města, protože dnes v noci vypukne takový karneval, jaký Damašek nezažil nejméně šest set let, a pohostinnost obyvatelstva by mohla narušit kázeň v řadách mužstva.

Chauvel se proti své vůli řídil mou radou, moje jistota nabyla vrchu nad jeho váháním. Podobně jako Barrow nedostal instrukce, jak se chovat v dobytém městě, a my jsme ho předběhli, postavili před hotovou věc, a navíc jsme ještě měli všechny trumfy v ruce. Náčelník Chauvelova štábu, starý voják Godwin, byl kromě toho bez sebe štěstím, že se může zbavit odpovědnosti za chod civilní správy města.

Chauvel mě zcela uklidnil svou žádostí, aby se mohl projet po městě. Povolil jsem mu to tak ochotně, že se vzápětí zeptal, zda by nevalilo, kdyby formálně vystoupil se svými jednotkami do města příští den. Odpověděl jsem, že jsem samozřejmě pro, a pak jsme chvíli uvažovali nahlas o trase triumfálního pochodu. Vtom mi v hlavě bleskla vzpomínka na to, jak naše bojovníky v Diráa potěšilo, když Barrow vzdal poctu jejich praporu, a hned jsem nahlas řekl, že by to byl skvělý příklad hodný následování při zítřejším pochodu kolem radnice. Napadlo mě to jen náhodou a mohly nastat potíže, protože

britský důstojník mohl jen stěží vzdávat poctu jiné vlajce než britské. Ale já byl rozhodnut trvat na svém bláznivém nápadu. Chauvel mohl těžko minout arabskou vlajku a dělat, že ji nevidí. Zatímco jsme celou záležitost probírali ze všech stran, obklopil nás nadšený dav a zdravil nás. Nakonec jsem jako kompromisní řešení navrhl, že bychom nemuseli pochodovat zrovna kolem radnice, ale kolem nějaké jiné budovy, dejme tomu kolem městské pošty. Řekl jsem to schválně, protože mi už docházela trpělivost, ale Chauvel vzal mé prohlášení v dobrém a byl ochoten učinit ústupek mně mým Arabům. Místo „slavnostního vstupu“ provede „slavnostní pochod“, čímž nebude muset kráčet uprostřed, ale v čele, nebo právě naopak. Nemohu si už vzpomenout, anebo jsem dobře neslyšel, jak to vlastně bylo, protože mi bylo stejně srdečně jedno, jestli se bude plazit pod nohama svých vojáků, nebo jim poletí nad hlavami, anebo se rozpůlí a bude pochodovat na obou bocích tvaru.

120

A zatímco jsme se dohadovali o ceremoniální prkotiny, čekala nás všechny spousta práce. Bylo nepříjemné hrát takovou roli a kořist získaná vítězstvím mi zanechala v ústech hořkou pachutí, která mi zkazila vstup do Damašku stejně, jako jsem jej sám zkazil Chauvelovi. Vzdušní ptáci slibů, které Anglie v dobách nouze tak hojně posílala Arabům, se teď k jejímu úžasu měli začít vracet a dožadovat se svého. Přesto se však začínalo potvrzovat, že jsme zvolili správný postup. Ještě pouhých dvanáct hodin a budeme spolu s Araby bezpečně zaujímat tak pevnou pozici, že jim kořist nedokáže vyrvat ani následující politické handrkování a čachrování.

Nenápadně jsme se vrátili na radnici s úmyslem postavit se Abdulkádírovi, ale ten se dosud nedostavil. Poslal jsem pro něho, jeho bratra a Násira a dostal jsem stručnou a jasnou odpověď, že všichni spí.

Vysvětlil jsem poslovi naprosto přesně, co si přeji. Zmizel, ale vzápětí se objevil bratranec obou alžírských bratrů a celý rozrušený mě ujišťoval, že už jsou na cestě. Byla to očividná lež, ale přesto jsem s klidem řekl, že je to dobře, protože kdyby se nedostavili během půl hodiny, poslal bych si pro ně britské vojáky. Bratranec odběhl a Nurí Šaalán se zeptal, co vlastně hodlám dělat.

Odpověděl jsem, že mám v úmyslu zbavit úřadu Abdulkádíra i Muhammada Salda a na jejich místo jmenovat Šukrího alespoň do Fajsalova příchodu. Provedl jsem to tak nenápadným způsobem, protože jsem se nechtěl dotknout Násira a navíc jsem neměl po ruce žádné vlastní síly pro případ, že by postižení chtěli klást odpor. Nurí se zeptal, jestli přijdou Angličané. Odpověděl jsem, že ano, ale potíže je v tom, že pak nebudou třeba chtít odejít. Nurí se na chvíli zamyslel a pak řekl: „Jestli chcete rychle prosadit svou, dostanete všechny Ruwally.“ A okamžitě odešel shromáždit svůj kmen, aby mi byl k dispozici. Alžíráné se sice na schůzku dostavili se svou tělesnou stráží a z očí jim koukala smrt, ale cestou si přece stačili povšimnout shromážděných soukmenovců Nurího Šaalána, pravidelných jednotek Nurího Saída soustředěných na náměstí a mých bezohledných osobních strážců, povalujících se nonšalantně v předpokoji. Bylo jim jasné, že jsou v koncích, ale přesto naše jednání probíhalo bouřlivě.

Jako Fajsalův zástupce jsem jejich vládu v Damašku prohlásil za sesazenou a jmenoval jsem Šukrího Pašu Ajjubího faktickým vojenským velitelem. Nurí Said se měl stát velitelem bojových jednotek a Džamal převzal odpovědnost za veřejnou bezpečnost. Muhammad Said mě v ostře formulované odpovědi napadl jako křesťana a Angličana a vyzval Násira, aby se domohl svých práv.

Chudák Násir však mohl jen bezmocně přihlížet, jak se mu před očima rozcházejí přátelé. Abdulkádír vyskočil, začal mě nevybíravě proklínat a přitom se rozechvíval zaslepujícím vztekem. Protože užíval iracionální argumenty, nevšímal jsem si ho. To ho

rozsuřilo jeřtř vřc a najednou se na mř vrhl s vytasenou dřkou.

Auda po nřm skořil jako blesk, protože v nřm jeřtř pořad vřela vzkypřel krev a celř se třasl na boj. Abdulkádir se ho zalekl a Nurř Šaalán ukonřil debatu prohlšenřm, ře Ruwallové jsou mi k dispozici a je zbyteρν se o tom bavit. Alřřřan povstali a opustili sl. Byl jsem vnitřnř přesvřdřen, ře by se jich mřli naři bojovnicř chopit a na mřstř je zastřelit, ale při nejlepší vřli jsem se jich nedokázal být a také jsem nechtřl preventivnř vrařdou dvat Arabřm řpatnř politikř přřklad.

Potom jsme přeřli k vlastnř dřležit pracř. Nařim cřlem bylo sestavenř arabsk vlády na tak řirok zkladnř, aby mohla v mřrovřch podmřnkch využřt veřker nadřenř a sebeobřtovnř povstnř. Museli jsme zachovat nřkterou z prorockřch osobnostř, za nřř by řlo devadesát procent obyvatelstva, jimř solidnost nedovolila uřastnit se vzpoury a na jejichř solidnosti bude muset břt zalořen i novř stát.

Vzbouřenci, předevřim řpsřnř vzbouřenci, břvajř nutnř řpatnřmi poddanřmi a jeřtř horřimi vládci. Fajsala tedy čekala nepřřjemn povinnost zbavit se svřch rdcř z vleρνch dob a nahradit je řivly, které nejmřc pomáhaly tureckřm řradřm. Násir byl přřliř slabř v politick teorii, aby to pochopil. Chápal to vřak Nurř Said a Nurř Šaalán.

Oba bezodkladnř sestavili jádro řtbu a společnř se vrhli do prac. Historie nás pouřila, ře kroky musř následovat jeden za druhřm: jmenovnř, řřady a břřn prac jednotlivřch slořek. Nejdřřiv policie. Byl vybrán velitel i nmřstci a byly jim přřdřleny sfery přsobnosti; bylo rozhodnuto o stejnokrojřch i platech. Mařinrie se zařřnala pomalu rozjřždřt. Pak přřřly na řadu střřnosti na potřře s dodávkami vody. Systém byl ohrořen mrtvolami lidř a zdechlinami zvřřat. Problém vyřeřil inspektorát, jemuř byly přřdřleny pracovnř sřly. Sestavili jsme i instrukce pro řeřenř nalhavřch přřpadř.

Přřchzel soumrak a v ulicřch se zvedal bouřlivř vřř života. Nařli jsme ředitel mřstsk elektrárny a nařřdili mu, aby za kařdrou cenu obnovil provoz, aby mřsto bylo v noci osvřtleno. Noρν osvřtlenř ulic by bylo nejhmatatelnřřim dřkazem, ře byl obnoven mřr. A také se to podařilo.

Dále byly na řadř sanitrnř sluřby. Ulice byly posety a mřsty zataraseny vřim, co obvykle odhazuje ustupujřcř armáda: troskami a vraky vozř i aut, zavazadly, nejrřznřjřmi krmy a samozřejmř mrtvolami. V tureckřch řradch řřdil tyfus spolu s řplavicř a jejich obřti padaly doslova na kařdřm kroku. Nurř sestavil pracovnř řety, jejichř řkolem bylo vyřistit zamořen ulice a prostranstvř, a rozdřlil lékaře do jednotlivřch nemocnic. Přřslřbil jim, ře přřřtř den dostanou léky i jřdlo, podařř-li se njak opatřit.

Pak přřřli na řadu hasiři. Vřechny střřikacky padly za obřř ustupujřcřm Nřmcřm, ale vojensk sklady dosud hořely a ohrořovaly cel mřsto. Chybřl i kvalifikovanř personál k jejich obsluze. A vřzeni? Vřřichni z nich zmizeli, dozorcř i vřřřnov bez rozdřlu. řukrř toho vyuřil k trojnsobn amnestii: civilnř, politick i vojensk. Obyvatelé museli bezpodmřneρν odevzdat zbranř – a nebo si alespoř museli dát pozor, aby je nenosili na veřejnosti. V tomto smyslu byla vydána přřsluřn vyhlřka, která břhem třř řtyř dnř mřla dosáhnout řřadoucřho řřcinku.

Dl bylo třeba poskytnout pomoc trpřcřm. Spousta lidř byla bez domova a řadu dnř řila jen z nejnutařnřjř hladov stravy. Zorganizovali jsme rozdřlovnř pořkozenho proviantu z vojenskřch skladř. To bylo nejnalhavřjř. Mřsto vřak mohlo zařit hladovřt břhem pouhřch dvou dnř, protože v Damařku nebyly řdn zásoby. Ale bylo snadn zařřdit dodávky potravin z okolnřch vesnic. Stařilo vrátit vesničanřm dřvřru, zajistit bezpeρνnost na cestách a nahradit zvřřata, která s sebou odvedli Turci. Britové o takovou kořist nestáli. Proto jsme se rozlouřili se svřm trůnem.

Bylo třeba obnovit provoz na řeleznici, pořtch a telegrafech. Pořty mohly třeba i pr dnř pořkat, ale zato jsme okamřitř museli opatřit ubytovnř pro vlastnř bojovnicř.

Štrařn situace byla na peněřnřm trhu. Australan ukořřtili miliony v tureckřch bankovkách, jedin mřny, jak byla v obřhu, a zcela ji znehodnotili třim, ře peníze rozhazovali na potknř. Jeden kavalerista dal pětistovku chlapci, kterř mu třř minuty hlřdal konř. Young se pokusil stabilizovat situaci zbytky zlata z Akaby, ale musely břt

stanoveny nové pevné ceny. Sotva jsme stihli vyřídit tuto záležitost, už se objevila nová. Bylo třeba začít vydávat úřední list. A arabští dědicové turecké státní správy museli udržovat přehled o majetku a ziscích a také vést matriku.

Vyvstala i otázka nutných rekvizit. Chauvel neměl žádnou píci, a přitom se musel postarat o čtyřicet tisíc koní. Kdyby mu nebyla pice dána, musel by si ji vzít na místě násilím a čerstvě rozžatá svíce svobody by okamžitě zhasla.

Zkrátka strávili jsme nesmírně rušný večer. Alespoň navenek jsme dosáhli svého cíle, protože jsme uvedli do chodu všechny nejnutnější úřady. Samozřejmě nám šlo spíš o fasádu než o plně vybavenou budovu se zavedeným provozem. Ale přesto jsme uvedli mašinerii do chodu, sice divoce, ale natolik spolehlivě, že když jsem 4. října odjížděl z Damašku, Syřané měli svou vládu *de facto*, která se udržela po dva roky bez zahraniční pomoci, a to v okupované zemi zničené válkou a proti vůli významné části spojenců.

Když jsem později seděl ve svém pokoji a snažil se přemýšlet a pracovat, jak mi to jen rozjitřená mysl a paměť po takovém bouřlivém dni dovolila, najednou jsem slyšel muezziny, jejichž hlasy, nesoucí se vlhkým nočním vzduchem nad osvětlenými ulicemi oslavujícího města, svolávaly věnci k modlitbě dne. Nejvíce ke mně doléhal hlas z nejbližší mešity. Bezděčně jsem rozeznával slova: „Není božstva kromě Boha a Muhammad je jeho posel. Pojdte k modlitbě – pojdte do bezpečí. Bůh jediný je veliký: není božstva kromě Boha.“

Nakonec klesl hlasem o dva tóny téměř na úroveň intonace mluvené řeči a dodal: „A dnes nám byl velice milostiv, ó lide damašský“ Hluk ustal, jako by všichni uposlechli volání k modlitbě v první noc dokonalé svobody pro všechny. Mně však v nastalé pauze fantazie předvedla, jak jsem mezi těmi lidmi sám a že vlastně nemám důvod podílet se na jejich hnutí, jelikož mně jedinému ze všech, kteří tu výzvu slyšeli, ta událost připadala smutná a ta věta prostá smyslu.

121

Probudil mě jakýsi obyvatel Damašku, který se celý třásl, zatímco mi oznamoval, že Abdulkádir vyvolal vzpouru. Poslal jsem pro Nurího Saída a byl jsem v duchu rád, že si bláznivý Alžířan sám kope jámu, do níž musí spadnout. Svolal si své lidi a oznámil jim, že šerifové jsou jen poskoci Angličanů, a vyzval je k boji za víru a chalífu, dokud je ještě čas. A prostí bojovníci, zvyklí poslušně vykonávat rozkazy, mu uvěřili na slovo a chystali se proti nám zahájit válku.

Drúzové, jimž jsem v noci ostře odmítl udělit jakoukoli odměnu za jejich opožděné služby, mu také popřáli sluchu. Byli to sektáři, kterým nezáleželo na islámu ani chalífovi, na Turcích ani Abdulkádrovi, ale protikřesťanské povstání znamenalo drancování a možná i zabíjení maronitských křesťanů. Proto se ozbrojili a začali drancovat obchody.

Museli jsme nečinně vyčkat až do rozednění, protože naše síly nebyly natolik početné, abychom se mohli zřící výhod poskytovaných moderní výzbrojí a bojovali potmě v podmínkách, v nichž se každý hňup vyrovná rozumnému člověku. Ale jakmile se rozednilo, zahnali jsme povstalce z předměstí do středu města, kde ulice ústily na mosty přes řeku a situace se dala snáze kontrolovat.

Teprve potom jsme pochopili, že vlastně o nic nejde. Nurí Said proti Drúzům obrátil několik kulometů, které spustily dlouhou dávku do slepé fasády nad hlavami drancujících. Děsivý hluk palby způsobil, že Drúzové odhodili kořist a rozutekli se do postranních uliček. Muhammad Said, který nebyl zdaleka tak odvážný jako jeho bratr, byl zajat doma a odveden do vězení v budově radnice. Znovu jsem měl velkou chuť dát ho zastřelit, ale dal jsem si ji zajít, než přivedou i bratra.

Ale Abdulkádrovi se podařilo probít z města. V poledne bylo po všem. Když vzpouza začala, zavolal jsem Chauvelovi a on mi okamžitě nabídl své jednotky. Poděkoval jsem,

ale požádal, aby přemístili druhou eskadronu do bývalých tureckých kasáren, aby byla v pohotovosti pro případ potřeby. Ale celá srážka za to nakonec ani nestála.

Největší prospěch z ní nakonec měli novináři ubytovaní v hotelu, do jehož zadní stěny střílely naše kulomety. Byl to pro ně dar z nebe, protože během Celého obsazování Damašku ke krvi příliš nepřišli. Zato teď psali a posílali telegramy takovým tempem a s takovým obsahem, že mi vyděšený Allenby poslal z Ramly agenturní zprávu, která připomínala obě balkánské války a pět masakrů spáchaných na Arménech spíš než dnešní krveprolití: ulice zavalené mrtvolami, krev stékající do kanálů a podobné rekvizity Odpověděl jsem výčtem všech pěti mrtvých a deseti raněných. A to ještě tři z obětí padaly na vrub Kirkbrideova bezohledného zacházení s revolverem.

Drúzové byli vyhnáni z města a zbraně i koně, které zanechali na místě, jsme předali vybraným obyvatelům, z nichž jsme vytvořili občanskou stráž. Ve městě to pak až do odpoledne, kdy se situace definitivně uklidnila, vypadalo jako ve vojenském ležení.

Mohli jsme se vrátit k organizování nezbytných veřejných služeb. Nesmírně mě pobavil španělský diplomat, který se do telefonu představil jako chargé d'affaires zastupující zájmy sedmnácti států (také všech válčících s výjimkou Turecka) a stěžoval si, že nemůže navázat spojení s konstituujícími se městskými úřady.

U oběda mě jakýsi australský lékař zapřísahal ve jménu humanity, abych se postaral o bývalé turecké nemocnice. V duchu jsem probral všechny tři – vojenskou, civilní i misionářskou – a nahlas jsem mu odpověděl, že na víc momentálně nemáme prostředky. Arabové přece nemohli vyčarovat z ničeho léky a Chauvel nám také nemohl žádné poskytnout. Lékař se však nedal přemluvit a vykládal mi dál o řadě budov plných mrtvých a umírajících trpících naštěstí většinou jen úplavicí a tyfovou horečkou, a ne tyfem a cholera.

Z jeho popisu jsem poznal turecké kasárny, kde byly umístěny dvě roty Australanů, tvořící zálohu městské posádky. Okamžitě jsem se vypravil na místo a po kratším handrkování způsobeném mým arabským oděvem a tím, že jsem přišel pěšky, jsem hlavně zásluhou své angličtiny nakonec přece jen pronikl do objektu, v jehož zahradě ležely dvě stovky zubožených a zoufalých zajatců.

Hlavním vchodem jsem zakřičel do dlouhé zaprášené chodby. Nikdo neodpověděl. Strážný mi vysvětlil, že tisíce zajatců, kteří tu byli soustředěni, minulý týden odešly do zajateckého tábora mimo město. Vešel jsem tedy dovnitř. Uvítal mě nesnesitelný puch a nesnesitelný pohled. Po kamenné podlaze se válely mrtvoly, některé ve stejnokroji, jiné úplně nahé nebo v prádle. Samozřejmě v nejrůznějších stadiích rozkladu. Ze zadní místnosti ke mně dolehlo chabé sténání. Zvedl jsem si okraj svého bílého hávu, abych se neušpinil, a prošel jsem mezi dvěma řadami mrtvol. Ranění byli neschopni promluvit nahlas, tak alespoň slabými hlasy šeptali. Musel jsem se v duchu smát, protože za poslední dva dni měli dost příležitostí sladit své prosby o pomoc, stačilo aby dovnitř nahlédl nějaký zvědavý kavalista.

Vyběhl jsem hlavním vchodem ven a vrhl jsem se k Australanům. Žádost o pracovní četu odmítli. Nástroje také neměli. Lékaři měli naopak plné ruce práce. Potom přišel Kirkbride. Dověděl jsem se, že turečtí lékaři jsou nahoře v budově. Rozrazil jsem prudce dveře jejich pokoje. Uvnitř jsem zastihl sedm mužů posedávajících v nočních košilích na neustlaných postelích a popíjejících kávu. Rychle jsem jim vysvětlil, že pro ně bude lepší, když oddělí raněné od mrtvých a během půlhodiny mi podají hlášení o jejich přesných počtech. Kirkbride byl pro svou mohutnou postavu a důkladné boty přímo předurčen k dohledu nad takovým úkolem.

Společně jsme donutili padesát nejsilnějších zajatců vstát a zařadit se do pracovní čety. Nejdřív jsme je nakrmili suchary a pak jsme je vybavili tureckými nástroji a poslali do odlehle části zahrady kopat společný hrob. Byla to od nás krutost, posílat do práce tak vyčerpané muže, ale nedalo se nic dělat. Jejich poddůstojníci, teď sloužící vítězům, je kopanci a ranami pěstí donutili k poslušnosti.

Lékaři napočítali padesát šest mrtvých, dvě sté umírajících a sedm set nemocných, naštěstí nijak vážně. Pohřbívání trvalo skoro do půlnoci. Pak jsem si sám povolil luxus

spánku, protože od chvíle, kdy jsme před čtyřmi dny vyrazili z Diráa, jsem spal všeho všudy tři hodiny. Kirkbride (už starší pán, který poslední dobou pracoval za dva) zůstal a dohlížel na zasypání hrobu vápnem a zemí.

V hotelu mé čekala spousta naléhavých záležitostí, které jsem měl vyřídit. Několik rozsudků smrti, jmenování nového soudce, hrozící nedostatek ječmene, jestli jej zítra nepřiveze vlak. A také Chauvelova stížnost na Araby, že nevzdávají náležitě poctu *australským* důstojníkům!

122

Do rána se všechny potíže, jak už to bývá, nějak vyřešily a naše vítězná loď plula plnými plachtami pod jasnou oblohou. Dorazila obrněná auta i Pisani s děly. Damašek žil normálním mírovým životem, obchody byly otevřeny, prodavači sladkostí se tužili jako obvykle, provoz tramvají byl obnoven a přísun obilí, zeleniny a ovoce probíhal hladce.

Kropily se ulice, abychom smyli strašný válečný provoz nákladních aut, který trval tři roky. Telegrafní spojení s Palestinou a Bejrútem, který v noci dobyli Arabové, bylo obnoveno. Už ve Widžhu jsem je zapřísahal, aby nechali Libanon jako návnadu Francouzům a místo toho se zmocnili Tripolisu, protože tamní přístav je cennější než Bejrút a Anglie by při mírových jednáních sehrávala roli zprostředkovatele vystupujícího v jejich prospěch. Byl jsem tedy smutný, že se dopustili chyby, ale zároveň šťastný, že jsou natolik dospělí, aby nedali na mé rady.

Situace se zlepšila dokonce i v nemocnici. Naléhal jsem, aby ji převzal Chauvel, ale marné. Padesát zajatců mezitím uklidilo dvůr a právě pálili zavšivené hadry. Další četa kopala druhý hromadný hrob v zahradě. Jiní zajatci myli všechny ležící raněné. Podařilo se opatřit i vhodnou stravu pro všechny nemocné kromě nejtěžších případů a v každém pokoji byl umístěn turecký ošetřovatel, aby si ho mohli zavolat ranění, kteří potřebovali pomoc.

Zrovna jsem si v duchu říkal, že když to půjde dál tímto tempem, tak uvedeme nemocnici během tří dnů do pořádku, ale vtom se přihnal jako velká voda jakýsi major zdravotní služby, zeptal se mě, jestli umím anglicky a s neskrývaným odporem k mému arabskému oděvu dodal: „Vy tady velíte?“ Skromně jsem přisvědčil, že svým způsobem snad ano. Už se neudržel a vybuchl: „To je skandál! Nechutné, hnusné, za to by někdo zasloužil postavit ke zdi...“

Po tomto útoku jsem vyprskl smíchy, protože mi připadalo krajně směšné být takhle obviňován právě ve chvíli, kdy jsem si začínal libovat, jak jsem zabránil nejhoršímu.

Pan major se neráčil objevit o den dřív, kdy jsme tu ještě měli páchnoucí márnici, a nespáčil mrtvolu ležící v největším zhanobení. Neudržel jsem se a znovu jsem vyprskl smíchy. Měřil si mé vzteklým pohledem, zařval: „Ty hovado!“ udeřil mé do obličeje a vyběhl ven. Spíš jsem se styděl, než aby mě tím rozzuřil, jelikož jsem dobře věděl, že má pravdu, neboť každý, kdo dovede k vítězství vzpouře slabších proti jejich pánům, musí z celé záležitosti vyjít natolik poskvrněn, že se do smrti nebude cítit úplně čistý. Ale alespoň už to bylo skoro za námi!

Když jsem se vrátil do hotelu, právě ho obléhaly davy. Před vchodem stál šedý rolls-royce, který patřil Allenbymu. Rozběhl jsem se dovnitř a zastihl jsem vrchního velitele ve společnosti Claytona, Cornwallise a dalších vznešených hostů. Pouhými deseti slovy schválil, že jsem nechal o své újmě ustanovit arabskou vládu, která vnesla pořádek do chaosu, který následoval po vítězství v Diráa a tady v Damašku. Potvrdil jmenování Alího Rizy Ribakího vojenským velitelem města, podléhajícím Fajsalovi, a oddělil arabské pravomoci od Chauvelových.

Souhlasil s tím, že převezme péči o nemocnici a železnici. Všechny potíže, z nichž jsem se předtím div nezbláznil, byly během deseti minut zprovozeny ze světa. Mlhavě jsem si

uvědomil, že drsné dny mých osamělých západů skončily. Osamělý bojovník vyhrál v zápase s celým světem, a tak jsem mohl začít odpočívat obklopen důvěrou, rozhodností a laskavostí jako vystřiženými z nějakého růžového snu, které však ve skutečnosti vyzařoval Allenby.

Potom nám oznámili, že z Diráa právě přijel Fajsalův zvláštní vlak. Poslali jsme mu naproti Younga a pak jsme čekali, až se dostaví, provázen vlnou nadšení odrážející se od oken hotelu. Bylo vhodné, že se oba vůdcové poprvé setkali uprostřed vítězství; a já pořád ještě působil jako jejich tlumočník.

Allenby mi předal telegram ministerstva zahraničí, jímž byl Arabům přiznán status bojující strany, a požádal mě, abych jej přeložil emírovi, ale nikdo z nás nechápal, co ta slova vlastně znamenají v angličtině, natož v arabštině, a Fajsal usmívající se skrze slzy, které mu vyhrkly nad uvítáním, jehož se mu dostalo od vlastních lidí, odsunul telegram stranou a raději vyjádřil vrchnímu veliteli díky za důvěru, jakou projevil jemu osobně i celému arabskému hnutí. Oba muži reprezentovali zcela protikladné typy: Fajsal s velkýma očima, bezbarvý a vyčerpaný, připomínal nádhernou dýku, kdežto Allenby, růžolící a veselý obr, byl vhodným zástupcem mocnosti, která rozprostřela pás humoru a síly po celém světě.

Když Fajsal odešel, obrátil jsem se na Allenbyho s poslední (a pokud vím také první) prosbou týkající se mé osoby – požádal jsem o povolení odjet. Chvilí o tom nechtěl ani slyšet, ale já uváděl nové a nové důvody a přitom jsem se odvolával na slib, který mi dal před rokem, a poukazoval jsem na to, že nový řád se prosadí mnohem snadněji, nebudou-li ty lidi popohánět. Nakonec souhlasil a já si okamžitě uvědomil, jak strašně toho lituji.

EPILOG

Když jsem přistál v Arábii, netušil jsem, že v Damašku najdu pochvu, do níž nakonec zasunu svůj meč, ale když jsme město dobyli, ukázalo se, jak vyčerpané jsou zdroje mých činů. Po celou dobu mě nejsilněji hnaly osobní pohnutky, o nichž jsem se v knize nezmiňoval, ale které ve mně byly v každé chvíli po celé ty dva roky. Skrytý pud vytrvat až do konce. A ten ve mně zemřel, ještě než jsme pronikli do Damašku.

Další, co do bojovné naléhavosti, byla touha vyhrát válku, sloužící samozřejmě přesvědčení, že bez arabské pomoci by Anglie nestačila na vítězství na turecké frontě. Když padl Damašek, konec války na Východě – a pravděpodobně celé války – se přiblížil na dosah.

Dále mě popoháněla zvědavost. *Super flumina Babylonis*, tato slova přečtena v dětství, ve mně zanechala touhu stát se vůdcem nějakého národního hnutí. Dobyli jsme Damašek a já dostal strach. Stačily pouhé tři dny neomezené svévole, a kořeny autority ve mně by začaly rašit.

A pak zbývá ještě historická ctižádost, sama o sobě jako pud zcela bezvýznamná. Už dávno, když jsem ještě chodil do oxfordského gymnázia, jsem snil, že bych za svého života vytvořil novou Asii, kterou nám čas nesmlouvavě přinášel. Mekka mě měla přivést do Damašku, Damašek do Anatólie a později až do Bagdádu a pak mě čekal ještě Jemen. Samé fantazie, řeknou si ti, kdo v začátku mé cesty uvidí nanejvýš banální pachtění.

Poznámka

Na žádost nakladatelství ČS, které si překlad původně objednalo, jsem Lawrenceovu knihu přizpůsobil digestovou formou požadovanému rozsahu. O to raději, že text originálu na mnoha místech zbytečně hýří výčty arabských pohlavárů a místních jmen, popisy přírodních scénérií i stereotypně se opakujících válečných akcí, a jejich vypuštění jen prospělo čtivosti a přehlednosti.

Za neocenitelnou pomoc při přepisu arabských a dalších orientálních jmen děkuji příteli Karlu Kellerovi.

Z. H

OBSAH

*Úvodní kapitola
Kniha první-Objevení Fajsala
Kniha druhá-Začátek arabské ofenzívy
Kniha třetí-Útoky proti železnici
Kniha čtvrtá-Rozšíření bojů k Akabě
Kniha pátá-Přešlapování na místě
Kniha šestá-Výpad proti mostům
Kniha sedmá-Tažení k Mrtvému moři
Kniha osmá-Zmaření velkých nadějí
Kniha devátá-Přípravy před posledním nápirem
Kniha desátá-Dům je dostavěn
Epilog*

THOMAS EDWARD
LAWRENCE
Sedm sloupů moudrosti

Vydalo nakladatelství BB art v roce 1998
Copyright © Thomas Edward Lawrence All rights reserved
Z anglického originálu Seven Pillars of Wisdom
(First published 1935 by Doubleday & Company)
přeložil © 1998 Zdeněk Hron
Grafická úprava: © 1998 Jan Matoška
Sazba: PROXIMA s.r.o.
Tisk: CENTA, s.r.o., Brno

První vydání v českém jazyce

ISBN 80-86070-58-1